Compl.

(Reims) Flodoardus

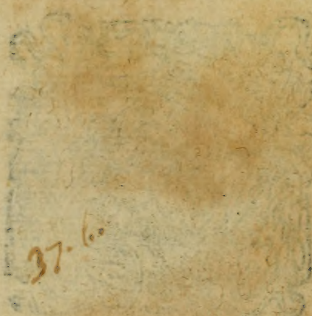
FLODOARDI PRESBYTERI ECCLESIAE REMENSIS CANONICI HISTORIARVM eiuſdem Eccleſiæ Libri IV.

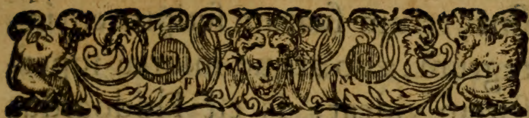
NVNC PRIMVM LATINE, AC multò quàm Gallica verſio exhibebat auctiores, cum Appendice, & aliis opuſculis ad eandem Eccleſiam, hiſtoriámque ſpectantibus editi.

Cura & ſtudio IACOBI SIRMONDI Soc. IESV Presbyteri.

PARISIIS.
EX OFFICINA NIVELLIANA.
Apud SEBASTIANVM CRAMOISY, via Iacobæa, ſub Ciconiis.
M. DC. XI.
CVM PRIVILEGIO REGIS.

Illmo & R^{mo} Principi

D. LVDOVICO A LOTHARINGIA, REMORVM ARCHIEP.

ac Duci, Franciæ Parium primo.

ELICI quadam ſorte Remenſibus tuis inter cætera id obtigit, Princeps Ill^{me}, vt cùm ſuperiorib. ſæculis extiterint in Gallia non pauci, qui Eccleſiaſticas diuerſarũ ciuitatum hiſtorias litteris commendarint, ſola hodie Remorum Metropolis, cùm reliquæ vel nuda Hiſtoricorum ſuorum nomina ciere vix poſ-

ſint, rerum ſuarum ſcriptorem integrum, æuo atque iniuriæ ſuperſtitem videat. Is eſt Flodoardus presbyter, qui ante annos DCL. vniuerſam Præſulum Remenſium anteceſſorum tuorum ſeriem, ad ſua vſque, id eſt Artoldi Epiſcopi tempora, rudi quidem illo fortaſſe, ſed qualem hiſtoriæ fides amat, ſimplici ac fuci neſcio ſtylo deduxit. Quo in opere publicarum præterea rerum, quibus Remenſes Antiſtites vel generis nobilitas, vel ſedis ſuæ prærogatiua ſemper inſeruit, tanta ineſt varietas atque copia, vt hoc etiam nomine gratiam auctori iure debeant, qui ea hiſtoriæ parte delectantur. nec fruſtra iam pridem Latina eius editio ab iis etiam deſiderata ſit, qui Gallicam non indiligentis alias hominis interpretationem legerant: in qua non ignorarent plurima, ea-

que interdum optima fuisse multis locis prætcrita. ita vt gustũ potius aliquem Flodoardi præbuisse, quàm iustam sitim explesse videatur. Nunc autem & lingua sua, & totus quantus est prodit in lucem, Remensis Ecclesiæ, Præsulumque eius amplitudinem, gloriam, dignitatem ad exteras quoque gentes auspiciis tuis perlaturus, si modò missionẽ, quã à te necessariò postulat, impetrarit. Etenim clericus tuus est, extra Diœcesim sine Antistitis sui formata egredi non potest. Tua verò tutela nixus, tuis ornatus insignibus, non solùm benigniùs propensiúsque ab omnibus excipietur; sed maiore etiã, quod præcipuè optandum est, cum fructu & commodo legetur. Atq. vt Principũ olim effigies in foris, in theatris, in tribunalibus, publicisq. aliis cõuentibus collocatæ hoc agebant,

vt & actionibus ipsis auctoritatem adderent, & officij sui vnumquemque admonerent: ita ex splendidissimi nominis tui conspectu, & Flodoardi verbis fides ac pondus accedet, & lectoribus tacita cohortatio, ne quid sinistri consili (quæ multorum hodie labes est) in oculis tuis adferant, sed ea mente omnia legant, vt magistram vitæ, morúmque historiam esse meminerint. Dabis hoc, Ill^me Princeps, suscepti, clientísque tui precibus, dabis & publicæ vtilitati. Sic nostra pro te vota, sic publica, qui te tam illustrium, tantáque virtute & gloria Pontificum in cathedra sedere iussit, placida Deus aure semper exaudiat.

Ill^mæ ac R^mæ C.T.

Deditissimus
IACOBVS SIRMONDVS SOC. IESV.

LECTORI.

FLODOARDI editionē, Lector, vt hanc cui debes habeas gratiā, iam pridem adornabat ordinis nostri Theologus Ioānes Gualterus, qui ex Remorum Metropolis Ecclesiaste in Societatem nostrā cooptatus, in ea nuper felici exitu vitam posuit. Eius nos apographum ex Collegij Remensis nostri bibliotheca nacti, tersè illud quidem ac nitidè descriptum, sed cui satis liqueret ad emendationem plurima deesse, quæ in eo desiderari videbātur, ex variis aliorum codicum lectionibus, qua licuit fide ac studio supplere conati sumus. Cæterùm de Flodoardo præter ea quæ ipse de se multis locis scripsit, vix est, quod liceat affirmare, Presbyterum & Canonicum Ecclesiæ Remensis appellauimus, codices Remensem atque Igniacensem secuti, qui his illum titulis ornant. Qui si adscititij non sunt, Flodoardum hunc illum esse oportet, cuius in vetere Kalendario S. Marię Rem. adnotatus est obitus his verbis, *xvi. Kalend. Iunias, Flodoardus Presbyter & Canonicus.* vt iam non àbs re dubitasse acutissimus Pithœus videatur, idémne sit, an diuersus à Chronici auctore Frodoardo, quem v. Kalendas Aprilis vita functum Chronici Appendix docet. quo sanè ipso die alterius quoque Flodoardi, sed sine tituli, gradusve adiectione meminit idem Kalendarium. Verùm hæc aliàs fortasse. Nunc quæ damus boni consule, & vale.

INDEX CAPITVM, QVI IN ANTIQVIS EXEMPLARIBVS ſubiicitur epiſtolæ Flodoardi ad R. hoc eſt ad Rodulfum, vt nonnulli putant, Epiſcopum Laudunenſem.

Libri primi.

CAPITVLA LIRRI SECVNDI.

CAPITVLA LIBRI TERTII.

CAPITVLA LIBRI QVARTI.

FLODO-

FLODOARDI PRESBYTERI ET CANONICI ECCLESIÆ Remenſis, Hiſtoriarum eiuſdem Eccleſiæ Libri IV.

PRAEFATIO AD R. EPISCOPVM.

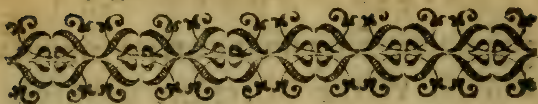
Domino venerabili, & in Chriſti caritate admodum diligibili, præclaro Præſuli R. Flodoardus, tantæ benignitatis famulus, omne ſanctarum virtutum in Chriſto gaudium.

REBERRIMIS admonitionum veſtrarum ſtimulis inſtigatus, diſcuſſo tandem deſidiæ pigritantis torpore, abiectiſque diuerſarum curarum occupationi-

bus, relego feruentis ſtudij veſtri ſolertię quadrifidum noſtri laboris opus vndecúmque collectum, & capitulatim, provt iubere dignati eſtis, diſpoſitum: noſtræ ſcilicet Eccleſiæ Remenſis hiſtoriarum librum. Haud mirari velcumque petens ſanctitatem culminis veſtri ſuper hac remoratione obſequij noſtri, vtpotè diuerſis occupationibus præpediti, hyemali quoque glacialis gelu rigoris obſtricti, charaxatorum inſuper indigentia coartati. Neque mirum me minimum in correctione meorum terere moras opuſculorum; cùm veterum nonnulli ſcriptorum magis in retractatione ſuorum quàm meditatione demorati ferantur librorum. Sed nec adhuc ad perfectum omnes me puto eliminaſſe mendas: & ſi qua re-

perientur ſcriptoris fortè vitia, induſtriæ veſtræ poterunt expurgari ſagacia. Non enim me ita perfectum reor ad vnguem fore perſcrutatorem, vt ferre nolim, ſi quem diligentiorem in elimandis vitiis inuenero correctorem. Igitur quia ſanctitatis veſtræ circa tantitatem noſtram profuſa videtur exuberaſſe dilectio; hunc ſtudij noſtri fructum veſtri dignum duxi tutaminis delegare patrocinio: vt quæ à noſtra ſunt dicta in tenebris humilitate, ab induſtriæ veſtræ ſublimitate dicantur in lumine.

LIBER PRIMVS.

De conditione Vrbis Remensis. *Cap. I.*

IDEI nostræ fundamina proditurus, ac nostræ patres Ecclesiæ memoraturus, mœnium locatores (nostrorum vel instructores exquisisse, non ad rem adeò pertinere videbitur: cùm ipsi salutis æternæ nil nobis contulisse, quinimmo erroris sui vestigia lapidibus insculpta reliquisse doceantur. De vrbis namque nostræ fundatore, seu nominis inditore, non omnimodis à nobis approbanda vulgata censetur opinio, quæ Remum Romuli fratrem ciuitatis huius institutorem ac nominis tradit auctorem: cùm vrbe Roma geminis auctoribus Remo, Romulóque fundata, à fratris militibus Remum certis accipiamus scri-

ptoribus interfectum, nec illum prius à fratre recessisse: cùm vno partu editi, & inter pastores educati, latrociniisque dediti vrbem constituisse reperiantur, ortáque simultate, ac Remo fratre interfecto, ciuitati Romulus ex nomine suo nomen dedisse legatur. Nam vt Titi Liuij verbis vtamur: *Numitori Albana re permissa Romulum Remumque cupido cepit in his locis, vbi expositi, vbique educati erant, vrbis condendæ; & supererat multitudo Albanorum Latinorumque, ad id pastores quoque accesserant: qui omnes facile spem facerent, paruam Albam, paruum Lauinium præ ea vrbe quæ conderetur fore. Interuenit deinde his cogitationibus auitum malum, regni cupido: atque inde fœdum certamen coortum à satis miti principio: quoniam gemini essent, nec ætatis verecundia discrimen facere posset; vt Dij, quorum tutelæ ea loca essent, augurijs legerent, qui nomen nouæ vrbi daret, qui conditam imperio regeret. Palatinum Romulus, Remus Auentinum ad inaugurandum templa capiunt. Priori Remo augurium venisse fertur sex vultures: iamque nunciato augurio, cùm duplex numerus Romulo se ostendisset, vtrumque regem sua multitudo consalutauerat. Tempore illi præcepto, at* Lib. 1.

hi numero auium regnum trahebant. Inde cum altercatione congressi à certamine irarum ad cædem vertuntur. Ibi in turba ictus Remus cecidit. Vulgatior autem fama est, ludibrio fratris Remum nouos transiluisse muros. Inde ab irato Romulo (cùm verbis quoque increpitans adiecisset; sic deinde quicunque alius transiliet mea mœnia) interfectum. Ita solus potitus imperio Romulus. condita vrbs conditoris nomine appellata. Probabilius ergò videtur, quòd à militibus Remi patria profugis vrbs nostra condita, vel Remorum gens instituta putatur: cùm & mœnia Romanis auspicijs insignita, & editior porta, Martis Romanæ stirpis veterum opinione propagatoris ex nomine vocitata, priscum ad hæc quoque nostra cognomen reseruauerit tempora. Cuius etiam fornicem, prodeuntibus dexterum, lupæ Remó Romuloque paruis vbera præbentis fabula cernimus innotatum: medius autem XII. mensium iuxta Romanorum dispositionem panditur ordinatione desculptus: tertius, qui & sinister, cycnorum vel anserum figuratus auspicio. Nautę siquidem cycnum bonam prognosin prodere ferunt, vt Aemilius.

Apud Isid. lib. XII. c. VII.

Cycnus in auspicijs semper lætissimus ales

Hunc optant nautæ, quia se non mergit in vndas.
Anseres quoque nocturnas excubias celebrant, quas cantus assiduitate testantur. Denique Romana etiam Capitolia Gallo seruasse traduntur ab hoste. Nec mirum tamen, vrbis nostræ conditionem vel originem non in propatulo dari: cùm de ipsius gentium vel orbis dominæ Romæ, Isidoro teste, oriatur plerumque dissensio conditione, vt eius diligenter agnosci non possit origo. Nam Sallustius: *Vrbem*, inquit, R*omam*, *sicut ego accepi, condidere atque habitauere initio Troiani, qui Aenea duce sedibus incertis vagabantur.* Alij dicunt ab Euandro; secundum quod Virgilius: In Catilin.

Tunc rex Euandrus Romanæ conditor artis. Æneid. VIII.

Eutropius quoque in lib. hist. sic loquitur dicens. *Romulus cùm inter pastores latrocinaretur. xviij. annis natus, vrbem exiguam in Palatino monte constituit; conditam ciuitatem ex nomine suo Romam vocauit. Post hunc Tullus Hostilius eam adiecto Cælio monte ampliauit: indéque ceteri diuersis temporibus Principes eius editores vel amplificatores extitere* Vrbis autem nostræ nomen Durocortorum quondam dictum Cæsaris adstruitur

De bello Gallico. historia, in qua libro sexto sic legitur: *Factis legionibus exercitum Cæsar Durocortorum Remorum ducit: concilioque in eum locum Galliæ indicto, de coniuratione Senonum & Carnutum quæstionem habere instituit.* Aethicus etiã in Cosmographia sic memorat: *A Mediolano per Alpes Cottias Viennã M.P.M.cccc ix. Inde Durocortorum M.P.M.ccc xxxij: quæ fiunt leugæ cc xxi. Item à Durocortoro Diuodorum vsque, M.P.M. lxij. Item alio itinere, à Durocortoro Diuodorũ vsq;, M.P.M.lxxx viij. Itẽ à Durocortoro Treueros vsque, leugæ xc viij. Item à Bagaco Neruiorum Durocortorum Remorum vsque, M.P. M.liij.*

De amicitia Romanorum atque Remorum. Cap. II.

CONstat itaque Remorum populum populo Romanorum tenacissima priscis olim temporibus amicitia vinctum: prælibatæ Iulij Cæsaris historiæ libris hoc ipsum adstipulãtibus: vbi legitur. *Eo*, scilicet Cæsare, *ad fines Belgarũ de* Lib. II. *improuiso, celeriusque omniũ opinione perueniẽte Remos, qui proximi Galliæ ex Belgis sunt, ad eum legatos Iccium & Antebrogium primos*

ciuitatis suæ misisse, & se suaque omnia offerentes in fidem atque amicitiam populi Romani omnino coniurasse, paratosque & obsides dare, & imperata facere, & oppidis recipere, & frumento, ceterisque rebus iuuare. Reliquos omnes Belgas in armis esse. Germanosq;, qui ripas Rheni incolunt, sese cum his coniunxisse; tantumque esse eorum omnium furorem, vt ne Suessones quidem, fratres consanguineósque suos, qui eodem iure, eisdem legibus vtantur, vnum magistratum cum illis habeant, deterrere potuerint, quin cum his consentirent. Item: *Cæsar postquam omnes Belgarum copias in vnum locum coactas ad se venire vidit, neque iam longè abesse ab his, quos miserat, exploratoribus, & ab Remis cognouit; flumen Axonam, quod est in extremis Remorum finibus, exercitum traducere maturauit, atque ibi castra posuit. Quæ res & latus vnum castrorum ripis fluminis munitum & post eum quæ erant, tuta ab hostibus reddebat, & commeatus ab Remis, reliquisque ciuitatibus, vt sine periculo ad eum portari possent, efficiebat. In eo flumine pons erat. Ibi præsidium ponit, & in altera parte fluminis Titurium Sabinum Legatum cum sex cohortibus reliquit. Castra in altitudinem pedum xij. fossámque pedum xviij. muniri iubet. Ab ipsis*

castris oppidum Remorum nomine Bibrax, quod aberat millia passuum xviij. ex itinere magno impetu Belgæ oppugnare cœperunt. Aegrè eo die sustentata est Gallorum atque Belgarum oppugnatio hæc. Vbi circumiecta multitudine hominum totis mœnibus, vndique in murum lapides iaci cœpti sunt, murúsque defensoribus nudatus esset, testudine facta portas succedunt, murúmque subruunt. quod tum facile fiebat. Namque tanta multitudo lapides ac tela conijciebant, vt in muro consistendi potestas esset nulli. Cùm finem oppugnandi non fecissent, Iccius Remus, summa nobilitate & gratia inter suos, qui tum oppido præfuerat, vnus ex his, qui Legati de pace ad Cæsarem venerant, nuntium ad eum mittit, nisi subsidium sibi mittatur, sese diutius sustinere non posse. Eo die media nocte Cæsar ijsdem ducibus vsus, qui nuncij ab Iccio venerant, Numidas & Cretas sagittarios, & funditores Baleares subsidio oppidanis mittit. Quorum aduentu & Remis cum spe defensionis studium propugnandi accessit, & hostibus eadem de causa spes potiundi oppidi discessit. Itaque paulisper apud oppidum morati, agrósque Remorum depopulati, omnibus vicis ædificiísque, quò adire poterant, incensis, ad castra Cæsaris omnibus copijs contenderunt: & à millibus pas-

ſuum minus duobus castra poſuerunt. Et poſt pauca: *Hoſtes protinus ex eo loco ad flumen Axonam contenderunt, quod eſſe poſt noſtra caſtra demonſtratum eſt. Ibi vadis repertis partem copiarum ſuarum traducere conati ſunt, eo conſilio, vt ſi poſſent, caſtellum, cui præerat Q. Titurius Legatus, expugnarent, pontémque interciderent. Si minus potuiſſent, agros Remorum popularentur, qui magno nobis vſui ad bellum gerendum erant, commeatúſque noſtros ſuſtinebant. Certior factus à Titurio, omnem equitatum, & leuis armaturæ Numidas, funditores, ſagittarióſque pontem traducit, atque ad eos contendit. Acriter in eo loco pugnatum eſt. Hoſtes noſtri in flumine aggreſſi magnum eorum numerum occiderunt. Per eorum corpora reliquos audaciſsimè tranſire conantes, multitudine telorum, & audacia repulerunt: primos qui tranſierant equitatu circumuentos interfecerunt.* Item in eadem Hiſtoria libro tertio. *Cæſar Labienum Legatum in Treuiros, qui proximi Rheno ſunt, cum equitatu mittit. Huic mandat Remos, reliquóſque Belgas adeat, atque in officio contineat.* Item in V. *Tantam omnium voluntatis commutationem,* Cæſar ſcilicet, *attulit, vt præter Aeduos & Remos, quos præcipuo ſemper honore Cæſar habuit, alteros*

pro vetere ac perpetua erga P. R. fide, alteros pro recentibus belli Gallici officijs, nulla fere ciuitas fuerit non suspecta nobis. Item in VI. *Carnutes legatos, obsidésque mittunt, vsi deprecatoribus Remis, in quorũ erant clientela. Eadem ferunt responsa, quæ videlicet Senones, obsidibus imperatis.* Principatum quoque Remos antiquitus inter sibi finitimos tenuisse constat. Sed & apud Romanos id ipsum obtinuisse, auctúmque sibi legitur in præmissa tam ius quàm decus historia. Vt in eodem libro VI. *Sequani principatum dimiserant, in eorum locum* Remi *successerant.* Semper enim & in omnibus bellis Remi fidem Romanis seruauerant. Et in VII. etiã quando totius penè Galliæ populi aduersus Romanos conspirasse, conciliúmque Bibracte habuisse leguntur; illi nullatenus adesse voluere, quòd amicitiam Romanorum sequebantur. In necessitatibus autẽ copias eos Romanorum sustentasse produntur. Vt in quinto eiusdẽ historiæ lib. *Quo anno frumentum propter siccitates angustius prouenerat, coactus est,* Cæsar scilicet, *aliter ac superioribus annis exercitum in hibernis collocare, legionésque in plures ciuitates distribuere. Ex his vnam in Morinos ducendam*

C. Fabio Legato dedit; alteram in Neruios Q. Ciceroni; tertiam in Essuos L. Roſcio; *quartam in* Remis *cum T. Labieno, in confinio Treuirorum hyemare iuſsit.* Item in vij. *C. Fabium & L. Minutium cum legionibus duabus in* Remis *collocat.* Inſuper & vſque ad internecionem pene Remos pro ſalute Romanorum certaſſe, Oroſius etiam libro VI. adſtipulatur, eo prælio, quod Bellouaci poſt cæterorum Gallorum, qui arma contra Romanos tulerant, deuictum exercitum inſtaurauerant, magnam Remorum manum, quæ auxilio Romanis erat, aſſerens trucidatam. Remos denique præliis fortes, optimoſque fuiſſe iaculatores, ſed & ad bella ciuilia, quibus Pompeio ſuperato monarchiam totius vt fertur orbis obtinuit, Cæſare inuitante profectos, Lucanus libro primo teſtatur his verſibus.

rura Nemetis
Qui tenet, & ripas Satyri, quâ littore curuo
Molliter admiſſum claudit Tarbellicus æquor,
Signa mouet, gaudétque amoto Santonus hoſte,
Et Bitures, longiſque leues Axones in armis.
Optimus excuſſo Leucus, Remúſque lacerto:

Optima gens flexis in gyrum Sequana frænis,
Et docilis rector rostrati Belga couini.

De primis huius Vrbis Episcopis.
Cap. III.

NEc solùm apud Ethnicos tunc temporis tanti habitum Remorum populum, quin & apud primos Ecclesię Dei propagatores, atque per Euangelium in Christo patres, primæ huius prouinciæ nostræ sedis Pontifices constat semper honore decoratos. adeò vt ipse beatissimus Ecclesiæ Christi princeps, Petrus Apostolus, vrbi nostræ beatum Sixtum à se Archiepiscopum ordinatum, cum suffraganeorum auxilio censuerit delegandum; idoneos ei, ac necessarios in eadem prouincia destinans socios: S. Sinicium videlicet, Suessonicæ sedis primo, nostrũ postea Præsulem, ac beatum Memmium Catalaunicæ vrbis rectorem. Sanctus verò Sixtus Remorum primus Episcopus, etiam Suessonicam fundasse fertur Ecclesiam, & beatum Sinicium collaboratorem & cooperatorem suum inibi constituisse. Quique post eiusdem sancti Sixti de-

cessum, nepote suo, vt ferunt, sancto Diuitiano Suessonis à se Pontifice ordinato, quoniam nouiter instituta Remensis Ecclesia lacte adhuc tenera forte fouebat pignora, nec dum ad onus Pontificale perferendum robusta, Remis Archiepiscopalem ea cogente necessitate subiit cathedram. Vbi pro animarum salute fideliter elaborans, bonúmque certamen decertans, cum decessore, vt in cœlis, ita etiam meruit in terris habere consortium, vnius eiusdémque templi, tumbæque sortitus cum beato Sixto sepulcrum. Quorum postmodum meritis Basilicæ domus, ipsorum claris illustrata miraculis, nonnullis dotata ditatur muneribus: agris quoque, domibúsque, ac vineis locupletata, clericorum pariter enituit ministeriis decorata. Quorum nonnunquã duodecim, nonnunquam decem, vt domni Sonnatij Præsulis tempore, ibidem reperitur congregationem fuisse. Donec moderno tempore, abundante iniquitate, & refrigescente caritate, deficere Deo inibi militantium chorus, & vnius cœpit esse templum Presbyteri titulus. Quocirca etiam ipsorum nuper abinde ossa transla-

ta, in Ecclesia beati Remigij post altare sancti Petri, eorumdem praeceptoris, seruantur recondita. Nec eos Ecclesiã nostrã tantummodo ab vrbe Roma constat habuisse patres vel fundatores: quae Martyribus etiam redimita, eorúmque sacrata sanguine, atque triumphis sub ipso Romanae persecutionis articulo decorata probatur.

De primis eiusdem Martyribus Vrbis. Cap. IIII.

BEATVS siquidem Timotheus, ab Orientis partibus ad hanc Remensem perueniens vrbem, Iesu Christi domini publicè non veritus est praedicare veritatem. Vnde & à praeside Lampadio, qui tunc praeerat huic populo, tentus, & quòd nouae legis propositum hominibus suaderet, conuentus; hinc minis principum, legúmque seueritate vexatus, opum quoque pollicitatione tentatus, responsum, quod olim ab Ecclesiae principe didicerat improbo incussum supernae nundinatori gratiae, rependere non timuit: Diuitiae, inquiens, tuae tecum sint in perditionem. &c

nem; & ibis cum ipsis in ignem æternum. Dominus enim meus Iesus Christus filius Dei ipse te iudicaturus est. Tunc Præses ira repletus iussit eum torqueri. Et dum Christum constanter inter ipsa cruciatuum confiteretur tormenta, inferens inter cætera, quòd illi, quos Præses pro Christi nomine se putabat occidere, ipsi pœnaliter eum iudicaturi essent; & Præses diceret: Ergo tu iudex eris mei? ego te occidam, & quis erit qui te eripiat de manibus meis? Sanctus Timotheus respondit; Dominus meus, cui credo, potest me liberare; in te autem debita tormenta immittet. Iterum, dum per supplicia multa cruciari iussus fuisset, ait ad iudicem; Quanto tu mihi ampliora tormenta intuleris, tanto amplius refrigerium pręstabit dominus cui credo. Et cùm cæderetur à ministris, exclamauit voce magna dicens: Aspice Domine, & vide quæ infert diabolus seruo tuo: ne me derelinquas, ne dicant homines, vbi est Deus eius. Præses denique iussit calce viua & aceto aspergi plagas ipsius. Sanctus vero Timotheus dixit: Ago tibi gratias, Domine Iesu

Christe, qui mihi das tolerantiam, vt hæc possim sufferre. ita istud factū est in corpore meo, tanquā oleo perūctus sim. Vnus autem de ipsis credētibus, nomine Apollinaris, vidit duos Angelos stantes ad latus eius, & dicentes illi: Confortare Timothee: missi autem sumus ad te, vt ostendamus tibi Dominum Iesum Christum, pro cuius nomine sustines pœnas, vt videas quæ aguntur in cœlis. Erige caput tuum, & vide. Aspiciens autem sanctus Timotheus, vidit cœlos apertos, & Iesum ad dexteram patris coronam tenentem ex lapidibus pretiosis, ac dicentem sibi: Timothee, hæc quam vides, tibi parata est: accipies illam tertia die imminente de manibus meis. Et Angeli dixerunt ei: Confortare Timothee; & abierunt in cœlos. Apollinaris verò cùm hæc vidisset, procidens ad pedes eius, dixit ei: Domine Timothee ora pro me. Ego enim libentissimè torqueor pro nomine Christi: quia vidi tecum loquentes viros splendidissimos, dum tecum loquerentur magnalia Dei illius qui regnat in cælo. Tunc Præses vt vidit se esse confusum, dixit: Sistatur

Apollinaris: afferte autem mihi plumbum bulliens, & infundite in os ipsius, vt non talia verba loquatur. Cúmque allatum fuisset plumbum bulliens, & missum in ore eius, factum est frigidum tanquam glacies. Viso autem hoc miraculo multitudo magna credidit in Dominum Iesum Christum. Tunc præses iracundia plenus & confusione dixit: Ducite illos in carcerem, vsque dum ego pertractem quo supplicio interficiātur. Cùm autem ducerentur, plurima turba sequebatur eos, flens & dicens: O iniustum iudicium, quod incidit in ciuitatem istam! Perducti sunt verò in carcerem: & multi erant circa eos desiderantes consolari à sancto Timotheo. Ipsa autem nocte adueniens quidam Presbyter, nomine Maurus, multitudinem hominum baptizauit in nomine Domini nostri Iesu Christi. Apollinaris verò cùm baptizaretur, vidit cœlos apertos, & audiuit Angelum dicentem sibi: Beatus es, Apollinaris, qui credidisti. Beati omnes, qui tincti sunt in aqua, in qua tu purificatus es. Quicũque hac nocte hic baptizatus fuerit, crastina die in Paradiso suscipietur. Hoc autem

dictum omnes qui ibidem aderant audierunt, & genua flectentes dixerunt: Parce nobis domine Deus noster, & præsta misericordiam tuam his qui diligunt nomen tuum. Altera autem die iussit Præses adduci eos ante tribunal suum. Astantibus autem illis Præses dixit; Stulti homines, quæ res vos circumuenit, vt credatis in hominē crucifixū, qui sub Pontio Pilato multa perpessus est, nouissimè autē crucifixus asseritur? Tunc illi respōderunt dicentes: Vidimus in hac nocte Angelum Dei loquentem cum Sanctis, quos tu tenes in carcere: & ipsi Angeli dixerunt nobis hodie ituros esse in Paradisum, & accepturos esse coronas, quas tui oculi videre non merebuntur. Pręses verò iracundia plenus iussit singulos decollari. Cúmque ducerentur Sancti extra ciuitatem, signauerunt se signaculo Christi, & sic martyrizati sunt, confitentes Patrem, & Filium, & Spiritum sanctum. Fuerunt autem omnes qui decollati sunt quinquaginta viri, sub die vndecimo Kalendas Septembris. Altera autem die procedens Præses sedit pro tribunali: Sāctum verò Timotheum & Apollina-

rem adduci præcepit. Aſtantibus autem illis, ait ad eos Præſes: Infeliciſſimi hominum, conſentite præceptis Imperatorum, & adorate eos quos illi adorant Timotheus & Apollinaris dixerunt: Nos dæmones non adoramus, ſed ſolũ Dominum Ieſum Chriſtum, qui eſt Deus viuus & verus: ipſum oportet confiteri nos. Tu ergo ne putes nos artibus tuis ſeparari à caritate, & à regno dei. Hoc autem tibi notum ſit, quia qua hora nos putas mortificari, tunc viuificamur, ſicut illi qui à te heſterna die interfecti ſunt & viuunt in cœlis. Te ergo percutiet Ieſus Chriſtus vlcere peſſimo. Iratuſque Præſes dixit: Iſtos ſi non mortificauero, alij multi ad nouam ſectam venturi ſunt. Sic dedit aduerſus eos ſententiam, vt gladio interficerentur: illi autem cum magna fiducia producti ſunt extra ciuitatem, in via quæ appellatur Cæſarea, in locum qui Buxitus dicitur, ibique martyrizauit eos ſub die X. Kalend. Septembris, & coronati ſunt ab Angelis. Et vox audita eſt dicens: Venite Timothee & Apollinaris dilectiſſimi mei, & oſtendam vobis quanta mirabi-

lia meruiſtis pro animabus veſtris, quas obtuliſtis pro nomine meo; & ſcitote quæ facturus ſum Lampadio Præſidi. ſtatimque iaculum igneum deſcendit de cœlo multis videntibus, & ingreſſum eſt humerum eius dextrum: & à dæmonio arreptus vitam finiuit. Corpora verò ſanctorum ſepulta ſunt à Chriſtianis die nono Kal. Septembris. Euſebius quidam vir ſpectabilis, qui & ipſe per verbum ipſorum credidit, fabricauit illis Baſilicam, in qua multa ſigna & remedia oſtenderunt: cæcis viſum, claudis greſſum reddiderunt, & qui à dæmonibus vexabantur, curati ſunt in nomine domini noſtri Ieſu Chriſti. Eorum verò corpora domnus Tilpinus Archiepiſcopus veteri permouens tumulo, ſepulcrum ipſorum decenter argento decorauit & auro. Altare denique, quod ante tumbam eorumdem ſtat medium, ſancti Mauri fertur reliquiis & honore dicatum, qui eodem quo præfati tempore pro Chriſto cæſus capite, ipſorum meruit conſortio renitere. Cuius oſſa in Eccleſia beati Celſini ſeruantur depoſita. Caput autem infra ciuitatem intra bea-

tæ Dei genitricis Mariæ basilicam in arca secus altare veneratur reconditum. Ipsa etiam præmissorum Ecclesia Martyrum pignoribus complurium traditur insignita Sanctorũ. In cuius dextera parte sanctorum Siluani & Siluiniani, in sinistra verò sancti Tonantij & sancti Iouini feruntur reseruari corpora. Hîc etiam in eadem sanctorum basilica beatus Remigius tumulum sibi parari præcepisse reperitur, vt post conditam testamenti sui continentiã subintulit addens. *Post conditum testamentum, immò signatum, occurrit sensibus meis, vt Basilicæ domnorum martyrum Timothei & Apollinaris missorium argenteum* VI. *librarum ibi deputem, vt ex eo sedes futura meorum ossium componatur.* Sed & in ipso testamento, duodecim solidos ad ipsius basilicæ camerã struendam iusserat dari. Diuersi quoque diuersis idem locupletauere dotibus templum. Vbi domnus Gondebertus, vir clarissimus, cum vxore sua Berta, villam in pago Vontise sitam, Pertas nomine dedit. Reperitur autem, congregationem ibidem nonnunquam XX. nonnunquam XII. fuisse cleri-

corum in tempore Theoderici Regis, quando ad eandem basilicam prædiorũ donaria plura leguntur tradita. & vsque ad recentia nuper tempora, quibus religione deficiente ad vnius est redacta presbyteri titulum, Deo seruientiũ cœtu dignoscitur insignita virorum. Nonnullis etiam aliis templa locis eorũ splendent honore decorata: quoniam signis pluribus eis olim coruscantibus, amatores Christi memoriis ipsorum suas excolere studuerunt atque munire possessiones. Quorum quidam, ceu Gregorius Turonensis Episcopus in libro miraculorũ refert, eorum reliquias ædificata horum honore basilica deuotus expetiit. Quas pontifice loci per presbyterũ honorificè dirigente; dum iter idẽ presbyter ageret, ab obuia quadam muliere salutatus, obnixè, importunéque ab ea rogatus est, vt horum sibi quiddã pignerum condonaret. Qui diu nutatim differens, mulieris improbitate tandem deuictus, sacrorum cinerũ particulam tradit roganti. Ascensoque caballo iniunctum sibi moliens iter expedire, nullatenus eum percussis admodum lateribus valet itineri promo-

uere. Insuper ipse quoque sic interim prægrauatus opprimitur, vt vix valeret attollere caput. Ita demum animaduertens virtute se detineri Martyrum, motus pœnitentia recepit opportunè, quod largiri præsumpsit incongruè; redhibitáque sacrorum quam dempserat portione, liber ad iussa relaxatur abire. Apud Duodeciacum quoque vicum horum constructa decore sanctorum basilica Martyrum magnorum prædicatur radiare nitore magnalium, optabilíque refulgere gratia sanitatum.

Beati denique Timothei ossa, Rex Otto, concedente Artaldo Archiepiscopo, transferri fecit in Saxoniam, & monasterium monachorum in eius instituit honore. In qua translatione multa mira feruntur ostensa. Nam vt Anno tunc Abbas, nunc Episcopus, mihi retulit, à quo eadem sacra pignera translata sunt, præter alia plura remedia, XII. inter cæcos & claudos fuere curati. Beatus quoque Apollinaris ossibus suis in Orbacense translatus monasterium, nonnullis inibi florere spectatur gratiarum insignibus.

De successoribus præmissorum Præsulum. Cap. V.

FREQVENTIBVS igitur persecutionum procellis intonantibus, Ecclesiæ puppis nostræ iactata, diuersisque oppressa fluctibus, quoniam caput vix attollere poterat, quanto sedes ipsa tempore rectore vacua digno resederit, haud facilè panditur. adeò vt post præmissos nostræ fidei patres, beatum Sixtum atque Sinicium, vnum duntaxat præsulem inueniamus Amansium ad imperium vsque Constantini: sub quo Betansius reperitur, qui cum Primogenito Diacone suo primus ex hac Belgica prouincia legitur Arelatensi primæ interfuisse Synodo, relatæ per Marinum Episcopum beatissimo Papæ Siluestro, Volusiano & Aniano Consulibus. Post quem Aper, inde Maternianus: cuius reliquias ossium domnus Hincmarus Archiepiscopus Ludouico Regi Transrhenensi se direxisse commemorat, in epistola pro eisdem aliorúmque Sanctorum pigneribus ad eundem regem transmissa. Hinc

Donatianus extitit Episcopus: cuius etiam pignera maritimas in partes Episcopij Nouiomagensis, vel Tornacensis perlata, vario signorum memorantur splendore decorata. Quem beatus Viuentius tam celsis illustris vitæ meritis, quàm claro pontificalis sequitur ordine culminis. cuius etiam sacra membra, domno Ebone Antistite nostro deferente, super fluuium Mosam translata, Braguis instructa Ecclesia, dispositáque famulatorum caterua clericorum, debito deponuntur honore seruanda. Vbi etiam pluribus olim renituisse prædicatur insignibus, claudis ingressum; cæcis quoque reformans aspectum. Cui successit Seuerus.

De sancto Nicasio *Cap. VI.*

POST præmissos præsules beatus Nicasius cultu sequitur pontificatus, magnæ vir caritatis, magnæque constantiæ, sub Vvandalica in Galliis persecutione sanctæ sibi commissæ validissimus rector Ecclesiæ. in pace quidem nobilitator ac decorator: in periculis verò moderator & tutor. piis populum doctri-

nis & exemplis instituens: decorémque cœlibis sponsæ Christi Ecclesiæ fabricis & ornatibus attollens. Is namque sedis huius sanctæ basilicam in honore perpetuæ virginis Dei genitricis Mariæ diuina traditur admonitus reuelatione fundasse: quam proprio quoque consecrauit sanguine. Cathedra siquidem pontificalis antiquitus in Ecclesia, quæ ad Apostolos olim, nunc sancti Symphoriani dicitur, extitisse fertur. Hic beatus Antistes Angelica præmonitione instructus, futuram longè antè præsciisse docetur internecionem, perniciosámque prosperitatis redarguendo securitatem, imminentem diuini prædixisse verberis vltionem. Portabat autem caritatis humeris anxius peccatorum crediti sibi gregis pondus; mori paratus pro omnibus, vt iram indignationis Dei à populo auerteret, aut in ipsa certè vindicta cœlestem clementiam humilitatis spiritu, & animo contrito placaret; ne vsque ad animam licet temporalis, at non æternalis perueniret gladius. Sed quia verbi Dei semen in spinis diuitiarum suffocatur consitum, prosperantésque in va-

nitate sæculi gloriantes monita salutis aure cordis ad fructificandum non admittunt: immo perituris impliciti occupationibus, nec vera vitæ, quin lethifera peccati mortisque stipendia sequentes, quoniam perfectè mala non oderant, vera sectari bona dignè non valebant. Piam insuper religionem negligere, diuinitatis præcepta postponere, vanitatibus inseruire, concupisentiæ vitiis inhærere, schismatica scàndala suscitare, Deumque, proh dolor! in his omnibus haud metuebant offendere. Et ecce subitò eisdem prosperitatis temporibus animositas dirissimarum gentium commota, Dei offensionis iram in diuersas vindicatura prouincias intentione truculenta, Vvandalorum multitudo properanter accelerat. Subuersis multarum munitionibus vrbium, gladióque interemptis vtriusque sexus progenitoribus cum filiis, non aliam dignitatis gloriam, non aliud aliquid in temporalibus lucris tam desideranter concupiscere cernebatur, quàm humanum haurire ac fundere sanguinem, & Christianorum duntaxat sitire internecionem. Sub huius verò

tempestatis turbinem, gloriosi renitebant in Galliis inter Episcopos viri, sanctissimus Remorum præsul Nicasius, & beatissimus Aurelianensium pontifex Anianus: sanctus quoque Lupus Trecassinus, & beatus Seruatius Tungrensis Antistes, aliique nonnulli virtutibus insignes: qui hanc indignationis Dei suis meritis ac precibus iram diu differre certauerunt, vt omnibus hæresibus & prauitatibus populi restinctis, ad Catholicam religionem & verum Dei cultum per pœnitentiam reuocarent; ac tantæ persecutionis & diuinæ animaduersionis gladium ab Ecclesiæ ceruicibus auocarent. Sed proh
Pro. 18. nefas! *Impius*, vt scriptum est, *cùm in profundum peccatorum venerit, contemnet*, salutaribus eorum præceptis nullatenus obtemperabant. At vir beatissimus Nicasius præsul instantibus studiis, continuisque doctrinis ac precibus, populum Dei ad pœnitentiam seu patientiam & triumphum martyrij prouocabat: vt quos incauta prosperitas ad offensionis impulerat foueam, aduersitatis deuota tolerantia non iudicium damnationis, sed gratiam purgationis, caussamque sa-

lutis efficeret. Interea castra metantur agmina Vvandalorum circa vrbẽ Remorum, vniuersaque regione depopulata, neces tantùm inibi habitantum feruentissimè pertractantes Christianorum, hos veluti Deorum suorum inimicos, & moribus paganorum contrarios interimere, penitusque de terra delere ambiebant. Beatus itaque Nicasius animam suam pro fratribus, Christi sequens exemplum, ponere paratus, sibique commissum nullatenus omittere gregem, prorsus instituit, aut cum eis pariter viuere, aut pariter quod eos paterfamiliâs perpeti vellet sufferre, ne fugiendo Christi videretur, sine quo non possunt homines vel viuere, vel Christiani fieri, deserere ministerium. Vnde & iuxta beati Augustini sententiam, maiorem caritatis reperit fructum, quàm qui non propter fratres, sed propter seipsum fugiens atque comprehensus non negauit Christum, suscepitque martyrium. Metuebat enim potius Antistes sanctissimus, ne se deserente lapides viui extinguerentur; quàm ne lapides & ligna terrenorum ædificiorum se præsente incenderentur.

Magis timens ne destituta Christi corporis membra spiritali victu necarentur, quàm ne membra corporis sui hostili oppressa impetu torquerentur. paratus ad vtrumque; vt si non posset hic calix transire, fieret voluntas eius, qui mali aliquid non potest velle. Nec requirebat quæ sua sunt, sed imitans eum qui dixit, non quæro quod mihi vtile est, sed quod multis, vt salui fiant. Et ne magis fugiendo obesset exemplo, quàm viuendo prodesset officio, nulla ratione consensit esse fugiendum. Neque temporalem mortem, quæ quandóque ventura est etiamsi caueatur, sed æternam, quæ potest si non caueatur venire, & potest si caueatur etiam non venire, formidans. Non sibi placens, nec personam suam in tantis periculis fuga digniorem, vt pote gratia excellentem, iudicans, ne ministerium in his maximè periculis necessarium ac debitum subtraheretur Ecclesiæ. non vt mercenarius videns lupum venientem, dimissis ouibus fugit; sed vt pastor bonus pro grege sibi credito animam paratissimus obtulit: & quod melius agendum inuenire potuit; sedulas ad dominum

num pro se suisque fundere preces elegit. Fatigatis igitur tandem præliatoribus impugnatione continua, excubiis & inedia, furentibúsque circumquaque hostibus, ac fortiter bello concutientibus vrbem, nimio terroris tædio ciuitas vniuersa percussa, ad sanctissimum Nicasium in orationibus prostratum decurrunt, futuram paganorum victoriam pertimescentes, & auxilium consolationis ab eo velut à patre filij requirentes. Interrogant quid vtilius consilij faciendum decernat, aut seruituti sese gentium tradere, aut ad mortem vsque pro salute vrbis dimicare. Beatus autem Nicasius cœlitus diuina præsciens reuelatione Remorum subuertendam ciuitatem, consolans eos, infatigabiliter Domini supplicabat clementiæ, quatenus hæc tribulatio mortis temporariæ, non ad iudicium, sed ad indulgentiam persistentibus in vera fidei confessione proficeret: pro animæ pugnare salute, non armis visibilibus, sed probis docens moribus: non corporaliũ fiducia virium, sed spiritalium exercitatione virtutum. Hanc supernam iusto Dei iudicio peccantium sceleribus exci-

tatam demonſtrans indignationem: certum ſalutis id prædicans eſſe conſilium, ſi ad diuina compuncti flagella conuerterent animum; ſuſcipientes hæc non inuiti aut deſperantes, vt iniquitatis filij: quin patientes ac manſueti, ceu filij pietatis, promiſſa regni cœleſtis præmia percepturi. Exhortans eos, ſpe ſalutis æternæ præſentem deuotiſſimè ſufferre tribulationem; vltroque ſeipſos ad hanc offerre momentaneam necē, quo debitam reatibus perpetuæ damnationis euadere mererentur vltionē, quatenus eis mors præſens non ſupplicium, ſed animarum fieret perenne remedium. Pro inimicis eos etiam admonens exorare, vt tandem aliquando reſipiſcerent ab iniquitatibus ſuis, & qui miniſtri tunc videbantur impietatis, poſſent cultores nonnunquam pietatis, ſectatoréſque fieri veritatis. Seipſum eſſe paratum depromens, vt bonum decet paſtorem, pro ouibus animam ponere, præſentémque vitam contemnere, quatenus ipſi peccatorum veniam & ſalutem ſecum mererentur æternam percipere. Aderat etiam germana ſua beata Eutropia, virgo Chriſti ſacratiſſima, quæ

ob castitatis munitionem sanctissimum semper imitando & adhærendo sequebatur Episcopum, vt & ab spiritualibus aliena nequitiis à Domino seruaretur puritas mentis; & à carnalium corruptione delectationum tegeretur immunis integritas corporis. Ambo itaque plebem Dei pro viribus ad coronam martyrij piis exhortationibus animabant; & agonem victoriæ suæ Domino precibus commendabant. Dei tandem decreto iudicio, irruptionis die, dum paganorum furibundum beatus præsul Nicasius irruere comperit impetum, sancti Spiritus virtute roboratus, alma comitāte sorore, cum hymnis & canticis spiritualibus, ad ostium Basilicæ S. Dei genitricis Mariæ, quam ab eodem in huius vrbis arce fundatam memorauimus, traditur occurrisse. Dumque diuinæ deditus psalmodiæ, versum domino Dauidicum pia voce decantat inquiens: *Adhæsit pauimento anima mea*, mox insequente gladio ceruicem cæsi verbum pietatis ab ore non defecit, capite in terram cadente immortalitatis, vt traditur, sententiam prosecuto, *Viuifica me Domine secundum verbum tuum*, infe-

rendo. Sancta verò Eutropia videns impietatem circa se quasi mitigatam, & pulchritudinem suam ceu paganorum litibus reseruatam, super eundem sacerdotis interfectorem insiliens, magnóque clamore increpitans, & ad martyrij sui bellum prouocans, sacrilegi alapa faciem percussi oculos, diuini numinis virtute euulsos, in terram proditur effudisse. Quæ mox insanientium ferro iugulata, sacro fuso sanguine palmam victoriæ suæ cum germano suo Pontifice Christi, cæterisque triumphatoribus sanctis adipisci meruit. Fuere siquidem nonnulli, tam ex clero, quàm ex laïcali cœtu, constantiæ huius sectatores ac comites: qui per præsentis tolerantiæ participationem, æternæ beatitudinis cum hoc beatissimo patre suo consequi certauere communicationem. Inter quos Florentius Diaconus, & beatus Iocundus extitisse clarissimi referuntur: quorũ capita Remis, post altare sanctæ Dei genitricis Mariæ, tumulata seruantur. Barbaros igitur de constantia virginis, & profani spiculatoris subitanea multatione stupefactos, expleta cæde, sacro

inundante cruore, terribilis omnes horror inuasit, quasi cœlestes acies dimicantes, tanti sceleris vindices aspicientes: ipsa quoque horrendo reboante basilica sonitu. Relictis ergo passim spoliis territa Vvandalorum agmina, dum diuinam metuunt vltionem, irreuocabiliter per diuersa fugientes, inuasam trepidi deserunt ciuitatem. Qua diu sic manente solitaria, Christianis, qui ad munitiones montium fugerant, incursiones paganorum trepidantibus; paganis verò cœlestes, quos ibi pertulerant, horrores pertimescentibus; sub diuina duntaxat, Angelicáque custodia, sanctorum seruabantur inibi Martyrum corpora: ita vt in noctibus à longè cœlestia cernerentur lumina, & suauissimi sidereis supernarũ soni virtutum choris dulciter reboantibus, audirentur à nonnullis carmina. Vnde & cœlestis victoriæ reuelatione confortati tandem conciues, qui ad sepelienda Sanctorum corpora diuina remanserant prouidentia, cum precum votis ad vrbem regredientes, inæstimabilem suauitatis odorem, vbi sanctorum decorabantur funera, hauriunt: gaudióque permiscentes

gemitum, lacrymosis Dominum laudibus magnificant, & ad tumulandum sacra se præparantes pignera; congruis ea circa ciuitatem locis veneranter recondunt. Beatissimi verò Nicasij Præsulis, ac sororis eius, sacratissima sollemniter in cæmeterio sancti Agricolæ, templo quondam à Iouino Christianissimo Romanæ militiæ Magistro longè scilicet ante fundato, magnificéque decorato collocant membra: vt appareat instinctu diuinę procurationis ad celebritatis istorum dignitatem magis, quàm ad primæ præparatū fuisse conditionis autoritatem. Hanc autem basilicam præfatus vir Iouinus his versibus aureo prætitulauit decore.

Felix militiæ sumpsit deuota Iouinus
Cingula, virtutum culmen prouectus in altū:
Bisq. datus meritis equitū, peditūq. Magister.
Extulit æternum sæclorum in sæcula nomen.
Sed pietate graui tanta hæc præconia vincit,
Insignésque triumphos religione dicauit.
Vt quem fama dabat, rebus superaret honorē.
Et vitam factis posset sperare perennem.
Conscius hic sancto manantis fonte salutis,
Sedem viuacem moribundis ponere membris,

Corporis hoſpitium lætus metator adornat.
Reddendos vitæ ſaluari prouidet artus.
Omnipotens Chriſtus iudex venerabilis atq.
Terribilis, pie, longanimis, ſpes fida precantũ,
Nobilis eximios famulis non imputat actus.
Plus iuſto fidei ac pietatis præmia vincāt.

Vbi poſtea quam ſunt horum depoſita ſanctorum Martyrum corpora, innumerabilibus eadem Eccleſia conſtat miraculorum ſignis redimita. vt & eorum meritis ac precibus multitudo languentium recuperationis inibi percipiat alacritatem, & exemplis ipſorũ plebs ad cœleſtẽ deuota diſcat properare ſublimitatem. Meminit huius barbaricæ perſecutionis beatus Hieronymus ſcribens Epiſt.xi ad quandam adoleſcentulam viduam Ageruchiam nobilem, & exhortans eam de monogamia & perſeuerantia viduitatis; ita memorando inter cætera. *Innumerabiles & ferociſſimæ nationes vniuerſas Gallias occuparunt. Quicquid inter Alpes & Pyreneum eſt, quod Oceano & Rheno includitur, Quadus, Vvandalus, Sarmata, Alani, Gepides, Heruli, Saxones, Burgũdiones, Alamãni, & ô lugenda res publica! Hoſtes Pannonij*

vastauerunt. Etenim Assur venit cum illis. Magontiacus, nobilis quondam ciuitas, capta atque subuersa est, & in Ecclesia multa millia hominum trucidata. Vangiones longa obsidione deleti. Remorum vrbs præpotens, Ambiani, Atrabates, extremique hominum Morini, Tornacus, Nemetes, Argentoratus translatæ in Germaniam. Aquitaniæ, Nouémque populorum, Lugdunensis, & Narbonensis Prouinciæ, præter paucas vrbes, cuncta populata sunt, quas & ipsas foris gladius, intus vastat fames. &cet. In præfata denique Basilica beatus Remigius morandi traditur habuisse consuetudinem: quatenus sanctorum martyrum meritis, vt erat spiritu semper, ita proximus redderetur & corpore. Monstratur adhuc ædicula secus altare, vbi secretè Domino vacare, & inspectori summo beatissimæ speculationis hostias, turbis remotus popularibus, deuotissimè consueuerat immolare. Istuc enim intentus his degebat officiis, quando comperto vrbis incendio, cum diuinitatis inuocatione deproperans, Sanctorum fultus suffragio, lapidibus Ecclesiæ graduum deinceps expressa reliquit vestigia.

De miraculis ipsius Ecclesiæ. Cap. VII.

DIVERSIS etiam multimoda clarificatione fertur hæc illustrata temporibus ædes. Sed nos vnum tantùm, quod nostris ferè diebus actum, referentibus nostris qui interfuere patribus, agnouimus, propalandum putauimus. Solemnitas hyemali tempore præfatorum agebatur Martyrum, quæ solitò XIX. Kal. Ianuarias celebrari consueuit. Ad cuius celebritatis vigilias fratres temperius exsurgentes, custodes ipsius Ecclesiæ dormiẽtes, ostia quoque diligenter obserata reperiunt. Quæ diutius obterendo pulsantes, dum neminem responsa dantem deintus accipiunt, domum Presbyteri petunt, portámque crebris incutientes ictibus, & tecta lapidibus verberantes, vbi nullum sibi qui pandat excitare præualent, templi ianuam repetunt: quam sponte patentem reperientes, accensa luminaria cuncta vident: sed auctorem facti neminem intus aspiciunt. Sicque post orationem, Christo gratias agentes, nocturnas ineunt laudes. Quibus iam magna

parte decursis, ad horum voces Presbyter excitatur, rem cum suis admiratus: hymnos dicturus cum cęteris stupefactus approperat. Nullúmque demum accensionis huius vel reserationis reperire queunt administratorem, nisi summum duntaxat diuini muneris largitorem; qui Sanctorum suorum iugi mirorum splendore propagare non desistit honorem. Huius autem beati Pontificis & Martyris' pignora quædam Nouiomagensium Episcopus quidam obtenta suam pertulit ad ciuitatem. Quæ tam apud Nouiomum, quàm & apud Tornacum castrum, vbi nunc quoque seruari perhibentur, claris multisque referuntur illustrata miraculis. Posteà verò cætera corporis eiusdem martyris Fulco Archiepiscopus, simul cum corpore beatæ sororis eius Eutropiæ, intra Remensis transuexit mœnia; retróque post altare sanctæ Dei genitricis Mariæ, vbi ea modo veneramur, iuxta beati Papę Callisti membra debita recondidit reuerentia.

De sancto Oriculo & sororibus eius. *Cap. VIII.*

SVB eadem Vvandalorum vel Hunnorum persecutione, quidam Dei seruus Oriculus nomine Deo vacabat, cum sororibus suis Oricula & Basilica, in hoc eodem Episcopatu Remēsi, in pago Dulcumensi, vico Sinduno, in Ecclesia quam construxerat: vbi fertur quoque peremptus à Barbaris cum prædictis sororibus suis. Traditur etiam caput suum, postquā decollatus est, ipse in quodam fonte lauisse: de sanguine quoque suo signū crucis, quod adhuc manifestè apparere dicitur, in quadam petra digito figurasse suo: & proprium manibus caput ferens, sepulcrum, quod sibi condiderat, expetisse. Ad quod multa miracula referuntur ostensa. Erat olim quidā rusticus ibi manens: cui reuelatio in somnis facta est, vt fontem, de quo caput sibi sanctus Dei, ceu diximus, lauerat, tecto cooperiret. Qui postquam bis admonitus id facere distulit, in infirmitatem decidit, in qua integro anno ægrotans decubauit. Post

hæc votis, vt iussa compleret, promissis conualuit, & fontem ligneis tabulis circundans operuit. Ex quo fonte potantes à diuersis multi curantur languoribus. Presbyter eiusdem loci, nomine Betto, balneum ex ipsius puteo, quem infra Ecclesiam hic sanctus Martyr edidisse traditur, sibi parari præcepit. Quo postquam ablutus est balneo, sic elanguit, vt vsque ad anni terminum ægrotus iacuisse, nec adhuc perfectè postea reuiguisse constiterit. Quorum Sanctorum corpora vno dudum sarcofago recondita, tempore Seulfi Archiepiscopi leuantur è terra, humo prius sponte patefacta, & loculo, in quo iacebant, vltro sursum mirabiliter eleuato.

De successoribus beati Nicasij. Cap. IX.

POst præmemoratam Vvandalorum discessionem, beato Nicasio Baruc Episcopali sede traditur successisse. quem Barucius, inde Barnabas subsecuti feruntur: tum Bennadius, cuius tamen Benagius nomen in testamento suo propria ipsius manu, velut inibi legitur,

perſcripto reperitur charaxatum. Huius enim ipſe teſtamenti auctoritate, rerum ſuarum hæredem Remenſem fecit Eccleſiam, cum fratris ſui filio, quem in ſacro fonte ſub gratiæ ſempiternæ traditione ſe commemorat ſuſcepiſſe. Inter cætera verò, vas argenteũ, ab anteceſſore ſuo ſanctæ recordationis Epiſcopo Barnaba ſibi, vt meminit, teſtamento collatum, Eccleſiæ ſuæ delegat heredi: quod ad ipſius ornamentum, cùm illud proprios diſtrahere potuiſſet in vſus, ſe aſſerit reſeruaſſe. Deputat & ſolidos xx. ad eiuſdem Eccleſiæ reparationem, cum agellis & ſyluis. Presbyteris ipſius Eccleſiæ ſolidos VIII. Diaconibus ſol. IV. ad captiuos ſol xx. ſubdiaconibus ſol. II. lectoribus ſol. I. oſtiariis & exorciſtis ſol. I. Sanctimonialibus & viduis in matricula poſitis ſol. III. Heredem ſuam ſubinferendo alloquens Eccleſiam, vt in ſe ducat eſſe collatum, quicquid presbyteris, diaconibus, ac diuerſis clericorum ſcholis, captiuis quoque & pauperibus pro refrigerio ſui fuiſſet in commemoratione deuotum,

De sancto Remigio. Cap. X.

PRæfacto Bennagio beatissimus succedens Remigius, imbuendis ad fidem præfulgidum surrexit lumen gentibus. Quem diuina pietas, vt Fortunatus quoque poeta noster asserit, nõ solùm priusquam nasceretur, sed & antequam conciperetur elegit. In tantum vt Montanus quidam monachus, dum leuissimo sopore quiesceret, tertiò fuisset admonitione pulsatus, vt matri suæ benedictæ Ciliniæ, quòd masculum conceptura esset, veridica relatione prædiceret, & nomen eius vel meritum designaret. Hic itaque Montanus in reclusione solitariam vitam ducens, ieiuniis, vigiliis, & orationibus assiduè vacans, cæterarum quoque virtutum insignibus diuinitati se commendabilem reddens, dum supernam Christi clementiam pro pace sanctæ ipsius Ecclesiæ, quæ variis apud Galliarum prouincias vexabatur afflictionibus, indefessis precibus exoraret; vbi quadam nocte carnis compellente fragilitate membra permittit sopori quiete

reparanda, Angelicis ſubitò per diuinam gratiam choris, ſanctarumque ſibi videtur animarum cœtibus intereſſe; celeberrimum quoque haurire colloquium, eoſque de Gallicanæ deiectione vel reſtitutione Eccleſiæ conferentes, & quia iam tempus eſſet miſerendi eius, perſenſentes audire. Interea vocem à ſuperioribus atque ſecretioribus ſuauiſſimè intonantem excipit, quòd Dominus de excelſo ſancto ſuo proſpexerit, de cœlo in terram aſpexerit, vt audiret gemitus compeditorum, vt ſolueret filios interemptorum, vt annuntietur nomen eius in gentibus, in conueniendo populos in vnum & reges, vt ſeruiant ei. Et quòd Cilinia concipiens filium pareret, nomine Remigium, cui ſaluandus foret populus committendus. Vir igitur iſte venerabilis, tanto percepto ſolamine, poſt tertiam diuinæ ſuper his præceptionis admonitionem, viſionis æthereæ nuntiat oraculum Ciliniæ. Hæc autem beata genitrix in flore dudum iuuentutis, ex vnico viro ſuo Aemilio pepererat Principium, Sueſſorum ciuitatis poſtea ſanctum Epiſcopum, & patrem bea-

ti Lupi eiusdem Principij successoris. Mirari beata Cilinia, vt poꝛte iam prouecta, quonam pacto sit anus paritura, vel sobolem lactatura. Et quia tam vir eius quàm ipsa diebus iam multis processerant effœti, & carne infœcundi, nec spes eis vlteriùs procreandi, nec appetitus inerat pignoris. Beatus verò Montanus, vt meritis accresceret patientiæ, corporalium frustratus oculorum ad tempus extiterat lumine. Qui dictis vt fidem faceret, oculos sibi lacte ipsius asserit perungendos, moxqne lumen amissum pueri sibi fotu recipiendum. Gauisis ergo de tanta consolatione parentibus, concipitur futurus Christi Pontifex: cuius adminiculante gratia feliciter editus, nomē sacro sumit è fonte Remigius. In cuius lactatione promissum pridem vati gaudium veraciter adimpletur, dum eius oculis beatæ matris illius lacte tactis, lumen olim perditum reparatur. Ortus est autem puer iste, præconiis declaratus antequam natus, in pago Laudunensi, alto parentum sanguine, iam tamen senum, diúque sterilium resplendens, insignè mirificatus in ortu, qui magnificè dispo-

nebatur

diſponebatur mirificandus in actu. Nomen illi dignè diuina imponitur iuſſione Remigius; vt pote qui Eccleſiam Dei, ſpecialiterque Remorum, in huius fluctuantis vitæ ſalo remis erat doctrinæ recturus; & ad portum ſalutis æternæ meritis & orationibus perducturus. Remedium tamen eum fuiſſe vocatum, in veteribus quibuſdã reperitur ſcriptis. quod & merita vel acta ipſius attendentes ritè crederemus; niſi geſtis emendatioribus oraculo illum diuino Remigium nuncupari debere cognoſceremus. In verſibus etiam ab eo compoſitis, & eius præcepto in vaſe quodam per eundem Deo dicato ſculptis, ita lectum aſſeritur:

Hauriat hinc populus vitam de ſanguine ſacro,
Iniecto æternus quem fudit vulnere Chriſtus.
Remigius reddit Domino ſua vota ſacerdos.

Quod vas vſque ad moderna tempora perdurauit; donec fuſum Nordmannis dudum in redemptionem datum eſt Chriſtianorum. Huius beatiſſimi Remigij nutrix beata Balſamia fuiſſe traditur: quæ mater extitiſſe ſancti Celſini memoratur. Qui & ipſe beati Remigij diſcipulus fuiſſe familiaris aſſeritur:

miraculis quoque postmodum claruisse dinoscitur, & æquorum maximè votis adhuc insignis habetur. in cuius & ipsa beata genitrix eiusdem requiescit Ecclesia. Traditus à parentibus scholæ beatus Remigius litteris imbuendus, breui coæuis, sed & natu maioribus doctrina eminentior est effectus. Cunctos superans condiscipulos morum maturitate, ac beniuolentiæ caritate: populorum studens turbas vitare, atque solitarius in reclusione Domino deseruire. quod & obtinuit: habitáque sanctæ conuersationis studiis pius adolescens inclusione, Lauduni Christo militauit.

De ordinatione ipsius ad Episcopatum Remensem. Cap. *XI.*

AST vbi vigesimum secundum ætatis subiit annum, defuncto præfato venerabili Bennadio Archiepiscopo, in hac vrbe Remensi omnium generaliter votis ad apicem pontificatus, non tam electus, quàm raptus fuisse dignoscitur. Fuit siquidem populi concursus, diuersi quidem sexus, conditionis, dignitatis, &

ætatis, vna eadémque ſententia, hunc verè Deo dignum, & qui populis præfici deberet, acclamantis. Sanctiſſimus igitur adoleſcens his depreſſus anguſtiis; quoniam nec fugæ locus ei vſpiam patebat, nec populo, vt ab intentione cœpta deſiſteret, vllo modo ſatisfacere poterat; ſuper ætatis infirmæ cœpit conqueri tempore, & quòd Eccleſiaſtica regula hanc ætatem ad tantam non admitteret dignitatem, voce publica prædicare. Sed cùm irreuocabiliter populi adclamaret frequentia, & vir Dei magna reniteretur conſtantia; placuit omnipotenti Deo manifeſtiſſimis indiciis propalare, quod ipſe de eo iudicium dignabatur habere. Traditur enim cœleſtis radij lumen ſuper ipſius ſanctum ſubitò deſcendiſſe verticem, & cum ipſo lumine cœlitus eius infuſum capiti vnguinis diuini liquorem; cuius ſacri nectaris eiuſdem totum videretur caput infuſione delibutum. Omni ergo poſthabita dubitatione, Præſulum Remenſis vnanimitate Prouinciæ, Pontificali conſecratur benedictione. Ad quod officium mirificè mox deuotus &

& aptiſſimus apparuit exequendum: largus in eleemoſynis, ſedulus in vigiliis, attentus in orationibus, in humanitate profuſus, in caritate perfectus, in doctrina præcipuus, in conuerſatione ſanctiſſimus. Mentis puriſſimæ ſinceritatem pij vultus præferebat alacritate, clementiſſimique cordis benignitatem ſermonis indicabat tranquillitate. Salutis æternæ munia non minus implens opere, quàm edocens prædicatione: reuerendus aſpectu, venerandus inceſſu, metuendus ſeueritate, amplectendus benignitate. Cenſuram diſtrictionis permixtione temperabat manſuetudinis. Minari quidem frontis videbatur auſteritas, ſed cordis blandiebatur ſerenitas: vt erga deuotos Petrus appareret in vultu, contra delinquentes Paulus videretur in ſpiritu. Sicque gratiarum diuerſitate in vnum conueniente, illius pietatis, huius erat imitator auctoritatis. Neglector quietis, refuga voluptatis, appetitor laboris patiens abiectionis, impatiens honoris. Pauper in pecunia, diues in conſcientia: humilis ad merita, ſuperbus ad vitia. Et vt ante nos de ipſo prædicatum

legitur,ſic in ſe diuerſas excoluit gratiarum virtutes, vt vix ita pauci tenerent ſingulas, quomodo ille impleuit vniuerſas. Semper in ſancti operis exercitio, ſemper in compunctionis affectu. Nulla illi ex omnibus propenſior cura, niſi aut de Deo in lectione atque ſermone, aut cum Deo in oratione loqui. Sicque attenuato continuatis ieiuniis corpore, de perſecutore certabat inimico iugi triumphare martyrio. Inter hæc tamen omnia, intendebat vir beatiſſimus, vt etiam ab aliis de ipſo iamdudum prædicatum legitur, iactantiam virtutũ fugere, in quo nõ poterat gratia celſa latere. Præminebat enim in admirationem omniũ, veluti ciuitas ſupra montis verticem ſita: nec ſub modio voluit Dominus hanc occuli lucernam, quam ſupra candelabri conſtituerat eminentiam: igne diuinæ tribuens eam caritatis ardere, clarâque ſplendidarum Eccleſiæ ſuæ virtutum lumina miniſtrare.

De diuerſis ab eo patratis miraculis, & de doctrina ipſius. Cap. XII.

AD cuius ſanctitatis innocentiam non ſolùm rationabilium, ſed etiam

irrationabilium consueuerant agrestia corda mansuescere. adeò vt inter domesticos secretius cùm contigisset habere conuiuium, & delectaretur in hilaritate carorum, passeres ad eum sine trepidatione descenderent, & mensæ reliquias ab eius manu colligerent: discederent alij saturi, accederent alij saturandi. Quod ab eodem nequaquam iactantia propalabatur meritorum; sed id Dominus agi certa disposuerat vtilitate conuiuãtium: vt hoc, aliisque frequentissimis per hunc Christi famulum visis miraculis, sese dominicis frequentiùs studerent mancipare seruitiis.

Hic vir beatissimus cùm ex more quodam tempore pastorali sollertia parochias circumiret, vt si negligenter aliquid in diuinis cultibus ageretur, fidelis Christi seruus agnosceret, in vicũ Calmiciacum nomine ipsius accessit studij deuotione. vbi dum quidam cœcus ab eo misericordiæ postulasset opem, cœpit qua dudum captus extiterat infestatione dæmonis, vexatione torqueri corporis. Tunc sanctus Remigius in oratione, qua Deo semper sancta intentione vacabat, corporea se deiectione prostrauit:

ſtatimque priſtinũ cæco lumẽ redhibens, immũdi quoque peſtẽ ſpiritus effugauit; triplici remedio victu ſolans egenũ, munerans viſu cœcatum, reſtituens libertati captiuum.

Alio quoque tempore dum pontificali ſollicitudine parrochiam peragraret, rogatus à quadam ſobrina ſua, nomine Celſa, Deo ſacrata, villam ipſius vocabulo Celtum adiit. Ibi dum beatus vir ſpiritalibus colloquiis vitæ propinat hoſpiti de more pocula, miniſter præfatæ Celſæ vini ſufficientiam dominæ ſuæ nuntiat non adeſſe. Re huiuſcemodi cognita, ſanctus Remigius hanc hilari conſolatur vultu, & poſt blanda verbi ſolamina eiuſdem ſibi domus oſtendi præcepit habitacula. Sicque de induſtria priùs perluſtrans cætera, tandem ad cellam peruenit vinariam. quam ſibi faciens aperiri, rogitat ſi fortè remanſerat in aliquo vaſorum quippiam vini, & deſignato ſibi vaſe, in quo tantillum vini, pro ſaluãdo ſcilicet eodem, relictum fuerat, claudi præcepit oſtium, iuſſoque conſiſtere loco cellararium, ipſe verò ad alteram accedens vaſis frontem, ſuper

idem, quod erat non modicæ quantitatis, Christi annotat crucem, flectènsque genua secus parietem, cœlo deuotam dirigit precem. Cœpit interea, mirum dictu, vinum per foramen superius exundare, supra pauimentum àbundanter effluere. Exclamat hoc viso Cellararius stupore perculsus: sed mox à sancto viro repressus, ne id palàm faciat inhibetur. At quia tam clari lumen operis minimè valuit abscondi; vbi consobrina sua factum comperit, eandem villam ipsi & Ecclesiæ ipsius perpetim possidendam tradidit, ac legali iure confirmauit.

Huic simile ferme miraculum ab eodem domno Remigio in olei fertur liquore patratum. cùm ægrotus quidã familiæ non ignobilis, nec tamen baptizatus, à sancto Remigio se visitari postulasset, & iam velut in vltimo spiritu se credere fateretur, & baptizari deposceret, beatus pontifex à Presbytero loci oleum & chrisma requirens, iámque penitus in ampullis vtrumque defecisse comperiẽs, ipsas ampullas penè vacuas super altare posuit, ac sese in oratione prostrauit. Sur-

gens autem ab oratione vaſcula plena reperit: & ſic infirmum oleo diuinitus dato perungens, Eccleſiaſtico de more baptizauit, & chriſmate cœlitus liniuit, redditáque ſanitate, tam animæ ſalute quàm corporis incolumitate donauit.

Humani denique generis hoſtis oſtendere nequitiam non deſiſtens ſuæ malignitatis, vrbem Remorum ſurgentibus flammarum ſubitò globis immiſſione dira ſuccendit, crudelique vaſtatione iam partem ferè tertiam concrematio peracta conſumpſerat, & quod reſiduum erat victrix lambebat. Cuius rei nuncium beatus Antiſtes accipiens, ad ſolita ſeſe confert oratione præſidia, & in beati Nicaſij martyris baſilica, vbi tunc temporis morandi conſuetudinem fecerat, Chriſti proſtratus expoſcit ſuffragia. Surgenſque ab oratione oculos ad cœlum attollit, & exclamans cum gemitu ait, Deus Deus meus, adeſto voci meæ. Sicque curſu concitò per gradus ante ipſam lapidibus ſtratos Eccleſiam deſcendens, ciuitatem petiit. In quibus graduum lapidibus, ac ſi ſupra molle lutum depreſſa, hodiéque

ad memoriam diuini miraculi ſignata viſuntur veſtigia. Celeri deniq; feſtinatione deproperans ſe flammis obiecit. ſtatímque vt extenſa contra ignem dextera ſignum crucis cum inuocatione Chriſti nominis edidit, totum illud incendium fracta & in ſeſe relisa virtute cedere, atque ante viri Dei præſentiam quaſi fugere cœpit. Quod beatus Remigius inſequens,& ſe inter ignem,& ea quæ adhuc videbantur intacta,cum ſigno ſanctitatis opponens,hanc omnem flammarum immanitatem ante ſe fugientē per patētem portam,fultus diuinæ potentiæ præſidiis, expulit,& eandem portam clauſit; vtque nunquam aperiretur ab aliquo, cum interminatione vindictæ in eum qui vetita hæc præſumpſiſſet, inhibuit.Poſt aliquot verò annos ciuis quidam,nomine Fercinctus, ſecus ipſam portam commanens, maceriem, qua eadem porta fuerat obſtructa, vt ſuæ domus hinc eiiceret rudera,perforauit.Sed mox vltio tanta fertur eius audaciam conſecuta, vt non pecus, nec homo,clade ſuperueniente in eadem remanſerit domo.

Quædam puella,præclaris ab vrbe To-

losa natalibus orta, maligni ſpiritus ab infantia tenebatur obſidione captiua. Quã cùm tenero genitores amore diligerent, ad ſepulcrum ſancti Petri Apoſtoli cum magna deuotione duxerunt. In eiſdem namque partibus enitebat tunc virtute venerabilis Benedictus, plurimis effulgens virtutibus. Cuius comperta fama, puellæ parentes, hanc ad eundem perducere ſatagunt. Qui multis ieiuniis & orationibus pro ipſius emundatione laborans, cùm diri ſerpentis virus ab ea non valuiſſet eiicere, hoc tantùm reſponſi nominis diuini obteſtatione ab antiquo extorquere potuit hoſte, quòd nunquam alterius de eodem habitaculo, niſi huius beatiſſimi Remigij Pontificis orationibus, poſſet expelli. Tunc parentes eius tam ipſius beati Benedicti, quàm etiam Gothorum Regis Alarici affatibus ſuffragati, eorúmque litteris ad beatum Remigiũ datis, vt traditur, freti, ad eundem ſanctum Antiſtitem cum deuincta ſobole peruenerunt, virtutem deprecantes eius in purgatione prolis agnoſcere, quam latronis iam præſciuerant confeſſione. At beatiſſimus Re-

migius cùm diuturna reluctatione se non esse dignum assereret, & humilitate solita repugnaret, precibus est populi supplicantis euictus, vt orationem pro ipsa funderet, ac parentum lacrymis condoleret. Meritis itaque sanctitatis armatus, verbi præcepit imperio, vt iniquus prædo per quod ingressus fuerat discedens, Christi famulam relaxaret. Sicque cum nimio vomitu, & obscæno fœtore, per os, quo fuerat intromissus, abscessit. Sed paulo pòst recedente Pontifice, dum nimio labore fessa nutaret, vitæ calore priuata spiritum vitalem amisit. Iteratis ergo precibus turba supplicantum recurrit ad medicum. Beatus autem Remigius se potius accusat facinus perpetrasse, quàm sanitatis remedium indulsisse, homicidiique reum extitisse, non remedium contulisse. Igitur ad sancti Ioannis basilicam, vbi corpus iacebat exanime, populi obtentus deprecatione regreditur: ibique cum lacrymis ad pauimenta Sanctorum in oratione prosternitur, & reliquos vt ita facerent adhortatur. Hinc effuso lacrymarum imbre consurgens, suscitauit mortuam, quam prius

purgarat obſeſſam. Quæ protinus apprehenſa manu Pontificis, cum integra incolumitate ſurrexit, & ad propria feliciter remeauit.

Cuius verò doctrinæ, cuius ſanctitatis atque ſapientiæ beatiſſimus hic pater nitore radiauerit, opera teſtantur ipſius: quia vera procul dubio ſapientia eſſe dinoſcitur, quæ operum ex hibitione, velut arbor fructibus, approbatur. Teſtatur gens Francica per eum ad fidem Chriſti conuerſa, & baptiſmi ſanctificatione conſecrata. Teſtantur diuerſa prudentiſſimè ab ipſo tam facta, quàm prædicata. Teſtantur diuerſæ ipſius perſonæ temporis. Ex quibus Sidonij Aruernorum Epiſcopi, viri eruditiſſimi, & tam genere, quàm religione ac ſermone clariſſimi epiſtolam huic beatiſſimo pontifici directam inſerere placuit.

SIDONIVS DOMNO PAPAE REMIGIO S. *Quidam ab Aruernis Belgicam petens (perſona mihi cognita eſt, cauſa incognita, nec refert) poſtquam Remos aduenerat, ſcribam tuum ſiue bibliopolam pretio, fors fuat, officióue demeritum, copioſiſsimo, velis, nolis, declamationum tuarum ſchedio emunxit. Qui*

redux nobis, atque oppidò gloriabundus, quippe perceptis tot voluminibus, quæcunque detulerat, quamquam mercari paratis, quod ciuis, nec erat iniustum, pro munere ingeßit. Curæ mihi è vestigio fuit, hisque qui student, cùm meritò lecturiremus, plurima tenere, cuncta transcribere. Omnium assensu pronunciatum, paucos nunc posse similia dictare. Etenim rarus aut nullus est, cui meditaturo par aßistat dispositio per causas, positio per literas, compositio per syllabas. Ad hoc opportunitas in exemplis, fides in testimoniis, proprietas in epithetis, vrbanitas in figuris, virtus in argumentis, pondus in sensibus, flumen in verbis, fulmen in clausulis. Structura vero fortis & firma, coniunctionúmque perfacetarum nexa cæsuris insolubilibus. Sed nec minus hinc lubrica & lenis, ac modis omnibus erotundata; quæque lectoris linguam inoffensam decenter expediat; ne salebrosas paßa iuncturas, per cameram palati volutata balbutiat. Tota denique liquida prorsus & ductilis. Veluti cum crystallinas crustas, aut onychintinas non impacto digitus vngue perlabitur: quippè si nihil eum rimosis obicibus exceptum tenax fractura remoretur. Quid plura? non extat ad præsens viui hominis oratio, quam pèritia tua non sine labore transgredi queat, ac superuadere. Vnde prope su-

ſpicor, domine Papa, propter eloquium exundans atque ineffabile, venia ſit dicto, te ſuperbire. Sed licet bono fulgeas, vt conſcientiæ, ſic dictionis ordinatiſſimæ; nos tamen tibi minimè ſumus refugiendi, qui bene ſcripta laudamus, & ſi laudanda non ſcribimus. Quocirca deſine in poſterum noſtra declinare iudicia, quæ nihil mordax, nihil quoque minantur increpatorium. Alioquin ſi diſtuleris noſtram ſterilitatem facundis fœcundare colloquiis, aucupabimur nundinas inuolantum, & vltro ſcrinia tua, conniuentibus nobis ac ſubornantibus, effractorum manus arguta populabitur. inchoabiſque tunc fruſtra moueri ſpoliatus furto, ſi nunc rogatus non moueris officio. Memor noſtri eſſe dignare domine Papa.

De conuerſione Francorum. Cap. XIII.

CVIVS autem prudentiæ, quàm ſancti ſtudij noſter hic pater ac paſtor almus extiterit; quàm fidelis & prudens in eroganda domini ſui pecunia viguerit, Francorum, vt prætulimus, ab idolis ad Deum verum facta per ipſum probat conuerſio. Qui Gallicas eo tempore, tranſito Rheno, deprædabãtur pro-

uincias, & Agrippinam iam Coloniam, quasdam quoque alias occupauerant Galliæ ciuitates. At postquam rex ipsorũ Clodoueus Syagrium Romanum quendam principem, qui Gallis tunc præerat, euicit atque peremit, omni pene Galliæ dominari cœpit. Cõperta beatissimi gestorum fama Remigij, quòd scilicet eniteret virtute sanctitatis ac sapientiæ, miraculorum præclarus exhibitione, reuerebatur eum, & licet paganus diligebat tamen illum. Quo quondam secus vrbem Remorum transitum faciente, à quibusdam militibus eius agminis ablata quædam Remensis Ecclesiæ vasa referuntur. Ea inter vrceus etiam magnus argenteus, & decora pulcritudine comptus. Pro quo beatus Remigius legatos ad eum direxisse traditur, vt illum saltem recipere mereretur. Ast vbi ad locum diuisionis prædæ ventum est, rogat suos, vt ipsum sibi darę ne renuant vrceum. Pluribus igitur annuẽtibus, quidã Francus bipenni percutiens vrceũ, nihil hinc à rege nisi sorte pertollendũ proclamat. Obstupefactis hac temeritate ceteris, rex iniuriá

patienter ad tempus tolerans, apprehensum plurimis fauentibus vasculum Ecclesiastico reddidit misso, iram sub corde tectam reseruans. Peracto denique anno cunctum sui exercitus apparatum solitò prodire iubet in campum, vt armorum speculetur de more nitorem. Quem conuentum à Marte Martium vocare consueuerāt. Rex ergo instructas circumiens ritè phalanges, ad eum qui dudum percusserat vrceum peruenit, spretisque ipsius armis eius tandem Franciscā proiecit in terram. Ad quam recipiendam inclinato militi rex in caput suam defigit bipennem, quam pridem in vase perpetrauerat cum increpitationis acerbitate rememorans præsumptionem. Quo sic interempto, timor ingens regis super hac vltione cæterorū perstringit corda Francorum. At postquam Clodoueus Toringiam sibi prouinciam subiugauit, & regnum vel ditionem suam dilatauit, etiā Rothildim filiam Chilperici fratris Gundebaudi Burgundionum regis in matrimonium sumpsit. Quæ cùm esset Christiana, & filios ex rege susceptos baptismate consecrari, marito quoque nolente,

fecisset, etiam virum ad Christi fidem perducere conabatur. Sed animum barbari mulier ad credendum flectere non valebat. Interea bellum Francis aduersus Alamannos accidit, & Francis cæde nimia corruentibus, rex ab Aureliano consiliario suo suadetur, vt credens in Christum, ipsumque regem regum & cœli ac terræ Deum confitens inuocet, qui ei victoriam pro velle possit conferre. Quod cùm fecisset, Christique suffragia iam deuotus expetisset, fiendumque se Christianum vouisset, si virtutem ipsius in capiendo victoriam experiri meruisset: post huius voti pollicitationem mox in fugam vertuntur Alamanni, regemque suum comperientes interfectum, Clodouei se subdunt ditioni. Quos ille sub iugo constituens tributarios reuertitur victor in sua, gaudium referens magnum reginæ, quòd ad inuocationem scilicet Christi nominis victoriam meruerit obtinere. Tunc regina beatum Remigium vocat, deprecans vt regi viam salutis ostendat. Quem sanctus sacerdos doctrina vitæ salutaris informans, ad baptismi commonet venire

ſacramenta. Ille ſe populum ſuper his exhortatum ire reſpondens, affari ſtudet exercitum, vt Deos qui eis ſubuenire non poterant deſerentes, ipſius cultum ſuſciperent, qui tam præclaram largitus eis victoriam fuerat. Conclamat multitudo, diuina ſe præueniente gratia, mortales ſe Deos relinquere, atque in Chriſtum, qui ſibi præſidio fuerat, credere. Nunciantur hæc ſancto Remigio. Qui magno repletus gaudio regem, populumque, qualiter diabolo & operibus ac pompis ipſius abrenunciantes, Deum verum credere debeant, inſtruere ſatagit: & quia Paſchalis ſolemnitas imminebat, indicit eis ieiunium iuxta morem fidelium.

Die verò paſſionis Dominicæ, pridie ſcilicet antequam baptiſmi gratiam percepturi erant, poſt hymnos preceſque nocturnas, Præſul regium cubile petiit, vt abſoluto curis ſæcularibus rege, liberiùs ei committere ſacri valeret myſteria verbi. Quo reuerenter à cubiculariis admiſſo; rex proſiliens obuius alacriter occurrit, & oratorium beatiſſimi Apoſtolorum principis Petri, cubiculo regis

forte contiguum, pariter ingrediuntur. Cúmque dispositis sedilibus Pontifex, rex, atque regina consedissent, intromissis quibusdam clericis, sed & aliquibus regi necessariis ac domesticis; & venerabilis pater regem monitis imbueret salutaribus; ad corroborandam salutiferam fidelis serui sui doctrinã, Dominus etiam visibiliter dignatus est ostendere sese fidelibus suis in nomine suo congregatis, vt promiserat semper adesse. Repente namque lux tam copiosa totam repleuit Ecclesiam, vt solis videretur euincere claritatem. mox cum luce vox facta est inquiens: Pax vobis, ego sum, nolite timere, manete in dilectione mea. Post quæ verba lux quæ aduenerat abscessit, sed ineffabilis odor suauitatis in eadem domo remansit: vt euidenter valeret agnosci lucis, pacis, atq; piæ dulcedinis illuc auctorem venisse. Beatus etiam Præsul ex eodem lumine non modicum visus est vultus fulgorem traxisse. Rex igitur atque regina pedibus almi sacerdotis adstrati, cum magno pauore, ipsius requirunt consolationem audire, opere adimplere parati, quæ propalarentur ore patroni. Delectabantur etenim verbis

quæ audierant, interiùs illuminati quam viderant luce, licet exteriore territi luminis claritate. Sanctus autem pater supernæ repletus splendore sapientiæ, de cœlestis eos instruit visionis consuetudine: quæ aduentu quidem suo corda mortalium terret, sed timorem præcedentem subsequenti consolatione demulcet: vt quibus apparuit patribus, primùm quidem pauorem incusserit; at postea per pietatis gratiam lætitiæ blandimenta refuderit. Irradiatusquoque vir beatissimus Remigius, vt exteriùs veteris exemplo legislatoris, vultus illustratione, ita multoque magis interiùs diuini fulgoris illuminatione, spiritu prophetico quæ ipsis vel eorum forent euentura prosapiæ, traditur prædixisse. Quomodo videlicet eorum posteritas regnum nobiliter esset propagatura; Ecclesiam quoque Christi sublimatura, Romanaque dignitate vel regno potitura, & victorias contra impetus aliarum gentium perceptura: si non à bono degenerantes salutis viam fortè relinquerent, & quibus Deus offenditur scelera consectati, pestiferorũ vitiorumlaqueos incurrerent, quibus re-

gna ſubuerti, atque de gente ſolent in gentem transferri. A domo denique regis eundi ad baptiſterium via præparatur. Vela, cortinæque appendũtur; hinc inde plateæ ſternuntur; Eccleſiæ componitur baptiſterium, balſamo, ceteriſque odoramentis aſpergitur. Tantamque Dominus populo gratiam ſubminiſtrabat, vt odoribus ſe paradiſi refoueri gauderet. Sicque præcedentibus ſacroſanctis Euangeliis & crucibus, cum litaniis, hymnis, & canticis ſpiritalibus, ſanctus Pontifex manum tenens regis, ſubſequẽte regina cum populo, ab aula pergit ad baptiſterium: & inter eundum rex rogitaſſe fertur Epiſcopum, an id erat Dei quod ſibi promiſerat regnum. Non hoc, Præſul inquit, illud eſt regnum, ſed initium viæ qua peruenitur ad ipſum. Vbi verò ad præparatum baptiſterii peruentum eſt locum, clericus chriſma ferens à populo interceptus ad fontem pertingere penitus eſt impeditus. Sanctificato denique fonte nutu diuino chriſma defuit. Sanctus autem Pontifex oculis ad cœlum porrectis tacitè traditur oraſſe cum lacrymis. Et ecce ſubitò columba

ceu nix aduolat candida, roſtro deferens ampullam, cæleſtis doni chriſmate repletam: cuius odoris mirabili reſperſi nectare, inæſtimabili qui aderant, ſuper omnia, quibus antea delectati fuerant, replentur ſuauitate. Accepta itaque ſanctus Præſul ampulla, poſtquam chriſmate fontem conſperſit, ſpecies mox columbæ diſparuit. Rex autem tantæ gratiæ conſpecto miraculo lætus, actutum diaboli põpis & operibus abnegatis, à reuerẽdo ſe petit Pontifice baptizari. Quo vitæ fontem perennis ingreſſo, beatus profatur Præſul ore facundo: *Mitis depone colla, Sicamber: adora quod incendiſti, incende quod adoraſti.* Sicque poſt orthodoxæ confeſſionem fidei trina tinctus merſione, diuino ſummæ, indiuiduæq; Trinitatis, Patris & Filij & Spiritus sãcti ſub nomine, ſuſcipitur ab eodem ſancto Pontifice, diuoque conſecratur inſignitus vnguine. Baptizantur ſorores regis, Alboſledis & Landehildis: ſimulque de Francorũ exercitu virorum tria millia, præter mulierum, paruulorumque nomina. Quo die magnum in cœlis celebratum ſanctis gaudium credere poſſumus Angelis, &

hominibus lætitiam non modicam in terra deuotis. Exercitus autem pars magna Francorũ, nec dum ad fidẽ Christi conuersa, cum quodam Raganario principe trans Somenam fluuium pòst aliquandiu in infidelitate versata est: donec superna disponente gratia præfato Rege Clodoueo gloriosis potito victoriis, idem Raganarius flagitiorum sectator, ac turpitudinum, vinctus à Francis traditus est & interemptus; omnisque Francorum populus ad Christi fidem per beatum Remigium conuertitur ac baptizatur.

De possessionibus quas ei Rex Ludouicus & Franci contulerunt. Cap. XIIII.

REx igitur, Francorumque potentes plurimas beato Remigio possessiones per diuersas contulere prouincias: ex quibus ille tam Remensem quam reliquas nonnullas Franciæ ditauit Ecclesias. Non modicam necnon earundem partem rerum Ecclesiæ sanctæ Mariæ Lauduni clauati, Remensis parrochiæ castri, vbi nutritus fuerat, tradidit: ibique Genebaudum carne nobilem virum, támque sacris quàm sæcularibus litteris eruditum; qui relicta coniuge sancti Re-

migij, ceu traditur, nepte religiosam subierat vitam, ordinauit Episcopum, Comitatúsque Laudunensis eidem castro subiecit parrochiam. Qui Genebaudus de ante acta vita nimium, gradúsque sublimitate confidens, ab vxore quam reliquerat, incautè, quasi pro instruenda ea, se crebrius visitari permisit. Sed vt diuina testantur eloquia: *Lapides excauant aquæ, & alluuione terra consumitur: rupis transfertur de loco suo*: ita quoque huic contigit, vt frequentes mulieris visitationes, blandáque colloquia durum validúmque cõtra libidinem pectus emollirent Episcopi, & quasi rupem de loco sanctitatis ad cœnum transferrent luxuriæ. Qui suasione diabolica in libidinis flammas exagitatus erupit, veteríque se miscens sodali, filium ex eadem progenuit, quem velut in latrocinio procreatum Latronem nominari præcepit. Et quia culpa pluribus ignota, ne in suspicionem hinc fortè procederet, si à solita se Præsulis visitatione fœmina submoueret, cœpit, vt antea domum frequentare Pontificis. Sicque factum est, vt hominibus culpa celata, tacitúsque tam viri, quàm mulieris ardor in corde libi-

Iob. 14. & 18.

dinis compunctum prius contra peccatum, ad culpam tandem retraxerit Episcopum. Qui velut oblitus quod planxerat, iterauit crimen quod defleuerat. At vbi exortam de flagitio comperit filiam nomen eidem mandat imponi Vulpeculam, vtpotè fraudibus argutæ matris generatam. Domino denuò, qui beatum Petrum respexerat, hunc quoque respiciente, compunctus mente Genebaudus sanctum Remigium petit ire Laudunum. Quo cum debita veneratione suscepto, postquam cubilis iniere secretum, magnum prorumpens in eiulatum, stolam deponere nititur reus, sancti se patroni prosternens pedibus. Quo doloris tanti causam diligenter indagante, lacrymis singultúque præpediente, vix admissa transgressor narrat ex ordine. Quem vir Dei contritum videns, ac penè desperatum, blandè consolari satagit, dolere se protestãs, non tam de perpetrato facinore, quàm quòd ille de Domini videbatur benignitate diffidere, cui constat nihil quod voluerit impossibile, qui nullum ad se reuertentem peccatorem despicit, qui pro peccatoribus etiam sanguinem suum

fudit. Diuersis itaque vir benignus &prudens erigere lapsum certat exẽplis. quòd apud Deum scilicet facile reatus huius veniam valeret obtinere, si dignos pœnitentiæ fructus Deo studeret offerre. *S*ic demum dignis exhortationibus indicit animato pœnitentiam, structaque mansiúcula fenestellls paruis illuminata, cum oratorio, quæ secus adhuc Ecclesiã S. Iuliani manere feruntur, in ea pœnitentem cõcludit Episcopũ. Eius quoque per annos septem gubernans parochiam, vnam Remis Dominicam, Lauduni celebrare consueuerat alteram. qua sub reclusione quantæ contritionis & continentiæ districtione se vir præfatus coarctauerit, quàm dignos inibi pœnitentiæ fructus exegerit, diuina post modum propalauit clementia. Anno siquidem septimo, cùm in vigilia cœnæ Dominicæ pœnitens pernoctaret in oratione, se ipsum deflens in hoc, quoniam qui ad id vsque prouectus fuerat, vt Domino pœnitentes reconciliaret, hac die nec inter pœnitentes ipse criminibus suis exigentibus in Ecclesia merebatur consistere: Angelus Domini circa mediam noctem magna cum luce

venit ad eum, vbi pronus iacebat in oratorio; talique decubantem compellasse fertur alloquio. *Genebaude, exauditæ sunt pro te orationes patris tui Remigij. suscepit Dominus pœnitentiam tuam, & dimissum est peccatū tuum. Surge, & hinc egrediens fac ministerium Episcopalis officij, & reconcilia Domino pœnitentes de criminibus suis.* Genebaudus autem nimio terrore percussus respondere non poterat. Tunc Angelus Domini confortans eum, ne timeat hortatur, immo gaudeat de misericordia Domini sibi collata. Roboratus tandem respondisse fertur, non se posse hinc egredi, quia dominus & pater suus Remigius ostij clauem secum haberet, quod & sigillo suo signasset. Et angelus ad eum, *Vt non dubites*, inquit, *à Domino me missum; sicut patet tibi cœlum, sic & ostium istud patebit.* Et statim saluo sigillo ac sera ostium illud apertum est. Tunc Genebaudus in modum crucis se prosternens in limine sic traditur asseruisse: Etiamsi Dominus ipse Iesus Christus dignatus fuerit ad me peccatorem venire, non hinc egrediar, nisi venerit ille, qui me in eius nomine sub hac reclusione constituit. Ad quæ re-

ſponſa mox Angelus abceſſit ab eo. Beatus autem Remigius in crypta, quæ ſubter Eccleſiæ ſanctæ Mariæ ſedem Remis habetur in oratione pernoctabat. Quam poſtea cryptam Præſul Herineus in honore conſecrauit eiuſdem beatiſſimi Remigij. Vbi tunc ipſe vir ſanctus vigiliis fatigatus, & quaſi dormiens, in exceſſum raptus, videt Angelum ſibi aſſiſtentem, qui hæc vt acta fuerant ita narrat, eidem iubens, vt quantocius Laudunum petat, atque Genebaudum ſedi datæ reſtituens, ei coram ſe pontificali fungi miniſterio perſuadeat. Ilico vir beatus, nihil hæſitans adit magna cum celeritate Laudunum. Quo perueniens in oſtij lumine, ſaluo ſigillo ſeráque reſerati Genebaudum iacentem reperit. quem protenſis brachiis, cum gaudij lacrymis Domini clementiam collaudans erexit, cúmque ſedi & officio Sacerdotali reddens; Remos cum gaudio repedauit. Genebaudus autem in ſanctitate poſtea cunctos vitæ ſuæ dies, Dei fretus gratia peragens, palàm quæ ſibi Dominus fecerat prædicabat. Obiit igitur Genebaudus in pace ſanctis Dei connumeratus, tam diu

Episcopatu perfunctus, vt ei successerit Latro filius eius Episcopus, & ipse postea sanctus.

Rex denique Clodoueus in ciuitate Suessonica sedem suam constituens delectabatur pręsentia & colloquio S. Remigij. Sed quia vir sanctus in ciuitatis eius vicinia villas non habebat alias, nisi quādam paruam, quę sancto Nicasio data fuerat: rex suggerente regina, locorúmque petentibus incolis, qui multiplicibus erāt aggrauati xeniis, vt quod regi debebant Ecclesiæ Remensi persoluerent, sancto proposuit Remigio, vt quantum circumiret dum ipse meridie quiesceret, illi totū donaret. Beatus igitur Remigius per fines qui videntur adhuc manifesti, profectus, itineris sui signa dimisit. In qua determinatione quidam possidens molendinum repulit sanctum virum, ne intra ipsos illū concluderet fines. Quem vir Domini leniter affatus ait: Amice, non sit tibi durum, vt habeamus simul hoc molendinū. At ille vt eum reiecit, statim in contrarium rota molendini verti cœpit. Repulsor autem clamare post sanctum Remigium, Serue Dei, veni. Cui vir sanctus:

Nec mihi,nec tibi. Mox tanta profunditas in eodem loco tellure ſe ſubducente facta eſt,vt nunquam deinceps inibi molendinum haberi poſſet. A quibuſdam quoque repulſus, ne ſyluulam quandam ſuos intra terminos comprehenderet,dixit, vt nec folia vnquam de ipſa ſylua, licet eſſet contigua,trans fines ipſos euolarent,neque fuſtis ex eaverſus eoſdem terminos caderet. Quod & obſeruatum voluntate Dei traditur, donec ipſa ſylua perduraſſe dinoſcitur. Abinde quoque procedens,venit ad villam nomine Cauiniacum; quam finibus ſuis nitens concludere, prohibetur ab hominibus eiuſdem villæ.Tunc ille miti vultu modò reiectus, modò repropinquans, ſigna quæ parent adhuc per ſuum dimiſit iter. Tandem repulſus, dixiſſe fertur ad illos: *Semper laborate, & egeſtatem ſuſtinete.* Quod hodiéque compleri manentis ſententiæ virtus oſtendit.Surgens autem rex à ſomno meridiano, quęcunque B. Remigius ambitu ſuæ circuitionis incluſerat, eidẽ præcepto regiæ dedit auctoritatis. Quarũ rerum ſunt Iuliacus & Codiciacus capi-

ta,quæ Remensis adhuc iure quieto possidet Ecclesia.

Eulogius denique vir præpotens conuictus apud Regem Lodouicum super Regiæ maiestatis crimine, ad intercessionem beati confugit Remigij. Cui vir sanctus tam vitam quàm rerum obtinuit possessionem. Ipse verò quasi recompensationis beneficio benefico patrono Sparnacum villam suam obtulit in proprietatẽ. Beatus autem Præsul temporalem pro suæ intercessionis munere vitans retributionem recipere prædictam virum, quoniam verecundiæ confusione depressus, quia contra natalium decus suorum vita donari pro indulgentia meruisset, in habitu sæculari manere nolebat, salubriter exhortatus est dicens, vt si perfectus esse vellet, vendens omnia sua, daret pauperibus, & sequeretur Christum. Sicque taxatum de thesauris Ecclesiasticis prætium quinque millia, scilicet argenti libras Eulogio fertur dedisse, ipsamque villam in Ecclesia possessionem comparasse. Bonũ cunctis exemplum relinquens Episcopis, cæterisque Sacerdotibus, vt dum pro his, qui ad Ecclesiæ sinum, vel seruorum Dei

præsidia

præsidia confugium faciunt, intercedunt, aut bona quælibet agunt, hęc pro temporali recompensatione non expleant, nec transitoria velint recipere: sed iuxta mandatum Domini qui gratis acceperunt, studeant quoque gratis impendere.

De victoriis LudoVVici per auxilium sancti Remigij, & fine ipsius Regis. Cap. XV.

REx itaque Ludovvicus contra Gondebaudum & Godegisilum fratrem eius ducens exercitum, percepta benedictione à beato Remigio, victoriam sibi prædicente, accepit in mandatis ab eo sibi datis, vt tandiu contra hostes dimicaret: quandiu benedictum sibi vinum, quod ei vir Domini dederat, in vsu quotidiano sufficeret. Contra quem Burgundiones cum prædictis ducibus propugnaturi venerunt super Oscaram fluuium, secus Diuionem castrum. Vbi confligentes atrociter Burgundiones in fugam vertuntur, & Auinione castro se Gondebaudus cõcludens, à Ludovvico pacem per Arediũ Consiliarium suum multis datis thesau-

ris obtinuit. Ludouicus autem cum exercitu Francorum præda potitus maxima, reuertitur ad propria. Sic etiam constituta Parisiis in honore beatorum Apostolorum Petri & Pauli basilica, & synodo per sancti patroni sui Remigij consiliũ in vrbe Aurelianensi habita, pergens contra regem Alaricum Arianum, & accipiens à B. Remigio benedictionẽ, redditur de victoriæ perceptione securus. Cui vir quoq; sanctus, vt & pridem fecerat, vas quod vulgò flasconem vocant, vini à se benedicti plenum dedit; hoc idem quod antea mandans, vt eo vsque ad bellum procederet, donec sibi, suisque quibus exinde dare vellet, hoc vinum de prædicto flascone non deficeret. Bibit igitur rex ex eo, pluresque suorum: vas tamen vini non patitur detrimentum. Bellum verò cum Gothis conferens, eos in fugam conuertit, & ipso B. Remigio sibi suffragante victor extitit. In qua pugna dum duo Gothi contis eum in latera feriunt, huius patroni sui se protegentibus meritis illum lædere nequiuerunt. Multis autem ciuitatibus suæ ditioni subactis, vsque Tolosam perrexit: & Alarici thesauros acci-

piens, per Ecolesinam ciuitatem, cuius ante conspectum ipsius muri corruerunt, interfectis Gothis, qui erant intus, ad propria cum gloriosa redit victoria, vino flasconis non deficiente, donec reuersus est in sua.

Denique Rex Ludouicus, exhortante S. Remigio, regnum, hoc est coronam cum gemmis pretiosis auream, donum B. Petro Apostolo misit: & Codicellos ab Anastasio Imperatore pro consulatu sibi missos cum corona aurea, tunicáque blattea sumpsit, & abinde Consul appellatus esse memoratur. Hormisda quoque Romanæ sedis Pontifex S. Remigio vices suas in regno Ludouici litteris suis ad ipsum directis commisit. Post hæc mortuus est Ludouicus rex in pace, ac sepultus in basilica S. Petri Apostoli, quam Parisiis ædificauerat. Eodémque momento, quo spiritum emisit, reuelāte Spiritu sancto, B.Remigius Remis positus eum obisse cognouit, & assistentibus sibi manifestauit.

De Synodo, vbi conuertit hæreticum.
Cap. XVI.

GAlliæ quondam Præſules ad Synodum fidei gratia conuenientes, B. Remigium, vt pote virum diuinis eloquiis erudititiſſimum,&doctrinis Eccleſiaſticis exercitatiſſimum, ad idem Concilium venire petierunt. Cui conuentui Arianus quidam Epiſcopus, acerrimus diſputator, & dialecticis propoſitionibus ac concluſionibus confiſus, hincque nimis elatus intererat. Ingrediente verò Concilium S. Remigio,& à multitudine fratrum reuerenter,ei cunctis aſſurgentibus,excepto,ſuperbus hæreticus illi aſſurgere dedignatur. At mox vt B.Remigius ante ipſum tranſiit,ille locutionis officiũ ore obſtructo amiſit. Expectantibus vniuerſis vt poſt allocutionem S. Remigij loqueretur ille, ne vllum quidem verbũ proferre potuit: ſicque beati viri veſtigia pronus tandem petens, nutibus veniam poſtulauit. Cui S.Remigius, *In nomine*, inquit, *Domini noſtri Ieſu Chriſti veri filij Dei viui, ſi ſic de eo rectè ſentis loquere, & de illo*

ſicut Catholica credit Eccleſia, crede & confitere. Ad cuius vocem hæreticus antè ſuperbus, humilis iam factus, atque Catholicus, orthodoxam fidem de diuina & inſeparabili Trinitate, ac de Incarnatione Chriſti Catholicè confeſſus, in eadem confeſſionis ſuæ fide ſe permanſurum repromiſit. Sicque in anima per infidelitatẽ perdito, & corporali voce propter ſuperbiam iuſtè condemnato, virtute diuina venerabilis pontifex, & animæ reddidit & corporis ſanitatem: cunctis qui aderant, vel hæc cognituri forent, ſacerdotibus patenter oſtendens in hoc malè ſentiente de Chriſto, qui proximus & frater nobis per humanitatem fieri dignatus eſt, qualiter contra peccantes in ipſum, vel in Eccleſiam, atque rebelles, & erga pòſt recognoſcentes ac pœnitentes debeant agere.

De mitigatione ignis, & obitu eiuſdem, vel ſepultura ipſius. Cap. XVII.

SENESCENTE iam S. Remigio, Deique ſpiritu ſibi reuelante, quòd abundantiam tunc præſentem fames ſecutu-

ra foret; de frugibus villarum Episcopij nonnullos iussit aceruos fieri, fame laboraturæ postmodum profuturos plebi. Quorum in villa, quæ Celtus vocatur, facti sunt plures. At homines illius villæ seditiosi & rebelles erant. Qui die quodã inebriati cœperunt inter se dicere, quid ille iubelæus, ita virum sanctum propter ætatis prolixitatem vocitantes, facere vellet ex his quas aggregauerat metis; an ciuitatem de ipsis facere cogitaret, quia sicut turres per muros ciuitatis, ita per circuitum cortis dispositi cernebantur aceruі. Tandem suadente diabolo se mutuò cohortati miserunt in eos ignem. Quod cùm beato Præsuli nunciatum fuisset, in propinqua villa, quàm Basilicæ cortem vocant, tunc fortè consistenti, ascenso protinus equo celeriter ad tantam compescendam præsumptionem deuenit Celtum. quò cùm peruenisset, ardentésque fruges reperisset, ad ipsum calefacere se cœpit ignem, Semper inquiens est bonus focus, si non super potest. Veruntamen omnes qui hoc egerunt, & qui de ipso germine nati fuerint, viri ponderosi fiant, & fœminæ gutturis

calamitate plectantur. Quod ita quoque constat impletum. Vsque ad tempora siquidem magni Caroli, qui huiuscemodi homines de Celto, quoniam Vicedominum Ecclesiæ Remensis in eadem villa necarunt, exterminauit, cædis auctoribus interfectis, & consentientibus per diuersas prouincias dispersis, atque perpetuo condemnatis exilio, ac de cæteris huius Episcopij villis eandem restaurari fecit; ita viri fœminæque generationis huius mulctati permanserunt, vt sancti viri sententia promulgauit. Et aptè quidem vir Dei, quoniam posteros eorum rebelles ac seditiosos fore prouidit, huiusmodi vindicta non solùm præsumptores, sed etiam genus ipsorum plecti decreuit.

Post hæc igitur, aliáque multarum magnalia virtutum, quæ Dominus operari per hunc fidelē suum famulū dignatus est, gemitus illius exaudiens atque suspiria, quibus dicere consueuerat: *Quando veniam & parebo ante faciem Dei? satiabor dum manifestabitur gloria eius*; illi Psal. 41. Psal. 16.
pia consolatione Dominus obitus sui diem reuelauit imminere. Qua reuela-

tione fretus, rerum ſuarum condidit teſtamentum, ad illam pertingere feſtinans hereditatem, de qua dicit Propheta: *Cùm dederit ſuis ſomnum: hæc eſt heredi-*
Pſal.126 *tas Domini.* Sic ergo ſanctus hic vir Dei terrenam derelinquens, hereditatem percepit æternam. Condito ſiquidem teſtamento, & ſuis omnibus rite diſpoſitis, quia verus agricola omnem vitis veræ palmitem fructum ferentem purgat, vt fructum plus afferat, oculorum corporalium lumine priuatus eſt aliquandiu, quo ſuperna mentis oculis, ad quæ toto anhelabat deſiderio, contemplari valeret attentiùs. Ipſe verò ſtudebat in ſuæ probationis tẽtatione ſemper gratias agere, laudibus, hymniſque Deo diebus ac noctibus vacare; fideli mente pertractans, quoniam qui patienter, humiliterque flagella ſuſcipiunt, poſt flagella ſublimiter ad requiem ſuſcipiuntur. Cuius æternæ gloriæ pignus in eo volens Dominus oſtendere, priuſquam decederet, ei viſum reſtituit: vnde ſicut & de amiſſione nomen Domini benedixit. Et non poſt longum ſpatium, ſciens adeſſe ſui tranſitus diem, per Miſſarum celebrationem,

& ſacræ communionis participationem vale faciens, & dans pacem filiis ſuis, poſtquam ſeptuaginta quatuor annos in Epiſcopatu religioſiſſimè fidelis ſeruus & prudens Domino miniſtrauerat, nonageſimo ſexto ætatis ſuæ anno, Idibus Ianuarij, curſu ſancti certaminis conſummato, fide ſeruata, cum multiplici bonorum operum fructu, & animarum lucro, vt diu deſiderauit, anima cœlos penetrans terræ corpus reliquit: accipiens ſtolam candidam, beatitudinem ſcilicet animæ ſempiternam: percepturus in reſurrectione alteram; beatam videlicet ad gloriam reſuſcitati corporis immortalitatem: poſſeſſurus partem, ſocietatemque cum præcipuis Chriſti membris in regno cœleſti: ſicut atteſtatur Apoſtolica ſibi collata gratia; gens ſiquidem Francica per ipſum ad fidem Chriſti conuerſa, Martyrij palma, longanimitas patientiæ in longæuitate ipſius vitæ, confeſſionis gloria, orthodoxæ fidei prædicatio, magnaliũque tam in vita corporis quàm poſt obitum præclara manifeſtatio. Cùm verò funus ipſius ſanctiſſimum deferretur ad ſepulcrum ſanctorum Martyrum Timothei

& Apollinaris in Ecclesia præparatum, ita feretrum in medio vico est aggrauatum, vt nullo modo posset hominibus quotlibet annitentibus moueri. Stupefactis omnibus, Deique misericordiam postulantibus, vt dignaretur ostendere, quo in loco Sancti sui vellet recondi corpus; designant ad basilicam præfatorum Martyrum; nec feretrum mouere possunt: proponunt ad Ecclesiam sancti Nicasij; nec capulum valet attolli: decernunt ad ædem sanctorum Sixti & Sinicij; nec sic potest moueri. Tandem coacti, quoniam parua supererat Ecclesia in honore beati Christophori martyris, & nullius propalati corpus seruabatur in ea Sancti, circumiacentibus tamen atriis Ecclesiæ cœmeterium ferebatur ex antiquo Remense; petierunt vt Dominus declararet, vtrum nam in eadem Ecclesiola pignus illud sacratissimum reponi decerneret Ad quæ vota tanta facilitate loculum leuant, vt nullum portantes onus sentirent. Recondita sunt autem reuerentissimi patris huius membra in hac Ecclesiola, diuina moderante dispositione, in loco vbi nunc habetur altare

beatæ virginis Genouefæ. Vbi verò feretrum conſtat ipſius aggrauatum, multa fertur oſtenſa miracula poſtmodùm. Hîc etiam crux extat abinde poſita, columnæ monimentis his inſignitæ præfixa.

Cùm tranſiſſet ex hoc mundo ad cæleſtem patriam Præſul magnus beatus Remigius, huc à plebe ſancta dignè delatus eſt, corpore in Eccleſia condendus Timothei Martyris. Tunc hoc loco moram fecit; nec moueri potuit, donec quo locandus eſſet Dominus reuelauit. Vbi nunc fauente Chriſto præpollet virtutibus; præſtans hîc Deo deuotis apta beneficia, cæcis viſum, claudis greſſum, & ægris remedium. Igitur profuſis votis exoremus, veniã vt delictorũ pijs eius precibus mereamur adipiſci & cælorum gaudia. Sancte Remigi, confeſſor pretioſe Domini, Adeloldi quoque tui miſerere famuli.

Testamentum ab ipso editum. Cap. XVIII.

IN NOMINE PATRIS, ET FILII, ET SPIRITVS sancti. Gloria Deo, Amen.

EGo Remigius Episcopus ciuitatis Remorum sacerdotij compos, testamentum meum condidi iure prætorio: atque id codicillorum vice valere præcepi, si ei iuris aliquid videbitur defuisse. Quandoque ego Remigius Episcopus de hac luce transiero, tu mihi hæres esto, sancta & venerabilis Ecclesia Catholica vrbis Remorum, & tu fili fratris mei Lupe Episcope, quem præcipuo semper amore dilexi: & tu nepos meus Agricola Presbyter, qui mihi obsequio tuo à pueritia placuisti; in omni substantia mea, quæ mea sorte obuenit, antequam moriar: præter id quod vnicuique donauero, legauero, dari ve iussero, vel vnumquemque vestrûm voluero habere præcipuum. Tu sancta hæres mea Remensis Ecclesia, colonos, quos in Portensi habeo territorio, vel de paterna, maternáque substantia, vel quos cum fratre meo sanctæ memoriæ Principio Episcopo commutaui, vel do-

natos habeo, poßidebis, Dagaredum, Profuturũ, Prudentium, Temnaicum, Maurilionem, Baudoleifum, Prouinciolum: Nauiatenam, Lautam, Suffroniam, colonas: Amorinum quoque seruum, cum omnibus quos intestatos reliquero, tuo dominio vindicabis. Necnon villas agrosque, quos poßideo in solo Portensi: Tudiniacum scilicet, & Balatonium, siue Plerinacum, & Vacculiacum, vel quæcunque in eodem solo Portensi qualibet auctoritate possedi, integrè cum omnibus campis, pratis, pascuis, syluis ad te testamenti huius auctoritate reuocabis. Simili modo, sanctißima hæres mea, quæcunque tibi à propinquis & amicis meis in quocunque solo & territorio collocata sunt, sicuti dispofuero in ptochiis, cœnobiis, martyriis, Diaconiis, Xenodochiis, omnibúsque matriculis sub tua ditione degentibus, ordinationem meam futuri successores mei, ordinis sui memores, sicut ego prædecessorum meorum, ita quoque inconuulsè & absque vlla refragatione seruabunt. Ex quibus Celtus, quam per manũ meã Celsa sobrina mea tibi tradidit, & Huldriciaca villa, quã Huldericus Comes, ei loco, vbi ossa mea sancti fratres & Coepiscopi Diœceseos tuæ ponẽda elegerint, in tegumẽtis deseruiãt, sitq; locus ille success. meis Rem. Episc. peculiariter propri⁹, & in alimoniis ibidẽ Deo militantiũ

vicus ex proprio in Portensi, & Villanis quoque ex Episcopio in Remensi deseruiant. Blandibacius villa in Portensi, quam à cohaeredibus meis Benedicto & Hilario datis pretiis emi de thesauro Eclcesiae, & Albiniacus ex Episcopio in alimoniis clericorum Remensis Ecclesiae communiter deputentur. Quibus etiam Berna ex Episcopio, quae peculiaris praedecessoribus meis esse solebat, cum duabus villis quas Ludouicus à me sacro baptismatis fonte susceptus amore nominis mei, Piscofeseim sua lingua vocatas, mihi tradidit, siue cum Coslo & Gleni, vel omnibus syluis, pratis, pascuis, quaecunque per diuersos ministros in Vosago infra, circum, & extra, tam vltra quàm citra Rhenum pretio dato comparaui, picem annuatim ministret, cunctisque locis regularibus, tam à me quàm ab antecessoribus meis ordinatis, siue in futuro ab Episcopis successoribus meis ordinandis, pro necessitate locorum ad vascula vinaria componenda annuatim distribuat. Cruscíniacum verò & Faram, siue villas quas sanctissima virgo Christi Genouefa à rege Christianissimo Ludouico pro compendio itineris sui, cùm Remensem Ecclesiam saepissimè visitare soleret, adipisci promeruit, alimoniisque ibidem Deo famulantium deputauit, sicut ab ea ordina-

tum est, ita confirmo: vt Crusciniacus futuri Episcopi successoris mei obsequiis & sartatectis principalis Ecclesiæ deputetur: Faram verò eidem Episcopo & sartatectis Ecclesiæ, vbi iacuero, perpetualiter seruire iubeo. Sparnac⁹ villa, quam datis quinq; millia libris argenti ab Eulogio comparaui, tua, sanctißima hæres mea, non extraneorum hæredum meorum esse cernitur; eo quòd cùm criminis accusatione regiæ maiestatis idem teneretur obnoxius, & se minimè purgare posset, non solùm ne occideretur dato iam dicto pretio de thesauris tuis, sed ne pecunia eius publicaretur, vnà tecum obtinui: & ideò vt præfata Sparnacus perpetualiter tibi ad restituendum thesaurum, stipendijsq. tui Pontificis deseruiat, liberali sanctione firmaui. Duodeciacus verò, sicut à Clodouualdo nobilißimæ indolis puero confirmatum est, tibi hæres mea perpetualiter famuletur. Villas, quas mihi Domnus, illustrisque memoriæ Ludouicus rex, quem de sacro baptismatis fonte suscepi, cùm adhuc paganus Deum ignoraret, ad proprium tradidit, locis pauperioribus deputaui: ne fortè, cùm esset infidelis, cupidum terrenarum rerum me arbitrari posset, & non potiùs suæ salutem animæ, quàm exteriora ab ipso bona requirere. Quod admiratus intercedere me pro quibuscunque ne-

cessitatem patientibus, & fidelis, & ante fidem benignè liberalitérque concessit. Et quia ex omnibus Episcopis Galliarum pro fide & conuocatione Francorum potissimum me laborare cognouit, dedit mihi Deus tantam gratiam in conspectu eius, virtúsque diuina, quæ per Spiritum sanctum me peccatorem plurima signa ad salutẽ præfatæ gentis Francorum operari fecit, vt non solum ablata omnibus Ecclesiis Regni Francorũ restitueret, sed etiam de proprio gratuita bonitate plurimas ditaret Ecclesias. neque prius de regno eius, quantum passus est pedis, Ecclesiæ Remorũ iungere volui; donec vt hoc omnibus Ecclesiis adimpleret, obtinui. Sed neque post eius baptismum, nisi Codiciacum & Iuliacum: super quibus iam dictus puer sanctissimus & vnanimus mihi Clodouualdus, & incolæ loci illius multiplicibus xeniis grauati, obnixè deprecantes, quod regi debebant Ecclesiæ meæ soluendum me petere compulerunt. Quod idem piissimus rex & gratanter accipiens promptissima voluntate largitus est, vsibúsque tuis, sanctissima hæres mea, iuxta eiusdem piissimi datoris præceptum Episcopali auctoritate firmaui. Res etiam, quas sæpe dictus rex, piissimúsque Princeps tibi in Septimania & Aquitania concessit, & eas quas in Prouincia Benedictus quidam, cuius filiam mihi

ab Alarico

ab Alarico missam, gratia sancti Spiritus, per impositionem manus meæ peccatricis, non solum à Diabolicæ fraudis vinculo, sed ab inferis reuocauit, ad vsum luminis tui, & loci vbi corpus meum iacuerit, continuatim deseruire præcipio; villásque in Austria, siue Toringia. Futuro Episcopo successori meo, amphibalum album Paschalem relinquo; stragula columbina duo; vela tria, quæ sunt ad ostia dieb⁹ festis triclinij, cellæ, & culinæ. Vas argentum triginta, & aliud decẽ & octo librarum, inter te, hæres mea, & Diœcesim tuam Ecclesiam Laudunensem, factis patenis atque calicibus ad ministerium sacrosanctum, pro vt volui, Deo annuente distribui. Illud quoque vas aureum decem librarum, quod mihi sæpe nominatus Domnus, illustrisque memoriæ Ludo vvicus rex, quẽ vt prædixi de sacro Baptismatis fonte suscepi, donare dignatus est, vt de eo facerem quod ipse voluissem, tibi hæredi meæ Ecclesiæ supra memoratæ iubeo turriculum & imaginatum calicem fabricari; & epigrammata, quæ Lauduni in argenteo ipse dictaui, in hoc quoque conscribi volo. Quod faciã per me si habuero spatium vitæ. si autem clausero vltimum diem; tu fili fratris mei Lupe Episcope, species ante dictas tui ordinis memor efficias. Compresbyteris meis & Diaconibus, qui sunt

Remis, viginti quinque solidos æqualiter diuidendos in commune dimitto. Vitis plantam super vineam meam ad Suburbanum positam, simili modo communiter possidebunt, cum Melanio vinitore, quem do in loco Ecclesiastici hominis Albouichi, vt Albouichus libertate plenissima perfruatur. Subdiaconibus solidos duodecim: lectoribus, ostiariis, & iunioribus solidos octo iubeo dari. Pauperibus duodecim in matricula positis: ante fores Ecclesiæ expectantibus stipem duo solidi, vnde se reficiant, inferentur: quibus Corcellum villam dudum deseruire præcepi. Aliis pauperibus tribus, vbi fratres quotidiè pedes lauare debent, quibus etiam balatoforum, quod dicitur, xenodochium, ad hoc ministerium statui, solidus vnus dabitur. Viduis quadraginta in porticu Ecclesiæ alimoniam præstolantibus, quibus de decimis villarum Calmisciaco, Tessiaco. Nouauilla stipendia ministrabantur, superaddo de villa Huldriciaca superius memorata eis in perpetuum stipendia inferri; & tres solidos & denarios quatuor dari iubeo. Ecclesiæ sancti Victoris ad portã Suessonicã sol. duos. Ecclesiæ S. Martini ad portam Collatitiam, solidos duos. Ecclesiæ sancti Hilarij ad portã Martis, solidos duos. Ecclesiæ sanctorum Crispini & Crispiniani ad portam Treuericã, solidos duos. Ecclesiæ S. Petri in-

fra Vrbem, quæ curtis Dominica dicitur, sol. duos. Ecclesiæ quam in honore sanctorum omnium Martyrum supra cryptam Remorum ædificaui, cùm per auxilium Virtutis Dei ab igne dæmonis penè iam totam Vrbem concrematam eripui, sol. duo. Ecclesiæ, quam pro eodem signo Virtutis Dei in honore S. Martini & omnium Confessorum infra Vrbem ædificaui, sol. duos. Diaconiæ infra Vrbẽ, quæ dicitur ad Apostolos, sol. duos. Titulo S. Mauricij in Via Cæsarea, sol. duos. Ecclesiæ Iouinianæ tituli B. Agricolæ, Vbi ipse Vir Christianissimus Iouinus, & sanctus Martyr Nicasius, cum plurimis societatis suæ Christi martyribus requiescunt: Vbi etiam quinque Confessores proximi antecessores domni Nicasii, cum sanctissima Virgine & martyre Eutropia conditi sunt, sol. tres. Eidem quoque Ecclesiæ proprium quod fuerat Iouini in solo Suessonico, cum Ecclesia B. Michaelis, rebus prioribus superaddidi. Ecclesiæ sanctorum martyrum Timothei & Apollinaris, Vbi etiam, Domino dante, si fratribus, ac filiis meis Episcopis Diœceseos nostræ Visum fuerit, ossa mea ponere disposui, sol. quatuor. Ecclesiæ sancti Ioannis, Vbi Virtus Christi me orante filiã Benedicti suscitauit, sol. duos. Ecclesiæ sancti Sixti, Vbi cum tribus successoribus suis requiescit, sol. tres. cui etiam de proprio meo Plebeias supra

Matronam adiunxi. Ecclesiæ sancti Martini in eodem solo sanctæ Rem. Ecclesiæ positæ sol. duos. Ecclesiæ S. Christophori sol. duos. Ecclesiæ S. Germani, quã ipse in solo Remensi ædificaui, sol. duos. Ecclesiæ SS. Mart. Cosmæ & Damiani in præfatæ matris solo positæ sol. duos. Matriculæ S. Mariæ, quæ dicitur Xenodochium, vbi duodecim pauperes stipẽ expectant, solidus dabitur. Quam denique matriculam loco, vbicumque fratribus meis & filiis ossa mea ponere placuerit, perseuerare præcipio: & vt die, noctuque pro peccatis atque criminibus meis Dominum deprecentur, de proprio hereditatis meæ iure, rebus, quas antecessores mei in eorum stipendiis Domino dederant, superaddo etiam villam Scladronam, & villam sancti Stephani, & quicquid in villa Herimundi mihi per successionem euenit. Quod verò precio ibidem comparaui, Ecclesiæ sancti Quintini Martyris iam diu delegaui. De iam dicto Vacculiaco, Fruminium, Dagalcifum, Dagaredum, Ductionem, Baudouuicũ, Vdulfum, Vinoseifã liberos esse præcipio. Tennaredus, qui de ingenua nascitur matre, statu libertatis vtatur. Tu verò, fili fratris mei Lupe Episcope, tuo dominio vindicabis Nifastem, & matrem suam mutam. Vineam quoque, quam Aeneas vinitor colit, Aeneam & Monulfum eius filium iuniorem iubeo libertate per-

fungi. Melloficum porcarium & Pascasidē coniugem suam; Veruinianum cum filiis suis, excepto Vuidragasio, cui tribui libertatem, tuo iuri deputabis. Seruum meum de Cesurnico, tuum esse præcipio. Agrorum partem ad te, quam frater meus Principius Episcopus tenuit, cum syluis, pratis, pascuis reuocabis. Seruū meū, quē Mello Vvicus tenuit, Viteredum tibi derelinquo. Teneursolum Capalinū & vxorē suā Teodorosenam tuo iuri dominióque transcribo. Teodonivia quoque ex mea præceptione sit libera. Edoueifam, quæ homini tuo sociata fuit, & eius cognationem retinebis. Vxorem Arigilli & cognationem suam ingenuos esse iubeo. Partem meam de prato, quod Lauduni iuxta vos habeo, ad imitatem montium posito, & quæ Iouia sunt pratella quæ tenui, ad te reuocabis. Labrinacum tibi, vbi ossa genitricis meæ posui, cum præfixis terminis deputaui. Tibi autē, nepos meus Agricola Presbyter, qui intra domesticos parietes meos egisti pueritiam tuā, trado, atque transcribo Merumnastē seruū, & vxorē suam Meratenā, & eorū filiū nomine Marcouicū. Eius fratrē Medouicū iubeo esse liberū. Amātiū & vxorē suā tibimet derelinquo. Eorū *filiā esse præcipio liberā Dasoundā. Alaricū seruū tuæ deputo portioni: cuius vxorē, quā redemi, & manumisi, cōmēdo ingenuā defendēdā. Bebrimodū & vxorē suā Moriā tuo*

dominio vindicabis. Eorum filius Monacharius gratulabitur beneficio libertatis, Mellaricum & vxorem suam Placidiam ad tuum dominium reuocabis. Medaridus eorum filius sit libertus. Vineam, quam Mellaricus Lauduni fecit, tibi dono; Britobaudem seruum meum, necnon etiã Gibericum. Vineam, quam Bebrimodus facit, tibi eatenus derelinquo, vt diebus festis & omnibus Dominicis sacris altaribus mea inde offeratur oblatio, atq. annua communia Remensibus Presbyteris & Diaconibus præbeantur. Delegóque nepoti meo Prætextato Moderatum, Tottionem, Marcouicum, Innocentium seruum, quem accepi à Profuturo originario meo. Cochlearia quatuor de maioribus, acetabulum, lucernam quam mihi Tribunus Friaredus dedit, & argenteam cabutam figuratam. Filiolo illius paruulo acetabulum & tria cochlearia, & casulam, cuius fimbrias commutaui. Remigiæ cochlearia tria, quæ meo sunt nomine titulata; mantile ipsius quod habeo feriale, transcribo. Hiclinaculum quoque dono illi, de quo Gondebodo dixi. Delegóque benedictæ filiæ meæ Hilariæ Diaconæ ancillam nomine Nocam, & vitium pedaturam, quæ suæ iungitur vineæ, quam Catusio facit, dono. & partem meam de Talpusciaco transcribo, pro obsequiis quæ mihi indesinenter impendit. Aetio, nepoti

meo, partem de Cesurnico, quæ mihi sorte diuisionis obuenit, cum omni iure quod tenui atque possedi. Ambrosium quoque puerum ad ius illius, dominiúmque transmitto. Vitalem colonum liberum esse iubeo, & familiam suam ad nepotem meum Agathemerum pertinere: cui vineam dono, quam posui Vindonissæ, & meo labore constitui: sub ea conditione, vt à partibus suis omnibus diebus festis & Dominicis, pro commemoratione mea sacris altaribus offeratur oblatio, & Laudunensibus Presbyteris atque Diaconibus annua conuiuia, cōcedēte Deo, præbeantur. Dono Ecclesiæ Laudunensi ex villis, quas sanctæ mihi recordationis præfatus rex Ludovvicus dedit duas, Anisiacum, solidósque decem & octo, quos Presbyteri & Diaconi inter se æquali diuisione distribuant. Partem meam de Seria ex integro ad se reuocet Ecclesia Laudunensis, & Lauscitam, quam mihi charißima filia & soror mea, virgóque, vt credo, Christi sanctißima Genouefa in vsibus pauperum Christi tibi dandam ad integrum delegauit. Commendo sanctitati tuæ, fili fratris mei Lupe Episcope, ex præfatis villis quos libertos esse præcipio, Catusionem & Auliatenam coniugē suam, Nonnionem, qui meam vineam facit: Sonnoueifam, quam captiuam redemi bonis parentibus natam,

& eius filium Leuberedum, Mellaridũ, & Mellatenam, Vasantem cocum, Cæsariam, Dagarasenam, & Baudorosenam Leonis neptẽ, & Marcoleifum filiũ Tottonis. Hos totos, fili fratris mei Lupe Episcope, sacerdotali auctoritate liberos defensabis. Tibi autem heredi Ecclesiæ meæ Flauianum & vxorem suam Sparagildem dono. Eorũ filiolam paruulam Flauarasenam, liberã esse constitui. Fædamiam vxorem Melani, & eorũ paruulam Remenses Presbyteri & Diaconi possidebunt. Cispiciolum colonum liberum esse præcipio, & eius familiam ad nepotem meum Aetiũ pertinere. Ad vtrumque, id est, ad Aetiũ & Agathimerum peruenire Colonicã Passiacũ. Pronepti meæ Prætextatæ dono Odorosenam. Profuturo Leudocharium puerum trado. Profuturæ dari iubeo Leudoueram. Laudunensibus Subdiaconibus, Lectoribus, ostiariis, & iunioribus quatuor sol. derelinquo. Pauperibus in matricula positis solidus dabitur ad eorum refectionem. Delegóque ex dato præfati Principis Saluonarias supra Moram, & decem sol. Ecclesiæ Suessonicæ pro commemoratione nominis mei. Nam Sablonarias supra Matronam heredibus meis deputaui. Catalaunensi Ecclesiæ ex dato sæpedicti filij mei Gellonos supra Matronam, & sol decem. Eccle-

siæ sancti Memmij Fascinarias ex donis præscripti Principis, & sol. octo. Mosomagensi, sol. quinque. Vongensi agrum apud officinam molinarum, quæ ibi est constituta. Catarigensi Ecclesiæ, sol. quatuor, totidémque Portensi pro commemoratione mei nominis inferentur. Ecclesiæ Attrebatensi, cui Domino annuẽte Vedastum fratrẽ meum carißimum Episcopum consecraui, ex dono iam dicti Principis villas duas in alimoniis clericorum deputaui, Orcos videlicet & Sabucetum: quibus etiã pro memoria nominis mei sol. viginti dari iubeo. Vrsi Archidiac. familiaribus̃ vsus obsequiis dono ei domi textilis casulã subtilẽ, & aliã pleniorẽ, duo saga delicata, tapete quod habeo in lecto, & tunicã quam tẽpore transitus mei reliquero meliorem. Heredes mei, Lupe Episcope, & Agricola Presbyter, porcos meos inter vos æqualiter diuidetis. Friaredus, quem ne occideretur quatuordecim sol. comparaui, duos concessos habeat: duodecim det ad basilicæ domnorum Martyrum Timothei & Apollinaris cameram faciendam. Hæc ita do, ita lego, ita testor. Cæteri omnes exhæredes estote, suntote.

Huic autem testamento meo dolus malus abest, aberitque. In quo si qua litura, vel charaxatura fuerit inuenta, facta est me præsente,

dum à me relegitur & emendatur. Neque ei duo priora testamenta, primum quod ante quatuordecim, & alterum quod ante septem condidi annos obsistere, obuiare, aut vllatenus nocere poterunt. eoquòd quicquid in ipsis continebatur, in præsentia fratrum meorum hîc inserta, & quæ deerant adiuncta, insuper, & quæ Dominus mihi largiri in postmodum dignatus est, superaddita noscuntur. Sed inconuulsum & incontaminatum præsens hoc quod condidi testamentum à fratribus meis successoribus, videlicet Remorum Episcopis, conseruatū; à regibus quoque Francorum, filiis scilicet meis charissimis, quos per baptismum Iesu Christi dono & gratia Spiritus sancti cooperante Domino consecraui, vbique defensum atque protectum, contra omnia, & in omnibus inuiolabilem, perpetuámque semper obtineat firmitatem. Et si quis in ordine clericali, à Presbytero vsque ad tonsum, contradicere aut obuiare ei præsumpserit, correptus à successore meo satisfacere neglexerit, conuocatis ex vicinioribus locis Remorum Diœceseos tribus Episcopis deponatur à gradu. Si verò, quod non opto, nec cupio, sed neque spero, successor quilibet mihi in hac sede Remorum Episcopus execrabili cupiditate ductus, res præfatas, sicut à me, auctore Domino meo Iesu Christo, ad illius

honorem, & eius pauperum consolationem ordinatæ sunt, aliorsum distrahere, immutare, commutare, seu quolibet obtentu in vsus laïcorum beneficij gratia dare, aut à quolibet datas fauere, aut consentire præsumpserit, conuocatis totius Diœceseos Remorum Episcopis, Presbyterisque Diaconibus, nec non & ex filiis meis carißimis Franciæ religiosis quamplurimis, reatus sui pœnam priuatione sui Episcopatus persoluat: & nequaquam vltra recuperationem gradus amißi in hoc sæculo promerebitur. Quicunque verò ex laïco habitu à nobis statuta parui pendens, sibique fauens, quæ pauperibus Ecclesiæ attributa sunt, abuti, aut vsurpare quolibet obtentu præsumpserit, pari simul perpetuáque damnatione, alienator, petitor, dator, acceptor, peruasor, anathematis vinculo ab Ecclesia Catholica sei ungantur, donec valeant, Deo miserante, condignæ satisfactionis emendatione indulgentiam promereri. Sin autem in hoc perseuerare cuiuscunque donationis occasione quilibet delegerit, spes ei præsentis ac futuræ restitutionis à successore meo, Remorum scilicet Episcopo, omnimodis auferatur. Generi tantummodò regio, quod ad honorem sanctæ Ecclesiæ, & defensionem pauperum, vnâ cum fratribus meis, & Coepiscopis omnibus Germaniæ, Galliæ, atque Neu-

ſtriæ in regiæ maieſtatis culmen perpetuò regnaturum ſtatuens elegi, baptizaui, à fonte ſacro ſuſcepi, donoque ſeptiformis ſpiritus conſignaui, & per eiuſdem ſacri chriſmatis vnctionem ordinato in regem parcens, ſtatuo, vt ſi aliquando genus illud regium per benedictionem meam totiens Domino conſecratum, mala pro bonis reddens, Eccleſiarum Dei peruaſor, deſtructor, depopulator, grauis aut contrarius exiſtere voluerit, conuocatis Remorum diœceſeos Epiſcopis, primùm moneatur: & deinde Eccleſia Remenſis præfata, adiuncta ſibi ſorore Eccleſia ſcilicet Treuirenſi, iterum conueniat: tertiò verò, Archiepiſcopis tantummodo Galliarum tribus aut quatuor conuocatis, Princeps ille quicunque fuerit moneatur: ita vt vſque ad ſeptimam monitionem, ſi prius ſatisfacere renuerit, paternæ pietatis longanimitate differatur. Tandéq; ſi poſtpoſitis omnibus præfatis benedictionibus incorrigibilis contumaciæ ſpiritum non depoſuerit, & ſe per omnia Deo ſubdi nolens benedictionibus Eccleſiæ participare noluerit, elogium ſegregationis à corpore Chriſti ab omnibus ei porrigatur, quod per prophetam & regem Dauid longè antè, eodem qui in Epiſcopis eſt dictāte Spiritu ſancto, noſcitur decantatum:

Quia persecutus est, inquit, hominem inopē, & mendicum, & compunctum corde, & non est recordatus facere misericordiam; & dilexit maledictionem, & veniet ei, & noluit benedictionem, & elongabitur ab eo: totumque ei, quod in persona Iudæ traditoris Domini Iesu Christi, & malignorum Episcoporum, Ecclesia decantare solet, per singulas ei decātetur Ecclesias: quia Dominus dixit: Quamdiu fecistis vni ex minimis meis, mihi fecistis, & quandiu his non fecistis, nec mihi fecistis. Et ideo quod probatur in capite, in membris intelligendum esse non dubitetur. Vnum tantummodo ibi verbum per interpositionem commutetur: Fiant dies eius pauci, & principatum eius accipiat alter. Quod vtique si successores mei, Remorum scilicet Episcopi, operari, sicut à me ordinatum est, neglexerint: in se quicquid in Principibus resecandum fuerat maledictionibus deprauati reperiant; vt fiant dies eorum pauci, & Episcopatum eorum accipiat alter. Si verò Dominus meus Iesus Christus vocē orationis meæ, quam quotidiè pro genere illo in conspectu diuinæ maiestatis specialiter fundo, audire dignatus fuerit, vt sicut à me accepit, ita in dispositione regni & ordinatione sanctæ Dei Ecclesiæ perseueret, benedictiones, quas Spiritus sāctus

per manū meā peccatricē super caput eius infudit, plurimæ super caput illius per eundem Spiritum sanctū superaddantur, & ex ipso reges & Imperatores procedāt: qui in præsenti & futuro iuxta voluntatem Domini, ad augmentum suæ sanctæ Ecclesiæ, virtute eiusdem in iudicio & iustitia confirmati & corroborati, regnum obtinere atque augere quotidiè valeant, & in domo Dauid, hoc est in cœlesti Hierusalem cum Domino in æternū regnaturi sublimari mereantur. Amē. Peractum Remis die & Cōsule supradicto, intercedētibus & mediis signatoribus. Remigius Episcopus, testamentum meum relegi, signaui, subscripsi, & in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti, Deo adiuuante, compleui. † Vedastus Episcopus, cui pater meus Remigius maledixit, maledixi, & cui benedixit, benedixi: interfui quoque, atque subscripsi. † Genebaudus Episcopus cui pater meus Remigius maledixit, maledixi, & cui benedixit, benedixi: interfui quoque, atque subscripsi. † Medardus Episcopus cui pater meus Remigius maledixit, maledixi, & cui benedixit, benedixi: interfui quoque atque subscripsi. † Lupus Episcopus cui pater meus Remigius maledixit, maledixi, & cui benedixit, benedixi: interfui quoque atque

ſubſcripſi. † Benedictus Epiſcopus, cui pater meus Remigius maledixit, maledixi, & cui benedixit, benedixi: interfui quoque atque ſubſcripſi. † Eulogius Epiſcopus, cui pater meus Remigius maledixit, maledixi, & cui benedixit, benedixi: interfui quoque atque ſubſcripſi. † Agricola Presbyter, cui pater meus Remigius maledixit, maledixi, & cui benedixit, benedixi: interfui quoque atque ſubſcripſi. † Theodericus Presbyter, cui pater meus Remigius maledixit, maledixi, & cui benedixit, benedixi: interfui quoque atque ſubſcripſi. † Celſinus Preſbyter, cui pater meus Remigius maledixit, maledixi, & cui benedixit, benedixi: interfui quoque atque ſubſcripſi. V.C. Papolus interfui & ſubſcripſi. V. C. Eulodius interfui & ſubſcripſi. V.C. Euſebius interfai & ſubſcripſi. V. C. Ruſticolus interfui & ſignaui. V.C. Eutropius interfui & ſignaui. V.C. Danneus interfui & ſignaui.

Poſt conditum teſtamentum, immo ſignatum, occurrit ſenſibus meis vt baſilicæ domnorũ Martyrum Timothei & Apollinaris miſſorium argenteum ſex librarum ibi deputem; vt ex eo ſedes futura meorum oſſium componatur.

De remedio pestis inguinariæ, & cæteris per ipsum collatis.
Cap. XIX.

De gloria Confess. c. LXIX.

POST huius beatissimi patris obitum, cū *lues inguinaria*, veluti Gregorius Turonensis enarrat, *populū primæ Germaniæ deuastaret, & omnes huius cladis terrerentur auditu; concurrit Remensis populus ad Sancti sepulcrum, congruum huius causæ flagitare remedium. Accensis cereis, lychnisque non paucis, hymnis, Psalmísque cælestibus per totā excubat noctem. Mane autem facto, quid adhuc precatui desit, in tractatu rimatur. Reperiunt etenim, reuelante Deo, qualiter oratione præmissa maiori adhuc propugnaculo Vrbis propugnacula munirentur. Assumptam igitur pallam de beati sepulcro componunt in modum feretri: accensisque super cruces cereis atque cerofarariis, dant voces in canticis, circumeunt Vrbem cum vicis; nec prætereunt vllum hospitium, quod non hac circumitione concludant. Nec post multos dies fines huius ciuitatis lues aggreditur memorata. Veruntamen vsque ad eum locum accedens, quò Beati pignus accessit, ac si constitutū cerneret terminum, intro ingredi non est ausa: sed etiam*

ſed etiam quæ in principio peruaſerat huius virtutis repulſu reliquit. Multa denique poſtmodum ad ipſius ſepulcrum ſunt diuinitus oſtenſa miracula, quæ per negligentiam non habentur ſcripta.

De tranſlatione corporis ipſius, & quibuſdam denuò patratis miraculis. Cap. XX.

SEpulto igitur in præmemorata baſilica beatiſſimi Remigij corpore, cum multa ſtupendáque in eadem per Domini gratiam fierent miracula, dilatata & exaltata eſt ipſa Eccleſia; factáque crypta poſt altare, in qua tranferretur pignus venerabile; detegunt humo loculum, quo præparatum deponant in antrum; ſed ipſum penitus mouere non poſſunt. Superueniente verò nocte multis accenſis luminaribus, circa noctis medium ſopor excubantes occupat omnes. Quibus euigilantibus, inuenitur tranſuectus ſacro cum theſauro ſarcofagus, in præparatum non niſi manibus Angelicis habitaculum deportatus. Tantáque cuncti replentur odoris ſuauitate, quantam lingua non valet hu-

mana propalare. Quæ delectationis amœnitas in eadem per totam diem illã, sed & in crastina, perseuerauit Ecclesia. Hac igitur die translationis eius, scilicet Kal. Octob. cũ diuinis laudibus sumptæ sunt reliquiæ de capillis eius, & casula, tunicaque ipsius, & integrum, licet exsiccatum, corpus eiusdem rubeo constat brandeo inuolutum.

Hic itaque pater reuerendus, & in vita corporis, & post obitum, sicut infirmis sanitatum gratiam contulit, sic & in peruasores vel præsumptores sæpissime vindex apparuit. De quo præfatus Episcopus Gregorius referre studuit, quod ex ipsius hîc verbis indere placuit. *Erat enim haud procul à basilica fundus tellure fœcundus; (tales incolæ Olcas vocant) & hic datus basilicæ Sancti fuerat. Quem vnus è ciuibus peruadit, despiciens hominem qui eum loco sancto contulerat. Qui cùm ab Episcopo ac loci Abbate crebrò conuentus fuisset, vt quæ iniustè peruaserat redderet; parui pendens verba quæ audiebat, pertinaci direpta defensabat intentione. Denique causa extitit, & non deuotio, vt vrbem adiens properaret ad eius Sancti basilicam. Arguitur iterum ab Ab-*

De glo. Conf. c. 69.

bate pro campi peruasione: sed nihil dignum ratione respondet. Explicitisque negotiis ascenso equo domũ redire disponit. Sed obstat nisui eius sacerdotis iniuria. Nam sauciatus à sanguine, diruit in terram. Obligatur lingua quæ locuta fuerat campum tolli; clauduntur oculi, qui concupierant: manus contrahuntur, quæ apprehenderant. Tum balbutiens, & vix sermonem explicare valens, ait: Deferte me ad basilicam Sancti, & quantũcunque super me auri est ad sepulcrum eius proiicite. peccaui enim auferendo res eius. Aspiciens autem dator campi hunc cum muneribus deferri, ait: Ne accipias quæso, Sancte Dei, munera eius, quæ nunquam cupidè accipere consueuisti. Ne sis, deprecor, adiutor eius; qui inflammante concupiscentia rerum suarum nequam possessor extitit. Nec distulit Sanctus audire vocem pauperis sui. Nam homo ille licet dedisset munera, ostendit Sanctus Domini se illa non acceptasse, dum rediens peruasor domum amisit spiritum, & recepit Ecclesia res suas.

Temporibus Chilperici Francorum regis extitisse fertur Moderamnus, Redonensis Ecclesiæ Præsul, vir nobili prosapia oriundus. Qui per licentiam prædicti regis limina sancti Petri adire dis-

ponens, diuertit in Monaſterium beati Remigij ſitum in ſuburbio Remenſis vrbis. Vbi liberaliter à fratribus eiuſdem loci ſuſceptus, impetrauit à Bernardo ſacrorum cuſtode reliquias de ſtola, cilicio, atque ſudario ſancti Remigij. Quibus gratanter acceptis, iter inceptum lætus agens, dum permeat Italiam, in monte Bardonum quadam nocte metatum habens, memoratas in ilicis ramo ſuſpendit reliquias. Cumque diluculo ſurgens iter cœptum arriperet immemor horum; nutu, ceu creditur, diuino hæc ibidem remanſere pignera. Procedente verò aliquanto longiùs Epiſcopo, vbi relictarum memor fuit reliquiarum, ſuum ſtatim ad has recipiendum dirigit clericũ, nomine Vulfadum. Quo ad has perueniente, nullo valet eas ingenio contingere, dum mirabili ſigno, vt eas attingere vellet, eleuarentur in ſublime. Hoc præfatus Epiſcopus audito miraculo, egrediens in eodem loco fixit tentorium: ſed relicta pignera eadem nocte minimè valuit recipere; donec facto mane in Monaſterio, quod vocatur Bercetum, in honore ſancti Abundij mar-

tyris inibi constructum, Missam celebrans prædictorum partem munerum deuoueret ibidem. se relicturum. Sicque rapta sibi recipiens, impleto venerabiliter voto cœptũ repetit iter. Cui obuius factus Luitbrandus Italorum rex strenuus, qui hanc auditu iam compererat sacrorum virtutem, amore beati Remigij ductus, idem Monasterium, Bercetum scilicet, cum omnibus adiacentiis, omnique Abbatia, mansos octingentos vt tradunt, continenti, præfato Præsuli Moderamno delegauit, eique in præsentia fidelium suorum legali de more vestituram ex ea & chartam fecit. Remeans autem ab vrbe Roma memoratus Præsul, accessit ad venerandum B. Remigij sepulcrum: atque sicut illi præmissus rex hanc terram tradidit, ita nihilominus ille S. Remigio eandem contulit. Sicque prosperè in suum reuersus Episcopium, successorem sibi ordinari fecit: & vale faciens filiis suis, Bercetum monasterium repetiit, & vsque ad obitus sui diem in loco illo moderatè & honestè, vt seruus Dei, conuersatus vixit. qui quoque nonnullis deinceps locus miraculis

illustratus claruit.

Processu denique temporis Pippinus rex, Caroli magni pater, Episcopij Laudunensis villam, quæ dicitur Anisiacus, accipere nisus, quasi sub censu, velut alias quasdam fecerat, venit in eam. Vbi cùm dormiret, apparuit ei S. Remigius, dicens: *Tu quid hîc facis? quare in hanc villã intrasti, quã mihi homo te deuotior dedit, & quã ego Ecclesiæ dominæ meæ Dei genitricis donaui?* Et flagellauit eum satis acriter; ita vt liuores in eius postea corpore parerent. At vbi disparuit B. Remigius, surrexit Pippinus; & correptus valida febre quantocius ab ipsa villa recessit. De qua febre non paruo tempore laborauit. Deinceps verò regni Princeps inibi vsque ad moderna tempora non mansit, vt nec in Codiciaco, vel Iuliaco: nisi Ludouicus rex Germaniæ: qui quando fratris sui Caroli regnum peruasit, in Iuliaco mansit, & inde turpiter in crastinum fugiens ante ipsum fratrem suum, vix euasit.

Partem quoque magnam siluæ in saltu Vosago beatus hic pater dato comparauit pretio. Villulas etiam quasdam ini-

bi constituisse fertur, quæ Cosla & Gleni vocantur: incolasque de vicina Episcopij villa, nomine Berna, dudum sibi à Francis data in eas transferens, ibidem manere disposuit; & vt picem religiosis annuatim locis Ecclesiæ Remensis administrarent, instituit. Quibus & pensam tribuit, quæ hodiéque ab ipsorum successoribus accipitur; cum qua suum quoque persoluunt debitum. Huius etiam suæ coemptionis fines ita per gyrum determinauit, vt & omnibus videntibus pateat ipsa determinatio, & hactenus ipsi fines ab eo denotati nomine tenus vocitentur, & assignentur. In quibus determinationibus ligni cuiusdam concauo manu sua petram coniecisse traditur; quam quicunque voluerit contrectare, manum in ipsam cauernam valent inferre, lapidem deuoluere; sed ab eadem concauitate nullomodo queunt educere. Post aliqua verò tempora, quidam beati viri laudibus inuidens ipsam manu petram de ligno nisus est euellere. Quod explere non valens, ipsum securi foramen tentauit ampliare. Sed eleuato ferro, vt arborem percuteret, arefacta

mox dextera, quam procaciter extulit, ipſe quoque lumen oculorum amiſit; & qui famam ſancti patris huius extinguere voluit, venerationem laudis adauxit inuitus.

Iſtius partem ſyluæ, huius almi patroni noſtri ſtudiis emptæ, duo quidam fratres cuſtodes regij ſaltus inuadentes, aſſerebant quòd potius ad fiſcum, quàm ad ius ſancti Remigij pertineret. Accidit autem, dum quondam cum incolis Eccleſiæ Remenſis ditioni ſubditis ob id altercarentur, vt vnus eorum veniens ad porcos ſuos, quos in eandem ſyluam paſtum miſerat, lupum inter eos inueniret. Quem aſcenſo equo celeriter inſecutus, eumque percutere molitus, equo pauefacto caput ad quandam colliſit arborem, cerebroque ipſius in terram defluente, mortuus eſt. Frater verò ipſius in alteram pergens partem, peruenit ad quandam petram, dicens: *Omnibus notum ſit, quia vſque ad hanc petram eſt iſta ſylua Imperatoris*: eoque ſic lapidem cum dicto bipenni, quam manu geſtabat, percutiente, lapidis particulæ in eius oculos ab ipſo proſiliunt, & cœcus efficitur. Sic-

que præſumptionis vterque mercedem recepit, & mendacij ſui.

Quidam vir nobilis ex territorio Niuernenſi, B. Remigij reliquiis obtentis, oratorium in ſua proprietate ſub ipſius ædificauit honore. Vbi Dominus nonnulla propter huius dilecti ſui merita propalanda dignatus eſt oſtendere ſigna. Cum deniq; Ludouico Imperatore defuncto, Aquitani abſque Principis iugo facti, gentilitiâque mobilitate permoti, provt quiſque poterat, efferre ſeſe, mutuóque impugnare; ac per contiguos pagos debacchari cœpiſſent; pauperes quoque res ſuas in Eccleſiis reponere ſtuduerunt. Vnde confiſi virtutum, quæ inibi fiebant, opinione, ſua multi ſeruanda in eodem certatim recondunt oratorio. Audientes autem prædones, hoc opibus oratorium pluribus refertum, plurimorum eas vi diripere nituntur. Quorum quodam obſeati ſeram conante frangere oſtij, mox vt ianuam calce percuſſit, eidem cohærente pede ipſius oſtio, reſupinus in terram præſumptor cecidit. Quod alij cernentes aufugiunt. Ipſe verò miſer, cogente cruciatu, cum maximo ſuos eiulatu cœpit ex-

primere dolores,& amarissimis promittere cum lacrymis, quia si Deus per merita S. Remigij pedem ipsius ab hac compede solueret, vlteriùs nunquam vel de illa, vel de qualibet aliquid Ecclesia tolleret, aut tolli, quantum in ipso esset, vllomodò cõsentiret. Caballum quoque suum cum sella, & alia quæ potuit ad eandẽ donauit Ecclesiam. Sicque post confessionẽ, lacrymas, & votum, pes eius ab ostio, cui adhęserat, est solutus. Verumtamen eo postmodum pede claudus permansit, dum crure, femoréque computrescente morte decessit.

Quando tres fratres Lotharius, Ludouicus, & Carolus regnum sibi Francorum post patris obitum diuisere, villas Episcopij Remensis, quas tenebat Fulco Presbyter, Carolus suis distribuit militibus. Ex quibus villam Iuliacum cuidam Ricuino dedit: cuius vxor, nomine Betta, dum in ipsius villæ cubiculo iaceret, venit ad eum S. Remigius in somnis, dicens: *Non est iste locus tuus ad iacendum. Alterius meriti & officij debet esse, qui hanc villam habere, & in hoc cubiculo debet iacere. Surge quantocius, & hinc abscede.* quod illa paruipendit,

putans inane se visum videre. Iterum quoque apparuit ei sanctus Domini dicẽs: *Cur hinc non abscessisti, sicut tibi præcepi? Vide ne te hîc amplius inueniam.* Quod ipsa ceu priùs, etiam nunc pro nihilo duxit: Tertiò venit ad eandem beatissimus Præsul & dixit: *Nonne iam semel & secundò tibi iussi, vt hinc abscederes? sed quia pergere contempsisti, aliorum deportatione discedes.* Et percussit illam virga, quam tenebat in manu. quæ mox in maximum toto corpore cõuersa tumorem, viro suo quod viderat, aliisque nonnullis dixit. & per aliquot dies seuerissimè cruciata vitam finiuit. Cuius corpus vir eius in Ecclesiam sancti Remigij deportari, & ibidem sepelire fecit. Quod autem funus ipsius in Ecclesia sua pater hic almus receperit, non adeò mirabitur, si quis dignè perpenderit, qua Sancti vindictas in delinquentes exercere soleant intentione: videlicet, vt si pœnituerint, hîc recipiant quod merentur, ne pòst æternis suppliciis addicantur. Vt in Regum libro de Propheta legitur, qui ori Domini inobediens extitit, & à Leone percussus interiit; atque post vltionem perceptam corpus ipsius intactum à fera

remansit. quòd verò præmissam mulierem ter admonere curauit: nec eam primò vel secũdo visitãs percutere voluit: quam tamen vltione plectendam vt pote Deo coniunctus nõ ignorauit: quid aliud quàm patientiæ nobis exempla proposuit? ne scilicet ad perferendã in quemque sententiam faciles simus, qui Deo per diuersa disiungimur, cũ & eũ patienter expectare probemus, quẽ Deo cohærere, atque cum ipso iudicare confidim⁹.

Moderno tempore colonus quidam villæ Remensis Episcopij, quæ Plumbea fontana dicitur, manens iuxta regij villam fisci, quam Rosetum vocant, neque messem, neque pratum, cæterumve peculium propter fiscalinorum infestationem habere quietè valebat: vnde sepe iustitiam apud ministeriales regios sibi fieri petiit, nec obtinere potuit. Inuenit autem tandem sibi salubre consilium. Nam coxit panes & carnes: & accepta ceruisia, prout visum fuit, in vasculis hæc omnia, vehiculo, quod vulgo benna dicitur, imposuit; & iunctis bobus ad basilicam sancti Remigij candelam manu ferens properauit. quò perueniens cibariis quæ detulit matricularios pauit, ad sepul-

crum Sancti candelã posuit, & eius auxilium contra suos oppressores expetiit: puluerem quoque de pauimento colligens Ecclesiæ,panno colligauit,&in prædicta benna ponens,linteum desuper , vt supra corpus mortui solet fieri, composuit, &ad propria remeare cœpit. Si qui verò de obuiantibus eum interrogabant, quid in illo carro duceret , respondebat se sanctum Remigium ducere. Mirabantur autem omnes in dictis & factis illius, amentem hunc esse ferentes. In pratum verò suum perueniens, pastores inibi de Roseto diuersi generis animalia pascẽtes inuenit. At vbi S.Remigiũ ferre sibi suffragia postulãs inuocauit,cœpere boues,hirci, capræq; inuicem se cornibus impetere, porci cum porcis confligere, veruces cum veruecibus se collidere , pastores se fustibus & pugnis mutuò percutere. Maximoque surgente turbine pastores eiulantes, animalia quoque iuxta genus suum magno sonitu perstrependo, ita cœperunt Rosetum versus fugere, ac si multitudo persequentium flagris videretur insistere. Quod cernentes fiscalini, terrore perculsi, mortis imminere sibi pericula veriti, tandemque correpti,

cessarunt ab afflictione pauperis sancti Remigij. Sed quia secus amnem Saram loco lutoso manebat, & in suis habitaculis à serpentibus molestiam magnam sustinebat, accipiens puluerem quem secum ab Ecclesiæ pauimento collectum detulerat, per habitacula sua resperſit, ac postea serpens in eisdem locis non apparuit. Compertum quoque traditur, quòd in omnibus Ecclesiæ beati Remigij circumiacentibus atriis vel cimiteriis coluber nunquam soleat inueniri. Sed & si delatus huc aliquo modo fuerit, nullatenus hîc viuere possit.

Tempore domni Hincmari Præsulis quidam Blitgarius Ecclesiæ mansum in villa Tenoilo apud ipsius Ecclesiæ custodem impetrauit precio. vnde famulos sancti Remigij cum flagellis eiecit, conclamantibus eis sanctum Remigium sibi ferre subsidium. Quibus idem Blitgarius cum irrisione dixit: *Modò parebit qualiter vos sanctus Remigius iuuabit. Videte quomodo in adiutorium vestrum venit.* Moxque inter hæc verba maximo clamore ingemiscens, mirabili turgore distentus intumuit, & expirans medius crepuit. Qua

vindicta commonemur vltionem diuinam pertimescere, crudeliter Ecclesiasticam non tractare familiam. & in Deum ac Sanctos eius summopere cauere blasphemiam.

Nostris olim diebus quidam Vvarnerius, pagi Vormacensis Comes, res sancti Remigij præmissas in Vosago sitas inuadens, hominibus suis distribuerat. Veniens autem B. Remigius ad Herigarium Maguntiæ Præsulem, in somnis ei visus est, præcipiens vt iret ad Conradum regem, commonens eum iubere sibi subiectis, quatenus dimitterent terram suæ ditionis. Qui consurgens à somno, licet miratus de visione, regi tamẽ omisit indicare. Rursus post aliquor dies apparens ei S. Remigius redarguit eum, quare mandata non adimplesset illius; admonens iterum ne differat, quin iussa regi denuntiet. Item ceu priùs ille visum reputans inane, neglexit perficere iussionem. Tertiò hunc iam cum flagello sanctus adiens, ipsius increpauit contumaciam: quemque per brachium comprehendens lecto visus est extraxisse, sicque flagello, quod tenebat, eum verberans, acriter

cæſum dimiſit,& humiliatum. Non amplius enim iam temnere iuſſa præſumens, regem mox adit, ſecretum petit, veſtem deponit, liuidum corpus oſtendit: & dicta vel acta fideliter ex ordine pandit. Accidit autem, vt eadem die Legatus domni Præſulis noſtri Heriuei, nomine Teudoinus, ab eodem ſeniore ſuo, pro ipſis rebus repetēdis, ad regem cum muneribus deueniret, atque horam qua regi præſentari poſſet, extra ſtans expectaret. Cúmque rem geſtam rex admiratus, requiri præcepiſſet, ſi quis illic inter ſuos fortè noſtris è partibus inueniretur. Ille pro hac eadem re foris ſuſtinens reperitur adeſſe: regi nunciatur: eo iubente coràm deducitur, & ei res quæ propalata fuerat aperitur. Ille gratias agens, pro rebus ipſis ſe miſſum retegit, res rege reddente recipit, & eodem præfato Pontifici Herigario tutandas ad fidelitatem ſancti Remigij committit. Poſteáque domnus Præſul Heriuéus dumad vixit, ex hiſdē rebus annuatim debitum ſine contradictione cenſum recepit.

Eaſdem res domnus Artaldus Epiſcopus dudum Conrado duci commiſerat: quas

quas ille Ragimbaldo cuidam ſuorũ delegauerat. Qui Ragimbaldus earundem rerum colonos valde affligebat. Ipſi verò pro afflictione ſua ſæpe ad ſanctũ Remigium clamabant, Remis venientes, & ipſius patroni ſui patrocinia requirentes. Pro qua re nuper anno præterito cũ rege Ottone & præfato Duce locuti ſumus, quando Aquis ad eundem regem miſſi fuimus: ſed vt idem Ragimbaldus ab ipſarum rerum direptione deſiſteret, impetrare nequiuimus. Vnde contigit horno, vt dum quodam ſabbato eoſdem colonos ad opus quoddam peragendum congregatos haberet, præciperetque Presbytero, ne ſigna veſpertinalia vſque propè noctem pulſaret, operique implendo inſiſteret; percuteretur percuſſore inuiſo. Qui dum requireret, quis eum percuſſiſſet, omnéſque ſe vidiſſe negarent: furiis exagitatus ſenſum amiſit, grauitérque vexatus ſpiritum exalauit. quo comperto dux Conradus nimium territus ad S. Remigium venit, eíque res ipſas reddidit. quas Præſul præmiſſus Artoldus, Hincmaro Abbati, ac cæteris monachis ad ſupplementum victus attribuit.

In Vulfiniaco Riuo,pago Laudunensi, habetur Oratorium in honore sancti Remigij dedicatum. In quo, dum Rodulfus rex Heribertum Comitem persequeretur,qui Episcopatum Remensem à rege sibi commendatum tenebat, homines ipsius villæ res suas propter hostiles incursus recondere studuerunt. At dum Rex præfatus ad obsidendam Remensē venisset vrbem,& in Culmisciaco metatus esset, exercitus eius vicinas occupauit villas. Quidam vero illorum, qui in prænotata villa,scilicet Vulfiniaco Riuo, metatum habebant, vinum quod in Ecclesia timoris causa recōditum fuerat, inuadit, & quasi tabernam constituens in eadem Ecclesia paribus suis illud vendere cœpit. Hoc dū ageret, percussus morbo repentè sensum perdidit, ore sibi ad aurem vsque pene retorto. denique cruciatus tormento, vitam finiuit. Quod cernentes cæteri, eidem loco sacro debitam deincepsexhibentes reuerentiam, ab huiusmodi se se cohibuere præsumptione.

De altera vel iterata translatione, seu relatione corporis eiusdem ad Vrbem.
Cap. XXI.

HVius beatissimi patris nostri venerabile pignus Domnus Hincmarus Archiepiscopus adhuc ampliata ipsius Ecclesia, cryptáque opera maiore atque pulchriore præparata, præsentibus & annitentibus Episcopis diœceseos huius Remensis, transtulit: integrumque illud cum brandeo, quo prius repertum fuerat inuolutum, in argenteo locello transposuit. Sudarium verò, quod super caput ipsius erat, cum parte prædicti brandei, scriniolo reconditum eburneo, Remis abinde in Ecclesia reseruatur beatæ Dei genitricis Mariæ. Denique dum corpus ipsius sacratissimum de lapideo sarcofago in præmisso transponitur loculo, Rado quidam Suessonicæ tunc Ecclesiæ subdiaconus, qui cum Episcopo suo Rothaldo illuc aduenerat, adeo dolore dentium per integrum vexatus annum, vt doloris nimietate perditurus metueretur sensũ, maxillã peste grauatã loco, vbi S.

pignus iacuerat, appoſuit: & mox ab hac liber redditus ægritudine dolorem deinceps huiuſcemodi meruit non ſentire. Hac eadem die duo quidam homines morbo contracti apud pagum Ribuariũ, in Oratorio quodã memoria huius beati noſtri patroni dedicato ſanitatẽ nunciantur recepiſſe. In ipſius autem, qua corpore quieſcit, baſilica continua fieri non omittuntur inſignia: dum aduenientes ægroti ſanantur, periuri dæmone peruaduntur, energumeni liberantur, illuminantur cœci, erigũtur claudi: vt in cœlis gloriosè cum Chriſto viuere demonſtretur, qui tot miraculorum ſignis, vbi corpus examine ſeruatur, in terra viuere comprobatur. In loculo verò, vbi tunc depoſitum eſt corpus eius, hi verſus à domno Hincmaro editi, leguntur inſculpti.

Hîc famulus Hincmar Domini ſacra membra locauit
Dulcis Remigij, ductus amore pio.
Qui priùs eſt ſanctus, mũdo quàm matre creat⁹,
Et magnus dictus cœlitus ore Dei.
Bis denos, binóſque gerens feliciter annos,
Sorte Dei ſumpſit pontificale decus.

Sexaginta ſimul bis ſeptem manſerat annis
Iſtius Vrbis honor Præſul, & orbis amor.
Vitam defunctis, reddens quoque lumina cœcis:
Egerat & viuens plurima mira ſatis.
Nã domuit fera corda, animo pius, ore profuſus,
Sicambræ gentis regia ſceptra ſacrans.
Nonaginta quidem ſex cùm compleuerat annos,
Splendida lux noſtras deſeruit tenebras.
Idus iam plenas cùm menſis Ianus haberet,
Emeritus miles præmia digna capit.
Iſdem Hincmarus primus hac ſede Sacerdos
Poſt triginta loco conſtitit & numero:
Qui ſextus decimus ſub hac radiante lucerna
Remigio Remis munia cara dedit.
Annis ſeptenis, quinis ac menſibus egit
Paſtoris curam, hæc recolenda patrans.
Octingenteno quinquagenóque ſecundo,
Quo Deus eſt anno Virgine natus homo:
Tertius & Carolus regni componeret actus,
October primam cùm daret atque diem.
Ac tercentenos octauus tangerèt annos,
Hic iuſtus Domini quo petit aſtra poli.
Tercentum fuerant tres & deni quater anni,
Quo vitæ Francos gurgite lauit ouans.
Ipſius is precibus cæleſti in ſede locetur,
Quem terris coluit verus amator. Amen.

Accidit autem poſtea, peccatorum meritis exigentibus, vt Dominicæ Incarnationis anno DCCCLXXXII. Carlomanno regnãte, prædicto Domno Hincmaro Archiepiſcopo ſatagente, trãsfertur venerabile pignus corporis huius ſacratiſſimi patris & domni noſtri Remigij, propter infeſtationem paganorum, ad villam ipſius iam ſupra taxatam, nomine Sparnacum: quia ciuitas Remorum tunc temporis non habebat in ambitu ſui murum. Cuius obtentu totius tunc pagi, ad quem delatum munus hoc habetur amantiſſimum, prouiſa probatur ſalus à peruaſione Barbarorum, vel incurſu prædonum. Poſt Hincmari denique pontificis obitum, deſiderabilis hic ſacrorum theſaurus membrorum ad Orbacenſe perducitur monaſterium. Hîc quoque beatiſſimi huius patroni noſtri ſuffragiis omnis commoditas aeris circumquaque degentibus attribuitur incolis, cum inſolita fertilitate telluris.

Poſt deceſſum verò ſæpedicti Præſulis Hincmari, cùm pontificatus ſubiiſſet honorem Fulco, ſui primo præ-

ſulatus anno referre decreuit alma beatiſſimi patris noſtri oſſa. Quod vbi aggreditur, perueniente iam eo cum Coepiſcopis & cleri plurimis ad locum, vbi pignus ſeruabatur pretioſum, cùm eſſet magna cœli ſerenitas, ſed feruens admodum ſiccitas; ſubitò ſe tantus effudit imber, vt totius huius ſuperficiem terræ videretur vbertim irrigaſſe. In craſtinum verò, dum ſacra referre promouent munera, cuncta clara, cuncta iocunda, cuncta mundanæ ſpeciei redduntur amœna. Proſperóque progreſſu, confluentibus vndique populis, ad vicum deueniunt Calmiciacum, in quo nonnulla pater hic eximius, adhuc carne ſeptus, virtutum dinoſcitur exhibuiſſe magnalia. Hîc membra veneranda in Eccleſia deponentes eius nomine dedicata, noctis quiete feſſa leuant corpora.

Poſt requiei ſubſidium, iam terras Solis illuſtrante iubare, voces vndique Deum benedicentium concrepant, atque laudantium, quòd eis paſtorem, patronum, ac protectorem redderet

corporaliter propriũ, quem ſemper apud diuinam clementiam interceſſorem, & aſſiduum ſe habere confidant aduocatum. Præfatus interea Præſul cœleſtium ſacramentis myſteriorum ritè celebratis, imminentis iuga cum laudibus ſcandit montis, comitantibus vndique ſecus populorum ſtipatus cateruis. Hic vbi pro populi delictis & iræ mitigatione cœleſtis ad Dominum fudiſſet orationem, paululúmque proceſſiſſent, adhuc clarificare Chriſtus, mirificare, atque glorificare diſponens hunc beatiſſimum patrem noſtrum in terris, quem magnificare cum Angelis elegerat in cœlis, quanti ſit apud ſe meriti concurrenti propalare decernit multitudini.

De Remediis ſubinde pluribus impenſis. Cap. XXII.

ACcedit itaque mulier cœca, nomine Doda, manu ſibi greſſus regentis innixa. quæ mox vt cominus adproperat, viſum ſibi reſtitui coram omnibus impetrat. Quod Præſul audiens, hymnum laudis Dei cum populo, magno re-

pletus gaudio, concelebrat. Nec dum finierant odas exultatione cœlum replentes;& ecce frustratus quidam multis gressu diebus cum integra procedit incolumitate lætabundus.

Transiere cum laudibus inde paulisper: & mulier quædam manuum potita sanitate succedit. Duplicant ergo, triplicantque comitantia gratiarum actiones agmina. Tremefacti proximi quique mirabilium magnitudine, tantisper à tanta deliberant secedere sanctitatis sublimitate. Nex vox reciproca laudantiũ defecerat ab ore, dum puer quidam, Grimoldus nomine, diu lumine priuatus, os quoque miserabiliter à rectitudinis loco distortus, inuisaque deformitate turbatus, à parentibus obuiam delatus, pristinum quem dudum amiserat visum est consequutus, & in propriam sanctissimi patris huius opitulatione mirabiliter est effigiem restitutus. Interiecto velut vnius horæ spatio, puer alius à contractione corporis eiusdem patroni suffragiis feliciter est erectus. Cohors igitur deuota melodiis Dauidica nequaquam suffi-

ciens reboare carmina, maximo cordis affectu permota, inter laudum voces, eliciente gaudio lacrymis ora rigare profusis, & suspiria, singultusque formare pro canticis. Concurrentium quoque nimia stipatio plebium, sacri muneris gerulum deosculari gestientium loculum, importunitate valida vehentium cœpit figere gressum. Mirorum siquidem, quæ gerebantur, percrebrescebat opinio; certatimque tā sani, quàm diuersis calamitatibus attriti, properare studebant, cupientes intueri magnalia quæ Dominus omnipotens in Sancti sui clarificatione multiplicare proposuerat. Pro magno namque sibi damno quisque reputabat, immo delictum deputabat, non modò si non procederet, verùm si postremus accederet. Approperantes autem ciues obuiam, dum grata deferri cernunt munera, terræ se prosternentes, soli deosculantur terga. Suspicientésque, vbi contemplantur loculum pretiose diuini diadematis gemmæ baiulum, multas inter eximia gaudia lacrymas fundunt; obsecrantes ne amplius eiusdem patris affici censeantur absentia; quin

perpetua mereantur gratulari præſentia. Pater interea beatiſſimus filiorum deuotioni præclaris fauens nutibus, addit adhuc diuinis plebem ſuam multipliciter exhilarare mirabilibus. Etenim dum clerus cum ſacerdotibus pſalmis, hymnis, & canticis intonant ſpiritualibus, populus etiam iubilationis immenſæ reboat vocibus, vt mirabilem Deum in Sanctis ſuis iucundioribus adhuc præconarentur animis, priſtinam multitudo languentium ſoſpitatem manifeſtè conſpicitur recuperare, leuatis pluribus varia peſte corporibus. Adeóque per ſingula pene momenta cœleſtia pandebantur miracula, vt ad hæc locorũ vel temporum vix enumeranda cenſeri valerent interſtitia.

Tunc igitur Oſanna quædam mulier, cum admiratione gaudentium, celeri meruit proſperitate recipere viſum: & poſt puſillum claudus quidam felici munere conſequitur greſſum. Deodata quædam patefactis aurium ianuis adipiſcitur auditum. Quidam nomine Teuto deſiderabili potitur illuminationis dono. Item quædã mulier eodẽ gauiſa lætatur

beneficio. Similiter Anſoldus quoque lumine, quod nimio flagrabat aſſequi deſiderio, fido ceu credidit animo, patris huius piiſſimo perfruitur ſuffragio. Quidã Gerbertus paralyſis eſt à diſſolutione ſanatus. Quidam quoque alius eiuſdem muneris exultat hîc largitate perfunctus.

Cumque certatim quique ſtudio piæ deuotionis obuiam ſtuderent occurrere, ac non modo benigni cordis intentionem, quinetiam rerum temporalium exhibitionem, prout cuique facultas ſuppetebat, afferrent, mulier quædam paupercula de ciuitate proparans in occurſum, manu cereum ferebat, qui accenſus nunquam fuerat. Mirabile dictu, ſubitò cœlitus nutu diuino cereus in manu gerentis eſt illuminatus. Ipſum quoque dum per totam defert illa viam, Dei confitendo miraculum; nequaquam ſuperni luminis amittit ille beneficium, donec mirifici pignera patris in ſtationis proprię perferrentur domum; Sicque à Pontifice ſollennia celebrarentur Miſſarum. Tunc fœmina cereum lumine flagrantem mirabili baſilicæ tradit cuſtodi, qui ob ſu-

pernæ gratiæ quod contigerat gaudium, luminaria quæcunque per Ecclesiam videbantur ardere mandat extingui, lumineque diuinitus hoc dato rursus accendi: huius verò partem cerei cœlo dati miraculi decernit in testimoniũ reseruari.

Rotgardis quædam fœmina de pago Castricio gradiẽdi carens officio pristinæ gaudet cum incolumitatis dono: vt quæ plaustro deuehente fuerat adducta, propriis postmodum pedibus remeare valeret ad sua. Præterea mulier quædã secum paruulam sex annorum fere defert filiam, nomine Vvlfidem. quæ dum quadam die cum coæuis luderet, ab aliqua transeũte fortè muliere percussa fuerat in capite. quo ictu læsa, ita vt eius retro reflexum inhærere ceruici videretur occipitium, nec in aliam caput reclinare partem valeret; cibi vero nullam nisi liquidam sumere sustentationem posset: quæ integrum sub tali ferme labore duxerat anni curriculũ. Quã mater affectu diligẽs tenero, deque salutis ipsius sollicita recuperatione, studuit obuiã deducere. dumque cominus ob densitatem multitudinis non valet accedere, procurat aliquan-

tulum vulgus antecedere. Mox in via, per quam iter erat agendum, se se prosternens simul cum sobole, fulta valida fide, preces ad Deum deuota dirigit mente. Nec dum ab oratione cessarat: & ecce ipsius cœpit vociferari filia. quam genitrix, vt maternis consoletur blanditiis surgens, , intuita, caput eius ab inflexione videt ad propriam rectitudinis lineam remeasse. Tunc nimia hilaritate repleta, sed & de prolis sanitate confisa, perlustrans vulneris locum, cernit sanguine madidum, neruosque diu contractos ac si funes extendi productos. Sic accepta misericordiæ quam quæsierat benedictione, domum læta cum gratiarum reuertitur actione.

Hac igitur dignitate clarificationis, & rerum gestarum admiratione cohors stipata, votóque gratulationis, arreptum toto feruoris iter annisu cum canticis hymnisque percurrere satagebat. Præcesserat equidem Præsul. sed reuersus cleri comitantibus choris preciosissimum propriis thesaurum sumit humeris; & sic ad ipsius propriam beatissimi domum patris cum magna perfert gloria

iubilationis. Aſt vbi peruenitur in Eccleſiam, quæ competere viſa ſunt rite diſpoſitis, inchoata iam victimæ ſpiritalis immolatione, mulier quædã de pago Trecaſſino membrorum omnium agitatione mulctata, veniens coram altari ruit in pauimento: ibique miſerabiliter diu vexata, huius piiſſimi conſolatoris miſeratione ſurgit incolumis effecta. Quæ ſuper euentu tantæ conſulta calamitatis, necẽ ſe propriæ confitetur perpetraſſe matris. Miſſarum denique ſolennibus ex more peractis, ſua quique repetunt reuerſuri maturè in craſtinũ, ad hoc tutelæ ſuæ pręſidiũ in ciuitatẽ perferendũ. Mane iã facto, dũ ad condictũ ſtudioſè contẽditur, Erluidis quædam mulier, haud procul ab vrbe degẽs, ad tantæ proceſſionis ſpectaculum diſponebat exire, quatinus optatæ ſoſpitatis vti mereretur munere. quæ quia iã per quinquenniũ langore preſſa partẽ corporis dextrã præmortuã, penéq; geſtabat inutilẽ, niſu quo poterat accedere, & ad viſendũ ſacri muneris huius loculũ ſe ſe molitur promouere. Cũque tali conamine iam fere mediũ peragraſſet itineris huius ſpatiũ, non valens vltra procedere, graui corruit confecta labore. Meditatur

domũ redire: ſed nequit hoc vllatenus adimplere. quæ poſtquam hac aliqnãdiu nutans iacuit hæſitatione; demum reſumpto moliminis auſu temptat an valeat adhuc aliquantulum propinquare. Moxque diuina miſerante clementia vigor ægris additur niſibus: viribuſque cum ſalubritate receptis, libera feſtinãs celeritate, nimiaque tripudians hilaritate, quò decreuerat ægrota ſe trahere, agili cœpit inceſſu gaudens approperare. Infirmitatis etiam ſuæ ſolamen manu ferẽs baculum, iter peragit deſtinatum: non vt eius amplius egeret auxilio: ſed vt id in huius datæ ſibi ſanitatis reſponderet teſtimonio. Perueniénſque quò deſideſauerat, laudabunda deuotas interuentori ſuo rependit gratias. Hîcque prælatum dimittens bacillum, priſcæ calamitatis ſuæ ſolatium, alacris iam, nec opis huius indiga, repetit iter emenſum, referens læta quæſitum diuinæ conſolationis ſuffragium.

Adueniens itaque Pontifex cleri magnatumque ſtipatus agmine, victima ſalutis oblata, veſtibus albis indutus, cum choris pſallentium, gratiſſimum deducit ad mœ-

ad mœnia ciuitatis thesaurum. Illis autem feliciter eò progredientibus, & gratanter ad destinatum locum tendentibus, omnipotens Deus in huius charissimi sui glorificatione fontem suę benignitatis ac largitatis abundè dignatus est effundere: vt vix lingua quælibet effari valeat, quæ hoc tunc itinere per ipsa pene momentanea gesta probantur horarũ intersticia. Nam tantam Dominus hîc operatus est hac die miraculorum magnitudinem; vt viri quatuor, feminæ verò nouem visum, viri quoque duo gressum recipere mererentur. Cum huius itaque præclaræ gratulationis admiratione in ciuitatem ad Ecclesiam Dei genitricis prosperrima peruenitur exultatione. Sicque lucerna hæc lucens & ardens æternaliter in altaris sistitur crepidine. Dum Præsul igitur ad sacrandum viuifici munus accedit mysterij, quis tam ferreum pectus, tam lapideum cor gessit, qui non gemitus ederet, pectus tunderet, lacrymas funderet, dum tam stupenda diuinorum dona charismatum conspiceret? Quis etenim queat enumerare mirorum copiã cœlitus hîc ea die profusam? Nemo

reuera qui valeat expedire ſermone, quot ægrotantes ſanati, quot titubantes erecti, quot ipſa die diuerſis hîc ſunt cladibus abſoluti.

Poſt expleta myſticorum diſcedentes ſacra maturabant quique repetere ſua. Sed inter abſcedendum minax oriri territatio; nubes teterrimæ, terribiléſque conſurgere, truculenta polum caligine claudere, micare fulgura, concrepare tonitrua, grandoque ſolum verberare cœpit non minima. quo terrore percuſſi rediere plurimi, clementiam deprecantes altiſſimi, quatinus huius interceſſione patris beatiſſimi mererentur ab his imminentibus periculis erui. Mirum in modum perturbatio, quæ terrorem incuſſerat, immutari, nubium clareſcere tenebroſitas, ceſſare fulgura, mitigari tonitrua, cunctáque ſedari cœpit ac diſſipari tempeſtas, & ex truci conuerſa in exoptabilem pluuiam grandine, telluris vbertim ſuperficies, quæ nimio ſolis exuſta feruebat ardore, perfuſa fæcundo ſalubriter refouetur humore. Sicque manifeſtè dinoſci datur indignationis ad horam concitata permotio ſalutis im-

mutata ſubſidio. Denique benigniſſimi patris huius ſolatio totius diræ peſtis noſtris videtur finibus eliminata corruptio: ſalubris aër, pluuia data congruens: timor etiam, qui regnum peruaſerat, hoſtilis in ſpem paulatim ſecuritatis tranquillitate vertitur pacis.

Hac eadem præfata ſcilicet illationis ſacri corporis in vrbem die, tingui feruida iam ſolis Oceano rota petente, quidam Niuolus nomine, de villa quæ vocatur Dominica, Remorum montis in latere ſita, ſurdus & mutus, manibus quoque per annos nouem debilis, ac pedibus, qualicunque per totam diem valuit conamine, ab ipſius ſurgentis auroræ lumine, per quinque fermè paſſuum repens millia, vix ad ipſius ædis ſepulcri limina quaſi decima tandem peruenit hora. qui dum veniens ſacrum corpus ibidem non adeſſe comperiſſet, templique fores ſeris diligenter obfirmatis clauſas perſpiceret, cadens in faciem ſuper terram, quadam præſumptionis importunitate, ſanctitatis aures clandeſtino cœpit clamore pulſare, tam magno ſe conquerens

labore fatigatum, nec ſibi fore permiſſum videre ſaltem loculum ſacri pigneris baiulum, qui tamen eius ſibi poſſe ſubuenire celſum nequaquam diffideret præſidium. Talia denique dum tacita ſecum volutat mente, ſalutis vigor ipſius per membra quæque ſenſim cœpit irrepere, priſcaſque ſtupet ſimul omnium ſe vires ſenſuum recuperare. Cúmque rumor operationis huiuſce quibuſdam nunciantibus aures percelleret plurimorum, certatim quique procurrunt, admiranda Dei magnalia lætantes aſpiciunt, ouanter hominem ad locum venerandi ſepulcri perducunt, campanas pulſant, lætabundis Deo laudes vocibus intonant. Huius miraculi permoti fama quamplurimi, domum petunt Eccleſiæ, videre cupientes magnalia Dei, videntes vt audierant diuinorum ſigna virtutum, manibus grataanter in cœlum porrectis benedicunt Dominũ. Quod diuæ benignitatis miraculum valde tunc profuiſſe dinoſcitur ad eorum ſolatium, qui ſe corporaliter deſeri tanto querebantur patrono. quibus tamen ſpecialiter ſe non deeſſe, tali pietatis

patratæ declarauit indicio.

In Ecclesia quoque beatæ Dei genitricis, vbi venerabile patris huius seruabatur pignus, nonnulli diuersis ægroti sunt interim curati languoribus. Nam quidam nomine Natalis de Burdenaco; mulier etiam quædam dicta Teutberga; item mulier altera nomine Guntildis, huius patrocinio patris visum recipere meruerunt. alia quædam quoque mulier vnius oculi visum in eadem domo recuperauit amissum. Quædam præterea puella cognomine Flotgildis, ex villa quæ vocatur Caucella, secus Libram riuulum sita, quatuor circiter ætatis annos gerens, lubricando prolapsa vtrumque sibi genu debilitauerat: ita clauda facta, vt omninò, nec gressum figere, nec pedibus valeret insistere. quam parentes eius, quamuis pauperes, de sospitate tamen ipsius solliciti, per diuersas deferre Sanctorũ curauerunt Ecclesias. Ast vbi iam per duodecim ferè annorũ spatium tali vexaretur languoris acerbitate, nec remedium doloris posset inuenire; comperiẽs de relatione sacri corporis, operúmque miraculis, quo valuit nisu re-

pere cœpit; nec ſe carpento permittit imponi, ſed tractu provt valet illud agere geſtit iter. Ad templũ verò perueniẽs, quo pretioſum ſalutis audierat munus ineſſe, fuſis Domini clementiã votis pro ſui flagitat liberatione, ſed & prop[illegible] fertur pauimẽta lacrymis humectaſſe. Quæ poſtquam per tres ita dies egiſſet, dum denuò precibus incumberet, diuina ſibi gratia ſuperueniente, vim medicinæ vix valens ferre, magnis cœpit vocibus ſtrepere, & eiulatus acerbos edere: ſicque nodis neruorum reſolutis, omniumque poplitũ contractione relaxata, vnius horæ fermè ſpatio, viribus exhauſta iacuit quaſi mortua. Sed qui contulit abſolutionis opem, roboris addidit quoque vigorem. Moxque ceu de graui euigilans ſomno, vbi ſupernum ſibi ſentit obueniſſe beneficium, pigneris almi petit loculum, cuius gratia ſibi contigiſſe non hæſitabat remedium. Dehinc gratias hîc agens, ibidémque degere gratifica decernens, & precibus crebris inſiſtens, debitas medicatori ſuo celebrat excubias, ac ſalutaris quotidiè libaminis offert oblationes.

Fuit autem Remis in præfata Dei genitricis Ecclesia corpus illud sacratissimum beatissimi patroni nostri Remigij, dum præmemoratus Antistes domnus Fulco præsulatus fungitur officio: scilicet vsque ad Episcopatum venerabilis Heriuei Archiepiscopi, qui cessante Normãnorum persecutione, per solam Dei clementiam pace recuperata, munus idem supernum propria sepulturæ ipsius referre decreuit intra mœnia. quod dum conuocatis quibusdam regni proceribus agere maturaret, accumulare dominus eius non distulit clarificationem suorum repetentis ossium sedẽ. Contigit enim, dũ magna populi confluentis stiparetur caterua, postquã sunt vrbem egressi, quidam claudus & ariditate neruorũ poplitúmque contractus, Abraham nomine, qui scabellulis hærens per terram se tantummodo trahebat, vt poterat. vbi secus vrbem veniẽs iter ad Sancti basilicam inchoasset intẽdere, diuina tactus potentia, cõpagũ duritia resoluta, cœpit ad salutis extẽdi remedia. Quem sospitate recepta pluribus vidimus annis incolumem, erectum, gradientẽ, collatáque sibi prosperi-

tate gaudentem. In eo verò loco, vbi hoc salutis accidit donum; posita deinceps extat columna, cruce præfixa glorificationis huius continens monimenta. Sed & tam priùs creberrimè, quàm postea, clarissimis sæpe multiplicibusque miraculis eius sepulcri decoratur Ecclesia, quæ nequaquam literis habentur comprehensa. sunt namque multimoda.

De discipulis eiusdem beati Remigij. Cap. XXIII.

FVERVNT huius denique beatissimi patris nostri temporibus in hac vrbe viri clarissimi, Deóque virtutibus accepti, tam ex clero, quàm ex ordine laïcali; vt pote qui tali, tam venerando, tamque sanctissimo famulabantur patri. Quorum videtur eximius Agricola, nepos ipsius, Presbyter venerandus, & eidem obsequiis, vt ipse testatur, à pueritia placitus, quam domesticos eius exegit intra parietes. quem etiam cum Ecclesiæ Remensi, beatóque Lupo Episcopo fratris sui filio, in omni substantia

ſua,præter id quod ſpecialiter vnicuique donauerat, daríve iuſſerat, hæredē conſtituit. Ei quoque mācipia nonnulla cum vineis peculiariter deputans tradidit: hoc illi fidenter iniungens, vt diebus feſtis, & omnibus Dominicis, ſacris altaribus eius offerretur oblátio, annuáque conuiuia Remenſib. presbyteris & diaconibus præberentur. Erat & alius nepos eius, Aetius nomine: cui partē de Ceſurnico, quæ ſibi ſorte diuiſionis obuenerat, cum omni iure quod ibi tenuerat atque poſſederat; Ambroſium quoque puerum, cum familiis quibuſdam deſignans, ad ius illius, dominiumque tranſmittit. Aderat & Agathimerus, æquè nepos ipſius: cui familias quaſdam delegans, vineam quoque, quam pater beatiſſimus Vindoniſſæ poſuerat, & ſuo labore conſtituerat, ſub ea conditione donauit, vt omnibus diebus feſtis ac Dominicis pro commemoratione ſua ſacris altaribus offerretur oblatio, & Laudunenſibus presbyteris atque diaconibus annua conuiuia pararentur. Archidiaconi ſui Vrſi ſe familiaribus aſſerens obſequiis vſum, donat ei caſulam quandam ſubtilem, & aliam plenio-

rem; duo saga delicata, tapete quoque quod habebat in lecto, & tunicam quam tempore transitus sui relinqueret meliorem. Erant & alij probati viri tunc Remis ex clero, tam presbyteri quàm diaconi, quos munere suo dignos ostendit; quibusque dona largitus, & vineam delegat communiter possidendam cum vinitore; addens eis alia quædam quoque mancipia. Aderat Hilaria diacona; quam benedicens idem pater sanctissimus filiam vocat: cui ancillam quandam deputat, & vitium pedaturam, quæ suæ iungebatur vineæ, donat, partẽque suam de Talpusciaco, pro obsequiis quæ sibi indesinẽter ab ea impensa testatur, & inscribit. Erat & Remigia, cui dat cochlearia tria, quæ ipsius beatissimi patris fuerant nomine titulata: delegans illi alia quoque quædam munuscula. Sed & laïci clarissimi nonnulli renitebant viri. quorum Papolus, Eulodius, Eusebius, Rusticolus, Eutropius, & Dauveus priuatis beati viri rebus interfuerunt, & testamento ipsius subscribentes nomina propria subdiderunt.

Enituit etiam vir præclarus Atolus: qui, ſicut in eius Epitaphio legitur, amore ſtudioque ſancti Remigij xenodochia XII. rebus è propriis ſtruxit. Sepultuſque cum filio & filia poſt altare in Eccleſia beati Iuliani martyris, hunc ſepulturæ declaratur habere titulum templi pinnaculo innotatum.

Hic igitur nullum lateat, quid terra retentat;
Ne quis, ſi cupiat diſcere, caſſus eat.
Subtus enim tria conſiſtunt monumẽta petrina,
Sub quibus almorum corpora condita ſunt.
Hic pater eſt Atolus nato, natáque ſepultus,
Expectantque diem nunc Domini properam.
Illius certè natus memoratur Elanus,
Nata deinde ſua dicitur Eufraſia.
Qui placuere Deo factis dictiſque ſupremo,
Nunc pariter quorum membra tenent loculũ.
Is ſtruxit biſſena ſuis xenodochia rebus,
Iure fouens plebes diuitiis inopes.
Sic proprium cenſum cœlumtranſuexit ad altũ;
In quo ſuſcepit quod miſerando dedit.
Hoc totum ſub amore ſacri ſtudioque Remigi:
Ob hoc prærutilum detinet ipſe polum.

Hanc eſſe quoque reor Eccleſiam, de qua Gregorius Turonenſis refert, quòd quidãBelgicę ſecũdę prouinciæ in ſubur- Mirac. 2. cap. 32.

bio Remensis vrbis in honore beati Martyris huius basilicam studiosè construxit. Cuius reliquias post perfectam fabricam fideliter expetens, ac deuotè, percepit; acceptisque viatim psallendo regrediens, dum Remensem cum his Campaniam ingreditur, à peruasione dæmonis homo quidam, sancti sibi Martyris huius pigneribus applicitis, liberatur:

De sancto Theoderico. Cap. XXIIII.

EXtitit his etiam beatissimi Remigij temporibus beatus vir Theodericus, almi magistri pius discipulus: quem non ex alto voluit adeo sanguine generari, qui sublimiter hunc in generatione iustorum decreuerat nobilitare. Ortus autem pago Remensi, villa, vt traditur, Alamannorum Corte, patre latrone, veluti rosa spinarum procreatur horrore. Ad declarandũ verò castitatis eius munditiam, quo infantilium eiusdem cunarum panniculi feruntur abluti, non sordium iactu, non alicuius immunditiæ puteus inquinamento, licet os eius ex tunc de more pateat, adstruitur infici.

Beatus itaque Theodericus ad annos vſque pubertatis laudabiliter educatus, iuxta morem propagationis humanæ, ſtudio parentum coactus, ſponſam cœpit habere nomine tenus vxorem, ceu non habiturus. Amore ſiquidem cœleſtium latenter inflammatus, fieri ſtudebat Dei cultor occultus. Huius igitur Angelici cultus habuit in proximo, quo ſanaretur, medicum; quo iuuaretur, patronum; quo doceretur, magiſtrum; beatiſſimum videlicet patrem religionis ſuę Remigiũ. Cuius piiſſimi præceptoris irradiatus exemplis, ardens deſiderio virtutum, certatim creſcebat in virum perfectum. Copulæ nuptialis amor amareſcit, & caſtitatis dilectio indulceſcit. Deſiderium deſiderio reſtinguitur, & ardor carnis ardore ſpiritus ſuperatur. Abrenunciat amator pudicitiæ mundo, fœdus init cum Deo. bellum continentiæ indicitur hoſti, ſingulari locus queritur certamini. Alloquitur beatus Theodericus ſponſam, & ad ſponſi cœleſtis hortatur amorem, perpetuúmque pro virginitate pollicetur decorem. Sed ſponſa tabeſcens amore carnalis deſiderij, ſpernit ſalutaria

monita ſponſi, & amaro animo reſpondet, dum ſe deſpectam videt. Cumque Dei ſeruus cerneret, quòd eius in animo ſponſæ cohortatio locum non haberet, diſſentientem deſerit, & vrbem Remenſem propere petens, Abbatiſſam quandã cœlibis vite cultricem, nomine Suſannam, requirit. Sobrius adit ſobriam, pudicus pudicam, virgo virginem; quæ ſub tutela beatì Remigij puellari præerat congregationi, femina virilis animi, virago profundi conſilij, conſiliatrix altioris ingenij. Ad cuius piiſſimæ matris ſinus mitiſſimos ſanctus ſe cõtulit Theodericus. Solo ſternitur ante pedes ſpiritalis matris, eíque prodit arcana ſoli Deo cognita ſui cordis. Erumpentibus lacrymis gemitu conturbatur, ſingultu concutitur, atque ſalubre conſilium ſibi cum ſubſidio precum ſubnixè ferri precatur. Ad hunc cõpunctionis mœrorem deuotiſſimi iuuenis commota ſunt viſcera benigniſſimæ matris: flenti compatitur, lugentem conſolatur, mœrentem lætificat; & vt eum voti compotem faciat, Dominum pietatis exorat. Communis itaque pater vtriuſque piiſſimus ab vtro-

que ſimul hac de cauſa ſanctus conſulitur Remigius: cuius inſtitutione ſubli-miter iam beatus profecerat Theodericus. Ad ſponſam denique mittitur; æternæ præmium retributionis in virginitate perſeuerantibus à patre ſeruari demonſtratur; & quia virginitas Angelicæ grata munditiæ ſit amica, propalatur. Acquieſcit ſponſa demum : prudentiſſimi patris immo complectitur affamina, vitæ cœleſtis dulcedine emellita, ſe ſeque pollicetur, ſi Chriſto mereatur adhærere, incorruptam ſalua pudicitia permanere. Lætus tandem caſtitatis decore ſpõſus amplexatur ſponſam; quam videt à voluntate ſeductoris, & voluptate carnis ereptam, conditorique iam ſub integritatis honore mancipatam.

Dirigitur ad prouidendum ſibi locum habitationis cum virgine virgo; Suſanna cum Theoderico. Eſt ſyluula in monte ſita, tribus à ciuitate milibus ſeparata: in quo viſum eſt venerabili ſemper in diuinis flagranti patri Remigio conſtrui Cœnobium, quo ſub pij regimine ductoris quem perficere probabat exempla virtutum, cateruam Chriſto militantium

colligeret fratrum. Conſcenſo denique ſyluoſi montis vertice, dum circumferentes oculorum aciem de Monaſterij corde volutant poſitione, ſubitò ſublimi cœlorum mittitur aliger iudex à culmine, per quam cœlos ſcanſuro locus in terris beato depromeretur Theoderico. Nam myſticus ales aquila, ſpatiando gyrans & gyrando circumuolans, quantum in ipſo fuit locum Monaſterij capacem ſecans aera deſignauit. Et vt expreſſius oſtenderet quid Dominus vellet, vnius ferè horæ ſpatio ſupra, vbi Eccleſia conſtrui debuit, lentis volatibus ſtetit. Et ne hoc ab incredulis caſu contigiſſe putaretur, ipſo natalis Domini die quadriennio continuò ſuperuolando Monaſterium circumire mirantibus plurimis eadem aquila cernebatur. Quæ verò virtutum opera, quanta miraculorũ miles Chriſti Theodericus inibi geſſit inſignia, non humanus ſermo valet enarrare per ſingula.

Poſt ſucceſſum denique temporis, vbi Presbyteralis ſubiit onus honoris, implere volens officium ſacerdotis, prædicare cœpit omnibus præcepta ſalutis.

Specia-

Specialiter autem tangit animum piissimæ prolis carissimi cura genitoris. filius sapiens lætificat patrem, cœloque regenerat terræ se generantem. De lubrico monachum, de latrone datorem largissimum, de seruo diaboli Christi facit libertum. Iam iamque viritim de eo sancta per populos diuulgabatur opinio. Et ne veluti lucerna contecta lateret sub modio, sed omnibus in Dei luceret domo; quantum sublimis erat meritis, tantùm coruscis cœpit insignis effulgere miraculis. Eius namque beatissima fama peruenerat vsque ad Francorum regis palatia. quorum Rex tunc erat Teudericus, Clodouei filius: cuius oculus doloris subiti nimiis cruciatibus ita fuerat oppressus, vt nullis diuersi generis medicaminibus ad sanitatem pristinam posset vllus eum reducere medicus. vnius oculi lacrymabilis ægritudo multorum lacrymas oculorum prouocauerat in populo. Mentem regis varij conturbant exitus cladis. hinc metus stimulat amittendi luminis; illinc imminentis pudor deformitatis. Nam si Rex adforet luscus, maximũ fuisset in populo do-

decus. Aut enim turpiter regnando fœditatis gestaret opprobrium, aut cum luminis amissione fortè perdidisset & regnum. Vnum restabat ergo regi consiliũ, quatinus vbi remedium cessabat humanum, diuinum requireretur auxilium. Mittit igitur ad venerabilem Theodericum: cui venienti pandit miserabilis oculi morbum, prodit pœnam quam patitur, præuenit precibus pericula quæ veretur. At vir Dei virtutem sciens operationis esse diuinæ, non fragilitatis humanæ, corpus solo sternit, animam in cœlos erigit, orationi se totum committit. Tandem finitis surgens precibus, ad sidera vultu sublato, sanctæ Trinitatis nomen inuocans, olei sanctificati paululum summitati pollicis infundit. & oculo malè habenti signum salutiferæ crucis imprimens, simul cum sospitate lumen in momento restituit. Regem regum magnificat rex lætus, celebri repletus lætitia populus exultat, ingenti gaudio cunctus senatus: laudatur Theodericus Dei seruus, glorificatur ab omnibus mirabilis in Sanctis suis Deus. Conuocantur à rege primates populi, de

magnitudine congratulantur miraculi, quòd tam citò rex ſenſerit virtutem ſpiritalis medicamenti,& nullius cicatricis veſtigia, nullius caliginis vel glaucomæ reſideret in oculo ſaluti reddito macula. Quantis honoribus rex ſublimaret famulum Chriſti, ſi vellet? quantis muneribus vel dignitatibus remuneraret, ſi contemptor ipſe dignitatum permitteret? Quid etiam oculo in corpore carius? Sed humanæ laudis & mundanæ retributionis refuga gratis dare maluit, quod gratis accepit. atque vir magnæ humilitatis ſollicitus ne regi foret vniuocus, petit vt non Theodericus de cætero, quin vocetur Theoderio. Tunc rex admiratus puriſſimæ ſimplicitatis humilitatem, venerabiles manus deoſculans, ſacerdotis benedictionem deuotè poſtulat, & eum honorificè ad ſuum deduci monaſterium mandat. Quantas tunc cerneres ad eum confluere debilium multitudines, quæ ſine mora quæſitas recepere ſanitates?

Reperitur etiam præfati regis filiam vita defunctam magnificus hic Domini præco vitæ reformaſſe ſpiraculo: pro

qua languente rex ad ſanctum direxerat Remigium, petens vt ad ſe veniret, atque cum precibus ægrotanti filiæ manum imponeret. At pius Præſul moleſtia quadam corporis, vt fertur, detentus, beato Theoderico, quem piè caſtéque nutrierat, & ſpiritalibus doctrinis inſtruxerat, quemque gratia curationũ repletum videbat, negotium quo petebatur, vt pater filio, cõmendat. Qui iuſſa cupiẽs ſolerter explere, dũ feſtinus iter ad palatiũ regis ageret, affuturam ſibi diuinam confidens clementiam, nunciis accipit obiſſe puellam, & ne fatigari debeat ſuadetur propriam repetere cellam. Ille verò præceptoris parere non deſiſtens imperio, peruenit ad palatium; mœrore parentes affici, luctu palatinos inuenit opprimi. Quorum lacrymis & ipſe ſanctus Dei permotus, plures ſecedere præcipit; cũ paucis ad funebria recedit. Cor & oculos ad cœlum cum manibus extendit: deuotas in cubiculo mentis Deo preces compunctionis, profuſus faciem lacrymis, effudit. At vbi exauditum ſe ſpiritu ſentit, ad exanime corpus accedit, oleo ſancto ſenſuum vias cum tactu pollicis illinit.

mirúmque in modum membra mortua in rediuiua reparantur officia; oculi lumē hauriunt, vox admoto pectoris impulſu prorumpit, & puella ſe beati Theoderici votis redditam pandit ſaluti. Accurrunt genitores cum gaudio miraculum ſtupentes; omnis exultat aula, tripudians lætatur familia: veneratur Sanctus tam à rege quàm à proceribus, glorificatur à palatinis omnibus, laudibus effertur à turmis vulgaribus. Rex itaque non ſolùm diſcipulum, ſanctum ſcilicet Theodericum, ſed & beatum Remigium cupiens munificentiæ ſublimare dono, villam quam dicunt Venderam, ſitam ſuper fluuium Matronam, reuerendo patri Remigio; Gaugiacum verò in pago Remenſi præcepto ſuæ auctoritatis ſancto contulit Theoderico. Proceſſu denique temporis, Carolo Ludouici Imperatoris filio ſceptra regni Francorum gubernante, Angilrannus aulicorum quidam, traditionis huius ignarus, à rege Venderam ſibi poſtulat dari. quod vbi rex annuiſſet, audiens domnus Hincmarus Præſul, qui ſedem tenebat Eccleſiæ Remenſis, hanc infiſcari villam, rega-

lis præcepti chartam in Ecclesiæ huius archiuo repertam, dationis huiusce seriem continentem, Carolo mittit, & ne contra legem Canonicam res vsurpet Ecclesiæ commonefacere satagit. In quo præcepto manifestè legitur, quomodo rex Theodericus, pro resuscitatione filiæ sancti Theoderici precibus obtenta, non solùm prænotatam conferens ei villam, Dei seruum sui muneris honore prætulerit, quin & magistro, præstantissimo scilicet Remigio, cui Dominus tantam gratiam contulerat, vt talem discipulum haberet, qui Spiritus sancti dono sicut & magister mortuos suscitaret, beneficētiæ gratia villā Venderā obtulerit. Hec vt ita se habere ex ipsius chartarū monimentis Carolus animaduertit, à peruasione villæ destitit, & Eclesię propriis libere vti permisit. Traditur huius beati viri suggestione sanctus Remigius collectionem meretricum, quæ ad id vsque temporis prostibula fertur extra ciuitatem tenuisse, subuersis fornicibus in viduarum xl. congregationem permutasse, sumptúsque quotidiano victui necessarios instituisse, ipsúmque numerum viduarum perpetim manere, vt adhuc quoque manet, decre-

uiſſe. Nam dum ſanctus Remigius monaſterium ſancti Theoderici viſitans, ſecus meretricium pſalmos cum eodem cariſſimo diſcipulo ſuo concinendo tranſiret, ac ſancto Theoderico vox faucibus hæſiſſet, iterumque in redeundo ſimiliter idem in eodem, ceu memoratur, loco & verſiculo contigiſſet, admiratus pater ſanctiſſimus, & requirens cur diſcipulus ſollers in Dei laudibus contra morem titubauerit, accipit dolere beatum virum de animarum diſpendio perditarum, & in tam ſancti Patris vicinia, tam fœdæ turpitudinis tanta diabolo creſcere lucra. Sicque perſuaſum patri piiſſimo, diſcipulo ſuggerente caſtiſſimo, ſubuertere latibula diaboli, & deceptas atque decipientes animas in caſtimoniam tranſducere Chriſti. Multas præterea conſtat virtutũ per hunc fidelem Dei famulum patratas operationes. Cæcis nempè viſum, ſurdis auditum, claudis greſſum reſtaurans, aridas contractáſque manus relaxans, obſeſſos à dæmonibus liberans, mille nocendi Satanæ fraudes per diuinæ medicinæ deſtruebat oppoſitiones. Et reuera felicem gregis Chriſti ductorem, cui da-

tum est tam corporibus quàm animabus conferre salutem. Perseuerauit autem in Dei famulatu vsque in finem, & quod ore docuit, exemplis euidentissimis demõstrauit. Qui post multarum virtutũ opera, post miraculorum insignia, bono certamine ad victoriam perducto, feliciter cursu consummato, sanctis ei obuiantibus spiritibus, & gaudenter cum Angelis suscipientibus, die Kalendarum Iuliarum cum gloria migrauit ad Christum. Cuius audito transitu preciosissimo, præfatus rex Theodericus ad monasterium propere cum magna venit multitudine, prærogatique sibi beneficij memor, sed & debitæ seruitutis non immemor, ad tumulum beatissimi corpus Abbatis propriis euehere studuit humeris. Nec mirum, si rex hominum illius membra condiderit tumulo, cuius animam cum gaudio Rex Angelorum suscepit in cœlo. Ad cuius venerabile sepulcrum diuina virtus vsque in hodiernum diem multimodam dignatur operari salutem.

Desidia verò vel raritate scriptorum, plurima silentio constat neglecta mirorum. Nos tamen vnum, quod nuper

comperimus actum, decreuimus inserendum. Quadam denique Sabbatorum die, iam vespera Dominici diei accedente, quædã paupercula, nomine Gislaidis, ex familia sancti Dionysij villæ Cortis superioris, dum molam manu verteret, manubrium molæ ipsius inhæsit dextræ, vt diuelli posset à nemine. Tandem molæ manubrium ex vtraque parte manus abscindere cogitur, indicium nolens secum deferre miserabilis operæ. At salutis suæ sollicita, quoniã B. Dionysij tunc Remis ob infestationem paganorum seruabãtur membra, veloci gressu ad eiusdem sancti Martyris Domini sui contendit accedere pignera. Perueniens igitur, cum magno timore ac reuerentia solo prolapsa, liberationem deprecatur à tantæ confusionis miseria. Id cùm die peregisset ac nocte, remedium inde non desperans accipere, apparuit in somnis ei quidã clericali habitu, veste indutus candida, facie iocunda, capillo admodum albo, vultu paulisper macilento, dicens illi: *Surge hinc, & vade ad sanctum Theodericum, quia secunda feria, quæ est post cras, ipsius erit festiuitas celebranda, & vide ne in domo eius ap-*

pareas vacua: sed accipe ceram, prout tibi ad præsens suppetit facultas, & sic ad Ecclesiam illius perge, & illius, quod imploras, obtinebis interuentione. Illa mox euigilans, hac de visione stupefacta, orat ex voluntate Dei sibi confirmari visa, & cum gaudio festinat peragere iussa. Venit igitur ad Ecclesiam Sancti venerandæ sollennitatis die, B. scilicet Theoderici, tres septimanas habens, ex quo id discriminis acciderat illi. Tunc se ante sepulcrum illius cum lacrymis sternens, pro salute sua preces effundit. Ibique tota nocte perseuerans in oratione, veniam de piaculis suis humiliter ac fidenter exposcit. Dumque adhuc ante turbam iaceret beati cõfessoris Christi, diuina iubente gratia, per intercessionem Sancti cœpit manus ipsius feminæ paulatim à ligno disiungi, & absque læsione cuiuslibet doloris aperiri. Sicque dein tota manus expanditur, & lignum dicto citius in pauimento prolabitur, ac si manu nunquam adhæsisse videretur. Multi verò qui aderant, hoc supernæ pietatis cernentes miraculum, glorificauerunt mirabilem in Sanctis suis Deum.

De ſancto Theodulfo. Cap. XXV.

TErtius poſt beatum Theodericum ſanctus Theodulfus eiuſdem monaſterij rector extitit, qui conſpicua fulſiſſe fertur aulicorum propinquitate, & venerabilium monachorum atque ſacerdotum dignitate: quique nobilitatis pōpam pro nihilo ducens, elegit in ſanctificatione Deo ſeruire: relinquenſque deuios anfractus, viam recti callis expetiit, illa ſecutus veſtigia, per quæ turgidos mundi fluctus pertranſiens properaret ad cœleſtia. Ingreſſus itaque monaſterium beati Theoderici, gloriam huius ſæculi tradidit obliuioni: dignitatemque natalium ſuorum humilitate deſpexit, & vltimæ ſeruitutis famulatui ſe ſubiugauit, humum raſtro radens, & aratri vomere telluris terga ſcindens. Illud pſalmographi factis implere ſatagens: *Labores manuum tuarum quia manducabis, beatus es & bene tibi erit.* Pſ. 127. Hoc autem quotidiano per xxij annos inſiſtens operi, cum duobus iuuencis ad hoc ſibi commiſſis, duros & varios temporum pertu-

lit inuictus labores. Quod verò memorabile traditur, iidē iuuenci nec ætate nec laſſitudine deficiētes, quod alij ruricolæ cum quatuor vel ſex aut octo vix poterant perficere, hic cum duobus infatigabiliter explebat. Cumque paululum ceſſaret ab aratro, rurſum ſtudebat inſiſtere raſtro. Stupendum quoque valde, quòd cùm tam duro ſeruitio intentus eſſet, nec deficeret, ab agro rediens vnam ſæpe noctem, frequenter duas peruigil hymnorum, pſalmorumque laudibus traditur excubare ſolitus.

Quadam denique die, dum laboris intermittendi tempore domum rediturus ab agricultura ceſſaſſet, monaſterium repetenti quodlibet opus emendandi aratri accidit; virgámque ſtimuli figens in terram, domum quò tendebat, immemor eiuſdem fortè, (immò ſic diuina diſpoſuit fieri moderatio) peruenit. Mirabile dictu; ſpinea virga ſub nocte radices in terram dedit, & mane, cùm ad conſuetum beatus vir opus rediret, atque reſumere vellet, turgentem frondibus inuenit. quæ plurimo tempore cumulando, robur in excelſum creuit, & factum mul-

tis enituit: donec iter agens quidam pœna plectendus eandem abſcidit, oculorumque ſibi lumine cum abſciſione pariter adempto, iuges incurrit tenebras.

Eius poſt hæc aratrum à fidelibus in Eccleſia villæ Colubroſæ ſuſpenſum, ibi, donec eandem inimico impellente vorax flamma cremauit baſilicam, permanſit. Ex quo quiſquis dolorem dentium patiens haſtulam præcidiſſet, ac de loco doloris parum ſanguinis fluere feciſſet, ſtatim medelam ſalutis exoptatam beati Theodulfi meritis percipere merebatur. Hæc beneficia non audita ſolùm, ſed à plurimis etiam viſa noſcuntur, & ſanitate recuperata ſunt certiſſimè propalata.

Defuncto denique Abbate, qui beato Theodulfo præerat, tertius, vt præmiſſum eſt, idem vir venerabilis in loco ſanctæ recordationis domni Theoderici eſt ordinatus Abbas, Præſule annuente, & monachorum caterua petente. qui adepto regiminis honore, quaſi rudis tyro nouiter addictus exercitio, nullam fere præſtabat artubus requiem. Quin vt infatigatus in opera manuum perſtiterat,

ſic exercendo ſe non ſibi parcens ad diuina totum dupliciter aptabat miniſteria. Fabricauit enim baſilicam in honore ſancti Hilarij, quo curſum ſui duplicaret laboris. Signo ſiquidem dato, cum fratribus conueniens, horarum laudes perſoluebat hymnologiarum. Sed vt duplex eſſet corona meriti, quaſi nihil antè geſſiſſet, iterum prædicta vota reddebat in Eccleſia. Qui licet clàm taliter agendo vellet habere quod meruit, opera tamen cultoris ſui non eſt paſſa diuinitas occuli.

Accidit itaque quadam die, vt ſus circa puteum, quo loci huius vicini adaquabantur, deambulans rueret in ipſum. Circumfluentibus vndique monachis, cùm nullus eſſet qui pereuntem poſſet eripere de profundo, præſertim cùm ipſe puteus centum pedum ferebatur altitudinis; vir Dei ſuperuenit: factóque comperto, de coinquinatione aquæ, ſi animal idem ibi moreretur, anxiari cœpit; oculiſque ad cœlum porrectis, atque animo cum precibus in Domino fixo, dum Chriſti ſuffragia deuotus expoſcit, ante pedes ipſius ſubitò, lympha ſuper os pu-

tei redundante, animal illæſum peruenit. Videntes cuncti, ſtupore vehementi repleti, gratias egerunt Deo, qui tantam benignitatis ſuæ gratiam fideli ſuo contulit ſeruo.

Quadam quoque die, cùm iſdem vir Dei iter ageret, à monaſterio ad quendam locum properans, agricolam quendam arantem viam publicam, per quam tranſire ſolitus erat, inuenit: cui & dixit: *Non eſt bonum, ô homo, viam aratro ſcindi, quæ debet à viatoribus inoffenſo pede calcari.* Regrediens autem vir Sanctus per eandem viam, rurſus agricolam viam, vt cœperat, arantem offendit. *Nonne*, inquit, *dixi tibi, quia viam iſtam arare non debes.* Appropiánſque manu ſancta caput ruſtici tetigit dicens: *Per iſtud caput te, homo, conteſtor, ne viam iſtam amplius ares.* Retrahente autem eo manum, tota pars capitis illius, quam vir Dei tetigerat, candens apparuit vt lana. Nec dubium, quòd non homo Dei voluit vt capilli caderent; ſed vt ſigna per ſuccedentem generationem promerentur huius facti, ne quis agere ſimile præſumeret. quod ſanctus Dei Theodul-

ſus impetrauit ne fieret. Nam dum'generatio ipſius agricolæ manſit, ſignum quod à ſancto viro pater accepit, & ipſa ſimili modo pertulit.

Vir denique quidam venit ad virum Dei, oculum habens virgulto percuſſum, & lumine priuatum: cui nulla dabatur requies de cruciatione, nec ſpes erat de viſus recuperatione. quem beatus Theodulfus ad ſacroſancta ducens altaria docuit oſculanda. Ille ſacra velamina ore tangebat, & ſeruus Chriſti precibus incubabat. Surgit Sanctus à pauimēto, & nulla doloris veſtigia remanſerūt in iuuenis oculo. qui, vt erat dignū, viro Dei gratias referens pro medela, gaudens remeauit ad propria, collata ſibi quam quæſierat medicina.

Quidam quoque legatus Auſtraſiorum, nomine Offo, qui ſunt ſuperiores Franci, veniens à partibus Orientis, dum ad huius tunc regni Principem mitteretur, orationis gratia monaſteriū viri Dei videtur ingreſſus. Sanctus verò Theodulfus, corpore laboribus, vigiliiſque confecto, feſſus fortè quieſcebat in lecto. Legatarius animi felle commo-

tus,

tus, quòd Abbas loci non sibi dedisset occursum, rancore turbidus mentis, dabat ore proferens quæ non decebant. Cumque abiret indignans, vt ira iræ misceretur, potentissimus eius equus à puero mortuus nunciatur. Ipse denique frendẽs in semetipso, cumulãsq; furorẽ furori, geminos dat cruciatus animo, de indignatione videlicet & dãno. Cumque vir sanctus id post soporem nuncio cognouisset, àd hominẽ consolandum non distulit exire. suetoque de more blando conatur alloquio efferos eius animos mitigare: inuitansque ad orationem, monet in Deo spem ponere, ac de hoc quod accidisset minimè conturbari. Pergentibus autem illis ad basilicam Christi confessoris Hilarij, dum veniunt in locum, vbi signum crucis adoratur in via, prece solitò data, blandè vultũ vertens in prædictum Legatarium: *Noli, ait, vereri, quia equum tuum inuenies ante fores Monasterij sanum; qui si ita furibundus, vt cœperas, recessisses, cadauer equi mortui nobis reliquisses.* Legatario verò animum non apponente, præsertim cùm viderit eum mortuum, ac toto corpore tumidum; decurrit puer

eius, affirmans ita se rem habere, vt ei sacerdos Christi studuerat indicare. Sicque quod non credebat miraculo virtutis probato, mentis furore deposito, gratias refert Domino: vera se testans oculorum experiri probatione, quæ de seruo Domini quorundam dudum perceperat relatione. *Non*, inquit Sanctus Dei, *hoc meis, cùm sim homo peccator, adscribas meritis: sed Deo gratias age, Sanctorúmque merita non cesses venerari, qui tibi possunt in omnibus auxilium largiri.* Talibus itaque virum instruens monitis, data benedictione permisit abire. Vnde liquidò patet, eum cum virtute mirabiliũ spiritu quoque viguisse prophetiæ, qui animal, quod mortuum dimiserat, esse viuum prænunciabat.

Nec vllatenus omnia virtutum ipsius enumerare sufficimus insignia. Quot enim diuersis detenti languoribus per eius intercessionem plenissimam receperunt sanitatem, solus ipse nouit, qui hæc fieri præstitit. Inter cætera quoque bona, quæ Christus huic seruo suo concessit, illud memorabile, spectabiléque prædicatur: quòd cùm ad vsque no-

naginta vixerit annos, canitie præclarus, aſpectu iocundus, moribus temperatus, caritate plenus, eleemoſynis largus, contemptor ſæculi glorioſus, nullo febrium dolore, nulla corporis laſſitudine, nullo rerum variarum caſu confectus, nulla mentis moleſtia motus, ab oratione vel operum Dei exercitio ceſſauit, quouſque beata eius anima corpus vegetauit. Cùm verò diuina clementia fidelem famulum ſenio detentum pro laboribus ſuis quietis refrigerio, meriti præmio, vellet remunerare, febrium calore aliquatenus eum permiſit æſtuare. Ingreſſúſque baſilicam die quadam, dum matutinorum ſolemnia celebrarentur, orationibus profusè incumbens, Deo commendare ſtudebat animam, quam corporeo ergaſtulo citò prænouerat abſoluendam. Depulſis itaque noctis tenebris, aurora rutilante, comitantibus ſecum quibuſdam monachis, cellulam repetiit, hilaris de viſitatione ſibi facta Sanctorum, ac de reuelatione, qua ſui tranſitus horam ſibi gaudebat intimatam. Ad quam dum ſe perueniſſe cognouit, cum fratribus pa-

cem faciens, oculos ad cœlum cum manibus eleuauit,& animam sanctam mundi naufragiis ereptam conditori lætus reddidit, quam Christus cum curiæ cœlestis exultatione suscepit.

Horum denique beatorum monasterium patrum pro monachis modò clericos habet. quorum quidam nuper, Otbertus nomine, priusquam Gallia gladiis Hungarorum laceranda traderetur, ad extrema deductus, dum certamina dæmonum pro se litigantium, & eum ad interitum rapere conantium pateretur, almi patroni sui Domni Theoderici tandem se videt eripi meritis; dæmones verò per inuocationem Christi nominis, & sanctorum eius, à se cum magno strepitu & indignatione recedere. Vidit etiã & quendam fratrem dictum Bertricum, qui non longè antè decesserat, se crebrò visitantem, consolando quoque monentem, ne hîc apud sæculum vltra manere cupiat; immo ad eum quantocius ire gaudeat, vt ea quæ nunquam potuit cogitare valeat videre: quoniam si demoraretur in sæculo diutius, nequaquam tantum malum vidisset aliquando, quantum

visurus esset in proximo. Cuius dicta probatio constat veritatis insecuta. Iste siquidem leui dolore corporis tactus ad Ecclesiam properās, exitum suum precibus Domino commendat, fratres aduocat, missam quoque, quam debito properantiùs celebrarant, illos repetere facit; quæ viderat narrat, & eos coram se caritatis gratia potum sumere rogat, de seruitio Dei studiosius agendo, & psalmodiam cum deuotione canendam monet: atque iam quasi securus & hilaris migrat. Post cuius obitum, gens Hungarorum Galliam ingressa, cædibus, incendiis, ac rapinis pene cuncta deuastat; ipsumque monasterium flammis exurit, & proxima quæque circumpositarum ruinis fere villarum proterit: intuemurque modò iam manifestè, quàm vera fuerint, quæ ille audierat ex reuelatione.

De fonte in horum Sanctorum monasterio nuper exorto Cap. XXVI

IN syluula huic contigua monasterio fons dudum nouiter exortus est. Ad

quem febricitans quidam casu deueniens, vidit supra ipsum fontem inclinatum quendam senem, in clericali habitu stantem, aureum baculum manu tenentem. Qui cùm sonitu aduenientis motus se videretur erexisse à fonte, tanto iste pauore concussus est, vt attonitus in terram caderet, & nihil omnino videre valeret. At post modicum rediens ad se surrexit, & splendorem, quâ senior abierat, monasterium versus magnum vidit, sicque saluatus ab infirmitate suâ lætus abcessit. Cœci tunc temporis hoc in loco illuminati nonnulli, claudi erecti, muti locuti sunt, & surdi receperunt auditum.

Nuper quoque ordinato Hugone Remis Episcopo, quædam paralytica quæ iacebat in ciuitate, ad ianuas Ecclesiæ S. Mariæ, Mageníldis nomine, admonita per visum illò se deferri petiit: atque vt aquâ ipsius fontis perfusa est, incolumitatem recepit. Quædam nihilominus Adelvvidis nomine, arida brachiis, vt eadem lota est aqua, sospitate potita recessit. Cœcus quidam de castro Mosomo tunc adueniens, mox vt Ecclesiam

ſancti Theoderici viſus eſt introiſſe, lumen recipere meruit. Quædam paupercula de ipſo loco vt oculos ſibi hoc fonte diluit, lumen, quod ab annis vltra quàm XVI. perdiderat, recepit. Fulbertus quidam brachium gerens aridum & inutile ſibi membrum, vt ſe hac aqua perfudit, ſanitatem, brachiique recepit vtilitatem. Tunc etiam quidam cœcus nomine Amalricus ibi viſum recepit, mox vbi ſe hoc fonte lauit. Aliáque plura nunc ibi refulſiſſe probantur miracula; & ex diuerſis ægritudinibus diuerſa ſunt collata remedia.

FLODOARDI PRESB. ET CANONICI ECCLESIÆ REMENSIS Hiſtoriarum eiuſdem Eccleſiæ LIB. II.

De ſucceſſoribus beati Remigij.
Cap. I.

EATO Remigio ſucceſſiſſe traditur Romanus, Romano Flauius. poſt quos Mapinius: cui poteſtas regia quædam ceſſiſſe reperitur prædia, deinceps ab Eccleſia Remenſi poſſidenda. Huius quoque tēporibus Suauegotta regina Remēſi Eccleſiæ tertiā partēvillę Viriſiaci per teſtamēti paginā delegaſſe reperitur. Quā partē ipſe quoq; Præſul Teudechildi præfatæ reginæ filiæ vſufructuario per precariam ſaluo Eccleſiæ iure conceſſit. Ita dunta-

xat, vt poſt eius obitum, abſque vllo præiudicio, ſicut ab ea meliorata fuiſſet, ad ditionem Remenſis reuocaretur Eccleſiæ. Quæ ſcilicet Teudechildis regina poſtmodum nonnulla per teſtamenti ſui auctoritatem tempore domni Aegidij Remenſi contulit Eccleſiæ prædia.

De Aegidio Præſule. Cap. II.

QVI Præſul Aegidius in Epiſcopatu Mapinium legitur ſecutus; Epiſcopiumque inuenitur auxiſſe: arua ſcilicet & mancipia nonnulla emiſſe. quarum eius emptionum adhuc quoque quædam reperiuntur inſtrumenta; vt illud, quo campos duos ab Oboleno ſuper fluuium Rotonam legitur dato pretio comparaſſe: quorum vnus modios mille tenere ſementis, alter inſcribitur CCCC. Villarem etiam quendam à Bertulfo quodam, cum adiacenti campo modios centum tenente. Partem quoque cuiuſdam ſyluæ à Charibode quodam reperitur emiſſe. nec non apud regiam maieſtatem immunitatis præceptum Eccleſiæ ſuæ obtinuit. vt ab omni

fiscali functione, vel mutilatione, prorsus haberetur ac permaneret immunis: omnia quoque data Ecclesiæ stabilem obtinerent firmitatem. Childebertus etiam rex Villarem quendam situm in Vosago, prope fluuium Saroam, tam ipsi quàm Ecclesiæ suæ possidendum, instrumentis adhuc manentibus inuenitur tradidisse. Huius Præsulis tam vitam quàm prædicationem Fortunatus Italicus, qui tunc apud Gallias in metrica insignis habebatur, his studuit commendare versibus.

Actibus egregiis venerabile culmen Egidi,
Ex cuius meritis creuit honore gradus.
Subtrahor ingenio, compellor amore parato
Laudibus in vestris prodere pauca fauens.
Namque reus videor tantis existere causis,
Si solus faciam quicquid vbique sonat.
Sed quamuis nequeam digno sermone fateri,
Da veniam voto me voluisse loqui.
Exiit in mundo gestorum fama tuorum,
Et meritis propriis sidus in orbe micas.
Clarior effulges quàm Lucifer ore sereno.
Ille suis radiis, tu pietate nites.
Nil lupus insidiis cauto subducit ouili,
Te pastore sacro peruigilantè gregem.

Facundo eloquio cœlestia dogmata fundis,
Ecclesiæ creuit te monitore domus.
Pontificis studio correctio plebis haberis;
Ne tenebræ noceant, semita lucis ades.
Cunctorum recreas animos dulcedine verbi,
Qui satias epulis, pascis & ore greges.
Præcepta implentur, non solo pane cibamur:
Delicias capimus, quas tua verba ferunt.
Vt gaudet corpus, cui mitior esca paratur,
Sic animæ gaudent, si tua lingua sonet.
Hæresis illa cadit forti te milite Christi:
Acquiris regi, qui dedit arma tibi.
Qui purgas spinis agros sermone colente,
Et mundata Deo surgit vbique seges.
Qui venit huc exul, tristis, defessus, egenus,
Hic recipit patriam te refouente suam.
Quæ doluit tollis, gemitus in gaudia vertens:
Exilium remouens reddis amore lares.
Pauper habere cibũ, meruit quoq; nudus amictũ:
Inuenit hic semper quæ bona quisque cupit.
Consultum tribuis generaliter omnibus vnum.
Qui populi pater es, tot pia rite regis.
Hic tibi vita diu Domino tribuente supersit;
Atque futura micet lucidiore die.

Ab hoc Præsule Gregorius etiam Turonensis benignè quondam se narrat fuisse susceptum, quando Siggo quidam

Sigeberti Regis referendarius virtute beati Martini, cuius iſdem Gregorius tunc ſecum habebat pignera, in ſacrario domus Eccleſiæ Remenſis auditũ ſurdæ recepit auris. Qui tamẽ Gregorius in historia gentis Francorum de hoc Præſule narrat, quòd Legatus ex parte Childeberti regis Sigeberti filij, ad Chilpericum regem patruum ipſius Childeberti, cum aliis legatis miſſus fuerit. In qua legatione conſtitutum fuiſſe refert, vt ablato Guntrannj regis Chilperici fratris regno, in ſe coniungere pacem deberent. qua pactione firmata, Legati cum magnis ad Childebertum ſunt muneribus regreſſi. Item quòd poſtquam Chilperico filius natus eſt, & ipſe Pariſius peruaſit, Legatis Childeberti ad eum venientibus, primus inter eos hic pontifex fuerit. qui data ſuggeſtione pacem, quam Chilpericus cum præfato Childeberto fecerat, vt conſeruaretur, Childebertum petere promeruerunt. cum fratre verò ipſius Chilperici Guntranno pacem habere non poſſe Childebertum, quia partem Maſſiliæ poſt mortem abſtulerit patris, fugacéſque ſuos retinens nolit ei

Lib. VI. c. III.

Lib. eod. c. XXX.

remittere. Adiecit etiam Chilpericus, in multis eundē fratrē ſuum eſſe culpabilē; cuius colludio pater huius Childeberti fuerit interfectus. Vnde Legati quoque permoti vltionem debitam ſuper eū velociùs inferri petunt: idque vt eſt iuramento firmatum, datis & acceptis obſidibus, diſceſſerunt. Pro quibus legationibus rex Guntrannus huic Archiepiſcopo ſemper erat infenſus. Vnde & cùm pacem poſtea feciſſet cum Childeberto, hortatus eſt eum, vt nullo modo crederet aut haberet hunc Præſulem, conuicians eum periurij crimine. Poſtea denique dum quidam reus torqueretur, qui Lib. x. ad percutiendum Childebertum regem c. xix. à Fredegunde regina fuerat miſſus, confeſſus eſt hunc Epiſcopum ſocium fuiſſe in quorundam conſilio ad interficiendū eundem Childebertum regem. Nec mora Epiſcopus rapitur, & ad Metenſem vrbem, cum eſſet valde ab ægrotatione longinqua defeſſus, adducitur. Ibique dum ſub cuſtodia degeret, rex Epiſcopos accerſiri ad eius examinationē præcepit: & apud Virdunenſem vrbem initio menſis octaui adeſſe iuſſit. Tunc à

quibuſdam clàm ſacerdotibus increpatus, cur hominem ab vrbe rapi abſque audientia, & in cuſtodia retrudi præcepiſſet, permiſit eum ad vrbem ſuam redire, dirigens epiſtolas ad omnes regni ſui Pontifices, vt medio menſe nono ad eum diſcutiendum in vrbe ſupradicta deberent adeſſe. Denique conuenientes pertracti ſunt vſque ad Metenſem vrbẽ. Ibique & Egidius præſul affuit. Tunc rex inimicum ſibi eum, regioníſque proditorem eſſe pronũcians, Ennodium Ducem ad negotium dirigit proſequendũ. Cuius propoſitio hæc prima fuit. Dic mihi, ô Epiſcope, quid tibi viſum fuit, vt relicto rege, in cuius vrbe Epiſcopatus honore fruebaris, Chilperici te regiis amicitiis ſubderes, qui ſemper inimicus Domino noſtro regi fuiſſe probatur, qui patrem eius interfecit, matrem exilio condemnauit, regnúmque peruaſit; & in his vrbibus, quas vt diximus, iniquo peruaſionis ordine ſuo dominio ſubiugauit, tu ab eodem poſſeſſionum fiſcalium prædia meruiſti? Ad hæc ille reſpondit. Quòd fuerim amicus regis Chilperici, negare non potero: non tamen

cõtra vtilitatẽ regis Childeberti hęc amicitia pullulauit. Villas verò, quas memoras, per iſtius regis chartas emerui. quo proferente eaſdem in publico negat rex ſe hæc largitum fuiſſe. Requiſitus Otto, qui tunc referendarius fuerat, cuius ibi ſubſcriptio meditata tenebatur, affuit negans ſe ſubſcripſiſſe, Hac igitur cauſa primùm fallax Epiſcopus repertus eſſe dicitur. Poſt hæc Epiſtolæ prolatæ ſunt; in quibus multa de improperiis Brunechildis tenebantur, quæ ad Chilpericum ſcriptæ fuerant, Similiter & Chilperici ad Epiſcopum delatæ. in quibus inter reliqua habebatur inſertum, quia ſi radix cuiuſlibet rei inciſa non fuerit, culmus qui terris eſt editus non areſcit. Vnde prorſus eſt manifeſtum hæc ſcripta ideo, vt ſuperata Brunechilde filius eius opprimeretur. Item nonnulla alia eidem Præſuli obiiciuntur, tam de pactionibus regum, quàm de perturbatione patriæ: quorum quædam negauit, quedam negare non potuit. Et dum altercatio diutius traheretur, affuit etiam Abbas Epiphanius ſancti baſilicæ Remigij, dicens quòd duo

milia aureorum, ſpecieſque multas pro conſeruanda Chilperici regis amicitia idem Præſul accepiſſet; & cum legatis, qui cum Epiſcopo miſſi fuerant ad memoratum regem, propalat idem Abbas, qualiter de excidio regionis ac regis Gũtranni conuentum fuerat; & vt geſtum eſt ex ordine narrat. Hæc audientes Epiſcopi, & in tantis malis ſacerdotem Domini contuentes, triduani temporis ſpatium deprecantur tractãdi: ſcilicet vt vllum modum reperire poſſet Epiſcopus, per quem ſe ab obiectis excuſare valeret. Sed illuceſcẽte die tertia conueniẽtes in Eccleſiã interrogãt Epiſcopũ, vt ſi aliquid excuſationis haberet ediceret. At ille confuſus ait: *Ad ſententiam dandam ſuper culpabilem ne moramini. Nam ego noui me ob crimen maieſtatis reum eſſe mortis, qui ſemper contra vtilitatem huius regis, matriſque eius egi: ac per meum conſilium multa fuiſſe geſta certamina noui, quibus nonnulla Galliarum loca depopulata ſunt.* Hæc Epiſcopi audientes, ac lamentantes fratris opprobrium, obtenta vita, ipſum ab ordine ſacerdotali, lectis Canonum ſanctionibus, remouerunt. qui ſtatim ad Argentora-

toratensem vrbem, quam nunc Stratoburgum vocant, deductus exilio condemnatus est. In cuius loco Romulfus filius Lupi ducis, iam presbyterij honore præditus, Episcopus subrogatus est; Epiphanio ab abbatis officio, qui basilicæ sancti Remigij præerat, remoto. Multa enim auri, argentique in eius Episcopi regesto pondera sunt reperta. quæ autem de illa iniquitatis militia erant, regalibus thesauris sunt illata. quæ verò de tributis aut reliqua ratione Ecclesiæ inuenta sunt, sibi relicta.

De sancto Basolo. Cap. III.

HVius Aegidij tempore sanctus Domini Basolus ex territorio Lemonicino, regione Armoricana, nobili prosapia oriundus, à partibus Aquitaniæ, patrocinia beatissimi Remigij desiderabiliter appetēs, Remensem deuenit ad vrbem. Cui aduenienti comes itineris apparuisse traditur Angelus Domini, quem constat habuisse præducem, dum destinatam ingreditur vrbem, Hunc dignissimè præfatus Præsul Aegidius suscipiens,

cognito peregrinantis desiderio, petitusque secretioris conuersationis habitaculum concedere, libentissimè cessit, sicubi sibi placitum Dei famulus infra Episcopium Remense valuisset reperire. Inuenit tandem superna disponente gratia locum sibi congruum in vico Viriziaco, ad radices montis Remorum, quem nemus inde incipiens obumbrat Rigetiũ. Eo loci tunc temporis erat cœnobium numero duodecim monachorum. Hîc igitur benignè susceptus à fratribus, traditur ab Abbate literis imbuendus. Nec longum, sic doctrina emicuit, vt coætaneos & contubernales sapientiæ luce præiret. Nulla illi propensior cura, quàm aut in lectione vel sermone de Deo, aut in oratione loqui cum Deo. Transitoria despiciens & æterna concupiscens, victus pensam pauperibus erogabat, pauxillum sibi duntaxat reseruans ad infirmitatem corporis sustentandam.

Ita virtutum crescens culmine, solitariam concupiscit vitam: fastigiumque ad secretiùs habitandum contigui deligit montis. In quo cellulam cum oratorio construit, vbi liberiùs cœlesti de-

ſeruiret contemplationi. In qua incluſionis habitatione per XI. traditur annos Deo militaſſe, & contra ſerpentis antiqui tentamenta viriliter dimicaſſe, ieiuniis, eleemoſynis, vigiliis, orationibus, atque lectionibus indeſinenter vacans, & ad ſe venientes doctrinæ ſanctæ luce perfundens.

Dum hîc igitur almifica conuerſatione decertat, placuit ſupernæ pietati virtutem ſui militis euidentibus oſtendere ſignis. Nam orante illo Dominus aquam ei montis in vertice produxit è ſilice. Quæ ſub Sancti ſepulcro fertur exilire, ac per Eccleſiæ fundamenta quaſi de vaſculo ſe ſe profundere, hauſtu dulcis & ad potandum ſalubris. De quo videlicet fonte multi ſanitatum remedia, potantes, vel balneis vtentes, ſeu capita diluentes, conſequuntur ægroti.

Quodam denique tempore, cùm puer quidam priuatus oculorum ab ætate primæua lumine, Annegiſelus nomine, ante fores excubaret ipſius, duodecimo cæcitatis anno, lapſa virtute cœlitus, orante viro Dei, luminis eſt honore donatus. Quod diuinæ claritatis miraculũ cõ-

perientes monachi, magnis gratiarum actionibus Deum glorificant in clarificatione fidelis serui sui.

Accidit etiam quodam venatore, Attila nomine, in saltu eius cellulæ contiguo aprum insequente, vt vsque ad ipsius præsentiam fera perueniret; & quasi liberandam se per ipsum credens, ad pedes eius deposita feritate procumberet, canésque naturalis obliti sagacitatis eam insequi parcerent. Exinde mos, immò virtus Christi, ad honorem dilecti famuli sui adhuc modò seruatur, vt permota quælibet venatio, si aggestum in circuitu syluæ ipsius prominentem fuerit ingressa, nec canum vlterius insequatur auiditate, nec venatorum appetatur audacitate.

Fertur & aliud non contemnendæ rei miraculum huius beati Confessoris sui meritis à Domino prærogatum: quòd suspensus laqueo quidam, nomine Ragenulfus ab aduersariis, cùm in supremo mortis periculo oculos ad cœlum intenderet, inuocato voce lacrymabili beato Basolo, mox à morte dira rupto meruit liberari laqueo. Post multa denique pie-

tatis insignia in vita ipsius ab eodem patrata, prænoscens per spiritum suæ vocationis imminere sibi tempus, misit ad nepotem suum, nomine Balsennum, qui eum ad se à Lemouicina regione perduceret, significans illi, quòd post obitum suum in prædicto suæ conuersationis habitaculo deberet vitam ducere, iuxta quod reuelatum sibi fuerat à Domino. Cuius salutaribus præceptis vt bonus filius obtemperans, & ad supernam hereditatem peruenire desiderans, vsque ad exitus sui diem in eadem permansit habitatione. Decessit autem beatus pater Basolus VI. Kal. Decemb. supernis aggregatus ciuibus. Ad cuius sepulcrum multa postea monstrata sunt miraculorum insignia: quæ tamen per negligentiam, & ob sui frequentiam non sunt litteris comprehensa.

Processu denique temporis, post obitum sancti viri, aduenit huc homo quidam natione nobilis, sed ferox tumore mentis: qui post orationem baculum huius beati patris accipiens, & illum super pedem suum ponens, vt erat procerus corpore, quasi subsannando pro-

tulit dicens, en manifestat iste baculus, quàm paruæ staturæ fuerit Basolus. Nec mora, pes idem cui superpositus sãcti baculus fuerat, emarcuit: quoque putrefacto, diuina vir idem perculsus vltione cum graui decedit labore. Cuius corpus ad tumulandũ ferri disponitur ad huius Sancti Dei monasterium: sed aggrauatum nullo modo valet moueri feretrum. Proponitur ferri ad cimiterium sancti Remigij, sed nec sic potest moueri. Cogente tandem necessitate, in Catalaunicum defertur territorium, ibique demum permittitur habere sepulcrum.

Non longè valde à nostra ætate, tempore scilicet Domni Ebonis Archiepiscopi, eius ordinatione quidam vir religiosus, Benedictus nomine, Abbas constituitur huius Abbatiæ. Qui cum modestia familiam sancti Basoli tractans, & in simplicitate Domino seruiens, diuersis Ecclesiam donariis ornauit, & post non modica vitæ suæ spatia diuina præceptione vocatus ad Dominum transiit. Cui carne frater cognomine Spernus Abbas in eodem loco subrogatur, qui moribus fratri dissimilis, & diræ facibus

ardens cupidinis, dum temulentus aliquãdo sederet, cœpit dicere, quòd frater suus de illa Abbatia nihil boni sciuerit habere; præcipiens villarum procuratoribus, in crastinum sibi ruricolas exhibere, quos variis faceret suppliciis torqueri, vt facultates ipsorum ab eis posset extorquere. Audientes ergo villarum incolæ, quantæ intentabantur sibi pœnæ, omnes sancti Basoli suppliciter expetunt suffragium, ne tam crudeli lanio traderentur ad dilacerandum, lugubresque in gemitu pernoctantes, non cessabant sancti Basoli implorare solatiũ. Nec renuit audire Sanctus Domini querelas suæ plebis. Nam facto mane Spernus idem reperitur mortuus. quem lecto nitentibus extrahere suis, crepuit medius; tantusque fœtor eundem locum repleuit, vt nemo inibi remanere valuerit. Sicque familia sancti Basoli trepidatis eripitur defensa suppliciis.

Auunculus mastris meæ, Flauuardus nomine, duos filios in huius sancti viri cœnobio Deo seruientes habuit: quorum iuniorem nomine Tetbertum caritate supra vires etiam exuberantem

vidimus, qui presbyter dudum apud nos obiit. Is deniq; de patre suo quod dicturi sumus, narrare nobis solebat: cui rei testis adhuc supererat nuper Ratoldus Presbyter, horum tertius frater. Consueuerat siquidem semel in anno vir præfatus ad hoc monasterium venire, fratribusque de suis facultatibus ministrare. qui cùm aliquando de more veniret, latrones eum properantes inuadunt, caballum cui sedebat, cum cæteris quæ sibi visa sunt, sed & pecunias, quas seruis Dei distribuendas ferebat, ornamenta quoque vxoris suæ pariter auferuntur. Cúmque de præda lætantes aliquantulum processissent; vxor eius, quæ simul aderat, ingemiscens pro iniuria querelosis sanctum Basolum cœpit clamare vocibus, dicens; non vltra se venturos in eius vel famulorum ipsius seruitium, si sic eos abiiceret non ferendo præsidium. Post quas lamentationis voces, equi latronum, qui cum spoliis concitè ferebantur, subitò defiguntur, nec vllo modo promoueri possunt ad gradiendum. Ipsos quoque latrones caligo quædã perfudit, vt quonã se se verterent ignorarent. Resipiscentes tandem præ-

dones conferunt inter se ob innocentum factam iniuriam sibi talia contigisse: initóque consilio, ad eos, quos rebus iniustè priuatos dimiserant, reuertuntur; sua illis cuncta restituunt, & vt veniam facinoribus suis deprecentur, exposcunt. Ita consolatione, domni Basoli suffragante sibi patrocinio, recepta, rapacibus ire dimissis, deuotiores ad destinatum properant cœnobiũ: gratias Deo & sancto suo Cõfessori pro indultis sibi beneficiis referũt: & læti seruis Dei ministrare satagunt, pecuniis honorant, ac deinceps annis singulis idem promptiores quod cœperant, peragunt.

Quando nuper hæ Galliarum patriæ, peccatis nostris impellentibus, Hungarorum gladiis dilacerandæ sunt traditæ, quidam Barbarorum sancti Basoli monasterium ingressi, dum clerici iam cum patroni sui pigneribus ad ciuitatem confugissent, habitacula cœnobij hominibus pæne vacua repererunt, ibique metatum suum constituentes, huc vndecumque prædatu reuerti cœperunt. Quorum quidam in Ecclesiæ signorum turricula deaurata conspiciens relucere

metalla, cupidus auri pecuniæ, tectum conſcendit baſilicæ; niſuſque diſſipare turriculam, ſubitò delapſus ad terram corruit, & membris confractis interiit. Alius horum ſuper aram ipſius Eccleſiæ, in honore beati Martini conſecratam, conatus aſcendere, dum manum ſupra cornu altaris appoſuiſſet, ipſa manus eius ita inhæſit marmori, vt nullomodo ab eo poſtea poſſet auelli. Et quia hîc eum ſui noluerunt relinquere, partem lapidis circa manum ipſius bipennibus abſcindentes, eum ſecum particulam marmoris, quæ in manu eius adhæſerat, iunctè ferentem deduxerunt. Qui etiam, vt captiui qui reuerſi ſunt referunt, vſque ad terram ſuam, arente iam brachio hunc lapidem ferens, & Baſoli virtute factum clamans, reuerſus eſt.

De Romulfo Præſule Cap. IIII.

POſt Aegidium Romulfus Remenſe rexit Epiſcopium; vir carne nobilis, germanus Ioannis tunc temporis Ducis; quorum pater Lupus multas eis poſſeſſiones æqualiter inter ſe diuidendas reliquit. De qua diuiſione pari iure gerenda præceptum obtinuerunt regale. Mul-

tis ſiquidem excellebat patrimoniis, maximéque trans Ligerim, & in pago Pictauenſi: quorum ex parte maiore per paginam teſtamenti Eccleſiam Remēſem fecit heredem: quædam dimittens fratribus vel nepotibus ſuis, quædam matriculæ quoque ſancti Martialis deputauit, quædam ad baſilicam ſancti Remigij. Villam verò Lautiniacum ſuper fluuium Caltaionem contulit Monaſterio puellarum Remis in honore ſancti Petri constructo. quam villam dato pretio ſe memorat comparaſſe. Quædam præterea donaria teſtamento diuerſis attribuit Eccleſiis, tam Remenſis Epiſcopij, quàm Sueſſonici: ſed & Turonici, aliorumque quorundam familiæ ſuæ partem maximam ingenuitate donauit. Cuius adhuc teſtamenti pagina in archiuo Remēſis Eccleſiæ reſeruatur, cum auctoritate Childeberti regis: quia petitus idem rex à præfato Præſule per Sonnacium Diaconem, virum venerabilem, hoc teſtamētum confirmare decreuit. Scilicet vt terras, vineas, & mancipia, quæ ad Eccleſiā præcipuè Remenſem, vel ad cetera loca Sanctorum prędictus Pontifex delegaue-

rat, ſiquis ex heredibus ipſius iniuſtè vſurpare præſumpſiſſet, omnimodis eas recipiendi ſacerdotes eorumdem locorum liberam valerent habere poteſtatem. Quaſdam quoque villas in territorio Metenſi conſtitutas, quarum caput eſt Orciuallis, quas Domnus Aegidius à Vincentio quodam traditur coemiſſe, cum Childeberto rege commutauit, pro aliis villis in pago Remenſi ſitis, ideſt Marciliana & Arbidogilo. Res quoque vel mancipia in pontificatu poſitus ad augmentum Eccleſiæ inuenitur emiſſe. Oratorium denique ſub honore beati Germani conſtruxit in atrio ſancti Remigij. Quaſdam quoque res à quibuſdam peruaſas apud regiam maieſtatem, agente præfato Sonnatio Archidiacono, euindicaſſe reperitur, regiæ authoritatis ſuper his euindicationibus adhuc manentibus inſtrumentis.

De Sonnatio Episcopo. Cap. V.

ROmulfum ſequitur in Epiſcopatu Sonnatius : qui Synodum celebraſſe reperitur cum aliis quadraginta , vel eo amplius Galliarum Epiſcopis. Vbi etiam ſanctus Arnulfus Metenſium Præſul iuuenitur interfuiſſe, cum Theoderico Lugdunenſi, Sindulfo Viennenſi , Sulpitio Bituricenſi , Modegiſelo Turonenſi , Senoco Eloſanenſi , Leontio Santonenſi, Modoaldo Treuerenſi , Chunneberto Colonienſi , Richerio Senonenſi, Donato Veſontionenſi , Auſpicio Auguſtodunenſi. Item Modoaldo Lingonenſi , Ragneberto Baiocenſi , Childoaldo Abrincatenſi,Bertegiſelo Carnotenſi,Palladio Autiſiodorenſi, Gondoaldo Meldēſi,Leudeberto Pariſiacēſi,Chainoaldo Lauduni Clauati , Godone Virdunenſi, Anſerico Sueſſionenſi , Claudio Reienſi , Bertoaldo Cameracenſi, Agomaro Siluanectenſi, Cæſario Aruernenſi , Vero Rutenenſi , Agricola Gabalenſi , Lupoaldo Maguntiacenſi,

Vvillegiſelo Toloſano, Cõſtantio Albienſi, Namatio Ecoleſmenſi, Ruſtico Caturcenſi, Auderico Auſcenſi, Emmone Areſetenſi, Felice Catalaunenſi, Hadoindo Cenomannenſi, Magnebodo Andegauenſi, Ioanne Pictauenſi, Leobardo Nannetico. In qua Synodo multa leguntur vtilia conſtituta.de rebus ſcilicet Eccleſiæ, qualiter tractandæ ſint: & de his quæ per precatoriam impetrantur ab Eccleſia; ne diuturnitate temporis ab aliquibus in ius proprium vſurpentur, & Eccleſiæ defraudentur. De clericis, ſi qui rebellionis auſu ſacramentis ſe aut ſcripturæ coniuratione conſtrinxerint, atque inſidias Epiſcopo ſuo callida allegatione confecerint: vt ſi admoniti emendare contempſerint, gradu proprio omnino priuentur. Vt capitula canonum pariſiis acta in generali Synodo, in baſilica ſancti petri, Lotharij regis ſtudio congregata, omni firmitate cuſtodiantur. Vt ſi quis hæretici adhuc eſſe ſuſpicantur in Galliis, à Paſtoribus Eccleſiarum perquirantur: & ſi veraciter fuerint inuenti, ad fidem Catholicam reuocentur. Vt temere nullus excommunicetur: & ſi ex-

communicatus existimat se iniustè damnatum, in proxima Synodo habeat licentiam reclamandi: & si iniustè damnatus fuerit, absoluatur: sin autem iustè; impositum pœnitentiæ tempus exsoluat. Vt si quis Iudex cuiuslibet ordinis clericum publicis actionibus inclinare præsumpserit, aut pro quibuslibet causis, absque conscientia & permissu Episcopi distringere, aut cõtumeliis vel iniuriis afficere præsũpserit, communione priuetur. Episcopus tamen de reputatis conditionibus clericorum negligentias emendare non tardet. Hi verò, quos publicus census spectat, sine permissu principis, vel iudicis, se ad religionem sociare non audeant. Si quis fugitiuum ab Ecclesia absque sacramento, quo ei iurandum est, vt de vita, tormento & truncatione securus exeat, qualicunque occasione abstraxerit, communione priuetur. Similiter si quis ius sacramenti præstitum violauerit, communione priuetur. Ille verò qui sanctæ Ecclesiæ beneficio liberatur à morte, non priùs egrediendi accipiat libertatem, quàm pœnitentiam se pro scelere esse facturum promittat;

& quod ipſi canonicè imponetur impleturum. De inceſtis coniunctionibus, ſi quis infra præſcriptum canonibus gradum inceſtuoſo ordine cũ his perſonis, quibus à diuinis regulis prohibetur, ſe coniunxerit, niſi pœnitentiam ſequeſtratione teſtentur, communione priuentur; & neque in palatio militiam, neque agendarum cauſarum licentiam habeant. Et quando prædicti ſe inceſtuoſi coniunxerint, Epiſcopi ſeu presbyteri, in quorum Diœceſi vel pago actum fuerit, Regi vel iudicibus ſcelus perpetratum annunciẽt, vt cum ipſis denunciatum fuerit, ſe ab eorum communione aut cohabitatione ſequeſtrent, & res eorum ad proprios parentes perueniant, ſub ea conditione, vt antequam ſequeſtrentur, per nullum ingeniũ, neque per parentes, neque per emptionem, neque per auctoritatem regiam, ad proprias perueniant facultates, niſi præfati ſceleris ſeparatione pœnitentiam fateantur. Si quis homicidium ſpõte commiſerit, & non violentè reſiſtens, ſed vim faciẽs impetu hoc fecerit, cũ iſto penitus non communicandum: ſic tamen vt ſi pœnitentiam egerit, in exitu ei communio-

munionis viaticum non negetur. Clerici etiam vel sæculares, qui oblationes parentum, aut donatas aut testamento relictas, retinere præsumpserint; aut id, quod ipsi donauerint Ecclesiis aut monasteriis, crediderint auferendum, sicut antè Synodus sancta constituit, velut necatores pauperum, quousque reddant, ab Ecclesiis excludantur. Vt Christiani Iudæis vel gentilibus non vendantur. & si quis Christianorum necessitate cogente mancipia sua Christiana elegerit venundāda, non aliis nisi tantum Christianis expendat. Nam si paganis aut Iudæis vendiderit, communione priuetur, & emptio careat firmitate. Iudæi verò si Christiana mancipia ad Iudaismum vocare præsumpserint, aut grauibus tormentis afflixerint, ipsa mancipia fisci ditionibus reuocentur. Qui tamen Iudæi ad nullas actiones publicas admittātur. Iudæorum verò conuitia in Christianos penitus refutanda sunt. Item si clericus proficiscens de ciuitate ad alias ciuitates voluerit, aut prouincias pergere, pontificis sui Epistolis commendetur. Quòd si sine Epistolis profectus fue-

rit manifestis, nullo modo recipiatur. Itē vt Episcopus mancipia vel res ad ius Ecclesiæ pertinentes neq̄ue vendere, neque per quoscunque contractus, vnde pauperes viuunt, post mortem alienare præsumat. Itē de his qui auguria, vel paganorum ritus inueniuntur imitari, vel cum paganis superstitiosos comedunt cibos: quos benigna placuit admonitione suaderi, vt ab erroribus pristinis reuocentur. Quod si neglexerint, & idololatris vel immolantibus se immiscuerint, pœnitentiæ dignum tempus exsoluant. Item vt seruiles personæ ad accusationem non admittantur: & qui personam susceperit accusantis, cùm vnum crimen non probatur, ad alia accusandum non admittatur. Item si quis in quolibet gradu vel cingulo constitutus, aut potestate suffultus, decedente Episcopo res cuiuslibet conditionis in domus vel agros Ecclesiæ positas ante reserationem testamenti vel audientiam ausus fuerit occupare, vel Ecclesiæ repagula effringere, & suppellectilem infra domum Ecclesiæ positam contingere, vel scrutari præsumpserit, à cōmunione

Christianorum penitus abdicetur. Item si quis ingenuum aut libertum ad seruitium inclinare voluerit, aut fortasse iam fecit: & commonitus ab Episcopo se de inquietudine eius reuocare neglexerit, aut emendare noluerit, tanquam calumniæ reum placuit sequestrari. Item vt clerici cuiuslibet ordinis, neque pro propriis, neque pro Ecclesiasticis causis aliter adire debeant forum, nec causas dicere audeant, nisi quas cum permissu & consilio Episcopi agere eis fuerit omnino permissum. Item vt in parochiis nullus laïcorum Archipresbyter præponatur: sed qui senior in ipsis esse debet, clericus ordinetur. Item Pontifices, quibus in summo sacerdotio constitutis ab extraneis duntaxat aliquid, aut cum Ecclesia, aut sequestratum, aut dimittitur, aut donatur; quia ille qui donat, pro remedio animæ suæ, non pro commodo sacerdotis probatur offerre; non quasi suũ propriũ, sed quasi dimissũ Ecclesiæ inter facultates Ecclesiæ cõputabunt, quia iustũ est vt sicut sacerdos habet quod Ecclesiæ dimissum est, ita & Ecclesiæ habeat quod relinquitur sacerdoti. Sanè quicquid per

fidei commiſſum aut Sacerdotis nomini aut Eccleſiæ fortaſſe dimittitur, cuicunq; alij poſtmodũ profuturũ, id inter facultates ſuas Eccleſia computatũ retinere non poterit. Itẽ ſi quis Epiſcopus res, quæ ab alia Eccleſia præſentaliter poſſidentur, quocunque ingenio aut callida cupiditate peruaſerit, aut ſine audientia præſumpſerit vſurpare, ac ſuis vel Eccleſiæ ſuæ ditionibus reuocare, dum communione priuari non poteſt, vt necator pauperum ab officio deponatur. Item ſi quis Epiſcopus, excepto ſi euenerit ardua neceſſitas, pro redemptione captiuorum miniſteria ſancta frangere pro qualicunque conditione præſumpſerit, ab officio ceſſabit Eccleſiæ. Item viduas, quæ ſe Domino conſecrari petierunt, vel puellas Domino conſecratas nullus, neque per auctoritatem regiam, neque qualicunque poteſtate ſuffultus, aut propria temeritate rapere aut trahere audeat. Quod ſi vtrique conſenſerint, communione priuentur. Iudices, qui ſuper auctoritate & edicto Dominico canonum ſtatuta contemnunt; vel edictum illud Dominicum, quod Pariſius factum eſt,

violauerint aut contempserint, placuit eos communione priuari. Item vt decedente Episcopo in locum eius non alius subrogetur, nisi loci illius indigena, quē vniuersale & totius populi elegerit votum, ac comprouincialium voluntas assenserit. Aliter qui præsumpserit, abiiciatur è sede, quam inuasit potius quàm accepit. Ordinatores autem triennio ab officio administrationis suæ sedis cessare decernimus.

Præterea res Ecclesiæ præfatus Præsul Domnus Sonnatius probabiliter ordinasse legitur: augens etiam Episcopiū terris ac mancipiis dato pretio coemptis: quarum adhuc emptionum nonnulla reperiuntur monimenta. Quasdam quoque res, quas praui quidam peruaserant, apud regiam maiestatem, tam per seipsum, quàm etiam per suos actores, Marco Presbytero quoque legato suo causas agente, repetitas & obtentas Ecclesiæ ritè restituit Colonias etiam villarum quarundam Episcopij dispositis ordinauit seruitiis. præcepta necnon regalia super Ecclesiasticarum immunitate rerū, sed & traditionum quarundam obtinuit

firmitate. Sed & res inuenitur quasdam cum regina Brunechilde commutasse, pro vtriusque partis opportunitate.

Testamentum quoque rerum suarum condidit, in quo plura diuersis donaria contulit Ecclesiis. Basilicam tamen beati Remigij præcipuè sibi heredem instituit, vbi & sepulturam se habiturum delegit: ibique missorium argenteum deauratũ deputauit. Cochlearia quoque duodecim, & salarium argenteum, ac portionẽ suam de villari quodam cum mancipiis, vineis, pratis, cæterisque adiacentibus, & alia nonnulla, quæ se dato pretio meminit comparasse. Ad basilicam sanctorum Timothei & Apollinaris delegauit casas quasdam tam iuxta ipsam Ecclesiam, quàm infra ciuitatem. Ad basilicam sancti Martini, quem peculiarem patronum suum dicit, villam Mutationis, quam cõparauit, ad integrum sicut à se possessa est tradidit. Insuper & aurum dedit, vnde calix inibi fieret. Ad basilicam sancti Iuliani recuperandam auri solidos v. Ad basilicam sancti Nicasij similiter solidos quinque. Ad basilicã sancti Ioannis sol. v. Ad basilicam sancti Sixti similiter in au-

ro solidos tres. Ad basilicam sancti Mauricij sol. iij. Ad basilicam sancti Medardi sol. iij. Ad Monasterium puellarum vineam in Germaniaco sitam, cũ quibusdam vasis ipsi basilicæ profuturis. Ad basilicam quæ dicitur ad Apostolos, auri solidos iij. cum aliis munusculis vnde calix fieret. Ad basilicam sancti Petri in ciuitate auri sol. iij. Ad basilicam domni Theoderici portionem suam de villa Germaniaco, cum mancipiis, vineis, & cæteris ad ipsam pertinentibus: argentum quoque ad sepulcrum domni Theoderici fabricandum, vel exornandum. Ad basilicam sancti Viti vas quoddam argenteum ad calicem faciendum, & in auro sol. xv. Ad basilicam sanctorum martyrum Rufini & Valerij in auro sol. xv. Ad basilicam sanctorum martyrum Crispini & Crispiniani auri sol. xv. Ad basilicam sancti Medardi sol. xv. Ad matriculam præterea sanctæ Remensis Ecclesiæ, nonnulla contulit donaria.

Cæteris quoque matriculis vel congregationibus diuersa delegauit munera. quibusdam hæredum quoque suorum personis prædia quædam eo tenore de-

reliquit, vt ad loca Sanctorum à se destinata post eorum reuerterentur decessum. Mancipia nonnulla libertate donauit, additisque ditauit peculiis. Quod viri Dei testamentum regalis præcepti reperitur pagina roboratum.

De Leudegiselo Episcopo, Angelberto, & Landone. Cap. VI.

POST hunc beatum virum Leudegesilus, Attilæ Episcopi frater, tempore Dagoberti Regis Episcopium rexit. quod etiam rebus emptis, scilicet syluis, pratis, ruribus auxit. Quædam quoque cum Abbone Tricassino Episcopo pro vtriusque partis opportunitate commutauit: sed & alia quædam cum aliis quibusdam personis. Res etiam quasdam Ecclesiæ ordinatis disposuit colonis.

Hunc sequitur Angelbertus. ipse quoque rebus emptis auxisse reperitur Episcopium. Cui successit Lando vir illustrissimus, & multorum possessor prædiorum: quorum nonnulla iunxit Ecclesiæ; quædam verò propinquis suis distribuit. Sed & ea quæ trans ligerim Remēsis habuerat Ecclesia, & Felix Abbas qui-

dam Ecclesiæ sancti Iuliani martyris indebitè retinebat, apud maiestatem regiam legibus euindicata recepit: pro quibus iam antea prædecessor eius Angelbertus Episcopus cum Gallo Aruernensi Episcopo coram rege controuersiam habuisse reperitur. Hic Lando Præsul Ecclesiã Remensem rerũ suarũ per testamenti paginam rite fecit heredem: & quæcunque aliis dedit personis vel Ecclesiis, eidem Ecclesiæ vel successori suo constituit dispensanda. Diuersorum siquidem Sanctorum basilicis diuersa delegauit donaria. Basilicæ scilicet sancti Remigij, vbi sepulturam fieri sibi delegit, villas & munera. Basilicæ sancti Gaugerici & sancti Quintini argenti varia dona. Item Basilicis atque matriculis Remis: sanctorum scilicet Timothei & Apollinaris. Item sancti Martini. Item sancti Nicasij. Item sanctæ Genouefæ. Monasterio quoq. sanctorum Theoderici & Theodulfi. Item ad basilicam sancti Germani, & matriculam ipsius. Item sancti Iuliani. Item sanctorum Cosmæ & Damiani. Item sancti Petri ad cortem. Item sancti Petri ad monasterium puel-

larum. Item ad basilicam sancti Symphoriani, quæ vocatur ad Apostolos. Item sancti Medardi, & sanctorum Crispini & Crispiniani. Item sancti Victoris. Item sancti Mauritij. Item sancti Basoli diuersa contulit donaria. Ecclesiæ quoque Laudunensi cuiusdam villæ portionem suam delegauit: & basilicæ sanctæ Genouefæ ibidem constitutæ villam Appiam, cum omni re ad se pertinente tribuit. Turrim quoque auream, quam ad votum suum fabricari fecerat, super altare posuit S. Mariæ Remensis Ecclesiæ, & patenas tres, ac brachiale aureum. Fuit autem Sigeberti regis tempore.

De sancto Niuardo. Cap. VII.

POST præmissos, ad Episcopale culmen eligitur beatus Niuo, qui & Niuardus. vtroque namque reperitur vocitatus nomine. Hic priùs in aula regis, vt pote vir illustrissimus, traditur conuersatus. In Episcopatu verò positus, emptis per diuersa loca tam fundis, quàm domibus, nec non mancipiis, dilatasse res

inuenitur Ecclesiæ. Disposuit etiam nonnullas ordinatis colonis villas Episcopij: quasdam quoque res commutasse reperitur cum Attila Laudunensi Præsule, pro vtriusque partis opportunitate. Cõmutauit etiam à Bauone & Theoderamno fratribus locum quendam super fluuium Maternam de rebus Remensis Ecclesiæ, vbi construxit Monasterium, quod dicitur Altumvillare, petente Berchario Abbate, qui ab eo petierat locum sibi dari, vbi cum fratribus suis monachis sub regula patrum sancti Benedicti & sancti Columbani viuere posset. quod & idem Præsul facere studuit, vt infra continetur. Sed & cum aliis quibusdam personis, provt congruum visum fuit, res quasdam commutauit. Dedit quoque sub priuilegij iure ad Monasterium sancti Basoli Ecclesiam in Viririaco in honore sanctæ Mariæ constructam, cum omnibus ad ipsam pertinentibus, simúlque locellum qui Vvasciacus dicitur. Immunitatem quoque ipsis Monachis sub Perrone Abbate ibidem Deo seruientibus instituit; vt nullus Eccle-

ſiaſticorum iudicum eos indebitè in aliquo inquietare præſumeret; ſed eis quieto ordine ſub ſancta regula viuere ac Deo ſeruire liceret. Præceptum etiam immunitatis à Childeberto rege ſuper teloneis & quibuſdam tributis Eccleſiæ Remenſis obtinuit. Cui Ludouicus quoque rex ſub Eccleſiæ ſuæ nomine res quaſdam in Malliaco ſuper fluuium Vidulam, quas quibuſdam infidelibus ſuis eiectis receperat, auctoritatis ſuæ præcepto conceſſit. Huius etiam tempore tradidit Grimoaldus vir illuſtris ſancto Remigio villas ſuas Calmiciacum & Victuriacum pro animæ ſuæ remedio.

Hic beatus Niuardus, dum ex communi conſenſu totius Concilij Præſulum Galliæ, Namnetis Romani iuſſione Pontificis exhibiti, rege fauente, reſtruxiſſet Eccleſiam monaſterij ſuper ripam Maternæ fluminis in loco nuncupato Villari dudum ſiti, ſed à Barbaris diruti; & ab eo conſtructa hæc funditus cecidiſſet Eccleſia; in alio loco loco rurſus ab ipſo reſtructa rurſum, traditur corruiſſe. Quadam verò die veniens de villa Sparnaco, ſimul comi-

tante secum præfato Abbate Berchario, visum sibi est transito flumine debere paululum requiescere: sicque caput in sinum sedentis reclinans Bercharij obdormiuit, & visum vidit, scilicet columbam locum syluæ circumire, & in fago quadam post hanc circuitionem resedisse. Idque tertiò columbam videt eandem egisse; tumque cœlos petisse. Quam visionem sicut ipse in somnis, ita prædictus quoque Bercharius vigilans fertur aspexisse. quo viso compunctus idem cœpit Abbas fundere lacrymas. Expercectus autem Beatus Præsul à somno ex lacrymis eius sibi faciem reperit vdam: & interrogans quæ illi causam fletus existeret, accepit eum propter sui ruinam fleuisse operis. Inuicemque sibi visa referentibus, traditur Pontifex hæc etiam Dei seruo cuidam nomine Bauoni, cuius erat ipsa possessio, visa narrasse. Qui oratorium in honore sanctæ crucis illic habens, ibi conuersabatur. Qui etiam postquam visionem Præsulis, & eius agnouit voluntatem, obtulit ei, eandem

possessionem suam partem quoque; possessionis cuiusdam fratris sui, nomine Baldini. Alterius vero fratris Theoderamni nomine causam retulit, quòd esset scilicet in factione contra Reolum Comitem, qui Remensis pòst extitit Episcopus, pro filiis eius, quos occiderat in vltione filiorum suorum, quos Reolus pro latrocinio, quod exercebant, suspendio necauerat. Vnde domnus Niuardus eum cum Reolo, qui neptem suam filiam Childerici habebat vxorem, pacificauit: & sic ipse Theoderamnus simul cum cęteris fratribus suis eandem possessionem sancto Niuardo commutatione ab eo sumpta tradidit. Mox idem Præsul succidi syluam iubens, in honore sancti Petri & omnium Apostolorum ibi construxit Ecclesiam, & vbi resedisse columbam viderat, altare instituit, collectisque seruis Dei Monasterium ordinauit. Vbi etiā præfatus Theoderamnus monachus efficitur. Sed & Reolus filium suum, nomine Gedeonem, de nepte sancti Niuardi susceptum, ibi monachum fieri petiit, & rerū suarum partem ad idem monasterium condonauit. Beatus autem Ni-

uardus conſtituto monaſterio, quicquid poſſeſſionum ante Epiſcopatum fuerat viſus habere, ad ipſum locum tradidit, & exhortatus beatum Reolum, religionis ei ſuaſit aſſumere habitum. Priuilegium quoque, poſcente præfato Abbate Berchario, eidem contulit monaſterio: vt ſcilicet ipſe Præſul idem monaſterium in ſui iuris dominatione dumad viueret conſeruaret; & vt poſt ſuum deceſſum Remenſis Epiſcopus ipſum cœnobium gubernet; & eoſdem monachos contra omnes aduerſantes defendat: ipſi vero monachi poteſtatem habeant Prælatum ſibi regulariter eligendi, prout in deſcriptione ipſius priuilegij continetur. Poſt hæc in Eccleſiola ſanctæ Mariæ, quam in eodem monaſterio conſtruxerat, obiiſſe fertur, & ad Eccleſiam ſancti Remigij Remis deportatus ibidem ſepultus eſt.

De tranſlatione ſanctæ Helenæ ad ipſius Sancti Monaſterium. Cap. VIII.

AD prænotatum huius ſancti viri cœnobium beatæ Helenæ reginæ conſtat corpus ab vrbe Roma deuectum. Quod quidem presbyter Remenſis parrochiæ, Tetgiſus nomine, Romam profectus, noctis inopinus in Eccleſia remanens tempore, furatus cautiſſimè ſecum ſtuduit deferre. Qui dum iam ſecundam manſionem haberet in ſylua quæ ciuitati adiacet Sutriæ; in craſtinum vnus è comitibus eius pignera ſancta leuare ſuper aſellum geſtiens, ea minimè valuit mouere. At ſtupidus hæc magiſtro notificat: qui concitus pergens, theſaurum pauidus apprehenſum iumento ſine grauitate ponderis impoſuit, cùm eſſet inferior repulſo viribus corporis. Confeſſus eſt autem idem miniſter, nocturno ſe pollutum ſomnio. Venientes ad rapidiſſimum fluuium Taram, cùm illum non auderent ingredi propter validiſſimum eius impetum, animal ſacro tutum munere ſponte deſcendit in flumen. quem ſequutus alter aſellus ferens Presbyterum, licet vndis pene videretur immerſus, tranſiit tamen fluuium, cùm latera fluctibus non tinxiſſe probaretur

almi

mi pigneris baiulus. Item dum superant Alpium iuga, quædam comes itineris huius puella in præceps labitur acta. quæ dum miserabiliter voluitur per deuexa, socij beatæ reginæ proclamantes expetunt patrocinia. cùm subitò in prærupto mõtis hæsit latere delapsa: sicque demissis fasciolis retrahitur incolumis ad superiora, nullam, ceu visum sibi est, lęsionem perpessa. Quibus compertis nonnulli miraculis, deuotiùs huius oneris famulabãtur obsequiis. Inter quos equo quidam desiliens beata superimponit pignera: descensuque montis artam ingressus semitam propriis onus extollit humeris. At subitò lubrica pede secuto ruit in præceps, sacra tamen brachiis astricta nullatenus omittens munera: cùm protinus, turba sequente nomen reginæ precibus ingeminante, equus, qui sacra gesserat, suam nihili pendens ruinam, ruentem anterioribus hominem cruribus amplexus, tandiu eum Deo se sustinente tenuit, donec ab incolis subter degentibus glacies ferro crispata, & tam homo quàm equus sunt funibus in callem reuocati. Peruenientes autem ad pagum

Lingonicum, in vicum qui vocatur Osismus, Ecclesiæ beati Vvinebaldi almas intulerunt reliquias. vbi quædam contracta genibus repens muliercula, mox vt horum gestamen pignerum attigit, ad sua reuocatis officia neruis sanitati perfectissimæ redditur. Inde itinere vnius diei peracto, quidam omnibus iã per sexenniũ dissolutus artubus linteum beatæ Reginæ cum gladio mittit in munere. Sed antequam coniunx eius ad eum, quæ hæc detulerat munuscula, rediret, infirmus idem membrorum omnium recuperat munia. His auditis quædam matris ab vtero cæca puella deducitur huc ad sancta præsidia: moxque dum feretrum beatæ contigit dominæ, depulsa lumen recepit cœcitate. Ingressis villam Auergam quædam muta, sed & officio manuum destituta, progreditur obuiam: quæ statim recuperatis membrorũ muniis optatam meruit inuenire medelam.

Deinde venerando hoc in Ecclesia villæ Falesiæ posito munere, quidam lunaticus eandem basilicam est ingressus. tum nouissimè vexatus, merita beatissimæ petentibus cunctis, plenissimè regre-

ditur absolutus, integra scilicet sospitate donatus. In eadem villa quidam morbo attritus tria grabato exegerat lustra, carne iam ita putrefacta, vt viginti tria è corpore ipsius cecidisse feratur ossa. qui ad diuam perlatus medicatricem, virtute diuina erectus, stupente populo redditur sanus. Quædam quoque puella nomine Baua genibus attracta repens, vtpotè vtroque poplite contracto matris ex vtero; basibus hîc solidatis recto recessit vestigio: quæque postmodum Remis in sancto permãsit proposito. Accedit quoque fœmina, quæ paralysi resoluta linguæ penitus amiserat officia, laxisque neruis dexteræ manus inutilia dependebant vincula. cuius allatus in munere linteolus, vt thecam sacri contigit corporis, mulier pristinæ munia perfectæ recepit salutis. Quidam surdus à natiuitate veruecem adduxit: Ecclesiam ingressus ad missarum solennia stetit. Vt ad Euangelium ventum est recitandum, verba vitæ cœpit insolita aure percipere. quo perlecto curatus, confessus est, Euangelium se nunquam priùs audisse. Pater quidam lactentis aduenit pueri, quem ad exitium

iam iamque vis impellebat ægritudinis. Genitor ergo votum pro vita vouens navi rediit,& puerum, qui per quinque iam dies fomenta ſpreuerat mammæ, reperit incolumem,lacque ſugentem. Paralyticus quidam Treuerorum è finibus eſt aduectus, qui ſeptem dudum vicibus omnium membrorum ſoliditatem adeptus, toties carnis ſe premētibus deſideriis miſerabiliter eſt recontractus. qui poſtquam propria confeſſus eſt facinora, quod non egerat iam viceſimus voluebatur annus, permanſura deinceps eſt ſanitate potitus. Allata eſt item mulier quædam dextro latere peſtis immanitate reſoluta : quæ perfectam conſecuta medelam reuerſa eſt ſana. Item adducitur mane mulier cœca, quæ hora rutilante tertia gemina regreditur illuminata lucerna.

Denique vt perlata eſt ad præfatum Altuillarenſe monaſterium ſacratiſſima gleba, quibuſdam dubitantibus an ipſa foret Helena Conſtantini Auguſti genitrix, vitaliſque ligni repertrix: id probabili Chriſtus aſſeuerare dignatus eſt æquę iudicio, triduano ſupplicatus ieiunio. Mittuntur etiam tres fratres ex eodem

Monaſterio Romam, ad indagandã tranſlationis huius beatæ reginæ certitudinẽ: qui redeuntes & veritatis huius indaginem, & geminatum gaudium, corpus videlicet beati Polycarpi Presbyteri, collegæ ſancti Sebaſtiani, huic attulere cœnobio.

Huius beatæ reginæ quondam natalis die imminente, piſcatores Monachorum noctu capturæ inſtabant piſcium in Materna flumine, caſſóque fruſtrati per totam fere noctem labore, tandem conqueſti ſanctam Helenam pro ſua cœperunt inclamare fatigatione. Tum in Dei & in ipſius nomine laxantes rete, gemino ditati gaudent eſoce. Sed mox vnus horum repetens matrem, quodam gaudia interpolauit mœrore. Dumque rurſus queruntur, iterúmque dominam inclamando turbantur, piſcis elapſus mirabiliter dans ſaltum ab imo, ſuperiorem retis funem tenaciſſimo corripit morſu, & ſic inhærens funi pependit, donec ſtupefactus eum tandem piſcator gratanter excepit.

De translatione sancti Sindulfi ad idem Monasterium. Cap. IX.

AD hoc Monasterium beati Sindulfi translata sunt ossa: quæ in villa quæ dicitur Alsontia, fuerant posita; vbi Deo idem sanctus vir sacerdotali seruierat officio, & vbi pluribus post obitum claruerat miraculis. Cuius pignera vt perlata sunt ad villam, quæ dicitur Spida; mulier quædam cœca pristinum gauisa est lumen adepta. Cumque appropinquarent iam portæ ciuitatis Remensis, obuiam properante populi multitudine, accessit quędam muta & debilis manu puella: quæ vt se terræ prostrauit, ab vtraque sanari peste promeruit. Allata est illuc quædam muliercula manibus, genibusque contracta: quæ continuò vt est ad terram deposità sanitati lætatur restituta. Sed vbi victa luxu gloriari cœpit, quòd eam vellet, nollet, vir suus reciperet, qui eam infirmitatis huius causa dimiserat, ad depulsam rursus est miseriam reuoluta. Item, vt posita sunt beati viri membra in Ecclesia, coram altari sanctę Mariæ:

aduenit quædam puella reptans genibus contracta: quæ virtute Dei erecta, huius sancti meritis astitit sana. Adducitur etiã quædã iam per annos septem cœca: quæ mox vt valuas tẽpli attigit, lumẽ recuperare meruit. Celebratisq; Missæ sacramẽtis, defertur inde corpus beati viri ad basilicam sancti Remigij. In crastinum profertur ad monasterium Auennacum: & occurentibus sanctimonialibus, aduenit quidam iam duobus annis claudus : qui vbi se prostrauit in humum , surgens priscum cœpit figere gressum. Affertur etiam quædam contracta, membrisque resoluta: quæ sine mora sospitati gaudet restituta. Tum perlatum est munus hoc venerabile ad monasterium Altuillarense. Vbi quædam puella aduecta, à primo anno natiuitatis cœca, vt ad ianuam monasterij peruenit, lucem videre cœpit. Duo germani prouectæ fratres ætatis sub vno anno luce priuati oratorium ingressi, vt se dederunt in orationem, cruor eis pro lacrymis fluere cœpit ex oculis; moxque lumine recepto lætantur sepulcrum videre sanatoris. Quædam Deo sacrata votum habuit cum

sociis, vt iret ad locum sancti pigneris. Quæ de itinere medio, cæteris iter peragentibus cœptum, reuersa, vt ad suæ locum cellulæ peruenit, poplitibus brachiisque contracta diriguit. Postea plaustro ad præfatum deuecta cœnobium, postquam aliquandiu ibidem in hac est ægritudine remorata, exultat tandem pristina sibi sospitate redhibita.

De sancto Reolo Episcopo. Cap. X.

POst S. Niuardum præfatus domnus Reolus Episcopium hoc est adeptus: quod tam hereditariis quàm emptitiis iuuenitur auxisse rebus. Qui ex præceptis domni Niuardi causas apud regiam maiestatem pro rebus Ecclesiasticis, vel colonorum legibus egisse ac euicisse reperitur. Ipse verò beatus Reolus in Episcopatu iam positus magnam habuit intentionem, pro rebus præmissi sancti Niuardi Episcopi, cum Gundeberto regis optimate, ipsius domni Niuardi fratre germano; dicente Gundeberto, quòd villæ germani sui Niuonis Episcopi, tam de paterna quàm de materna hereditate,

quas Niuo moriens dereliquerat, ipſi iure legitimo deberentur. At contra Domnus Reolus vel agentes ſui dicebant; quòd Domnus Niuardus omnem rem ſuam pro animæ ſuæ remedio ad loca ſanctorum per ſua inſtrumenta contuliſſet; ſcilicet ad Eccleſiam ſanctæ Mariæ, & ſancti Remigij, atque ad monaſterium Altuillare, nec non & Viriziacum, vbi domnus Baſolus in corpore requieſcit: quæ monaſteria ipſe Domnus Niuo ſuo conſtruxerat vel reſtruxerat opere. Item Remis in monaſterio puellarum, vbi Boba præeſſe videbatur Abbatiſſa. Item ſanctis Rufino & Valerio; vel per reliqua loca ſanctorum. Sed dum inter vtramque partem hæc intentio verteretur, mediantibus pacificis tandem perſonis, eo tenore ad pacem concordia redierunt, vt Gundebertus ea quæ vltra Ligerim fuerant Emmæ genitricis ipſorum, abſque repetitione Reoli Epiſcopi, vel agentium ſuorum, in ſua reciperet poteſtate. Reliqua verò, quæcũque bonæ memoriæ Domnus Niuo ad loca Sanctorum per ſua inſtrumenta delegauit, ad integrum ea Sanctorum loca per-

petualiter abſque repetitione Gundeberti, vel heredum ſuorum cum Dei adiutorio poſſiderent. Vnde conuentiale quoque ſcriptum digeſtum apud nos adhuc reſeruatur, vtriuſque partis aſſignatione roboratum.

Hic partem villæ Ditiaci poſitus in Epiſcopatu emit. Item manſum & campos in villari Berſiniaco. Item manſos aliquos pluſquam quatuor infra ciuitatem Remenſem à diuerſis perſonis, & alia quædam. Item portionem de villa, quæ dicitur Mons Allonis. Item partes villarum Roſiaci & Popiaci, & alia nonnulla, tam prædia quàm mancipia, eius temporibus tradidit vir illuſtris Vvaratus ad Eccleſias ſanctæ Mariæ & ſancti Remigij Remis: Cruciniacum montem, Curbamuillam, cum Aciniaco, in pago Tardonenſi. Quædam denique hic beatus præſul Reolus ex rebus Eccleſiæ iuueninitur cum quibuſdam perſonis commutaſſe, partium ſcilicet librata opportunitate.

Habuit filiam Deo ſacratam in monaſterio, quod Ebroinus Sueſſionis conſtruxit, ſub ſancta regula conuerſantem,

nomine Odilam, quam ex legitimo susceperat ante clericatum matrimonio: cui villas quasdem tam in pago Remensi vel Bellouacensi, quàm etiam in partibus Transligeranis eo tradidit iure, vt ad idē monasterium res ipsæ post eius decessum proficerent omni tempore.

Construxit hic venerabilis præsul monasterium Orbacense, in loco quem promeruit dono regis Theoderici, per ipsius licentiam; suffragāte quoque Ebroino Maiore domus. Impetrauitque domnus idem Reolus à monasterio Rasbacensi sex monachos, qui regimina sanctæ regulæ ibidem tenerent, & alios ea docerent. Ex quibus vnum, Leudemarum nomine, in eodem loco Abbatem constituit: qui rexit idem monasterium donec vixit. Nam licet ab Odone quodam fuerit expulsus; à Childeberto tamen rege postea restitutus est. Post cuius obitum domnus Rigobertus Archiepiscopus ipsum recepit & rexit. Huius Monasterij monachum, nomine Hucboldum, nuper Hungari comprehensum trucidare nisi sunt: sed nequaquam ferro incidere potuerunt. Nam vt idem refert,

& nonnulli captiui qui viderant, reuersi nunc quoque testantur, dum sagittis eũ nudum vndique Barbari petissent, vt ab adamante relisæ, sic ab eius resiliebant corpore sagittæ, nec signum ictus vllum apparebat in cute: sed & omni conatu gladio percussus, nihilominus mansit intemeratus. Vnde & Deum dicentes eum esse, duxerunt reueriti secum, donec redemptus à quodam Episcopo atque dimissus reuertitur.

De sancto Rigoberto. Cap. XI.

PRAEFATO Domno Reolo beatus Rigobertus successit in Episcopatu, eius, vt traditur, etiam carne propinquus, in regione Ribuariorum nobili prosapia genitus: patre siquidem ex eodem pago, nomine Constantino; matre verò ex Porcensi orta territorio. Vir piis moribus instructus, & virtutum insignibus adornatus. Qui nonnulla in Episcopio collapsa reperiens reparauit. Sed & Canonicam clericis religionem restituit, ac sufficientia victualia constituit; & prædia quædam illis contulit, nec non ærarium

commune vſibus eorum inſtituit. Ad quod has villas delegauit: Gerniacã cortem, Muſceium, Roceïum, Vlfiniacum Riuum, Curcellas: Eccleſiam quoque ſancti Hilarij, cum ſuburbio ad eam pertinente: ſcilicet vt in annua tranſitus ſui die ſufficiens eis inde refectio pararetur: quæ ſupereſſent, ipſis communiter diuidenda cederent. Famulos quoque, & eorum colonias ad neceſſaria Canonicorum ſeruitia deputauit, & eoſdem Chriſti pauperes rerum ſuarum heredes fieri deſtinauit. Harum verò ſumma rerum in XL. vel amplius manſos colligitur. Nonnullas etiam Epiſcopij villas, deſcriptis earum coloniis, ſeruitiiſque, rite diſpoſuit.

Res etiam quibus Epiſcopium auxit quaſdam dato pretio comparauit, vt villam nomine Cartobram in pago Tardonenſi à Gamnoaldo, pro qua dediſſe traditur auri ſolidos quingentos: & in villa, cui nomen Turba, manſos duos, à diuerſis perſonis. Item portionem de vilquæ dicitur Campaniaca, ſuper fluuium Vidulã, ab Hoſomo: pro qua dediſſe reperitur in auro ſolid. CXL. Item à quadam

consobrina sua nomine Gilsinda portionem de villa Bracaneto super fluuium Rotumnam, cum mancipiis, ædificiis & omnibus ad ipsam possessionem pertinentibus. Item ab eadem Gilsinda partem quandam de villa Bobiliniaca supra fluuium Suippiam, cum domibus, mancipiis, campis, pratis, & cæteris ad eandem possessionem pertinentibus: pro quibus rebus in auro solidos centum inuenitur dedisse. quasdam quoque res trans Ligerim non modico auri dato pōdere reperitur emisse, Quædam quoque cum aliquibus personis inuenitur commutasse, pro partium scilicet opportunitate. A Dagoberto denique rege præceptum immunittatis suæ obtinuit Ecclesiæ, suggerens eidem regi, qualiter ipsa Ecclesia sub præcedentibus Francorum regibus, à tempore domni Remigij & Clodouei regis, quem ipse baptizauit, ab omni functionum publicarum iugo liberrima semper extiterit. qui præfatus rex hoc beneficium confirmare vel innouare disponens, cum consilio procerum suorum statuit, ad predecessorum formam regum præcipiens, vt omnes

ipſius sãctæ Dei Eccleſiæ res, tam in Cãpania, & infra vrbem, vel ſuburbanis, quàm in Auſtraſia, ſeu Neuſtria, vel Burgundia. ſeu partibus Maſſiliæ: in Rodonico etiam, Gaualitano, Aruernico, Turonico, ſeu Pictauico, Lemouicino, vel vbicũque infra regna eius ipſa Remenſis Eccleſia, vel baſilica beatiſſimi Remigij villas aut homines habere videbatur, ſub integra immunitate omni tempore poſſent manere. Sic quoque vt nullus iudex publicus in ipſas terras auderet ingredi, vt manſiones intrando faceret, aut quælibet iudicia, vel xenia ibidem exigere vllatenus præſumeret. Sed quodcunque à preceſſoribus ſuis regibus Eccleſiæ Remenſi vel baſilicæ ſancti Remigij fuerat conceſſum, cunctis diebus eadem Eccleſia valeret habere conſeruatum. Sed & à filio ipſius ſuper huiuſce auctoritatis corroboratione, & à cæteris ſui temporis regibus immunitatis, ac teloneorum remiſſionis præcepta Eccleſiæ ſuæ obtinuit permanere. Item Theoderici regis ſpecialiter pro villa Calmiciaco, quam Grimoaldus vir illuſtris Eccleſiæ Remenſi contulerat.

quarum adhuc regalium monimenta præceptionum in archiuo sanctæ huius Remensis conseruantur ecclesię.

Hic venerabilis præsul Pipinum Maiorem domus regiæ traditur amicissimum habuisse: cui eulogias pro benedictione crebrò solebat mittere. Ad quem collocuturus dum venisset aliquando, cœpit idem Princeps requirere, quid huic sancto patri gratum potuisset offerre. Morabatur autem tunc apud Gerniacam cortem. quam villam eidem oblatam vbi gratam haberi beato pontifici comperit, offert ei, vt quantum vellet in gyro acciperet, vel quantum circumiret, dum ille meridie quiesceret. Beatus itaque Rigobertus, exemplum beatissimi Remigij secutus, per fines qui manifestissimè parent pergens, passim itineris sui limitem poni præcepit, vt litem discerneret aruis. Cui regresso surgens Pipinus à somno largitus est omnem quem circuitu suo concluserat locum. Ad indicium verò memorabile super hoc itineris sui vernantior omni tempore, quàm in cęteris circa locis, visitur herba virere. Est & aliud non contemnendæ

nendę rei miraculum, quod proculdubio meritis ipſius conſtat eiſdem rebus à Domino prærogatum. Siquidem poſtquam eius ceſſere dominio, fertur eas nunquam læſiſſe tempeſtas, nec cecidiſſe ſuper illas grando: & cũ in locis contiguis videatur cadere, fines eorum non præſumit attingere. Denique res iſtas, vel cætera quæ viſus eſt obtinuiſſe, nullo mundanæ cupiditatis impetrauit obtentu; ſed Eccleſiæ ſuæ in cunctis conſulens vtilitatibus, illam conſtituit heredem. Plures etiam rerum ſuarum participes fecit Eccleſias, vt variis chartarum docemur inſtrumentis. Sub ipſius Epiſcopatu dedit Ado quidam Abbas ad Eccleſiam ſanctæ Mariæ Remenſis res ſuas ſitas in pago Laudunenſi in vico, qui dicitur Raoſidus, cum adiacẽtiis earum, domibus ſcilicet, & colonis, campis, vineis, pratis, ſiluis, paſcuis, aquis, aquarumve decurſibus, & omnibus appenditiis. Item ad matriculam ſancti Remigij res quaſdam in pago Tardonenſi in villa Corneciaco conſtitutas. Diuerſæ quoquę perſonæ in locis diuer-

ſis res ſuas pro animarum remedio Ecclesiæ Remenſi ſub hoc patre beatiſſimo tradiderunt, vt Beroaldus & Saïrebertus in monte Betelini & Taxouariis domos, arua, mancipia, vineas, ac ſyluas: Gairefredus & Auſtreberta in pa- Laudunenſi, in villa Vvarocio, manſos cum terris adiacentibus, vineis, ac mancipiis. Abbo res ſuas ſitas in pago Porcenſi, villa Auguſta: Leudemarus in Camarciaco, in pago Remenſi, manſos cum ędificiis, mancipiis, ruribus, vineis, ſyluis, pratis, & cæteris adiacentiis. Rodemarus res ſuas ſitas in vico Caſtricenſi. Itē Auſtrebertus ſuas in eadēvilla. Quarum adhuc exemplaria traditionum apud nos condita reſeruantur.

De expulſione ipſius ab Vrbe Remenſi. Cap. XII.

ORta denique ſimultate inter regem Chilpericum & Carolum, præfati Pipini filiū, Maiorémque domus Ragāfridum, Carolus iſte prope vrbem tranſiens Remorum, clamaſſe fertur ad beatum Rigobertum ſupra portam ciuitatis ſitum, vt ei iuberet eandem portam ape-

riri, quatenus ad Ecclesiam sanctæ Dei genitricis oratum posset abire. Cui crebris in idipsum vocibus instanti respondisse vir Domini perhibetur, quòd non illi eam priùs aperiret, donec sciret quem finem lis cępta perciperet: ne forte vrbem sibi commissam illi diripiendam proderet, qui aliarum res nonnullas vrbium iam diripuisset. Ad hæc Carolus comminatus furibundè asseritur, quòd si reuerteretur victor in pace, non vltra idem vir Dei tutus maneret in eadem ciuitate. Supra portam siquidem, quæ dicitur Basilicaris, vel quòd basilicis in gyro sui dispositis abundauit, vel quòd euntibus ad basilicas in vico sancti Remigij sitas peruia fuerit; hic benedictus Domini consueuisse traditur commorari; quòd apertis cœnaculi sui fenestris loca sanctorum B. Remigij cæterorumque orandi gratia solitus fuerit contemplari. Oratorium quoque super eandem portam construxerat in honore S. Michaelis Archangeli, de quo in contiguam sancti Petri Ecclesiam descendere morem fecerat orationis amore. Quod oratorium non pauco tempore perseuerauit ibidem: donec Ludo-

uicus Imperator idem S. Petri Monasterium Alpaidi filiæ ſuæ dedit. Cuius mulieris vir, nomine Bego, præfatum dirui iuſſit oratorium, quia ſcilicet quadam die caput in ſuperliminari eiuſdem oſtioli grauiter eliſerit, eo quòd ſtatura procerus fuerit, & erecto collo ambulauerit, nec ad introeundum ſeipſum humiliauerit: prætendens quòd feneſtram obnuberet Eccleſiæ præ ſui celſitudine. Quod tamen oratorium vt cœpit euelli, mox ille corripitur à Dæmone, vt erat in pago Laudunenſi procul ab vrbe Remenſi. Porro per huius portæ viam puluis & ventus mixtim ferebantur: vnde & tenebræ vrbi videbantur illatæ: nec per eandem viam facilè valebat quiſquam incedere. Hoc autem oratorium modo reparatum, & in præmemorato beati Michaelis veneratur honore reſtitutum.

Præfatus itaque Carolus vt principatum bello adeptus eſt, hunc virum Domini Rigobertum patronum ſuum, qui vt traditur eum de lauacro ſancto ſuſceperat, Epiſcopatu deturbauit, & cuidam Miloni ſola tonſura clerico, qui ſecum proceſſerat ad bellum, dedit hoc Epiſcopium.

Hic Carolus ex ancillę ſtupro natus, vt in annalibus regum de eo legitur, cæteris qui ante ſe fuerant audacior regibus, nō ſolùm iſtum, ſed etiam alios Epiſcopatus regni Francorum laïcis hominibus & Comitibus dedit: ita vt Epiſcopis nihil pietatis in rebus Eccleſiarum permitteret. Verùm quod contra hunc virum ſanctū & alias Eccleſias Chriſti perpetrauit malum, iuſto Dei iudicio Dominus refudit in caput eius. De quo primùm ſcripta relatione traditur, quòd ſanctus Eucherius, cuius in monaſterio ſancti Trudonis humatum eſt corpus, Aurelianenſium quondam Epiſcopus, dum in oratione poſitus mente cœleſtibus intenderet, ad alteram vitam raptus, inter cetera quæ Domino ſibi reuelante conſpexit, hunc Carolum in inferno inferiori torqueri vidit. Cui de hoc ſciſcitanti reſponſum eſt ab Angelo ductore, quòd ſanctorū iudicio, qui in futuro examine cum Domino iudicabunt, quorum res abſtulit, ſempiternis ſit pœnis deputatus. Qui beatus Eucherius ad ſæculum reuerſus, ſancto Bonifacio, qui tunc Galliis ad reſtituenda iura Canonica fuerat ab Apoſtolica

ſede prælatus, & Fulrado Abbati monaſterij S. Dionyſij, & ſummo Cappellano regis Pipini, hęc indicare ſtuduit: dans in aſſertione, vt ad ſepulcrum eius accedentes, ſi corpus ipſius inibi non reperirent, quæ de illo referebat vera eſſe ſcirent. Quibus ad locum, vbi corpus eiuſdem Caroli ſepultum fuerat, venientibus, & ſepulcrum ipſius aperientibus, ſubitò viſus eſt ſerpens egreſſus; & totum illud ſepulcrum vacuum reperitur interius, ſicque denigratum, ac ſi flammis fuiſſet exuſtum. De præfato denique Milone Zacharias Papa Romanus prænotato ſancto Bonifacio inter cætera, quæ ad eum mandata direxit, ita ſcribit: *De Milone autem, & eiuſmodi ſimilibus, qui Eccleſiis Dei plurimum nocent, vt à tali nefario opere recedant, iuxta Apoſtoli vocem opportunè importunè prædica. ſi acquieuerint admonitionibus tuis, ſaluabunt animas ſuas: ſin verò, ipſi peribunt obuoluti in peccatis ſuis. Tu autem, qui rectè prædicas, non perdes mercedem tuam.*

Cæterùm ſanctus Domini Rigobertus dominicis obtemperãdo præceptis, quibus iubetur ſub perſecutione de ciuitate in ciuitatem fugere, ſeceſſit in Vvaſco-

niam. Ibi exulando, dum multorum ſancto feruore memorias Sanctorũ luſtraret, quandam ingreſſus baſilicam, donec inſiſtit orationibus, campanæ pulſantur ex more. Denique ibi duo pulſata ſigna ſonitum nullum repertum dediſſe. Tunc ſacerdos & alij circunſtantes ſollicitè perſcrutantur quis ſit, & vnde aduenerit. Ille ſe profitetur clericum, & de Francia profectum. Adiicientes illi, ſuper nouæ rei ſciſcitantur euentum: cur ſcilicet impulſa eorum conſueta non reſonent ſigna. At ille duo pandit ſibi de quadam Eccleſia ſua furtim ablata, arbitrarique ſe, ne fortè ſint ea. Quibus ſibi oſtenſis, vt aſſerit ſua fuiſſe, experimenti gratia rogatur pulſare illa. Ad cuius impulſum his altiſonè reboantibus vera dixiſſe comprobatur. Ita cunctis ſuper huiuſcemodi facto ſtupentibus ſuæ ſibi nolæ redduntur: & ipſe tam admiratione quàm veneratione dignus habetur. quæ poſtmodum in Francia delatæ & Eccleſiæ Gerniacæ cortis ſunt reſtitutæ. Fertur hunc virum Dei præfatus Milo, cui Epiſcopium Remenſe datum fuerat à Carolo, functus legatione ad Vva-

ſcones in hac regione reperiſſe, eique vt in Franciã reuerteretur ſuaſiſſe, ſuumque ſibi redhibendum Epiſcopium ſpopondiſſe. Qui regreſſus petitur à Milone, vt res quas Eccleſiæ iam delegauerat in ius proprium ſibi traderet. quod eo nullatenus aſſentiente, & Milone ſe de pollicitatione mutante, altare tantùm vir Dei ſibi rogat concedi ſanctæ Dei genitricis Mariæ; vt ſcilicet in eo miſſas ſibi liceat celebrare. Quo demum obtẽto, habitauit in Gerniaca corte tempore non pauco, vitam in humilitate, parcitate, vigiliis, orationibus, & eleemoſynis, cæterorúmque bonorum operum exhibitionibus agens. Moriſque fuit ei, ciuitatem Remorum frequenter inuiſere, & in ara beatæ Mariæ miſſas, vt optauerat, celebrare. Tum per Eccleſiam ſancti MAURICIJ ad ſanctum Remigium orandi gratia pergere. Inde ſancti Theoderici monaſterium viſitare: ac per Eccleſiam ſancti Cyrici de Culmiciaco ad ſanctum Petrum in Gerniacam cortem redire.

De miraculis in vita ipsius ostensis. Cap. XIII.

CONTIGIT itaque quondam, dum ad sanctum Cyricum oratum venisset in Culmiciacũ, locutum eum cum Oeconomo Remensis Ecclesiæ qui aderat: rogatúsque ad prandium recusauit, vt pote missas acturus ad sanctum Petrum. Interea mulier quædam anserem attulit Vicedomino: quem ille offerens Episcopo, petit vt iubeat recipi, secúmque deferri. quem puer viri Dei suscipiens ferebat, cùm subito de manibus eius euadens auolauit, spemque resumẽdi puero abstulit. At pater sanctus puerũ vehementer anxiatum conspiciens, blandè ceu vir mitissimus consolatur, docens de temporalium amissione rerum nequaquã flendũ vel contristãdũ, quinimmo semper in Domino, qui dat omnibus affluenter, sperãdũ. Et ecce post aliquod spatium auis vltro reuolans ad terram coram sancto Præsule descendit, eumque quasi prædux pręiẽs, nusquã à tramite deuiat, donec ad Gerniacam cortẽ quo ibant, peruenit.

Quam vir Domini non passus occidi, præuiam habebat itineris. Fertur enim ante se cursitare solita, dum ciuitatem adibat, aut redibat. Huius beati Præsulis Adrianus, sedis Apostolicæ Pōtifex, meminit in Epistola sua Tilpino, pòst Episcopo Remensi, directa: in qua & querimoniam facit super eo, scribens in hunc modū: *Tua fraternitas nobis retulit, quia faciēte discordia inter Francos, Archiepisc. Remēs. nomine Rigobertus, à sede contra canones deiectus & expulsus fuit, sine vllo crimine, & sine vllo Episcoporū iudicio, & sine vllo Apostolicæ sedis consensu, vel interrogatione: Sed solūmodo quòd antea nō consensit, in parte illius, qui postea partē illā de regno in sua potestate accepit; in qua parte Remensis ciuitas est: & donatus, atque magis vsurpatus contra Deum & eius auctoritatem fuit ille Episcopatus, simul cum alio Episcopatu, & aliis Ecclesiis, à sæcularibus potestatibus Miloni cuidam, sola tonsura clerico, nihil sapienti de ordine Ecclesiastico; & alij Episcopatus de ipsa diœcesi Remensi diuerso modo essent diuisi, & aliqui ex magna parte sine Episcopis cōsistentes. & ad alios metropolitanos Episcopi & clerici ordinationes aliquādo accipiētes erant, & refugia indebita habebāt, &*

à ſuis Epiſcopis iudicari & diſtringi non ſuſtinebant; & clerici, & ſacerdotes, & monachi, & ſanctimoniales ſine lege Eccleſiaſtica pro voluntate & licentia viuebant.

De obitu & ſepultura ipſius. Cap. XIIII.

HIc denique beatus Præſul Rigobertus actibus egregiis, magniſque virtutibus pollens, annos plures in hac exegit conuerſatione, conſummataque viriliter præſentis vitæ militia deceſſit pridie Non. Ianuarij. Humatus eſt autem venerabiliter à ſacerdotibus in præfata villa, in qua morari ſolebat, in Eccleſia ſancti Petri ad Auſtralem plagam altaris. Qui multis hîc poſt ſanctam depoſitionem ſuam refulgens miraculis, quanti ſit apud Deum meriti, patenter innotuit. quæ tamen mira ob incuriam, vel ſcriptorum raritatem, non fuere deſcripta.

Tres ſiquidem claudi ab incolis eiuſdem loci memorantur inibi fuiſſe curati. Cuius redibitæ ſanitatis indicia, bacilli videlicet ac ſcabella, in eadem Eccleſia diu ſunt reſeruata, donec exinde

beata eius sunt pignera translata. Quædam quoque mulier cœca, nomine Aufildis, ipsius loci habitatrix, ibi pristinum meritis huius patrocinantibus lumen recepit oculorum. Puer quidam, scholaribus apud loci presbyterum studiis deditus, lasciuè quondam ludendo supra tumulum eius subsilire cœpit, non dans honorem Deo, neque sancto ipsius ibidem sepulto. Sed vt sepulti meritum panderetur, & huiusmodi præsũptio cohiberetur, continuò pes illius indoluit; moxque claudus effectus officium pedis vnius amisit. quo comperto, presbyter cancellos inibi circa tumbam, ne quis ignarus simile quid pateretur, fieri procurauit. In eadem basilica voces tantæ dulcedinis post eius sepulturam sæpius auditæ narrantur, vt non nisi Angelicæ comprobentur. Lux quoque tantæ claritatis mediis inibi noctibus emicuit, vt solis fulgorem vicisse videretur. quæ magno etiam quondam iubare sacerdotis contiguã penetrauit ædiculam. Quo viso tãtus timor inuasit presbyterum, vt abinde maiorem huic loco reuerentiam exhibuerit, quàm antea solitus fuerit.

Ad hoc viri Dei ſepulcrum diuerſis ab ægritudinibus multi curantur infirmi. Frigoritici quidam cum fide venientes candelam in votis offerunt, & abraſum ſepulcri puluerem ſumunt; quem aquæ mixtum bibunt, & ſanitatem huius ſancti meritis adipiſcuntur. Dentium verò doloribus cruciati hunc debita cum veneratione tumulum deoſculantur, & ita curari merentur.

De tranſlatione corporis eiuſdem.
Cap. XV.

ITaque dum in hoc loco hic inclytus Domini Confeſſor pluribus clarificatus ſignis reniteret, Domnus Præſul Remenſis Hincmarus hinc eum tranſtulit, & ad cœnobium ſancti Theoderici detulit, ac ſecus ipſius beati viri tumbam poſuit. vbi dum aliquot annis venerantur, plura per eum Dominus mira patrare dignatus eſt. Multi ſiquidẽ febribus vexati, vel dolore dentium fatigati, eius hîc quoque cum fide petentes auxilium, diuinũ gauiſi ſunt adepti remedium. Ex quibus mulier quædam nomine Audinga, de quadam proxima monaſterio villa, nomine Colmelecta, febribus

attrita, hæc apud se super recuperanda sibi sanitate fecisse traditur experimenta. Tres enim candelas vnius fecit quãtitatis: quarum vnam nomine sancti Theoderici, alteram sancti Theodulfi, tertiam sancti Rigoberti constituit: quas simul accendens, quæ superaret ardendo, probare disposuit. Quo facto, dũ superdurat flagrando quæ beati fuerat nomine Rigoberti, mulier id reputans Deo placitum, eidem Sancto fieri votũ suum instituit. Continuò aliam instaurans candelam, huius almi viri duntaxat venerationi dicatam, veniensq. ad locum designatum, munusculum obtulit, & ante quæsita sancti Dei pignera post orationem dormiuit, euigilânsque desideratam se sospitatem recepisse probauit.

Post annos nouem huius beati Præsulis ossa Remorum perferuntur in vrbem, & in basilica sancti Dionysij honore dicata locantur, vbi Canonicorum sepultura Remensium tunc habebatur. Erat tunc quædam mulier cæca, in villa quam vocant Alamannorum cortem, quæ dormiens audiuit in somnis vocem dicentem sibi, Quid hîc facis? cur iaces? Cra-

ſtina die Pontifex Hincmarus & Canonici Remenſes ſanctum transferẽt Rigobertum : vade ad illum, & ille te adiuuabit. At illa diluculo conſurgens accelerauit, candelam ſecum deferens, aduenire. quæ mox vt ad loculum beati pigneris acceſſit, lumen olim amiſſum recipere meruit. Surdus etiam quidam tranſlationis huius æquè die veniens, vt locellum ſacri corporis baiulum tetigit, auditum ſtatim recepit. qui tali quoque modo ſe retulit accerſitum. Noctu ſiquidem in diuerſorio quieſcentem perſona quædam incognita leniter hunc in latere percuſſit & excitauit, excitatúmque vocauit. Senſit ille tangentem, ſed non audiuit, vt pote ſurdus, vocantem. Audierunt tamen qui ſecum aderant in domo vocem ad ſanctum Rigobertum ire quantociùs eũ admonentem, licet viderint neminẽ. Qui confeſtim abiit, & ſalutem diu deſideratam inuenit.

Huius beati Patris membra veneranda, quoniam Eccleſia prænotata neceſſitate muri ciuitatis, ob infeſtationem paganorum conſtruẽdi, euertebatur, Fulco Præſul vrbi poſtmodum intulit, & in me-

dio Ecclesiæ beatæ Dei genitricis Mariæ post altare sanctæ crucis collocauit. Vbi plures etiam cum fide accedentes optatam reperere medelam. His fere diebus monachus quidam cœnobij beatissimi Remigij, nomine Sigoardus, validissima febre correptus, impos quoque mentis effici videbatur. Qui dum quadam nocte cubitum perrexisset, incœnatus tamen, & quiescere nullatenus sineretur, artatus vndique beatum Rigobertum auxilium sibi ferre clamans inuocat, & optatam protinus sanitatem recuperat.

Post aliquantum temporis deferuntur huius sācti viri pignera in pagū Veromandensem ad villam Memnicum, quam Odalricus comes Ecclesiæ Remensi tunc temporis contulerat; & Fulco Præsul Canonicorum victui deputarat. Vbi quidam commanebat in proximo presbyter, nomine Signinus, qui magno cruciabatur dentium dolore. Hic audiens hæc pretiosa illuc delata munera, quam victus ægritudine impediebatur adire, candelam illò studuit transmittere. Ac licet absens corpore, precibus tamen & lacrymis sanctum Domini Rigobertum non distulit

distulit exorare, quatinus per ipsius interuentum medelam mereretur accipere. Qui mox vt munusculum eius ad sancti loculum peruenit, medicum cœlestem sibi adesse recepta sanitate sentire promeruit. Et confestim ad locum sacri medicatoris profectus est, totumque se in lacrymis ante ipsius effundens memoriam gratias retulit, & quanta sibi per huius inuocationē patris fecerit Dominus, indicauit. Nec longùm post hæc vrbi Remorum sacra membra reuocantur: & Ecclesia sancti Dionysij extra murum ciuitatis Canonicorum Remensium studio sumptibusque restructa, ibidem cum beati Theodulfi pigneribus honorificè venerantur illata.

De Abel eius successore. Cap. XVI.

BEatũ Rigobertũ secutus Abel in Episcopatus ordine reperitur: quamuis eum quidam Chorepiscopum tantũ fuisse tradant. Pontificem tamen illum extitisse diuersis inuenimus assertionibus, & maximè in Epistolis Zachariæ papæ ad sanctum Bonifacium directis: in quarum

vna commemorat, indicasse prædictum beatum Bonifacium suis literis inter cetera, quòd tres Episcopos per singulas Metropolitanas vrbes ordinasset; id est Grimonem in ciuitate, quæ dicitur Rothomagus: secundũ verò Abel in ciuitate, quæ dicitur Remorum; tertium denique Hartbertum in ciuitate quæ dicitur Senonis: *Qui & apud nos,* inquiens, *fuit, & tua nobis pariter & Carlomanni atque Pippini detulit scripta, per quæ suggessisti, vt tria pallia hisdem tribus prænominatis Metropolitanis dirigere deberemus: quod & largiti sumus pro adunatione & reformatione Ecclesiarum Dei.* Item in alia ipsius ad eundem epistola: *De Episcopis verò Metropolitanis, id est Grimone, quem nos iam compertum habemus, Abel, siue Hartberto, quos per vnamquamque Metropolim per prouincias constituisti; hos per tuum testimonium confirmamus, & pallia dirigimus ad eorum firmam stabilitatem, & Ecclesiæ Dei augmentum, vt ita meliori proficiat statu. Qualiter etiam mos pallij sit, vel quo modo fidem suam exponere debeant ij, qui pallij vti licentia conceduntur, eis direximus; informantes eos, vt sciant quid sit pallij vsus, & subiectis viam prædicare salutis: vt Ecclesiastica disciplina in Ec-*

clesiis eorum immutilatè seruetur, & maneat inconcussa, & sacerdotium, quod in eis fuerit, non pollutum, ut antea fuit, sed mundum, & acceptum Deo esse possit, quantum humana conditione valet: ita vt nullus reperiri possit sacris deuiare canonibus, & sacrificium mundum eorum ab eis immoletur. Ita vt Deus in eorum placetur muneribus, & populus Dei purificatis mentibus ex omni squalore sincerum exhibere valeant Christianæ religionis officiũ. Sed & quædam chartæ ipsius Episcopi reperiuntur nomine titulatæ.

De quo etiam præfatus Adrianus Papa in præmemorata epistola ad Tilpinum Archiepiscopum, post illa quæ præmissa sunt, subinfert: *Sanctæ memoriæ Bonifacius Archiepiscopus & Legatus sanctæ Romanæ Ecclesiæ, & præfatus amabilissimus Fulradus Franciæ Archipresbyter, tempore antecessorum nostrorum Zachariæ & Stephani successoris illius multũ laborauerunt, vt bonæ memoriæ prædecessor noster domnus Zacharias pallium Archiepiscopo Remensi, Abel nomine, per deprecationem supra scripti Bonifacij transmitteret. Qui ab illo constitutus fuit: sed ibi permanere permissus non fuit: sed magis contra Deum eiectus est, & Remensis Ecclesia per multa tem-*

pora, & per multos annos ſine Epiſcopo fuit, & res Eccleſiæ de illo Epiſcopatu ſunt ablatæ, & per laïcos diuiſæ ſunt, ſicut & de aliis Epiſcopatibus, maximè autem de Remenſi Metropolitana ciuitate.

De Tilpino Epiſcopo. Cap. XVII.

PRAEMISSOS in Epiſcopatu ſequitur Tilpinus, ex Monaſterio ſancti Dionyſij aſſumptus: cui magnus Carolus ab Adriano Papa impetraſſe palliũ reperitur, ſicut eiuſdem Papæ ad ipſum directa pandit epiſtola, quæ ita incipit:

ADRIANVS EPISCOPVS SERVVS SERVORVM DEI REVERENtiſsimo & ſanctiſsimo confratri noſtro Tilpino Eccleſiæ Remenſis Archiepiſcopo.

QVia ad petitionem ſpiritalis filij noſtri & glorioſi Regis Francorum Caroli, præbente tibi bonum teſtimonium de ſanctitate & doctrina Fulrado amabiliſsimo Abbate, Frãciæ Archipresbytero, pallium ſecundum conſuetudinem tibi tranſmiſiſſe nos, cum priuilegio vt Metropolis Eccleſia Remenſis in ſuo ſtatu maneret, benememoramus. & poſt aliquãta, quæ de ſancto Rigoberto, & Abel ſuperiùs

iam præmissa sunt, cùm de rebus Ecclesiæ Remensis ablatis loqueretur: *Et tua*, inquit, *fraternitas iam ex magna parte ipsas res apud gloriosum filium nostrum Carolum, & antè ad Carlomannum gloriosissimum fratrem eius impetratas habes, & ordinem ex aliqua parte, & in Episcopis, & in aliis, secundum Canonicam & sanctæ sedis Romanæ auctoritatem directum habes, propterea petisti à nobis, tibi & Ecclesiæ tuæ fieri priuilegium ex auctoritate B. Petri principis Apost. & S. sedis Romanæ, ac nostra, vt quod perfectum habes in antè valeat permanere, & quod adhuc perfectũ nõ habes, per nostram auctoritatem possis, auxiliante Deo, & B. Petro Apost. ad perfectionẽ perducere. Pro quo & nos ardenti animo, & diuino iuuamine Apostolicáq. fulti auctoritate, nõ solùm vetera secundum sacros Canones, & Apostolica huius sanctæ sedis decreta statuimus; sed & noua tibi pro tuo bono studio concedimus, atque auctoritate B. Petri Principis Apost. cui data est à Deo & Saluatore nostro Iesu Christo ligandi, soluendiq; potestas peccata hominũ in cœlo & in terra, confirmamus atq. solidamus, Rem. Eccles. sicut & antiquitus fuit, Metropolim permansurã & primã suæ Diœceseos sedem esse, & te qui in eadem sede, cooperante Deo, ordinatus es, primatem*

ipsius Diœcesis esse, cum omnibus ciuitatibus quæ ab antiquo tēpore Remensi Metropoli Ecclesiæ subiectæ fuerunt: atque etiam perpetuis temporibus tibi & successoribus tuis sit confirmatū. Et hoc interdicentes, ut nullus audeat iuxta sanctorum Canonum traditionem ex alio Episcopatu ibidem translatare, aut constituere Episcopum post tuam de hoc sæculo euocationem. Neque aliquis tuas parochias aut Ecclesias vel ciuitates subtrahere, neque Diœcesim Remensem ullo unquam tempore diuidere: sed integra maneat, sicut antiquitus fuit, & sacri Canones & prædecessorum nostrorum firmauit & nostra firmat auctoritas. Et te, aut futuris temporibus Remensem Episcopum: & primatem illius Diœcesis, non præsumat, neque valeat unquā aliquis de Episcopatu deiicere sine canonico iudicio, & neque in ullo iudicio sine consensu Romani Pontificis, si ad hanc sanctam sedem Romanam, quæ caput esse dinoscitur orbis terræ, appellauerit in ipso iudicio. Sed in sola subiectione Romani Pōtificis permanens, Diœcesim & parochiam Remensem, adiuuante Domino, & nostra atque B. Petri fultus in ista sancta sede auctoritate, secundùm sanctos Canones, & huius sanctæ sedis præceptiones, tibi subiectos ita certes & studeas gubernare, ut illam desiderabilē vocem

Domini nostri Iesu Christi valeas cum electis eius audire: Euge serue bone & fidelis, quia in pauca fuisti fidelis, supra multa te constituam, intra in gaudium Domini tui. Et quod ad nostram notitiam perduxisti, quia ad alios Episcopos de ipsa Diœcesi Remensi quidam accipiebant ordinationes, & habebãt indebita refugia, & hoc per omnia prohibemus. Sed sicut sacra docet auctoritas, & in Synodis comprouincialibus conuocandis & faciendis, & in ordinationibus, ac diiudicationibus, Remensis Ecclesia, & Archiepiscopus, qui in ea constitutus fuerit, talem habeat auctoritatem, sicut sacri Canones, & huius sanctæ Ecclesiæ constitutiones docent. Et nullus per vllũ vnquã tempus tibi, vel Remensi Ecclesiæ, de rebus ad illam debitè pertinentibus diuisionem vel violentiam, sicut antea factum fuit, facere præsumat. Nam si quod nõ credimus, si quis ille fuerit, qui contra hanc nostram præceptionem temerario ausu venire tentauerit, nisi se citò & maximè post commonitionem correxerit, sciat se æterno Dei iudicio anathematis vinculo esse innodatum. Si quis verò Apostolica seruauerit præcepta, & normam rectæ & orthodoxæ fidei fuerit assecutus, benedictionis gratiam consequatur. Hæc à nobis definita per huius nostræ confirmationis paginam in tua Ec-

clesia perpetuis temporibus pro sui confirmatione conseruãda esse mandamus. Iniũgimus etiã fraternitati tuæ, vt quia de ordinatione Episcopi nomine Lulli S. Magũtinæ Ecclesiæ ad nos quædam peruenerunt, assumptis tecum Viomago & Possessore Episcopis, & missis gloriosi ac spiritalis filij nostri Caroli Francorum Regis, diligenter inquiras omnia de illius ordinatione, & fidem ac doctrinam illius atque conuersationem & mores ac vitam inuestiges: vt si aptus fuerit & dignus ad Episcopalem cathedram gubernandã, expositam & conscriptam & manu sua propria subscriptã catholicam & orthodoxam fidem per missos suos cum literis ac testimonio tuo, seu aliorum Episcoporum, quos tecum esse mandauimus, ad nos dirigat, vt palliũ illi secundũ consuetudinẽ transmittamus, & ordinationem illius firmã iudicemus, & in eadem S. Ecclesia Maguntina Archiepiscopum constitutum esse faciamus. Bene vale.

Qui præsul res Ecclesiæ diuersa per loca direptas tam per se apud regiam maiestatem, quàm per actores Ecclesiæ, diuersos apud iudices legibus obtinuit, & Ecclesiastico iuri restituit: maximeque per quendam Achabbum, qui tam in Francia quàm etiam trans Ligerim pro rebus Ec-

clesiæ reuocandis operosè laborauit, & tam prædia, quam mācipia multa legibus euindicata Ecclesiæ reformauit. possessionibusque vel mancipijs à quibusdam dato pretio coemptis, res auxisse præsul iste reperitur Ecclesię. nonnullarum quoque iura villarū dispositis ordinasse colonijs. Sed & sacrarum codicibus scripturarum, quibus adhuc aliquibus quoque vtimur, hanc instruxit Ecclesiam. In cœnobio denique sancti Remigij monachos ordinasse, ac monastica vita eos traditur instituisse, cùm canonicos prius idem cœnobium à tempore Gibehardi Abbatis, qui eandem congregationem ob amorem Dei & sancti Remigij reperitur aggregasse, ad hoc vsque tempus habuisse feratur. Immunitatis denique præceptum à Carlomāno rege, filio Pippini, primo mox regni eiusdem anno Ecclesiæ Remensi obtinuit, ad exemplar immunitatum, quas ipsius prædecessores reges huic contulerant Ecclesiæ: quarū curauit ei quoque ostendere monimenta, vt nullus scilicet iudex publicus in eius Ecclesiæ terras auderet ingredi ad mansiones parandum, vel

quælibet iudicia facere, aut penitus xenia inibi requirere. ſed quæcunque anteceſſores eius eidem conceſſerant Eccleſiæ, perpetualiter habere valeat indulta. Poſtea quoque aliam eiuſdem regis de omnium teloneorum remiſſione impetrauit præceptionem. Item aliam de ponte Baiſonenſi. Item de chartis concrematis, quarum tunc temporis per negligentiam acciderat exuſtio, vt res & facultates Eccleſiæ, quas eo tempore poſſidebat, ita permanerent abſque diminutione confirmatæ ipſi Eccleſiæ per regiam eius autoritatem. Item de militibus, qui in villa Iuuiniaco reſidentes erant ſuper terram ſanctæ Mariæ & ſancti Remigij, conceſſa, remiſſaque ipſis omni quam debebant exactione militiæ. Item aliud de his qui in Cruciniaco, Curba villa, vel in omni pago Tardonenſi infra terram Remenſis Eccleſiæ reſidebant. Dedit etiam idem Carlomannus rex ſub hoc Pontifice per chartarum inſtrumenta, pro loco ſepulturæ vel remedio animæ ſuæ villam Nouilliacum in pago Vrcinſe ſitam, cum omnibus terminis vel appenditiis ſuis, omnique integritate, ad baſi-

licam vel monasterium sancti Remigij, vbi sepulturam quoque habere dinoscitur. Cuius germanus Carolus Imperator magnus huic præsuli Tilpino pallium per Legatos & literas suas obtinuit ab Adriano Papa, sicut in eiusdem Papæ literis ad ipsum regem super hac ipsius petitione directis continetur. Immunitatis quoque præceptum ab hoc etiam rege, iuxta præcedentium exemplaria regum, Remensi Ecclesiæ idem præsul impetrauit. Item aliud præceptum de militibus pagi Tardonensis, iuxta cessionem germani sui Carlomanni regis. Item de chartis concrematis. Item de confirmatione traditionis præfati germani sui regis, qua Nouilliacum & Bebriliacum villas idem rex ad basilicam sancti Remigij condonauit. Præterea multi sub huius præsulis Episcopatu res suas ad Ecclesiam, tam sanctæ Mariæ quam sancto Remigio à Remensæ contulerunt. Qui præsul defunctus est anno sui Episcopatus XLVII. cuius corpus ad pedes sancti Remigij tumulatum huiusmodi cernitur habere titulum.

Hac requiescit humo Tilpinus Præsul honoris,
Viuere cui Christus vita & obire fuit.

Hunc Remi populo martyr Dionysius almus
Pastorem vigilem misit, & esse patrem.
Quem pascens quadragenis ast amplius annis,
Veste senectutis despoliatus abit.
Quartas cùm Nonas mensis September haberet,
Mortua quando fuit mors sibi vita manet.
Et quoniam locus atque gradus hos iunxerat,
Hincmar
Huic fecit tumulum, composuit titulum.

De Vulfario Episcopo. Cap. XVIII.

TIlpinum sequitur Vulfarius: qui ab Imperatore præfato magno Carolo missus Dominicus ad recta iudicia determinanda fuerat ante Episcopatum constitutus super totam Campaniam. In his quoque pagis, Dolomensi scilicet, Vongensi, Castricēsi, Stadonēsi, Catalaunensi, Otmensi, Laudunēsi, Vadensi, Porciano, Tardonensi, Suessionensi. sicut & alij quidā sapientes & Deū timentes habebantur Abbates per omnem Galliam & Germaniam à præfato Imperatore delegati; quo diligenter inquirerent, qualiter Episcopi, Abbates, Comites, & Abbatissæ per singulos pagos agerent; qualem concordiam & amicitiam adinuicem tene-

ret; & vt bonos & idoneos Vicedominos & Aduocatos haberent,& vndecunq.necesse fuisset,tam regias quàm Ecclesiarum Dei Iustitias,viduarum quoque & orphanorum, sed & ceterorum hominum inquirerent & perficerent; & quodcunque emendandum esset, emendare studerent, in quantum melius potuissent; & quod emendare per se nequiuissent, in præsentiam Imperatoris adduci facerent: & de his omnibus eidem principi fideliter renuntiare studerent. Residens igitur præfatus vir illustris Vulfarius ad iniuncta sibi definienda iudicia, cum quibusdam Comitibus in mallis publicis, iam quoq; vocatus Episcopus, adhuc etiam antequã ordinaretur, res quasdam Remensis Ecclesiæ, sed & mancipia nonnulla, vel colonos reimpetrasse, ac legibus per Ecclesiæ aduocatos euindicasse reperitur. Nec non etiã post quã præsul ordinat⁹ est,plura inuenitur Ecclesiæ cõquisisse,& res & colonos,tam apud regiã maiestatẽ,quã apud Comites & iudices publicos, nec solũ per actores Eccl.sed etiã aliquãdo per sui præsentiã.Cui valde credidisse Carolus Imperator magn⁹ ex eo probatur,quòd illustres

Saxonũ obſides xv. quos adduxit de Saxonia, ipſius fidei cuſtodiendos commiſit.

Hic Synodum inuenitur habuiſſe anno ab incarnatione Domini noſtri Ieſu Chriſti octingenteſimo decimo quarto, in Eccleſia Nouiomenſi, regnante Ludouico filio Caroli, congregatis ſecum Coepiſcopis ſuis Hildoaldo, Ermenone, Ieſſe, Ragimberto, Grimbaldo, Rotardo, Vvendilmaro, Oſtroldo, & Chorepiſcopis Vvaltario, Sperno; nec non & Abbatibus Adalardo, Nantario, Fulrado, Ericho, Hilderico, Remigio, Ebone, Sigbaldo, & cætero clero, Presbyteris & Diaconibus. conuocatis etiam Comitibus Gunthardo, Rotfrido, Giſleberto, Othero. His omnibus reſidentibus, ſententia ventilata eſt inter Vvendilmarum & Rotardum Epiſcopos de terminis parochiarum ſuarum: & requiſitum ac definitum eſt, quòd hæc loca trans fluuium Iſaram in pago Nouiomenſi pertinere deberent ad parochiam Eccleſiæ Nouiomenſis: id eſt, Varinæ, Vrbs campus, Trapiacus, Ieruſalem, Harbaudianiſua, ſiue Eccleſia ſancti Leodegarij, cum reliquis villis ad has Ec-

clesias conuenientibus. Cætera verò loca trans supradictum fluuium, in prædicto pago, omnia pertinere deberent ad parochiam sanctæ ecclesiæ Suessonicæ. Hæc diligentissimè inuestigata consenserunt supra scripti episcopi, & Chorepiscopi, Abbates, presbyteri & Diaconi; & pars ecclesiæ Nouiomensis, clerici & laïci; & pars Ecclesiæ Suessonicæ, similiter clerici & laïci: & vno animo vnoque consensu confirmare decreuerunt. Nec suæ tantùm Diœceseos, quinetiam Treuericæ vrbis Archiepiscopum Amalariũ, cum Adalmato ipsius Coepiscopo, & Herilando, iussione Imperatoris magni Karoli, ab eodem scilicet Vulfario Metropolitano conuocatum ad ordinationem episcopalem cuiusdam Frotharij præfatæ Treuerensis Ecclesiæ presbyteri, eidem paruisse reperimus. Hoc etiam Vulfario præsule ordinante, congregatũ reperitur Remis ab Imperatore Carolo magno Concilium plurimorum patrum, in quo constituta xliij. leguntur capitula. In quibus de fidei ratione, atque Dei Ecclesiæ honore, rectorumque ipsius ac ministrorum dispositione, Regisque fidelitate,

atque totius regni vtilitate tractatum est.

Quasdam præterea villas Ecclesiæ Remensis rite distributis atque descriptis ordinauit coloniis. Sed & res Ecclesiæ aliquas, mancipiáque, cum personis quibusdam pro partium commutauit opportunitate. De thesauris etiam Sanctæ Mariæ ac Sancti Remigij nonnulla cum testimonio virorum illustriũ tam clericorum quàm laïcorum mutauit, & ornaměta vel vasa Ecclesiastica exinde, prout dignum sibi visum fuit, fabricari fecit. Eundi denique Romam causa orationis ad Sanctum Petrum licentiam ab Imperatore se accepisse in quadam sua designat Epistola: sed vtrum ierit, certum non habemus. Reditus autem villarum quarundã Ecclesiæ in eleemosyna probabiliter, pro sui corporis & animæ salute, distributi quibusdã adhuc descriptionibus tunc factis leguntur. In quibus inueniũtur inter Termidũ, Grandem pratum, Vindicum, Furuillam, Gramadum, Pidum, Cadeuellum, & Cortem Magnaldi, in distributione eleemosynæ de annona modij M. DCCCC. LXXV. de animalibus inter maiora

& minora

& minora capita CLXVIJ. Item inter villas Fagum, siue Boleticum, & alias quasdam annonę modij M.LII.vini mod.LXIV. salis modij V.cũ diuersis nimalib⁹, & aliis variis rebus expẽsa. Ad opus quoque fratrum Orbacensis cœnobij quantum sufficeret eis. Vnde datur intelligi, in maioribus quoque locis multo tunc plura fuisse dispensata. Immunitatis quoque præceptum ab Imperatore Ludouico, secundum præceptionem Caroli Augusti patris ipsius, Ecclesiæ Remensi, monasterioque sancti Remigij obtinuit.

De Ebone Præsule.
Cap. XIX.

HVic successit Ebo, vir industrius & liberalibus disciplinis eruditus, patria Transrhenẽsis ac Germanicus, Imperatoris vt fertur Ludovvici collactaneus, & cõscholasticus. qui multis Ecclesiã curauit instruere cõmodis, & præcipuè artificib⁹; quibus vndecũque collectis sedes dedit, & beneficiis munerauit. Mãcipia vel colonos quosdã Ecclesię desertores tã per seipsũ, quã per Radulphũ Vicedominũ

& Ecclesiæ Aduocatum, apud iudices publicos legibus euindicatos & obtentos Ecclesiastico iuri restituit. quasdam quoque res Ecclesiæ, atque mancipia, cum aliquibus personis pro partium commoditate commutauit. Sed & imperialia super eisdem commutationibus præcepta obtinuit. Ab Imperatore quoque Ludovvico literas ad Robertum Comitem pro Ecclesiasticarum rerum defensione, quas quidam peruadere moliebantur, impetrauit. Colonias verò nonnullas Ecclesiæ, descriptis per strenuos viros colonis, eorúmque seruitiis, ordinauit.

Archiuum Ecclesiæ tutissimis ædificiis, cum crypta in honore sancti Petri, omniúmque Apostolorum, Martyrum, Confessorum, ac Virginum dedicata, vbi Deo propitio deseruire videmur, opere decenti construxit. Vbi multorum tam Apostolorum, quàm cæterorum Sanctorum condita pignera reseruantur. In qua nonnullæ illustrationes ostensæ noscuntur. Vidi siquidē nutritoris mei Gundacri, in prospectu ipsius Ecclesiæ cōmanentis, seruum, dum temerè propè fenestram huius cryptæ accessisset mingere,

terribili quadam quasi armati cuiusdam viri visione ita deterritum, vt putaretur amittere sensum. Sed & Rohingum quẽdã, huius loci Diaconũ, à simili præsumptione pari ferunt visione cohibitum. Vnde cautum deinceps ac prohibitum, ne quis talem præsumere gestiat ausum.

Huius Ecclesiæ pinnaculum talem videtur præmonstrare titulum, personis etiam vel imaginibus Stephani Papæ ac Ludovvici Imperatoris insignitum:

Ludouicus Cæsar factus coronante Stephano
Hac in sede Papa magno: tunc & Ebo Pontifex
Fundamenta renouauit cuncta loci istius,
Vrbis iura sibi subdens Præsul auxit omnia.

Matris eiusdem Ebonis huiusmodi habetur Epitaphium.

Mea fortè si requiris temporis initia,
Scito Caroli fuisse regni sub primordia:
LudoVVico triumphante dies fluxit Vltima.
Rhenus primos lauit mores, alueus Germanicus.
Hinc nutriuit & secũdos Liger, amnis Gallicus,
Sequana fouit iumentam, sordes sordens Vidula.
Præsul erat Vrbis huius mihi natus Vnicus:
Idem me conduxit sibi sociam laboribus,
Proximum ruinæ locum renouandi cupidus,
Decem fermè nuper annos simul hîc peregimus.

Ebo rector, ego mater Himiltridis humilis,
Fundamenta sedis sanctæ pariter ereximus,
Deo debitum laborem dum gerebat Pontifex:
Fessa quietem quærebam. ecce sub hoc tumulo
Quinto me September mensis Kalendarũ rapuit.
O viator, esto cautus semper ab excessibus.
Fateor non profuisse vt debui, dum potui.
Veniam dic pro vindicta da Deus peccantibus.

Huius præsulis hortatu Alitgarius Cameracensis Episcopus sex libellos de remediis peccatorum, & ordine vel iudiciis pœnitentiæ conscripsit. Ad quem talis eius extat epistola.

REVERENTISSIMO IN CHRISTO FRATRI AC FILIO HALITgario Episcopo Ebo indignus Episcopus salutem.

NON *dubito tuæ id notum esse caritati, quanta nobis Ecclesiasticæ disciplinæ, quantisque nostrorum necessitatibus subditorũ, & insuper mundialium oppressionibus, quibus quotidiè agitamur, cura constringat. Idcirco vt tecum contuli, ex patrum dictis, canonúmque sententiis ad opus consacerdotum nostrorum excerpere Pœnitentiale minimè valui: quia animus*

cùm diuiditur per multa, fit minor ad singula. Et *hoc est quod in hac re me valde sollicitat; quoniã ita confusa sunt iudicia pœnitentium in Presbyterorum nostrorum opusculis, atque diuersa & inter se discrepantia, & nullius auctoritate suffulta, vt vix propter dissonantiam possint discerni. Vnde fit vt concurrentibus ad remedium pœnitentiæ, tam pro librorum confusione, quàm etiam pro ingenij tarditate, nullatenus valeant subuenire. Quapropter, carissime frater, noli te nobis ipsum negare, qui semper in diuinis ardenti animo disciplinis, ac sollerti cura scripturarum meditationibus perfectissimo otio floruisti. Arripe, quæso, sine excusationis verbo, huius sarcinæ pondus à me quidem tibi impositum; sed à Domino, cuius leue onus est, leuigandum. Noli timere, neque formides huius operis magnitudinem: sed fidenter accede; quia aderit tibi qui dixit, Aperi os tuum & ego implebo illud. Scis enim optimè paruis parua sufficere; nec ad mensam magnatorum pauperum turbam posse accedere. Noli tuæ deuotionis nobis subtrahere scientiam: noli accensam in te sub modio ponere lucernã. sed præcelso eam superpone candelabro, vt luceat omnibus, qui in* Eccles. *sunt fratr. tuis: & profer nobis veluti scriba doctus quod accepisti à D. Aderit tibi in huius laboris itinere*

illius gratia, qui duobus discipulis euntibus tertium se socium addidit in via, & aperuit illis sensus, vt sanctas intelligerent scripturas. Spiritus paracletus omni veritatis doctrina & perfecta caritatis scientia tua repleat pectora, carissime frater. Vale.

Ad quæ idem talia rescribit Alitgarius.

DOMINO ET VENERABILI PATRI IN CHRISTO EBONI *Archiepiscopo Alitgarius minimus Christi famulus salutem.*

POSTQVAM, *venerande pater, directas beatitudinis vestræ accepi literas, quibus me hortari dignati estis, ne mentis acumen inerti, torpentique otio summitterem: sed cognitioni ac meditationi quotidiè sacræ scripturæ me vigilanter tradere͂: & insuper ex sanctorum patrum, canonumque sententiis Pœnitentialem in vno volumine aggregarem: durum quidem mihi, & valde difficile, tremendumque hoc fuit imperium, vt hanc susciperem sarcinam, quam à prudentibus cognosco relictam. multumque renisus sum voluntati vestræ, non tanquam procaciter durus, sed propriæ infirmitatis admonitus. Hac etenim cura sollicitus, necessarium duxi, vt aliquandiu me à scribendi temeritate*

suspenderem: quia sicut perpendi iniuncti operis difficultatem, ita & iniungentis auctoritati nec volui, nec debui vsquequaque resistere: certus quia imbecillitatem meam multo amplius vestra adiuuaret præcipientis dignitas, quàm grauaret meæ ignorantiæ difficultas. Valete.

Hic Ebo præsul supra memoratum Papam Stephanum cum Ludouico rege Remis suscepit: postquam rex idem Sclauos in Oriente positos directo deuicit & oppressit exercitu. Quādo præfatus Papa Stephanus, qui tūc Leoni successerat, legatos suos ad eundē principem destinans, intimauit ei, quòd libenter eum videre vellet in loco, vbicunque ipsi placuisset. Quod audiens rex, magno repletus gaudio, iussit obuiam missos suos ire sancto pontifici, & seruitia præparare. Post quos & ipse perrexit: obuiaruntque sibi in campo magno Remensi, & descendit vterque ab equo suo. Et princeps prostrauit se in terram tertiò ante pedes tanti Pontificis: salutaueruntque se inuicem magnificè, & amplexantes se deosculati sunt pacificè, perrexeruntque ad Ecclesiam. Vbi cùm diu orassent, erexit se Pontifex,

& excelsa voce cum choro suo fecit regi laudes regales. Postea Pōtifex honorauit eū magnis & multis honoribus, & reginā pariter Hirmingardim, & optimates atque ministros eorum. Proximaque die Dominica, in Ecclesia ante missarum solemnia, coram clero & omni populo, consecrauit & vnxit eum in Imperatorem, coronam miræ pulcritudinis auream, pretiosissimis gemmis ornatam, quam secum detulerat, imponens super caput eius. Reginam appellauit Augustam, & coronā auream posuit super caput eius. Et quandiu mansit ibi, Apostolicus Papa, quotidie colloquium habuere de vtilitate sanctæ Dei Ecclesiæ. At postquam imperator eum maximis munerauit donis, amplioribus multò quàm suscepisset ab eo, dimisit eum cum legatis suis Romam reuerti. Quibus præcepit vbique in itinere honestum ei seruitium exhibere.

Cupiens ergo præfatus Pontifex Ebo domum Ecclesiæ sanctæ Dei genitricis Mariæ diuturna pene lapsabundam vetustate reparare: in qua etiam secundus Stephanus Papa Pippino regi dudum,

& Leo tertius Carolo magno Imperatori Apostolica reperiuntur munia contulisse, vt in epistola commemoratur Imperatoris Lotharij Leoni quarto pro causa commendationis Hincmari Archiepiscopi directa; petiit à præmisso Imperatore Ludouico ad renouandam & amplificandam eandem basilicam murũ ciuitatis sibi concedi. Quod idem princeps quietissima pace fruens, & imperij præclarissima pietate subnixus, nullas barbarorum metuens incursiones, nequaquam refutauit, sed benignissimè ob amorem Dei, & ipsius, almæ genitricis honorem concessit: atque iussionis suæ monimento fieri delegauit; huius modi super hoc suæ dans præceptionis decreta.

IN NOMINE *Domini Dei & saluatoris nostri Iesu Christi, Ludouicus diuina ordinante prouidentia imperator Augustus. Si locis venerabilibus ea quæ exinde à prædecessoribus nostris regibus, vel imperatoribus, ad reipublicæ vsus exigebantur, religiosa liberalitate in vtilitatibus & necessitatibus eorundẽ sanctorũ locorũ expẽdẽdis remittimus, & fideliũ nostrorũ saluberrimis pro hac eadem re suggestionibus ac petitionibus*

benignum commodamus assensum; maximum & animæ nostræ, & regi ac regno prouidemus consultum: quia nihil cernitur reipublicæ imminutum, quicquid ex eadem republica piis actibus, & locis religiosis, ac Ecclesiarum Dei vtilitatibus seu seruorum Dei fuerit commoditati indultum. Quapropter notum esse volumus omnibus Dei fidelibus, præsentibus scilicet & futuris; præcipuè quoque successoribus nostris in potestatis culmine, in quo sumus autore Domino constituti, ab eodem dominorum domino, deinceps constituendis: quia Ebo venerabilis Archiepiscopus Remensis Ecclesiæ, & reuerentissimæ sedis sancti Remigij, gloriosissimi Pontificis & specialis patroni nsstri, Præsul, clementiæ nostræ innotuit, quia vetustatis senio contrita iam dictæ Metropolis vrbis sancta mater nostra Ecclesia, in honore sanctæ, semperque virginis ac genitricis Mariæ consecrata, existeret. In qua auctore Deo & cooperatore sancto Remigio gens nostra Francorum, cum æquiuoco nostro rege eiusdem gentis, sacri fontis baptismate ablui, ac septiformis Spiritus sancti gratia illustrari promeruit. Sed & ipse rex nobilissimus ad regiam potestatem perungi Dei clementia dignus inuentus fuit. Vbi etiam & nos diuina dignatione per manus domni Stephani Romani

summi Pontificis, ad nomen & potestatem imperialem coronari meruimus. Quam pro tantis beneficiis nobis ibidem à Deo collatis renouare cupientes, & ad id exequendum loci incommoditatem cernentes, concedimus ad hoc opus, & ad cætera quæque pro seruorum Dei ibidem degentium necessitatibus ædificanda, murum omnem cum portis ipsius ciuitatis, & omnem operam, cum cunctis impendiis, quæ ex rebus & facultatibus ipsius Ecclesiæ & Episcopatus Remensis Aquis palatio nostro regio peragi & exolui solitum fuerat, in eleemosyna videlicet nostra, & pro remedio animæ domni ac genitoris nostri, atque cæterorum prædecessorum nostrorum, qui eundem Episcopatum contra salutem suam aliquandiu tenuerant, & in suos vsus contra Ecclesiasticas regulas, res ac facultates Ecclesiæ ipsius expenderant; & ob hoc minus quàm debuerat vtilitatis sacris locis in eodem Episcopatu constitutis exinde prouenerat. Volumus etiã vt vassalli, & quicunque fideles nostri ex rebus eiusdem Episcopatus aliquid habent, eidem operi inseruiant, sicut constitutum est à bonæ memoriæ domno & genitore nostro. Et sicut decretum est à piæ recordationis domino & auo nostro Pippino, decimas & nonas eidem

eidem Ecclesiæ sanctæ ex rebus, quas inde habent, persoluant. Vias etiam publicas omnes, quæ circa eandem Ecclesiam vadunt, & impedimento esse possunt ad claustra & seruorum Dei habitacula construenda, vt transferri atque immutari poßint, concedimus. Et si aliquid ibi de fisco nostro habetur, per hoc nostræ auctoritatis præceptum perpetuò æquè concedimus, vt nullus Iudex, Comes, aut Missus, siue aliquis ex iudiciaria potestate, vllam inde eidem sanctæ Dei prædictæ Remensi Ecclesiæ inquietudinem, aut vllum calumniæ impedimentum inferre vnquam præsumat. Obsecrantes successores nostros, vt salutis suæ memores, præsentis scilicet & æternæ; memores etiam beneficiorum, quæ nobis & genti nostræ ac prædecessoribus nostris in eodem sancto loco per beatum Remigium meritis sanctæ Mariæ collata sunt; sicut sua bene gesta à suis successoribus conseruari voluerint; ita quæ pro amore Dei, & sanctæ eius genitricis ac beati protectoris nostri Remigij sæpe fato sancto loco contulimus, perpetuò inuiolabiliter conseruare procurent. Et vt hæc nostra conceßionis auctoritas per futura tempora in Dei nomine pleniorem obtineat firmitatis vigorem, anu-

li nostri impreßione subtersignari decreuimus.

Sed & quendam fabrum seruum suum, nomine Rumaldum, ad petitionem eiusdem Præsulis Ecclesiæ Remensi concessit, vt hic de talento à Domino sibi collato, iuxta vires diebus vitæ suæ proficeret. Quam etiam cessionem apicum adnotatione & anuli sui sigillatione roborauit. Aliud quoque præceptum de viis publicis transmutandis ob quasdam clausuras in locis vicinis ipsius vrbis faciendas, & multimoda Ecclesiæ compendia, eidem Pontifici dedit: quod & anulo suo insigniuit. Præterea de restituendis eidem sanctæ sedi prædiis, quæ illi quondam fuerant ablata, vna cum filio Lothario Cæsare talem præcepti dedit auctoritatem.

IN NOMINE *Domini Dei & saluatoris nostri Iesu Christi Ludouicus & Lotharius diuina ordinante prouidentia Imperatores Augusti. Si liberalitatis nostræ munere locis Deo dicatis quiddam conferimus beneficij, & necessitates Ecclesiasticas nostro releuamus iuuamine;*

id nobis & ad mortalem vitam temporaliter transigendam, & ad æternam feliciter obtinendam profuturum liquidò credimus. Idcirco notum fieri volumus omnibus fidelibus nostris, præsentibus scilicet & futuris; quòd sanctam Remensem Ecclesiã, in qua prædecessores nostri, reges videlicet Francorum fidem & sacri baptismatis gratiam præceperunt, in qua & nos per impositionem manus Domni Stephani Papæ imperialia sumpsimus insignia, ob reuerentiam fidei Christianæ, & ob animæ nostræ salutem ab imo construi fecimus, eamque in honorem Domini nostri Iesu Christi saluatoris mundi, simul & in honorẽ eiusdem sanctæ & intemeratæ genitricis Mariæ consecrari decreuimus. Itaque diuina inspiratione compuncti, & cœlestis patriæ amore succensi, quædam prædia, quæ eidem sanctæ sedi quondam ablata fuerant, deuota mente restitui iussimus, id est in suburbanis ipsius sanctæ Ecclesiæ titulum sancti Sixti, nec non & titulum sancti Martini, cum appenditijs eorum. Exteriùs etiam in eadem parochia, in Castro Vonzensi, titulũ baptismalẽ, & titulũ in eadẽ parochia S. Ioannis similiter baptismalẽ, cũ suis appenditiis, & Bretiniacum: villã quoque Spernacũ cũ appẽditiis suis: & in villa, quæ vocatur Lucida; nec non & in Prouiliaco in eo-

dem pago Remensi. In pago verò Dulcomensi villam, quæ vocatur Canera: nec non & in villa quæ dicitur Verna in pago Vertudensi. Vel si fortè deinceps de rebus sanctæ Ecclesiæ prædictæ temporibus nostris adhuc superaddendum decreuimus: statuimus per hoc nostræ auctoritatis præceptum, vt non tantùm de istis restitutis, sed etiam restituendis, quicquid de ipsis vel in ipsis rectores & ministri præmemoratæ Ecclesiæ elegerint, ita debeant perpetualiter possidere, atque ordinare, vel etiam facere, prout cumque sibi propensiùs voluerint; vt absque vllius iniusta contradictione ordinent atque disponant, & faciant quicquid vtilitati prædictæ Ecclesiæ congruere & conuenire perspexerint. Et vt hec nostræ auctoritatis confirmatio præsentibus futurisque temporibus firmiorem in omnibus semper obtineat vigorem, manibus proprijs subter firmauimus, & anuli nostri impressione signari iussimus.

Obtinuit etiam idem præsul ab eodem Imperatore Ludouico Remensi Ecclesiæ secundum antiqua exemplaria priscorum regum immunitatis præceptum. Aliud quoq; præceptum de ponte Bansionensi, & teloneis, vel exactionibus publicis. Item aliud de chartis concre-

matis secundum auctoritatem Imperatoris Caroli. Item à Pippino Aquitanorum rege præceptum immunitatis de rebus Remensis Ecclesiæ in pago Aruernico sitis. De villa quoque Sparnaco. semotim quoque præceptum Ludouici, atque separatim postea præceptum Lotharij filij eius reperitur accepisse. Hic Præsul Ebo cum consilio Ludouici Imperatoris, & auctoritate Pascalis Romani Pontificis, prædicandi gratia ad terminos vsque Danorum accessit, ac multos ex eis ad fidem venientes baptizauit.

Orta denique simultate inter patrem & filium, Ludouicum scilicet imperatorē, & Lotharium, partibus filij fauit, & cum cæteris Episcopis corripuit Imperatorem Ludouicum pro quibusdam erratis, quæ ei obiiciebantur, quando filij sui comprehenderunt eum, & Lotharius adduxit secum patrem ad Compendium palatium. vbi eum afflixit cum Episcopis & cæteris nonnullis primatibus; qui iusserunt vt in monasterium iret, & esset ibi cunctis diebus vitæ suæ. quod ille renuens, non consensit voluntati eorum. Tunc omnes Episcopi, qui aderant, molesti ei

molesti ei fuisse narrantur, & impropetantes illi peccata sua, abstulerunt ei gladium à femore suo, induentes eum cilicio.

Dum frequenter igitur Ebo præsul in palatio tunc moraretur, huiusmodi visio de eo in monasterio sancti Remigij reuelata est. Erat ibi monachus quidam, nomine Raduinus, genere Longobardus; qui Abbas quondam extiterat monasterij, quod in mõte Bardonis in Italia beatissimi Remigij celebri pollet memoria, Moderamni Redonensis Episcopi studio dedicata. In quo monasterio dum præfatus Raduinus monachicæ professionis gereret officia, ductus amore meritorum beati Remigij, sepulcri eiusdem limina petiit. Qui cum fratribus eiusdem loci vitam ducens religiosam, dignè se se ad cœlestem satagebat præparare militiam. Quadam verò die, sacræ scilicet assumptionis sanctæ Dei genitricis, post exactum matutinæ solemnitatis officium, reliquis fratribus quietem petentibus, ille precis gratia solus remansit in choro, custodibus Ecclesiæ quiescentibus. At vbi psalmorum con-

tinuatione fatigatus irruenti cœpit soporari somno, vidit à loco sepulcri sancti pontificis procedentē beatissimā Dei genitricē nimio lumine coruscantem. cuius hærebant lateribus Euangelista Ioannes, & ipse sacer Remigius: sicque se visi sunt compositis adire gradibus. Superposita verô manu virgo gloriosa leniter eius capiti; Quid hic, inquit, agis frater Raduine? quo mox pedes illius osculari procumbente, adiecit: Vbi modo degit Ebo Remensis Archiepisc.? quo respondente; palatina iussu regis exequitur negotia. Et cur, ait, tam sedulò palatij terit limina? prorsus hinc nequaquam maiore ditabitur sāctitatis efficacia. Veniet enim, veniet celerrimè tēpus quādo nō prosperabitur in talibus. Quē nihil ad hęc audētē respondere, tali prosequēs affatur allocutione: quæ vestrorum versatur apud homines regum disceptatio? Tunc eo respondente: Domina genitrix Saluatoris mundi, tuæ melius nouit hoc sanctitatis incorruptio; ait; quid tantæ malo cupiditatis illecti vana nūc grassantur audacia? Illud enim tunc aderat tēporis, quando filiorum suorū contumeliis agebatur Imperator Ludouicus. En, inquit,

huic, astringens manum sancti Remigij, autoritas est à Christo tradita Francorũ perseueranter imperij. Equidem sicut hanc gentem sua doctrina percepit ab infidelitate gratiam conuertendi; sic etiam donum semper inuiolabile possidet eis regem vel imperatorem constituendi. Quæ beatissima Dei genitrice dicente, frater præmemoratus euigilauit repentè.

De ipsius depositione. *Cap. XX.*

ITaque postquam Ludouicus ab æquiuoco filio suo restitutus est in regnum & honorem suum, Ebo propter huiuscemodi factum depositus est ab Episcopatu pro infidelitate Imperatoris. Pro qua re ipse iam Iesse Ambianensem præsulem dudum deposuisse traditur. sed nunc eũ reuocasse fertur in gradum priorem.

De Ebonis autem depositione requirente postmodum Papa Nicolao ab Episcopis Galliæ, maximéque Belgicæ prouinciæ, hæc inter alia in responsis accepit. Quòd Ebo Remorum Episc. accepta à Lothario pro patris proditione Abbatia sancti Vedasti, falsarum obiectionũ incentor extiterit, & taliter criminatum

eundem Imperatorem idem Ebo à suis complicibus à liminibus Ecclesiæ proiectum, ac publicæ pœnitentiæ mancipatum, custodiri fecerit: vsque dum in anno incarnationis Dominicæ octingentesimo tricesimo quarto Lotharius, territus conuentu fratrum suorum, ac plurimorũ fidelium patris Imperatoris, fuga lapsus patrem suum adhuc ab ingressu Ecclesiæ sequestratum dimisit. Cum quo inter alios etiam quidam Episcopi, fautores ipsius in aduersitate patris sui, relictis contra sacras regulas sedibus suis perrexerunt: Iesse videlicet Ambianensis, & Hereboldus Autisiodorensis, Agobardus Lugdunensis, & Bartolomeus Narbonensis Episcopus. & abscedente illo, qui affuerunt Episcopi Imperatorem in Ecclesiam sancti Dionysij reconciliauerunt, & Ecclesiasticæ communioni restituerunt. Quod Ebo audiens, quibusdam familiaribus suis plenitudinem suorum hominum delegauit, & certum eis placitum dedit, vbi & quãdo iterum ad eum venirent. Adicitur etiam, quòd Ebo plurima, quæ de facultatibus Ecclesiasticis ferre tunc in argento & auro potuit,

ſecum aſſumens, cum quibuſdam Normannis, qui iter & portus maris ac fluminum mare influentium notos habebant; cum paucis quoque aliis domeſticis ſuis, nullo impetente vel perſequente, noctu Remis aufugit, & non ſolùm parrochiam ſuam, verum etiam Belgicam regionem ſuam deſeruit, & iter ad Normannos, quibus à Paſchali Papa, nec non ab Eugenio ſucceſſore ipſius, ſicut epiſtolis eorundem Præſulum ad ipſum pro hac re datis edocemur, fuerat prædicator deſtinatus, arripuit. Quod manifeſtantibus eis, cum quibus hoc conſilium iniit, Imperatorem latere non potuit. Qua propter Imperator per Epiſcopos eum, Rothadum ſcilicet Sueſſonenſem, & Erchenradum Pariſiorum Epiſcopum, reuocari fecit, & in Monaſterio ſancti Bonifacij ei, & clericis ac laïcis qui cum eo erant, neceſſaria miniſtrari, & Synodū expectare præcepit. Sed & Hildèmannus Beluacenſis Epiſcopus inſimulatus, quòd ſicut præfati Epiſcopi fugam ad Lotharium moliretur, in monaſterio ſancti Vedaſti detentus Synodum expectauit. Ad quam anno Incarnationis Dominicæ

octingētesimo tricesimo quinto venientes omnes Episcopi qui conuenerant, sigillatim libellos de restitutione Imperatoris cōmuni consilio atq. consensu ediderunt, & propriis manibus subscripserunt. Cum quibus & Ebo, vt re vera in statu suo adhuc manens, libellum manu sua cũ additamento Archiepiscopi scriptum edidit. In quo libello professus est quicquid in ipsius Imperatoris dehonoratione gestum fuerat, iniustè factum fuisse. Item post pauca. Et post datos libellos, venientes Episcopi cum Imperatore, & quamplurimis eius fidelibus ac regni primoribus, in vrbem Metensium, in basilica B. Stephani, publicè à Drogone Episcopo relecta sunt, quæ de restitutione Imperatoris omnium vnanimitate inuenta fuere. Post hanc annunciationem, Ebo Remorum Episcopus, qui eiusdem factionis velut signifer fuerat, conscendens eundē locum, vbi Drogo steterat, coram omnibus professus est, eundem Augustum iniustè depositum, & omnia, quæ aduersus eum patrata fuerant, iniquè & contra totius auctoritatis tramitem fuisse machinata, meritò, iustéque proprio impe-

rij solio reformatum. Et sic omnibus laudes Deo canentibus, & quæ tunc ibidē fuerant agenda peractis, ad Theodonis villæ palatium regressi sunt. Ibique Hildemannus in Synodo præsens se à calumnia sibi impacta regulariter exuens, satisfecit Synodo, & per eam Imperatori. Ebo verò in eadem Synodo præsens ab Imperatore præsente est accusatus, quòd eum falsò fuerat criminatus, & eisdem falsis criminibus appetitum à regno deiecerat, armisque ab eo ablatis, nec confessum, nec conuictum, contra regulas Ecclesiasticas ab Ecclesiæ aditu ac Christianorum societate eliminauerat, sicut & idem scripto subscriptione sua roborato, & verbis coram omnibus professus fuerat. Et cùm essent alia etiam crimina, de quibus post hanc accusationem accusandus erat, & de quibus apud Imperatorem iam antea fuerat accusatus, & non canonicè purgatus, sicut & epistola Episcoporum ad Sergiũ Papam demonstrat, & pro quibusdam eorum extiterat à consilio Imperatoris eiectus: quæ patefacta veritate negare non valebat: petiit secessum, vt sine præsentia Imperatoris liceret, ei in Synodo Episco-

porum ſuam agere cauſam. Quod obtinens, conuocauit ad ſe quoſdam Epiſcopos, & nullo cogente, ſed propria ſponte, ſecundum eorum conſilium ſequentium Africanum Concilium, vt parceretur ipſius verecundiæ, ac propter Eccleſiæ obprobrium ac inſolentẽ inſultationem ſæcularium, ne dignitas ſacerdotalis pollueretur, ſi publicè de his de quibus impetitus & adhuc impetendus erat, cõfeſſus aut conuictus foret, libellum ſuæ depoſitionis dictauit, & ſcribi coram ſe fecit, & propria manu ſubſcripſit, ſecundum traditionem Eccleſiaſticam: eundémque libellum propriæ ac viuæ vocis confeſſione atteſtatum in abdicationem ſui, nullo ab eo quærente vel exigente, Synodo vltro porrexit. Et ſicut videri tunc ab his qui interfuerunt potuit, ſacerdotio ſe ſponte ſubmouit, quærens remedium pœnitendi, ſicut in eodem profeſſionis ac ſubſcriptionis ſuæ libello continetur hoc modo:

Ego Ebo indignus Epiſcopus recognoſcens fragilitatem meam, & pondera peccatorum meorum, teſtes confeſſores meos, Aiulfum videlicet Archiepiſcopum, & Badaradum Epi-

ſcopum, nec non & Modoinum Epiſcopum, conſtitui mihi iudices delictorum meorum, & puram ipſis confeßionem dedi, quærens remediū pœnitendi, & ſalutem animæ meæ, vt recederem ab officio & miniſterio Pontificali, quo me recognoſco eſſe indignum, & alienum me reddēs pro reatibus meis, in quibus peccaſſe ſecretò ipſis confeſſus ſum. Eo ſcilicet modo, vt ipſi ſint teſtes alij ſuccedendi & conſecrandi in loco meo, qui dignè præeſſe & prodeſſe poßit Eccleſiæ, cui hactenus indignè præfui. Et vt inde vltra nullam repetitionem aut interpellationem auctoritate canonica facere valeam, manu propria mea ſubſcribens firmaui. † Ebo quondam Epiſcopus *ſubſcripſi.*

Et vt omnia ſecundum leges, quibus moderatur Eccleſia, in Synodo legaliter adimpleret, ſimul cum eis, quos ſecundū Africæ prouinciæ canones elegerat ſibi iudices, dicente Apoſtolo; aduerſus Presbyterum accuſationem noli recipere, niſi ſub duobus vel tribus teſtibus, vt in ore duorum vel trium teſtium conſtaret etiā ſuæ accuſationis, & vt alius ſe ſacerdotio defuncto ei ſuccederet, teſtificationis verbum, aſciuit & alios tres Epiſcopos, veritatis de ſua accuſatione & teſtificatione

çonſcios in teſtimonium ſuę profeſſionis: Theodoricum ſcilicet Epiſc. & Achardũ Epiſc. Diœceſeos ſuę, & Nothonẽ Archiepiſc. & ſic ipſe profeſſus, & ſex Epiſcopis ſuæ profeſſioni atteſtantibus, vt prædiximus, libellũ Synodo porrexit, cunctique Epiſcopi, qui Synodo interfuerunt, ſigillatim ac viritim dixerunt illi: Secundum tuã profeſſionem & ſubſcriptionem ceſſa à miniſterio. Et coram omnibus hanc notitiam cum pręſcripto libello temporibus futuris conſeruandam, Ionas Epiſc. Heliæ notario tradidit, qui libellum Ebonis ſcripſerat. cui idẽ Ebo ſubſcripſit, ſecundũ lix. capitulum. & item ſecundum capitulum lxxiiij. Concilij Africani, pro omnibus dictauit: & idem Helias hæc quæ ſequuntur conſcripſit. *Acta eſt hæc Ebonis profeſſio, eiuſque propriæ manus ſubſcriptione roborata in conuentu Synodali generaliter habito apud Theodonis villam, anno incarnationis Domini noſtri Ieſu Chriſti octingenteſimo triceſimo quinto, anno etiam imperij glorioſi Cæſaris Ludouici xxiij.* Itẽ poſt aliquãta: Libellũ ſibi ab Ebone porrectũ poſt dãnationẽ eius Synodus Fulconi Presbytero, qui eidẽ Eboni in Epiſc. Rem. ſuſceptione ſuc-

cesserat, cũ Synodali notitia dedit, quique in Rem. Eccles. scrinio conseruatur. Cuius exemplar sanctæ memoriæ Papæ Leoni directum didicimus: &c.

Igitur Ebo post hanc depositionem suam in Cisalpinis fertur regionibus conuersatus vsque ad obitum Ludouici imperatoris, qui contigit anno incarnationis Dominicæ DCCCXL. Quo imperatore defuncto, Lotharius ab Italia in Franciã venit: cui Ebo ad Vvormaciam ciuitatem occurrit, eique Lotharius post aliquot dies sedem & Diœcesim Remensem per edictum imperiale restituit. Cuius edicti habetur exemplar.

IN NOMINE *Domini nostri Iesu Christi Dei æterni. Lotharius diuina ordinante prouidentia Imperator augustus. Quia confessio delictorum non minus in aduersis necessaria est, quàm in prosperis, & cor contritũ & humiliatum Deus non despicit; gaudium etiam esse Angelorum in cœlo super vno peccatore pœnitẽtiã agente non dubitamus: Nos mortales in terris eos nequaquã despicimus, pro quibus gaudere Angelos in cœlo diuino testimonio nõ ignoramus. Accusantes & reprehendentes in excessib. semetipsos diuina nos benignitas non condẽnare, sed recreare docuit,*

qui meretricem non solùm à legali damnatione eripuit; verùm etiam publicanum humiliatum & accusantem se non condemnauit; sed magis iustificando exaltauit. qui non dixit, omnis qui se humiliat condemnabitur, sed exaltabitur. Potestatem ergo, quam pro causa nostra raptus perdidisti, repetentibus Ecclesiæ tuæ filiis præsentibus quoque adstátibus ac decernentibus Præsulibus, sedem ac diœcesim Remensis Vrbis tibi, Ebo, restituimus, vt pristino sanctæ largitatis Apost. pallio indutus concordiam atque gratiã diuini officij nobis, cum humili satisfactione expleta solenni nostra à largitate recipiẽdo exerceas. Drogo Episc. assensi. Otgarius Archiepisc. Hecti Archiepisc. AmalVVinus Archiepisc. Audax Archiepisc. Ioseph Episc. Adalulphus Episc. Dauid Episc. Rodingus Episc. Giselbertus Episc. Flotarius Episc. Badaradus Episc. Hagano Episc. Hartgarius Episc. Ado Episc. Samuel Episc. Rambertus Episc. Haiminus Episc. Ratoldus Presb. vocatus Episc. Amalricus vocatus Episc. cum cæteris plurimis Presb. ac Diac. publicè aßistẽtibus. Actum in Engilenheim palatio publico, in mense Iunij viij. Kal. Iulij, regnãte & imperãte domno Lothario Cæsare, anno reuersionis eius I. successor factus patris in Francia; Indictione III. Cui restitutioni præ-

fata, quæ Sueſſionis habita eſt, cōtradixit Synodus, aſſerēs quòd damnatus à ſe, atq. à xliij. Epiſcopis, à minori numero reſtitui non valuit. Quod edictū Remis Ebo ſecum detulit, & apud ipſos & plures illud diuerſæ profeſſionis & ordinis diuulgauit, & in Eccleſia Remenſi publicè recitari fecit. Ita eo tempore, quo Lotharius Carolum à regno expulit, & vltra Sequanā fugauit, Ebo ſedem Remenſem poſt ſex annos ſuæ dopoſitionis recepit, & Epiſcopale miniſteriū agere cœpit. Sicque ordinationes celebrans quoſdam clericos ordinauit, & per totum circiter annum hoc Epiſcopium tenuit: donec Carolus reſumptis viribus in Belgicam reuerſus eſt. quod audiens Ebo, relicta ſede Remenſi, ad Lotharium profectus eſt, & in eius familiaribus manſit obſequiis: donec vna cum Drogone Metenſium Præſule Romam petiit; vbi à Sergio Papa reconciliari, ac pallium ſibi tribui poſtulauit. Cui idem Papa communione tantùm conceſſa dare pallium renuit.

At Ebo Roma reuerſus, Abbatiam ſancti Columbani in Italia dono Imperatoris Lotharij poſſedit, donec legationē

in Græciam ab eodem Imperatore ſibi commiſsā exequi detrectauit. Quocirca rebus ſibi ab Imperatore quæ datæ fuerant ablatis, ad Ludouicum regem Germaniæ demigrauit. A quo in regione Saxoniæ quoddam Epiſcopium promeruit: vbi & Epiſcopali deinceps perfunctus eſt miniſterio.

FLODOARDI PRESB. ET CANONICI ECCLESIÆ REMENSIS Hiſtoriarum eiuſdem Eccleſiæ LIB. III.

De electione vel ordinatione Hincmari. Cap. I.

NNO denique Dominicæ Incarnationis DCCCXLV. Carolus Synodum Epiſcoporum regni ſui apud Bellouacum ciuitatem Remenſis prouinciæ conuocauit. Vbi inter cætera Eccleſiæ, regnique neceſſaria, de Remenſ. Eccleſ. deſolatione, quæ Fulcone Presbytero illam diu tenente, & Nothone in ea ſibi ſuccedente, tanto vacare paſtore videbatur tempore, cum eiſdem Epiſcopis cœpit tractare. Qui ſicuti vide-

tes Ebonis, & auctoritatem sanctorum patrũ pro huiusmodi negotiis ad memoriã reuocantes, cogente necessitate, atq; suadente auctoritate, cõmuni decreuere consensu, quo tandem post decennium depositionis Ebonis in Ecclesia eadem ordinaretur Episcopus. Igitur à clero & à plebe ipsius Metropolis, nec non ab Episcopis eiusdem prouinciæ, Archiepiscopo Senonensis Ecclesiæ Vvenilone, atque Ercamrado Parisiorum Episcopo annuente, cum consensu Abbatis sui & fratrum monasterij sancti Dionysij, in quo degebat, fauente quoque Carolo rege, Hincmarus electus est. Sicque decreto peracto, eligentiumque manibus roborato Ecclesiæ Remensi ordinatur Episcopus. Is siquidem Hincmarus, à pueritia in monasterio sancti Dionisij sub Hilduino Abbate monasteriali religione nutritus, & studiis litterarum imbutus, indéque pro sui tam generis, quàm sensus nobilitate, in palatium Ludouici Imperatoris deductus, & familiarem ipsius notitiam adeptus fuerat: ibique prout potuit, cum Imperatore & præfato Abbate, sub Episcoporum auctoritate labo-

rauit, vt ordo monaſticus in prædicto monaſterio quorundam voluptuoſa factione diu delapſus reſtauraretur. Et vt opere quoque adimpleret quod ſermone ſuadebat, etiã ipſe religioſæ conuerſationi cum aliis ſe ſubdidit, caſtigans corpus ſuum, & ſpiritali ſubiciens ſeruituti. Proceſſu vero temporis, cùm præmemoratus Hilduinus Abbas, Imperatoris Ludouici Archicapellanus, offenſam ipſius Auguſti adeo cum aliis regni primoribus incurriſſet, vt ablatis ſibi Abbatiis in Saxoniam fuerit exilio relegatus: iſte per licentiam proprij Epiſcopi cum benedictione fratrum illum ſecutus eſt in exiliũ. Cui pro familiaritatis priore notitia tantã Deus apud Imperatorẽ, proceresque cõtulit gratiam, vt ſtudere pro ſuo nutritore quiuerit, donec ab exilio reuocatus duarum fuerit Abbatiarũ prælationi reſtitutus. Deinde quãdo Greg. Papa in Galliæ venit regiones, & regnũ Francorum à prefato defecit Imp. voluit eũ moratus Abbas ſuus in obſequiũ ſuũ contra fidelitatẽ Imperatoris ducere: quod nequaquam potuit ab eo exigere. Reſtituto poſtea Imperatore, prout potuit Abbati ſuo prodeſſe ſtuduit. Sicque deinceps in mo-

nasterio sine querela custos sacrorum pignerum, Ecclesiæque sanctorum martyrum conuersatus extiterat; donec regiis ascitus obsequiis regimen monasterij sanctæ Dei genitricis Mariæ & sancti Germani regali & Episcopali, atque Abbatis sui Ludouici Diaconi iussione suscepit: rerum quoque ac mancipiorum possessionem quandam regia liberalitate percepit: quam consecratus iam Præsul monasterio sancti Dionysij, vbi Christo militauerat, per testamenti paginam tradidit.

De reparatione Iudicij pro Ebonis depositione. Cap. II.

EMenso denique anno post ipsius Hincmari ordinationem, Lotharius Imperator pro contentione regni, quam erga fratrem suum Carolum habebat, cuius obsequiis idem Præsul fideliter adhærebat, contra eum commotus, epistolas à Sergio papa exegit pro reparando iudicio de Ebonis depositione. Vnde idem papa literas Carolo regi mittens, præcepit vt Guntboldum Rothomagen-

ſem Epiſcopum cum cæteris Epiſcopis regni ſui, quos ipſe Guntboldus ad hoc ſibi eligeret, Legatis eius obuiam Treueris ad hanc diſcutiendam querelam dirigeret, & Hincmarum Epiſcopum ad ipſam Synodum venire faceret. Ipſe quoque Guntboldo literis mandauit, vt cum poſt diem ſanctæ Domini reſurrectionis miſſos ſuos in ſeruitium Imperatoris mitteret, ipſe cum Epiſcopis prædictum locum hanc cauſam diffiniturus adiret. Sed & ipſi Hincmaro literas miſit, vt ad idem veniret Concilium. Legatis itaque Sergij Papæ iuxta condictum non venientibus, Guntboldus annitente rege Carolo cum Epiſcopis Synodum condixit, ad quam Ebonem per literas & legatos ex auctoritate prædicti Papæ conuocauit. Quò tamen Ebo neque veniſſe, neque vicariam pro ſe perſonam vel literas canonicas miſiſſe traditur. Guntboldus tamen, & cæteri Epiſcopi, qui apud Pariſios tunc conuenerant, Vvenilo ſcilicet Eccleſiæ Senonicæ Metropolitanus cum Diœceſanis ſuis, Lantrannus Turonenſis cum ſuffraganeis ſuis, & ſpecialiter Hincmarus cū omnibus Remenſis Diœ-

ceſeos Coepiſcopis, literas ſuas ad eū miſerunt, ei Diœceſim Remēſem interdicētes, vt non haberet dein licentiam ex ea quempiam ſollicitare nec ſcripto, nec verbo, nec miſſo aliquo; donec ſecundum iuſſionem Sergij Papæ ipſis occurreret, & iuxta canonica & Apoſtolica ſtatuta diffinitionis ſententiam ab ipſis coram generali conuentu perciperet. Sed ille ad nullam Synodum, vel ad ſedem Apoſtolicam, vocem poſtea reclamationis, vel repetitionis de ſede Remenſi, aut de ordine ſuo emiſit. Qui etiam, poſtquam res geſtas Leoni Papæ referentibus Epiſcopis & regalibus inſuper epiſtolis, ordinatio Hincmari, quando fidei quoque ſuæ tenorem Romam miſit, rata eſt, & cum largitione pallij comprobata, per quinque circiter annorum curricula ſuperuixiſſe fertur in corpore, vſque ad annum videlicet incarnationis Dominicæ octingenteſimum quinquageſimum primum.

De viſione Bernoldi cuiuſdam. Cap. III.

DE quo poſtmodum talis oſtenſa eſt reuelatio cuidam homini Re-

mensis parochiæ, nomine Bernoldo: qui depressus infirmitate pene vsque ad mortem peruenit, ita vt per quatuor dies nec cibum, nec potum capere, nec loqui valeret. Quarto vero die hora nona velut exanimis iacuit: adeo vt non posset in eo sentiri halitum remansisse, nisi per vices, dum quis manum misisset ad os eius, vel super pectus illius, vix sentiebat, in eo adhuc spiritum esse: rubor illi tamen in facie magnus videbatur: & sic iacuit vsque ad mediam noctem. Tunc viriliter oculos aperiens, & affatus vxorem suam, atque circumstantes, iussit vt quantocius currerent, & presbyterum suum velociter ad se venire rogarent. Accito autem presbytero, antequam intraret ille domum, dixit infirmus vt apponerēt sellam, quia presbyter iam domum intraturus esset. Illo verò ingresso, postquam orationem pro eo fudit, dixit ei vt sederet iuxta eum, & attenderet quæ dicturus erat, vt si ipse superstes illa non potuisset annunciare, saltem presbyter ea nuntiaret. Tunc ergo cœpit vehementer flere, & cum singultibus dixit: Ductus de isto sæculo ad aliud veni, ad quendam

» locum, & inueni Episcopos XLI. inter
» quos cognoui Ebonem, Pardulum, &
» AEneam pannosos, & denigratos, squa-
» lentesque sicut & alios, ac si vstulati fuis-
» sent, & per vices nimio frigore horribi-
» liter cum fletu ac stridore dentium tre-
» mulantes: per vices autem calore nimio
» æstuantes. & Ebo Episcopus me vocauit
» ex nomine dicens: Quia tibi dabitur li-
» centia redeundi ad corpus, precamur te
» ego & isti confratres nostri, vt adiuues
» nos: & ego respondi: Quomodo vos pos-
» sum adiuuare? qui ait: Vade ad homines
» nostros clericos & laïcos, quibus bene-
» fecimus, & dic illis vt pro nobis faciant
» eleemosynas, & orationes, & impetrent
» pro nobis offerri sacras oblationes. & ego
» dixi, quia nescirem vbi homines illorum
» essent. ille verò ait: Nos dabimus tibi
» ductorem, qui te ad illos ducat. Et dede-
» runt mihi ductorem quendam, qui me
» præcessit, & duxit ad quoddam palatium
» magnum, vbi multitudo erat hominum
» eorundem Episcoporũ, qui de ipsis Epi-
» scopis inter se loquebantur. Quibus sug-
» gessi, quod mihi fuerat iussum ex parte
» Episcoporum. Vnde cum ductore meo

reuersus ad locum redij, vbi erant ip- «
si Episcopi. Et quasi iam facta fuissent pro «
ipsis ea quæ postulauerant, inueni eos «
facie iocundos, ac si à nouo rasos, & «
balneatos, albis vestitos, & stolis amictos, «
atque sandaliis calciatos. Et dixit mihi præ- «
fatus Ebo præsul: Vides quantũ nos adiu- «
uit tua legatio? Vsque modo nimis durũ «
custodem & custodiam grauẽ habuimus «
sicut vidisti: modò verò habemus dom- «
num Ambrosium custodem, & lenem «
custodiam. Et cætera, quæ visa atque re-
lata ab eodem Hincmarus Episcopus
descripsit.

De Restitutione rerum Ecclesiasticarum à Carolo Rege peracta.

Cap. IIII.

ORdinato denique, sicut præmissum est, Hincmaro Ecclesiæ Remensis Archiepiscopo, rex Carolus res, quas ex eodem Episcopio suis palatinis vsurpare concesserat, ipsi sanctæ reddidit Ecclesiæ. Pro qua restitutione talem præcepti sui dedit auctoritatem.

IN NOMINE *sanctæ & indiuiduæ Trinitatis Carolus Dei gratia rex. Si ea quæ à prædecessoribus nostris vel fidelium deuotione bene*

tradita, ſtatuta, ac cõfirmata sũt, noſtris oraculis roboramus; ſi etiam illa, quæ quacunque neceſſitate corrupta ſunt, regia noſtra auctoritate corrigimus, & in melius commutamus; ſaluti noſtræ conſulimus, & regium miniſterium ſuſceptum à Domino exercemus. Proinde nouerit omnium fidelium Dei ac noſtrorum ſollertia; quia res ex Epiſcopatu Remenſi, quas magna neceſſitate, & per omnia inuiti, dum à Paſtore ſedes illa ſancta vacaret, fidelibus noſtris ad tempus, vnde quoddam temporale ſolatium in noſtro haberent ſeruitio, commendauimus, electo & ordinato munere ſancti Spiritus, per Dei & noſtram diſpoſitionem, in eadem ſancta ſede Hincmaro Archiepiſcopo, hoc noſtræ auctoritatis præcepto, cum integritate quicquid ex inde nos fidelibus noſtris beneficiauimus, præſentaliter reſtituimus: tam Sparnacum & Iuliacum, vel quicquid ex eodem Epiſcopatu Richuinus habuit, vel quicquid inde Odo Comes habuit: quàm & villam Culmiſciacum, cum Capella quam Rabanus presbyter habuit; ſeu & illa, quæ Pardulus, nec non & Algardis Abbatiſſa, ſiue Rotbertus, atque Amalbertus clericus, vel Altmarus, ſeu Ioannes medicus, ſiue itẽ Rabanus, atq. puſillus Pumilio, Ratboldus quoq. Goderamnus & Herẽboldus, vel Donatus, ſeu

Gilbuinus habuerunt. Siue etiam illa omnia, quæ tam clerici quàm laici qui in nostra dominatione aliquandiu fuerunt, quosque iam dicto Episcopo commendauimus, habebant. Et vt in calce omnia concludamus, quicquid ex eodem Episcopatu, quãdo de manu Fulconis illud recepimus, alicui præstito beneficio concessimus, per hãc nostræ confirmationis auctoritatẽ, inspecto corã cœtu fidelium nostrorũ, tam Ecclesiastici quàm Laicalis ordinis, testamento sãcti Remigij, præsentaliter casæ sanctæ Mariæ & sãcti Remigij, atq; Hincmaro Archiepiscopo cũ omni integritate reddimus vel restituimus: vt absque vlla refragatione, cassatis quibuscunque aliis conscriptionibus, easdem res per hanc nostram auctoritatẽ recipiat: vt sicut res Ecclesiæ disponendæ sunt, ad vtilitatem ipsius Ecclesiæ Dei tam ipse, quàm successores ipsius disponant. Quam auctoritatẽ, (in qua nos vlterius tale quiddẽ erga ipsam casam Dei non acturos spondemus, & vt nemo successorum nostrorum agere moliatur, per omnipotentem Dominum eiusdem Virginis filium obsecramus) vt per ventura tempora certior habeatur, & contra æmulos ipsius sanctæ Ecclesiæ sui notitia valeat, manu nostra subterfirmauimus, & anuli nostri nostri impreßione roborari decreuimus. Data Kal. Octob. anno vi. regnã-

te gloriosiss. Rege Carolo, indictione viij. Actū in pago Andegauēsi, in villa Auegio. De cæteris quoque rebus, quæ tunc redditæ non fuerunt, huiusmodi postmodum inuenitur dedisse præceptum.

IN NOMINE *sanctæ & indiuiduæ Trinitatis. Carolus Dei gratia rex, omnibus Comitibus, Abbatibus, Abbatissis, Missis, Vassallis, & cunctis sanctæ Dei* Ecclesiæ *fidelibus ac nostris, præsentibus scilicet & futuris, Notum esse volumus, quia Hincmarus sanctæ Ecclesiæ Remorum religiosus, nobisq; valde dilectus ac venerabilis Pontifex, accedens ad celsitudinis nostræ magnitudinem, innotuit mansuetudini nostræ, quòd ex rebus sāctæ Dei genitricis Mariæ, & sancti ac pretiosi confessoris Christi Remigij, quæ per parentum antecessorum videlicet nostrorum regum dationem, siue per rectorū eiusdem Ecclesiæ imprudentiam vel concessionem, vel etiam quorumcunque maliuolorum machinationem ab eadem sancta Ecclesia abstractæ esse cernuntur, nonæ & decimæ, ad eandē prædictam* Ecclesiam *minime sicut rectum est, persoluantur. Vnde magnificentiæ nostræ petiit dignitatem, vt nostræ auctoritatis præceptum ob Dei & sanctæ ipsius genitricis, siue pretiosi*

patroni nostri Remigij amorẽ ei fieri iuberemus. Cuius nobis amabilibus & necessariis petitionibus acquiescentes, & liberè, placidéque obsequẽtes, hoc nostræ magnæ auctoritatis præceptum ei fieri iussimus. Per quod præcipientes expressè iubemus, vt quisquis fidelium Dei omnipotentis, nostrorumque, ex eisdem sanctæ Dei genitricis Mariæ, vel sancti Confessoris Christi Remigij, Remorum Ecclesiæ *rebus, siue Episcopatus religiosissimi & dilectissimi nobis Hincmari venerabilis Archiepiscopi, aliquid habere dinoscitur, siue per largitionis nostræ concessionẽ, siue per quorũcunque supramemoratorũ affectationem, vel machinationem, seu etiam & depræcationẽ, aliquid tenore aliquo ex prædictis rebus tenere vel possidere cernitur, nonam & decimã in Missorum nostrorum præsentia Misso* Ecclesiæ *sanctæ Mariæ vel sancti Remigij Remorum, siue Hincmari venerabilis* Episcopi *reuadiet, & annis singulis ad eandem præfatam & memoratam* Ecclesiam *persoluere, absque vllius occasionis contradictione cum omni vigilantia studeat. Quicunque verò contra hanc nostræ auctoritatis præceptionem de hoc fieri præsumpserit, sciat secundum dignæ memoriæ aui & piæ recordationis genitoris nostri capitula se emenda-*

turum, & ipsas easdem res absque alicuius intercessionis impetratione amissurum. Et ut hæc nostræ præceptionis auctoritas inuiolabilem obtineat firmitatis vigorem, & ab omnibus fidelibus sanctæ Dei Ecclesiæ & nostris, præsentibus scilicet & futuris, verius, certiúsque credatur, eam anulo nostro subter sigillari iussimus. Data iiij. Non. Septemb. anno viij. indictione x. regnãte Carolo gloriosissimo rege. Actum in monasterio sancti Quintini.

Immunitatis etiam secundum antecessorum suorum regum exemplaria eidem sanctæ sedi suam contulit auctoritatem. Cessionem quoque genitoris sui Ludouici de exactione regia, vel operariis, ac muro ciuitatis ob restaurationem ipsius sanctæ Dei Ecclesiæ delegata, huiusmodi confirmauit auctoritate.

IN NOMINE *sanctæ & indiuiduæ Trinitatis. Carolus Dei gratia rex. Si petitionibus nostrorum fidelium, maximè Domini sacerdotum, præcipuè in his, quæ Ecclesiasticis utilitatibus possunt præbere consultum, benignum commodamus assensum, nobis id ad æternæ remunerationis credimus prouenire augmentum. Proinde nouerit omnium fidelium Dei ac nostrorum, præsentium scilicet & futurorum industria, quia*

vir venerabilis Hincmarus Remẽsis vrbis Archepiscopus obtulit serenitatis nostræ obtutibus præceptum piæ memoriæ Domni ac genitoris nostri Ludouici Imperatoris, quod in eleemosynæ suæ augmentũ Ecclesiæ S. Mariæ atque sancti Remigij fieri decreuit, de opere & operariis, atque omni exactione, quæ tempore aui nostri domni Caroli Imperatoris ex eadem casa Dei exigebantur ad palatium, quod vocatur Aquisgrani; vt in ædificatione & restauratione ipsius Ecclesiæ Dei, per futura tempora vsque ad finem sæculi, ad vtilitatem sæpe dictæ sanctæ Ecclesiæ in eleemosyna illius proficerent, & nec ad eundem locum, vel ad alium quemlibet ipsæ redibitiones vel impensæ vllo vnquam tempore exigerentur, sed remissa indulgentia illius in eodem loco proficerent. Cuius benegesta rata iudicantes, per hoc nostræ auctoritatis præceptum decernimus, vt quicquid de exactatione, vel operariis prædictæ constitutionis suprascriptus domnus & genitor noster, seu & de muro ciuitatis ipsius, vel viis ad vtilitates claustri Canonicorum proficientibus in suo præcepto concessit, hoc totum perpetua nostra indulgentia vel concessione, seu auctoritate concessum, vel confirmatum maneat in perpetuum. Et vt hæc nostræ confirmationis vel concessionis auctoritas per futura tempora certior

turum, & ipsas easdem res absque alicuius intercessionis impetratione amissurum. Et ut hæc nostræ præceptionis auctoritas inuiolabilem obtineat firmitatis vigorem, & ab omnibus fidelibus sanctæ Dei Ecclesiæ & nostris, præsentibus scilicet & futuris, verius, certiúsque credatur, eam anulo nostro subter sigillari iussimus. Data iiij. Non. Septemb. anno viij. indictione x. regnãte Carolo gloriosissimo rege. Actum in monasterio sancti Quintini.

Immunitatis etiam secundum antecessorum suorum regum exemplaria eidem sanctæ sedi suam contulit auctoritatem. Cessionem quoque genitoris sui Ludouici de exactione regia, vel operariis, ac muro ciuitatis ob restaurationem ipsius sanctæ Dei Ecclesiæ delegata, huiusmodi confirmauit auctoritate.

IN NOMINE *sanctæ & indiuiduæ Trinitatis. Carolus Dei gratia rex. Si petitionibus nostrorum fidelium, maximè Domini sacerdotum, præcipuè in his, quæ Ecclesiasticis vtilitatibus possunt præbere consultum, benignum commodamus assensum, nobis id ad æternæ remunerationis credimus prouenire augmentum. Proinde nouerit omnium fidelium Dei ac nostrorum, præsentium scilicet & futurorum industria, quia*

vir venerabilis Hincmarus Remēsis vrbis Archepiscopus obtulit serenitatis nostræ obtutibus præceptum piæ memoriæ Domni ac genitoris nostri Ludouici Imperatoris, quod in eleemosynæ suæ augmentū Ecclesiæ S. Mariæ atque sancti Remigij fieri decreuit, de opere & operariis, atque omni exactione, quæ tempore aui nostri domni Caroli Imperatoris ex eadem casa Dei exigebantur ad palatium, quod vocatur Aquisgrani; vt in ædificatione & restauratione ipsius Ecclesiæ Dei, per futura tempora vsque ad finem sæculi, ad vtilitatem sæpe dictæ sanctæ Ecclesiæ in eleemosyna illius proficerent, & nec ad eundem locum, vel ad alium quemlibet ipsæ redibitiones vel impensæ vllo vnquam tempore exigerentur, sed remissa indulgentia illius in eodem loco proficerent. Cuius benegesta rata iudicantes, per hoc nostræ auctoritatis præceptum decernimus, vt quicquid de exactatione, vel operariis prædictæ constitutionis suprascriptus domnus & genitor noster, seu & de muro ciuitatis ipsius, vel viis ad vtilitates claustri Canonicorum proficientibus in suo præcepto concessit, hoc totum perpetua nostra indulgentia vel concessione, seu auctoritate concessum, vel confirmatum maneat in perpetuum. Et vt hæc nostræ confirmationis vel concessionis auctoritas per futura tempora certior

cognoſcatur; & permaneat inconuulſa, eam ſubterfirmauimus, & de anulo noſtro eam ſigillari præcepimus. Data vi. Kal. Iunij, anno x. regnāte Carolo glorioſo rege, Indictione xiij. Actum Vermeriæ palatio regio. In Dei nomine feliciter. Amen.

De reparatione Remenſis Eccleſiæ ab ipſo Hincmaro patrata. Cap. V.

HViuſmodi regiæ benignitatis functus auctoritatibus, & in Epiſcopali ſede confirmatus præfatus Hincmarus Archiepiſcopus, templum Eccleſiæ Dei genitricis Mariæ, quod à fundamentis Ebo renouare cœperat, iſte pace, gratiáque fruens regia, præclari conſummauit decoris eminētia. Inſuper & aram ſanctæ Dei genitricis auro veſtiuit, ac lapidibus pretioſis ornauit. His quoque verſibus titulauit.

Hanc aram Domini genitricis honore dicatam
Cultor vbiq; ſuus decorauit Epiſcopus Hincmar,
Muneribus ſacris functus hac ſede ſacerdos:
Iam bene completis centenis octies annis,
Quadraginta ſimul quinto voluente ſub ipſis.

Cùm iuuenis Carolus regeret diademata regni,
Hunc ſibi Paſtorem poſcentibus Vrbis alumnis.

Et ad imaginem Dei genitricis
in ipſo altari.

Virgo Maria tenet hominem, regemque, Deūq;
Viſceribus propriis natum de flamine ſancto.

Tecta templi plumbeis cooperuit tabulis, ipſumque templum pictis decorauit cameris: feneſtris etiam illuſtrauit vitreis, pauimentis quoque ſtrauit marmoreis. Crucem eminentiorem gemmis, auroque cooperuit. Alias etiam cruces tam auro quàm argento parauit. Calicem maiorem cum patena, ſumptorioque fecit ex auro, lapidúmque pretioſorum illuſtrauit nitore. Qui calix poſtea pro redēptione ac ſalute patriæ Normannis datus eſt: patena adhuc reſeruatur ibidem. Libellum quoque de ortu ſanctæ Dei genitricis Mariæ, ſed & ſermonem beati Hieronymi de ipſius dominæ Aſſumptione ſcribi fecit, & tabulis eburneis, auróque veſtitum muniuit. Locellum etiam quendam, hoc eſt capſam maiorem, quæ à duobus clericis ferri ſolet, fieri iuſſit,

argentoq.imaginato ac deaurato vestiuit: vbi ad vrbis totius tutamentũ multorum Sanctorum pignera recõdidit. Insuper & alia altaris vasa tam aurea, quã & argentea præparauit. Euangeliũ aureis & argenteis describi fecit literis, aureisque muniuit tabulis, & gemmis distinxit pretiosis. His quoque versibus insigniuit.

Sancta Dei genitrix, & semper Virgo Maria,
Hincmarus Præsul defero dona tibi.
Hæc pia quæ gessit, docuit nos Christus Iesus,
Editus ex Vtero, casta puella, tuo.

Librum quoque sacramentorum, sed & Lectionarium, quos scribi fecit, ebore argentoque decorauit. Candelabra texit argento, & templum variis ornauit lampadibus, & coronis; diuersisque tam palliorum, quàm cortinarum, atque tapetum operuit ornamentis. Sacras etiam vestes altaris procurauit ministris. Pluribus denique conuocatis Episcopis, sed & Carolo rege in hanc ciuitatem adueniente, in honore incomparabilis & perpetuæ virginis genitricis Dei Mariæ, vt & antiquà fuerat sacrata, basilicam solemniter dedicauit, & cum Coepiscoporũ cooperatione sub omni-

potentis

potentis inuocatione Trinitatis almificæ consecrauit.

De miraculis in eadem Ecclesia postea declaratis.
Cap.VI.

IN hac igitur Ecclesia multa diuersis temporibus Dei virtute sub ineffabilis Christi genitricis Mariæ sunt honore patrata miracula. Quorum plurima, quæ ante nostram ætatem sunt gesta, nobis habẽtur incognita. Nos tamẽ ea, quæ corã positi vidimus, vel personis quæ viderãt referentib. agnouimus, silentio hîc quoq. præterire incongruum rati sumus, licet ea versib. olim exarauimus. Mulier quædam ciuis huius vrbis, nomine Altrudis, vnicam paruulam nutriebat filiam, quæ adhuc sub vbere matris posita efficitur cœca. Pro qua cùm variis frustra æstuaret mater remediis, nec vlla posset iuuari medela, ad summum cogitat se vertere medicum; eiusque probat non aptiùs per quempiam sanctorum

poſcere poſſe miſericordiam, quàm per ipſius vnicam, cuius etiam erat ipſa famula, genitricem. Præparanſque candelabrum & munuſcula, tam pro ſe quàm pro filia, templum hoc petit, cœlitum reginæ clementiam rogatura: præfigenſque candelabris luminaria, tum pauimentis adſtrata, cor ſupplex effundit in vota. Nec ſe poſſe præſumens ſufficere, miniſtros ſuppliciter depoſcit altaris, ipſius petitionem ſuis precibus adiuuare. Et quia deuotè ac fideliter poſtulauit, votum obtinere promeruit, luménque ſobolis impetrauit. Vnde gratias agentem Deo, ipſiuſque genitrici piiſſimæ, cum adiutorib. ſibi ſacris miniſtris eam vidimus poſtea, dum ſanam, clareque contuentem ſuam nobis exhiberet filiam.

Quidam clericus noſtræ congregationis, carne nobilis, Hugo nomine, ita nimio dentium fatigabatur dolore, vt nec ſomnum, nec cibum præ nimietate valeret ægritudinis capere. Qui requiſitus à quodam ſeniore, expoſita ſuæ vexationis afflictione, hoc ab eo conſilij accepit, vt coram altari Dei genitricis ſe ſe proſternens eius corde tenus ſuper an-

xietate sua deprecaretur clementiam, & surgens ab oratione, osculato altari, supra nudum ipsius marmor in qua vexabatur deponeret maxillam; sicque sanandum se confidens, domum regressus cooperiri se vestibus faceret, atque sopori permitteret. Quibus ille per ordinem patratis, somnum iniit: tempus autem erat solemnitatis natalis Domini, & fratres post celebratum vespertinum officium in cœnaculo, vbi calefaciendi causa consueuerant colligi, residebant. Præfatus verò frater videt in somnis illis se præ gradibus cœnaculi adstitisse; atque beatam Dei genitricem in superioribus, ante ipsius ostium domus consistere. A sinistris in gradu infimo sub specie cuiusdã chirurgi malignum conspexit adstare spiritum. Non dubitans autem, quæ esset illa quam aspiciebat Domina, pauore tetri hostis abiecto, ad eã vsque conscendit, & ante ipsius procidens pedes, eiusdem susceptus est manu; ita vt mentum illius tenens, vexatam piissima Domina contingeret maxillam: & erigens eum blandè cõsolata est, asserẽs ideo se non inuentam ab eo in Ecclesia, quoniã ibidem ad

custodiam fratrum staret: ille, inquiens, malignus, quem vides hîc prope astãtem, cogitat huc ascendere, & vult nostros fratres conturbare. Præcipitque eum redire, & de concessa sibi salute confidere. Qui rursus ad eius se prosternens pedes, erectus est ab ea, vestem tantùm purpuream, qua erat induta, deosculans. Sicque mox excitatus, dari sibi præcepit manducare: quod vt eiusdem domestici audiere, insanire illum putantes, quia tam alacriter sibi cibum dari peteret, anxiari cœperunt. Ille verò confirmabat, se à beata Dei genitrice sanatum; nihilque vel ægritudinis se, vel insaniæ pati. Sicque celerrimè redditus sospitati, sæpe postea fidẽter adstipulabatur, non se vlterius esse passurum talia, quem tanta saluti restituisset Domina. quod & reuera illi accidit, vt deinceps huiusmodi ægritudinem nequaquam senserit, dum pluribus postmodum vixerit annis.

Huius Hugonis clericus & diaconus, Ebrardus nomine, febris anhelæ vexabatur ęstibus. qui huius ęgritudinis agitatus angoribus, in crypta, quæ sub ipsius Ecclesiæ sede in honore beati Remigij cõsecra-

ta eſt, feſſus reſidebat, dum illic miſſæ celebrarentur myſteria. Cui vi febrium fatigato, vt aſſolet febricitantibus, ſopor irruit: & ecce videt beatam Dei genitricem ſibi adſtantem, impoſitaque manu eius capiti pertranſiſſe, & poſt altare ſe ſe viſa eſt intuliſſe. Mox ille patefactis oculis ſurgit, finitiſque myſteriis iam ſanus Amen reſpondit; & alacer officiorum inſeruit expletioni. Cuius caput ad tactum mirabilis Dominę ita eſt delibutum, vt ſi oleo eadē fuiſſet hora perunctū. quod nos quoque mirati ſumus, qui eum ipſa die lætum & comedentem nobiſcum vidimus.

Tres denique claudos, & poplitibus cōtractis nullo modo greſſum figere valentes, in hac Eccleſia diuerſis conſpeximus erectos tēporibus? Vnum quidē ſub Epiſcopatu domni Heriuei Præſulis, qui aliorū manibus illuc delatus propriis regreſſus eſt pedibus. Aliū ſub præſulatu Seulfi, nomine Maganerū; qui gente Britannus, vtroque genu claudus, & ſcabellis inhærens, inter nos piorum eleemoſynis ſuſtētatus, tranſacto fere iam demorabatur anno. Huic dum nocturnas in omnium Sanctorum ſolemnitate celebraremus

laudes, ita ſubitò in medio populi iacenti genuum extenſi ſunt nerui, vt lora quoque, quibus crura cum coxis erant annexa, rumperentur, rupta etiam pelle poplitibus ei ſanguis deflueret: ſurgensque ſtupente populo greſſibus deinceps vſus eſt propriis. Tertius verò ſub huius domni Præſulis Artoldi Pontificatu, eoque miſſarum ſacra celebrante, die ſolemni eiuſdem ſacratiſſimæ virginis, qua Gabriel Archangelus ad eam miſſus ab aſtris partum illi mirabilem ſæculis nuntiauit. Qui claudus pauper & miſerabilis, dum per pauimenti ſe ſe marmora traheret, repentè ſolutus extenditur, & tellurem corpore menſus in pedes tandem erigitur, inceſſuque nouo auxit lætanti gaudia populo: quique adhuc inter nos degẽs ſtipe ſuſtentatur Præſulis. Quartus quoq. quidã ruricola, Gerlanis nomine, ex familia huius Eccleſiæ, hanc vrbem adiens oraturus, beatæ Dei genitricis Mariæ ingreſſus eſt baſilicam. Vbi dum vota profundit, ſubito marcore diriguit, contractiſque neruis pene cunctis adſtringitur membris: ſicque coartatus, ibidem ſe permanſurum, & dum

viueret seruiturum, si relaxaretur, promisit. Tandem post mensem his absolutus vinculis, Ecclesiasticis addicitur seruitiis. Sicque partim in eadem Ecclesia, partim in basilica sancti Dionysij extra murum ciuitatis per quinquennium incolumis deseruiuit. Post quod temporis spatium in eadem solemnitate, Hypapanti scilicet Saluatoris, hanc ingressus Ecclesiam, dũ precibus incumbit, ita rigentibus membris visus est adhæsisse pauimentis, vt nec os, nec aliquod membrorum ab his releuare valeret. Erectus autem à circumstantibus, tam cruribus quàm ambabus contrahitur manibus. Quintadecima deinde die iterum absolutus, nec multò pòst humanis exemptus est rebus. Sed quis enarrare præualeat, quot hîc languentes pene quotidie pia dona salutis sumunt, quot febricitantes, quot saluantur energumeni? quis vel edicere pestes hîc liberatis hominibus effugatas? Sed de innumerabilibus saltem pauca commemorasse sufficiat.

De visione cuiusdam Gerhardi presbyteri. Cap. VII.

PResbyter quidam de pago Porcensi, Gerhardus nomine, in quandam dudũ deciderat valitudinem, ita vt veneno potatus esse crederetur. In qua valitudine Sanctorum nonnullis consolatus est visitationibus, beati scilicet Petri Apostoli, qui suam ei, quam regebat, præcepit etiam bis vt restaurare studeret Ecclesiã, atque redarguit per visa, cur totiens medicos salutis suæ requisierit causa. Sanctum quoque Remigium postea sibi videt adsistere, suam illi pandendo personam, & ægritudinis huius remedia pollicentem. Qui mox vrbem Remensem adiẽs, dum perlustratis orationis gratia beatæ Dei genitricis ac sancti Remigij basilicis, in vico noctu requiesceret, ipsius beati Remigij videt se deductum in templum quoddam splendidissimum, ad quod beatissimam contuetur virginem Mariam properantem, sancto Remigio, sanctoque Martino ab vtroque latere stipantibus eam.

In ipſo verò templo multitudo Leuitici ordinis atq. ſacerdotalis dignitatis eam expectabat,&diacones induti dalmaticis, quidã cum palmis, quidã ſine ipſis adſtabant. Cæterorũ quoq. ſanctorũ plurimus hîc ordo videbatur. Idem verò Presbyter nullius ſpecialiter cognoſcebat vultum præter beati Petri, qui ſibi iam pridem fuerat reuelatus. At poſtquam beata Dei genitrix ad prædictum templum peruenit, vbi eius aduentum hic frater ſe prę̃ſtolari videbat, requirere cœpit quis ille eſſet, aut quid quæreret. Cui beatus Remigius: Famulus, inquit, meus eſt Domina, quærens à tua pietate ſalutis remedia. Quid autẽ ipſa reſponderit, iſte, vt retulit, audire non potuit. velum verò quoddam appenſum ibidem videbatur: poſt quod vbi ipſa intrauit, ſplẽdidius ſole lumen ab oculis huius ſuſcepit, ita vt in id præ ſplendotis magnitudine intendere minimè potuerit. Poſt aliquot denique dies, apparuit illi beatus Martinus, miſſumque ſe à ſancto Remigio ad eundem teſtatus eſt, aſſerens etiam illi donatam vitam, conceſſamque medicinam. Reſtitit tamen poſtea huic dubietas

aliqua de beatæ Dei genitricis persona, quoniam nomē ipsius in visione sibi reuelatum non audierat: sed precabatur assiduè, vt Dominus monstrare sibi dignaretur, vtrum ipsa fuisset, quam viderat, Dei genitrix virgo Maria. Contigit autem illi post sex fere menses, vt subitò, dum noctu quiesceret, graui premeretur ægritudine; adeo vt desperaret vlteriùs se posse viuere: & dum valde anxiaretur, appensis supra se beatæ Mariæ pigneribus, huiusmodi cœpit effundere preces: O beata Dei genitrix, cuius hîc dependent pignera, re vera vt credimus, de te nobis superappensæ habentur reliquiæ: & si vera de te visio est, quam nuper vidi; si tu es illa domina, quàm ad illud mirabile templum sanctus Martinus, & almus Remigius comitabantur euntē; vbi te clarissimus Sanctorum cætus expectans aspicientem me lætanter excepit: fer opem mihi indigno famulo tuo, & tandiu impetra mihi vitam atque virtutem, vt Missæ mysteria Domino celebrem, & munera vitæ corporis Christi sumere merear: vosque, beati Pontifices Christi, quos cum eadem comitari conspexi, adiuuate me apud ipsam, qui me

veſtro piiſſimo conſolari dignati fuiſtis alloquio. Interea inter angores precéſque vix leuis obrepſit ſomnus. cùm ſubitò ſub eodem vultu habituque, quò prius eandem aſpexerat, beatiſſima ſe videndã præbuit regina, eiſdem columnis innixa, quibus & antea inniti fuerat viſa, luce coruſcans clariſſima. At ille tanto tremefactus ſplendore, nihilque fari auſus, luminibus in terram demiſſis videbatur ſtupefactus hærere. Quem beatus compellans Remigius; quid, inquit, nos huc aduocaſti? Nonne vides dominam noſtram Dei genitricem te confortare paratam? quid dubitans tardas accedere ad illam? His dictis tremor abſcedit, alleuatur animus; eleuánſque oculos vires recepit, & ante pedes beatiſſimæ dominæ frater ille corruiſſe ſe vidit. Quẽ manu ipſa leuare dignata fronti ſignum crucis imponit, & talia proſequitur: Ne timeas, neque deſperes: confide in Domino; quia percipies donum ab ipſo ſalutis: ſignúmque pulſare iube, vt ſacra myſteria celebres & gratias Deo referas, eum collaudans qui te poſt verbera ſanat. His dictis, ab eius receſſit viſibus, ſuis ſtipata comitibus. Sicque mox frater

idem collata sibi salute lætus exurgit, & ad explenda iussa festinans ita sanus & alacer effectus est, vt nunquam alacrior esse potuerit. Hec vt eodem presbytero narrante didicimus, ita describere quoque dignum rati sumus.

De aliis quibusdam miraculis. Cap. VIII.

HAEc inclyta cœli regina vt subuenire solet humili se corde petentibus, sic in præsumptores vel contemptores vltionis nonnunquam pœnas exerit. Quod piè quoque fieri credimus: vt hîc in presenti delinquentibus digna ingerantur verbera, ne in futuro grauiora eos excrucient tormenta. Quod autem modò dicturus sum, non ipse vidi, sed multorum relatu patrum narrari frequenter audiui. Quidam ex clericis nostræ congregationis, Bernardus nomine, custos erat huius Ecclesiæ. qui petitus à quibusdã leuibus personis, vt ipse post scripto monstrauit, quatenus ipsis quædam sanctorum dedisset pignera, dum quadam die cum quodam puero hîc

ſolus eſſet in tẽplo, correpta quadã pixide, in qua ſanctorũ cõtinebãtur reliquię, auſu temerario præſumpſit aperire. quo facto nimio pauore cõcutitur, & nebula locus totus magna repletur, taliq. vallatur horrore, vt nõ putaret ſe amplius viuere. Sicque perdita voce tam ipſe, quàm puer qui ſecũ erat, vltra loqui, nec ea quæ viderãt fari potuerunt.

Quidã quoque cuſtos huius Eccleſiæ, vt ipſe nobis narrauit, dũ die aliqua poſt matutinales laudes in Eccleſia requieſcere vellet, arripiẽs tẽpli tapetia, lectum ſibi ex his ſtrauit, ibiq. ſe ſe ſomno dedit. Et ecce matrona quædã ſub habitu ſenili eidẽ apparuit, quæ herbas quaſdã videbatur ſecũ deferre. Hæc primo quidẽ blãdis eũ cœpit affari ſermonib. Vbi vero ſacra ſub eo cõtẽplatur tapetia, taliter infit, eum mutato quoq. vultu terrẽs aggreſſa: Et tu Dominę ſanctæ Dei genitricis auſus es violare, ac pedibus ſacra ſuperbè cõculcare ornamẽta? nec tantam timuiſti Dominam? Modò quidem parcam: nunquam tamen vltra præſumas talia. Exẽplũq; dedit illi de quodã, qui ſic ſibi lectũ ſolebat ſternere, quem nouimus olim ærũnis affectũ in pauperrimo

quoque ſtratu obiſſe. Ita deterritus ſurgit, propriámque culpam confeſſus ſcamnis tapetia reddit, & Dominum ſuper hac correctione ſua, eiuſque collaudat genitricẽ. Hanc autem dominam, quæ ſe viſitauerat non agnouit: à beata Maria tamen fuiſſe credimus miſſam. Nouimus etiam quoſdam deuotos atque promiſſos à parentibus in hac Eccleſia fore Chriſto, eiuſque genitrici ſeruituros. quod votum dũ vellent poſtea mutare parentes, prolis ſunt coacti languore ſuam promiſſionem adimplere.

Dudum cùm agricolæ vrbi vicini poſt Paſcha ſolito de more hanc petiſſent vrbem, huius admirabilis Dominæ requirendo ſuffragia, ſuáque vota ferendo, quædam villæ conſueta quærere neglexere præſidia: quarum meſſes, cùm iam tempus inſtaret metendi, tanta tempeſtatis ſunt attritæ grandine, vt pene omnia eorum perierint ſata: Vineæ quoque aduſtis fractiſque pampinis vuarum amiſerunt fructum. Eorum verò fines, qui ſe huius piiſſimæ dominatricis muniere ſubſidiis, neque tangere, nedũ intrare grando præſumpſit. Sicque deinceps tam hi,

quàm cæteri quique contigui, promptiùs libentiúsque annuatim eiusdem Dominæ nostræ, sancti quoque Remigij, cæterorúmque Sanctorum hanc Remensem adeuntes vrbem consueuerunt expetere patrocinia.

De secunda B. Remigij corporis translatione. Cap.IX.

PRæfatus denique Præsul Hincmarus cryptam præclari operis ad pedes S. Remigij construxit: & corpus eiusdē beatissimi patroni de loco cryptæ prioris, vnà cum sepulcro ipsius in eadem, collectis Remensis Dioeceseos Episcopis, vt iā superius dictū est, transtulit, & ante ipsius sepulcrum opus egregium auro edidit, gemmisqne distinxit. fenestram inibi, vnde Sancti sepulcrum videretur, fecit: & circa ipsam fenestellam hos versiculos indidit.

Hoc tibi Remigi fabricauit magne sepulcrum
Hincmarus Præsul; ductus amore tuo.
Vt requiē Dominus tribuat mihi, Sancte, precatu
Et dignis meritis, mi venerande, tuis.

Euangelium aureis literis insigniuit, ac

parietibus aureis, gemmarumque nitore distinctis muniuit: versibus etiam auro inlitis prætitulauit. Sed & crucem maiorem cooperuit auro, gemmisque decorauit. Librum quoque sacramentorum sub eburneis tabulis argento præsignitis, sed & Lectionarium ad missas librum pari decore venustatum ibidem contulit: aliosque libros & ornamenta nonnulla eidem venerabili loco delegauit.

De corpore ipsius beatissimi Remigij non est ausus aliquid sumere, sicut ipse quoque testatur in Epistola ad Ludouicum regem Transrhenensem, qui id sibi ab eo petebat muneris: sed id Pontifex pro maxima præsumptione asserit se duxisse, corpus eius, quod Dominus per tanta tempora integrum conseruauerat, disrumpere.

De pallij quotidiani vsus à Romanæ sedis Præsule perceptione, & rebus Ecclesiæ sub eo concessis.
Cap. X.

HIc denique venerabilis Præsul Hincmarus, pro suæ sanctitatis ac sapientiæ reuerentia, per interuentionem Lo-

tharij imperatoris pallium ad quotidianum recepit vſum à quarto Leone Papa, à quo iam aliud perceperat in deſignatis ſibi ſolemnitatibus debitè fruendum: quẽ quotidianum pallij vſum nulli vnquam Archiepiſcopo ſe conceſſiſſe, vel deinceps conceſſurum eſſe, idem Papa in epiſtola tunc ad eum directa teſtatur. Scripſit autem præfatus Pontifex ad eundem Papam Leonem ſexies, vt ipſe in quadam ad eundem aſſerit epiſtola, vel ſepties, ſua dirigens ad eum ſcripta. In hac verò epiſtola de his, quos temeritas chorepiſcopalis ordinare, vel quòd Spiritum ſanctũ cõſignãdo tradere præſumebat, requiſiuit. Et quòd terrena poteſtas hac materia ſæpe offenderet, vt videlicet Epiſcopo quolibet defuncto, per Chorepiſcopũ ſolis Pontificib. debitum miniſterium perageretur, & res ac facultates Eccleſiæ ſæcularĩu vſibus expenderentur, ſicut & in noſtra Eccleſià iam ſecundò actum fuiſſet. Itẽ de his, quos domnus Ebo poſt depoſitionem ſuam ordinauerat. In alia quoque epiſtola ſcribit de quodam Fulcrico, Lotharij imperatoris vaſſallo, de quo etiam pridem ei ſignificauerat; pro quo

Ecclesiæ nonnullæ per hoc regnum maximum patiebantur impedimentum: qui vxore sua dimissa, postquam excommunicatus ab eo proinde fuerat, aliã insuper ducere præsumpsit in vxorem. Item in eadem de priuilegiis huius Remensis Ecclesię, quæ habuit ab initio, quo priuilegia sedes habere cœperunt: & quia Remorum Episcopus primas inter primates semper, & vnus de primis Galliæ Primatibus extitit, nec alium se potiorem, præter Apostolicum Præsulem, habuit. vt scilicet ea, quæ tanto tempore ab antecessoribus suis huic sedi sunt concessa & cõseruata, conseruare & augmentare dignetur. Ab imperatore quoque Lothario præceptionis imperialis auctoritatem super quibusdam rebus coniacentibus in his locis, Meurauallis, Termedo, Roserolis obtinuit; quæ tempore Caroli imperatoris, occasione quadam interueniẽte, à Remensi sunt abstractæ Ecclesia, & publicis vsibus subactæ. quas hic Lotharius imperator ad partem sanctæ Mariæ ac sancti Remigij sua restituit auctoritate. qui Lotharius imperator nonnullis hunc Præsulẽ Hincmarum apud Leonẽ

Papam honorificè commendasse reperitur epistolis atque Legatis. scilicet & quando Romam petere idem Pontifex disposuerat, epistolam suam idem Imperator pro eo præmittens, suggessit præfato Papæ, vt ipsum decenter, amabiliterque susciperet, & quidquid ab eo postulasset, libenter ei liberaliterque tribueret. Item aliam pro synodalibus definitionibus, de ordinatis ab Ebone post suam depositionem, à sede Apostolica confirmandis, & quibusdam priuilegiis eidē Hincmaro, sedique Remensi concedendis. & quia illum volentem Romam proficisci, tam ipse, quàm frater suus Carolus rex Frāciæ, quoniā valde necessarius eis erat ad sopiendas quæ tunc exortæ fuerant perturbationes, retinerēt. In qua epistola commemorat, quòd in hac sede Remensi beati Sixti primi eiusdem Episcopi, & Apostolorum discipuli, prædecessores ipsius Papæ, Stephanus Pippino, & Leo Carolo magno, Apostolica contulerint munia. Alius quoque Stephanus Ludouicum Augustum in eadem sede imperiali diademate cororauerit. Ad hoc denique obtinendum, quod pro prædi-

cto præsule petebat, idem Lotharius Petrum Spoletanum Episcopum, mandatis super hac re per semet instructum, executorem direxerat, & alium Petrum Aretinum Episcopum litteris exinde commonuerat: aliosque quosdam tam suos, quàm præmissi Papæ fideles ad id peragendum destinauerat. Eidem Lothario imperatori scribit præfatus Præsul Hincmarus de Fulcrico eius vassallo, quem excommunicauerat, qualiter ad pœnitentiam venire debeat. Item aliam epistolam, in qua continentur culpæ ipsius Fulcrici, & quomodo eum rationabiliter excommunicauerit, quia noluit ad pœnitentiam venire. Item aliam, in qua valde collaudat eum, congaudẽs eius humilitati, quòd ipsius obaudierit monitis super præfato excommunicato; absoluitque illum id humiliter deprecantem, pro parcicicipatione quam habuerat cum ipso. Item postquam conualuerat idem Imperator de infirmitate sua: in qua epistola eum satis episcopaliter, licet succinctè, de salute admonet animæ. & alia nonnulla eidem scripsit. A Carolo denique rege suo hic Præsul Hincmarus cellam in ho-

nore sancti Martini, in municipio Vongo constructam, cum omnibus ad eandem cellam iustè pertinentibus, ad partem Remensis Ecclesiæ reimpetrauit, ac per auctoritatis ipsius præceptum recepit. Ad ipsius suggestionem dedit idem Carolus Ecclesiæ sancti Remigij, vel monachis ibidem Deo seruientibus, res quasdam: hoc est in pago Portinse, in villa Baildronis curte mansa duo; & in Dodelini monte mansa duo; atque in Vvaldonis curte duo mansa, cum mancipiis, & omnibus ad easdem res legaliter aspicientib. Præceptum quoque ipsius Caroli de via, quæ impediebat ad claustrum Canonicorum sanctæ Remensis Ecclesiæ amplificandum, quoniam & numerum eorundem Canonicorũ augmẽtauerat, idem domnus Hincmarus obtinuit. Res præterea quasdam quæ ab hoc rege dudum fuerant Episcopo subtractæ, Ecclesiæ readintegrari laborauit: id est villam Nouiliacum, quàm Carlomannus ad Ecclesiã sancti Remigij pro animæ suæ remedio dedit, tam ipsam villam quàm res & mãcipia, quæ diuersi homines dono regis retinebant, ad eandem pertinẽtia. Item res

aliquas in Culmiſciaco & Bairaco ſitas. Item res ſuper fluuium Rotonnam, & in aliis nonnullis locis coniacentes. Itemque à Rege Ludouico Tranſrhenenſe præceptum reſtitutionis accepit ſuper quibuſdam rebus ſancto Remigio quondam delegatis, hoc eſt in pago Vvormacenſi Stadenheim cum omnibus ad ſe pertinentibus; Coſſa & Gleni in ſaltu Voſago. In Thuringia quoque & Auſtria, in loco qui dicitur Schouerunſtat, & in Heliſſeba, cum omnibus ibidem aſpicientibus. Res quoque nonnullas, iuráque Eccleſiæ ac mancipia legibus per aduocatos euindicata recepiſſe reperitur. Res etiam nonnullas Epiſcopij, terras ſcilicet atque mancipia, cum diuerſis perſonis ad incrementum Eccleſiæ pro partium opportunitate commutauit. Sed & præcepta regalia ſuper pluribus earum rerum cõmutationibus obtinere curauit. Canonicis quoq. huius Remenſis Eccleſiæ hoſpitale conſtituit ad ſuſceptionem peregrinorum, vel pauperum, congruis ad id rebus deputatis, cum conſenſu Coepiſcoporum Remenſis Diœceſeos, atque ſubſcriptionib. eorundem; ea cõditione,

vt nullo vnquam tempore quilibet Episcopus, vel quælibet persona easdem res cuiquam in beneficium dare, vel in alios vsus quocunque modo abstrahere pręsumat; neque aliquem censum vel redhibitionem exinde accipiat: sed totum quicquid ex ipsis rebus iustè acquiri potuerit, in vsus pauperum atque Canonicorum, secundum modum descriptum in priuilegio à se & cæteris Episcopis confirmato, expendatur. Super hoc quoque constituto regię auctoritatis præceptum à Carolo rege fieri atque firmari obtinuit. Res prætera & villas Episcopij pænè omnes ordinatis rationabiliter coloniis describi fecit.

De Synodo comprouinciali apud Suessonicam Vrbem habita. Cap. XI.

HIc venerabilis Præsul Hincmarus anno sui Episcopatus septimo synodum habuit comprouincialē apud Suessonicam vrbem, in monasterio sancti Medardi, in Ecclesia sanctæ Trinitatis honore sacrata, cum Vuenilone Senonensi Archiepiscopo, Amalrico Turonensi, Theo-

derico Cameracensi Episcopo, Rothado Suessonico, Lupo Catalaunensi, Immone Nouiomagensi, Erpuino Siluanectensi, Ermenfrido Beluacensi, Pardulo Laudunensi, Hilmerado Ambianensi, Huberto Meldensi, Agio Aurelianensi, Prudentio Trecassino, Herimanno Niuernensi, Iona Augustodunensi, Godelsado Cabillonensi, Dodone Andegauensi, Guntberto Ebroicensi, Hildebranno Sagensi, Rigboldo Remorum Coepiscopo. Residentibus etiam presbyteris & Abbatibus, Dodone Abbate monasterij sancti Sabini, Lupo Abbate monasterij, quod dicitur Ferrarium, Bernardo Abbate monasterij sancti Benedicti quod dicitur Floriacum, Odone monasterij quod dicitur Corbeiæ, Herico monasterij Corbionis, Bauone monasterij Orbacensis, & quampluribus aliis sacerdotibus & Abbatibus. adstantibus Diaconibus, ac reliquorum graduum clero. Residẽte quoque in medio glorioso Rege Carolo. Vbi quædam necessaria Ecclesiæ Dei sunt pertractata negotia. Ad quam Synodum accedentes quidam Remensis Ecclesiæ Canonici ac monachi,

videlicet Radoldus, Gifloldus, Vulfadus, Fredebertus ex Canonicis ipſius matris Eccleſiæ: Sigemundus ex cœnobio ſancti Theoderici: ex monachis autem monaſterij ſancti Remigij, Nortvvinus, Heinradus, Mauringus, Antheus, Tetlandus, Hairoldus, Radulfus, Vuicpertus, clamauerunt ſuſpenſos ſe à præfato Archiepiſcopo ſuo ab adminiſtratione ordinum Eccleſiaſticorum, ad quos ab Ebone quõdam prouecti fuerant. Super qua reclamatione elegit prænotatus Pontifex Hincmarus iudices ſibi Vvenilonem & Almaricum ſupra taxatos Archiepiſcopos, Pardulum quoque Laudunenſem Epiſcopum, qui in hoc iudicio locũ Metropolitanæ ſuæ ſeruaret auctoritatis. Ipſi clamatores eoſdem iudices ſuſcipiẽtes, addiderunt etiam Prudentium Trecaſſinæ ciuitatis Epiſcopum. Hi iudices conſtituti hoc iudicauerunt, quòd ſi Ebo Archiepiſcopus in ſuo ſtatu manens canonicè hos fratres ordinauerit, deberent miniſtrare. ſi etiam iniuſtè deiectus, & canonicè reſtitutus, poſt ſuam canonicam reſtitutionem eoſdem ordinauerit, ſine vlla quæſtione deberent etiam mi-

nistrare. Vnde interrogati sunt ordinatores Hincmari, vt edicerēt quid de Ebonis depositione, & Hincmari comperissent ordinatione. Tunc surgens Theodericus Cameracēsis Episcopus porrexit in conspectū principis & Synodi scriptum, cōtinens ordinem depositionis prȩfati Ebonis. Tum ventilatum est qualiter exauctoratus Episcopus restitui debeat, & quia idem Ebo restitutus canonicè non fuerit, insuper & ab Apostolica sede, Sergio Papa confirmante deiectionem illius, damnatus extiterit, vt in laica tantummodo communione maneret. Tum recitata auctoritate, qualiter Metropolitanus debeat ordinari: literis quoque canonicis Erchanradi, Episcopi Parisiorum Ecclesiæ, confirmatis sua suique Archiepiscopi & Coepiscoporum suorum manibus, quas ad petitionem Remensis Ecclesiæ cleri ac plebis Hincmaro tribuerat: decreto etiam canonico Remorum cleri nobiliumque manibus roborato, qualiter eundem Hincmarum sibi postularūt ordinari Episcopum: ostensum est canonicè cum præsentia vel consensu omnium Coepiscoporum Re-

menſis Diœceſeos eum ordinatum Archiepiſcopum. Poſt hæc ſurgens idem Hincmarus, in conſpectum principis & Synodi porrexit litteras Canonicas, quas ordinatum ſacri Canones ab ordinatoribus accipere iubent, diem præferentes & Conſulem. Porrexit etiam epiſtolam Remenſis prouinciæ, ac pæne totius Galliæ manibus Epiſcoporum ſubſcriptam, ad Apoſtolicam ſedem pro confirmatione ipſius ordinationis datam. Oſtendit etiam diploma ſacrum, ipſius venerandi principis manibus inſignitum, & ſigillo ſubterſignatũ, etiam ad approbationem ſuæ ordinationis ad eandem ſanctam & Apoſtolicam Romanam Eccleſiam. Sicque iudicatum atque confirmatum eſt Hincmarum Epiſcopum canonicè ordinatum. Deinde ventilatum eſt, quid decernendum foret de his, quos Ebō poſt ſuam depoſitionem abſque legitima reſtitutione præſumpſerat ordinare. Tũc ſurgẽs Immo Nouiomagẽſis Epiſcopus, porrexit rotulum auctoritatem Canonicam & Apoſtolicam continentem, quoniam qui ab ipſo viſi fuerant ordinari in gradus Eccleſiaſticos, ab eodem quod ip-

ſe non habuit nemo eorum accipere potuit: & cætera. Sicque decretum eſt, vt quicquid in ordinationibus Eccleſiaſticis Ebo poſt depoſitionem ſuam egerat, ſecundũ traditionẽ Apoſtolicæ ſedis, præter ſacrũ baptiſma, quod in nomine ſanctæ Trinitatis perfectum eſt, irritum haberetur, & ordinati ab eo gradibus Eccleſiaſticis priuati exiſterent. Tunc vnus ex prędictis fratrib. nomine Fredebertus, libellũ proclamationis legit, in quo cõtinebatur, quòd ideo ſe ab Ebone permiſiſſent ordinari, quia viderant ſuffraganeos Remenſis Eccleſiæ, Rothadum videlicet Epiſcopum, Lupum, Simeonem, Erpuinũ in Metropolim Remenſem Eccleſiam couueniſſe cum literis Lotharij imperatoris, & eundem Ebonem reſtituiſſe. & inſuper oſtenderunt iidem præfati clerici litteras quaſi ex nomine Theoderici Epiſcopi, Rothadi, Lupi, Immonis, ac cæterorum huius Diœceſeos Epiſcoporum manibus roboratas: quæ tamen ab eiſdem Epiſcopis recitatæ falſæque ſunt comprobatæ: & quia talia Epiſcopis impingere præſumpſerint, iuſſi ſunt communione priuari. His ita termi-

natis, decreto iudicum, atque consensu principis, Hincmarus Archiepiscopus primatus sui locũ recepit. Tum de presbytero quodam Abbate Altuillarensis cœnobij, nomine Harduino, qui ab Ebone Diaconus visus fuerat ordinatus, & à Lupo postea Catalaunensi episcopo presbyter fuerat consecratus, mota est quæstio. Surgẽs itaque Lupus episcopus, porrexit volumen, in quo continebatur, quomodo iussus est regiis litteris Caroli regis, vt quia Metropolis Remorum ecclesia pastore carebat, in confectione chrismatis, aliisque negotiis ecclesiasticis pro sui possibilitate consulere procuraret. Quocirca cum epistola regia vt ipsum Harduinum presbyterum ordinaret, atque in Altuillari monasterio abbatem sacraret, Archidiaconus Remensis ecclesiæ, cum aliis comministris tam Canonicis quàm monachis, illi obtulerit: quemque ad votum præfati principis & offerentium ordinauerit. Vnde iudicatũ est à synodo, eundem episcopum nihil damnationis de illius ordinatione attigisse. Sed qui saltu sine gradu Diaconij ad sacerdotium prosilierit, in degradatio-

nem debitam resilire deberet. Deinde requisitum est de his, qui Eboni post depositionem suam communicauerant, & recitata auctoritate qualiter sanari deberent, repertum est ex Canonicis institutis, eos post satisfactionem, data illis indulgentia & communione sacra cum benedictione tributa, per proprium Episcopum, operāte Domino nostro Iesu Christo, purificari atque sanari posse. quòd & actum est per venerabilem Hincmarum Archiepiscopum. His ita peractis, benignus princeps Carolus petiit Hincmarum Archiepiscopum, reliquosque Pontifices, vt quia præfati fratres gradus Ecclesiasticos obtinere non valebant, communionem saltem recipere possent per synodi indulgentiam. Quod & pietas sacerdotalis licēter assensit, & misericorditer eisdem fratribus veniam concessit. Et ita hæc omnia gestis inserta, & in conspectum synodi recitata, & rata iudicata prædictorum manibus Episcoporum & aliorum, qui interfuere, subscriptione firmata sunt.

Quæ actio synodi sedi Apostolicæ ab Hincmaro directa, & à Benedicto Papa

Leonis ſucceſſore corroborata eſt. Qui etiam Benedictus Papa priuilegium auctoritate beati Petri, & Apoſtolicæ ipſius ſedis huic præſuli noſtro Hincmaro contulit, ſanciens ne quilibet huius Diœceſeos regulis ſubiectus, eo contempto impune auderet, ſeu valeret aliena expetere aut expectare iudicia. Sed domnus Nicolaus eiuſdem Benedicti ſucceſſor, petentibus ſedem Apoſtolicam prænotatis deiectis, præmemoratæ geſta ſynodi retractaſſe atque reprehendiſſe reperitur: præcipuè quod ſola obedientia ſubditorum reputata fuiſſet in culpā; & qui prælati iudicio temere non reſtiterunt, ſed humiliter colla ſubdiderunt, ſeueriſſimè punirentur, & qui miſericordiam petiuerant, nec iuſtum, vt aſſerit, iudicium meruerint. Intimat etiam quomodo domnus Hincmarus pro his actis Cōcilij Leoni Papæ non ſemel ſupplices literas miſerit, quatenus idem Concilium approbans auctoritate Apoſtolica roboraret. quod ille agere ſollicitè renuerit, eo quòd per aliquos ex his Epiſcopis, qui ſynodo reſederant, vt dubitatio foret radicitus euulſa, eiuſdem ſynodi ſtatuta de-

ſtinari debuiſſent; præcipuè cùm ibidem Legati ſedis Apoſtolicæ præſentes non fuerint. Et quia hi quos ille auctoritate ſynodi affirmabat depoſitos, per proprias litteras ad ſedem Apoſtolicam appellauerint, & vellent iterum ſe Apoſtolicæ ſedis audiri præſentia, præcepiſſe quoque eundem papam, vt Hincmarus præſul ad Concilium cum illis occurreret, ad quod ſuum ipſe Legatum, Petrum videlicet Epiſcopum Spoletanum, è latere ſuo direxerat, ad renouandum ſcilicet iudicium vice ſua. Cui audientiæ quoniam domnus Hincmarus ſuam non exhibuit præſentiam, voti effectu fruſtrato Leo Pontifex ab hac luce ſubtractus eſt. Benedicto autem viro Apoſtolico ſuccedente, eidem ſubreptum fuiſſe, & in ipſo conſecrationis eius principio ſuaſum, vt illud firmaret Concilium. Non tamen ei ſuaderi potuiſſe, vt à iuſtę definitionis tramite declinaret. verùm ita per ei conceſſum priuilegium illius Concilij roboraſſe inſtitutum, vt auctoritatis ſummam ſedi Apoſtolicę reſeruarit: ita decernens manere incõuulſa quæ petebantur, ſi ita eſſent per omnia, quæ de illa ſynodo ab Hinc-
maro

maro referebãtur, & vt inde quæſtio nullis aliquãdo temporib. oriretur. Sed quoniam non ita per omnia, ceu ſuggeſtũ eſt, fuiſſe combrobaretur, meritò aſſerit in irritum deductum, quod contra deiectos non ſimpliciter fuerat impetratum. Quocirca primùm quidem domno Hincmaro mandauit, vti commemoratos viros, Vvlfadum ſcilicet, collegaſque ipſius, clementi animo ſtuderet ad ſe vocare, & de reſtitutione ipſorum ſecum fraternè tractaret, atque miſericorditer conſummare contenderet. Alioquin ad Concilium cum his Epiſcopis, quibus & ipſe quoque Papa pro hoc ipſo ſcripſerat, ſimul occurreret: quatenus omnes in vnum conuenientes cauſam eorundem clericorum examinarent, & non aliqua emergente diſceptatione, Deo præ oculis habito definirẽt. Si verò quælibet inter partes diſceptatio proueniret, ad ſedem Apoſtolicam ſuæ ſuſcepturi ſpeciale iudicium perſonæ vices tenentes vtriuſque lateris cõuenirent. At Dei gratię iuuamine hoc peracto iudicio, intimat ſe literas ſuſcepiſſe amplectendæ dilectionis omnium qui interfuerunt Epiſcoporũ, ma-

nifeſtiſſimè ſignificātes crebrò memoratos clericos à totius cõſona voce Cõcilij dignos graduum ſuorũ receptione pronunciatos. Vbi nulla, ſicut in litteris eorundem Epiſcoporum reperiebatur, diſceptatio prouenit; nulla, ſicut putatum fuerat, varietas alia atque alia defendentium accidit; nullus accuſator, nullus cõdemnator repertus eſt: ſed cunctorum vna eademque ſentẽtia, atque in reſtitutione ipſorum diffinitio claruerat, eiſdẽ innoxiis à cunctorum vnanimitate modis omnibus approbatis. Reprendit autem & hoc quoque Concilium præfatus Papa Nicolaus, quòd non ſolemniter omnia iuxta quod ipſe diffiniuerat egerint, ſedi Apoſtolicæ plena relatione actionis ſeriem referentes. Debuiſſe aiens quicquid de Ebonis deiectione, reclamatione, horum clericorum promotione, & ipſius Ebonis iterata repulſione, ad aliámque Eccleſiam migratione, vel vndecumq. ibi quod ventilatum eſt, ei ſcripto vnanimiter, pleniter, ac fideliter intimare: ſed & monimentis inſertum ad pleniorem penes ſe notitiam & certitudinem reſeruare. Præcepit ergo, vt quæ-

cumque ſuper hac re ſcripta, tam à ſede Apoſtolica, quàm à noſtratibus edita reperianur, & quod hinc Præſul Hincmatus, & illi deiecti clerici ſedi Apoſtolicæ ſuggeſſerint atque retulerint, in volumen vnum ordine quo miſſa ſunt redigerentur, & Apoſtolicæ ſedi exemplaribus ſibi reſeruatis ſummo ſtudio dirigerentur. Et ſi de cætero quid tale fortè contigerit euenire, propter quod conuentum in regionibus his fieri ſacerdotum præcipiat, hoc inter cætera nulli penitus obliuioni tradant, ſed poſt omnia id agere maiorũ more ſtudioſiſſimè ſatagant, &c.

Præmiſſi denique Concilij præſules Apoſtolicæ ſedis obedientes præceptis, ordinem rerum geſtarum de Ebonis depoſitione, vel reſtitutione, iterataque repulſione colligentes, eidem venerabili papæ miſerunt, huiuſmodi præferentes epiſtolam.

REVERENTISSIMO ET SANCTISSIMO DOMINO PATRI AC Papæ Nicolao, Epiſcopi qui præterito anno per gratiam Dei & decretum veſtrum apud Sueſſonicam vrbem cum aliis qui tunc

nequiuerunt adesse conuenimus.

SERIEM RERVM gestarum de Ebonis quondam Remorum Archiepiscopi depositione, sed & de ipsius restitutione, necnon de fratris Vulfadi ac collegarũ eius promotione, & iam dicti Ebonis iterata repulsione, ad aliámque Ecclesiam migratione, vnde à nobis inuestigari, & vobis remandari iussistis, quia his nemò nostrûm in ordine Episcopali interfuit, nisi frater Rothadus, sicut ex regum & Episcoporum monimentis qui interfuerunt, & scriptis suis posteris reliquerunt, breuiter collegimus, vestræ sanctissimæ paternitati & præcellentissimæ auctoritati transmittimus. Quæ antè colligere & auctoritati vestræ dirigere necessarium non putauimus: quoniam sicut vobis per Egilonem venerabilem Archiepiscopum scripto suggessimus, in quo nullam memoriã de quacumque Ebonis depositione habuimus, nec haberi tunc necessariũ vidimus, nobis in eorum fratrum restitutione non quidẽ disceptantibus, nec alia atque alia decernentibus, sed vnum idemq. secundũ traditionem maiorum, quàm discretioni vestræ intimare curauimus, sentientibus, quos non procacia obnoxios fecit, sed obedientia inculpabiles in adeptione sacrorum graduum, iuxta syncerissimum sententiæ vestræ intellectum, induxit,

ſine contradictione in ſuis ordinibus reſtituere maturaſſemus, niſi priuilegiis ſanctæ Romanæ ſedis, per reuerendū confratrem noſtrum Hincmarum Archiepiſcopum noſtræ vnanimitati prolatis, quæ de ipſis viris quædam ſtatuerunt, debita reuerentia exhiberetur. Quorum ſumma, perfecta, & integra firmitas, vt claruit & iuſtum eſt, Apoſtolicæ ſedis reſeruata erat arbitrio poteſtatis: quorumque priuilegiorum authenticas chartas, cum ſaluis ſigillis, & incorruptis ſcripturis idem confrater & conſacerdos noſter non ad prædictorum fratrū nocumentum, neque ad vllam contradictionem, ſed ad debitam reuerentiam ſedi Apoſtolicæ vt dignum eſt, exhibendā oſtendit, cum geſtis Epiſcoporum, quorum vos acta relegiſſe & qualiter præſignati clerici degradati fuerint reperiſſe, nobis aperire dignati eſtis. Quibus non ſubſcripſit: quia & eoſdem fratres ſuo iudicio non deiecit, ſicut vobis & ipſe & nos ſcripſimus, & geſta ipſa demonſtrant, & ſicut iam ſanctiſsimæ paternitati veſtræ ſuggeſsimus: in eiuſdē rei negotio decertātib. & quædā deflorantib. non tamen terminantib: nobis eo vſq. cauſam perduximus, vt ſolummodo magiſteriali veſtro culmini eorum aſsignaretur reſtitutio, attribueretur reformatio, adſcriberetur reintegratio. Vnde poſtea vnanimitas no-

ſtra in quancumq. partẽ non declinauit, & ſi quidam quacumque neceſsitate exinde nobis ignorãtibus diuerterunt. Egimus itaq. prout potuimus in ſuccincta collectione de geſtis regum & Epiſcoporum ex cauſa Ebonis, & vt præcepiſtis veſtræ auctoritati tranſmittimus. Poſt harum verò rerum geſtarũ ordinem deſcriptũ ita ſubiunxerãt. *Hæc ſicut veſtra iuſsit auctoritas, quæ de Ebonis quondam Remorũ Archiepiſcopi, quæ ante triginta & tres circiter annos extitit depoſitione, & pòſt de ipſius reſtitutione, necnon & de fratris Vulfadi ac collegarũ eius promotione, etiam dicti Ebonis iterata repulſione, ad aliamque Eccleſiam migratione, in eorum qui iam nos ad Dominum præceſſerunt ſcriptis, verùm & quæ illorum, qui interfuerunt, veridicis relationibus comperimus, quæ etiam ex magna parte in geſtis Epiſcoporum Belgicæ, Galliæ, Neuſtriæ, & Aquitaniæ prouinciarum Papæ Sergio dirigendis, & Leoni Papæ directis cum eorum epiſtola, ſed & in epiſtolis Lotharij Imperatoris, & Caroli regis exinde directis continentur, quas in ſcrinio Romano credimus conſeruari, veſtræ auctoritati trãſmittimus. Scripta quoque, quæ hinc à veſtra auctoritate directa, & veſtræ ſanctitati remiſſa relegimus, ordine quo miſſa vel remiſſa fuerunt, ſe-*

cundum vestram iussionem in volumine isto cõgessimus. Et si fortè alia ex hoc negotio aut à nobis, aut ad nos missa fuerunt, nos tamen non legimus. quæ etiam frater & consacerdos noster Hincmarus nobis vestræ auctoritati mittenda dedit, secundum quod præcepistis, dicentes inter alia. Quæcunque super hac re scripta tam à nobis prius, quàm nunc à vobis edita reperiuntur, & quid hinc Coepiscopus Hincmarus, & illi deiecti clerici sedi Apostolicæ suggesserint atque retulerint, in volumen vnum ordine quo missa sunt redigantur, & Apostolicæ sedi, vt competens est, vobis eorum exemplaribus reseruatis, summo studio dirigantur, his subiuncta dirigimus, &c.

De vacatione Cameracensis sedis, & coniunctione Balduini cum Iudith filia Regis. Chap. XII.

DE vacatione præterea sedis Cameracensis, sed & de coniunctione Balduini comitis & Iudith indebita: quæ scilicet Iudith Caroli regis filia, Edilnulfo regi Anglorum, qui & Edeboldus, dudum fuerat in matrimonium copulata, & reginæ decore ac benedictione insignita: post

cuius obitum venditis quas in Anglorũ obtinuerat regno possessionibus, ad patrem reuertitur: quæ sub regali tutela sic manere decernitur. sed illa Balduinum Comitem, ipso lenocinante, & fratre suo Ludouico consentiente, secuta est. Vnde rex Carolus Episcopos ac cæteros regni primores consulens, post mundanæ legis iudicium canonicam in iam dictum Balduinum & Iudith, secundũ edicta beati Gregorij, ab Episcopis depromi sententiã fecit. De Rothadi quoque Suessionicæ ciuitatis Episcopi deiectione, quem ab Episcopali ministerio iudicio remouerat Episcoporum. De commemoratione etiam nominis Ebonis: atque de Gothescalci cuiusdã hæretici damnatione præfatus præsul huiusmodi scripta direxisse reperitur ad sedem Apostolicam.

DOMINO VNICE SINGVLAriterque suscipiendo patrum patri, & summa veneratione honorando reuerentissimo Papæ Nicolao, Hincmarus nomine non merito Remorum Episcopus, ac plebis Dei famulus.

IN EPISTOLA vestræ sanctitatis per Odo-

nem Episcopum Episcopis in regno Lotharij pro præiudicio Cameracensis Ecclesiæ directa, relegi vestram auctoritatem sciscitaturum, cuius neglectu eadem Ecclesia vltra decimum mensem pastore vacaret. Vnde ne vt negligens à vestro Apostolatu succensear, indico auctoritati vestræ post directas Lothario & Episcopis regni eius atque Hilduino, qui eandem Ecclesiam irregulariter occupant, ita vt antequam ipsas mitteretis epistolas, hactenus præiudicium permanere: meque Lotharium regem & legatis & litteris, prout potui sæpè & eo vsque commonuisse, donec regiis suis litteris mihi respondit, Hilduinum ad vestram auctoritatem suum Legatum misisse, & nihil aliter de præfata Ecclesia, nisi vt egerat disponere debuisse, donec à vobis inde responsum acciperet. Balduinus quoque in proximo nunc decurso mense Octobrio, quinto Kalendas Nouembris, per duos homines suos mihi litteras auctoritatis vestræ direxit, in quibus continetur, vt easdem litteras Coepiscopis prouinciæ nostræ legerem, & Iudith paternis ac maternis obtutibus præsentandam susciperemus, si tamen intelligeremus, quòd confestim præfatus excellentissimus rex noster quæ de illa vobis scriptis & verbis per Legatos vestros Apostolatui vestro renuntianda spopondit, ad-

implere vellet. Quòd si eorum animos ad id protelandum esse intentos inuestigare possemus, nequaquam eam reciperemus. Alioquin, idest si aliter egissemus, gratia & communione vestra frui nequaquam valeremus. Quam vestræ auctoritatis epistolam, vt oportuit, reuerenter suscepi, & Coepiscopis nostris eam relegi & pro præfata Iudith apud patrem & matrem illius quantum potuimus vt mandastis cõmuniter interuenimus; & paternis ac maternis obtutibus eam præsentare studuimus. Post quæ voluimus, (quia sic nobis secundum sacras regulas, sicut eas intelligimus, visum fuerat: non enim sine dignis pœnitẽtiæ fructibus absolui posse putamus, quod anathematis vinculo à sacris regulis innodatum videmus) vt iuxta Ecclesiasticam traditionem priùs Ecclesiæ quam læserant satisfacerent, & sic demum quod præcipiunt iura legum mundialium exequi procurarent. Sed quoniam litteras vestras quæ inde nihil præceperũt, immo etiam nullam protelationẽ in eorum coniunctione fiendam significauerunt, sibi sufficere voluerunt, & sine vestra auctoritate, ad quam clamauerant, cogi, nisi alio se modo submitterẽt, non debuerunt: ex altera epistola vestræ sanctitatis eis retuli, quòd non leges Ecclesiasticas dissoluistis, sed preces pro eo misistis, qui puniri

secundum leges mundanas poterat, quatenus locum pœnitendi haberet, quòd contra leges diuinas admiserat. Sic & Saluator noster, qui vult omnes homines saluos fieri, & neminem vult perire, in cruce apud patrem iure sacerdotis pro suis persecutorib. intercessit. quod in eis qui post passionem eius crediderunt, & compuncti pœnitentiam egerunt, qui cum patre omnia donat efficaciter impetrauit. Ad cuius instar Apostolorum Vicarius, ad quorum limina confugerunt, & Catholicæ atque Apostolicæ Ecclesiæ summus Pontifex, quod in hominem regem & in leges mundi peccatũ est, perdonari petistis: vt quod in regem cœli & terræ, & in leges cœlestis regni offensum erat, haberent inducias per pœnitentiam abolendi. E contrà carnales, & etiam quidam eorum, qui antea coniunctioni huiusmodi contradicebant, hac defensione vt eis visum fuerat se protegentes; sed sicut se habet veritas, salute nudantes, ab istius nouissimæ vestræ epistolæ verbis recedere noluerunt, quam sine protelatione eorum coniunctionem debere fieri demonstrare dicebant. Dicenti verò mihi, quia pro nulla potestate terrena quod de Ecclesiasticis regulis intelligeretur dimittere deberẽ: maxime cũ etiam mecum, immo cum Deo domnus rex noster, filius vester, Carolus faceret: quasi confu-

lendo mihi quidam hoc dederunt consilium, in quo non meis, sed verbis eorum vtar, quæ mansuetudo vestra, velut exemplum & doctrix disciplinæ Dei, mitis & humilis corde ac patiens æquanimiter sustinebit, dicentium, vt quia non sæcularis, sed Ecclesiastica *pietas de hoc mihi negotio imperaret, conspirationem resistentium aliquantulum declinarem, ne quisquam æmulus noster vestræ sanctitati suggereret, quasi in cōtemptum sancti Apostolatus vestri, & sedis Apostolicæ hoc egissent, & vestræ mansuetudinis erga me animum commoueret, & quamcumque excommunicationem, sicut pro Rothado actum fuerat, quod tamen ad me non peruenit, nisi quātum Odo Episcopus, & postea Luido detulit, antequam ad auctoritatem vestram gestorum seriem inde mittere valuissemus, vel quomodo res gesta fuerit per Legatos vestros resciretis, obtineret. Præsertim cùm in hac epistola vestræ auctoritatis legatur, quòd si aliter egissemus quàm in ea scriptum est, gratia & communione vestra frui nequaquam valeremus. Quo contra mihi dicenti hoc in epistola vestra ob id posuisse, ne fœmina illa à nobis deciperetur, & non ob hoc, ne Ecclesiæ satisfaceret. responderunt, cur aliter vellem vestram epistolam intelligere, quā vobis placuit eam com-*

ponere, cùm de in præterito mihi transmißis eius sensum possem manifestè cognoscere. Quapropter memor præteritarum epistolarum mihi & Episcopis regni filij vestri domni Caroli à vobis missarum: attendens etiam quæ in epistola nuper per Luidonem mihi benignitas vestra mandauerat, (hæc enim in Autisiodoro post aduentum Luidonis vẽtilabantur) inter metũ præteritarum & spem posterioris epistolæ mihi mitiora monstrantis, contentionem in hac causa dißimulando vitaui: & condescensionem quasi in tempus aliud differendo dißimulaui: expectãs vt in causæ huius quæ instat dispositione vestra, ex Rothado discere valeam, qualiter de reliquo in huiusmodi agere debeam. Sicque nihil nobis de Ecclesiastico ministerio eis interdicentibus, sed tamen quod valuimus nostram præsentiam ab hoc negotio subducentibus, Balduinus & Iudith iura legum sæcularium, quæ elegerunt, exequi studuerunt, Domnus etiam noster rex filius vester huic desponsationi & coniunctioni interesse non voluit: sed mißis publicæ rei ministris, sicut vobis promisit, secundum leges sæculi eos vxoria coniunctione adinuicem copulari permisit, & honores Balduino pro vestra solummodo petitione donauit.

De causa Rothadi Suessonici Episcopi depositi. Cap. XIII.

DEnique ad epistolam vestræ auctoritatis, ad quam me misistis obedienter audiendam, generaliter omnibus Episcopis regni Domni nostri Caroli regis gloriosi, pro Rothadi causa, per Odonem Episcopum transmissam, sicut litteris exiguitatis meæ directis sanctitas vestra præcepit, conueni, & simul cum eisdem venerabilibus Episcopis, quantum ex me fuit, mox antequàm synodus solueretur vestram iussionem de eodem Rothado, ne aliqua mora vestræ præceptionis implendæ, aut de superuentione paganorum, aut de alia qualibet causa interueniret, adimplere curaui; sicut & Legati domni regis ac nostri, & litteræ pleniter vestræ notum faciēt sanctitati. Sed quoniam causa interueniente, quam vobis ipsi Legati referent, statim vt præcepimus datis litteris, & designatis vestris vicariis, ad vestram præsentiam cum eodem Rothado ire non potuerunt, & ob id diutius quam voluerimus immorati fuerunt: interea Luido Legatus domni nostri regis à vestra rediēs sanctitate pridie Kalend. Decembris vestras Apostolicas litteras domno nostro regi filio ve-

stro in ciuitate Autisiodoro detulit. & quia filius eius atque æquiuocus Carolus, qui patris animum in quibusdam offenderat, & ob id ad eius præsentiam quorundam suggestione aliquantulum venire distulerat, patrem Legatis suis petiit, vt meam paruitatem cum aliis quibusdam suis fidelibus pro eo ad ipsius vestigia deducendo transmitteret; quatinus nostro interuentu patrem placabiliorem inuenire valeret, exiguitatem humilitatis meæ Domnus rex illuc in suum venire seruitium iusserat. Quò mox vt veni, mihi litteras vestras legendas donauit. In quibus licet pro sua dignatione sublimitas vestra humilitatem meam sine vlla meriti prerogatiua benignè tractauerit, & à mea insipientia scripta, sapientia vestra supra id quod scio atque intelligo, non tamen absque inducto cauterio, laudare dignata fuerit; tamen in eis videor mihi videre vobis multiloquium meũ increscere. Vnde dignetur sanctitas vestra dignanter suscipere, quod beatus Augustinus de suo multiloquio Domino Dominorum audaciter non dubitauit dicere, cùm se inde apud eum voluit excusabilem reddere, inter alia scribens: Loqui multum non est nimium, si tamen est necessarium.

Qua de re, sanctissime domine & pater re-

uerentissime, æquanimiter sustinete modicum quid insipientiæ meæ, sed & supportate me, si adhuc quiddam de Rothadi causa vobis iam sufficienter notissima quasi repetens scribo. Cum quo quia vobis placet, cui cuncta bona placent, mittimus vicarios nostros, non vt accusatores ad confligendum, sed vt à Rothado, atq. à vicinis nostris, qui causam pleniter ac veraciter aut nesciunt, aut scire non volunt, accusati; quòd non in contemptum sedis Apostolicæ appellantem Rothadum secundum Sardicenses canones sedem Apostolicam, sed eum qui ad electorum iudicium de certis capitulis prouocauit, iuxta Carthaginenses & Africanos canones, ac decreta beati Gregorij regulariter iudicauimus vestræ summæ auctoritati humiliter intimandū. Absit enim à nobis, vt priuilegium primæ & summæ sedis sanctæ Romanæ Ecclesiæ Pontificis pro sic paruo pendamus, vt controuersias & iurgia tam superioris quàm etiam inferioris ordinis, quæ Nicæni & cæteri sacrorum conciliorum canones, & Innocentij, atque aliorum sanctæ Romanæ sedis Pontificum decreta in synodis prouincialibus à Metropolitanis præcipiunt terminari, ad vestram summam auctoritatem fatigandam ducamus. At si fortè de Episcopis causa nata fuerit, vnde certa & expressa in sacris regulis

gulis

gulis non habeamus iudicia; & ob id in prouinciali, vel in comprouinciali nequeat examine diffiniri, ad diuinum oraculum, id est Apostolicam sedem nobis inde est recurrendum. Si etiam de maioribus causis à prouinciali Episcopo ad electorum iudicium non fuerit prouocatum, & in aliqua causa idem Episcopus fuerit iudicatus, id est à gradu suo in comprouinciali synodo deiectus; & putat se bonam causam habere, & appellauerit qui deiectus est, & confugerit ad Episcopum Romanæ Ecclesiæ, & voluerit se audiri: si iustum putauerit vt renouetur examē, scribendum est ab his, qui causam examinarunt post iudicium Episcopale, eidem summo Pōtifici, & ad illius dispositionem secundum septimum Sardicensis concilij capitulum renouabitur examen. Nam de Metropolitano per sacras regulas constituto, qui ex antiqua consuetudine ab Apostolica sede pallium accipit; sicut Leo ad Anastasium, quod & Nicænum concilium innuit, & cæteri Romanæ sedis Pontifices in decretis suis ex sacris canonibus monstrant, sedis ipsius Pontificis etiam ante iudicium est sententia præstolanda. Is enim est, qui secundum Ezechielem Prophetam moratur in Gazophylacio quod respicit viam meridianam, & excubat in custodiis templi. & nos Metropolitani ad compara-

tionē illius sumus, qui in ministerio altaris, quod est ante faciem templi, in quo carnes incenduntur, seruimus, & controuersias carnalium in synodis prouincialibus laborantes dirimimus, & de maioribus ac maiorum causis ad examen summæ sedis Pontificis post iudicium referre curamus. homines enim sub illius potestate sub nobis commilitones habemus, & dicimus huic Vade, & vadit, & alio Veni & venit: quo-
" *niā vt Leo dicit, & inter beatißimos Apostolos*
" *in similitudine honoris fuit quædam discretio*
" *pietatis, & cùm omnium par esset electio, vni*
" *tamen datum est vt cæteris præmineret. De qua forma Episcoporum quoque orta est distinctio, & magna ordinatione prouisum, ne omnes sibi omnia vendicarent, sed essent in singulis prouinciis singuli, quorum inter fratres haberetur prima sententia, & per quos ad vnam beati Petri sedem vniuersalis Ecclesiæ cura conflueret, & nihil vsquam à suo capite dißideret. Qui ergo scit se quibusdam præpositum, non molestè ferre debet aliquem sibi esse prælatum: sed obedientiam quam exigit, etiam ipse dependat. quam Rothadus à suis exigere magis, quàm sacris regulis satagit dependere, cùm etiam sancti Angeli in cœlo legantur suis potioribus obedire: & ideo ad hoc peruenit vt deiici promeruerit, quem per*

plures annos & beneficiis impensis, & monitis atq. obsecrationibus, per me & per Coepiscopos, ac per quoscumque familiares potui, ad obediendum sacris regulis commonere curaui. Multotiens etiam & per litteras Metropolitanas, & ex Apostolicæ sedis auctoritate minas ei inculcare curaui, & ex lectione Catholicorum quàm grauiter offendebat ei ostẽdere studui. ad quæ respondebat, quia nihil aliud facere sciebam, nisi ei meos libellos tota die ostendere. Vnde à multis & frequentißimè redargutus fui, cur incorrigibilem, & ministerio sacro inutilem tandiu sciẽter contra Dei voluntatem, & sacram auctoritatem portarem. Ego verò quamuis sæpissimè & regem, & Coepiscopos ac vicinos suos, & etiam me multo sæpius, quasi ex studio ad iracundiam prouocare satageret, licet non poßet, sciens periculosissimum esse in sacerdote perturbatam & præcipitem iram, præcipitemque proferre sententiam, & persecutionum supplere sæuitiam dissimilitudines morum, contumacias inobedientium, & malignarum tela linguarum, diu illum non sine timore de periculo animarum sibi commissarum portaui, & cùm ampliùs portare non debui, ad plurimorum Episcoporum concilium, vt vel eos audiret, deduxi: quorum non audire consilium, sed aduersum me po-

stulare iudicium maluit. Ad cuius petitionem vt ei satisfacerem, vt vel sic erubesceret, & à cœpta se stultitia reuocaret, iudicio me deuinxi, velut iam vestræ sanctitati plenius aliis litteris intimaui, & replicare me pro vestræ auctoritatis satisfactione cogit necessitas; vt cognoscatis quoniam nihil in eum egi animo inimico sed zelo diuino, quantum in conscientia mea perspicere valeo. Sed & domno regi, ac Episcopis regni eius, & quamplurimis tam Ecclesiasticis quàm sæcularibus viris, hæc sunt nota quæ dico. Post depositionem autem illius, obtinui vt vnam Abbatiam valde bonam ei domnus rex & Episcopi consentirent, & omnes nos illi sicut patri de nostris impendiis seruiremus: quatenus qui in deliciis vitam semper perduxerat, non frangeretur: tantùm vt seditiosus & molestus Ecclesiæ, cui præfuerat, esse non decertaret. Quod primùm quidem acquieuit. sed vt dicunt qui hoc se scire testantur, quidem Episcoporum regni Lotharij zelo amaro contra nos ducti, quia illorum consiliis de VValdrada non acquieuimus: & etiam aliqui de Germania, vt quidam dicunt, ad Ludouici sui regis suasionem, quoniam cum eo non feci sicut Rothadus in fratris sui de regno expulsione, persuaserunt eidem Rothado, vt non se a seditione mouenda concrederet, & ipsi apud vos obti-

nerent, vt restitueretur. Nunc autem, sicut iussistis, ad vestram præsentiam & dispositionem illum perduci apud Domnum nostrum regem filium vestrum obtinuimus, credentes quia quod Domino inde placabilius erit, cordi vestro inspirare dignabitur.

De quo quia benignissima dignatio vestra mihi seruo vestro per Luidonem dignata est scribere, vt iuncto mihi integro collegio fratrum, secundum modum ibi descriptum, vestra Apostolica censura fretus, studerem illum pristino reintegrare decenter officio: sciat reuerentissima & amantissimè colenda dulcissima vestra paternitas, hoc me agere nequiuisse, pro his quæ continentur in subditis. videlicet quia cum literis ad vestram auctoritatem deferendis idem Rhotadus iam commissus erat eis, qui ad vestram præsentiam illum deducerent: & mihi non erat possibile integrum fratrum collegium conuocare: quoniam, vt suprascripsi, à Diœcesi n st a longius erã remotus, in filij vestri regis nostri seruitio: & quoniã sine illorũ iudicio, qui in eius depositione fuerant, & quibus in le scripsistis, restitui regulariter non valebat: & Episcopi aliarum prouinciarum per meam conuocationem in multis occupati congregari

non poterant. Sed & Coepiscopi Remorum prouinciæ ab ipsa synodo, in qua epistolam sanctitatis vestræ audiuimus, causa resistendi Normānis ad suas sedes festinare maturauerunt. Pauci etiam numero Episcopi, qui mecum in filij vestri regis nostri erant obsequio, cùm eis benignitatis vestræ commendationē de Rothado relegi, responderunt non se scire talem vitam atque intelligentiam, taléque studium sacri ministerij in eo fuisse, vt in hoc se miscere auderent: præsertim cùm is, qui antea aliquam reuerentiam de deiectione sua habebat, & semper inobediens & sacris regulis, & regiæ dignitati, & metropolitano priuilegio fuerat, nunc effrænatiùs ad multorum malum exemplum, & plurimorum beniuolentium scandalum, desæuire & negligentiùs atque perniciosiùs viuere voluntatibus suis seruiens cum libertate deberet.

De eo autem quod benignitas animi vestri, pensans non belluinum, sed humanum hominis „ animum, scripsit dicens; Fortasse cognoscet deli- „ ctum suum, & sua sponte in iudicio quo iudi- „ catus est perseuerare deliget. quod si fecerit, „ apud regem Carolum dilectissimū videlicet fi- „ lium vestrum agendum est, vt liberalitate sua „ eidem congrua beneficia, quibus sufficienter cum „ suis sustentari ac honorificè degere poßit, beni-

gno mentis largiatur affectu: sciat dignatio vestra, non illum esse huiusmodi temperatiæ. Nam ab eo quod cœpit nunquã potuit reuocari. Quæ etiam ego famulus vestræ dominationis meditatus sum cum corde meo, & conferens cum fidelissimo filio vestro domno meo rege glorioso, in hac causa prouidi, vestræ sapientissimæ auctoritati scribere dignum duxi. Id est, quia licet fretus vestræ auctoritatis literis per Luidonem meæ exiguitati directis, quarum mentionem fecistis in epistola, quam filio vestro domno nostro regi misistis, quasque illi relegi, apud eum obtinere possem, vt missis suis, qui Rothadum ad vestram deducendum præsentiã susceperunt, mandaret, quatinus ab arripiendo Romam itinere expectarent, donec opportunum tempus Episcopos regionum nostrarum conuocandi adueniret: quia non erat ratio, vt aliis notificaretur, cur Rothadi transmissio tardaretur, antequã Episcopis vestræ auctoritatis epistola legeretur, poterat fieri, vt qui me diuina clementia & sua benignitate & amoris deuotione colunt, & aliquid æstimant esse, cùm nihil sim, cognoscentes meo obtentu id accidisse, in me scandalum paterentur, quasi contemni aut negligi facerem vestram commendationem, quæ intra constitutos à vobis dies in epistola per O-

donem Episcopum missa, ad obediendum vestram accelerari fecerim quantum potui iussionem. Et si quando in vnum conuenirent, Episcopos, qui sciunt & me vnâ cum eis scire norunt Rhotadi negligentiam & diutinam in sacro ministerio inutilitatem, de eius restitutione alloquerer, omnes me insufflarent, & amentem penitus iudicarent. Si etiã Rothado, vt se concrederet, quod non suæ salutis intuitu faceret, beneficia nos impetraturos promitteremus, quoniam pæne omnes in istis prouinciis sciunt, quia secundum Carthaginenses & Africanos canones, & decreta beati Gregorij, electorum se commisit iudicio, & amplius quàm quingenti interfuerunt diuersi ordinis viri, videntes quando calix aureus cum gemmis à caupone & tabernaria per missum regis de illius pignere sumptus, & delatus fuit in synodũ, & scientes coronas argẽteas à Iudæo, cui illas dederat, resumptas, & facultates Ecclesiasticas ab eo suppressas, & latenter commendatas, indeque receptas & Ecclesiæ redditas, & vascula argentea, quæ non pauci ponderis à longo tempore in Ecclesia pependerunt. Sed & alia quæ sui decessores, ac prædecessores, cæterique fideles pro remedio animæ suæ eidem Ecclesiæ obtulerunt, ab eo siue consensu Metropolitani ac Coepiscoporũ, & sine œconomi ac

Presbytorum & Diaconorum suæ Ecclesiæ consensu pro libitu suo donata. Cùm etiam beatus Gregorius multotiens in epistolis suis ex sacris canonibus scribat, quæcumque Episcopus post ordinationem Episcopatus acquisierit, omnia esse Ecclesiæ in qua extitit ordinatus. Vnde constat, quia nec ipsa sine œconomo & conscientia clericorum illa debeat dispensare. Sed & omnes Vrbis incolæ ac populi, qui cum rege & Episcopis ad synodum conuenerunt, & vt reuera ad spectaculũ currentes, eum viderunt vsque ad ostium synodi venientem, & inde vt maniaticum redeuntem, quiq. sciunt quantam benignitatẽ regis & fratrũ spernens, qualiter de certis capitulis, vnde sacri canones expressa decreuerunt iudicia, iudicatus lacrymantibus rege & Episcopis durior saxo recesserit; putarent nos, qui eum secundum sacros canones, sicut eos intelleximus, iudicauimus, & postea vt ipsi præcipiunt canones per Coepiscopũ nostrum qui eidem iudicio interfuit, prius iudicium nostrum de eo referre, & nunc illud ipsum cum nostris litteris atque vicariis, sicut iussistis, ad Apostolicam sedem, quæ paternos canones seruandos confirmat, & confirmatos ac obseruandos sua obseruatione demõstrat, dirigere procurauimus; de vestræ auctoritatis iustitia & æquitatis libramine dubitare, & ideo vt se concrederet

locarium ei promittere, sicque nos ut insanos meritò denotarent, cùm etiam si fieri posset, quod ab illa prima & sancta sede ac summo Apostolatu vestro fiendum non creditur, ut talis à vobis cognitus restitutus in ordine nominetur, nulla nobis de cætero conscientia de sibi à vobis commißis animabus esset periculum. Et cùm omnes in istis regionibus sciant quàm negligens & contemptor sacrorum canonum, & quandiu quamque patienter atque benignè fuerit toleratus, & à quàm inuitis, quia se corrigere noluit, secundum sacras regulas, sicut eas intelleximus, fuerit iudicatus, nullam habere possemus verecundiam de restitutione illius, si foret facta à vestri summi Pontificatus pietate, quia omnes senes cum iunioribus scimus, nostras Ecclesias subditas esse Romanæ Ecclesiæ, & nos Episcopos in primatu beati Petri subiectos esse Romano Pontifici, & ob id salua fide, quæ in Ecclesia semper viguit, & Domino cooperante florebit, nobis est vestræ Apostolicæ auctoritati obediendũ. Nobis quippe cum aliis quibusque scriptum est; quia Iesus erat subditus parentibus suis, nobisque item
» scriptum est, Obedite præpositis vestris, & subia-
» cete eis, & nihil per contentionem, neque per ina-
» nem gloriam, & si quis vult contentiosus esse,
» nos talem consuetudinem non habemus, neque

Ecclesia Dei. Propterea locutus cum fidelissimo filio vestro, dono meo rege glorioso, illi replicaui, quod sæpe inculcaui, quódque libentissimè accepit & adimplere cupit, quia sicut Domini est terra & plenitudo eius, orbis terrarum & vniuersi qui habitant in eo, & ipsius est regnum, & cui voluerit dabit illud: ita ipse supra fundamentum Apostolicæ petræ suam fundauit Ecclesiam, quam & ante passionem, & post resurrectionem suam speciali cura & singulari priuilegio beato Petro, & in illo suis commisit vicariis: cuius sedem suæque sedis Pontificē qui honorat, illum honorat qui dixit: Qui accipit si quem misero, me accipit; & ab ipso honorabitur dicēte: Honorātes me honorificabo, & qui cōtēnunt me erūt ignobiles. Idcirco quia multi sciunt, qualiter se Rothadi reclamatio habeat, & quidā inde aliter dicūt, & omnes generaliter sciūt, quoniam vestra auctoritas illū cum nostris vicariis ad suum præcepit destinari iudicium, dignum & iustum est, vt quemcunque Episcopum Romanus Pontifex ad se Romam venire mandauerit, si infirmitas vel grauior quæcumque necessitas vel impossibilitas, sicut sacri præfigunt canones, eum non detinuerit, ad illum venire studeat; multo magis etiam is, quem pro tali querela ad se quocunque modo clamantem præsen-

tiæ suæ indicat exhibendum. Et quicunque viderit vel audierit, quòd Rex & Episcopi Apostolicæ sedis summum Pontificem promptè obaudiunt, & honorant, promptiùs & humiliùs eis subiecti sui obedient. Nam vt beatus Gregorius dicit, sicut languēte capite subiecta membra in cassum vigent: ita gloria & honore coronato, id est, honorificato ac decorato capite, subiecta membra eius honore ac decore fulgebunt. & Rothado in nullo poterat meliùs satisfieri, quàm si ad vestram pergeret præsentiam, & ei tantorum subscriptionibus Episcoporum, qui Deo & vobis mentiri nolunt, & allegationibus tot vicariorum eorundem Episcoporū, fuerit illum bonam causam nequaquam habere ostensum. Quamobrem sibiipsi, & non vobis reputare debebit, quia sine bona causa se & multos alios fatigauit. Vnde illum vestra discretißima pietas, quæ compaßionē proximo, & rectitudinē dictare vitiis nouit, suis Apostolicis litteris sufficienter præmonuit: quiq. inter alias secordias tantæ duritiæ esse dinoscitur, vt cùm multotiens sine vllo respectu timoris vel amoris diuini, & absque vlla humana verecundia, per tot annos & in tantis causis, totiens sacris canonibus, & decretis sanctæ sedis Romanæ Pontificum, & suæ Metropolis priuilegio, ac syno-

dalibus iudiciis resultauerit, & per tantos annos tantisperque toleratus à sua stultitia se reuocare contempserit, à rege & Episcopis multipliciter obsecratus in hoc adduci potuit, vt sacris canonibus & decretis sanctæ sedis Romanæ Pontificum, & secundum ea suæ Metropolis priuilegio de cætero se obediturum subscriberet, quoniam sine horum obseruatione nemo nostrûm potest esse Episcopus, & sic pace fraterna in omnibus potiretur. Postea autem sua sponte in libello suæ professionis, per quem ad electorum iudicium prouocauit, hæc se obseruasse impudenter, quia scientibus cunctis mendaciter, synodo misit, & sic ad iudicium prouocauit, quæ se seruaturum ne iudicaretur, subscribere detrectauit. Quod ideo, sicut postea nobis dixerunt qui ab ipso audierunt, subscribere noluit, quod & nos percepimus, ne vinceretur: sed si in nostra Rex & Episcopi permaneremus sententia, Romam iret antequam vinceretur, & quando illuc veniret, his per vestram iussionem, cùm à vobis foret nobis nolentibus absolutus, subscriberet: non intelligens, immo intelligere non valens (excæcauit enim eum malitia sua) vestram auctoritatem sapientissimè intelligere, quare Dominus de cœlo alloquens Paulum & dicenti, Quid me iubes Domine facere? non

omnia quæ agenda illi erant exposuit, sed ad Ananiam, a quo agenda auditurus & accepturus erat, illum direxit. Sic & Angelus Cornelium, postquam illum exauditum esse denunciauit, ad Petri doctrinam atque obedientiam misit. Quem licet ante baptismum sancto, vt ita dicamus, spiritu baptizatum, beatus Petrus illius baptismate, qui baptizat in Spiritu sancto, & in quo credentium corda fide purificantur, baptizari præcepit. Vnde facta quæstione contra eum etiam à minoribus suis tamen fidelibus, cur ad gentes intrauerit, isdem Apostolorum princeps summorum gratia donorum repletus, & innumerabilium miraculorum potestate suffultus, querelæ non ex potestate, sed ex ratione respondit, causamq. per ordinem ea mansuetudine exposuit, qua humilitate præfato Cornelio se adorare volenti dixit, Vide ne feceris: nam & ego ipse homo sum, sicut & tu. Si enim in querela fideliũ, vt Gregorius dicit, aliquid de sua potestate diceret, profectò doctor mansuetudinis non fuisset. Humili ergo eos ratione placauit, atque in causa reprehensionis suæ humiliter rationem reddidit, & etiam testes adhibuit, dicens: Venerunt autem mecum & sex fratres isti. Cuius humilem auctoritatem, & mansuetissimam potestatem, & rectissimam prædica-

tionem dicentis: Non dominantes in clero, sed forma facti gregi: secutus beatus Gelasius in decretis suis ad omnes Episcopos de institutis Ecclesiasticis dicit: Cúmq. nobis contra salutarium reuerentiã regularum cupiamus temerè nihil licere, & cùm sedes Apostolica super his omnibus, fauente Domino, quæ paternis canonibus sunt præfixa, pio, deuotóque studeat tenere proposito: satis indignum est, quenquam vel Pontificum, vel ordinum subsequentium, obseruantiam hanc refutare, quam beati Petri sedem, & sequi videat & docere: satisque conueniens sit, vt corpus Ecclesiæ in hac sibimet obseruatione concordet, quam illic vigere conspiciet, vbi Dominus Ecclesiæ totius posuit principatum. De Barnaba quoque & Saulo dicente veraciter, Paulus Apostolus non ab hominibus, neque per hominem, sed per Iesum Christum & Dominũ patrem. Qui postquam diutius fruiti sunt Apostolorum consortio, non ipsis Apostolis, sed iuxta fidem sacræ historiæ ministrantibus Domino Prophetis & Doctoribus, qui erant Antiochiæ, dixit Spiritus sanctus: Separate mihi Barnabam & Saulum in opus ministerij, ad quod assumpsi eos. Tunc ieiunantes & orantes, imponentesque eis manus, dimiserunt illos. & ipsi quidem missi à Spiritu sancto abierunt vocati Apostoli, &

in sequenti anno, id est xiiij. post passionem Domini, licet qui operatus est Petro in Apostolatum circumcisionis, operatus sit & Paulo inter gentes, tamen iuxta condictum Iacobi, Cephæ, & Ioannis gentium magisterium vnà cum Barnaba Paulus accepit. Idem quoque Paulus apud Corinthios negligentibus rectoribus de incestuoso scripsit: Congregatis vobis, & meo spiritu, tradidi huiusmodi in interitum carnis Satanæ, vt spiritus saluus sit in die Domini. Ipsi enim Corinthiorum rectores illum tradiderunt in interitum carnis Satanæ; & Paulus cognito eius opere, sua auctoritate cum illis, & comperta eius pœnitentia, ipsi eum restituerunt, & Paulus sua auctoritate cum illis, Cui, inquiens, aliquid donastis, & ego nam & ego si quid donaui, propter vos in persona Christi. Hinc beatus Gregorius, A bono, inquit, vestro non dissentio. meum sit quod ipsi fecistis. Cui velut si dicere præsumamus, quare ita cautè discipulis te copulas? quare vel te illorum, vel illos tuis actionibus tam solicita mẽte discipulorum confirmas? Vt non circumueniamur, inquit, à Satana. non enim ignoramus cogitationes eius, id est, ne hoc quod bene mens inerat ipse in malitiæ finem vertat. Et Innocẽtius: Hæc ad Corinthios Apostolica est declarata benignitas, vt in vno spiritu ductam ac reductam sentẽ-

tiam

tiam boni semper indifferenter sequantur, & Leo ex Apostolo: Nemo quod suũ est quærat: sed quod alterius, & vnusquisque proximo suo placeat in bono ad ædificationem. Non enim poterit vnitatis nostræ firma esse compago, nisi nos ad inseparabilem soliditatem vinculum caritatis adstrinxerit: quoniã sicut in vno corpore multa membra habemus; omnia autem membra non eundẽ actum habent: ita multi vnum corpus sumus in Christo: singuli autem alterius membra. Connexio totius corporis vnam sanitatem, vnã pulchritudinem facit. & hæc quidem connexio totius corporis vnanimitatem requirit: sed præcipuè exigit concordiam sacerdotum. quibus & si ordo est generalis, non tamen communis est dignitas omnibus. Hæc autem seruata altiori intelligentia circa supra dictos sunt acta, & à prædictis docta, vt cognoscatur, qualiter minores potioribus debeant obedire, & potiores minoribus prouidere, & ordo à Deo dispositus ab omnibus & in omnibus valeat conseruari. Vnde summus Ecclesiæ pastor docet: Si quis ministrat, tanquam ex virtute quam administrat Deus, vt in omnibus honorificetur Deus, qui seruis suis commisit negotia sua, & vnicuique secundum propriam virtutem. sicut & de Spiritu sancto scriptum est, qui dona diuidit singulis prout vult.

Et hinc iuxta Sardicēſe concilium ſummus primæ & ſanctæ ſedis Romanæ Pontifex, pro examinis renouatione ad ſe reclamantis & confugientis cum ſua clamatione deiecti prouincialis Epiſcopi, non ſtatim ſingularitate priuilegij & auctoritatis ſuæ reſtituit: ſed remittens eum ad prouinciam, vbi cauſſa patrata fuerat, & in qua iuxta Carthaginenſes canones, & iura legis Romanæ, cauſa poteſt diligenter inquiri, & quòd nō ſit difficile teſtes producere, veritas inueniri, aut finitimis Epiſcopis dignatur ſcribere, aut è latere ſuo mittit, qui habentes eius auctoritatem præſentes cum Epiſcopis iudicent, & diligenter cauſam inquiſitam diffiniant; aut dignatur credere Epiſcopos ſufficere, vt negotio terminum poßint imponere. & Innocentius, ſi quæ cauſæ vel contentiones inter clericos tam ſuperioris ordinis quàm etiam inferioris fuerint exortæ, cōgregatis ſecundum ſynodum Nicænam eiuſdem prouinciæ Epiſcopis iurgium præcipit terminari. Et Bonifacius de Maximo ſcribit, vt ad prouinciam venire cogatur, & illic ſe conſtituto præſentare iudicio, & quidquid de illo duxerint prouinciæ Epiſcopi decernendum, cùm ad eum relatum foret, ſua firmaretur auctoritate: quatenus, vt idem ad Hilarium ſcribit, Metropolitani ſui vnaquæque prouincia in omnibus rebus ordina-

*tionem semper expectet, sicut scriptum est in Ni- "
cæno Concilio, Vt sicut apud Alexandriam, quia "
& Vrbis Romæ Episcopo parilis mos est, simili- "
ter & apud Antiochiam, cæterasque prouincias, "
suis priuilegia seruentur Ecclesiis. Vnde bene placuit annis singulis per vnamquamque prouinciam bis in anno concilia celebrari, vt communiter omnibus simul Episcopis congregatis prouinciæ, discutiantur huiusmodi quæstiones. Et hæc dico, non quod absit præiudicans summæ sedis Apostolicæ, & sancti Apostolatus vestri in aliquo potestatem, cui in omnibus sum, sicut rectum est, obedire paratus: sed quia summũ auctoritati vestræ obsequium præstare me puto, cùm ea quæ sentio, aut ad probationem, aut ad correctionem humiliter sapientiæ vestri magisterij pando, & Rothadi mores vobis intimare procuro, ne mea negligentia, qui eos noui, vos lateant, quatinus certius quod vobis placuerit de illo vestra auctoritas decernere valeat. Quem si nunc in depositione iudicium vestrum manere decreuerit, scimus de benignitate & modestia ac pietate filij vestri domni nostri regis Caroli, quoniam quidquid de illo præfato filio vestro præceperitis, & rationabiliter poterit adimplere, sine vlla retractatione obediet. Sed & Coepiscopi nostri de Ecclesiarum suarum stipendiis a-*

bundantissimè illi impendent. Mea etiam exiguitas, sicut nunquam ad retributionem mali propter contemptus & contumelias ab illo mihi illatas peruenire volui: ita quicquid benignitatis potero, libentissimè abundantiùs etiam, quam vnquam fecerim, impendere procurabo. Si verò sine vlla satisfactione tam diutini contemptus sacrorum canonum, & sedis Apostolicæ decretorum, ac suæ Metropolis priuilegij, atque synodalium iudiciorum, quibus nec obedire, nec se obediturum de cætero profiteri vel subscribere voluit, & absque professione, vel subscriptione suæ correctionis & obedientiæ, coram fratribus suis, quorum multotiens regularia spreuerat monita, cùm inde pluraliter in Leonis & Gregorij epistolis relegatur. Si etiam, vt illa prætereamus, quæ ob sacerdotij verecundiam & opprobrium sæcularium, sequentes Africanum concilium, nec ad notionem in synodum deduci permisimus, parui pensis & sine aliqua correctione dimissis eis capitulis auctoritati vestræ sub fidei adstipulatione directis, pro quibus fuerat iudicatus ab Episcopis, ad quorum iudicium prouocauerat, secundum expressa sacrorum canonum & Apostolicæ sedis decreta, Cælestino dicente: Quæ enim à nobis res digna seruabitur, si decretalium norma constitutorum pro aliquo-

rum libitu licentia populis permissa frangatur: me vestræ pietati placuerit illum restituere, vt primæ sedis & matris ac magistræ omniũ Ecclesiarum Pontificis, cunctorumq. Episcoporum patris atque magistri regulare iudicium ferre cõuenit, æquo animo feram. Credo tamen diligentißimam discretionem vestram prouisuram cõtemptum ac cõtumaciam subiectorum erga prælatos suos, & libertatem impunè delinquendi contra canones sacros, quæ hinc in nostris regionibus poterunt, vt quibusdam videtur, noxias vires accipere: præsertim cùm sapientißimè auctoritati vestræ cõstet esse notißimum, demonstrare Sardicense concilium in septimo suo capitulo, qualiter deiecti & ad se clamantis Episcopi restitutionis vel in depositione permansionis executio cum indemnitate simpliciter iudicantiũ ab Apostolica sede debeat celebrari. Quod & Innocentius, & Bonifacius, verùm Leo in decretis, & Gregorius euidentiùs in epistolis suis demonstrant, Carthaginensis Concilij, immo Apostolicæ sedis, quæ in suis eidẽ præsedit vicariis, decreta sequentes: videlicet vt à quibuscumque iudicibus Ecclesiasticis ad alios iudices Ecclesiasticos, vbi est maior auctoritas, fuerit prouocatum, non eis obsit, quorum fuerit soluta sententia, si conuinci non potuerint, vel inimico

animo iudicasse, vel aliqua cupiditate aut gratia deprauati, vnde nobis & conscientia perhibet testimonium, & omnibus qui interfuerunt notum factum fuisse dinoscitur, quoniam illum seruare quàm iudicare maluimus, si pro sacrorum canonum neglectu eorum iudicio, per quos Spiritu sancto inspirante promulgati sunt, cum eo quem corrigere nequibamus damnari pariter non timeremus. & idcirco nullo inimico animo, nulla cupiditate aut gratia deprauati, flẽtes illius incorrigibilem secordiam & irreuocabilem pertinaciã, regularia in eum iudicia executi sumus, quæ ab eo suspendere diutius non præsumpsimus. vestra etiam sapiens & summa auctoritas in decernẽdo attendet Apostolum docentem, quia quorundam peccata præcedentia sunt ad iudicium, quorundam etiam & subsequuntur. Quæ sicut beata exponit Ambrosius, ac si posita in bilance, in iudicio sunt examinanda, vtrum bona opera amplius pensando remuneranda præcedant, & mala facta minima misericorditer dimittenda demonstrent, an malè facta amplius pensando præcedant, vt mereantur damnationis iudicium, & bona paucula suffocent: quia & nos pro modulo nostro non solùm vtilitatem, verùm & noxietatem in Rothado cum factis suis pensauimus; & velut ficulneam infructuosam, ter-

ram rationalem diutius inutiliter occupantem, & etiam post plura tempora, pluresq. admonitiones, quasi cophinos pinguedinis sibi appositos non recipientem, sed sterilem permanentem, non sine dolore cordis succidendum prouidimus. Et cùm hæc ita se habeant, absque dubitatione confido, quia illud, quod in præfato Carthaginensis concilij capitulo sine vlla interpellatione subsequitur, decretum vestri moderaminis nequaquã præteriret: Sanè, inquit, si ex consensu partium «
electi fuerint iudices, etiam à pauciore numero, «
quàm constitutum est, non liceat prouocari. Qui «
numerus constitutus in xij. superiori capitulo demonstratus, & consensus partium expetitus, in diiudicatione Rothadi constat fuisse completus. Quorum & si iudicium pro quacunque causa fortè rationabiliore, & adhuc nobis incognita, vestræ summæ auctoritati, quam multa nobis occulta non transeunt, placuerit refragari; quia meum est in mea vobis obediendo cõmittere, & non iudicia vestra discutere, sustinebo, & contra vestram restitutionem regularem, si fortè in eo agenda visa fuerit (in qua vestra disponet auctoritas, qualiter isdem victor, vt solet, & voti compos quæ sunt Episcopi de reliquo faciat) nõ recalcitrabo; ducens pro magno, si à diutinis & multis molestiis, quas ab illo & pro illo passus

sum, iam tandem aliquando valeam respirare, & nunquam mihi contingat vlterius contra illius inquietudines inutiliter laborare. Et quòd non solum ab Ecclesiasticis personis, verùm & multo magis etiam à sæcularibus nostra iudicia contemnuntur, & pro nihilo ducuntur, dicentibus eis, & ad medium deuocantibus illa, quæ mihi vestræ auctoritati non sunt adscribenda, vt non animum dulcedinis vestræ in aliquo moueam, quod summopere cauere desidero. Si qui in prouincia nostra, quorum querela illo restituto ad vos valeat peruenire, de maioribus causis de cætero quædam cõmiserint, sicut de quibusdã rebus frequentiùs quàm in istis retroactis temporibus committuntur, ne adeo damner silentio, eos commonere studebo, & si corrigere se voluerint congaudebo. sin autem: ad vestrũ eos iudicium prouocabo. Qui si ire voluerint, vestra sancta sapientia quid inde melius viderit, decernere procurabit. Si autem ire noluerint; facient quod sibi vtile iudicauerint. Me vtinam hinc à diuina damnatione sententia sancti Ambrosii liberet, qua dicit: Si, inquiens,
„ quis potestatem non habet quem scit reum abi-
„ cere, aut probare non valet; immunis est. Sicque vt puto, quia in multis occupatus, & itineris longitudine atque insoliditate obstrictus

de omnibus, antequam insolentium querela ad vos perueniat, ad Apostolicam sedem referre non valeo, infirmitate grauatus, & gratias Deo termino iam vicinus, potero præcauere ne à quocumque sanctitatis vestræ animus erga me moueatur, vt aliqua mihi excommunicatio intentetur. Et licet nouerim secundum Apostoli euangelium, redditurum Dominum vnicuique secundum opera eius, testimonium reddente illis conscientia, & inter se inuicem cogitationum accusantium aut etiam defendentium in die qua iudicabit occulta hominum, & vt Leo dicit: Si quid per seruitutem nostram, videlicet " sacerdotalem, bono ordine & gratulando im- " pletur affectum non ambigamus per Spiritum " sanctum nobis fuisse donatum; & quod secus " fuerit, ratum esse non poterit: modis omnibus, " quantum ipse donauerit, à quo est omne datum optimum, & omne donum perfectum, prouidere studebo, ne à communione sedis Apostolicæ, quod absit, quolibet modo extorrem me vltimus dies, qui mihi incertus est, & subito venire potest, inueniat. Erit enim, quamuis tardius quàm necesse sit, quoniam ego grauis peccator, graui carcere corporis diu inclusus teneor, meritò in multis afflictus, prouidentissimo Domino prouidente, & tempus & persona in Remorum

Ecclesia, quando & in qua ab Apostolica auctoritate priuilegium integratum sibi ex antiqua consuetudine collatum & conseruatum habebitur: quæ nunquam excepto Romano Pontifice primatem habuit, nisi quandiu eiecto sine vllo crimine ab ea suo pontifice Rigoberto violentia tyranni Milonis, tempore Caroli principis pastore vacans, Bonifacio Apostolicæ sedis legato aliquandiu, sicut & Ecclesia Treuerensis, commissa fuit. inter quas Remensem scilicet & Treuerensem Ecclesiã (has enim duas tãtum prouincias Belgica regio habet) hæc semper distinctio fuit, sicut in Ecclesiasticis monumentis inuenimus, & vetustißimam consuetudinẽ semper obtinuisse comperimus, vt isdem Episcopus non loci, sed dignitate ordinis prior secundum sacras regulas haberetur, qui foret in qualibet istarum Ecclesiarũ Metropoli antea ordinatus. Mihi vero necesse erit, me taliter gerere, ne totiens auctoritatis vestræ epistolas excommunicationes intentantes & obiurgationes, quas raro & magna necessitate fiẽdas in Apostolicorum virorum litteris legimus, ferentes de reliquo accipiam, sicut istis tẽporibus, peccatis meis merentibus, frequẽter accepi. Quod si sanctitati vestræ placuerit, non vobis opus agere in postmodum erit, donec Apostolica vestra iußio me

inobedientem in aliquo contra regulas sacras per contemptum, quod absit, inuenerit. Qui enim quare Dominus in Euangelio Centurionis fidem dicentis, Dic verbo & sanabitur puer meus, intelligit, quàm operatorium sit Episcopi, immo sicut in Paulo in se loquentis Christi, quantò magis Pontificis Apostolicæ sedis verbum, & quàm obediēda sit ipsius præceptio, etiam sine vlla admirationis adiectione, cognoscit. Quod & scientibus inculcare, & nescientibus intimare sapientibus, & insipientibus debitores debemus Episcopi: quibus si de reliquo verba iniquorum præualuerint aduersum nos, sicut iactitant proferentes, non erit necesse de prouincialibus synodis, in quibus hactenus laborauimus, magnopere laborare: quippe quoniam erit & lex, & spes sibi quisque. Quod quidem vestra humilitati meæ scripsit sublimitas, primò vos commotos esse ad Rothadi causam inquirendam cura, qua pro vniuersis fratribus vestris constringimini, cum debita reuerentia gratanter accepi, intelligens quia in numero fratrum nos qualescumque Metropolitani computari debemus. Ea propter sicut vestræ discretioni prouidendum est, ne subiecti Episcopi à Metropolitanis irregulariter condemnētur, ita nihilominus prouidendum est, vt Metropolitani à subdi-

tis suis Episcopis non irregulariter cōtemnantur. Deinde quòd perspectissimè scripsistis secundò, quoniam sedem Apostolicam Rothadus noscitur appellasse, & ne videamini Ecclesiæ vestræ priuilegiorum detrimenta diebus vestris æquanimiter tolerare, & hoc nihilominus à nobis & ab omnibus est rectissimè suscipiendum, & solertissimè conseruandum. Quod & ego pro modulo meo seruandum esse volui, & volo, & fauente Domino in hac deuotione manebo, sciens priuilegium Metropolitanæ sedis Remorum, cui me diuina dignatio seruire disposuit, in summo priuilegio sanctæ sedis Romanæ manere, & priuilegiū esse sedis Romanæ, si sua auctoritate priuilegium sibi subiectæ sedis fecerit vigere, & studuerit cōfirmare. De eo verò quod tertio loco ad mediū deuocastis, scribere aliud nihil præsumpsi, nisi quia causa Rothadi à causis illorum, de quib. scripsistis, est pene in cunctis dissimilis. De eo quod tandē Apostolica vestra benignitas indignitati meæ scribere est dignata, vt hæc vobiscum cogitem, & quod de Rothado decernitis approbem, & non ad mei iniuriam id vos egisse aliquantulum autumem; quantum valeo totis medullis cordis, cum omni supplicatione & debita ac submissa humilitate, immensas gratiarum actiones sancto Apostolatui vestro rependo; cum omni synceritate animi rescribens,

quia ſicut mihi ſcribere dignati eſtis, ita per omnia credo. & quia priuilegium veſtri ſummi Pontificatus, vt condecet & omnes deſideramus, euindicatum habetis; quod nemo noſtrũ cõtradixerat in deductione Rothadi ſicuti præcepiſtis ad veſtram præſentiam, vt perdonare dignati eſtis, videre deſidero; & viſurum me eſſe confido; quia non aliud niſi vt ſupra monſtraui, quod regulæ ſacræ præcipiunt, & mihi petendum, & vobis concedendum eſt. Poſtulo videlicet, vt ſic Rothado ab auctoritate veſtra compaſsio exhibeatur, vt vigor Eccleſiaſticus non diſſoluatur. & ſic vigor Eccleſiaſticus conſeruetur, vt debita miſericordia & neceſſaria ſufficientia ei non denegetur: quatinus nec ipſius exemplo ad excedendum alij prouocentur, ne quibus in iſtis regionib. longiùs ab Apoſtolica ſede remotis cẽſura Eccleſiaſticæ moderatio eſt commiſſa, hinc quod abſit conſpiciant, vnde aut negligentia, aut diſſolutione tepeſcant, vel terminos quos ſtatuerunt patres tranſgrediendi materiem ſe ſumere poſſe dicant. quos ſicut intellleximus nos hactenus ſeruaſſe putamus. Vos videbitis quid inde facto melius erit, & nobis in iudicio veſtro videndum eſt quid Deus velit: quoniam iniuſta eſſe non poterunt diuina iudicia, quæ à ſoliditate confeſsionis Apoſto-

licæ petræ, aduersus quam inferi portæ, id est, suggestiones vel operationes prauæ non præualebunt, dictante iustitia proferentur. Epistolam quam mihi auctoritas vestra cum obtestatione præcepit Rothado dirigere, domnus noster rex, filius vester, mox vt ad eum venit, per abbatem suum Rothado direxit.

Rodulfus quoque, eiusdem filij vestri domni nostri regis auunculus, iij. Idus nunc elapsi mensis Decembris à Ludouico Germaniæ rege reuertens, cùm valde vesperi à corte regis nostri ad mansiones nostras super fluuium Ligerim, secus confinium regni Aquitaniæ festinarem, misit ad me hominem suum nomine Rodulfum, mandans quia præfatus rex Ludouicus quendam hominem Rhotadi, cum epistolis vestræ sanctitatis, manui & fidei suæ commisit, quatinus ita ad præsentiam domni nostri regis Caroli cum eisdem Episcopis eum perduceret, vt nullum malũ ei inferret. Est enim apud domnũ nostrum regem idem homo accusatus, quòd fraudatus sit res & thesaurum Ecclesiæ, & post periurium inde commissum fuga lapsus ad Ludouicũ regem perrexerit. Vnde idem Rodulfus petiit, vt ego illum inde apud domnum nostrũ regem adiuuarem, vt quoniam prædictum hominẽ in sua fide acceperat, nullum malũ haberet. Cui

respondi, ut teneret ipsum hominem secum, ne interim ullum malum pateretur, donec ad cortem redirem, & quantum possem inde illum adiuuare curarem. Ipsum autem hominem nec tūc, nec postea uidi, nec quò abscesserit cum Episcopis, audiui. Quæ idcirco sanctitati uestræ scribere studui, ut si aliquis maliuolorum nostrorum more suo uobis quiddā sinistri ex hoc suggerere uoluerit, quid inde uerum sit cognoscatis, & erga me uestrum animum non moueatis. Rationem deniq. quam reddidi coram electis iudicibus, de quibus per libellum prouocationis ad electorum iudicium fueram à Rothado impetitus, ipsi uenerabiles Episcopi uestræ auctoritati transmittunt. De gestis uerò à Rothado post excommunicationem suam in prouinciali synodo compilatis, quæ per uicinos nostros ad uos in derogationem nostram peruenisse audiuimus, Episcopi Remorum prouinciæ per communes Legatos nostros uestræ sanctitati quæ sciant intimare curarunt. Item post aliquanta de promotione ipsius Domni Hincmari ad Episcopatum, quæ iam superiùs partim prænotata non curauimus hîc iteranda. *Denique præfato Ebone defuncto, Ecclesia, sed & parochia nostra, secundum consuetudinem quam ex antiquo habuit etiam de his Epi-*

scopis qui in Episcopatu vsq. ad obitũ in eadem Ecclesia non permãserunt, ipsius nomen inter sacrosancta mysteria in Episcoporũ catalogo recitare pietatis gratia cœpit, & hactenus facit. Quod ego, ne scandalizarẽ deuotos, quasi inuidẽs saluti fraternæ, maximè autem quiescentis in Domino animæ, qui non pro exorbitatione à Catholicæ fidei sanitate anathematus, sed sua conscientia stimulante primùm à seipso, & postea à synodo, sed & Apostolica sede damnatus extitit, hoc prohibere sine Apostolicæ sedis auctoritate nequaquam præsumpsi. Dicente beato Cælestino Papa, quia nefas est hæc pati religiosas animas, quarum afflictione, qui membra nostra sunt, nos quoque conuenit macerari. Nunc autem in epistolis sanctitatis vestræ, quas Engelvvinus diaconus nobis attulit, inuenimus vt Teotgaudium & Guntarium in catalogo Episcoporum non recipiamus, & Antiochenum Concilium, vt præmiserimus, & melius ipsi scitis, de eo qui post damnationem iuxta præcedentem consuetudinem Episcopale præsumit ministerium, quod Ebonem fecisse non dubium est, rescribere mihi dignetur Apostolica vestra auctoritas, vtrum eundem Ebonem inter Episcopos in sacris dypticis in Ecclesia nostra nominare permittam, an ne de cætero in Episcoporum

catalogo

catalogo nominetur prohibere debeam: quatenus vestra auctoritate fultus, quid in nostra Ecclesia inde sit obseruandum, sine ambiguitate decernentibus vobis demonstrem.

De quodam Gothescalco schismatico.
Cap. XIIII.

CAeterũ Luido mihi dixit, quòd cum eo rationem de damnatione & reclusione Gothescalci habuissetis. Vnde quoniam per alios iam audieram, ad sanctitatem vestram verba venisse, misi auctoritati vestræ quædam ex verbis & Catholicorum sensibus in rotula: qualiter contra ipsius pestiferi hominis sensum sentiam, per Odonem Episcopum, & nihil inde responsionis accipere merui. De quo nihilominus vt redderem rationem, quidam Episcopi, quorum nihil de illo intererat, quoniam nec eos, vt ipsi manifestis iudiciis prodiderunt, ad hoc caritas commouebat, nec auctoritas deducebat, me ad conciliabulum nuper Metis habitum, quod vocari synodum vetuistis, sicut intelligo, irregulariter quarto die antequam congregaretur, cùm ego longius quàm lxxx. & idem Gothescalius plusquam centum milibus ab ipsa ciuitate disparati essemus, nihil me inde antè præmonitũ per quendam laicum hominem literis vocauerũt. Et nunc ideo breuiter de eo sanctitati vestræ

suggero, quoniam antequam ad Episcopatus ordinem peruenirem, sicut Abbas suus & Monachi, inter quos fuerat conuersatus, ei testimonium perhibent, in Metropolis Ecclesiæ Remorum monasterio, in Suessonica parochia, quod Orbacus dicitur, habitu monachus, mente ferinus, quietis impatiens, & vocum nouitate delectans, ac inter suos mobilitate noxia singularis, de omnibus quæ in his regionibus peruersè tunc temporis sensa cognouerat, quædam sibi elegit capitula, vt nouitate vocum innotesci valeret, vtque simplicium & deuotorum sensus peruertere, & magistri nomen vsurpando post se discipulos trahere, illisque qui ad sua vota auribus prurientes magistros sibi coaceruare decertant, quærere indebitè, quoniam legitimè non poterat, simulatione vitæ religiosæ & doctrina præesse. Quique à Remorũ Chorepiscopo, qui tunc erat, contra regulas presbyter ordinatus, à monasterio irregulariter exiẽs, peragratis regionibus plurimis, & exitiosa semina sator pessimus seminans, tandem in Magontina ciuitate habitæ synodo, & Rabano Archiepiscopo libellum sui erroris porrigens, damnatus ab omnibus Germaniæ Episcopis, cum litteris synodalibus ad Metropolim Remorum, cui iã auctore Domino præeream, est remissus. Postea autem à Belgicæ Remorum, ac Galliarum pro-

uinciarum Episcopis auditus, & inuentus hæreticus, quia resipisci à sua prauitate non voluit, ne aliis noceret, qui sibi prodesse nolebat, iudicio præfatarum prouinciarum Episcoporum, in nostra parochia, quoniam Rothadus, de cuius parochia erat illi nesciebat, resistere, & nouitates amãs timebatur à nobis ne disceret praua sẽtire qui noluit discere recta docere: ne ve idẽ Gothescalcus cum aliis communem vitam ducens errori suo faceret esse communes, monasteriali custodiæ mancipatus est, docente Apostolo, hæreticum hominẽ post primam & secundam correptionem deuita, sciens subuersum esse huiusmodi, & proprio iudicio condemnatum. Qui vt Leo Papa de Eutyche dicit, cùm videret insipiẽtiæ suæ sensum Catholicis aurib. displicere, reuocare se à sua opinione debuerat, nec ita Ecclesiæ præsules commouere, vt damnationis sententiam mereretur excipere: quam vtique si in suo sensu voluerit permanere, nullus poterit relaxare: A qua damnatione si voluisset ad sensum Catholicum resipiscere, paratus semper fui & sum, quoniam sic venerabiles iudicauerunt Episcopi, eum in Catholicæ Ecclesiæ cõmunionem recipere, sicut ei iubeo quæ sunt corpori necessaria ministrare. Si autem vestra Catholica sapientia vult scire, quæ contra Catholicam fidem ex veteri hæresi predestinatia-

na, quæ primùm in Africa, postea in Galliis per idem tempus, quando & Nestoriana heresis, est exorta, & tempore Cælestini Papæ, ipsius auctoritate, & instantia sancti Prosperi est reuicta, dicere videatur, de multis pauca vobis numero, sed non pondere capitulatim significamus. Dicit, quod & veteres prædestinatiani dixerunt, quoniã sicut Deus quosdam ad vitam æternam, ita quosdam prædestinauit ad mortem æternam. Dicit, quod & veteres prædestinatiani dixerunt, quoniam non vult Deus omnes homines saluos fieri, sed tantum eos qui saluantur; omnes autem saluari quoscumque ipse saluare voluerit, ac per hoc quicumque non saluantur, penitus non esse voluntatis illius, vt saluentur: quoniam si non omnes saluantur, quos vult Deus saluos fieri, non omnia quæcumque voluit fecit, & si vult quod non potest, non omnipotens sed infirmus est. est autem omnipotens, qui fecit quodcunque voluit, »dicente scriptura: Omnia quæcumque voluit »Dominus fecit in cœlo & in terra, in mare & in »omnib. abyssis. & item: In voluntate tua Domi»ne cuncta sunt posita, & non est qui poßit resiste»re tuæ voluntati: si decreueris saluare nos, con»tinuò liberabimur. Dicit, quod & veteres prædestinatiani dixerunt, quòd non pro totius mundi redemptione, id est non pro omnium hominum

salute & redemptione Dominus & saluator noster Iesus Christus sit crucifixus & mortuus, sed tantum pro his qui saluantur. Dicit quoquomodo dispari traditione, sed pari errore, quod & veteres prædestinationi dixerunt, exponens sententiam Apostoli Petri, eum qui emit eos Dominum negantes. Baptismi, "inquit, sacramento eos emit, non tamen pro eis "crucem subiit, neque mortem pertulit, neque san- "guinem fudit. Quòd autem baptismi perce- "ptio redemptio nuncupatur, Doctor gentium "manifestè fatetur: Nolite contristare, inquit, spi- "ritum sanctum Dei, in quo signati estis in die re- "demptionis. At illa, quæ propria & specialis est "solorum omnium electorum, quam eis tantum- "modo crucifixus impertiuit pius redemptor ip- "sorum, sicut à præteritis, ita nimirum à præsen- "tibus, natos & nascituros, viuos & mortuos, "videlicet omnes pariter electos redemit, eruit, ab- "luitq. peccatis. Ipsi prorsus, ipsi sunt mundus, pro "quo passus est Dominus, vt ipse dixit: Panis quem "ego dedero, caro mea est pro mundi vita. Et item "alibi idē Gothescalcus scribit. Absit procul à me, "vt vel illud solummodo velim somniare, ne dum "semel susurrare, vt vllum eorum perpetualiter se- "cum periturum antiquus rapere valeat anguis, "pro quibus redimendis tam pretiosus Deo patri "

» *Domini nostri filij sui, fusus est sanguis. Amen.*
» *& item loquens ad Deum: Claret itaque satis a-*
» *pertè quod nullus tibi perit, quisquis redem-*
» *tus est per sanguinem crucis tuæ. Quod prædesti-*
natiani veteres non dixerunt, iste vt audacius ita & perniciosius dicit, deitatem sanctæ Trinitatis trinam esse. Sunt & alia, quæ ipse & alij plures in istis partibus dicunt, quæ nobis sanæ fidei aduersari videntur: quæ dum per alium quàm per vilitatem meæ personæ auctoritas vestra cognouerit, fortè attendet solertiùs, & quæ inde tenenda sunt docere studebit quantocius. Erit enim in proximo inde necessitas: quia & si eorum corda in insania peruersi sensus ebulliunt, orthodoxi tamen regis nostri tempore praua, quæ sentiunt, eloqui non præsumunt. Ita vt apertè videamus impleri, quòd scriptum est: congregans sicut in vtre aquas maris. Aqua enim maris sicut in vtre cōgregata est: quia amara hæreticorum scientia quidquid hodie in isto regno filij vestri domni Caroli prauum sentit, in pectore comprimit, & apertè dicere non præsumit. Meam quoque exiguitatem & occultè canino dente corrodunt. facilè autem adiuuante Domino portare valebo, quia & mihi paucum superest temporis spatium, & si inter filios Ecclesiæ permittente Deo, in me acceperint potestatē corporaliter affligēdi, diuina

gratia adiuuante exercebunt patientiam. Sed & si tantummodo malè sentiendo aduersabuntur, exercebunt quantulamcumque scientiam: & vt etiam inimici secundum præceptũ Domini diligantur, exercebunt beniuolentiam. Præfatum autem Gothescalcum, si vestra auctoritas mihi scripserit, vt eum à custodia soluam, & aut ad vos eundi, vt per vos eius doctrinam experiamini, aut ad quemcumque ex nomine designatum pergendi licentiam donem: quia vt melius ipsi scitis, sicut absolutè quisque regulariter ordinari nõ valet; ita nisi ex ipsius consensu, cuius esse dinoscitur, certæ personæ commendandus, & ad certum locum monachus, vel quisque sub regula constitutus, à loco suo absolui iuxta regulas sacras non valet; vestris iussionibus nullo modo resultabo. Tantùm vt auctoritatem vestram habeam, ne tantorum Episcoporum iudicium mea præsumptione parui pendere videar. Non enim illius delector, quam iustè sustinet pertinaciter contumax, quantulamcunque reclusionis molestiam: sed doleo à qua reuocari non potest perfidiã. Quem si cuicunq. cõmendandum vestra auctoritas viderit, hoc in commendatione etiam prouidebit, vt cui commendabitur Catholicus sit & grauitatem Ecclesiasticam, & vigorem, ac scripturarum scientiam habeat: quia non solùm

ſcripturas ad ſuum ſenſum violenter inflexas, ſed & Catholicorum dicta detruncata per totum diem ſine reſpiratione aliqua præualet memoriter decantare. Vnde non ſolùm idiotas in admirationem ſui abducere, verùm & ſciolos & incautos atque zelum Dei, ſed non ſecundum ſcientiam, habentes in ſententiā ſuam ſolitus erat traducere. & non ſolùm doctorū ſuorum doctor videri appetit, ſed & hoc ſolerter ſatis intendit, vt ſecum loquentes vel in ſermone capere valeat: & ſi de veritate non poterit, inuincibiliter ſacramentis affirmare curabit, ea ſecum loquentes dixiſſe, quæ fortè non dixerant, vt ipſe verax, & illi qui ei contradicunt probentur eſſe mendaces, & adaduerſus ſuam doctrinam docentes.

De libris, quos ipſe Præſul Hincmarus compoſuit. Cap. XV.

SCripſit etiam præfato Papæ Nicolao fidei ſuæ depromendo tenorē, & ſuam contra prænotati Gotheſcalci errorem, quam fidei Catholicæ dependere ſatagebat, defenſionem. Scripſit præterea multa: Librum quòq. collectum ex orthodoxorum dictis patrum ad filios Eccleſiæ ſuæ, quòd diuinæ Trinitatis deitas tri-

na non ſit dicenda, cùm ſit ipſius ſummæ Trinitatis vnitas, ad refellendas præmemorati Gotheſcalci blaſphemias. Item ad Carolum regem ſuper hac eadem re librum vnum. Scripſit & ad eundem regem Carolum opus quoddam egregium metricè, de gratia & prædeſtinatione Dei; de ſacramentis quoque corporis & ſanguinis Chriſti, & de videndo Deo, atque origine animæ; ſimul ac de fide ſanctæ Trinitatis. quod opus appellauit Ferculum Salomonis. Item collegit atque compoſuit volumen ingens plures continens libros, de prædeſtinatione Dei & libero arbitrio contra quoſdam reprehenſores ſuos Epiſcopos, maximéque contra Gotheſcalcum, atq. Ratramnum monachũ Corbeienſem, ad eundem Carolum regem: cui talem præfert epiſtolã.

DOMINO GLORIOSO REGI Carolo, Hincmarus nomine non merito Remorum Epiſcopus ac plebis Dei famulus vna cum collegis domnis & fratribus meis venerandis Epiſcopis, oratoribus ſcilicet ſalutis atque proſperitatis veſtræ deuotis.

DEO GRATIAS agimus, qui

cor vestrum ad amorem suum accendit, & ad cognitionẽ veritatis & othodoxæ fidei scientiam & diligentiam igniuit: prudentiam quoque & intelligentiam vobis in litteris diuinitus inspiratis donauit, & in earum meditatione atque exercitatione, quantum vobis pro rei publicæ negotiis licet, studium vestræ deuotionis quotidiano augmento ad vtilitatem sanctæ suæ Ecclesiæ prouehit. Cæterùm capitula synodalia venerabilium consacerdotum nostrorum, trium scilicet prouinciarum, sicut ibidem continetur, & inferius scriptum inuenietur, vobis delata, quæ nostræ humilitati iuxta scripturam præcipiẽtem: Interroga sacerdotes legem meam, quia & fidei legem esse legimus, præcedentium regum more, ob studium cognoscendæ veritatis, legenda & vẽtilanda dedistis, reuoluimus. In quibus nos, licet nomina nostra sint tacita, designatione tamen effectus velut non Catholicos reprehensos, & sine fraternitatis respectu despectos reperimus. Capitula quoque, quæ ob notam vobis, & infra innotescendam necessitatem, ex Catholicorum patrum sensibus & verbis excerpsimus, velut inutilia, immo noxia, repulsa & abominata inuenimus. Quæ capitula, sicut à nobis excerpta sũt, suis scriptis inserere noluerunt, ne ab illis legerentur, in quorum manus illorum capitula deuenirent:

ſed quædam de his, quæ in capitulis à nobis excerptis habentur, alio ſenſu; & aliis verbis tetigerunt, vt abominanda illa monſtrarent: quædam autem ſuppreſſerunt, & taliter inde memoriam habuerunt, quaſi nos contra ſanctorum patrū ſenſa in Africana, & Arauſica ſynodo, ſenſerimus. De quodam autem capitulo, id eſt, quòd omnes homines vult Deus ſaluos fieri, licet non omnes ſaluentur, funditus tacuerunt, ſicut poſt modum ſignàtiùs demonſtrabimus; cùm Dominus dicat: Ecce conſtitui te ſuper gẽtes & regna, vt euellas & deſtruas, & diſperdas, & diſsipes, & ædifices, & plãtes. Priùs enim, ſi de conſciẽtia rectæ intelligentiæ fuere confiſi, ponentes ea quæ deſtruere nitebantur, ſicut illa cum integritate ſua acceperant, in quibus euellenda & diſsipanda erant, legentibus demonſtrare, & tunc illis per auctoritatẽ deſtructis atque diſperſis, ſua rationabiliter & ordinabiliter plantare debuerãt, ac in ſublime ædificantes extollere. De quodam etiam capitulo, quaſi ludificatio aliqua in ſacris myſteriis eſſe poſsit, ita ſcripſerunt, vt legẽtes hoc à nobis dictum fuiſſe intelligere poſsint, de quo nihil à nobis eſt memoratum: & quare nihil à nobis inde ſit dictum, & in cuius ſcriptis à nobis, poſtea quàm illa capitula ſcripſimus, ſit inuentum, ſuo loco dicemus. Inſeruerunt etiam in eiſdem

suis scriptis de quibusdam xvi. capitulis, quasi nobis debeant imputari, de quibus nihil audiuimus, vel vidimus, antequam venerabilis Ebo Gratianopolitanus Episcopus vobis ea, quasi à bonæ memoriæ fratre vestro Lothario transmissa, apud Vermeriam palatium detulit. Quorum capitulorum autorem nec ibi annotatum inuenimus, nec cùm multũ quæsierimus, inuenire valuimus. Vnde putauimus quia alicuius inuidia ad cuiusquam opinionem infamandam fuerint compilata, sicut sæpe legimus. Vt de multis pauca commemoremus, veluti epistola capitulorum extitit, quam venerabilis Ibas Episcopus suam esse in synodo denegauit, & sicut quidam æmuli de verbis beati Augustini adhuc in sua vita fecerunt, quæ ille argutè & Catholicè repulit, quantum ad illius notitiam exinde peruenit. Post eius etiam obitum, quidam inuidi capitulatim de ipsius scriptis, ex his etiam vnde nunc agitur, colligere curauerunt, vt illius doctrinam orthodoxam atque vtillimam ob personæ illius inuidiã vilifacere præualerẽt, & lectores deuotos ab illius dilectione ac lectione & necessaria credulitate auerterent. quæ videlicet æmulorum mendacia ex delegatione sanctæ sedis Romanæ per Cælestinum Papam sanctus Prosper Catholico & prudenti stylo falsa esse &

imprudenter obiecta ostendit, & memorati ac memorandi viri doctrinam orthodoxã esse lucidißimè demonstrauit. Vnde & fieri potest, vt ista capitula, quæ vobis ex nomine confratrum nostrorũ ab aliis quã ab illis delata vel transmissa sunt, taliter in sugillatione nostra cõscripta non fuerint, sed instigante diabolo inter cætera mala, quæ nunc in hoc mundo crebescũt, ad immittendã inter Domini sacerdotes discordiã sint confecta, qui caritatẽ vehemẽter in nobis & timet & inuidet, cùm videt illam à nobis seruari hominib. terrenis in terra, quam ille seruare nolens Angelicus spiritus amisit in cœlo. Quomodo enim fieri posset, vt sic fratres nostri nos succensoriè cum adnihilationis despectu iudicarent, qui regulam Dominicam qualiter confratrem quisque admonere debeat, continuè præ oculis & in vsu quotidie habeant? Scriptum enim esse cognoscunt: Priusquam interroges, ne vituperes quẽquam, & cùm interrogaueris, corripe iustè. Sanctus enim Augustinus hæreticorum & reprehensorum suorum scripta, si in eis quiddam bene dictum inuenit, benignißimè acceptauit, & plura ad rectos sensus interpretari elaborauit. nulla autem de recto sensu ad prauum inclinare tentauit. & quomodo fratres nostri talia agerent, antequam nos secundum Euangelicam

regulam vel viua voce, vel scriptis suis inde interrogarent, vt vel volentes discere docerent, vel prauum sentientes, & ad tramitem veritatis & fidei redire contemnentes, fraternè & sæpius commonerent, & auctoritates diuinas & sanctorum patrum scripta nobis proponerent, & vt in vnum conueniremus nos cum mansuetudine & lenitate inuitarent? scientes quia Episcopus ideo ad synodum consacerdotum debet venire, vt aut discat aut doceat. Litteras namque quorundam eorum quidam nostrûm benignas & fraternas suscepimus, nostrasque illis remisimus; & nihil tale de eorum parte perspeximus, audiuimus, intelleximus, sensimus, vel percipere præualuimus. Si autem talia scripserunt, si forte illi scripserunt, vt suam sapientiam de nostra insipientia demonstrarent, & plus de iactantia laudis appetitum quærerent, quam bona nostra & bene a nobis dicta, si forent, per caritatem sua facerent: si etiam secus à nobis dicta inuenerunt, plus illa publicare, quam nos fraternè corrigere maluerunt: miramur de tantis & talibus viris, Archiepiscopis & Episcoporum primoribus. maximè autem de Ebone, qui religiosus est, vt audiuimus: quippe sicut ab ipsis pæne cunabulis sub religione & habitu regulari nutritus in Remensis Ecclesiæ

monasterio, ubi requiescit sanctus Remigius. In quo loco religioso suam exegit ætatem, quousque à domno Ebone auunculo suo, tunc Remorum Archiepiscopo, ibidem diaconus consecratus, & Abbas monachorum ad regularem ordinem tenendum & gubernandum constitutione Episcopali est ordinatus. Quemque ita humilitatis tenore nutritum & humilitatis locum appetere, & tenere velle dicimus, ut illi & omnibus scriptum est: Si spiritus potestatem habentis ascenderit super te, locum tuum ne dimiseris. Spiritus enim potestatem habentis spiritus est superbiæ, locus autem noster est humilitas, quam à se verè locus munitus & turris fortitudinis nos discere iubet: Discite à me, inquiens, quia mitis sum & humilis corde. quámque pro loco tuto contra elationis ac iactantiæ spiritum præfatum religiosum virum obnixè tenere velle audiuimus, & pro certo credimus. & idcirco discredimus ista capitula ab eo confecta: quia prætermissis aliorum consacerdotum nominibus, solius Ebonis nomen cum Archiepiscopis est ibidem iactanter, ut quibusdam videtur, expressum. Et quod quam maximè in hoc ipse collaborauerit, quasi è regione sit sensum, ut etiam cum Archiepiscopis maior cæteris & doctior in sententia fuerit. Hoc

enim de sancto Augustino qui in Conciliis Africanis scientia & labore ac vigilantia maior extitit, nequaquam inuenimus. Nam & ipse sanctus Augustinus non solùm se cæteris Coepiscopis priuatam gloriam quærens non prætulit, nec præferri permisit: verùm se aliis supposuit, cùm ipse plus aliis laborauerit, sicut in epistolis ad sanctum Innocentium Papam scriptis, & ad alios Apostolicæ sedis Præsules, qui legere voluerit inuenire valebit. Neque de vllo Episcoporum in nullis conciliis taliter legimus: nisi fortè Apostolicæ litteræ propter euidentem causam aliquem Coepiscoporum ad hoc negotiũ cum Archiepiscopo suo ex nomine designari decreuerint, sicut de Augustudunensi Episcopo in epistolis beati Gregorij legimus. quanto magis iste religiosus & vir cautus in huiusmodi se efferre noluisset, aut præferri despectis ac prætermissis cæteris Coepiscopis permisisset? Huc accedit, quia fratres nostri & consacerdotes surda aure non debuissent transire Salomonis dictum commonitorum, si ex nobis aut auditu aut scripto quiddam sinistri secretò accepissent, vt præproperè illud in publicum quacumq. mobilitate nostra moti, vnde non sumus conscij, ad contentiones & iurgia propalarent. Ait enim: Quæ viderunt oculi tui ne proferas in iurgio

gio citò, ne postea emendare non possis; cùm " dehonestaueris amicũ tuum. Scimus tamen quia " sunt nonnulli, qui dum plus sapere quàm oportet sapere student, à proximorum pace resiliunt, dum eos velut hebetes stultosque contemnunt. Vnde per se veritas admonet dicens: habete in " vobis sal, & pacem habete inter vos. Vt quis- " quis habere sal sapientiæ studet, curet necesse est, quatinus à pace concordiæ nunquam recedat. Vnde terribiliter Paulus admonet dicens: Pacem sequimini cum omnibus, & sanctimo- " niam, sine qua nemo videbit Deum. Præcipuè " autem nos eam seruare & persequi, id est, perfectè sequi debemus, qui Deo quotidie sacrificare debemus, & veritate contestante specialiter quasi præcipimur, vt si offeramus munus no- " strum ad altare, & ibi recordati fuerimus, quia " frater noster habet aliquid aduersum nos, relin- " quamus ibi munus nostrum ante altare, & ea- " mus priùs reconciliari fratri nostro, & tunc " venientes offeramus munus nostrum. Ecce du- " ctor & doctor noster à discordãtibus non vult accipere sacrificium, holocaustum suscipere recusat. Hîc ergo perpendendum est, quantum sit malum discordiæ, propter quod & illud non admittitur, per quod culpa laxatur. Non enim nos aduersus fratres nostros habemus, si talia con-

tra nos ante collationem scripserunt. Sed credendum est si illa scripsissent, ad nos, contra quos illa scripserant, transmisissent. Nunc autem illis quomodo rescribere possumus, cùm vtrum illa scripserint ignoremus? Veruntamen ne sine responso nostro vestra dominatio maneat, vobis de cuius manu illa accepimus, corde, ore, & stylo, non formidantes carpentium nos derogationem respondere curamus. Primò scilicet mittentes ea quæ ab eisdem fratribus nostris in synodo conscripta fuiße leguntur, licet hinc antè alia fuisse conscripta reperiantur. Sed quia hæc in suggillationem nostram & contra excerpta à nobis capitula cõfecta noscuntur, ea primùm iudicauimus ponere, quæ maioris nominis, licet non autoritatis, quia partim nõ veritatis, propter tamen synodalem prætitulationem dignum duximus magnipendere. Deinde illa, quæ à pluribus & per aliorum manus de pluribus ex his causis accepimus, propter quam neceßitatem ex Catholicorum patrum, vt diximus, sensibus & verbis capitula illa quatuor excerpere procurauimus, ea conditione, vt de singulorum scriptis ex sigulis sententijs, quæ in à nobis excerptis capitulis continentur, quædam prout necesse viderimus ponamus. Post hæc, capitula à nobis excerpta de patrum sen-

ſibus & verbis, vt illa excerpſimus, ponere procurabimus. & ſi diuinis & authenticis ſcripturis, & Catholicæ atque Apoſtolicæ Eccleſiæ ſanctæque Romanæ ſedis & orthodoxorum patrum ſenſibus, qui eidem ſanctæ matri Eccleſiæ præſederunt, & qui ab eadem Apoſtolica ſede Romana nobis in canone recipiendi dati ſunt, ſenſum noſtrum in eiſdem capitulis expreſſum concordari demonſtrare potuerimus, agere veraciter humiliter ac deuotè ſtudebimus: quia aliorum adſtipulandum noſtræ Catholicæ intelligentiæ ſenſum ſententias recipere, nec proferre volumus: cùm conſtet illud eſſe verum atque Catholicum, quod ipſa mater omnium Eccleſiarum, & vniuerſalis Eccleſia duxerit ad probandum. Et ſi qui fuerunt appellati doctores, ad probandam fidei ſynceritatem illorum ſententias non recipimus, neque proferimus, niſi quorum ſententias ipſa Catholica mater Eccleſia decreuit eſſe probabiles. Si autem & aliqui emerſerunt, qui doctrinalem cathedram tenuerunt, poſtquam ab eadem ſancta ſede canon ſacrarum ſcripturarum, atque doctorum Catholicorum, fidelibus cunctis eſt datus, qui aliter ſenſerunt, quam ipſi intellexerunt atque docuerunt, quos ipſa mater Catholica ſuo orthodoxo ſinu recepit, amplectitur, atque fouet; qui

nec debemus, nec necesse habemus, ad autoritatem sententias illorum proferre aut recipere volumus, quoniam in istis & per istos satis ad salutem habemus. Et si qui aliter quam isti maturiore & saniore documento tenendum docuerunt, dogmatizant aut dogmatizare præsumpserunt, totum ducimus fidei & saluti aduersum, quidquid ab eorum salubri doctrina constat esse diuersum. Eorum etiam sententias, qui diuina dignatione, postquam ipse canon à beato Gelasio conscriptus est, sensu & doctrina Catholica & sanctitate conuersationis in Ecclesia floruerunt, & ab ipsorum orthodoxorum patrum, qui in eodem canone adnotati sunt, fideli quia Catholica doctrina nihil dissonum, nihil diuersum scripserunt vel docuerunt, reuerentia pari amplectimur, veluti venerabilis Bedæ presbyteri à discipulis sancti Papæ Gregorij Catholica fide imbuti, & a sancto Theodoro Archiespiscopo, vtriusque linguæ Græcæ videlicet & Latinæ perito, & à sancta Romana Ecclesia ad Anglos post discipulos beati Gregorij ad eruditionem transmisso, non mediocriter instructi; ac venerandæ memoriæ Paulini Patriarchæ Aquileiensis parochiæ: atque Alcuini viri religiosi & docti. quorum fidem & doctrinam Apostolica sedes Romana non

solùm benignißimè acceptauit, verùm & multis laudibus extulit: sicut in scriptis ipsius sanctæ sedis inuenimus, quæ Ecclesiæ nostræ ab eadem Ecclesiarum matre acceperunt, tempore diuæ memoriæ Caroli imperatoris, quando synodus pro cognita infidelitate Felicis est habita, & ad Romanam Ecclesiam velut ad apicem Ecclesiarum transmissa. Sed & eorum scripta qui legit, quàm sint laudanda & recipienda intelligit. Denique si talium, vt diximus, sententijs concordari capitula quæ excerpsimus, demonstrare non potuerimus; parati sumus doctioribus & Catholicis aurem accommodare, sensum subdere, & sine contentione nos doctrinæ illorum subicere. Et quia libellum de scrinio bonæ memoriæ fratris vestri Lotharij, sine nomine autoris suscepimus, in quo sigillatim per loca singula capitula à nobis excerpta sunt posita, & assensu illius, quiscumque ille fuerit, reprehensa sunt & damnata. cùm de Catholicorum patrum dictis nostra capitula, si poterimus, cõfirmare curabimus, ipsius etiam reprehensiones ponemus, & eas, quantũ Dominus dederit, confutare studebimus. Tunc demum ponemus de capitulo confratrum nostrorum quinto, vnde notam nobis quasi tacitè & è latere impegerũt, quod in Gothescalci scriptis inuenimus postquã

capitula quatuor sæpè memorata excerpsimus, & quid inde sentiamus Domino inspirante dicemus. Et sic tandē subiiciemus illa decē & sex capitula, pro quibus de Scotorum pultibus confratres nostri, sine culpa nostra, in hac dūtaxat caussa nos pascere decreuerunt: & quid de eisdem capitulis sentiamus, ex Catholicorum patrum sensibus ostendemus.

De his quæ Carolo Regi scripsit.
Cap. XVI.

ITem aliud edidit volumen insigne ad eundem regem, contra præfatum Gothescalcum, & cæteros prædestinatianos, de quo huiusmodi ad ipsum scripsit epistolam.

DOMINO CAROLO REGI glorioso, Hincmarus nomine non merito Remorum Episcopus, ac plebis Dei famulus, vna cum collegis domnis fratribus meis venerandis Episcopis, oratoribus scilicet salutis atque prosperitatis vestræ deuotis.

NVPER elapso mense Iunio, per indictionem septimam, anno incarnationis domini-

cæ octingentesimo quinquagesimo nono, dedistis nobis quædam capitula, sicut nostræ dixistis humilitati, à Remigio reuerentissimo Lugdunensi Archiepiscopo vestræ porrecta sublimitati: iubentes vt tempore congruo de his vobis redderemus responsum, si vnanimes vno ore eorundem capitulorum sensu concordaremus, an quia vobis a sana patrum fide in quibusdam dissentire videbãtur, noster sensus quem à Catholico tramite non deuiare credebatis, ab eis in aliquo dissideret, sequentes & præcepti Domnici iussionẽ, & Christianam prædecessorum vestrorum consuetudinem. Est enim & diuinis legibus cautũ, & prisco antiquorum principum more suetum, vt quotienscumque in Catholica fide vel diuina religione quiddam noui emerserit, à principali sententia Episcoporum consultui referatur, & quod eorum iudicio, scripturarũ sanctarũ auctoritate, & orthodoxorũ magistrorũ doctrina, atque secundum auctoritatẽ canonicã & decreta Pontificum Romanorum Christi Dei nostri vicarij, & sanctæ eius Ecclesiæ Præsules, credendũ sequendum & tenendum, atque prædicandum decreuerint, id ab omnibus corde credatur ad iustitiam, ore autem confiteatur ad salutem, sequatur ad vocationem, teneatur ad coronam, prædicetur ad lucrũ. Quæ siquidem capitula in con-

uentu Episcoporũ habito in territorio Tullensi, in villa quæ dicitur Saponarias, ante biduum quam vobis porrecta fuerint, sunt recitata, proferente & deponente ea synodo domno Remigio Lugdunensium Atchiepiscopo: quæ sicut dixit & in epigrammate eorundem capitulorum continetur, in hoc ipso anno in Kalendis nihilominus ibidem descriptis, & in suburbio Lingonicæ vrbis ad instructionẽ Dominici populi ipse & sibi comprouinciales Episcopi ediderunt: & in crastina alia quædam capitula, de quibus pòst locuturi sumus, relecta fuere, super quibus sicut quibusdam ex fratribus visum est, quorundam sensus est motus. Nam vt verè & nos fateamur, nostræ consciẽtiæ super pridẽ capitulis, quæ vt diximus Remigius Archiep. synodo præsẽtauerat, recitatis, Catholicorũ ad memoriam reducentes doctorũ traditiones, non modicè se concusserunt. Vnde nostrorum quidam, fidei Christianæ zelo succensi, aliqua synodo voluere suggerere: sed motus nostri ab eodem venerabili Archiepiscopo Remigio Lugdunensium sunt modestè compositi; eo venerabiliter perorante, vt si quorundam nostrorum sensus ab eisdem prolatis capitulis, in aliquo dissentiendo se commoueret, ad proximè futuram synodum Catholicorum libros doctorum quique deferre curaremus, & sicut me-

lius ſecundum Catholicam & Apoſtolicam doctrinam in commune inuenerimus, de cætero omnes vnanimiter teneamus. In cuius deuotione Coepiſcoporumque ipſius Diœceſeos, quorum etiam & ante ordinationem mentem Catholicam atque doctrinam, ſicut & vos non latet, cognouimus, quantum ſenſui puſillitatis noſtræ fidem accommodare audemus, percepimus quia non ex ipſis, vt non dicamus per ipſos, ſynodo capitula ipſa fuere prolata. Quapropter blando quamuis ſibilo eos quidam charaxare voluerunt de eo quod ſanctus Cœleſtinus Epiſcopus Gallicanos redarguit dicens: Quid illic, inquit, ſpei eſt " vbi magiſtris tacentibus hi loquuntur, qui ſi ita " eſt eorum, diſcipuli non fuerunt. timeo ne cōmit- " tere ſit hoc tacere, timeo ne magis ipſi loquantur " qui permittunt illis taliter loqui. In talibus cauſis " ſuſpicione non caret taciturnitas, quia occurre- " ret veritas, ſi falſitas diſpliceret. Meritò namque " cauſſa nos reſpicit, ſi ſilentio faueamus errori. " Nos tamen plures, qui eorum fidem & doctrinam & prudentiam nouimus, minùs in eis iſta noſcentibus ſententiam pro diſſenſione baptiſmi de beato Cypriano à ſancto Auguſtino collaudatam ſæpenumero in libro ſecundo de baptiſmo poſitã propoſuimus: Quomodo enim, inquit, po-

tuit ista res tantis altercationum nebulis inuoluta ad plenarij concilij luculentam illustrationem, confirmationémque perduci, nisi primò diutiùs per orbis terrarum regiones, multis hinc atque hinc disputationibus & collationib. Episcoporum pertractata constaret. Hoc autem facit sanitas pacis, vt cùm diutiùs aliqua obscuriora quæruntur, & propter inueniendi difficultatem diuersas pariunt in fraterna disceptatione sententias, donec ad verùm liquidum perueniatur, vinculum permaneat vnitatis, ne in parte præcisa remaneat insanabile vulnus erroris. Et ideo plerumque doctioribus minus aliquid reuelatur, vt eorum patiens & humilis caritas, in qua fructus maior est, comprobetur, vel quomodo teneant vnitatem, cùm in rebus obscurioribus diuersa sentiunt, vel quomodo accipiant veritatem, cùm contra id quod sentiebant declaratam esse cognoscunt. Sciebant namque iidem venerabiles Catholici & docti viri, quia in multis regionibus ac prouinciis hæc pestifera erat recomota doctrina, & ideo silentiũ in suis prouinciis imponere tam facilè, sicut fortè poterant, noluerunt errori, donec ad plurimorũ notitiam peruenta plurimorum iudicio quæstio sopiretur. quia, vt dicit sanctus Cælestinus in

epistola ad Nestorium directa, omnes debent "
nosse quod agitur, quotiens causa omnium tra- "
ctatur. Vnde licet, vt cùm omnium in vnius "
propositione fuerit diffinita consultatio, cuncto-rum valeat ad omnes emanari solutio. Hæc eadem namque capitula, sicut facilè reminisci potestis, ante triennium nobis in villa Rothomagensis episcopij, quæ Nelpha dicitur, quando in excubiis contra Normannorũ infestationem degebamus, sub titulo quasi in Valẽtiana synodo cõscripta fuerint, anno incarnationis Dominicæ octingentesimo quinquagesimo quinto, sub Lothario imperatore dedistis, vt ad illa quæ nobis viderentur Catholicè ex orthodoxorum magisterio responderemus, cum aliis quorumcumque scriptis, quæ hinc ad vestram notitiam peruenere. Quorum quædam scripta recepimus, sed ea publicare noluimus, solliciti seruare vnitatem spiritus in vinculo pacis, donec cum eis, qui vobis illa trãsmiserant, familiari colloqueremur sermone, & eos si aliquo modo valeremus ab hac praua intentione ad Catholicæ fidei vnitatem cooperante Domino reuocaremus. Sed quia partim occupationib. præpediti, partim autem in fraternis suasionibus minùs quàm necesse fuerat obauditi, eos quos monere disposuimus à sua intentione reuocare nequiuimus, Vnde quia sicut dicit Aposto-

lus, *Quorundam hominum peccata manifesta sunt, & quæ aliter se habent abscōdi non possunt:* adeò quorundam excreuit dissensio, vt hæc dissonantia ad vestram perueniret notitiam, & synodali decreto pro zelo fidei, & vnanimitatis amore, antequam hæc nobis perscrutanda committeretis, quatuor capitula Episcopali diffinitione vobis de Catholicorum patrum dictis colligi, & singulorum exigeretis manibus roborari. Postea verò & quorundam ex his qui eisdem capitulis subscripserant, & aliorum etiam in tantum est accumulata vecordia, vt necesse foret & iussionis vestræ instantia & executionis nostræ obediētia, hinc eorū quos præmisimus scriptis & propositionib. literali officio respondere. Inter quæ & his capitulis quæ nobis nuper dedistis, pro nostri ingenioli capacitate sub dubietate tamen respondimus. quia non credidimus vt fratres & Coepiscopi nostri contra regulas Ecclesiasticas aduersum nos talia debuissent conscribere: præsertim cùm non ignorarent Dominicis institutionibus & legibus promulgatis præfixum esse, qualiter si in sæpefatis capitulis fidei obloqueremur, nos compellare, & tunc synodali iudicio nos, nostrasque sententias à sua debuissent coniunctione explodere. Nunc verò quia certi sumus, cuius compositioni debemus de sæpe nominatis

quæstionibus respondere, seruatis relationum absolutionibus contra eos quibus à vestra dominatioce pro imposito nobis ministerio iussi sumus reddere rationem, contra hæc tantum capitula quantum ex nobis est cum omnibus pacem habentes, ex sanctarum scripturarum auctoritate, & Catholicorum patrum sententiis simpliciter respondere curabimus, vt cui forte omnia illa legere non liquerit, vel non libuerit, hic compendiosas pro tempore capitulorum responsiones inueniat, quas furatis horulis à diuersis occupationum distensionibus qui cogitationum ferias non habemus, sicut de sententiis sanctorum patrum accepimus, ne torpore vel inobedientia à vestra denotaremur Christiana deuotione, cõmittere schedulis tumultuario sermone studuimus, quoniam in præfatis relationibus, prouocati multiplicib. multiplicium illationibus, multipliciter multiplicibusque collationibus non sine, sicut scimus & confitemur, lectoris tædio, sensu, sed tamen Catholico, in tribus libris laciniosо sermone respondere sategimus. Sed in hoc maxime benigno lectori nos satisfacere autumamus, quia singularum singulas semper ponentes sententias, singulariter ad obiecta & resistentia fidei respondere studuimus, & vel in hoc sola deuotũ, quémque lectorem nobis conciliari confidimus,

quia cùm ex sua mente nostrum laborem perpenderit, nos apud se excusatos habebit. Quis verò sit istorum capitulorum compositor, cui quasi à nouo cogimur respondere, ipse se prodet cùm necessariũ vigebitur ad lucem veritatis venire. quia operator tenebrosorum operum, inter quæ ab Apostolo & hæreses describuntnr, odit lucem, & non venit ad lucem vt non arguantur opera eius. omnis verò qui bona agit, inter quæ bona ab Apostolo, & fides connumeratur, venit ad lucem, vt manifestentur opera eius, quia in Deo sunt facta. Sed & ille quicunque est, si ad lucem venerit, & veritati ex corde consenserit, esse filius lucis poterit. Si autem & pertinaciter contradixerit veritati, ipse in infidelitate sua & contentionis suæ vecordia hæretici sibi nomen imponet. quia non statim hæreticum, quòd ignoranter à fide sentitur diuersum, si non fiat pertinaci contentione hæreticum.

De Synodo sex prouinciarum Galliæ apud Trecas habita. Cap. XVII.

ANno denique Dominicæ incarnationis octingentesimo sexagesimo septimo synodus prouinciarum Remensium, Rothomagensium, Turonensium,

Senonum, Burdegalensium, atque Bituricensium, apud Trecas viij. Kalend. Nouembris conuenit. Vbi quidam Episcopi, vt assolet, gratia regis Caroli Vvlfado fauentes, quædam contra veritatem, & Canonum sacram auctoritatem aduersus Hincmarũ moliri cœperunt. Sed isdem Hincmarus eorum molitionibus ratione & auctoritate obuians, plurimorum sententia præualente, rerum gestarum ordinem, de quibus agebatur, communi consensu epistola scriptum per Actardũ venerabilem Nannetensem Episcopum Papæ Nicolao Episcopi, qui conuenerãt, trãsmiserunt. Cuius epistolæ tenor idem extitit, qui fuit in epistola Hincmari Remorum Episcopi, quam per clericos suos sub peregrinorum habitu, propter contrariorum vitandas insidias, præcedente Iulio mense Romam miserat. Epistolam autem in præscripta synodo factam, & Archiepiscoporum qui conuenerant sigillis signatam, Actardus perferendam suscipiens, cum quibusdam Episcopis ad Carolũ, sicut ipse præceperat, rediit. Carolus autem immemor fidelitatis atque laborum, quos pro eius honore & regni

obtentu sæpefactus Hincmarus per plures annos subierat, eandem epistolam ab Actardo sibi dari exegit, & Archiepiscoporum sigilla confringens gesta synodi relegit; & quia sicut voluerat in eadem synodo Hincmarus non extitit confutatus, epistolam suo nomine ad Nicolaum Papam dictari in contrarietatem Hincmari fecit, quam & bulla sui nominis sigillauit, & cum epistola synodali per ipsum Actardum Romam direxit. Præfati autem Hincmari clerici in mense Augusto Romam venientes, Nicolaum Papam iam valde infirmatum, & in contentione, quam contra Imperatores Græcorũ Michaëlem & Basilium, sed & contra Orientales Episcopos habebat, magnopere laborantem inuenerunt. quapropter vsque ad mensem Octobrium ibidem sunt immorati. Nicolaus verò Papa gratanter suscipiens quæ Hincmarus ei scripserat, de omnibus sibi satisfactum esse rescripsit. Sed & alteram epistolam eidem & cæteris Archiepiscopis & Episcopis in regno Caroli constitutis transmisit, innotescens præfatos Græcorum imperatores, sed & Orientales Episcopos calumniari

sanctam

ſanctam Romanam Eccleſiã, immo omnem Eccleſiam quæ Latina vtitur lingua, quia ieiunamus in ſabbatis, quòd Spiritũ ſanctum ex patre filioque procedere dicimus, quia presbyteros ſortiri coniuges prohibemus, & quoniã eoſdem presbyteros chriſmate linire baptizatorum frõtes inhibemus: dicentes ipſi Græci, quòd chriſma ex aqua fluminis Latini conficiamus: reprehendẽtes nos Latinos quod octo hebdomadibus ante Paſcha à carnium, & ſeptem hebdomadibus à caſei & ouorum eſu more ſuo non ceſſamus. dicentes etiam, quòd in Paſcha more Iudæorum ſuper altare pariter cum Dominico corpore agnum benedicamus & offeramus: ſuccenſentes etiam nos, quia clerici apud nos barbas ſuas radunt, & dicentes quia Diaconus non ſuſcepto presbyteratus officio apud nos Epiſcopus ordinatur. De quibus omnibus per ſingulas prouincias à Metropolitanis cum eorum Coepiſcopis ſibi reſcribi præcepit, alloquens eundem Hincmarũ in epiſtolæ fine hoc modo: *Tua*, inquit, *Hincmare caritas cùm hanc epiſtolã legerit, mox vt etiã ad alios Archiepiſcopos, qui in regno filij noſtri Caroli*

gloriosi regis consistunt, deferatur summopere agere studeat, & vt de his singuli in Diœcesibus propriis vnà cum suffraganeis suis in cuiuscumque regno sint constituti, cõueniẽter tractare, & nobis quæ repererint, suggerere curent, eos incitare non negligat. Ita vt eorum omniũ quæ præsentis epistolæ nostræ circũstantia continet, tu & strenuus executor illic existas, & apud nos verax & prudens scriptorum tuorum serie relator inueniaris. Quam epistolam Hincmarus suscipiens, in Corbanaco palatio consistẽti regi Carolo cum pluribus episcopis relegit, & ad alios Archiepiscopos, sicut in mandato acceperat, dirigere studuit. Nicolaus Papa Idibus proximè præcedentis mensis Decembris obiit. Cui Adrianus Papa electione clericorum, & consensu Ludouici imperatoris in Pontificatu successit. quem Actardus Romam veniẽs cum supra scriptis epistolis in Apostolica sede iam ordinatum inuenit.

Item de præfato Rege Carolo Cap. XVIII.

SCripſit præmemoratus domnus Hincmarus ad eundem regem Carolum libellum, ex ſacris ſcripturis & Catholicorum dictis collectum, ac triformi digeſtione diſtinctum, ſcilicet de perſona regis & regio miniſterio in cauſa rei publicæ, & quæ debeat eſſe diſcretio in miſericordia, & de vltione ſpecialiũ perſonarum: quem concluſit in capitulis xxxiii. Scripſit etiam ad præfatum regem inſtructionem vtillimam, de cauendis vitiis & de exercendis virtutibus; mittens ei pariter epiſtolam beati Gregorij ad Recaredum Vviſigotorum regem. Item ſcripſit ad eundem regem collectionem quandã multarum auctoritatum de Eccleſiis & Capellis, contra diſpoſitionem Prudentij Trecaſſini Epiſcopi. Scripſit etiam ad inſtructionem ipſius regis, de duodecim abuſiuis, ſanctorum colligens in his dicta patrum; & præteritorum conſtitutiones regum. Sed & de promiſſione ſua eum admonens, quàm verbo ac ſcripto, antequam rex conſecraretur, primatibus &

Epiſcopis fecerat. Scripſit quoq. multas ad ipſum regem epiſtolas, vt qui eiuſdem Archiepiſcopi de multis requirebat conſilium, & per eius prudentiæ ſuggeſtionẽ multa induſtriè diſponebat. Quando etiam filius ſuus Carlomannus clericus aduerſus eum conſurrexit, & ipſe rex ad Viennam contra Gerardum comitem qui à ſe deſciuerat profectus erat, huic Præſuli noſtro litteras ſuas miſit, mandãs vt cõnuocaret Epiſcopos regni ac laicos ipſi fideles, vt Epiſcopi ſecundum miniſterium ſuum prohiberent Carlomanno, ne aliquod damnum in hoc regno faceret, & laici reſiſterent illi, ne hoc facere poſſet. Qua de re Engilranno, Goſlino, & Adelelmo Comitibus ſcripſit, quærẽs ab eis, immo conſilium dans, quid ſuper hac re foret illis agendum. Litteras quoque deprecatorias regi iam pro eodẽ Carlomanno direxerat, & pro pace inter ipſum & patrem eius laborabat: multa tamen mala & deprædationes ab ipſo, eiuſque complicibus patiebatur. Accedẽs autem cum aliis fidelibus regis ad ipſius Carlomanni colloquium, obſides ei dedit, & accepit ab ipſo, vt pax fieret in regno, &

homines ipsius Carlomanni pacificè in regno consisterent, & idem Carlomannus in uillis sancti Medardi cum paucis pacificè maneret, donec missi regis venirent, & Carlomannus cum fidelibus regis ad patrem suum pergeret, & placitum cum eo faceret, vel sanus ad suos rediret. Susceptis autē missis regis, misit literas ad Carlomānū, vt veniret eius ad colloquiū, auditurus ibi quid rex mandaret. vbi etiā fideles regis conuocauit, vt ibi quod de pace stabilire possent, agere certarent, quod & tunc quidem factum est. Sed rex eundem filium suum cum suis postea excommunicari fecit ab Episcopis totius regni, pro malis quæ relinquere nolebat: insuper & comprehensum oculis priuari iussit. Domno verò Hincmaro rex idem non solùm de rebus Ecclesiasticis, sed & de populo in hostem conuocando, vt ipse hoc ageret, mandare solebat, & ipse accepto regis mandato tam Episcopos quā Comites conuocare solitus erat.

De hoc rege Carolo in visione Bernoldi rediuiui, de qua superiùs aliqua iam narrauimus, talia referūtur visa. Venit in quēdam locum tenebrosum ad quem ex alia

parte luce resplendebat de vicino loco satis lucidissimo, & pulcherrime florido ac odorifero: ibique iacere vidit hunc regem Carolum in luto ex sanie ipsius putredinis, & à vermibus edi, qui carnem ipsius omnem iam penè absumpserant, & non apparebat in corpore ipsius aliud, nisi nerui & ossa. Qui vocans hunc ex nomine dixit, Quare me non adiuuas? Cui respõdit: Domne, quomodo vos possum adiuuare? & ille, Prende, ait illam petrã, quæ iuxta te est, & pone illam sub capite meo. quo facto, dixit ad eundem, Vade ad HINCMARUM Episcopum, & dic ei, quia illius & aliorum fidelium meorum bona consilia non obaudiui, ideo ista quæ vides pro culpis meis sustineo, & dic illi quia semper in illo fiduciam habui, vt me adiuuet, quatinus de ista pœna sim liberatus; & per omnes qui mihi fuerũt fideles, ex mea parte postulet vt me adiuuẽt, quia si inde certamen habuerint, citò de ista pœna ero liberatus. cúmque interrogasset eum, quis locus esset vnde illa lux resplendebat, audiuit sanctorum esse requiem: conatúsque propiùs accedere, vidit tantam claritatem, sensitque suaui-

tatem, tantumque dulcorem, quantum humana nõ poteſt edicere lingua. Viditque inibi multitudinem hominum diuerſi ordinis in albis veſtibus collætãtium, & quædam ſedilia lucida, in quibus nemo adhuc ſedebat eorum quibus præparata erant. & in illo itinere ingreſſus eſt Eccleſiam quandam, in qua reperiſſe viſum ſibi eſt Hincmarum Epiſcopum, paratum cum clericis reueſtitis vt miſſam celebraret. dixitque illi hoc quod Carolus ei mandauerat. Statim regreſſus ad locum, vbi eundem regem iacentem viderat, inuenit eum in loco lucido ſanum corpore & indutum regiis veſtibus, dixitque illi, Vides quomodo me adiuuit tuus miſſaticus? Quam viſionem domnus Hincmarus ſibi relatam deſcribens, & per loca vbi neceſſe viſum eſt exponens, ad multorum notitiam peruenire fecit, & tam per ſe quàm per alios regis fideles ſibi quoq. ſubiectos, pro ipſius abſolutione animæ, & adipiſcenda requie piè fideliterque laborauit. Idem vero Præſul de multis regi neceſſariis ſæpiſſime ſuggerebat. Inter quæ ſcribit ad eum pro electione Beluacenſis Epiſcopi, poſt obitum

Hildemanni Præſulis ipſius vrbis. In qua epiſtola regẽ ſtudet à Simoniaca hæreſi compeſcere, aſſerens ſibi multò amabiliùs eſſe iſtum Epiſcopatum ſecundum ſæculum dimittere, quàm Epiſcopum contra canonicam inſtitutionem non tam benedicere, quàm æterna ſecum maledictione maledicere. Item pro cella vel monaſterio Flauiaco, quod idem rex ſibi, dum in ipſius ante Epiſcopatum moraretur ſeruitio, donauerat, & vt in vita ſua illud teneret, præcepto confirmauerat: quodque à quodam inuaſore deſtructum reſtruxerat, & religionem, prout valuit in eo reſtaurauerat: quod poſtea rex idẽ conabatur iniuſtè à iure ipſius auferre. Item pro quodam refuga, qui quandam ſanctimonialem ſibi copulauerat, ſuggerens regi, vt eum comprehendi faceret, atque ſua regia poteſtate ſepararet ab hoc crimine, quia ipſe ſtuprator Epiſcopali iudicio renuerat obedire. Item pro cauſa Rothadi Epiſcopi, quem rex ad cauſas ſuas vocauerat, & aduocatum dirigere præceperat, qui reſponderet contra hominem quendam ipſius Rothadi de beneficio ipſius, vnde inter eos cauſa

versabatur. pro qua re subtiliter ac diligenter eundem regem reprehendit, ab hac intentione sacris auctoritatibus interpositis reuocare gestiens. Item de missatico suo, quod executus est apud Lotharium imperatorem & Ludouicum Transrhenēsem, fratres ipsius Caroli, pro pacto pacis inter eosdē tres fratres componendo. Item aliam epistolā de eadem re: in qua eundem Regem Carolum instruxit, qualiter agere erga fratres suos deberet, simulque de receptione vel reiectione eorum, de quibus ratio ventilabatur. Item de causa Lotharij imperatoris fratris ipsius, qualiter Romæ habebatur, & quando venturus esset in istas partes. Instruens etiam hunc regem, qualem se tam coram Deo, quàm etiam coram hominibus exhibere deberet. vnde reginam quoque admonet, vt regem ad honestam & regi congruam studeat exhortari conuersationem. Item de militaris rei dispositione, pro soluenda Beluacensis vrbis obsidione, in qua designare curauit, qualiter Ecclesiam sibi commissam tractaret: Ecclesiasticas scilicet actiones per monasteriorum præpositos,

& Archipresbyteros: curam villarum ac dispensationis domus, regaliumque seruitiorum & hospitum, querelasque clamantium vel interpellantium, per fidelissimos laicos. Irem de itinere ad superiorem Franciam, qualiter disponatur, & quomodo regnum istud ordinatum dimittatur. Item de synodo quam præcipiebat rex conuocari infra parochiam Remensem: ostendens quibus ex causis conuocari debeat synodus: & de aliis quibusdam vtilibus rebus. Item de causa Hilduini abbatis defuncti. Item de causa Gerardi comitis. Item de causa Ludouici regis Germaniæ fratris eiusdem Caroli. Item de causa Lotharij regis Italiæ, nepotis ipsius Caroli. Item de opera pontis, quem rex cum ipso ac cæteris nonnullis fidelibus suis faciebat ad Pistas in Sequana. Item de causa Hincmari nepotis sui, montis Lauduni Episcopi, plures scribit epistolas: pro quo multum apud eũdem regem laborauit. Item de infirmitate sua, & de peregrinis quibusdam monachis suscipiendis. Item de rebus sancti Remigij sitis in prouincia Viennensi, vel Aquensi. Item de ordinationi-

bus quorundam Episcoporum, & nonnullarum Ecclesiarum. Item de itinere ipsius regis ad Italiam post mortem nepotis eius Imperatoris Ludouici: quomodo iter illud disponat, & quomodo regnum istud ordinatum dimittat. Item de quæstionibus cuiusdam Mancionis. Item de villa Nouilliaco, & rebus ad ipsã pertinentibus. Item pro litteris Ludouici Regis fratris ipsius Caroli, quas illi pro visione, qua pater suus sibi apparuit, ei miserat: quarum exemplar transmisit eidem regi Carolo, cum exemplari epistolæ, quã pro hac re ipsi Ludouico direxerat. Item pro causa Vvaltarij defuncti, viri clarissimi, & de imagine Saluatoris. Item pro causa Laudunensium, & ordinando eis Pontifice post deiectionem Hincmari. Item de eadẽ re. Itẽ de passione S. Dionysij à Methodio Constãtinopolitano Græcè dictata, & ab Anastasio Romanæ sedis Bibliothecario Latinè conscripta, & de vita vel actibus beati Sanctini, & quid in his inuenerit de commemoratione sancti Dionysij. Item de villis sancti Remigij in Vosago, qualiter vsq. ad id temporis sint habitæ. Pro diuersis quoque rebus aliis

diuersas ad eundem dedit epistolas.

Quæ Ludouico eiusdem Caroli filio scripsit. Cap. XIX.

ITem ad Ludouicum regem filium huius Caroli, quem vnxerat & consecrauerat, de coniecto Normannis dando. Item de disponendis regni vtilitatibus, & ordinatione atque consilio patris Imperatoris sequendo. Item post obitum eiusdem Imperatoris, de ordinandis regni sui principiis, proponens ei exempla prędecessorum suorum, & instruens eum per capitula de iusto regni regimine, & honore sanctæ Dei Ecclesiæ, cæterisque sibi ac regno necessariis rebus. Item de quibusdam præsumptoribus corrigēdis, & tēperanda censura correctionis & aliis commoditatibus. Item ne quippiā contra Canonicas moliretur regulas, nec alicui hoc Episcoporum præciperet, ne sententiam diuinam incurreret. Item qualiter commonuerit ex præcepto regis ipsius Hugonem, Lotharij regis filium, super malefactis quæ agebat: & de hominibus suis ad regem cum hostili apparatu

dirigendis. Ad filios quoque ipsius defuncti Regis Ludouicum & Carlomannum, pro electione canonica Ecclesiæ Tornacensis & Nouiomensis obtinenda post obitum Ragenelmi Episcopi. Itē pro ipsa electione iam facta, quam indignè tulerant ab ipso Archiepiscopo fuisse dispositam. Item pro eadem re, ostendens qualiter in electione ipsorum consenserit, quando electi sunt ad regni principatum, & quæ ab eis pro hac electione mandata perceperit: & quale sit ministerium regale, & quale Pontificale, & qualis eligendus vel ordinandus sit Episcopus, & qualiter non debeat ordinari, & vt diuinas auctoritates addiscere curent. Item pro eadem re, sacris demonstrans auctoritatibus, quàm grauiter in Deum peccarēt qui illam ordinationem tandiu differri facerent, & de obiectis sibi à Gosleno super Ludouici regis patris eorum assensu. Quare Ansgardim vxorem abiectam eum recipere non coegerit, & Adelaidim ab eo retineri non prohibuerit: & de litteris Ludouici regis ad eum pro filiorum suorum prouectione datis, & de mandatis istorum regum ad se indebitè

missis. Item ad hunc Ludouicum solum, de consilio à se petito, quale sit vtile Regi consilium, & qualiter debeat agere iudicium & iustitiam, & quid hæc boni conferant obseruata, quidve mali neglecta irrogare soleant &c. Item ad regem Carlomannum adolescentem, & ad Episcopos, admonitionem disponendo regali ministerio per capitula. Item aliam admonitionem ad eundem regem, similiter per capitula.

De his quæ Ludouico fratri eiusdem Caroli scripsit. Cap. XX.

LVdouico regi Germaniæ, præfati Caroli regis fratri, nonnulla quoq. scripsisse reperitur. Ad petitionem ipsius regis, de quibusdam quæstionibus super quibus fuerat interrogatus ab ipso pro quodam Fulcrico; reddens ei rationem dignam, cur excommunicauerit ipsum; quem sub obtentu absoluit agendæ pœnitentiæ. Item pro tuitione ac defensione rerum Remensis Ecclesiæ in Thoringia coniacentium. Item de peruasione regni fraterni, dignis & vtillimis ei hoc dissua-

dens admonitionibus, ne id ad ſuam aggrediatur damnationem. Item aliam de hac eadem re cum cæteris regni huius Epiſcopis ad eundem regem ſcribit epiſtolam, Epiſcopali moderatione refertam. Item ſemel & ſecundò ad ipſum per ſe, de his quæ mandauerat ab eo fieri in aduentu ſuo Remis vt non ſicut diſponebat, nec tali veniret tempore; quia incongruũ eſſet, & animæ ſuæ importunum. Item ad eundem, qualiter de pace inter ipſum & fratrem eius Carolum ſtabilienda laborabat; referens ei gratiarum actiones pro filiis Eccleſiæ Remenſis, qui in ipſius bene tractabantur regno: petens vt ſecurè liceret illis ſuas, quas ibi habebãt, tenere proprietates. Item de metallo quod ei tranſmiſit ad faciendum ſignum: ſubiungénſq. de pace atque caritate ſeruanda, & voluntate Dei ſequenda, vt illi mandat, admonitionem. Item pro rebus Eccleſiæ Remenſis apud Thoringiã ſitis. Item de reliquiis ſanctorũ Remẽſis Eccleſiæ, quas illi ſicut petierat trãſmittebat; & de libro vitæ, virtutúmq. S. Remigij. Item de rebus S. Remigij ſitis in Thoringia. Item de paſſionibus ſanctorũ, & de rebus ſuorum

hominum, quas in illius regno habebant, vt de his nullum præiudicium ſuſtineret. Item ſcribit cum Remigio Lugdunenſi, Arduico Veſontionenſi, Erardo Turonenſi, Adone Viennenſi, Egilone Senonenſi Archiepiſcopis eidem Ludouico Regi, pro Bertulfo Treuerenſi Archiepiſcopo, reprehenſibile ac periculoſum demonſtrans eſſe quod actum ab eo cōpererat: de hac Metropoli ſcilicet, & Treuerenſi Eccleſia, vt eam inuadi, diſcindi ac depopulari à peruaſore permitteret quodam monacho eiuſdem Eccleſiæ. oſtendens quia licet regalis poteſtas præſideat humano generi dignitate rerum, præſulibus tamen diuinarum deuotè colla ſubmittit, atque ab eis cauſas ſuæ ſalutis expetit; inque ſumendis cœleſtibus ſacramentis, eiſque vt competit diſponendis, ſubdi ſe debere cognoſcit religionis ordine potiùs quàm præeſſe. Itaque inter hæc illorū ſe pendere iudicio, non illos ad ſuam velle redigi voluntatem. *Proinde*, inquit, *ſicut, non leue diſcrimen incumbit Pontificibus ſiluiſſe pro diuinitatis cultu quod congruit: ita regiæ poteſtati, quod abſit, non mediocre periculum eſt, ſi cùm debeat*

beat parere refugit, quod ei ex diuina voce a sacerdotibus nuntiatur: Domino dicente in Euangelio, Qui est ex Deo, verba Dei audit. Si autem vobis aliquis minùs deuotus suggeßit, quòd in eadem Metropoli in contemptu vestro, vel contra fidelitatem vestram, Metropolitanum Pontificem ordinari fecimus: quin potius consensu vnanimitatis nostræ ipsi secundum sacros canones ordinauimus: quia, vt scriptũ est, sicut Deus loci angustia non continetur, ita verbum eius non est alligatum: collaudante Redemptore ac Saluatore nostro, quòd Centurio in hoc sensu dixerat. Dic verbo, & sanabitur puer meus: videlicet quod hic dixeris, illic fiet. qui in discipulis suis hodiéque nobis licet indignis loquitur, Spiritus patris vestri loquitur in vobis, qui replet orbem terrarum. Nolite credere quæsumus praua suadenti: quia pro certo sciatis, non in contemptu vestro, neque contra fidelitatem vestram, in eadem Metropoli sede Pontificem ordinauimus: sed perpẽdentes quod & vos melius scitis, quanta & per quanta tempora ipsa Ecclesia desolata & destituta sit, & quanta contra Dei voluntatem non solum in eadem parrochia, sed & in tota prouincia ad eam pertinente, increuerint, cùm nihil canonicè sine Primate suffraganei Episcopi agere

valeant, nisi quod ad proprias parochias pertinet, ibidem commoditatem regularem inuenientes canonicè pontificem ordinauimus: quod & secundum diuinas leges agere possent atque deberent ipsius Metropolis suffraganei, si tanti numeri forent, vt per se regulariter possent ordinare Pontificem, qui non minùs quàm à tribus præualet regulariter ordinari. Prosequitur etiam depromens auctoritates sanctorum patrum, quibus fulti hoc egerãt. & subinde: *Et quia tot in eadem prouincia suffraganei non erant Episcopi, vt Metropolitanum regulariter ordinare valerent, quoniam Ecclesiæ Remensis & Treuerensis comprouinciales atque sorores & ex auctoritate, & ex antiqua consuetudine habentur, ea conditione vt qui prior eorum fuerit Episcopus ordinatus, prior etiam habeatur in synodo, & sibi mutuo consilio & auxilio foueantur, atque fulciantur: Treuerensis prouinciæ Episcopi à Primate prouinciæ Remorum solatium suæ ordinationis secundum sacras regulas quæsierunt, sicut sancti Sardicenses canones dicunt: scilicet vt si contigerit in vna pronincia, in qua plurimi fuerunt Episcopi, vnum fortè remanere Episcopum, & populi conuenerint, Episcopos vicinæ prouinciæ debere illum prius conuenire Episcopum, qui in ea prouincia moratur, &*

ostendere quòd populi petant sibi rectorẽ, & hoc iustum esse, vt & ipsi veniant, & cum ipso ordinent Episcopum. Quod si conuentus literis tacuerit & dißimulauerit, nihilque rescripserit, satisfaciendum esse populis, vt veniant ex vicina prouincia Episcopi, & ordinent Episcopum. Ex quibus ritè colligitur, quia si prouincia Treuerẽsis non nisi vnum vel nullum haberet Episcopxm, Episcopi Remensis prouinciæ petenti clero & populo Treuerensis Ecclesiæ deberent ordinare Episcopum. Cui Ecclesiæ omnes nos, quorum nomina præscripta in capite huius epistolæ legit gloria vestra, vnanimi voto atque consensu fratrem & consacerdotem nostrũ Bertulfum, vt præmisimus, regulariter pontificem ordinauimus, sicut ex sacris regulis & ordinationis eius gestis ostendere possumus, & si necesse fuerit ostendemus. Quapropter ipsius ordinationem, & dispositionem rerum ac facultatum Ecclesiasticarum, sicut sacri præfigunt canones, ita defendimus, & perpetuò defendemus, sicut & ordinem nostrum: quia si ipse non est Episcopus, nec nos debemus nominari Episcopi. Et si quis voluerit contra ordinationem eius sinistri quippiam dicere, exeat & dicat: veruntamen memor communionis suæ. quia aut ipse non com-

municabit Ecclesiastico & Episcopali ordini, aut nos non communicabimus ministerio Episcopali. Vnde verbis beati Leonis Theodosium Augustum quondam alloquentis, vos, Christianißime & venerabilis nobisque carißime rex, cum consacerdotibus nostris alloquimur: Implentes reuerentiam clementiæ vestræ synceri amoris officio, cupientésque vos placere per omnia Deo, cui pro vobis à nobis & ab Ecclesiis nobis commißis supplicatur, ne ante tribunal Domini rei de silentio iudicemur, obsecramus coram vnius Deitatis inseparabili Trinitate, quæ tali facto læditur, cùm ipsa vestri sit custos & auctor regni, & coram sanctis Angelis Christi; vt in eo statu & immunitate seu priuilegio cum suo pontifice Treuerensem Ecclesiam eße iubeatis atque conseruetis, quo vestri progenitores atque prædeceßores, sed & in quo frater ac nepos vester Lotharius, pater scilicet ac filius, canonicè cõseruauerunt: quatinus & vos meritum inde apud Deum; & B. Apostolorum principẽ Petrum, in cuius honore Ecclesia ipsa est consecrata, habeatis, & nos amplius debitores in orationibus & cæteris debitis obsequiis acquiratis. quia nisi pro vestra reuerentia hoc differremus, iam in peruasorẽ ipsius Ecclesiæ iudiciũ in terris exertũ haberemus, quod

DCXXX. Episcopi in magna Calchedonensi synodo de huiusmodi decreuerunt, & de cœlo super eum intentant, & in iudicio diuino ad æternam damnationem exerent, nisi dignam pœnitentiam egerit. & cætera de auctoritatibus sacrorum canonum. Post quæ subiungitur: *Vnde vestra religiosa & nobis carissima dominatio certissimè sciat, quia quandiu iste frater noster Bertulfus à nobis in Treuerensi Ecclesia ordinatus Episcopus in hoc mortali corpore vixerit, alter in eadem Ecclesia ordinatus Episcopus non erit: nisi fortè ipse, quod absit, sacris regulis obuians per easdem sacras regulas deponatur: & isdem præsumptor & Apostata monachus Vvalto de monasterio Treuerensis parrochiæ nunquam, iam iudicio Spiritus sancti super eum prolato, in Treuerensi Ecclesia, quam exitiabiliter vsurpauit & læsit, poterit esse Episcopus. Et si, vt diximus, pro vestra reuerentia hoc non differremus, non solùm per sacros canones decerneremus, vt nunquam & nusquã ad gradus Ecclesiasticos præsumeret accedere, verùm sub anathemate eum ponentes, retrudi in ergastulo secundum sacras regulas decerneremus; & si in contumacia sua perstiterit, sine vlla retractatione modis omnibus decernemus. A præfatis autem intentatio-*

nibus sacrorum canonum vos immunem atque exortem à Domino, per quem reges regnant, & ex quo & per quem exordium sacer cepit Episcopatus, fieri totis visibus exoramus, illius clementiam deprecantes, vt det vobis velle & proficere pro bona voluntate quæ præcipit, quatinus mereamini percipere æterna gaudia, quæ se diligentibus repromittit. Item respondens ad literas, quas idem rex ei transmiserat, rogans vt tam per se quàm per quoscunque poterat, orationes ageret pro genitore ipsius regis, qui apparuerat ei in visione, obsecrans, vt à pœnis eriperet eum quibus detinebatur. Vnde & satis vtilem ad eum rescribit epistolam de modo & qualitate orationis, auctoritatib. plenam. Item pro rebus sancti Remigij sitis in Vosago; & alia plura. Ad filium quoque ipsius, æquiuocũ eius, scribit pro villa Dudiciaco, significans qualiter sanctus Clodoaldus eam sancto Remigio dederit, & quomodo Carolus Pippini regis filius eandem villam apud Tilpinum Archiepiscopum obtinuerit in præstariam, ea conditione, vt capellas ad ipsam pertinẽtes cum nonis & decimis Episcopus Remorum retineret, & rex duodecim libras

argenti in luminaribus Ecclesiæ daret. & quòd hunc censum tam ipse rex, quàm successores eius persoluerunt. & quod ipse quoq. à patre illius eundem censum de præfata villa receperit. Sed & de villa Nouiliaca, quomodo à Carlomanno data fuerat sancto Remigio, & quid postea de ipsa fuerit actum. Item ad eundem de consilio diuinarum scripturarũ quærendo & obseruando, & de consiliariis inconsideratis, cæterisque rebus, qualiter istud regnum habebatur, & ne illud inuadere præsumeret. Item pro saluanda ciuitate Remẽsi, & parcendo sacris locis, si veniret. Item qualiter egerint Episcopi erga Ludouicum filium Caroli, quando eum regem consecrauerunt, quia iste aliter audierat. Item de duabus vxoribus ipsius Ludouici filij Caroli, qualiter actũ fuerit. & cætera. Scribit & Pippino regi Aquitanico, pro rebus Ecclesiæ suæ in pagis Aruernico, Lemouico & Pictauico sitis, pro quibus etiam litteras Caroli regis ad eundem Pippinum mitti obtinuit. quas res Fridiloni viro illustri tutandas commisit. Carolo quoq. Ludouici Transrhenensis filio, collaudans fidei benigni-

tatem, quam conseruabat erga filios sobrini sui Ludouici Carlomannum & Ludouicum; obsecrans eum pro Ecclesiæ Dei honore ac regni huius statu & defensione; atque vt præfatis pueris regiis constitueret prudentes, iustósq. pædagogos, qui eos docerent Dei famulos honorare, & mandata Dei seruare, semetipsos regere, regníq. gubernacula rite tractare. Item pro causa Sigeberti fidelis sui. Item Lothario regi, filio imperatoris Lotharij, pro villa Dudeciaco, quam pater eius reddiderat Ecclesiæ Remensi, ne res ad ipsam pertinentes aliquibus personis, sicut eum facere audiebat, in proprietatem periculo suo traderet, vel colonos ipsius villæ absolueret: si quid autem tale à se factum fuisset emendare curaret. Item pro eiusdem villæ malè tractata dispositione, & censu, quem cum periculo animæ eum retinere fateretur, intimans quòd sanctus Clodoaldus eandem sancto Remigio dederit: admonens ne hoc inde ageret, vnde condemnationem animæ acquireret. Item pro electione Episcopi Ecclesiæ cōcedenda Cameracensi. Item de vtilitate animæ, regioque ipsius

honore: in qua cõmemorat, qualiter pater ipsius Lotharius Augustus ei seipsum, suamque commendauerat animam.

De his quæ quibusdam Archiepiscopis vel Episcopis scripsit. Cap. XXI.

DIuersis etiam tam Episcopis quàm Archiepiscopis multimoda & vtillima dedit scripta. HECTI Treuicorum Archiepiscopo scribit ordinationis suæ primordia, offerens se socium & obsecutorem iu Ecclesiasticis negotiis ipsius paternitati. Item de eadem re, petens se ab eo instrui, & pro filio haberi: significans etiam de itinere suo, quo se Romam petere disponebat. Item de Gondrico, quẽ excommunicauerat ille, & de Fulcrico à se excommunicato, qui refugium in Treuerensi habere videbatur Episcopatu. GVNTBALDO Archiepiscopo scribit pro quodam presbytero, de iure Ecclesiastico conseruando. Item pro his quæ in synodo gesta fuerant. AMOLO Lugdunensi, de placito quod habuerat cum rege, regnique primoribus, & de Iudæorum in hoc regno statu. Item de synodo

à tribus regibus condita, & de Ebone præcessore ipsius, & aliis nonnullis, in qua eũ carissimum & vnanimem sibi patrem se habere significat. Item de Lothario rege, & aliis quibusdam rebus: in qua se filium dilectionis ipsius appellat. Item de Gothescalci vita vel conuersatione, prædicatione, deprehensione atque condemnatione, rei veritatem exponens. RABANO Maguntiæ Præsuli, super eiusdem Gothescalci (quem idem Pontifex à parochia sua ob hæresum semina, quæ spargebat, repulsum ad eundem cum quibusdã complicibus ipsius direxerat) susceptione vel discussione. Item de hac eadem re: & quid post susceptionem ipsius de eodem egerit, qualemve inuenerit ipsius vesaniam, consilium ab eo rationabilius, quid sibi aduersus eum agendũ sit, expetens. Item de doctrina & hæresi eiusdem: & quid in eum fecerit, postquam in synodo hæreticus comprobatus fuerat, nec corrigi potuit: & quid ipse contra doctrinam eius sentiat, damnationemq. ipsius, quæve contra eundem scripserit, huic dicutienda direxit: quærens etiam qualiter de Trinitatis fide ac prædestinatione di-

uersorum patrum sint intelligendæ sententiæ. in qua epistola asserit hunc B. Rabanũ solum tunc temporis de discipulatu beati Alcuini relictum. LANDRAMMO Archiepiscopo, de consilio quod ab eo petierat pro monasterio puellarum, quod rex dari præcipiebat inconuenienti personæ, quid inde sibi foret agendum, vtiliter admonens vt ministerij sibi cõmissi sollicitudinẽ feruentiùs gerat. TEVTGAVDIO Treuerensi, de primatu quem deferri ab eo debere scripserat ille sedi Treuerorum: insinuans id eidem sedi à sede Remorum nunquam fuisse delatum &c. Item secundò ac tertiò de causa Fulcrici excommunicati. Item pro rebus Ecclesiæ Treuerensis in Aquitania sitis, pro quibus idem domnus Hincmarus satis egerat apud Arnoldum quendam Aquitannum qui eas tenebat, vt ipsas Ecclesiæ Treuerensi restitueret, quod & se obtinuisse significat. AMALRICO religioso Archiepiscopo, compatiens tribulationibus ipsius, & consolans patientiam, atque congaudens sanctitati eius: quem cariorem inter caros se delegisse significat, mittens ei quædam pretiosa or-

namenta, casulã scilicet diaprasinã, quam habebat vnicam, & alia munuscula cum solidis cẽtum. Item scribit eidem pro rebus Remensis Ecclesiæ in Aquitania sitis, quas ei rexrestitui iubet, quasque tractandas eidẽ Amalrico fiducialiter committit. ROTLANDO Archiepiscopo, pro rebus sancti Remigij coniacentibus in Prouincia, & pro quodam presbytero in synodo excommunicato, & altero in loco ipsius ordinato. RODVLFO Biturigensi, pro rebus Remensis Ecclesiæ in pago Lemouico coniacentibus. Item pro quibusdam excommunicatis. GVNTARIO Coloniensi, vt intercedat apud Lotharium regem, & satagat pro electione canonica Cameracẽsis Episcopi post decessum Theoderici venerandi Præsulis. Itẽ secundò, vel tertiò pro hac eadem re, affirmans non nisi regulariter in diebus suis illic Episcopum ordinandum. LVIDBERTO Maguntino, pro rebus sancti Remigij sitis in Vosago, significans qualiter quidam Gibero pro earum rerum peruasione sensum perdiderit, & per integrum mensem sine intermissione vexatus, cum dolore & periculo maximo vitam finie-

rit. Item pro tuitione rerum præscriptarum, & earum familiæ defensione, vel gubernatione sæpe scripsit. Itẽ de collocutione sua quam habuit apud Trecas cũ Ioanne Papa, & quid boni cum eo locutus fuerit de ipso, exhortans vt litteras & missũ Papæ benignè suscipiat, & ad eum venire studeat. Item de quodã transgressore presbytero. SCRIBIT idem venerabilis Hincmarus & ad Lotharium Italiæ regem, qui se relicta vxore propria cuidam fœminæ copulauerat: dans ei cõsilium, & admonens, vt eam à præsentia sua omnimodis remoueret, significans se domni Adriani Papæ litteras & mandata super hac re suscepisse: & vt idem rex in hac caussa ipsius Papæ præcepta conseruet, suggerere curat. Item aliam epistolam de hominibus pacem recipere nolentibus, quid inde fieri debeat: collaudans quòd de quibusdam talibus regale iam ministeriũ exercuerint. SCRIPSIT & Apologeticũ contra obtrectatores suos, qui calumniabãtur eum diuersis detractionum appetitionibus, scilicet apud Papam Ioannem, quòd nollet auctoritatem recipere decretorum pontifi-

cum sedis Romanæ, atque & tunc in synodo Trecassina, & postea hoc in Apologetico respondit, refellens hos conuiciatores suos, & se decretalia Pontificum Romanorum à sanctis conciliis recepta & approbata recipere & sequi discretè, prout sunt sequenda, depromens. De Hincmari quoque Laudunensis Episcopi depositione vel restitutione, qualiter actum sit manifestans. De hoc etiam vnde calumniatus fuerat à quibusdam apud eundem Papam, quasi diceret non ipsum maioris dignitatis esse Papā, quàm esset ipse. De ordinatione quoq. Hedenulfi in Episcopatu Laudunensi, & cōfirmationē Papæ ipsius ordinationis. Item de Carlomanno, & aliis quibusdā rebus, de quibus eum veritas excusabilem reddidit. Quibusdam quoque calumniantibus licet respondere posset, asserit se noluisse, ne conuitiis conuitia videretur reddidisse, gloriosius esse ducens eosdem tacendo fugere, quàm respondendo superare, ne suam gloriam quæsisse putaretur. SCRIPSIT etiam quædā ad Adrianum Papam, qui Romannus Pontifex nonnulla ei dirigere se scripta commemorat. Cui etiam

mittens epistolā suam per Actardum Nanetensem Episcopum laudibus plenam, delegauit vt eius vice in istis partibus super Lotharij causa fungeretur, quatinus quod inde Nicolaus Papa decreuerat seruaretur. RESPONDIT etiam ad capitula quædam, regni Francorum Episcopis à Ioanne Papa transmissa, de priuilegiis sedum per capitula VII. quoniam idē Papa nisus fuerat Angegisum Senonensem Episcopum primatem constituere, vt Apostolica vice per Gallias & Germanias frueretur. Cui conatui venerabilis hic præsul Hincmarus efficaciter obstitit. SCRIPSIT denique ad diuersos Episcopos idem domnus Hincmarus plurima. REMIGIO Archipræsuli, pro rebus sancti Remigij in prouincia Cisalpina coniacentibus: quas eidem committens, petit vt easdem in sua tuitione suscipiat. Item pro ordinatione Isaac Lingonensis Episcopi. Item de constitutione synodica propter Ecclesiasticarum rerum peruasores, & alia. Item de causa præfati Lotharij regis, & de prædictis rebus eidem nonnulla scripta direxit. Item ad eundem Remigium, & cæteros Episco-

pos domni Papæ Nicolai auctoritate in ſynodum apud Sueſſionem venire iuſſos, pro cauſa Vulfadi & collegarum eius ADONI Viennenſi Archiepiſcopo ſcribit inter cætera, pro epiſtola beati Auiti ad ſanctum Remigium ſcripta, quam quidam Rotfridus monachus ei dixerat ſe apud eundem Adonem legiſſe. Sed & ſi qua præterea: de ſancto Remigio reperire valeret, ei ſuper aurum & topazion pretioſa & amabilia mitteret. HERARDO Turonenſi Antiſtiti, de quibuſdam Apoſtatis ad Eccleſiam redeuntibus, & aliis pœnitentibus ſuſcipiendis. Item de aliis quibuſdã rebus, vt amico cariſſimo, qui eidem Præſuli noſtro ad ipſum veniens fraterna ſe dilectione commiſerat, petens vt vbicumque poſſet regiæ dominationi pro Eccleſia illius ſuggereret. Obitu quoque ſuo propinquante litteras ad eum ipſe dictauit, & ei qui dõno Hincmaro de obitu illius nuntiaturus erat, eaſdem litteras ipſi deferendas dedit. Sed & miſſi Turonenſis Eccleſiæ hac fiducia fulti, poſt obitum huius ſui Archiepiſcopi, ad eundem domnum Hincmarum venerunt. Cleri quoque ac plebis

plebis petitionem ad ipsum deferentes, vt regiam celsitudinem pro eis deprecaretur, quatinus electionem canonicam rex ipsis concederet. quod & idem pontifex promptissimè peregit. Intimans etiam regi de quodam clerico, qui se ingerebat, non recipiendo, significat quòd Episcopi eiusdem prouinciæ, clerus quoque & plebs ipsius Ecclesiæ, inuitati auctoritate Apostolicæ sedis, Actardum sibi velint donari Episcopum, qui in eadem Ecclesia baptizatus, nutritus & ordinatus fuerat, licet aliæ ciuitati datus Episcopus, sed paganorum infestatione depulsus, & pallio fuerat à sede Apostolica honoratus, vt etiam si locus de Metropoli aduenirét, ibi incardinaretur. Datque insuper regi consilium, quid clero, quid laicis agere sit interim præcipiendum. quid de rebus quas ex beneficio regis habebat fecerit, intimans, quid ex his, quas reliquerat, regi placeat requirens. De quibusdam quoque libris sancti Augustini, quos sibi ab eodem mitti petierat, & de obiectionibus Græcorum, super quibus Nicolaus Papa eidem mandauerat: & alia quædam. BERTVLFO Treuerensi Ar-

chiepiscopo, instruens eum de ordinanda & gubernanda Diœcesi vel parochia sua, &c. A quo etiam rogatus, Vvilebertum Catalaunensem Episcopum misit ad ordinationem Arnoldi Tullensis episcopi, quia eodem Bertulfo infirmitate detento numerus Episcoporum à sacris canonibus præfixus in ordinatione præsulis ei non aderat. In huius etiam Bertulfi ordinatione iampridem iussione Caroli regis Hincmarum Episcopum Laudunensem, Hodonem Beluacensem, & Ioannẽ Cameracensem transmiserat, ad petitionem Aduentij & Arnulfi Episcoporum eiusdem Treuerensis Dioceseos, quomodo id rite fieri deberet eos canonica Apostolicaque informans auctoritate, vt à sacris regulis nulla aut negligentia aut prę-sumptione in aliquo discederent. Scribit etiam præfato Bertulfo pro quibusdam capellis ad villam Duodeciacã pertinentibus, quas quidam ex parochia Treuerensi vsurpabat per factionem cuiusdam presbyteri, petitque sibi de his iustitiam fieri. Item pro litteris quas Ludouico regi Transrhenensi mittebat, vt eas regi atque reginæ relegi faciat, & quę apud

eos inde audierit litteris ſibi remandet. Litteras etiam, quas Arnoni Epiſcopo tranſmiſerat, ſibi legi faciat, & regem atque reginam, ſed & populum de illorum ſalute & pace ſanctæ Dei Eccleſiæ commoneat. IOANNI Rotomagenſi, reſpondens ad interrogationem ipſius de quodam clerico, qui ad Eccleſiam quandam promotus regendam, ordinari per ætatem rite non poterat. ROTSTANO Arelatenſi, qui ei de ſuæ Eccleſiæ vexatione ſcripſerat, & de quadam fœmina potenti, quæ res vſurpabat eccleſiaſticas, quid ei ſuper his ſit agendum reſcribit. ADELOLDO Turonenſi petenti vt ſibi liceret oratorium ædificare ac conſecrare in villa ſuæ Eccleſię regio dono datę ſita in Remenſi parochia, quę Turris vocatur, reſcribit petita concedens ea conditione, vt antiqua villæ ipſius Eccleſia vel presbyter eiuſdem nullum priuilegij ſui propter hoc detrimentum patiatur. LEONI Epiſcopo, & cuſtodi bibliothecæ Romanæ Eccleſiæ, litteras mittit pro ſuſceptione legationis ſuæ, vt obtineat apud Papam Leonem quatenus eius petitionem benignè ſuſcipiat, & paternè reſcri-

bat eidem de his quæ in litteris ab eo missis continebantur. GREGORIO quoq. eiusdem Romanæ Ecclesiæ nomenculatori & Apocrisiario, petens vt inter fideles amicos suos eum tenere dignetur. Item postulans vt domno Apostolico suggestionem suam acceptabilem fieri petat, benedictionis ei munuscula dirigens. FORMOSO sedis eiusdem religioso Episcopo, collaudans eius quam audierat sanctitatis & scientiæ famam: quęrensque ipsius habere familiaritatem, & vt ipse dignetur orare, vicem rependere spondens, & quædam ei munera mittens, vt sui memoriam in orationibus habeat. Item postquã literas suas idẽ Formosus ei remiserat, in quibus de caritate erga eum significauerat, intimat quia magnam in ipso haberet fiduciam. Item GAVDERICO Episcopo præfatæ Ecclesiæ, vt eum in suæ dilectionis suscipiat gremiũ, & Dominũ sanctosque Apostolos pro eo dignetur implorare. IOANNI præfatæ sedis Episcopo eadem pene scribit, & canones Martini Papæ, Euangelium quoque Nazarenorum sibi ad transcribendum mitti petens, quædam etiam xenia illi

transmittit. VVLFADO Bituricensi Episcopo, de his qui inconsultè vxores suas interficiunt, sententiam Paulini, quam sibi mitti petierat, scribens. Sed & de aliis rebus. FROTARIO Burdegalensi, qui sibi talem direxerat versum, *Remis equum nobis, mulum Burdegala vobis,* talem pòst remisit, *Remis equum misit mulum Burdegala nullum.* & alia quædam ad eundem scripsit. Pro monasterij quoque sanctæ Radegundis regulari electione abbatissæ, &c. Item de ordinatione Fulcrici. Item VVENILONI Rotomagensi, de operariis & opera, quam faciebat ad Pistas in Sequana. Item de causa Rothadi & Odonis Episcoporum. DROGONI Metensium præsuli, Imperatoris Ludouici fratri, pro familiaritate ipsius adipiscenda. Item referens ei gratiarum actiones pro sollicitudine quam habere videbatur Remensis Ecclesiæ, petens etiam de quodam fratre huius Ecclesiæ ministro, vt ita eius frueretur obsequiis, quatenus Ecclesia ista necessariis ipsius posset vti solatiis, & alia quædam. ROTHADO Suessonico, quem sæpe ad synodum venire differentem vel negligentem vo-

cabat, ſcribit de quibuſdam criminatis parochiæ Sueſſonicæ perſonis vel purgandis, vel pœnitentiæ ſubigendis. Item pro ordinandis quibuſdam Eccleſiarum miniſtris. Item pro recipiendo & adducendo ad iudicium Gotheſcalco, quem domnus Rabanus ad Diœceſim Remenſem remiſerat: qui profectus fuerat ex parochia Sueſſonica, ſcilicet Orbacenſi monaſterio. Item pro ordinatione monaſterij ſancti Medardi, & reſtituenda in eo regula. Item pro quibuſdam monachis ex monaſterio Altuillarenſi fuga dilapſis. Item pro Godoldo, qui clamabat indebitè ſe communione priuari, pro quo etiam tertiò litteras ad eum direxit. Item pro quibuſdam presbyteris, qui clamauerant in ſynodo iniuſtè ſe ab eo Eccleſiæ rebus priuatos: & quia irrationabiliter ſynodi mandata tractauerat, niſi ſe corrigeret, canonicæ vltionis delegat interminationem. Item pro ordinatione Hincmari, poſt obitum Parduli Laudunenſis Epiſcopi. Item pro Adeloldo presbytero iuxta ſententiam ſynodi reſtituendo: pro quo litteras ei miſerat, quas ille penitus contemnebat. Item pro

mandatis regis Ludouici, & firmitate ab eo quæsita, quæ sacerdotio non congruebat. Item pro clerico quem mitteret ordinandum ad regendam Ecclesiam in villa Turre sitã. Item pro parochia, de qua contentio agebatur inter eum & Erpuinum Siluanectensem Episcopum. Item eidem cum aliis Remensis Diœceseos Episcopis, de Græcorũ adinuentionibus, quas contra canonicas statuere conabantur regulas. Pro quibus tam ad ipsum quã ad cæteros huius regni Archiepiscopos domnus Adrianus Papa litteras dederat. Insuper & alia sæpenumero pro diuersis negotiis ad eum scripta direxit. IMMONI Nouiomagensi Episcopo, pro synodo comprouinciali à rege Parisius condicta, & pro ordinatione Irminfridi post decessum Hildemãni Beluacensis Episcopi. Item pro ordinatione Parduli post obitũ Simeonis Laudunensis. Item pro consilio & auxilio dando Theoderico Cameracensi præsuli, super quodam inobediẽte, qui Deum non timebat, & Ecclesiasticum ministerium non reuerebatur. Item pro quodam presbytero, cui legem canonicam concedi monet. Item pro quadam

ſemina, quam indebitè quæritur excommunicaſſe. Item pro colloquio Epiſcopali habendo. ERPVINO Siluanectenſi, pro quodam homine quem irrationabiliter ab eo excommunicatũ vt compererat intimat, mandans vt obuiam ſibi veniat, & quid inde directiùs ſit agendum, ſecum pertractet. Item pro quodam presbytero rebus Eccleſiaſticis indebitè fruſtrato. Item pro quodam clerico, qui ſe præiudicium ab eo pati clamauerat. Item pro mandatis Adriani Papæ de prænotato presbytero. Item pro mandato regis regulariter exequendo. LVPO Catalaunenſi, pro ſynodo celebranda. Item pro quodam, qui dolo deceptus fuerat, vt infantem proprium ad catechizandum teneret. Item quid de hac re ſynodus decreuerit. Cui etiam teſtimonium bonæ vitæ perhibet in epiſtola, quam ſcripſit poſt obitum ipſius ad regem Carolum pro impetranda electione regulari Catalaunẽſis Eccleſiæ. PRVDENTIO Trecaſſino ſcribens, queritur quare ſibi præſentiam ſuam ſubtrahat, ſignificans ſe ab eo conſilium quærere velle de ſtatu & compreſſione Gotheſcalci; intimans quod de ipſo

actum vel iudicatum fuerat in synodo, quo eum reclusum tenebat iudicio, & quia multis modis eum conuerti tentauerit, & de moribus ac superbia ipsius, & si in cœna Domini, vel in Pascha debeat eum admittere ad audiendum sacrum officium, vel accipiēdam communionem, & quid sibi videatur de sententia Ezechielis Prophetæ qua dicitur: In quacumque die ceciderit iustus, omnes iustitiæ eius in obliuione tradentur, & quacunque die peccator conuersus fuerit, omnes iniquitates eius tradentur obliuioni. Sed & de cōsuetudine cœnę Domini celebrandæ. Item pro Ecclesiis sedis Remensis in ipsius Episcopatu sitis, quas ille aliter tractabat, quàm Episcopali conueniret æquitati: vt de his & aliis quæ de ipso audiebat simul loquerentur, exhortans vt alterutrum se instruerent, & Domino mutuò commendarent. Pro qua re librū quoque scripsisse reperitur. PARDVLO Laudunensi Episcopo scribit pro transitu domni Ebonis antecessoris sui, vt illi sacerdotalis benignitas plenis caritate votis debeat exhiberi. Item de reconciliatione Luidouis inconuenienti, quòd

non potuerit ad eam peragendam adulationibus vel exprobationibus hominum insipientium deflecti: corroborans eum ad rectitudinem Episcopalem diuinarum testimoniis scripturarum, vt per auctoritatis gradiatur viam, & quid ei de præfato sit agēdum Luidone significans. Item pro eadem re. Item de recognitione, humiliatione & absolutione Fulcrici. Item de absolutione cuiusdam, requirens ipsius consilium. Item de ieiunio à regina mandato. Item de infirmitate & humiliatione Rothadi Suessonici, & de consilio quod ei dederat, vt illud in eo corroboret, & ad exequendum prudenter exhortetur. Item pro auro quod ei mittebat per eum reginæ offerendo, ad componendum quoddam Dei genitricis ornamentum. Item de opusculo Ferculi Salomonis à se composito, quod ei legerat, rogitans quid sibi videatur de illo. Item pro Ecclesia Morini vacāte pastore, vt inde cum rege loquatur, qualiter ipsa electio ritè peragatur, & pro libris S. Ambrosij de fide sibi mittendis. IRMINFRIDO Beluacēsi, pro electione pastoris Ecclesiæ Ambianensis canonicè consecrandi, post

obitum Ragenarij præsulis. Item pro gubernanda prudēter Ecclesiæ naui, quæ in hoc naufragoso sæculi mari inter intestina concutiebatur bella. EBONI Episcopo Ecclesiæ Remensis alumno, pro quodam fratre ab hac Ecclesia fuga lapso, & apud ipsum commorante, vt quantocius illum diligenti cura remittere studeat. Item pro ordinatione Isaac in Episcopatu Lingonensi, vt exhortetur Remigium Archiepiscopum ad eandem ordinationem peragendam. THEODERICO Cameracensi, pro quodam Hectone Lotharij regis vassallo, cui communi consensu pœnitentiā iniunxerant: qui se absolutum à præfato Theoderico fuisse fatebatur, & pro quodam presbytero, quē idem Theodoricus excōmunicauerat, pro quo Papa Romanus dōno Hincmaro literas miserat, quas ipse eidē Theoderico mittebat. Item pro præfati Hectonis absolutione. Item pro rebus Remensis Ecclesiæ, quas sibi per præstariam Theodericus Episcopus delegari petebat. Itē pro ordinatione Hunfridi in Episcopatu Morini. Item pro ordinatione Ercamrai post decessum Lupi Catalaunēsis Episcopi. Item de aduentu

Ludouici Transrhenensis, quia Remis venerit, & quid egerit, quidve præceperit. Item pro Balduino, qui viduam Iudith filiam regis Caroli furatus fuerat, vt sciat eum à se sub anathemate positum, & id per suam denunciet parochiã. Item pro quodam, qui quandam fœminam in concubinatu accipere persuasus fuerat à patre ipsius puellæ. FOLCVINO Morinensi, pro quodam presbytero ipsius ordinato, qui clamabat iniuriã se pati ab Immone pręsule, petitque simul reliquias sanctorum in Morinensi parochia quiescentium sibi mitti, quia in consecratione Ecclesiæ Dei genitricis altare ab ipso Fulcoino consecrandum, & ex ipsius parochiæ reliquiis honorandum præparabat. RAINNERO, pro quodã presbytero, quem Notho Archiepiscopus Arelatensis ei litteris indicauerat abiectum canonicè, & excommunicatum à synodo, altero presbytero in eius loco constituto. AGIO Episcopo pro rebus Ecclesiæ Remensis in Aquitania coniacentibus. ABBONI Antisiodorensi, pro Heriboldo præsule defuncto, qui cuidam fratri apparẽs admonuit de eleemosyna & orationibus atque

oblationib. pro se offerendis. ENEAE Parisiorum, pro Rothado Suessonico, de quo quædam inconuenientia apud Regẽ ventilata fuerant, & rex eundem Eneam cum Immone Nouiomagensi ad hæc discutiẽda dirigebat. AMALRICO Cumensis Ecclesiæ præsuli, pro Egilberto diacono monasterij sancti Remigij monacho, quẽ eidem Episcopo id petenti ad ordinandũ & regendum committit.

Quæ instrumenta vitæ vel redargutiones Hincmaro nepoti suo Hincmarus scripserit. Cap. XXI.

HINCMARO nepoti suo Laudunensi Episcopo, in ordinationis ipsius initio, instruens & edocens eum qualiter iuxta canonicam auctoritatem commissam sibi tractare deberet Ecclesiam. Item admonens, vt prouideat ne conspirationes inter sibi subiectos adolerent; sed & si exortæ fuissent, mox rationis moderatione succiderentur, aut sibi si necesse foret hæc intimare curaret; & quando synodum debeat celebrare. Pro quo valde laborauit, multáque illi scribit, reprehen-

dens eum, & castigans de leuitate morũ & actuum suorum, admonénsque vt ad cor suum redeat, & Deum tota intentione precari studeat, vt eum respiciat, & intelligere sibi atque corrigere peruersitatem suam donet. quia videlicet nimis sibi sapiens esse videbatur, & pertinax in contentionibus, & quia leges Ecclesiasticas ad voluntatis suæ intentionẽ flectere nitebatur, & meliùs eas se putabat intelligere, quàm seniores natu. Pro quo in tantum laborauit, vt etiam senioris sui regis offensionem incurrisse se dicat: illum verò impudenti fronte, erectáque ceruice, trementibus labiis & inflammatis verbis petitionem & humilitatẽ suam respuentẽ coram multis sustinuerit. Corripítque eum, quia nunquam se recognoscere de aliqua culpa, sed semper se defendere parabat. De habitu quoque, incessu, risu, iuramentis, impatienti locutione, ira præcipiti, & aliis multis. Item quia contra sanctarum scripturarum tramitem causa suæ iniuriæ in parochię suæ gubernatione excesserat, vt hæc corrigere studeat, admonens eum qualem se debeat exhibere verbis Apostoli ad Timo-

theum. Item de quodam ſacrilego, & à ſe pro ſceleribus excommunicato, quòd illi res Eccleſiaſticas ad turpis lucri præmium dederit. Item pro Hadulfo quodam ipſius clerico petens, quem idem Hincmarus excommunicauerat. Item de epiſtola Papæ Adriani ad quoſdam Epiſcopos per eum dirigenda. Item pro diſpoſitione quarundam parochiæ ſuæ Eccleſiaſticarum rerum, vt inde vel ad prouincialem expectaret ſynodum. Item pro excommunicatione Carlomanni, vnde obedire ipſi nolebat, eum ſæpe commonens vt contumaciam ſuæ mentis deponeret, & ad obaudiendum ſibi, ceu iam coram multis teſtibus profeſſus fuerat in ſynodo atque ſubſcripſerat, ſe inclinaret. Item pro Berchario diacono, quem Metropolitanæ atque comprouincialis ſynodi iudicium appellantem indebitè ſub cuſtodia detinebat. vnde promẽs ei quòd ita in eum agere non debuiſſet, præcepit illi auctoritate ſacrorum canonum & ſua, vt eundem diaconum, vel ſiqui fuiſſent alij clericorum iudicium regulare proclamãtes ab ipſo detenti, ad ſuum ac cæterorum Epiſcoporum iudicium liberè

venire permitteret, & ipse eidem se iudicio præsentaret. Item conuocans eum ad synodum, vbi Adriani Papę mandata tractanda erant. Scribit ad eum præterea multa. Nouissimè voluminis seriem rememorans in eo, & ad mentis eius oculos reuocans, qualiter illum orphanum dulci dilectione sub religione nutrierit, literis erudierit, per singulos gradus Ecclesiasticos vsque ad Episcopatus apicem prouexerit: *Nunc*, inquit, *retribuentem mihi mala pro bonis, & odio me habentem gratis, quoniam non faueo tuis infructuosis operibus, quandiu te patiar, multis à te afflictus iniuriis? Etenim ab ipsa die tuæ ordinationis, tam verbis quàm scriptis, & inordinatis actibus ac motibus tuis frequentibus adeo sum grauatus lacerationibus atque contusionibus, vt tædeat me vitæ meæ: quia sic pro loci mei officio tuæ insolentiæ sum connexus, vt non solùm post primam & secundam correptionem, iuxta Apostolum, verùm nec post plurimas priuatim, & coram communibus familiaribus nostris, sed & coram rege, & Episcopis, ac plurimis aliis, verbis & scriptis commonitiones te valeam deuitare. & licet exoptem, vt darentur mihi pennæ sicut columbæ, & auolarem ac requiescerem*

ſcerem à te elongatus in aliquam ſolitudinem, non poſſum quoquam effugere, vt aut tua pertinacia contumacis præſentiæ, aut miſſorum tuorum duriloquiis, aut ſcripturarum tuarum derogationibus & inutilibus næniis, quin potiùs tragœdiis, aut talib. quæ non conueniunt Epiſcopo, de te auditionibus non affligar. & iam tandem putaui te pigere talia exequi, cùm ecce nunc Idib. Nouembris quartæ Indictionis prolixiſſimam rotulam mendaciis & irrationabilitatibus ac improperiis contra veritatem & auctoritatem repletam mihi miſiſti. Et miror cur ſic exfrons factus, vt de Iudæa Dominus queritur, neſcis erubeſcere, & tibi non eſt nauſea talia & tanta ſcribere: niſi quoniam vtilibus non es intentus, neque in neceſſariis occupatus. & vt de aliis taceam, quæ ſi ex ordine voluero replicare, antea deficiet lux diurna quàm legenda exinde deficiat pagina; replicabo tibi aliqua, quæ non valeo nec debeo ſilentio præterire. Videlicet quia ſtatim vt à paternæ nido educationis factus Epiſcopus euolaſti, & me & eos qui te nutrierunt deſeruiſti, & ſæculares amicitias atque familiaritates quæſiſti, & acquiſiſti: & ſic ſubinde alios & alios deſerens & acquirens, non ſolùm de comparibus, ſed etiam & de tibi commiſſis, ad hoc emerſiſti, vt contra ſacras

Antiochenas regulas, præcipientes vt præter me agere nihil debeas, secundum antiquam patribus nostris regulam constitutam, nisi ea tantùm quæ ad tuam parochiam pertinent, possessionèsque subiectas, sine mea vel Coepiscoporum nostrorum conscientia administrationem in palatio domni regis obtinueris: quam administrationem tibi coram eodem domno rege, & aliis qui affuerunt ex sacris regulis interdixi, & aliquandiu ab administratione cessasti. Postea autem per exteras, id est sæculares potestates, contra Sardicenses canones eandem administrationem cum Abbatia in tertia prouincia vltra Remensem prouinciam sine mea conscientia obtinuisti. Ad quam Abbatiam sine mea licentia, quotiens tibi placuit, perrexisti, & quandiu tibi placuit ibidem fuisti immoratus contra Hilarij Papæ decreta dicentis: Illud non potuimus » præterire, quod sollicitudine diligentiore curan- » dum est, ne præter Metropolitanorum suorum » literas aliqui Episcopi ad quamlibet prouinciam » audeant proficisci. quod etiam in omni genere officij clericalis per singulas nebet Ecclesias custodiri. & sic antea Zosimus, & postea sanctus Gregorius decreuerunt. Propterea quoque semel ac secundò literis canonicis euocatus ad ordinationem Episcopi in Ecclesia Cameracensi pro-

uinciæ pastore destituta, Vnde Apostolica sedes me suggerente non modicè laborauit, nec ipse Venisti, nec pro te Vicariam personam Vel literas tui consensus, Vt regulæ sacræ præcipiunt, ad me direxisti. Vnde Symmachus Papa ad Aeonium ex sacris regulis promulgauit: Vt si quilibet Episcopus Metropolitano pontifici iuxta canonicam diffinitionem Vocatus obtemperare noluerit, nouerit succidendum se, quod non optamus, Ecclesiastica disciplina. Sed & hinc à me conuentus, nullam satisfactionem, nec etiam humile responsum mihi ac Coepiscopis nostris exhibuisti. Post hæc more tuæ instabilitatis ac inconstantiæ contra domnum regem in tantum te sine ratione contumaciter erexisti, Vt & administrationem palatinam, & ipsam Abbatiam tibi auferret, & à te exaggeratus duriora ingerenda tibi proponeret. Vnde & scriptis & Verbis pro te satagens illum tibi reconciliaui. Indeque, sicut sciunt plurimi, contra illum te iterum erexisti, & mandata sua, Vt ad eum Venires, contemnens, adeo illum ad iracundiã prouocasti, sicut omnes in istis regionibus sciunt, Vt coactus te per fideles suos sicut infidelem appeteret. Tu autem ante inauditam excommunicationem in meos, & multorum Archiepiscoporum & Episcoporum parochianos, sed &

in ipsum regem sine mea conscientia contra sacras regulas iaculasti. Vnde multos scandalizasti, & maximum scandalum non solùm Ecclesiæ, sed & regi ac regno intulisti. cùm lex prohibeat, Vt per alienam messem transiens falcē non mittas, sed manu spicas conteras & manduces. Falcem, inquit beatus Gregorius, iudicij mittere non potes in ea segete, quæ alteri videtur esse commissa: sed per effectum boni operis frumenta Dominica vitiorum suorum paleis excoria, & in Ecclesiæ corpus monendo & persuadendo quasi mandendo conuerte. Post quam præsumptionem, adhibitis mecum confratribus nostris, te & cum eo pacificaui, & Episcopis, quorum parochianos excommunicasti, vt te in synodali sententia non inueherent, persuasi: sed & eosdem à te excommunicatos, licet non sine labore, adminiculante domno rege, aduersum te conquiescere feci. Sed tu addens peiora prioribus, sic domnum regem, sicut mihi longum est enarrare, & multi sciunt, iterum exaggerasti, vt causa tuæ castigationis te, sine mea voluntate, sinéque meo consensu, aliquantulum detineri iuberet. Tu verò causa tuæ iniuriæ me incōsulto & sine consensu Coepiscoporū Remensis prouinciæ, sicut petitio à clericis Laudunēsis Ecclesiæ mihi porrecta demōstrat, presbyteros & cōministros Ecclesiæ ac parochiæ tibi

commissæ excommunicasti, vt nemo in eadem parochia missarum officia celebraret: neminem paruulorum etiam in mortis vrgentis periculo constitutum baptizaret: nullum ad pœnitentiam quisquam susciperet: nec etiam obeunti communione viatica muneris subueniret: nulli defuncto in sepeliendo humanitatis obsequium exhiberet: donec aut tu ipse ad eos venires, aut à sede Apostolica inde relationem reciperent. Quod audiens fateor, vehementer exhorrui. & proinde ad te Metropolitana sollicitudine litteras misi, monens & hortans te, vt tam exitiabilē excommunicationē & impietatis colligationem in tuum & multorum periculum intentatam quantocius solueres: sed & ad ministros Laudunensis Ecclesiæ, timens immane multorum exitium, certißimas & irrefragabiles diffinitiones Euangelicæ veritatis, & Apostolicæ auctoritatis, atque sacrorum canonum & Apostolicæ sedis direxi: quatinus secundum easdem diffinitiones, quæ in nullo diuelli possunt, ex eadem periculosa & irregulari excommunicatione agerent & ipsi satis. Sed quia meæ admonitioni obedire non voluisti, misi ad te iterum exinde literas, sed & clericos Laudunensis parochiæ, & nec sic te ad obediendum inuitare præualui. Post hæc, quærens adinuentiones

Vt te à Metropolitana subiectione posses exuere, libellum de patrum antiquorum scriptis ante sacros Nicænæ synodi & aliorum sanctorum canones editis collegisti. In quibus sententias inter se dissonas, & contra Euangelicam & Apostolicam atque canonicam & Apostolicæ sedis auctoritatem immiscuisti, & eidem libello sine Metropolitani & Coepiscoporum Remensis prouinciæ conscientia ac consensu subscripsisti, & à clericis Ecclesiæ tuæ, nec non & à parochianis presbyteris subscribi fecisti, volens te à subiectione tuæ Metropolis exutum ostentare, & priuilegium Metropolitanæ sedis adnullare. quasi non possem impietatis tuæ colligationes canonica auctoritate, sine tuo consensu ac sine synodali conuentu in parochia tua dissoluere. Cùm de certis & manifestis causis quæ in nullo nobis sunt dubia vel obscura, & de quibus finitiuas sententias, quæ nulla possunt ratione conuelli, à sanctis patribus promulgatas habemus, synodale consultum vel Coepiscoporum nostræ prouinciæ consilium vel consensum non debeam expectare, & à regulis præstitutis, vt sanctus Leo dicit, nulla aut negligentia aut præsumptione discedere: nec etiam sedem Apostolicam inde inquietare, sicut ipsius sanctæ sedis beati Pontifices Innocentius, Zo-

ſimus, Cœleſtinus, Leo, Hilarius, Gelaſius, Gregorius, & alij plures eiuſdem ſanctæ ſedis rectores in decretis ſuis oſtendunt. & reliqua. Item datis auctoritatibus Gelaſij Papæ: *Poſt præfati denique,* inquit, *monſtruoſi libelli, à te monſtruosè collecti, tuam tuorumque ſubſcriptionem, literis quarum exemplar habeo denuò te commonui, vt ea quæ in parochia tua contra rationem & auctoritatem egeras, ſtuderes corrigere: ſed admonitioni meæ non paruiſti. Deinde ex præfatis epiſtolis Romanæ ſedis Pontificum ante Nicænam ſynodum ſcriptis libellum à te collectum, & verſiculis in nomine domni regis Caroli titulatum, per venerabilem quondam Archiepiſcopum VVanilonem in Gundulfi villa coram Epiſcopis qui affuerunt, mihi direxiſti. de quo tibi ſcripto reſpondi, cuius exemplar habeo, monens te vt ſacris canonibus promulgatis fidem accommodares, & debitam obedientiam illis dependeres. Inde in Attiniaco Remenſis parochiæ tibi coram Epiſcopis dedi libellũ in LV. capitulis, auctoritates Eccleſiaſticas continentem, contra illa quæ in præfatis tuis duobus collegeras, monens vt à talibus & huiuſmodi reprehenſionibus te cohiberes, & te ſacris regulis ſubdens pacem & ſanctimoniam ſecundum Apoſtolum*

ſequi ſtuderes. Tu autem nullam inde meæ admonitioni ſatisfactionem exhibuiſti: quin potius rotulam proliχißimam contra veritatem & auctoritatem ac rationem contextam in eadem ſynodo obtuliſti, & præfatum tuum monſtruoſum libellum à te & à tuis ſubſcriptum in eadem ſynodo protuliſti: quem ibidem accipiens hactenus ſeruo. Et cũ me vidi poſt tot admonitiones nihil apud te poſſe proficere ſchedulã porrexi in ſynodo Epiſcoporum decem prouinciarũ, ab eiſdem venerandis Epiſcopis quærens conſilium, quid contra tuam pertinacem contumaciã agere poſſem, & illa, quæ tibi ac parochiæ tuæ contra colligationes tuæ impietatis direxeram, coram illis relegi feci. Vnde & ab eiſdem Epiſcopis prædictis ſacri conuentus auctoritatibus, quoniam iniuſtè ac irregulariter tantas & tales excommunicationes agere præſumpſiſti, & à domno rege impetitus, quoniam iuramenta illi à te ſuper ſacra præſcripta non obſeruaſti; ſed & quia res ſuæ proprietatis contra leges diuinas & humanas inuaſiſti, & à Normanno in ſynodo accuſatus, quoniam eum de rebus tua conceßione atq. conſenſione à domno Carolo ſibi beneficiatis ſine auctoritate regia, armata militari manu, & turba vulgi collecta cum gladiis & fuſtibus, primùm quidem vxorem ſuam quæ ibi ſi-

ne vllo erat, & postea illum ipsum contra leges & regulas repulisti, & omnia sua quæ ibi habuit abstulisti, sed & à tuis hominib. accusatus, quia cõtra leges diuinas & mundanas eis sua beneficia abstulisti; vt synodalem censuram euaderes, dedisti regi & mihi in eadem synodo professionis tuæ libellum de regulari obedientia tua, quem habeo, & tu negare non potes, quoniam ipsius exemplar de manu mea in eadem synodo accepisti, sicut in processu monstrabo. Sed vt vir duplex animo & incõstans in omnibus viis tuis, statim in crastina misisti mihi per Arduicũ venerabilem Vesontionensem Episcopum ad profitendum & subscribendum tibi breuiculum ita se habentem. Et ego Hincmarus Remorum Ar- chiepiscopus tibi Hincmaro Laudunensi Episco- po tuum debitum sacris præcipientibus canoni- bus priuilegium conseruabo, & in quibuscunque Ecclesiasticis negotiis indigueris, secũdum sacras regulas debitum tibi iure adiutorium Archiepiscopali auctoritate adhibebo. Quæ causa non solùm non de humili, verùm nec de sano sensu processit. Iniustum quippe ac irrationabile videtur, vt Archiepiscopus à sacris canonibus non exorbitans excedenti Episcopo suffraganeo à se ordinato professionis ac subscriptionis libello, sicut postulaueras, satisfaceret. Sicut enim secun-

dum scripturam minor à maiore benedicitur, ita prorsus minor à maiore & non maior a minore iudicatur, ligatur, vel soluitur, sicut & in decretis Gelasii demõstratur. Iustè igitur & rationa-
» *biliter tibi hinc respondetur ex Iacobo : Petisti*
» *& non accepisti, eo quod malè petisti. Sed & in eo quod tibi à me subscribi poposcisti, vt tuũ debitũ sacris præcipientibus canonibus priuilegiũ cõseruarẽ; petisti quod voluisti, sed nescisti quod dixisti : quoniam vt sanctus Hieronymus dicit, priuilegia singulorum communem legem facere non possunt. Et sacri canones prouincialibus Episcopis, & eorum Ecclesiis vel sedibus, priuilegia, scilicet priuatas leges vel iura priuata generaliter non dederunt, quia quod omnes generaliter habent, ius speciale & dignitatis lex priuata esse non valet. Sed Metropolitanis Episcopis ac Metropolitanis sedibus priuilegia tribuerunt,* & cætera de sacris canonibus & decretis Papæ Leonis subnexa. Post quæ subinfert. *Quapropter quando talia mihi ad profitẽdum & subscribendum misisti, scire debueras, quod in istis regionibus nemo penè ignorat, quia municipium Lauduni, in quo es ordinatus Episcopus, ab exordio sui, postquam à Marcobrio prætore, vt produnt historiæ, conditum fuit, nũquam inter sedes prouinciales Remorum prouinciæ, in paganismo vel in Christianismo, nomen*

vel locũ habuit, donec sanctus Remigius XV. Remorum Archiepiscopus certis quibusdam accidentibus causis, primus ibidem ordinauit Episcopum, & eidem municipio, de rebus Remensis Metropolis satis superq. ditato, ipsum Comitatum, in quo consistit, partem scilicet ex Remensi parochia delegauit: sed semper fuit Remensis prouinciæ municipium, sicut hodieque alia municipia in Remensi parochia, quæ in subiectionis loco ac nomine permanent. Non igitur priuilegium, sed municipatum tibi debere seruari conuenerat petere, quia sicut patres nostri ac magistri Ecclesiæ tradunt, Paulus Apostolus non se ciuem, sed municipem appellat dicens: ego homo sum quidem Iudæus à Tarso Ciliciæ, non ignotæ "
ciuitatis municeps. Natus quidem Apostolus in "
oppido Galileæ Giscali fuit, quo à Romanis capto, cum parentibus suis Tarsum Ciliciæ commigrauit. A quibus ob studiũ legis missus Hierosolymam, à Gamaliele viro doctissimo, sicut in subsequentib. ipse memorat, eruditus est. & ideo non se ciuem sed municipem, à municipio id est territorio eiusdem ciuitatis, in quo est nutritus, appellat. Dictum autem municipium, quod tantum munia, id est tributa debita vel munera reddat. Nam liberales & famosissimæ causæ & quæ ex Principe proficiscũtur, ad dignitatẽ ciui-

tatum pertinet. Nec mirum, si se Tarsensem & non Giscalitē dicat, cùm Dominus ipse in Bethleem natus, non Bethleemites, sed Nazarenus à loco vbi nutritus erat cognominatus est. Et tu ergo in Diœcesi Remensi natus, & in Metropoli Remorum nutritus, & in municipio Lauduni ordinatus, non te ciuilem vel ciuicum, sed municipem, videlicet tributarium seu munerariū vtinam spiritalium donorum Episcopum, & excepto quod à pluribus Episcopis es ordinatus, penè vicarium Episcopum, quem Græci Chorepiscopum vocant, debueras recognoscere, ac per hoc non priuilegium tibi adscribi, sed municipatum: nec contra priuilegium tuæ Metropolis te oportuerat rebellare. quod non ageres, si animo Paulus, scilicet pusillus & humilis esses. Vnde timendum est, ne & in hoc perditionis filium imiteris, qui aduersatur & extollitur supra omne quod dicitur Deus, aut quod colitur: cui quantum ex te fuit tradidisti eos, quos irregulariter, vt præmisi, excommunicasti, non vt secundum Apostolum spiritus eorum salui, sed quantum furor & indignatio tua præualere potuit, perditi essent in die Domini. Quas colligationes impietatis, vt sæpe dictū est, & semper dicendum est, quoniam regulariter contra votum tuum dissolui, te aduersum me

erexisti. Item, post auctoritates super illicita excommunicatione. *De sacramentis autem à te regi præstitis non est mihi necesse aliquid scribere, quoniam pene omnes sciunt, quid de periurio si fortè illud admisisti, Dominus in lege & Prophetis, & in Euangelio, & per Apostolos ac Ecclesiæ doctores atque magistros dicat. Et quia, ut in decretis Apostolicæ sedis dicitur, noluimus exaggerare quod gestum est, ne cogamur iudicare quod est iustum; quoniam quod inde tibi in synodo reputatum est, iudiciario ordine comprobatum non est, sed regia benignitate intermissum est, omisi hinc regulare iudicium ponere, ut te ad conscientiam tuam remitterem. Peruasio autē rerum proprietatis regiæ à te perpetrata manifestissimè claruit, quia nunquam res ipse iuris Ecclesiæ Laudunensis fuisse legaliter probatæ sunt, nec sua vel cuiuscunque alicuius alterius donatione vel concessione ab eadem Ecclesia possessas fuisse monstratum est. Vnde super hominem tuum Teduinum, cui easdem peruasas beneficiasti, legaliter conquisitum est. Sed & proclamatio aduersum te Nortmāni vera fuisse claruit, nec testibus indiguit, quoniam tam manifestissimè hoc, quod inde contra leges & regulas egisti, adeo omnibus in istis regionibus patuit, ut nulla tergiuersatione factum*

tegi aut excuſari valeret. Nam conſtat multis eſſe notiſsimum, & tu in ſcriptis tuis domno regi & mihi directis hoc confiteris, quoniam ad deprecationem Rodulfi & Conradi eaſdem res, poſtquam domnus rex illas à longo tempore de Eccleſia Laudunenſi abſtractas eidem Eccleſiæ ſua pietate reſtituit, ipſi domno regi illas ſine meo ac Coepiſcoporum noſtrorum & eius miniſtrorum, tuorum conſcientia atque conſenſu beneficiaſti, quatinus eidem Normanno illas beneficiaret. Item & poſt aliquas datas auctoritates: *& hoc à te ita irrationabiliter factum irrationabiliùs diſſoluiſti: qui armata militari manu, & permixta vulgi multitudine cum armis & fuſtibus & tumultu maximo, ſicut dicunt qui factum illud viderunt & audierunt, eundem Normannum, qui ipſas res à te regi conceſſas per regis beneficium retinebat, violenter & ſine regis auctoritate ac verbo vel litteris expuliſti: expulſo illo illas inuaſiſti, & in eas intraſti, ac poſſediſti, cùm ſint leges & regulæ, ſit etiam rex portans gladium ad vindictam malefactorum, ſint Epiſcopi & canones ad iudicanda crimina ſacrilegorum: vt ſi ipſe Normannus peruaſor rerum Eccleſiaſticarum foret, gladio, id eſt vindicta regia puniretur: ſi ſacrilegus comprobatus eſſet, Epiſcopa-*

li & canonico iudicio iudicaretur. Sunt etiam iudices, & ſunt leges, quorum & quarum iudicio ſi quis fortè tibi & Eccleſiæ tibi commiſſæ iniuſtè factum erat, legaliter & regulariter emendaretur. Item poſt quædam, præcipuè beati Gregorij præceptionum decreta, *Denique ex eo quod tui homines ſe ad regem reclamauerunt, quoniã ab eis ſua beneficia, quæ apud anteceſſores tuos præſeruierunt, iniuſtè & irrationabiliter abſtuliſſes; poſt datum regi & mihi libellum in ſynodo de regulari obediẽtia tua ſecundum ſacros canones, & decreta ſanctæ ſedis Romanæ Pontificum, ex eiſdem ſacris canonibus promulgata, electos iudices Epiſcopos apud me expetiſti, & tres ſecundum Africanum Concilium, ſcilicet Actardum, Ragenelmum, atque Ioannem à me tibi deſignatos ſuſcepiſti: & eorum atque aliorum Deum timentium iudicio, in domni regis, ſicut poſtulaſti, præſentia de quibuſdam decretum fuit, Vt beneficia ſua, quæ irrationabiliter perdiderant, recuperare deberent. quorundam autem eorum cauſa vſque ad alium tractatum certis cauſis interuenientibus non diffinita, ſed die alia diffinienda remanſit: & tu ante diffinitionem contra ſacros canones, & ſine vlla neceſſitate vel ratione, fuga lapſus regularem diffinitionem expe-*

ctare contempsisti. Item, post aliqua de canonibus. *Et ab electorum iudicio, vt prædixi, incautè ac inhonestè fuga lapsus abscedens pitaciolum irrationabiliter confectum & manu tua subscriptum, ac præfatæ professioni tuæ vsquequaque contrarium, per Ermenoldum Diaconũ tuum vi. Non. Iul. iij. Indict. mihi misisti, quod*
„ *ita se habet. Reuerentissimo Remorum Archie-*
„ *piscopo Hincmaro, sanctæ Laudunensis Eccle-*
„ *siæ Hincmarus Deo miserante Episcopus debitã*
„ *in Christo deuotionem. Vos scitis, quia ab Vni-*
„ *uersali sanctæ Romanæ Ecclesiæ Papa quoq. no-*
„ *stro & magistro Adriano bis vocatus ex isto, &*
„ *vos ipsi in quaternionibus mihi à vobis in Atti-*
„ *niaco palatio, coram Archiepiscopis & Episco-*
„ *pis qui affuerunt, datis, quòd ad eandem sedem*
„ *venire totidem vocatus detrectẽ, me reprehen-*
„ *distis: si vitio scriptoris pro detrectem, quod est*
„ *dissimulem vel differam, detractem, quod valde*
„ *tractem non ab re accipi potest, intercharaxatũ*
„ *non fuit. Vnde vos nunc pro amore Dei ómnipo-*
„ *tentis & reuerentia sancti Petri exposco, sicut*
„ *in eadem synodo in eodem Attiniaco à vobis*
„ *conuocata, quod & impetrare non valui, expo-*
„ *stulaui, ac iam etiam per integrum efflagitaui*
„ *annum, & præcipuè in synodo apud Vermeriam*
„ *palatium olim ab orno habita obsecrando decla-*
maui,

maui, nunc quoque & obsecro, & item declamo, vt & hactenus egi, quo vestra Archiepiscopali auctoritate apud domni gloriosissimi regis Caroli clementiam obtineatis, quatinus domni & vniuersalis Papæ Adriani præceptis ac institutionibus Ecclesiasticis mihi, vt omnibus expedit, velut ei qui de omni Ecclesia fas habet iudicandi, liceat obedire: videlicet vt limina sanctorum Apostolorum Petri scilicet & Pauli merear, vt deuoui, & ab eodem insuper vocatus sũ, penetrare. Alioquin me vobis ab hinc, vt Archiepiscopo Coepiscopus obtemperare debet, canonicè sciatis obsequi non posse: quia vt decernit beatus Papa Gelasius, nesciunt quid loquuntur, qui decretis sanctæ Romanæ Ecclesiæ sedis Præsulum quasi canones opponunt, quibus contraire contra canones est ipsos se erigere. Iste Gelasius Papa venerabilis & sanctus omnes decretales epistolas venerabiliter sanxit suscipiendas: nec eas venerabiliter suscipit, licet ad tomum caput inclinet, qui eis non obedit, sed potius porrò obuias manus inferens, quod sine periculo agi non potest, respuit, vt pote qui de se iudicari non prospicit. nã velimus nolimus, aut eis parebimus, aut eorum iudicio percellemur, quorum neminẽ aliqui quique reprobare valemus. De Archiepiscopis autem Remigio ac Arduico, quod mihi per Teut-

» *landum Diaconum mandastis, priuilegio sanctæ*
» *Romanæ Ecclesiæ non præiudicat, sed quod eis*
» *eadem sancta sedes de me voluit ac disposuit cō-*
» *mittere, commisit. Vos vero quod vestrum est*
» *agite. In Domino Iesu Christo bene valete. Ego*
» *Hincmarus sanctæ Laudunensis Ecclesiæ Epi-*
» *scopus sponte subscripsi. De quo pitatio tibi distu-*
li respondere, putans te retractare, & à tua con-
tumacia resipiscere: tu autem non quieuisti: sicut
causa breuitatis omitto. Et post hæc per Clericum
tuum Bertharium domno regi litteras tuas direxi-
sti, excusans te, quoniam ad illum sicut tibi man-
dauerat venire non posses, quia febricitans vt
te sol tangeret sufferre nequibas. sed tibi Romā
eundi licentiam daret, secundum votum tuum
quod vouisti, quando altera vice febrem habuisti,
vt ad sanctorum Apostolorum limina sicut vo-
ueras veniens, ibidem ab eadem febre liberareris.
Is autem domnus rex coram Episcopis & aliis
suis fidelibus qui affuerunt tibi per eundem cleri-
cum tuum remandauit, mirum & non verum
esse quod diceres, quoniam ad illum venire non
posses, & Romam adire valeres. Venires autem
ad illum, & si ipse pro causa rationabili te illuc ire
velle cognoscere posset, tibi licentiam non denega-
ret. tu verò ad eum venire noluisti, donec circa
Kal. Septembris tertiæ Indictionis ad Siluacum

de collocutione fratris sui Ludouici rediit. quò obuiam illi veniens nihil cum eo, sed nec mecum, per te vel missos tuos aut litteras tuas de licentia tua Romam eundi dixisti. Sed & quando missi Domni Apostolici Remis fuerunt, quotidie per septem dies cum rege & mecum locutus fuisti, & inde nihil dixisti. Quod dicis te in synodo apud Vermeriam, indeque apud Attiniacum licentiā eundi Romam petisse, & impetrare non potuisse, omnes Episcopi qui in eisdem synodis fuerunt, liquidò sciunt, quoniam cùm de tuis insolentiis increpabaris, timens regulare iudicium vel regis castigationem, licentiam eundi Romam petebas. Cùm vero videbas, quia & rex & Episcopi erāt tibi placabiles, de ipsa licentia nihil dicebas, sicut nec modo facis, donec aliquam nouitatem, vt soles, quam semper timendo expecto, iterum facias, de qua compellatus solitam cautionem de licentia tua recantes. Petitio autem tua apud domnum regem talis fuit, quando ad eum venisti, quia sicut plures & penè omnes in istis prouinciis scire dicuntur, & patet, addens grauibus grauiora velut ipsa sacrorum canonum demonstrant iudicia, nescio quibus machinationibus exquisitis à te iussio est principalis elicita, vt de his de quibus electos iudices secundum sacros canones expetisti, non solùm eorum querela, quorum causa vsque

ad alium tractatum diffinienda remansit: verùm & quæ, vt dixi, in domni regis præsentia electorum iudicum sententia diffinita fuerunt, sine Metropolitani conscientia, sineque canonico & Episcopali iudicio, per indices sæculares, Helmigarium scilicet mercati palatini Telonearium, & Flotharium ac Vrsionem villarum regiarum maiores, refricarentur contra canones qui ab Ecclesiasticis ad maioris auctoritatis Ecclesiasticos iudices, & non à maioribus ad minores, nec ab Ecclesiasticis ad sæculares, neque à consensu partium electis prouocari permittunt. A quib. iudicibus sæcularibus à te petitis quædam ex diffinitis refricata & immutata, quædam verò ex diffiniendis sunt diffinita, adinuentitia reputatione, sicut ab ipsis, qui in eodem placito fuerunt, dicitur, de non necessariis & inconuenientibus iuramentis reperta, & à te coram prædictis iudicibus ipsis tuis accusatoribus, quos contra electos iudices sicut expetieras suscepisti, proposita: quatinus & is de quo legaliter & regulariter diffinitum fuerat, vt beneficium suum haberet, quod contra rationem & æquitatẽ perdiderat, eadem adinuentione dimitteret; & illi quibus iudicatũ fuerat, vt quoniã tu post expetitũ electorũ iudiciũ idem iudiciũ subterfugisti, beneficia sua vsque ad legalem diffi-

nitionem tenerent, beneficia ipsa desererent, & tu quod incepisti euindicares: cùm sicut tibi non licet de accusatione, siue criminalis causæ siue ciuilis, relicto Ecclesiastico publico purgari iudicio; ita etiam non licet tibi postposito vel contempto Ecclesiastico iudicio ad sæcularia iudicia conuolare, vel quemcumq. nec etiam laicam personam pertrahere, neque ad forum suum sequi, si ipsa laica persona consenserit Ecclesiasticum subire iudicium, sicut lex Valentiniani, quam probat Ecclesia, demonstrat. Item post ostensas auctoritates. *Et non pertranseat etiam tuam considerationem, cur domnus rex tuæ petitioni annuerit, vt vnde in præsentia illius electos iudices Episcopos secundum sacros canones accepisti, sine conscientia Metropolitani, sineque Ecclesiastico iudicio consenserit, vt sæculares iudices ad retractãda ea quæ diffinita fuerũt, vel ad diffinienda, de quibus iudices acceperas, demum acciperes. Scio enim & certus sum hinc illum canonicum scire iudicium: & miror ac doleo cur tu hoc videre non voluisti, aut Deo iudice arrogãtia cœcatus non potuisti. Inunge igitur secundum consilium Apocalypsis Ioannis collyrio oculos tuos, vt videas & albuginem arrogantiæ de oculo mentis, id est intellectu tuo abicere valeas.*

& pensa, ne fortè domnus rex, quem totiens exacerbasti, sciens diuina iudicia atque eloquia hinc in annuendo votis tuis cogitauerit contra se sententias diuinas, de his qui duræ ceruicis & in-
» domabiles corde sunt, Qui nocet noceat adhuc,
» & qui in sordib. est sordescat adhuc, vt impleat
» peccata sua semper: &, dimisi eos secundũ deside-
» ria cordis eorum, ibunt in adinuentionibus suis:
» & nonne hæc condita sunt apud me, & signata
» in thesauris meis? mea est vltio & ego retribuam
» eis in tempore, vt labatur pes eorum: iuxta est
» dies perditionis, & adesse festinant tempora. Et cum tantarum transgreßionum inueniaris obnoxius, non cessas me prouocare, vt de promisso pitacio tuæ profeßionis atque suæ suscriptionis, de quo tibi, vt prædixi, respondere hactenus distuli, sed & de aliis tuis profeßionib. atq. subscriptionibus vel laceßitus rescribam, quatinus profeßionum & subscriptionum tuarum historias plures legentes, si fortè sunt qui adhuc eas ignorent, earum diligentiam, cautelam quoque & vtilitatem cognoscant. Et primùm quidem respondebo tibi de præfato à te subscripto pitacio, in quo scribis in adminiculo tuo te à me reprehensum, & esse me ostendis reprehensibilem: sed ego spreta reprehensione tua, qua me quasi sub quodam excusationis velamine de scriptoris vitio

more tuo euidenter reprehendere ſatagis, qui aut differentiam verbi detractem, quod in meis ſcriptis tibi datis poſui neſciam, aut ſcriptoris vitiū in eis corrigere non ſapuerim, vel emendare neglexerim, & ex mea reprehenſione tuam oſtentare ſcientiam Cham Noe filius voluiſti, non ſolùm in verbi illius differentia, ſed & in alio verbo, quod ad oſtentationem tui in tuis adinuētionibus iteratum inueni: & cùm hinc meam inſipientiam voluiſti oſtendere, tuam ſtuduiſti apud ſcholaſticos ſtultitiā propalare. Pro me nil curo dicere: mihi enim pro minimo eſt, vt à te iudicer, aut ſine dilectione à tua ſcientia reprehendar. Sed ne apud illos, qui tecū rumuſculos captāt, glorieris quaſi me mutum effeceris & elinguem, qui ſolus noſtris temporibus theſauros ſapientiæ & ſcientiæ penetrans introiſti, hîc cauſa compendij prætermittens, cùm mihi vacauerit oſtendam quid regularum Grammaticæ artis auctores, quid Orthographiæ doctores, quid ſanctæ ſcripturæ tractatores inde ſentiant atquè dicant. Itē poſt nonnulla. *Sed alia ſunt hinc ex ſacris canonib. & Apoſtolicæ ſedis decretis, quæ mihi hîc ponere longum fuit, & in opuſculo LV. capitulorū, quod ad tuam commonitionem, & correctionē atque inſtructionem tibi dedi, potes relegere, præter epiſtolas præmiſſas, quas tibi direxi ad re-*

darguendam tuam temeritatem contra Euangelicam veritatem, & Apostolicam atque canonicam auctoritatem, contraque sedis Apostolicæ decreta in tuam & perniciem multorum præsumptam, sicut in synodo plurimorum Episcoporum est comprobatum. sed & præter alias epistolas, ac alia scripta, quæ tibi direxi, vel dedi ad comprimendam tuam insolentiam, & commonendã ac instruendam tuam dilectionẽ, vt ageres iuxta Domini dictum, Quid quærit Dominus Deus tuus à te, nisi vt timeas Dominum Deum tuum, & facias voluntatem eius, obediasq. ipsius imperio. Quæ frater sollicita cordis intẽtione reuolue, & recogita quid sit quod dixisti, Quia ex tunc quando mihi litteras illas misisti, vt Archiepiscopo Coepiscopus obtẽperare debet canonicè, scirẽ obsequi mihi te non posse: & reuoca ante oculos tuos, quod coram Episcopis decem prouinciarum professus es, & manu propria subscripsisti: scilicet quia priuilegio Metropolitani prouinciæ Remorum Ecclesiæ, secundum sacros canones & decreta sedis Apostolicæ & sacris canonibus promulgata pro scire & posse te obediturum profiteris, & subscripsisti. Dic frater, quando, & vbi, vel in quibus à te requisiui vel extorquere volui, vt mihi contra hæc in aliquo obedires? qui nunquam tua sed iuxta Apostolum te quæsiui, &

qui meas iniurias, ſcilicet meæ perſonæ, facilè Deo gratias poſſum dimittere, ſicut & pro te quotidie omnipotentiam Domini deuotè exorans facio, iniurias ordinationis diuinæ quæ à tua inſolentia exquirũtur, vt Metropolitano priuilegio canonicè non ſubdaris, in eũ redundãtes, qui Spiritu ſancto ſuo, à quo promulgati leguntur & creduntur canones, inſtituit, patienter ferre non poſſum, nec debeo, quin tantum inde non ſatagam quantum potero. Nam ſicut ſollicitudo & primatus totius Eccleſiæ Catholicæ ſanctæ ſedis Romanæ Pontifici diuinitus eſt collata: ita & vnicuique Metropolitano ac Primati prouinciæ ſollicitudo ſibi delegatæ prouinciæ per ſacros canones ſpiritu Dei conditos, & totius mundi reuerentia conſecratos noſcitur eſſe commiſſa. & cætera. Sequuntur denique plura de profeſſionibus & ſubſcriptionibus eiuſdem Hincmari, & correptionibus eius, vſque ad finem operis. Item aliud opus incipiens ita:

HINCMARVS REMORVM Epiſcopus Hincmaro Laudunenſi Epiſcopo.

VIR DIVERSIS flagellis à diuerſis attritus dicit: Qui me comedunt non dormiunt.

ac si diceret, non quiescunt. Et tu, frater, me tuæ linguæ flagellis atterere, & venenosis scriptis tuis ad iracundiam prouocando inficere non quiescis. Sed qui ille seruum suum custodiuit à murmurationibus, me peccatorē & fragilē in se confidentē potest custodire à rancore & malitia contra tuas falsas criminationes. Post alia multa super dolorem vulnerum meorum addens dicis, Sicut in scriptis tuis peruersis inuenio, quia Apostolicæ sedis potestati derogo. Vnde nemo sanum sapiens tibi vnquam credidit vel credet. quoniam & ipsa scripta quæ ad Apostolicam sedem sæpissimè misi, & illa quæ tibi resultanti sæpe transmisi, te reuincent, & in isto seculo & in futuro iudicio. Non enim de me verum esse valebis vnquam vel vsquam probare quod dicis, ab his inquiens, à quibus pro Apostolicæ sedis priuilegiis, quæ Christi sunt, vsq. ad mortem fas erat decertari, prædicatur & docetur, in his quæ eadem sedes statuit, vel vt respuendum probari. Sed tu probaris eius priuilegio resultare, qui secundum sacrosanctorum Conciliorum canones supra positos, ab ipsa prima sede, atque ab omni Ecclesia Catholica comprobatos, vt re vera Spiritu Dei conditos, & totius mundi reuerentia consecratos, & iuxta decreta ipsius sanctæ sedis ex eisdem sacris canonibus

promulgata, Metropolitano priuilegio semel & secundò ac tertiò commonitus obedire detrectasti, vt colligationes impietatis, quas contra Euangelicam veritatem & Apostolicam atq. propheticam auctoritatē, contraq. sanctorum canonum, & decreta ipsius venerandæ sedis exitiabiliter in tuum & multorum periculum colligasti, dissolueres. Insuper contra sacras regulas aduersus Metropolitanū priuilegium libello perniciosè subscripsisti, & subscribi fecisti. Vnde in Synodo conuentus ab Episcopis decem prouinciarū libellum professionis de futura tua obedientia, subscriptum manu propria, quod habeo, porrexisti, contra quem iterum resubscripsisti. Nam ego decretales epistolas sedis Apostolicæ diuersis temporibus pro diuersorum patrum consolatione vel consultatione ab eiusdem sedis pontificibus datas, & venerabiliter suscipio, & venerabiliter suscipiendas dico & scribo, & sacrosanctorū conciliorum canones cum decretis Apostolicæ sedis ex eisdem sacris canonibus promulgatis & recipiendos & custodiendos & seruandos, sicut supra ostendi, profiteor. Et quod te dicis audire obloqui de iudicio domni Papæ Nicolai: si de me dicis, mendacium dicis. Nam quod ille de Rothado, siue de Vulfado iudicauit, non contradixi: sed sicut ipse præ-

cepit obedire curaui. De eo quod dicis de Rothado, quia in eius depositione non consensisti: subscriptiones tuæ manus propriæ te reuincunt. Nihil enim inde egi, quod mecum non egeris: nihil iudicaui, quod non iudicaueris: nihil subscripsi, quod non subscripseris. Habeo enim illas ipsas manus tuæ subscriptiones. Et circa huius operis finem. *De aliis verò, quæ in scripto apud Attiniacum dato mihi improperando mendaciter dicis, tibi respondere non curo. Sed scias quia non sum oblitus quod scriptum est in Isaia propheta; quoniam sanctus Ezechias artatus angustia, blasphemas epistolas sibi directas in templo coram Domino expandit, & ad eum clamauit, & exauditus est. Expandam autem manus meas ad Dominum cum blasphemis & superbissimis scriptis tuis mihi à te directis, orans, vt quando scit, & quando vult, & sicut scit, & sicut vult, te conuertat ad veræ pacis & dilectionis atque debitæ obedientiæ dilectionem, & me liberet à labiis iniquis, & à lingua dolosa. Et dominæ meæ beatæ & gloriosæ Dei genitricis Mariæ meritis, ac precibus sancti Remigij, cuius priuilegio derogas, exaudiet me adiutor in opportunitatibus in tribulatione. Et quia beatus Hieronymus de his, quorum aduersum me gratis suscepisti officium, dicit, Au-*

diant canes mei, Tu qui de filio in fratrem, indéque creuisti in Coepiscopum, & post adeo profecisti vt in canem meum excreueris, accipe hanc peruersi contumaciæ tuæ pitacioli exigente causa prolixam responsionem. Cùm autem mihi vacauerit, succinctiùs de aliis peruersis & incompositis scriptis tuis, in quibus quædam mendaciter, quædam reprehensibiliter me reprehendendo, quædam fictè humiliter & verè superbè scripsisti, rescribam, & in illo scripto quia lego dixisse Dominum, Iam non irascar tibi amplius, quantũ mihi adhuc paret de huiusmodi altercationibus tibi scribendi finẽ imponã. De hoc quod dicis, quia dicunt de me homines, qualis est ille auunculus, qui talia suo nepoti scribit? dicãt & de te ipsi homines, qualis est nepos ab auunculo suo talis vt tunc erat assumptus, & talis, sicut nunc est in spiritali ac temporali honore effectus, qui talia sibi exigit ab inuito auunculo. ne talis ab aliis, sicut à nepote suo depingitur, æstimatus, per eum blasphemetur nomen Domini, & vituperetur ministerium eius. secutus Apostolum scribentem ad Corinthios contra se blasphemantes, & vilipendi ab aliis laborantes. Egit quippe doctor egregius, vt dum ipse qualis esset agnoscitur, & vita & lingua malè prædicantium eius prædicatione vilesceret. Illos videlicet commendaret si se absconderet. Cumque se non ostẽ-

deret, errori locum dedisset. Dicunt etiam ipsi homines de te, Qualis est ille nepos, qui talia contra suum auunculum & nutritorem atque ordinatorem machinatur, & quantum potest mali agit, & plusquam potest agere cupit; sicut tu in die magni iudicij manifestè videbis, si te antea inde non recognoueris, & dignis pœnitentiæ fructibus non emendaueris. Multùm me fatigas, & meritò; non imputetur tibi: sed fatigationem meam consolatur, quòd sicut tibi scripsi, dicit Gregorius: Et si Aethiops niger balneum intrat, & niger de balneo exit: tamen balneator denarium balnei sui non perdit. Timeo de te meo Alexandro, quod de suo dicebat Paulus; Alexander ærarius multa mala mihi ostendit, reddet illi Dominus.

Quæ Altfrido Transrhenensi Episcopo, vel cæteris quibusdam Episcopis scripserit.
Cap. XXIII.

ALTFRIDO Transrhenensi Episcopo scripsit quædam pro rebus sancti Remigij sitis in Thoringia, quas eidem cõmiserat, vt reditus ipsarum ipsi tempore opportuno dirigeret. Interdicens iuxta dispositionem beati Remigij, vt nemo

colonos ipſarum in ſuo præſumeret opprimere ſeruitio. Item quòd eaſdem res cuidam ſuo in beneficium dederit homini, rogans vt eidem homini ſolatium in quibuſcumque indiguerit, ferre ſtudeat. ADVENTIO Metenſium præſuli, ſuper quadam fidei quæſtione, de qua fuerat interrogatus ab ipſo. Item de itinere quod idem Aduentius Romã petiturus debeat incipere. Item de aduẽtu ſuo ad denunciatam à rege ſynodum pro memorata quæſtione tractanda. Item pro filio neptis ſuæ, quem eidem committebat.. Itẽ pro his quæ idem Aduentius ei mandauerat de Hincmaro Laudunenſi Epiſcopo,breuiter intimans quæ bona erga ipſũ geſſerit, & quæ praua ille contrà gerebat. Item petenti conſilium quid agere deberet Carolo in regnum Ludouici fratris ſui ſenioris ipſius veniente : ſignificans quid egerit ipſe, quando Ludouicus regnum Caroli peruaſerat, & quid eidem tunc agendum foret. Item pro accelerãda ordinatione Berardi Virdunenſis Eccleſiæ electi, & vocati Epiſcopi. Item pro excomunicatione Carlomanni, quã mittebat ei, ſignificans qualiter eandem tra-

ctare deberet. Item pro missis ipsius Aduentij, quos Romam direxerat pro causa Bertulphi Treuerensis Archiepiscopi, mirans cur sibi non significasset quid ei renuntiauissent. Item pro litteris Ludouici regis, quas idem Aduentius ei direxerat, & vt litteras, quas ipse domnus Hincmarus Ludouico mittebat, ipse prçfatus præsul ei aut mitteret, aut donaret. Item pro litteris ipsius Aduentij, quas ei miserat, intimans de aduentu Legatorum suorum pallium à sede Apostolica Bertulpho Archiepiscopo deferentium: exhortans etiam, vt de regum concordia laboraret; vnde quia semper laborauerit & laborare decertet, innotescit. & de mulo, quem sibi mitti petierat, quia hoc animal ipse dõnus Hincmarus nõ haberet, nec sedere soleret, & alia quçdam. Item pro excõmunicationis discretione, quia excõmunicatos significauerat à se quosdã malefactores Metensis Ecclesiæ, homines scilicet Vvalterij Comitis, & Lãberti: deposcens vt Apostolicã regulã & Episcopalẽ seruet in huiusmodi negotio patientiam. Item quo debeant ordine cõsecrati Metropolitanus atq. Diœcesanus

nus Episcopi. ERCANRAO Catalaunensi Episcopo, de quibusdam reprehendens quæ non libenter audiebat de illo: admonens & instruens qualiter se agere debeat, & vt monitis Apostolis diligenter attendat. Item pro cuiusdam villæ incolis, quos ab omni consolatione diuini ministerij irrationabiliter, propter quoddam homicidium non ab ipsis patratũ, remouerat, intimans quomodo nec caritatem, nec discretionis moderationem in hoc facto custodierit. Item pro absolutione cuiusdam ab eo excommunicati, pro quo Guntarius Coloniẽsis Episcopus eidem literas deprecatorias miserat, quas ille suscipere noluerat: ostendens qualem se erga delinquentes, & qualem erga recognoscentes Episcopus exhibere debeat. HILMERADO Ambianensi, pro quodam monacho, qui presbyterum & monachum in monasterio sancti Richarij occidit; pro quo domnus Papa Nicolaus litteras eidem domno Hincmaro direxerat, pœnitentiæ tenorem continentes. Item pro litteris Adriani Papæ quas ei pro quodam presbytero miserat, monetque vt Apostolicis obediat iussioni-

bus. Item pro quodam presbytero, qui ad eum clamauerat, quia pro eo quòd arma de cuiuſdam ebrij manibus, qui eum occidere volebat, extorquens proiecit & fugit, idem Epiſcopus ab eo & Eccleſiam ſuam & facultates eius tuliſſet. vnde redarguit eum quòd contra auctoritatem ſacrorũ canonum erga præfatum egerit presbyterum: mandans quid fiendum & quid iuxta canonicam ſit auctoritatem de hoc obſeruandum. Item redarguens eum quare in torpore negligẽtiæ requieſcens prauorum conſiliis vteretur, cùm & ætate & corporis infirmitate ad finem vitæ vrgeri videretur: oſtendens ei ex ſanctarum monitis ſcripturarũ, quibus trãſgreſſionibus inueniretur obnoxius. Item pro quodam presbytero, mandans & interdicens auctoritate Metropolitana, vt nullum præiudicium ei faciat, ſed ad ſynodum conuocatam die denunciata ſibi occurrere ſtudeat. Item pro hac eadem re, intimans quia ſi non occurrerit ad ſynodum ſecundum præceptum Papæ, quod ſynodus de eo iudicauerit in ipſum ſit exequendum. ISAAC Lingonenſi, pro quodam regio milite ab ipſo excō-

municato, suadens vt mitiùs erga eum ageret propter instantem de infestatione paganorum necessitatem: notificansque qualiter ipse agere soleret in talibus excõmunicatorum caussis, & quia illud anathema non duret ampliùs, nisi quandiu homo in peccato perseuerat. Item pro nepotibus ipsius qui apud eundem dõnum Hincmarum nutriti fuerant, & alia quædam. HVNGARIO Episcopo, pro excommunicatione Balduini qui Iudith viduam regis filiam sibi furatus fuerat in vxorẽ. vnde & ab Episcopis huius regni fuerat excõmunicatus. Hortatur autẽ eũdem Hungarium, vt admoneat Roricum Normãnum, nuper ad fidem Christi conuersum, ne recipiat eundem Balduinum, neque præsidium ferat: sed & si cæteri Normãni per eius consilium, vt audierat, post conuersionem ipsius istud regnum deprædati fuissent, hoc digna pœnitentia emendare studeret. FVLCRICO Episcopo Trecassino, Ecclesiæ Remensis alumno, gratias referens pro epistolis quibusdã Augustini ab eo missis sibi, & de libro Didymi, quem sibi Fulcricus mitti petebat, ac de Ecclesiis monasterij Orbacẽsis,

admonens eum, ne contra matrem suam, Ecclesiam scilicet Remensem, & patronũ suum sanctum Remigium aliquid peruersè agere præsumeret. ODONI Beluacensi, quem filium carissimum sæpe vocat, multa fidenter scripsit. Pro epistola siquidem Adriani Papæ, quam sibi miserat super appellatione cuiusdã presbyteri ex Ambianensi parochia, vt assumat idem Odo pro hac laborem, quatinus Hilmeradus Episc. Papæ iussis obediat, & qualiter scripta, quæ presbyter idẽ Roma detulerat, prudenter tractare debeat. Itẽ pro quibusdam regis hominibus inter se discordantibus, vt commoneat eos ad pacem venire, indicetque ipsis, quòd nisi hoc egerint, ab eodem domno Hincmaro excomunicandi sint. Itẽ pro synodo, quam rex præceperat habendam non in tempore congruo, petẽs consilium quid inde agere debeat: rogans etiam sibi remandari quid rex responderit de illis hominibus, quos se significauerat excommunicaturum: & de aliis necessariis causis. De quibusdam quoq. scriptis, & Græcorum quæstionibus, & homiliis beati Petri, cæterisque rebus. Item de respon-

ſionibus ad obiecta Græcorum, quas idē Odo colligens deſcripſerat, & domno Hincmaro miſerat. Vnde Deo gratias refert, quia ſe, ipſumque vno ſpiritu potatos inuenit; & quid de his ſibi videatur ſimul conferendum eſſe ſignificat. ſed & apud regem ſuper eum excuſatū fieri rogat, qui tunc in eius ſeruitium diuerſis infirmitatibus detentus abire non potuerit: rememorans etiam de diſcordantibus, vnde iam mandauerat, vt eos ad pacem redire moneret. laudans eum quòd de his quæ litteris ſuis ei ſignificauerat, vt Deum & fratrem diligens, ſtudiosè ac epiſcopaliter egerit, & vt regem commoneat inde miniſteriū ſuum facere rogat. ſibi quoque reſcribi, de quibuſdam, quæ inter ſe & regem verſabantur. quædam etiam intimans, quæ ſecretò Ioanni Epiſcopo notificaret de ſynodo tunc vt rex iuſſerat non agēda; & quare tunc conuocari non deberet. addens de quibuſdam quoque ſcriptis, quæ illi remittebat, vel quæ ſibi mitti poſcebat. Item de ordinatione Vvilleberti, cui rex Epiſcopium Catalaunenſe dederat, ne in ipſius ordinatione ab ordine debito declinaret,

intimans quòd irrationabiliter Catalaunenses post obitum sui Episcopi de sua ipsa necessitate fecerint, & quòd ad regem litteras suas pro electione præfati Vvilleberti miserint, decretum verò suum ad Archiepiscopum, sicut mittere debuerant, vt inde quæ agenda essent canonicè ageret, non miserint: insinuans qualiter inde ritè facere debuissent, sed quia non fecerant, quid exinde cautiùs agendum sibi videatur, edisserit, & prudentèr attendendum mandat, vt regularis electio fiat, & postremò sicut ipsius prudentiæ meliùs inde videretur, hanc ita disponeret. Item de causa parochiæ ipsius Odonis, quæ inter ipsum & Rothadum Suessonensem Episcopum ventilabatur: simulque de presbytero, qui epistolam Papæ Roma detulerat, vt regem admoneat, modificans eius animum, ne contra Dominũ aliquid faciat in Ecclesia Dei, vel Episcopali ordine: nõ pro Hincmaro nepote suo se tantùm id dicere asserens, quantum pro ipso seniore suo rege, ne ipse taliter peccaret, vnde æternaliter periret. Item de correctione epistolæ suæ, quam illi pridem miserat ab

imperito ſcriptore corruptam, & de his quæ obiiciebantur Hincmaro ſcandalizatori ſuo. Item de litteris, quas pro eodem Hincmaro regi mittebat, vt ipſe Odo eas illi porrigeret, & qualiter eas receperit, vel his annuerit, ſed & de aliis ſibi ſciendis petit litteris ſibi remandari. Item de cauſa Erpuini Epiſcopi, qui ad condictam ſynodum venire non valebat, vt cauſam ipſius Odo inter eius perſonam & accuſatores eius exequi ſtuderet, & ſi ad integrum id agere non poſſet, eundem Erpuinum & accuſatores eius ad ſynodum apud Piſtas agendam abire commoneat. Item de litteris ſibi ab Odone miſſis, in quibus compererat inſurgere quoſdam monachos contra ſacram auctoritatem, & de priuilegiis Corbeienſis monaſterij. Item pro itinere ſuo ad regem. Item gratias referẽs Deo, pro ſatisfactionis & correctionis dulcedine, qua in litteris ipſius Odonis multam recognitionis eius de his vnde redarguerat eum reperit benignitatem. Item pro electione Sueſſorum Epiſcopi poſt obitum Rothadi. Item pro conuentu ſynodali ſuper reſponſione ad epiſto-

lam Adriani Papæ. Item pro litteris regis, quibus præceperat Episcopos regni à dõno Hincmaro conuocari, vt prohiberent filium ipsius regis Carlomannum à præsumptione cessare, quam criminabatur contra patrem exercere. Item pro orditione Ansegisi Remẽsis Diœceseos monachi in Episcopatu Senonico. Item pro libello historiæ de ortu S. Mariæ, & homilia B. Hieronymi de asſũptione ipsius Dei genitricis, quæ quidã monachus Corbeiensis monasterij non esse recipiẽda contẽdebat. Ad quæ respõdet idem domnus Hincmarus, præfatam historiã nos habere ad lectionem, non ad proferendum auctoritatem: homiliam verò eandem à sancto Hieronymo asserit Catholicè dictatam, sicut & stylus & cautela sensus, & intellectus, & alia certa iudicia monstrãt, & certè personæ, per quas de partib. orientalibus tempore certo delata ad regiones nostras peruenit, fidem faciunt. Subiungit quoque de libello ipsius Odonis contra obiectiones Græcorum, quædam se in eo commemorans adnotasse, quæ retractanda & corrigenda forent. Item per ordinatione Hedenulphi se-

cundum iussionem Ioannis Papæ ad Episcopatum Laudunensem diu pastore vacantem. Item pro ratione Lunæ paschalis, & lectione quam Adalardus abbas inde composuit. Item pro eadem re, gratias agens Deo pro sollicitudine ipsius Odonis, qua studuit inuestigare mysticā paschalis solemnitatis obseruationem, & cætera. Item pro suo itinere ad Concilium Papæ Ioannis, vt ad id ipse quoque venire festinet. Itē de inquisitione ab ipso Odone & præfato Hedenulpho tractati iudicij Auriniaci monasterij pro regimine Ricoaræ abbatissæ, quæ cōtra leges idem vsurpauerat monasterium. monetque vt suggerat regi, ne ageret inde qualiter alienis peccatis implicaretur. Idem de itinere suo non ad regum terrenorum præsentiam, sed ad regis æterni iudicium, ad quod iam se festinare per continuas indicat ægrotationes. Item pro ordinatione Hetilonis, quem plebs Nouiomagensis sibi elegerat ordinandum. Aliaque nonnulla eidem sæpe direxisse reperitur scripta. HILDEGARIO Meldensi Episcopo pro parochianis ipsius quibusdam, qui homicidia in Remensi perpetrauere

parochia scribit, exhortans vt eos saluare quocunque valeat consilio & auxilio procuret, adiuturum se spondens, vt ad pacem venire queant. Scribit quoque ad eundem quendam de iudicio aquæ frigidæ libellum. IOANNI Cameracensi petenti commendatitias sibi dari Romam proficiscenti litteras, ex nomine domni Hincmari Adriano Papæ offerendas, rescribit quòd si redditurus obsequium Cęsari Romã velit ita pergere, vt obsequio Deo debito Cæsaris contrarium non esset obsequium, canonicas libenter ei litteras tribueret: sin autem pro causa Lotharij regis, quæ inter eum & ipsius vxorem diu ventilata fuerat, quoniam commendatitas in hac re dare litteras non valebat, reprehensibiles dare non audeat, quia nec debeat: præsertim cùm nuper domnus Adrianus litteras ei suæ auctoritatis per Actardum Namnetensem Episcopum miserit, in quibus significauerit se certamina, quæ sedes Apostolica per antecessores suos Benedictum & Nicolaum in hac causa certauerat, sequi, monens eum, vt quod super

hoc negotio gestum est, nullatenus eneruari consentiat, intimansque qualiter excommunicata fuerit Vualdrada. Addit etiam, quòd sine consilio Coepiscoporũ litteras ei dimissorias maximè pro re incerta dare nequiret. Item de obitu Lotharij regis, exhortans vt sine dilatione ad Carolum regem veniat. Item pro quodam presbytero Cameracensis parochiæ, qui seipsum castrauerat, frequenti monitus id agere visitatione, nesciens quid inde sacri decernerent canones: consiliũque dat monens, vt diligenter inuestigetur, quibus sit modis admissum, & interim per indulgentiam presbyter idem maneat in ordine suo, donec in prouinciali synodo quid exinde tenẽdum sit inueniatur, quod nec præceptis Euangelicis cõtrarium, nec decretis sanctorum reperiatur aduersum. Item gratiarum referens actiones pro beneficiis sæpe sibi ab eo impensis: petens vt requirat sermonẽ sancti Augustini de lapsu monachi & viduæ, ac sibi ad transcribẽdum mittat, vel transcribi faciat, & ad proximam synodũ sibi afferat. Expositionẽ quoque Bedę

in Prouerbiis Salomonis ad eandē synodum sibi deferri petens. Intimat etiam, quòd Papa Romanus Carolo regi & Episcopis ipsius regni quædam mandata direxit, de quibus in synodo sit necesse tractari. vnde & rex Metropolitanis regni sui litteras miserit, præcipiens, vt Coepiscopos suos ad eandem conuocarent synodum. Item pro parte decimæ, quam sibi significatum fuerat, ab antiqua regia capella tulisse, & alteri quam nouiter sacrauerat addidisse: quod quia contra regulas esset, emendare, si sit actum, suadet. Item pro quodam presbytero, qui ad sedem Remēsem proclamauerat, præiudicium se pati quæstus ab eodem Præsule suo, interdicto sibi cum rebus suis officio quoque sacerdotali, nec sponte confesso, nec regulariter conuicto, pro tumultu & homicidio perpetrato, vbi interfuerat & inuitus arma defendendo se sumpserat, hominemque vulnerauerat, non tamen eum qui occisus fuerat: in quibus litteris ostendit ex auctoritate sacra quid discretionis sit in huiusmodi causa tenendū, & quę sacrorū canonum sint adhibenda capitula. Scribit ad eundem & alia quædam.

RAGENELMO Nouiomagẽsi, pro quodam presbytero qui ei litteras ab Adriano Papa detulerat, præcipientes vt si Episcopis idem quod iniustè fuerat actum circa eundem presbyterum corrigere differret, post primam & secundam admonitionem domnus Hincmarus hunc Ragenelmum canonica vsque ad satisfactionem percelleret auctoritate. Vnde & litteris eum monet, vt iussis obtemperet Papę, & quare vel ipsi vel aliis quibusdã Episcopis talia venire solerent ab Apostolica sede mandata, declarat: quia scilicet in iudicandis subditis regularem non sequãtur tramitem discretionis, & quoniam ad auctoritatem Metropolitanam interrogando atque obediendo recurrere negligant. Item pro visitatione Morinẽsis Ecclesiæ post obitum Hunfridi Episcopi iuxta dispositionem regis. Item pro Rothado quodam ipsius Episcopi amico, qui sua quæ illius commiserat fidei se fraude perdidisse querebatur: consilium dans quid inde faceret, ne ad synodalem sententiam perueniret. VVILLEBERTO Catalaunensi rescribit ad ipsius consulta pro Gangulpho Comite. vt de his quæ

contra eum se fecisse vel negabat quædã, vel cõfitebatur aliqua, iuxta præceptũ Apostolicũ leniter ageret, quatinus in hoc legẽ Christi, caritatẽ scilicet adimpleret, & ad satisfactionem dilectionemq. sui vtcumq. posset, & industria eundẽ Comitẽ prouocans, illi suam clarescere benignitatem permitteret: decens enim esse, vt primordia sui sacerdotij deuotione atq. dilectione commendaret. Item pro quodam presbytero transgressore, vt secundum beati Gregorij monita de ipsius absolutione faciat, iuxta propheticã de confessione pœnitentis, & Apostolicam de iudicio & misericordia sententiam: præmissum verò Comitem, quem significauerat iam de culpa sua ex integro se recognoscere, patris illius, qui filium prodigum lętus recipit, benignitatẽ sequens, benignè suscipiat, & Vicecomitem pacis inter eos procuratorem tantò benigniùs admitteret, quanto Dei esse filium pro Euãgelij veritate recognosceret. Item pro duobus vasis salariis, quæ rex sancto Stephano mittebat, & aurea cruce cum sanctorum reliquiis, quam regina delegabat altari eiusdem sancti. Item pro inquiren-

da causa, iuxta regis mādatum, quæ versabatur inter Episcopos Odonem & Rothadum. Item pro ordinatione Arnoldi Tullensis Episcopi, vt eat obuiam pro hoc Aduentio & Berardo idem petentibus, ad eandem scilicet ordinationem celebrandam in pago Metensi secundum regis iussionem. Item cum Odone, vt loquantur simul apud regem pro synodo prouinciali conuocanda. Item cōsulenti si de monacho necessitate cogente valeat archidiaconū constituere. Item pro quodam homine suo ab ipso excommunicato, quem quia irrationabiliter audierat ligatum, monet diligenter absolui. Item pro synodo Ioannis Papæ domno Hincmaro ab imperatore Carolo missa, quam idem Vvillebertus transcripserat. Iubetq. vt ad vicinos sibi Episcopos Berardum & Arnoldum eandem transmittat. & cæt. Sed & alia quædam scribit eidem, HILDEBALDO Suessonensi, pro quadam Ecclesia, de qua contentio agitabatur inter ipsum & Odonem Beluacensem Episcopum, quam rex destrui præcipiebat. Item pro ministris Orbacēsis monasterij ordinandis, & de quibusdam fra-

tribus, qui ab eodem monasterio irrationabiliter exierant, reuersique postea recepti fuerant. Item pro quibusdam presbyteris ex monasterio sancti Crispini, de quibus domnus Ioannes Papa eidem domno Hincmaro scripserat, & de quibus diffinitum fuerat, vt extra claustra monasterij non pergerent, vt eadem censura eis paternè temperetur. Item pro ordinatione Hadeberti ad Episcopatũ Ecclesiæ Siluanectensis. Item pro litteris Ioannis Papæ à quodam criminato presbytero delatis, quas à sacris canonibus & sanctorũ decretis patrum manifestè discordare commemorat. vnde & qualiter agendum sit, dat vtile consilium. Item vt secum simul ad præsentiam Ioannis Papæ pergeret, qui Trecas pro quibusdam caussis diffiniendis aduenerat. Item pro constitutione regum, filiorum Ludouici, vnde mandauerant ei Episcopi, Abbates, & Comites, qui cum ipsis erant, vt ad eos litteras & missum suum dirigeret: quod & fecit, mandans huic Episcopo, vt ad eos proficiscens quæ Deo inspirante inuenerint votis & orationibus prosequatur. Item cum Vvaltero, Gisleberto &

An-

Angeluino Episcopis, vt conuenirent secum ad peragendam iussionem præfati Papæ Ioannis inter Hedenulfũ & Hincmarum Laudunensis Episcopos cũ sacrorum obseruatione canonum. Item exhortatoriam ad eundem Hildebaldum corporea infirmitate detentum, in qua iuxta petitionem litterarum confessionis illius, absoluit eum reconciliando, licet per absentiam corporalem: & alia nonnulla scribit ad ipsum. OCTVLFO Trecassino, de reliquiis sanctorum, quas ille significauerat ostensis mirabilibus se reperisse, qualiter easdem disponat: & de Ecclesia sancti Petri, quam restruere tractabat, qualiter ageret: ac de infirmitate vel euasione sua: & cætera. Item de villis Boletico & Fago, quæ debitas presbyteris decimas recusabant dare, quid esset agẽdum. Item pro mandatis Papæ Ioannis de Hincmaro Laudunensi ad eundem Octulfum ab ipso Papa directo, quid illi sit obseruandum. VVALAE Metẽsium pręsuli, ad litteras quas illi direxerat pro documentis vitæ pastoralis, & confæderatione fraternæ vnanimitatis, atque de repentina ipsius prouectione, vt confor-

tabilia sibi verba remandaret expetenti. Item pro quodam presbytero, cui domnus Hincmarus quasdam res Remensis Ecclesiæ coniacentes in Vosago commiserat, qui eas malè tractauerat, & nonnulla contracta fuerant ex eisdem rebus in potestatem Metensis Ecclesiæ. Item pro consilio quod ab eo petierat, de contentione quarundam rerum quæ versabatur inter Metensem & Treuerensem Ecclesiam, & de pallio à sede Romana sibi obtento, vnde Archiepiscopus ipsius litteras Papæ suscipere noluit. Item pro ordinatione Virdunensis Episcopi, quē post obitum Berardi contra regulas prouehi compererat. hanc epistolam suam sacris institutionibus instruens, & qualiter ordinandus vel non ordinandus sit Episcopus, diuinis autoritatibus ostendens. Alia præterea quedam HEDENVLFO, quem post Hincmarum Lauduni ordinauerat Episcopum, pro quibusdā diaconis, quos ei dirigebat ad sacerdotium prouehendos. Item pro quodam orphano, cui suā afferebat idem Episcopus hæreditatem, & alia quodā. ARNOLDO Episcopo, pro quibusdam qui homicidium perpetraue-

rant in Remensi parochia, & pacem obtinere non valebant, sed pœnitētiam facere quærebant, quam in hac parochia non poterant agere, quid de ipsis obseruandū foret. Item pro consilio quod petierat sibi dari super aduētu Ludouici Transrhenensis, & quid ipse dominus Hincmarus eidem regi eum ad se venire iubenti remandasset. FRANCONI Episcopo, pro litteris cōmonitoriis, quas iussione regis mittebat Hugoni imperatoris Lotharij nepoti, rogans vt & idem Franco missum suum talem cum ipsius misso mitteret, qui eum saluū ducere & reducere posset. Item pro Eurardo, quem communē suum & ipsius filium vocat, & vt pro eo apud Ludouicū regem Transrhenensem & reginam intercedat, obsecrat: & cætera. BERNONI Catalaunensi, pro Nouiomagensis Ecclesię missis, qui ad se post obitum Rainelmi Episcopi sui venerāt, vt eos idem Berno ad præsentiam regum perducat, & eisdem regibus litteras huius domini Hincmari relegat, & intelligere faciat, & pro hac causa tam apud reges quàm apud palatinos secundum mi-

nisterium suum intercedere satagat. Item pro electione pastoris præmissæ Nouiomagensis vel Tornacensis Ecclesiæ: & quia formam visitationis, vel electionis Adalberno Episcopo & eidem Ecclesiæ transmiserit: monens vt petat reges & Hugonem abbatem, vt quantocius sibi litteræ à regibus super hac causa mittantur; quia ipsa Ecclesia sine detrimento diu vacare pastore non poterat. Item pro eadem re, & aliis quibusdam. ADALBERNO, pro visitatione præfatæ Tornacensis Ecclesiæ, vt eidem suam visitationem sollerter impendat, & frequenter electionis formam clero plebique relegat & inculcet, ne per ignorantiam ab eadem forma in aliquo deuient. Item pro electione pastoris ipsius Ecclesiæ, & quia multi laborarent, vt non per ostium intrarent, non timentes neque verecundantes fures fieri & latrones, & quia mandandus sit ad præsentiam regum; quò cùm perrexerit loquatur secum, vt qualiter hinc de cętero sibi sit agendum simul considerēt. & cætera. Item pro querimonia & proclamatione cuiusdam presbyteri eius parochiæ, ostendens qualiter Episcopi ru-

ſticanarum parochiarum Eccleſias diſponere debeant & gubernare: monens, vt legat ſæpius homiliam beati Gregorij ex Euangelio, Deſignauit Ieſus & alios lxxij. Regulas quoque paſtoralis eiuſdem beati Gregorij, cum ſacris canonibus frequentius relegat, vt quæ ibi ſequenda leguntur viriliter exequantur, & quæ cauenda inueniuntur, ſollicitè caueantur. HETILONI Nouiomagenſi, vt in adiutorium & fidelitatem regum & orationibus & auxilio quo potuerit ſatagat, ſignificans in magna ſe tribulatione vallatum à barbaris eſſe, & quòd cæteris omnibus deprædatis tanta quærebatur pro ciuitate redemptio, quantam explere non valeret. Item quia Ludouicus rex Germaniæ mandauerit illi, vt iret ei obuiam: quod tamen non eſſet acturus in cippo infirmitatis detentus: mandans huic Epiſcopo, vt & per ſe & per eius cōmiſſos precibus inſiſtat pro pace & defenſione Eccleſiæ, & ſi aliquid vtilitatis contra paganos facere potuerit, agat cum primoribus regni quantum valuerit. De incenſis quoque monaſteriis, quod ille mandauerat ſe dolere, & de his quæ nec-

dum erant incensa satis formidare. SIGEMVNDO Episcopo, de reconciliatione pœnitentium, & aliis ad sacrum ministerium pertinentibus, de quibus Hildegarium Episcopum significat se instruxisse. Item pro benignè tuendis ac tractandis subditis, commemorans eum de corporali medico spiritalem à Deo factum. Item ad interrogationem eius, quid ipse scientię requireret à presbyteris suæ parochiæ. EPISCOPIS ad synodum Suessionis ex iussione regis Ludouici Transrhenēsis conuenientibus, legatum suum sacerdotem quendam dirigens, & pro infirmitatis impossibilitate semet excusans quicquid fauente Domino secundum canonicam institutionem & Episcole ministerium iustè & rationabiliter æquitate dictante decreuerint, eorum decretis se annuere profitens: quicquid vero sacris canonibus poterit obuiare, & à recta fide ac æquitate & iustitiæ tramite valuerit deuiare, se in nullo assensum præbere, nec vt idem vicarius eius assensum præbeat vel coactus annuere. EPISCOPIS Diœceseos Ecclesiæ Senonicæ scribit pro electione Ansegisi Remensis

Diœceſeos monachi ad Epiſcopatum Senonicum, conſenſum ſuum in ipſius adhibens ordinatione. EPISCOPIS quoque totius regni primoribus, commonẽs & exhortans eos intemeratam fidem regi ſuo Carolo conſeruare, quando idem rex Romã perrexit. Item Epiſcopis, Abbatibus, Comitibus, & cæteris Dei fidelibus ad quoddam collegium conuenientibus, quò ipſe corporis infirmitate præpeditus abire non valuerat, gratias agens Deo pro quibuſdam primoribus regni, qui ab Epiſcopis aliquantulum diſſenſerant, at tunc gratia Dei largiẽte beneplacitæ ſint vnanimitati cõiuncti. Significãs per has litteras, & miſſum Eccleſię ſuæ cõminiſtrũ, ſe de bonis eorum ſtudiis ac diſpoſitionibus congaudere, ſuadẽſque vt ſecundum ſapientiam eis à Deo datam diuinis obedientes præceptis, remotis priuatis ſtudiis, & indebitis cupiditatibus, ac noxiis contentionibus, primum quæ ad generalitatis ſalutem, pacem & vtilitatem pertineant, inquirant, & exequi procurent. adnectens ſacras auctoritates de veſte Chriſti, quæ eſt Eccleſia Dei, hortanſque vt ſeipſos tota virtute armantes

iuſtitiæ zelo erigant, & iugum oneris matris eorum Eccleſiæ, ac virgam exactoris eius confringant, & vincula colli filiorum eius diſſoluāt: ſiqui ſint oppreſſi manum alleuationis porrigant: ſi qui fortè deprauati cupiditate vel gratia, ad vnanimitatem gregis Dominici reducere ſtudeant. amplectantur conſilium beati Gregorij, cæterorumque ſanctorum patrum: & ipſe quoq. quod illi ad pacē populi Dei & iuſtitiam procurandam decreuerint, votis & obſequiis, quātum Dominus donauerit, proſequetur. Subiungit quoq. ſacras auctoritates de canonicè promouendo vel eligendo Epiſcopo.

Quæ Abbatibus quibuſdam ſcripta direxit. Cap. XXIV.

ALiis quoque diuerſis perſonis tam clericis quàm laicis, honeſtis etiam feminis, diuerſa pro vtilitate cuiuſque reperitur ſcripta direxiſſe, nemini adulando parcens, ſed commoda cuiq. pro rei opportunitate ſuggerere ſatagēs. LVDOVICO abbati ſuo litteras miſit pro repetēdo corpore ſancti Deodati, quod quidā

Giſo cupiditate rerũ ipſius ſancti ductus, ex Diœceſi Remenſi furtim transferri fecerat in Pariacenſem parochiam, inconſulto Epiſcopo. Aſſerit autem in his litteris ſe nemini, neque ſibi vel proprio ſuo ſanguini, contra diuina parcere iura. Sed & indignantem pro his Abbatẽ iterum litteris monere non deſtitit, hortans & admonens, vt Eccleſiaſticis regulis ſatisfacere procuraret. Item pro quodam nepote ſuo, quem commiſerat ei, & pro rebus à rege per diſpoſitionem ipſius domni Hincmari monachis ſancti Dionyſij traditis. HILDVINO abbati pro epiſtola regis Caroli, & miſſo ſuo cum litteris ad imperatorem Lotharium perducendis. In quibus ſe quædam de ſalute ipſius imperatoris ſuggerere manifeſtat, vt emẽdet quæ ipſi notificat emendanda, & de cenſu ſoluendo ex villa Dudeciaco. Item ſimul cum ſynodo Epiſcoporum apud Cariſiacum habita, ſcribit Hilduino Caroli regis Archicapellano, & pro Eccleſia Lingonica, quã Vulfadus Eccleſiæ Remenſis alumnus contra canonica occupauerat decreta. Vnde ſuggeſſerat eadem ſynodus regi, vt alterum ad regen-

dam præfatam cõstitueret Ecclesiã,& rex iusserat vt Episcopi quęrerẽt talẽ qui posset in Episcopali ministerio eidẽ Ecclesiæ proficere, eorumque vota in Isaac ipsius Hilduini discipulum conuenerant, obsecrantes huius in hoc Hilduini consensum & deprecationem ipsius pro eo apud regem. BRVNVARDO abbati, pro rebus sancti Remigij vel colonis Remensis Ecclesiæ in Thoringia constitutis. ADALARDO abbati, de amicitia inter ipsos, & qualiter debet esse verus amicus. GRVNOLDO abbati, pro Sigeberto fideli suo, vt res eius quæ coniacebant in regno Ludouici, in sua dominatione & tutela commendatas susciperet: & vt regi Ludouico suadeat, ne peruersorum credens consiliis, in talia se vlteriùs immittat, qualia contra fratrem suum Carolum tunc egerat: vnde tale dedecus ipsi acciderat, quale non accidisset, si exhortationi huius domni Hincmari acquiescere voluisset. TRANSVLFO Corbeiensi cum fratribus sibi subiectis, pro quodam fratre, qui præsumptiuè abscesserat à monasterio: quem à rege receptum in gratia præceperat idem

pontifex ad monasterium festinè reuerti, pro quo rex rogauerat, vt mandaret quatinus in monasterio pacificè susciperetur, donec eius conuersationis modus à rege & eodem Episcopo tempore opportunò disponeretur. Item ad eosdem, gratiarũ referens actiones pro impensa sibi ab eis benignitate, memorans se plurimum in eorum orationibus confidere, & eis deuotum existere, commonitoriaque salutis eis dirigens hortamenta, vt quique in ipsis nauẽ dominicę gubernationis susceperant regendam, contra insurgentium tempestatum impetus impigra sollicitudine dirigere studeant, & vt in persecutione imminenti paganorum quacumq. recedendum sit, à bono proposito non recedant: & cætera. ITEM Hilduino, vt certare procuret apud regẽ prò electione canonica Ecclesiæ Morinensis concedenda, quia & ipse hoc agere satageret quantum posset. ADALGARIO abbati, gratias referens de orationibus ab ipsò & fratribus sibi commissis Deo pro se oblatis, & de benedictione donorum ipsius Abbatis, commemorans etiam de rebus Ecclesiæ Remensis in Thoringia sitis;

quas cuidam Amalrico commiserat, sed ipse malè abusus eis diuinum proinde iudicium susceperit: quasque idem Abbas sub censu sibi dari petebat: sed idem dōnus Hincmarus id agere sine clericorum suorum consilio renuens, mandat vt easdem ad custodiendum interim suscipiat, & descriptionem earundem sibi mittere studeat: postea quod cum Ecclesiasticorum consilio ministrorum rationabilius considerauerit, ei remandaturus sit. Item pro eadem re post missam sibi descriptionem, significans insuper, Ludouico regi se pro hisdem rebus litteras misisse: petendo quoque, vt ei solatium ferret quatinus ipsas ordinare quietè valeret. sed & Popponi cuidam, compescendo eum ab harum inquietatione rerũ. Familiæ quoque in eisdem rebus consistenti, litteris mandans quo eidem Abbati obedientes in cunctis existerent. ANASTASIO venerabili abbati ac bibliothecario sanctæ Romanæ Ecclesiæ, gratiarum referens actiones pro benedictionib. sanctissimis sibi per Actardum Episcopum directis: suas eidem quoque Abbati mittens munerum benedictiones. Quædam etiam

opuſcula ſuo labore confecta ipſi delegans. Item pro beneficiis ſibi ab eo collatis, & vt ſuggeſtionem ſuam domno Papæ acceptabilem faciat, & de memoria benedictionis, quam dirigebat ei. GREGORIO eiuſdem Romanæ Eccleſiæ nomenculatori, & apocriſiario, aſſerens quòd præfatus Anaſtaſius multa bonitatis inſignia ſibi de ipſo ſuis litteris intimauerit: & quòd magnam fiduciam in ipſius habere poſſet amicitia ſynceriter mandauerit: vnde & petit, vt iſdem Gregorius ſe inter fideles amicos ſuos tenere dignetur. GVNTARIO abbati, pro quodam irreligioſo monacho, quem de monaſterio irreuerenter proprio libitu recedere ſiuerat. vnde valde reprehendit eum, oſtendens ex auctoritate regulæ, quòd ita non debuiſſet eum dimittere: monetque vt cum miſſo regis perquiratur & comprehendatur, atque in monaſterium reducatur, & in arctiſſima cuſtodia retrudatur; eiuſque culpæ deſcribantur; ſibique deſcriptio ipſa cum proprij Epiſcopi litteris dirigatur, vt ſecundum ſacras regulas cum conſilio Coepiſcorum de ipſo decernat. GOZLINO, pro Bernardo ne-

pote ipsius, qui seditionem contra regem moliri ferebatur, hortans vt ab hac intentione studeat eum reuocare, & vt ipse Gozlinus pro nullo carnali affectu à recta via declinet: fratrem quoq. suum Gozfridum commoneat, vt ambo memores parentum suorum à fidei synceritate non degenerent. Item, quærendo cur ad se missum vel litteras non dirigeret, vt facere solitus fuerat, exhortans vt id frequenter pro mutua dilectione atque cõsolatione facere studeat. Itẽ, significans quomodo de dilecto filio ei Goslinus idem factus sit inimicus, & adhuc carum filium eundem nominat, & iniurias sibi ab eo illatas non solùm patienter, sed & libenter se ferre depromit, ac petit, vt reminiscatur, quia Remensis Ecclesia eum regenerauerit in Christo, tonsumque in clericum sub religione nutriuerit & docuerit, de captione paganorũ redemerit, ad gradus Ecclesiasticos vsque ad diaconatum peruexerit, plurimorum monasteriorum per concessionem regum Abbatem constituerit. Contra quæ ille potentia eleuatus, seditionem quæ in hac Ecclesia vel in isto regno malè grassabatur excitaue-

rit, quibusque similia gesserit, & quantis malis obnoxius sit, prosequendo manifestat; obsecrans vt eorum reminiscatur, & vocem Domini se reuocantis audiat, animæq. suæ misereatur, vt salutem consequi mereatur. Item, pro correctione ipsius, Deo gratias agens & orans, vt confirmet Deus quod operatus est in eo, & det illi & velle & perficere quæ sibi sunt placita pro bona voluntate. & cæt. quædam. GRVNHARIO abbati, pro rebus sanctæ Mariæ, & sancti Remigij in Aruernico pago sitis; quas interdixerat Bernardo Comiti, mandans huic abbati, vt eas describeret, & earum descriptionem sibi deferret. ADALGARIO vocato Episcopo, pro rebus Remensis Ecclesiæ in Aquitanis partibus coniacentibus, quas Bernardus Tolosanus comes occupauerat, & quia pretio eas obtinere non potuit, deprædatione pessundedit, donec Deus inde suum iudicium exercuit: quasque idem domnus Hincmarus Agilmaro Episcopo commiserat: quando etiam de incestis & vsurpatoribus rerum Ecclesiasticarum libellum, iubente rege, ipsi Episcopo dederat. Mandata quoque pro

eiſdem rebus ad eundem Epiſcopum data huic dirigit: & vt cum eodem iſte quoque participato conſilio pro ipſis rebus ſatagat, hortatur, quoſdam deſignans pagos, in quibus eædem res coniacerent Aruernicũ videlicet, Nigrummontẽſem, Lemouicum, & Pictauum. In aliis quoq. pagis, quorum non meminit, ſed ab hoc requiri atque deſcribi, ſibique ipſam deſcriptionem mitti petit. LAMBERTO quoque, quem vnicè dilectum ac viſceralem filium ſuum memorat, admonens & exhortans qualiter agere debeat erga illos, inter quos conuerſabatur, & qui eum electuri eſſe videbantur ad Epiſcopatum Metenſem: præcipuè monens peſtem ſimoniacæ hæreſeos in omnibus præcauere, Quia proficere, inquit, in Eccleſiaſtico gradu non poterit, qui ad hoc vt hæreticus fiat, promouetur. Suadet etiam, vt regulam paſtoralem ſancti Gregorij feſtinanter legat, ac mente recondat, & ſecundum eandem regulam ſe interiùs & exteriùs in viam, qua ad Epiſcopatum peruenitur, dirigat, & per quam in Epiſcopatu ad vitam æternam tenditur, corrigat. Significans ſe amicis ſuis tam Epi-

ſcopis

ſcopis quã comitib. regni Lotharij pro eo litteras dirigere, fidem facere quia de cõſiliis & ſalubribus ipſius exhortationibus non deuiabit, petitque ne mendacem ſuper his apud amicos eum faciat. HVGONI Abbati, pro electione Nouiomenſis Epiſcopi poſt deceſſum Ragenelmi, petẽs vt hortetur reges Ludouicum & Carlomãnum, quatinus voluntatẽ Dei & anteceſſorum ſuorum conſuetudinem in hac cauſa conſeruent. Notificat etiam illi obitum Hincmari nepotis ſui Laudunenſis Epiſc. rogans vt pro eius animæ remedio per ſubiectos ac familiares ſuos Domini miſericordiam deprecari ſatagat. Item vt præfatis regib. neceſſarios cõſtituat nutricios, quia nimis iuuenem habebãt conſiliarium, & de his quæ ſibi iidem reges pro cuſtodienda Tornacenſi parochia mandauerant, & quid ipſe ſuper his egerat, quidve illi poſtea remãdauerint, vel quid ipſe reſcripſerit eis nolentibus aſſenſum præbere ſuper electione canonica præfatæ Nouiomenſis Eccleſiæ: & quia ipſe nihil inde aliud egerat, niſi quod per triginta & quinque annos in huiuſmodi negotio ſolitus erat. Et quid ſibi mandatum

postea ex parte regum vel ipsius Hugonis in hac causa per Vvarinũ clericum fuerit, quasque litteras deinde præfati reges eidẽ miserunt. Adiungẽs sacrorum canonum promulgatas super electione canonica auctoritates, & ostendens quòd non Episcopi de palatio præcipiantur eligi, sed de propria qualibet Ecclesia: & quòd de ordinando Episcopo non regis vel palatinorum debet esse commendatio, sed cleri & plebis electio, & Metropolitani in electione diiudicatio, deinde terrẽni principis consensio, & sic fieri Episcoporum manus impositio. Asserẽs pro certo quòd ipse in neminem specialiter intenderet, nisi vt quisq. secundũ sacram auctoritatẽ ad hoc accederet officium, & quod spiritale ministeriũ postulat, sciret ac faceret, &c. Item mittens ei exẽplar epistolæ, quã regi Carolo, Ludouici Transrhenensis filio, direxerat pro regibus adhuc pueris Ludouico & Carlomanno; hortansque vt si potuerit obtineat, quatinus idem Carolus, quia filium non habebat, vnum ex his regulis sibi adoptet in filium, & sub manu boni ac strenui baiuli ad hoc eum nutriri faciat, vt sibi hæredem aut in to-

tum aut in partem faciat & ſtatuat: & vt ſecretè Hugo apud Carolum obtineat, quo & horum puerorum & regni huius cauſam ſuper ſe totam ſuſcipiat, & quæque diſponenda regio ſunt in miniſterio, ipſe diſponat. Præmittens etiam, vt ſcripta ſua, quæ Carolo mittebat, ipſe Hugo, ſi haberentur vtilia & rationabilia, ſuo ſapienti conſilio & prudenti proſequatur ſtudio: ſin ſecus quàm inibi deberet inueniretur, ſapienter illud commutare, vel ſi foret neceſſe quid addere vel obtinere ſatageret. Item pro mandatis Ludouici Germaniæ regis, ac ſuaſionibus: primò ſcilicet vt Epiſcopos Remẽſis Diœceſeos eidem regi apud Attiniacum obuios ire præcipiat. Secundò vt ei conſilium remandet, qualiter iſtud regnum diſponat, quid videlicet ad hæc miſſis eiuſdem regis reſpondeat; & ſi Ludouicus ipſe aduenerit & rogauerit, vt eum in regem conſecret, quid & qualiter inde ſit illi agendum. & cætera. Præterea & alia quædam Abbati ſcribit eidem.

Quæ sacerdotibus vel monasteriis quibusdam scripsit. Cap. XXV.

GAVTSVINO sacerdoti & cæteris fratribus Deo & sancto Dionysio seruientibus scribit pro quadam domo, sibi quōdam ab ipsis concessa, & ex parte ab eodem coempta, quam quidam eorum sibi subripiens vsurpauerat. vnde miratur, si hoc fratres ita fieri cohibuerint de eo, qui in nullo quantum meminit inutilis eis fuit, sed sicut illis tunc visum fuerat, in multis vtilis & necessarius apud eos mansit, & non modica eis obtinuit & reobtinuit. Non hæc ideo dicēs, vt sibi pretiosa sit illa domus ad tenendū, vel corticula, sine caritate inquit vestra. & cætera. ITEM VVILIGISO cum cæteris eiusdē monasterij monachis, de eo quod audierat eos à quodam presbytero pretium quærere pro decima: vnde maximam se verecundiam dicit habere propter alios homines, qui hoc audituri erant: quod quantum periculum sit, eis ex diuina ostendit auctoritate, & canonū promul-

gatione: ac deinde, *Absit*, inquit, *fratres vt alij Ecclesiastici & religiosi viri hoc audiant, quia monachi de monasterio sancti Dionysii decimam vendere quærunt, vt de ipso pretio infernum comparent. multò magis autem absit, vt hoc laici audiant, quod nemo etiam peccatis publicis implicatus in mea parochia facere audet. Si enim aliquis de alio monasterio quàm de nostro hoc tentare, quanto magis facere præsumeret, ab omni cõmunione illum de parochia mea excõmunicarem. & cætera.* Item eisdem monachis, pro visitatione diuinæ miserationis, qua admonitus dies suos sicut vmbram declinasse dicit, & se sicut fœnum aruisse: mittens eorum obsequiis tantulam benedictionem, ducentos scilicet solidos de meris denariis: petensq. vt apud cõmunem patronum beatissimum Dionysium in sacris orationibus sui memoriam iugiter haberẽt. poscens etiam pro Haimone fideli suo penè in extremis posito, quem dilectũ filiũ suum nominat. FVLCRANNO præposito, & fratribus monasterij Corbeiensis, scribẽs pro electione Abbatis eis à rege concessa, proque litteris regiis super eadem re, & aduentu ipsius domni Hincmari ad eos. vnde illum consulue-

rant instruit ipsos, qualiter in hac electione eis sit agendum secundum doctrinam beati Patris Benedicti, vt in omnibus magistram sequantur regulam, nec temerè ab ea declinetur à quoquam, vtpote rationem reddituri pro omnibus ante tribunal Domini nostri Iesu Christi. MAGENARDO præposito, & fratribus in monasterio S. Richarij degentibus, pro literis quas Apostolicus Papa regi Carolo, sibique miserat, pro quodam qui monachum atq. presbyterum interfecerat: in quibus litteris tenorem iniunctæ pœnitentiæ exposuerat, admonẽs vt diuinis monitis in his quæ ipsæ litteræ præcipiũt obedire procurent. MONACHIS cœnobij sancti Medardi pro Hainoardo monacho, qui veniam pro excessibus suis apud regem postulauerat: de quo ex verbo regis mandat, vt eum vel ad habitandum regulariter inter ipsos recipiant, vel iuxta petitionem illius litteras dimissorias illi ad certum locum faciant, & absolutum abire cum pace permittant. SIGEBODO sacerdoti & præposito monasterij sanctimonialiũ Laudunensis Ecclesiæ, super interrogatione qua requisie-

rat ab eo, qualiter oporteret eum agere de inquisitione sibi commissa in Oriniaco monacharũ monasterio super Abbatissa & præposito ipsius monasterij, vnde interroganti responderat, quia non verbis de talibus, sed scriptis respondere deberet. quo circa rescribens quoque ostendit quæ in legibus, quas Catholica probat Ecclesia, & in regulis Ecclesiasticis de his scripta sunt: præcipiens etiam, vt priuilegium ipsius monasterij sibi afferatur, & notificētur ei per certas personas de certis rebus accusationes ipsius Abbatissæ atque pæpositi, vt secundum sacras regulas cum consilio Coepiscoporum & visitatoris Laudunensis Episcopij, quia tunc Episcopus ibi non habebatur, inde Domino inspirante decernatur. QVIBVSDAM decanis parochiæ Suessonicæ, pro quodam presbytero, qui præiudicium passus iustitiam & iudicium apud Episcopum suum Rothadum non valebat obtinere, vnde & ipse domnus Hincmarus eundem Præsulem monuerat, vt si propter infirmitatem non valeret ipse ad synodum venire, vel missos suos, commi-

niſtros videlicet Eccleſiæ ſibi commiſſæ, mitteret, vt res canonicè diffiniri valeret: admonetque per has litteras eoſdem decanos, & Metropolitana præcipit auctoritate, vt presbyteros decaniæ ſuæ ad denunciatum placitum venire cõmoneant, & cum eis ipſi veniant. quod ſi non fecerint, ſynodalẽ ſententiam apud proximè futuram ſynodnm ſe nouerint accepturos. SIGEBERTO cuidam ſacerdoti, pro Heidilone Epiſcopo ipſius, de quo talia ſe audiſſe dolebat, qualia de bono laico dici non conueniret, & quia culpabatur, quòd talem Epiſcopum ordinauerit: aſſerens ſe de illo, quem antè non cognouerat, fidei & teſtimonio ipſius Sigeberti crediſſe, præcepitq. ipſi Sigeberto ad ſe venire, vt ore proprio ei dicere poſſit, quæ de ipſo audiuit, & ſi vera forent, ſimul conſiderarent, qualiter illa corrigeret: ſi vera non eſſent, qualiter mendacia eſſe docerentur.

Quæ viris quibusdam illustribus. Cap. XXVI.

VIro illustrissimo EBRARDO, ex principibus imperatoris Lotharij, litteras dirigens, pro adipiscenda familiaritatis apud eum gratia quondã sibi ab eo gratis oblata, congaudet bonis quæ de ipso per certas audiebat personas, maximè quæ per Amolum præsulem, quem syncerissimum & carissimum vocat patrem suum, mittens ad ipsum cum litteris etiam fidelissimum quendam missum suum. Item laudans synceritatis ipsius deuotionem erga Deum, & sacræ auctoritatis cultum, principumque vnanimitatem, & Ecclesiasticæ pacis studium, debitumque religionis: monens quoque pro caritatis officio, vt sicut cœpit meliùs ac meliùs proficiat: quia natura humana, testante Iob, nunquam in eodem statu permanet, & quia in hoc sæculo quacumque præditus quis potestate contra fluminis tractũ nauigat. qua de re aut viriliter nauigans superiora petet, aut remissis manibus habet ad ima relabi. Studeat autẽ prꝗcipuè, vt Deo super omnia placeat. Dein-

de vt Ecclesiæ pacem prouideat: tum vt principibus bona non solùm suggerat, sed etiam ingerat; viris Ecclesiasticis & locis sanctis debita priuilegia acquirere insistat, populo Christiano pacem & vnanimitatem procuret; bene agentibus congaudeat, male agentibus resistat: seipsum sobriè, iustè, & piè viuendo sollerter custodiat: & cætera valde necessaria exhortationum. Post quæ suggerit etiam de quibusdam necessitatibus tam ex monasteriis quàm & aliis, pro quibus Imperatori litteras direxerat, quæ in parochia sua ab illius erant auctoritate corrigenda. & reliqua de vtilitate animæ, & consilio spiritali conseruando. FVLCRICO cuidam, præmissi imperatoris magnati, qui vxorem legitimam illegitimè dimiserat, alteramque insuper duxerat: vocans ad synodum, excommunicationis iam in eũ datæ, atque in comprouinciali synodo confirmandæ pandit modum. Item postquam pœnitentiam pro hoc admisso visus est suscepisse, iteranti vias suas, & reuerso ad vomitum suum manifestam dat excommunicationis sententiam. cunctisque id notificare satagit fidelium Christi

perſonis, quibuſcumque audire contigiſſet, maximeque Epiſcopis in quorum videbatur parochiis conuerſari vel frequentari. VVLFINGO cuidam miniſteriali eiuſdem imperatoris Lotharij, cõmemorans familiaritatem quam quõdam ab eo popoſcerat, & dilectionem quam ei ſpoponderat: rogans vt innoteſcat Imperatori ſuper epiſtola, quam frater ipſius Carolus rex eidem dirigebat, quatinus eam ſuſcipiens familiariter diſtinguat & ſecretò legat. cenſum quoque de villa Duodeciaco anni præteriti cum cenſu anni pręſentis ſibi tranſmitti iubeat; vnde in illius memoria aliquid ornamenti in ſepulcro ſancti Remigij facere poſſet, quod ornare & corpus ipſius ſancti in crypta diſponebat à nouo præparata transferre. Item pro repetitione præmiſſi cenſus de villa Dudeciaco ſex librarum: ne fortè ſuggeratur Imperatori, quòd cupiditate illectus hunc cenſum repetat, quem in ſuos vſus nunquam redegerat: ſed cupiens euadere periculum, ne ſilentio ſuo in dieb. ſuis cenſus ipſe depereat, & ipſa villa in alodem vertatur, & Eccleſiaſtica mancipia in ſeruos & ancil-

las dispertiantur: sicut & de multis tam rebus quàm mancipiis huius Ecclesiæ, sed & de ipsa iam villa fiebat. Enitens etiã, vt senior suus inde periculum non incurreret, vel ipse cum ipsius periculo partem non haberet. Asserens quòd si cupiditas in hoc eum vexaret, duodecim libras repeteret, quas auus & pater huius regis inde soluerunt. & cætera. Subinfert etiam quædam de præfato Fulcrico, qui Roma veniẽs iactabat epistolas Papæ pro absolutione sua tam regibus se quàm huic Archiepiscopo deferre. De quo monet hũc Vulfingum, vt suggerat regi, ne seducatur in hac causa: sed omnia cum ratione cauens periculũ faciat, vt veniãt ipsæ epistolę coram illo & Episcopis, & quidquid melius inuentũ fuerit inde sequantur. & quia interim quod rationabiliter & canonicè factũ fuit, non debeat contẽni. NANTARIO amico suo fideli, pro rebus sãcti Remigij disponendis in Vvormacensis pago: inferens quòd quidam homines eum petierint, vt præstaret illis colonos earum rerum ad diuersas operas, & quidam vt venatores illorum in ipsis rebus per aliquod tempus manere conce-

deret: quod neutrum se concessisse vel concessurum esse fatetur, quoniam sui antecessores hoc facere non sunt ausi: quia sanctus Remigius cum grandi maledictione vel interminatione hoc fieri vetuerit: & cætera. IMMONI Comiti, pro rebus huius Ecclesiæ in regno Aquitanico coniacentibus, vt auxilium ferret earum prouisori, cui committebantur. GERARDO Comiti nobilissimo, pro Isaac Lingonicæ sedis electo, vt per eius hortamen ordinaretur Episcopus, quia Vulfadus, qui ipsam occupauerat Ecclesiam, canonicè non potuit ordinari. Item pro his quę sibi litteris idem Gerardus significauerat: scilicet quòd Carolus Frãcię rex senioris ipsius Caroli, Cisalpinæ Gallię regis, regnum sibi vellet subripere. quod ipse dõnus Hincmarus nequaquã fieri asserit. De rebus quoq. sancti Remigij in Prouincia sitis, pro quibus audierat domnum Hincmarum ad regem proclamasse. quod se penitus negat egisse, nec quotienscunque necesse fuit, pro ipsis rebus ad alium, quàm ad ipsum Gerardum, & ad suos fideles suggestionem direxisse. De hoc etiam quòd scripserat hic Comes

se audisse, quia rex iste Carolus monasteria vellet vsurpare, quæ beato Petro Apostolo idem Gerardus tradiderat: & quia si res ipsius, quæ in hoc regno coniacerent, ab eo forent ablatæ, ipse licet inuitus res huius regni, quæ in illo habebantur regno præsumeret: respondet domnus Præsul, quia sua voluntate nemo res Ecclesiæ in suum periculum vsurparet: timere se asserens, ne coram Deo dignus habeatur, vt hoc in tempore sacerdotij sui commissa sibi patiatur Ecclesia. Veruntamen si quis præsumpserit, plus illi dolere quàm sibi, periculum præsumptoris ex diuinis pandēs auctoritatibus. Adiiciens quoque de eo quod se monuerat, vt sacri causa ministerij regem à talibus reuocaret excessibus, quia prius in illius dispositione talia non perceperat, & de vanis suspicionibus suum non erat seniorem corripere, ideo nec inde monuerat. Nunc autem certam & causam habēs & personam, debita deuotione ac fidelitate studebit dominationē ipsius monere. Itē pro præfatis rebus sancti Remigij, de quibus idem Gerardus huic Archiepiscopo significauerat litteris se condolere, quia

deuastabantur à multis, & plures earundẽ vastatores dicerent, quòd per concessionem regis Caroli & huius domni Hincmari easdem res occuparent. Vndę notificat eidẽ Gerardo, quia ex quo easdẽ res eidẽ cõmiserit, nullius alterius eas prouisioni delegauerit, nisi tantũ Hildoardo cuidam nutrito suo iniunxerat, vt maiori villę in his quæ necessaria fuissent, auxiliũ ferret, sub defensione tamẽ & tutela præfati Gerardi Comitis: addens de cæteris earundem rerum vsurpatoribus quid agendũ sibi videretur. Ipsas autem res nulli homini suo vel alterius in beneficium dare auderet, quia sanctus Remigius hoc in suo testamẽto terribiliter contradixit. Ipse verò Comes, qui pro amore sanctæ Dei genitricis & sancti Remigij, res ipsas in sua tuitione susceperat, sicut bene cœpit, ita viriliter de cætero agere procuret. quoniam in Remensi Ecclesia per decem monasteria tam canonicorũ quàm monachorum atque sanctimonialium, amplius quàm quingenti pro ipsius præsenti & perpetua salute in psalmis & canticis spiritalibus, atq. sacris oblationibus continui oratores existant: &c. Item pro eis-

dem rebus penè similia. Item mittens ad easdem res ordinandas, per ipsius Comitis consilium, atque disponendas, monachum atque presbyterum de monasterio sancti Remigij nomine Rotfridum. RODVLFO illustri Comiti, pro infirmitate coniugis ipsius, & pro eo quòd ferebatur idem Comes inter regem & quosdã subiectos ipsius quædam contraria seminare: asserens sibi quoque domnus Hincmarus, quia ab huiusmodi re valde se immunem putabat, hoc ipsum reputari: & quia de his qui erant cum rege talia mandata venirent, quæ non conuenissent. vnde nihil eidẽ Comiti scribere posset, neque per alium mandare, donec simul loquerentur, & de talibus, quæ vidissent meliùs ad vtilitatem & honestatẽ senioris sui pertinere, mutuò conferrẽt. quantocius autem potuisset ad regem pergeret, & cum illo degens, quantumcumque valeret, certaret vt se coram Deo corde & opere custodiret, orique suo ab ipsis etiam qui putabantur amici custodiã imponeret. & de conuocatione fidelium regis, & directione ipsius animi, atq. discissione huius regni, sed & interfectione Britonum

Britonum Herispogij, Salomonis, & Almarchi: atque de itinere reginæ ad regẽ, prout ipse mandauerat, & quia multùm de rege timebat. Item de eo quod in litteris ipsius Comitis inter ipsum Comitem & regem commotionem cognouerat esse indebitam. vnde satis tristis effectus erat. Et quia de his quæ sibi litteris significauerat, apud regem prout potuisset, satageret, & quicquid inueniret, si ad eum remitteret, ipsi remandare curaret. Adiiciens quid sibi de omnibus suis acciderit, quos secum super Ligerim habuit: monens & confortans in Domino, ne commoneatur leuiter super talibus pro quibus illi qui Deum timere nesciunt, commouentur: sed suum bonum nomen sicut bene cœpit vsque ad finem perducere studeat. & quia regis animum iam bene cognosceret: qui licet aliqua sit perturbatione commotus, statim vt cum eo locutus fuerit, & ei suam deuotionem manifestauerit, sicut decet, & sicut rectũ est eum habebit. Admonens, vt iuxta Apostolum omnis indignatio auferatur ab eo cum omni malitia. quòd si fieret, pro eo quod rex nepos ipsius esset, plus piuro

animũ erga eum haberet, pro hoc quòd ſenior ipſius eſſet, plus humilem haberet animum circa ipſum. &c. VVELFO cuidam nobili viro, multas gratiarum referens actiones, quòd talem erga ſe conſeruaſſet amicitiam, vt hominem ipſius ſine conſenſu eiuſdẽ recipere noluiſſet, & quòd idem homo ſe ſine cauſa dimiſerit, & ſine licentia ſua irreuerẽter abſceſſerit, quod nemo ſuorum adhuc alius fecerat: intimãs qualiter eum ſuſceperit, & quàm benignè nutrierit, multáque illi bona fecerit, qualitérq. iſte inter ſeniorem ſuum & regem miſſus ad ipſum inconuenienter egerit. Petit autem, vt nullatenus eum recipiat, antequam ſecum loquatur, & ſciat ſi rectam contra ſe homo rationem habeat. Adiiciens non id ſe de illo ideò replicare, vt aliquod odium illius teneat; ſed ne ille contra iuſtitiã recipiens hunc in Deum peccet, & in ſe amicum ipſius offendat: præſertim cùm ſalua amicitia per eius licentiam illum habere poterit. FOLCONI Comiti palatij regis pro quodam presbytero parochiæ Sueſſonicæ, qui relicto Eccleſiaſtico ad ciuile iudiciũ proclamauerat ſuper accuſatore ſuo, qui

probaturum se promiserat esse quod aduersus eundem presbyterum proferebat. Mandat autem huic Comiti, ne in hac se causa commisceat, antequam ab eo tractetur, an id rationabiliter fieri debeat: quia de presbyteri & Ecclesiæ causa ad Episcopos & ad synodum diffinitio pertineat, non ad malli vel ciuilium iudicũ dispositionẽ. &c. MAIONI illustri Comiti, gratiarum referens actiones pro benignitate & sollicitudine, quam domno Theoderico Cameracensi præsuli, viro sancto, & Ecclesiæ ipsius exhibere curabat. petitque vt si in eorum diebus idem Dei seruus ad communem Dominum transiret, pro electione concedenda clero & plebi Ecclesię ipsius apud Lotharium imperatorẽ satageret. De pace quoque procuranda inter reges, vnde scripserat sibi, rescribit, quia semper eam desiderauerit, & vt inuiolata inter eos maneret, prout potuit, commonere curauerit, & quantum Deo cooperante valuerit, inde laborare curabit. RORICO Normanno ad fidem Christi conuerso, vt in Dei voluntate & mandatorum illius obseruatione proficiat, sicut eum velle ac fa-

cere per multos audiebat, & vt nemo ei persuadere valeat, quo contra Christianos paganos aut consilium aut adiutoriũ præstet: quia nihil ei proderit baptismum Christianitatis accepisse, si contra Christianos aut per se, aut pet alios quoscumque peruersa vel aduersa fuerit machinatus. & cætera quæ prosequitur, Episcopaliter intimans quantum in tali sit machinatione periculũ. Monens etiam, vt Balduinũ à Dei Spiritu, quo canones sancti sunt conditi, per Episcopalem auctoritatem propter filiam regis, quam in vxorem furatus fuerat, anathematizatum nullo modo reciperet; neque solatium vel refugium aliquod apud se habere permitteret; ne illius peccatis & excommunicatione inuoluãtur tam ipse, quàm sui, atque damnentur: sed talem se exhibere procuret, quatinus ei orationes sanctorum proficere valeant. LVITARDO illustri viro, pro his quæ de ipso audiebat ad animæ illius periculum pertinentia. præcipuè de quodam presbytero, quem contra leges de Ecclesia eiecerat, & alterum ibi constituerat, efficaciter & Episcopaliter monens, vt à talibus se præ-

ſumptionibus compeſcat: quia ſi non fecerit, ipſe quod ſacrę leges præcipiunt facturus ſit in eum, & per omnia regna Epiſcopis vſque ad Papam Romanum eũ eſſe mandabit excommunicatum. Presbyterum verò aduenam, quem miſerat in eadem Eccleſia, ab omni Remenſi parochia excommunicatum eſſe deſignat. Item vocans eum dilectum filium, & ideo ſe eum vocare ſe dicens, vt talem ſe faciat, quatinus in eius dilectione rectè manere poſſit, velut idem Præſul exoptat. Sed audiens eum non talem ſe exhibere, qualem deceret erga Remenſem Eccleſiam, de qua multa bona habebat, vt famulos ipſius Eccleſiæ inquietans cũ pace non ſineret degere, mandat illi ex auctoritate Dei & ſanctæ Mariæ, & ſancti Remigij, & ſua Epiſcopali, nec non ex banno regis, cuius miſſus ipſe pontifex erat, vt nullum impedimentum vel ipſe vel homines ſui hominibus Remenſis Eccleſiæ faciant, nec per aliquod ingeniũ vel per cõſenſum ſuum: ſed ſi quid rationabile quærere vult contra poteſtatem Remenſis Eccleſiæ, per legem quærat. quia ſi aliter fecerit, tam per Epiſcopa-

lem auctoritatem, quàm per missaticum regis, quod inde rectum fuerit sustinebit. excommunicat etiam quendam Diaconum ipsius, qui aduersabatur famulis sãcti Remigij. & cætera. TEVDVLFO Comiti, pro præsumptione Ecclesiastici ministerij, qua defuncto quodã presbytero abstulerat quæ idẽ presbyter in eleemosyna pro se dari præceperat, & insuper vsurpauerat quæ ad ipsam Ecclesiã ritè relicta fuerant. Ostẽdit ergo manifestè, quã maximum crimen sacrilegij commissum sit ab eo: sed & quomodo contra humanas egerit leges, & quid inde fieri debeat, & qualiter Ecclesiæ in potestate & ordinatione sunt Episcopi secundum sacros canones, & imperialia capitula. Vnde mandat ei, vt iuxta sacras auctoritates & regũ præcepta, quicquid de facultatibus ipsius Ecclesiæ acceperat præsẽtialiter Ecclesiæ reddat, & presbyteris quibus res commendatæ fuerant restituat. deinde ad se veniat, vt inde medicinam accipiat, quatinus sanus fiat, dans illi spatium septem dierum postquam litteras ipsas acciperet, vt octaua die ad se veniat, quò vel si non est ita, debitam rationem reddat, vel si est

ita, congruam ſatisfactionem agat: quod ſi non fecerit, exemplar iſtarum litterarum ipſe regi tranſmittet, vt ille ſuum miniſterium inde faciat, & poſtea idem Præſul ſuum exinde perficiet. Et quoniã audierat quod ipſam Eccleſiam idem Comes denominato pretio vendere pararet, adiecit: *Propterea ſcias*, inquiens, *quia ſi vel vnum denarium tibi aliquis clericus pro ipſa Eccleſia, vel pro alia aliqua in mea parochia, per ſe aut per immiſſam perſonam dederit, per me ordinatus in ea non erit. Si autẽ vis ibi habere presbyterum, adduc mihi talem clericum, qui aptus ſit ſacro miniſterio, & ego illum inquiram, & illi Eccleſiam dabo, & tunc illum ordinabo, ſi mihi ſatisfactionem fecerit, quòd nullum pretiũ inde donauerit. Et ſi tu ita facere non volueris, ego ordinabo, qualiter populus ibi officiũ habeat, vſque dum ibi ordinem presbyterum. Cui ſi aliquod impedimentum contra diuinas & humanas leges feceris, & manifeſtum fuerit, presbyter ibi permanebit, & tu & omnes qui tibi conſenſerint, ab omni Chriſtianitate vſque ad ſatisfactionem eritis ſeparati. Hæc, care fili, ideo mando tibi & taliter commoneo, quia ſaluum & honoratum te cupio, & inter filios Eccleſiæ te in loco filij habere volo. & ſi me coegeris vt ſicut*

Dominus dicit in Euangelio, sis velut Ethnicus & publicanus, non mihi sed tibi reputare debebis. Postquam istas litteras dictaui, dictum est mihi quod matricularios à ministro meo constitutos de illa matricula eiecisti, & ibi Bonariũ misisti, & pro illa matricula in pretio vnum asinum accepisti. Quod si ita est, non solùm criminaliter fecisti, quia contra omnes leges Ecclesiasticum ministerium homo laicus vsurpasti, & eleemosynam, id est misericordiam pauperum, ac per hoc Deum, qui misericordia miserorum est, sicut Iudas proditor vendidisti, sed etiam turpiter in hoc nimis fecisti, vt de mendicitate de qua mendici viuere debent, Comes & honoratus regis consiliarius in pretio asinum accepisti, & omnes qui hæc audiunt, pensare possunt qualiter de aliis causis pro amore & timore Dei, & reuerentia tui ministerij iustè & rectè facis, qui de tali miseria sine vlla verecundia turpe lucrum requiris. ANSELMO illustri viro, pro quodam presbytero quem apud se accusauerat, sed ad denominatum placitum non venerat: significans purificasse hunc presbyterum canonicè seipsum à crimine coram missis ipsius Anselmi, in conspectu plurimorum tam clericorum quã laicorum, non tamen misisse, quia nec

debuerit, in ſacramentum plures ſacerdotes ipſius teſtes. Hortatur autem & monet, vt omnem rancorem, quem contra præfatum presbyterum habebat, à corde ſuo expelleret, oſtendens quantũ malum ſit odium retinere in corde. Interdicit etiam auctoritate Dei & ſanctorum eius, vt eidem presbytero nullum præiudicium vel machinationem inferat, quia ſi fecerit ipſe inde ſuum miniſterium faciet. Precatur etiam vt iuſtitiam Deo, ſibiq. faciat de hominibus ſuis, qui preſbyteris quibuſdam teſtibus præmiſſi preſbyteri auſi ſunt iniurias intuliſſe: quia ſi non fecerit, & de ipſis quoque ſuum facturus ſit miniſteriũ. BERNARDO Comiti Toloſano propinquo ſuo, pro rebus Remenſis Eccleſiæ in Aquitania coniacẽtibus, quas ille in præſtariam ſibi concedi petebat: quod idem Præſul ſe facturum negat, quia non audeat, propter teſtamẽtum ſancti Remigij, quod id omnino fieri prohibuerit. vnde alteri quoque Bernardo Comiti Redonenſi ſcribit, vt loquatur cum hoc Bernardo, ne res eaſdem ſuis hominibus in beneficium daret, vt eum feciſſe audierat: & de inquiſitione

harum rerum si rex iuberet per ipsum agenda. Item præfato Bernardo Tolosano pro eisdem rebus, adiurans illum per Deum omnipotentem Dominum Iesum Christum,& per eius genitricẽ,sanctumque Remigium, vt nihil inde præsumat, nec vllum impedimentum mancipiis in eidẽ consistentib. faciat,neque Bernardo Comiti Aruernico, cui easdẽ commiserat ad defendendum,inde molestiam ingerat: quia si fecerit eum à liminibus sanctæ Ecclesiæ, & à communione fidelium cum plenitudine Episcoporum tam Aquitaniæ, quàm aliorum regnorum segregabit. Item admonens eum pro eadẽ re, vt conciliet sibi amicitiam beatæ Mariæ & sancti Remigij, de præfatis rebus, ostendens ex sacris auctoritatibus, quantum periculum sit res sacras iniustè retinere: caueatque ne Ecclesiasticum iudicium proinde mereatur in hoc sæculo, & æternam perditionem in futuro. Item quia præiudicium & non modicum damnum Remensi faciebat Ecclesiæ, ostendit eum prædamnatum à sacris canonibus sanctorum iudicio, & à se cæterisque Præsulibus, quorum res Ecclesiasticas v-

ſurpabat, legationem pro hoc iudicio directam, & tunc iterum cum imperatore ad Papam Romanum dirigendam, quatinus eius auctoritate congregata ſynodus eum, cæteroſque rerum Eccleſiaſticarum peruaſores damnationis ſententia percellant. Ideo ſecundum Euangelicam auctoritatem priùs eum Epiſcopali auctoritate commonet, atque per crucem Chriſti & ſanguinem ipſius interdicit, ne de reb. Eccleſiæ Remenſis ſibi præſumat, neq. à quocunque niſi ad ipſarũ rerũ contra peruaſores defenſionẽ pręſumi cõſentiat. EVGELRANNO, Goſlino, & Adelelino comitib. ſcribit, mittẽs eis cũ literis ſuis litterarũ regis exẽplar, in quib. cõtinebatur vt Epiſcopos cõuocaret & laicos fideles regis ad prohibendum, vel reſiſtendum Carlomanno Diacono regis filio, qui inſurrexerat contra patrem ſuum, in quibus litteris quærens quid eis ſuper hoc regis ſit agendum præcepto, deſignat non eſſe Carlomannum ſuæ prouinciæ, vt pote qui ſit ordinatus ab Hildegario Meldenſi Epiſcopo, & ſecundum canones non poſſit aliquid diſponere de illo. Epiſcopos quoque de alia prouincia con-

uocanda poteſtatem non habeat, ſed neque ſuffraganeos ſuæ ſedis tunc tempus habeatur conuocandi, cùm dies inſtet Natalis domini: & licet Epiſcopi conueniant, & Carlomanno ſuas parochias interdicant, non ſibi videtur vt pro eo quod cœpit dimittat, ſi alia poteſtas illi non contradicat. Conſiderandum verò monet rationabiliter, quid iuxta mandatum regis ſuper hac re ſit agendum, ne malum maius accreſcat. Significans qualiter conueniendum, & alios eis ſit conuocandum, danſque conſilium vt idem Carlomanuus aduerſum ſe non prouocet Deum & patrem ſuum, Epiſcopos quoque regni huius, & populum ad iracundiam contra ſe, ne & in animo & in corpore tam ipſe, quàm illi qui eum ſecuti fuerint, pereant. Ipſe verò Præſul & hi Comites mittant ad regem, vt eum faciãt prout meliùs potuerint illi placabilem. Sin autem aliter eis videtur, ſibi remandent, & cætera. Item eiſdem pro hac ipſa re, deſignans bonum ſibi videri fuiſſe cõſilium, quia non commouerint populum antequam ſimul loquerentur, conſiderantes ſi quid boni poſſent inuenire

cum Carlomanno, credens quia suum & ipsorum debeat obaudire consilium, & cæt. ITEM CARLOMANNO, Gosslino, & Conrado, pro iussione regis quà mandauerat, vt ipse Præsul cum cæteris fidelibus regis conueniret ad mandatum regis audiendum, & Carlomanno denuntiandum: designans vbi & qua die vel hora simul conuenire debeant, & vt Carlomannus Gosslinum & Conradum ad ipsos mittat, vel ipse Carlomannus, si placuerit ei, ad eosdem veniat, vt missaticum regis simul cum ipsis audiat, & ibi pariter considerarent qualiter ei ad saluationem & honorem suum de cætero sit agendum. HARDVINO Comiti, pro causis supradictis de Carlomanno, quomodo tunc res se haberet, & quia obsides inter se dederant, & cum Carlomanno locuti fuerant, eique suaserant, vt pacificè in hoc regno degeret, ac veniente patre cum ipsis ei obuiam pergeret. Sed quia regem citiùs quàm sperabatur audierat aduenire, quid idem Carlomannus tunc facturus esset se nescire fatetur. Monet tamen vt præparatus sit hic Comes ad mandata regis, si qua iusserit, exe-

quenda. Item pro quibuſdam malefacto-ribus hominibus cuiuſdam Vviperti, qui rapinas, incendia, & homicidia, & alia mala faciebant. commonens eundem Harduinum, vt cum fratre ſuo Hadeboldo decertet, quatinus hæc mala legibus emendentur, & ceſſent, ne ipſi, qui miſſi regis erant in hoc regno, pro talibus offenſam illius incurrant. quod ipſe quoq. certaret agere, niſi corporali detineretur infirmitate. Inſuper & cum Grimulfo regis fideli loquatur, qui hos malefactores recipere ferebatur: & oſtenderet illi quantum periculum ſuum in eos excipiendo faceret, admonens vt à talibus deinceps ſe cuſtodiret. Item de his quibus ſignificauerat ſe accuſatum apud regem, & quia expreſsè litteris eandem intimauerat accuſationem, mandat vt ad ſe miſſum fidelem & rationabilem dirigat, per quem rei veritatem diligentiùs agnoſcere poſſit, & ei verum conſilium dare, & ipſum inde pro viribus adiuuare. MANIGAVDO cuidam amico ſuo, pro rebus ſancti Remigij in Voſago coniacẽtibus, de quibus quidam homines quoddam manſionile conabantur auferre. Vn-

de iam missi regis Ludouici requisierant, & inuenerant quòd Remensis Ecclesia iustè illud teneret, & manifestũ esse, quia infra fines illarum rerum, quas ibi sanctus Remigius comparauit, nulla potestas aliquid haberet, nisi Remensis Ecclesia. Vnde precatur istum, vt si res ipsas euindicare quietè potuerit, ad partem huius Ecclesiæ faciat: sin autem, vel detineat ne reddantur aut addicantur aliæ potestati, donec ipse & Luitbertus Archiepiscopus simul veniant, & secundum legem per Ecclesiæ aduocatum res ritè diffiniatur. & cætera. Item pro eadem re, exhortans & petens, vt de ipsis rebus maiorem curã habeat. ERLVINO amico etiam suo, pro præfatis rebus, & mansionili quo supra. Item gratiarum referens actiones pro auxilio quod impendebat pręmissis rebus & mancipiis, precans vt quòd bene cœpit perficiat, & vt monasteria seruorum Dei picem de præfatis rebus habere possint, adiutorium præbeat, & vt quædam mansa, quæ ab ipsa potestate iniustè auferebantur, iustè reuocarentur, solatium adhibeat: mittens ei dona in auro & argento, & obsequium dignum tam spiri-

tale promittens. Item pro eisdem rebus vt regi Ludouico suggerat, quatinus pro redemptione animæ suæ res quæ abstractæ sunt, Ecclesiæ Remensi restitui faciat, & eas ipsi Erluino commendet, ipsũque missum faciat ad inquirendam & peragendam de rebus ipsis iustitiam. Mittẽs eidem Erluino quoque vasorum argenteorum munera. Item significans quod audierat quendam Lautfridum se iactantem quia impetrauerit res præfatas apud imperatorẽ Carolum, vt haberet ipsas eodem domno Hincmaro consentiente in beneficium. quod per omnia dicit esse mendacium, nec obtinere posse apud se omnes reges qui sub cælo sunt, vt illas res vnquam ab aliquo teneri consentiat, propter allegationes quas sanctus Remigius in testamento suo disposuit. ODALRICO illustri Comiti & amico suo, pro causa suorum hominum, quorum res Ludouicus rex Transrhenensis domnus huius Odalrici malè tractabat, iniustè agens contra ipsos. monetque vt inde iudicium Dei regum regis timeat, & quod iniustè egit emẽdare procuret. Et quod audierat idem rex suasisse domnum Hincmarum regi

regi suo, vt proprietates auferret, quas fideles Ludouici in regno ipsius possidebant; & ideo abstulisse ab huius fidelibus proprietates ipsorum, dicit non decuisse regem de Catholico & fideli suo Episcopo talia credere, antequam veritatem inde cognosceret, & quia contradixerit etiã consiliariis regis, qui seniorem suum id hortati sunt agere. Ostenditque qualiter Carlomannus rex frater Caroli magni, villam Nouiliacum sancto Remigio tradiderit, & qualiter deinceps vsque ad id tẽporis eadem villa tractata fuerit: & quia de honoris & animæ periculo ei res agebatur, si fraudem rerum Ecclesiæ sibi cõmissæ consentiret, & periculum senioris sui regis illi celaret, qui nec etiam pro toto mundo suum gradum & suam animam perdere vellet. & cætera. Item gratias agens de his quæ pro petitione ipsius erga fideles eiusdem decenter executus fuerat, quia in eius dilectione manebat, petens vt deinceps idem agere non desinat. BERTRANNO illustri comiti Tardunensis pagi propinquo suo, pro sacramento regi agendo, qualiter regi fidelitatem iurare deberẽt, qui in ipsius

Oo

comitatu cõsistebant. Item pro loco vacãte sine presbytero, vbi sancta Patricia requiescit, monẽs vt quantocius ministris Ecclesiasticis clericum sacro ministerio aptum ostendat, qui valeat ibi ordinari. sciens pro certo, quia post ordinationẽ quæ fieri debebat in proximo, ipsum locum sine presbytero nõ dimitteret: quia nec cum mercenario, nec sine pastore proprio ipsos homines audebat dimittere: & si ipse non præsentauerit eum, qui dignus possit inueniri, ille ordinaturus esset qualem meliorẽ potuisset inuenire. Item pro Haimone fideli suo, quem idem Comes ad placitum suum per bannum vocari iusserat, qui rege iubente in ipsius seruitium profectus erat. BOSONI illustri Comiti, de agenda electione Siluanectensis Episcopi, ostendens quod non sit sui ministerij quamcumq. specialem designare personam, & cæt. Item BOSONI viro inclyto, gratiarum referens actiones pro rebus Ecclesiæ Remensis in Prouincia sitis, quas vt sibi promiserat tutabatur, monens vt se talem præparet, qualiter orationes ipsius & Ecclesiæ sibi commissæ illi proficiant: idque quod de ipso

periculoſum audierat, non tacens, videlicet quod res diuerſarum Eccleſiarum ſuis hominibus dediſſet: vnde ſatis timēdum eſſe denuntiat, ne orationes fideliũ Dei pro ipſo impediãtur à clamorib. ſanctorum in cœlis cum Deo regnantium. & cæt. GOIRANNO Comiti, propter quendã hominē ipſius, qui grauia quædã cōmiſiſſe ferebatur crimina, & quia non audebat ea domnus indiſcuſſa dimittere, precatur hunc propter dilectionē, vt eũ ad ſe venire iubeat diſcutiendũ ab ipſo: quia ſi non fecerit diſtringetur grauiùs ab illo tam de miniſterio Epiſcopali, quã de miſſatico regis. ISEMBERTO illuſtri viro amico ſuo, precans pro Hincmaro nepote ſuo, quem miſerum appellat, vt pote qui pro exceſſibus ſuis tam grauia ſuſtinebat, petenſque vt illum in ſuis neceſſitatibus adiuuet. RAMOLDO Comiti, pro rebus Remenſis Eccleſiæ, quas receptas ſe habere ſignificauerat, & de manibus diripientium ereptas. THEVDERICO illuſtri Comiti, mittēs ei nomina ſuorum in expeditionem, regiſque ſeruitium properantium. Item pro muneribus argenti, quod regi moranti ad Dei

seruitium in terra per paganos deserta mittebat. Item pro sollicitudine quam tēpore Ludouici regis nuper defuncti susceperat idem Theodericus de filiis ipsius regis, ne molestè acciperet, si eum cōmoneret causa dilectionis, vigilem esse debere apud filios eiusdem regis. Ostendens quia non solū grandis præsumptio, sed etiam magnum periculum est vni soli regni generalem dispositionem tractare, sine consultu & consensu plurimorum. Notificans quoq. de his quę sibi mādauerat, qualiter quondam inter reges Ludouicum, Lotharium, & Carlomannum fuerit actum, & qualiter tunc sit agendū: subiungens capitula quædam, quæ à tribus regibus Ludouico, Carolo, & Lothario simul conuenientibus constituta & confirmata fuerunt. Item pro quodā Episcopo religioso, petens vt det ei locū loquendi secum, vt per ipsius interuentionem peruenire valeat ad regis præsentiam, & ea quæ rationabiliter postulauerit obtinere. & alia quædā. Scribit etiam eidē Hugoni filio Lotharij regis, significans se amicos & familiares habuisse patrem & auum ipsius Lotharium imperatorem. &

quia ſalutem ipſius optabat, idcirco quod audierat de periculo eius cauſa dilectionis ei notum faciebat: multos ſcilicet prædones conſpiraſſe & conſpirare ſecũ, ipſoque principe atque auctore innumeras & horrendas fieri deprędationes, aliaque multa ſcelera perpetrari, quæ omnia in caput ipſius redundarent: oſtendens quàm horrendum ſit pro tantis ſceleribus perpetuas pœnas mereri. demonſtrans hæc eadem perueniſſe ad ſynodum Epiſcoporum in Neuſtria geſtá. Inſuper etiam quòd regni moliretur peruaſionem: ſibique mandatum de præfato conuentu, vt ad eum mitteret atque moneret, iuxta quòd leges præcipiunt, à tantis malis reſipiſcere, ipſoſque malefactores à ſe diſiungere, & à ſeditione ac regni peruaſione ſe cohibere; ſi verò ipſius commonitionem & mandata ſynodi obaudire non vellet, tam ſuæ Diœceſeos, quàm de prouinciis vicinis Epiſcoporum ſynodum conuocaret, & ſynodali Epiſcoporum ſententia eum, ſuoſque complices atque fautores excommunicaret. poſtea verò omnes hi Epiſcopi eandem excommunicationem Romano

Pontifici, & omnibus Episcopis ac principibus per circumiacẽtia regna notam facerent. Vnde monet eum tanquã filiũ, vt recogitet in quanto periculo sit, proponens ei diuinarum sententias auctoritatum, vt periculum suum recognoscere possit, hortànsque ac monens, vt nulli adulatori credat ad peruasionem regni aggrediendam: inferens vt attendat, quid profuerit patruis eius, vt contra Dei voluntatem regni peruasionem inceperint, & quod pater eius pro labore, quo contra Dei voluntatem laborauerat, & vitam perdiderit & regnum. Adiiciens quid leges de peruasoribus regni præcipiãt. Subiungens etiam, quòd rex eidem promiserit, & ex parte ostenderit, eum se velle honoribus ampliare, & honoratum habere, si culpa ipsius non fuerit. Admonens etiam, vt non auscultet hominum prauorum hortamenta, neque imitetur malignantes, qui florent ad tempus, & citò sicut fœnum arescent, sed obaudiat scripturam sanctam veridicè dicentem, Expecta Dominũ, & custodi viam eius, &c. Subnectens quoque, vt sibi de his certam & veram responsionem remandet. EN-

GILGARIO cuidam illuſtri literas direxit huiuſmodi.

HINCMARVS EPISCOPVS Engilgario Salutem.

PERVENIT ad nos, quia hominem tuum Rathrannum irrationabiliter & inconuenienter periculoſum ſacramentum iurare feciſſes. qui licet tibi ſeruitium debeat, tamen ſub noſtra cura & tu & ille de ſalute veſtra eſſe debetis. Propterea mando tibi, quia valde miror te non intellexiſſe, grauius eſſe periculum, cùm hominem aut ſuadendo aut terrendo in periurium mittas, quàm ſi te ſolus periurares: quoniã in te vnum periurium, immo pro periurio homicidiũ perpetrares: cùm autem alium periurare facis, & te & illum perdis. Et ideo mandamus, vt ſi ita cauſa habetur, ſicut ad nos peruenit, ab Eccleſia & altario te abſtineas, donec ad nos venias, & de tali incautela aut dignam excuſationẽ facias, aut dignam pœnitẽtiam accipias.

LEVDOVINO amico ſuo, pro rebus & mancipiis Eccleſiæ Remenſis in Prouincia conſiſtentibus, ſæpe direxit litteras. Item LETVARDO & HILDOARDO, aliiſque in eodem pago degentibus, tam pro

ipſis rebus, quàm pro animarum ſalute ſcripta direxit. ACHADEO Comiti, pro rapinis quas audiebat ab eius hominibus fieri in ipſius comitatu, & pro villa Spantia, de qua ille annonam Eccleſiæ Remẽſis auferri diſponebat: notificans ei, quòd ſi aliquid inde raperet, tam ipſum quàm ſuos excõmunicaret, & alienos ab omni Chriſtianitate faceret: atq. per ſuũ miſſaticũ, quod de illo Comite fieri debet, qui in ſuo comitatu iniuſtitiam facit, exequi procuraret. AMALBERTO illuſtri Comiti, pro iniuſtitia quam audierat eum in ſuo perpetraſſe iudicio, exigendo res cuiuſdam interfecti ab eo, qui ſecundum commendationem ipſius eas in illius eleemoſynam diſtribuerat: perhorreſcens quòd Chriſtianus & moriturus admittere talia non expauerat, timens Dei futurum iudicium. & oſtendit per diuinam auctoritatem, quàm graue perpetrauerit flagitium, reducens ad mentis oculos, ne fortè mercenarius non paſtor haberetur iniuſtitiam videndo & tacẽdo. & quia miſſus Imperatoris erat, & capitula ipſius pro defenſandis aduenis & neceſtuoſis habebat. Vnde tam eidem Comiti, quàm

omnibus exactoribus atque iudicibus, qui in hoc resederant iudicio, ex verbo Dei omnipotentis & banno Imperatoris, Episcopali auctoritate præcepit, vt eundem hominem nullus pro hac re cõdemnet, aut inquietet, vel contradictionem faciat, donec ipse Presul per seipsum vel per missos suos hanc causam diligenter inquirat, & secundum leges Ecclesiasticas & humanas hoc iustè & rationabiliter diffiniat. Denuntians quod quisque hoc contra Dei præceptum præsumpserit agere, primò secundum capitula legalia hoc eum emendare faciat: deinde secundum leges Ecclesiasticas illum à cõmunione Christianorum vsque ad satisfactionẽ repellat. Denuntiat etiam, quia quoscunq. ad placitum suum venire mãdauerit, vt hanc causam diligenter inquirat, & legaliter atq. regulariter diffiniat, si venire neglexerint, post tertiam commonitionem ab omni Christianorũ consortio vsque ad satisfactionem repellat, nisi rationabilem ostenderint excusationem. Adiiciens de flagellis qua patiebatur multis, & ostendens quòd ideo hæc tam duriter ex Dei verbo annunciet, vt

intelligant quanta ſit offenſa, in hac cauſa contra Dei præceptum & ſacras præſumere ſcripturas. admonens ne de peccatis alienis peccata ſua accumulent. SIGEBERTO, pro præſumptione & præiudicio quod egerat pro quadam Eccleſia cuidam presbytero: mandátq. vt hoc præſentialiter emendet, & à talibus leuitatibus vel præſumptionibus ſe caueat: quia ſi non fecerit, ſuum de eo miniſterium facturus ſit, & cæteris Epiſcopis, vt idem faciant, notificabit.

Quæ aliquibus reginis ſcripta miſerit. Cap. XXVII.

IRMINGARDI Auguſtæ ſcribens, congratulatur audito religionis ipſius feruore, aſſerens ſe in precibus aſſidua pro ea dependere munia. Item reſpondens ad litteras quas ipſa ſibi direxerat, ſignificantes inſinuaſſe illi quoſdam homines, quia per eiuſdem Epiſcopi iuſſionem multa mala fierēt erga res Auennaci monaſterij, Bertæ ipſius imperatoris filiæ: aſſeuerans quòd diabolus per eorum ſit ora locutus mendacium, velut eſt pa-

ter mendacij. Si quid verò homines ipsius iniustè fecerint in rebus ipsius monasterij, non denegat: tamen quia & ignorauerit, & non consenserit, nec voluerit indicat. De quodam præterea manso, quod illa significauerat iniustè abstractũ à præfato monasterio, asserit quòd nulli homini, quãtum sibi consciẽtia testimoniũ perhibebat, iniustè vnquam mansum abstulerit, sed apud regem pro eo petierit, & obtinuerit vt missos suos dirigeret, qui diligentissimè hoc inter Ecclesiæ Remẽsis & Auennaci monasterij possessiones æqua lance indagantes decernerent. Nam ipse qui sua pro Christo dimiserat, nec vellet, nec indigeret vt aliena raperet: ea tamen quæ sibi commissa erant, sine ratione & lege negligenter dimittere non audebat. Adiiciens esse multa de ipso monasterio, vnde ipsius, filiæque suæ indigebat auxilio: petitque vt mittat missum suũ strenuum & fidelem cum misso filiæ suæ, qui vna secum quæ corrigenda sunt ibidem corrigat, & videat quàm intentionem & voluntatem ipse in talibus habeat, ne ipsis & sibi periculum, quod absit, exinde maneat: petitque vt ipsius ani-

mus ſit ſemper ſollicitus, ne alienæ linguæ facilè credat, maximè de ſacerdotib. Chriſti: quoniam diabolus ſi non poteſt in alio, in hoc velit intentionem ipſius fuſcare, vt eam faciat in opinione indebita ſacerdotum errare. Denique quod adiecerat ipſa, ſe pro eo ſuggeſſiſſe animo imperatoris Lotharij, cõtra ipſum feciſſe illã teſtatur, nõ vt magnã & Deo deuotã decet facere coniugem. *Ego, inquit, ſcio quia ei multa de me dicta fuerunt contraria: ſed ſi vult poterit cognoſcere non eſſe vera. tamen non eum audeo reprehendere, quia Dominus eſt, nec in eius perſona dico, ſicut legitur in ſcripturis, Qui libenter audit verba mendacij, miniſtros quoque habebit impios. videlicet qui de erga eum piis volũtariè loquẽtur impia. Qui illi ea dixit ex mea parte quæ mihi mandaſtis, aliter quàm verũ ſit dixit. malè autem interpretatus eſt bene dicta. Si voluiſſet cognoſcere verum, & aliquis miſſus mihi de ſua parte veniret, vt vera ex me cognoſceret, ſicut venit, & me qualemcumque Chriſti Domini ſacerdotem ſuggillauit, libẽtiſſimè ſuo animo ſatisfacerẽ. De meo autẽ miſſo ſicut dominatio benigniſſima veſtra mandauit, vt ad eum dirigam qui ei hoc affirmet, quòd de de eius infidelitate nihil velim tractare, ſcitis*

quanta mendacia nunc per istud vadunt sæculũ, & quãta synceritas debeat esse in sacerdote, & quantam merito domno meo velim seruare fidelitatem. Et idcirco ne mali interpretes male bonum interpretentur, hoc adhuc facere non possum. Tamen si vult credere domnus meus Lotharius, potest veraciter cognoscere, quia non tantùm illi, sed nulli homini in mundo sum infidelis. & si vult credere, credat: sin autem, cùm ille inter principes, & ego inter Episcopos ante regem regum & Episcopum Episcoporum venerimus, tunc quid inde verum sit, plenissimè sine alicuius iudicatione cognoscet & cætera. BERTAE abbatissæ Auennaci monasterij, pro impedimentis quæ fratres ac seruientes monasterij Altuillaris, aliarũque villarum Remensis Ecclesiæ patiebantur ab hominibus ipsius, postquam in hoc regnum illa deuenerat. Vnde petit vt diligentiam, studiúmque adhiberi iubeat, ne tanta & sic insolita præiudicia hæc patiatur Ecclesia de ipsius vicinitate, de qua solamẽ & gaudium pro ipsius bona vita & sobria conuersatione habere debeat. Quod si egisset, Deum proinde placabilem sibi faceret, & sanctam Mariam, sanctumque Remigium sibi conci-

liaret, ab ipſo quoque obſequium Epiſcopale haberet. Si verò ſuos corrigere parui penderet, ipſe licet inuitus aures regis inde pulſaret: vt ſi neceſſe foret vt in tantum cauſa excreſceret, miniſteriũ Eccleſiaſticum ſecundum regulas canonicas in eam, ſuoſque exereret. IRMINTRVDI reginæ, pro Beluacenſis Eccleſiæ diſpoſitione in paſtoris electione: petens vt ſuggerat reginæ, ne à quocumque in quamcumque partem animus illius indebitè poſſit inflecti de huius Eccleſiæ diſpoſitione, donec ipſe in eius ſeruitium veniens, quæ ipſi neceſſaria fuerint, notificans ipſius aurib. pandat; & ſic quæ Deo ſint placita, & illis vtilia, Domino annuẽte diſponere procuret. ROTRVDI Deo ſacratæ, & cæteris ſororibus monaſterij ſanctæ crucis, & ſanctæ Radegundis, pro electione Abbatiſſę ipſius monaſterij, pro qua rex præceperat Frotario Archiepiſcopo, & Erardo, atque Angenoldo, ad præfatum monaſterium pergere, & electionem regularem ibi facere: & ſi cuncta concors congregatio, vel pars quamuis minor, tamen melior, Rotrudem elegiſſet, conſtitueretur in ordine Abbatiſ-

ſæ. ſi autem omnis congregatio concors illam abieciſſet, & aliam eligeret, illa quã concorditer elegiſſet, in ordine Abbatiſſæ maneret, donec regi renunciaretur, & quæcumque ibi fuiſſet electa, onus Abbatiſſæ ſuſciperet; & Odila ad ſuum monaſterium reuerteretur. primores autem clerici & vaſſalli ad reginam venirent, ſub cuius defenſione poſt Dei & ſanctorum eius conſiſtere deberēt. *Propterea,* inquit, *diligite ſorores ante omnia: & in priuatis collocutionibus, & in publico veſtro conuentu, remittite & abicite funditus a cordibus veſtris omnes iniurias, & ſcandalorum fomites, quæ hactenus inter vos ortæ fuerunt; vt nulla de ſorore ſua vindictam, aut pro ſermone, aut pro facto, vel pro aliquo deſpectu quærat, aut à Deo, aut in ſæculo. Quia ſicut Dominus proteſtatur, ſine concordia quicquid ei obtuleritis non illi placebit: ſiue enim oraueritis, ſiue ſacrificium obtuleritis, ſiue vos afflixeritis, ſine hac caritatis cõcordia nihil Deo placabile erit. quia ſicut Apoſtolus dicit, Etiamſi tradidero corpus meum vt ardeat, caritatem non habeam, nihil ſum. Et ſcitis, quia regula quam profeſſæ eſtis, propter ſcandalorum ſpinas, quæ oriri in monaſterio ſolent, orationem Dominicam in matu-*

tinis & vespertinis officiis, ita vt omnes illam audiant à priore orari præcepit vt timentes conuenientiam qua dicimus, Dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris, omnem rancorem de corde nostro pellamus. Quæ dū priùs egeritis, ne per vestram discordiam, quod absit, regularis electio de vestro monasterio pereat, adunate vos ad Dei voluntatem, & regularis deuotionis vnanimitatem, vestramque ipsam salutem, præsentem scilicet atque æternam, cum caritatis concordia, quæ est omnium virtutum mater, & cum humilitate, quæ est custos ipsarum virtutum, atque cum vera obedientia, quæ scala est qua ad cœlum pertingitur, & in vobis salubri electione concordatæ, & vosmetipsas ad regularem normam reducite, & constringite ac conseruate: quia aliter, sicut meliùs ipsæ scitis, saluæ esse nequaquā valetis: & sicut animos ab inquietis motibus, ita & linguas à prouocatiuis iracundiæ, vobisque nociuis sermonibus custodite: contestante Apostolo, Omnis clamor & indignatio à vobis auferatur cum omni malitia, & omnis sermo malus ex ore vestro non procedat: ne sicut solent homines priùs dolore commoti, & postea aliquo gaudio quasi victoriosi obtinentes quæ desiderauerant, exhilaritati, de quocunq. homine, quæ

non

non conueniunt aliqua vestrum dicat: ne & patientiæ meritum inutilib. sermonibus coram Deo perdatis. & si aliquis fuerit, qui aliqua prouocatione quamcumq. vestrûm ad hoc instigare voluerit, vt quæcumque indebita de quocumque proferat, qualiter illam comprehendere possit, vt rationabiliter damnare præualeat, locum nec diabolus nec astutus homo exinde aliquo modo habeat: sed tales vos exhibete, vt interiùs, exteriusque decenter ornatæ dignas atque exaudiles orationes & pro vobis, & pro seniore ac domina vestra, proq. non solũ amicis vestris, verũ etiã & pro inimicis ad aures Domini mittere valeatis. TEVTBERGAE abbatissę, pro ordinatione Auẽnaci monasterij, quã ipse quõdam cum Irmintrude regina disposuerat: de numero clericorum & nonnarum, atque de rebus villarum ipsius monasterij, videlicet mille centum quinquaginta mãsis significans se disposuisse xx. clericos, & xl. nonnas ibidẽ consistere posse, victũq. eis prouidisse, & res necessarias ac ministeriales instituisse, præter luminaria, &c. monasterij necessaria. ostẽdens quòd Niuardus Remorum Archiepiscopus de rebus Remẽsis Ecclesiæ monasterium Altuillarense construxerit, & frater eius de

suis proprietatibus, & quæ alij boni homines ad eundem locum dederunt, Auẽnacum exstruxerit monasterium, quodq. ad Ecclesiam Remensẽ tradiderit: vnde chartæ habebantur id apertè pandentes. sed per regiũ donũ, sicut & aliæ res huius Ecclesiæ ab externis à longo retro tenebatur tempore. & cæt. RICHILDI reginæ, significans quòd quando Laudunẽsis parochia Episcopo vacans in sua specialiter erat prouidentia, malefactumq. sit de eleemosyna Irmintrudis reginę per quẽdã præpositum Oriniaci monasterij; postea verò hinc Richildi per Vvinfridũ presbyterum contra sacras leges malè sit obeditum, vt regularis abbatissa de ipso eiiceretur monasterio. Ostendit autem ex auctoritate sacra, quãtum inde regina periculum habeat. & quia miserit ad eam qui moneret illum hoc euadere malum: illa verò non solũ non emendauerat, sed malo peius superaddiderat, cõtra diuinã auctoritatẽ, neophytã scilicet in religione nouellã prouehẽdo ad regimen propter res terrenas acceptas ab illa. Adnectens, qualiter Hedenulfo Episcopo in Ecclesia Laudunensi ordinato, monuerit illum vt

ſuggereret regi Carolo tam pernicioſum factum diſſoluere, & ſe atque reginam à tanto diſcrimine liberare. Sed quia quod monuerat perduci ad effectum non viderat, ipſe præfatum regem inde commonuerit: ſed ille ne reginam contriſtaret, quod malefactũ ſciebat non correxerit. Reducit etiã ob memoriã, qualiter præfatus rex petẽte Irmintrude regina de reb. tunc ſuis per conſiliũ Parduli Laudunẽſis Epiſcopi priuilegium ad idem Oriniacũ monaſterium à ſe dictari, & à cæteris Epiſcopis firmari rogauerit, & ipſe rex confirmauerit. Hic autẽ Præſul iuſſioni regis obediens, non ſuis verbis illud priuilegiũ compoſuerit, ſed ſicut beatus Gregorius Papa de quodam monaſterio à quadam regina ædificato, ipſa petente dictauerat, & ipſe quoq. dictauerit, vel tranſtulerit. Repetens maledictionis intentationem, quam domnus idem Gregorius contra præſumptorem illius monaſterij iaculatus ſit. Adicienſque quòd illa quandiu in hac præſumptione & malefacto permanſerit, quotienſcunque corpus & ſanguinẽ Domini accipere præſumeret, iudiciũ id eſt damnationem ſibi accipiet. obſecratq.

monens illam, vt non sensus ipsius aut alicuius suggestio eam decipiat, sed de remedio regis animæ suæ ac redemptione cogitet, & quod malè actum corrigere festinet. Illud etiam quod audierat illam perpetrasse, scilicet quia præfatum priuilegium & præceptum regale de ipso monasterio abstulerat, quantum malum fecerit pandit, & hoc ideo vt se corrigat ne damnationem incurrat: & quia si res vt audierat & mancipia de præmissa muliere neophyta acceperat pro committendo regimine monasterij, simoniacam hæresim incurrerit: & quod quandiu eidem hæresi quisque fauerit, in corpore vnitatis Ecclesiæ Catholicæ coram oculis Domini esse nequibit. Monens vt legat capitula regulæ beati Benedicti de ordinatione abbatis vel abbatissæ, & inueniet quàm grauiter pro hac ordinatione in Spiritum sanctum, quo ipsa regula est promulgata, peccauerit: ex diuinis institutionibus propalans, quantum periculi malum tam ipsa quàm imperatrix illa subierint: petens vt quæ ille ex debito ministerij sui cum gemitu scribit pro salute ipsius & remedio animæ regis, beni-

gnè suscipiat, & quia magna ex fidelitate hæc scribere curauerit, agnoscat. LEVTGARDI Ludouici Transrhenēsis coniugi, pro suis missis, quos ad eundem Ludouicum regem mittebat, vt per eius interuentionem ad illius præsentiam peruenirent, & eius intercessione ac dispositione rex idē strenuos missos ad Remēsem dirigeret vrbem, qui eam & monasteria sibi subiecta saluare possent ab impetu superuenientis exercitus Transrhenensis. IRMINGARDI coniugi Bosonis inclyti viri, pro rebus Ecclesiarum Dei, quam audierat sufficienter litteris sacris imbutam ab Anastasio quodam didascalo. Vnde petit vt qui eam dedit scire, det bonum velle & posse atque perficere. Monens vt hortetur virum suum, timere Deum & eius custodire mandata. de rebus etiam Ecclesiasticis, quas sicut audierat ab Ecclesiis abstractas suis hominibus diuiserat, vt ostendat illi ex scripturis sanctis quàm graue iudicium proinde sit à Deo prolatum, & cætera. Item BERTAE vxori Gerardi Comitis pro rebus Ecclesiæ sibi commissæ in Prouincia sitis, quas eidem Gerardo tuendas atque ordinandas commise-

rat: petens vt ipſa ſtrenua ſit interuentrix apud coniugem ſuum pro rebus eiſdem. IRMINSINDAE cuidam matronæ pro quodam Diacono, quem illa comprehẽhendi iuſſerat, & in ſeruitium ſuum redigi, reddens rationem qualiter idem Diaconus liber legitimè factus fuerat, & quomodo eius recipiens libertatem Diaconum licenter ordinauerat: oſtendens quòd ſi ſeruus ipſius fuiſſet, neque libertatem habuiſſet, & tanto tempore poſt ordinationem ſuam ſine illius repetitione manſiſſet, ſecundum ſacras leges iam in ſeruitium repeti non poſſet: quãto minus ille qui colonus Eccleſiaſticus & non alicuius ſeruus fuerat, & legaliter liber factus canonicè ordinatus, & Eccleſiæ atque ordinatori ſuo proprius erat effectus. Monenſque vt talem præſumptionem vlteriùs de ipſa non audiat, quia ſi hæc illa præſumeret, ipſe hoc legaliter atque regulariter vindicare ſtuderet. Adiciens eam ſe taliter commonere, quia caram familiariter ipsã habebat. SIBI quoque ſubiectis nonnulla ſcribens, vt pater filios de multis ſollerter inſtruit, neceſſariis tam ſpiritalibus quàm temporalibus.

Quæ sibi subiectis monita salutis ediderit.
Cap. XXVIII.

RICHALDO Chorepiscopo, & Rodoaldo Archipresbytero, pro synodo cõprouinciali apud Carisiacum palatium regium habenda: mandans vt notum faciant omnibus per omnem parochiam Remensem, vt qui se læsos existimant, ad ipsam synodum conuenire procurẽt. quosdam verò cum auctoritate inuitent, & venire commoneant. Sed & Milonẽ cum filia sua, qua Fulcricus abusus fuerat, & omnes qui consentanei fuerãt in illa indebita coniunctione presbyteri, & in quorum parochiis consistebant, & verbo Dei, & suo atque ex banno regis ad eandem synodum conuenire iubeant. ANSOLDO, Gerolo, & Hadrico, pro inquisitione cuiusdam fratris Raganifredi ministerialis sui: & vt si necesse esset libera saluaq; custodia detineretur, ne aufugeret, sibique adduceretur. Mandans etiam eidem Raganifredo, ex auctoritate Dei ac sua præcipiendo, vt cum ipsis in eadem permaneat inquisitione

Cui etiam postquam recesserat, in alienis parochiis immoranti litteras mittit, reuocans eum auctoritate canonica, vt ad Metropolim suam redeat, & eius se humilitati repræsentet: vel si de ipsius iudicio queritur, synodo regulari adesse festinet. GISLOLDO Canonicorum Præposito, pro facultatibus sibi commissis & indebitè vsurpatis, qui pro hac re irregulariter ab ipso discesserat: monetque auctoritate canonica vt redeat, & de his quæ illi opponebantur, satisfacere studeat. THEODACRO quoque præposito, pro eodem Gisloldo, pro quo Irmintrudis regina precabatur, vt partem collaborationis suæ, quæ rationabiliter ei competebat, dari iuberet; siqua verò illi debebãtur in hoc Episcopio, eidẽ redderentur: quod & idẽ Episcopus fieri iubet. & quia dixerat se missaticũ habere ex parte reginæ ad Canonicos, mandat vt si venerit ad eos, sicut missus reginæ venerabiliter suscipiatur. GERARDO Decano, pro quodam Radulfo excommunicato, qui ad se venerat petens pœnitentiam. Cui præcipit vt Remis eandem accepturus veniret cum femina sanctimoniali, quam sibi coniunxe-

rat. Iubet autem huic presbytero, vt cõmendet aliis presbyteris, quatinus magnam ſollicitudinem de illis accipiant, quatinus ſi quilibet eorum infirmitate prouentus fuerit, de qua ſe putet euadere non poſſe, ſi promiſerit quia de peccato ſuo ex corde pœniteat, & per dignos pœnitentiæ fructus illud ſe coram teſtibus emendare, ac Epiſcopi iuſſioni obedire profiteatur, abſolutus exiſtat. SIGLOARDO Archipresbytero, Anſoldo quoq. & cęteris quibuſdam, quos inquiſitionem facere de quodam presbytero iuſſerat: quibus hunc ordinem in eadem inquiſitione tenere præcipit, vt quoniam audierat eundem presbyterum ſuis quibuſdã facultatibus contra leges exſpoliatum, ſuis omnibus reueſtiretur, antequam ſuis accuſatoribus reſpondere cogeretur: ne contra legem fieret, & ipſe Præſul à presbytero legem tollendo eandem quoque ſibi auferret. Præcipiens etiã vt ſi Comes ipſe presbyterũ rebus exſpoliari iuſſerat; hoc illi emendare per vadiũ faciat, diſponẽs qualiter inde fiat. Si verò Comes ipſe hoc fieri non rogauit, ipſi qui ab eo res ſuas abſtulerũt, eidem presbytero legib.

emendent. De pœnitentia illorum ipſe Præſul diſpoſiturus ſecundum illorum recognitionem. Quod ſi Comes ita facere noluerit, renuntient illi, vt ipſe hoc indicet regi. Poſtquam hæc acta fuerint; ita rationem huius aggrediantur iudicij, vt prouideant ne per ignorantiam accuſatores ipſius presbyteri rem talem alicuius impulſu præſumant, vnde damnari poſſint, ſicut prouideri debet, ne presbyter iniuſtè damnetur. Poſt hæc adiurent accuſatores vel teſtes eorum in illorum baptiſma, & aliis diuerſis adiurationibus, ne odio, vel inuidia, aut timore alicuius, vel hortamento de ipſo presbytero mendacium proferant, nec pro gratia vel amore aut præmio inde veritatem reticeant. Notificetur etiam eiſdem accuſatoribus & teſtibus, quales perſonas ad accuſationem presbyteri, vel ad teſtimonium ſuper eum ſacri canones recipi non permittunt, & qualiter diſcuti debeant & accuſatores & teſtes. Omnia verò quæ accuſatores vel teſtes de ſingulis cauſis teſtificati fuerint, deſcribantur, & coram omnibus relegantur, vt ita fuiſſe dicta comprobentur. Deſcribantur quoque

omnes qui in ipſo placito fuerint, tam de presbyteris quàm de laicis, prout neceſſitas viſa fuerit. Et vt accuſatores ſuam præſentiam, teſtes verò iuramentum iure polliceātur ſe daturos in proximo placito, quod canones presbytero donent ad licentiam ſe defendendi vel reſpondendi. Quod placitum eidem presbytero denuntietur ad triginta dies, vt ita prę-paratus veniat, quo ſe vel canonicè purificet, vel concredat. quod ſi non fecerit, canonicam ſe recepturum ſententiā ſciat. Mittant quoque bannum Dei, & ſacrorum canonum auctoritate, regiſque atq. præſulis interdictione, vt nemo ipſi presbytero vllas inſidias præparet, aut aliquā violentiam faciat, ſed nec eius accuſatoribus vel teſtibus, donec iſta cauſa legalem definitionem accipiat, pręcipiens etiam quid fieri deberet de illis hominib. qui altera vice, quando ipſe presbyter fuerit accuſatus, iurauerunt, & ſuum ſacramentum iudicio approbauerunt, tunc autem ſe periuraſſe dicebant. De terra quoque Eccleſiæ pertinenti, vnde contentio ventilabatur inter Comitem & presbyterum, quid fieri deberet. & vt his

quæ mandabat Comes obediret: aut si nollet, proinde ad placitum coram rege & fidelibus ipsius tam Episcopis quàm laicis veniret. quod si presbyter aliis obedientibus obedire nollet, ad synodum comprouincialem canonicè prouocaretur. Item SIGLOARDO & Ansoldo, pro eadem inquisitione, succensens eos quòd negligenter illam sunt exsecuti. & cætera. Item pro quodam presbytero, qui ea quæ de suo ministerio quondam didicerat, post ordinationem suam per incuriam fuerat oblitus. vnde iusserat eũ aliquãdiu sub custodia reclusum seruare, vt saltem per hoc amaritudo aliqua mentem illius tangeret, & à peccato purgaret. & cætera. Item pro ieiunio triduano, quod rex cum Episcopis & cæteris fidelibus suis disposuerat fieri pro pace sanctæ Dei Ecclesiæ, qualiter fieri deberet. Item pro quodam presbytero Auennaci monasterij, qui denotabatur super thesauro ipsius Ecclesiæ dudum perdito. Item SIGLOARDO & Rodoldo, pro quodam presbytero, cui consenserat suadente Sigloardo, vt libello suæ professionis à regimine plebis sibi commissæ redderet

se alienum, & alium in suo loco expeteret ordinandum: sed colludium quod habebat factum sibi celauerat, videlicet vt alumnus eius sine cõsensu senioris sui in loco ipsius ordinaretur. & quia exenium reuadiare dolosè fecerit eundem suum alumnum, contra Episcopale interdictum, & cætera quid inde fieri deberet exequentia. Item SIGLOARDO pro presbytero Ecclesiæ sancti Iuliani, qui furatus fuerat lampadem sancti Remigij. vnde valde redarguit istum, quia id factum compererat, & sibi tacuerat: cùm idem Præsul vices suas eidem Sigloardo teste Domino commẽdauerit, qui eundem presbyterum in arctissima custodia debuerat retrudere, non per fideiussores dimittere: quod quia priùs non fecerat, vel nunc faciat. Carcer quoque firmiter à Vicedomino restauretur, & custodes si necesse fuerit adhibeãtur. Item RODOLDO, succensens eum pro eo quòd incautè soluerit quod ipse Præsul canonicè alligauerat, & aliis presbyteris missam celebrare permiserit in quadam capella Basilicæ cortis Ecclesiæ subiecta, præcipitque quid inde fieri debeat. ANSE-

LINO cuidam Monacho, præcipiens vt describat omnia, quæ in monasterio, vt videtur, Altuillarensi, ante ipsius Præsulis ordinationem facta vel collata fuerũt, & quæque postea: numerum quoque fratrum ac famulorum eis seruientium, & siqua exinde suo tempore dispensata fuerunt, & in quos vsus, vel quas personas, & ita veraciter omnia describantur, vt missi dominici nihil ibi falsum possint inuenire. RATRANNO præposito monasterij Orbacensis similiter. Item Ratranno pro quadã præstaria, quam Amalraus canonicus habuit, & post ipsius obitum collaborationem eius idem præpositus diripi iusserat. Quapropter excõmunicat eum, in pane & aqua constituẽs tam ipsũ quàm complices eius in hoc facto, donec restituantur hæc quæ iniustè abstulerant. ALTHARIO cuidã sacerdoti vel decano, pro presbytero de Ecclesia Vindoninsi, quem Leutardus senior ipsius villæ contra legem & omnem auctoritatem de ipsa Ecclesia expulerat, & alteri presbytero ex alio Episcopatu eandem Ecclesiam cõmiserat. Quem presbyterum superinductũ excõmunicat, ne in omni Remensi paro-

chia missam celebrare præsumat, neque cõmunionem Ecclesiasticam accipiat, nisi fortè munus viaticum grauis ægritudinis causa, & hoc ita vt mox si conualuerit de parochia ista recedat. Parochianis autem Ecclesiæ prædictæ auctoritate Dei præcipi iubet, vt nullius presbyteri missã in eadem Ecclesia audiant, nisi illius iniustè depulsi presbyteri, donec ipsius causa diffiniatur, nisi fortè idem presbyter pro infirmitate eis missam celebrare non potuerit. & cætera. ALTMANNO monacho atque presbytero, quem procul obedientiæ causa direxerat, pro his quæ inuenerat in quibusdam litteris sibi per hominem quendam Arduici Archiepiscopi datis: scilicet reputari eidem Altmanno, aspirare velle ad beneficia, & negotia sæcularia, quæ non cõuenirent eius professioni & saluti. vnde præcipit vt quantocius ad monasteriũ suum redeat, vbi lectioni & orationi deflendo delicta suæ iuuentutis vacare procuret. & cæt. LANTARDO cuidam sacerdoti, qui de parochia Remensi Ebonis Episc. causa discesserat, quẽ petit vt si qua, prout audierat, de vita & actib. B. Remigij apud eundẽ habebantur conscripta præter illa quę

ex antiquo in Ecclesia Remensi legebantur, ea quantocius aut ipse sibi afferat, aut sub sigillo transmittat. Offerens se postea eidem in quibuscumq. indiguerit promptum & prodesse paratum. Si verò ad locum suum redire voluerit, eum libenter atque benignè recipere, & mox vt venerit, canonicam præbendam & ordinem pristinum inter fratres concedere, & secundum quod sibi commodum & illi opportunum fuerit solatium, vt eum apud se manere delectet, impendere: pandens rationem, vnde ille metuere ferebatur, quare scilicet ipse ordinatos ab Ebone post suam depositionem à gradibus acceptis remouerit, & qualiter postmodum sententiā suam temperauerit. RODOARDO præposito, & cæteris fratribus Canonicis Ecclesiæ Remensis, pro receptione Odelardi & Vvaltarij nepotum Isaac Episcopi Lingonensis, qui ab ipsa congregatione irregulariter discesserant: præcipitque quo modo recipi & qualiter haberi vel cōuersari debeant: quibus etiam pro reuersione ipsorum commonitorias direxerat litteras. Pro receptione quoq. Adalgaudi diaconi tam Canonicis, quàm mona-

monachis ſcribit, oſtendens eum qui ſe recognouerat per ſuam negligentiam ipſius offendiſſe animum, ſe in gremio ſuæ dilectionis & paternitatis recepiſſe: quẽque benignè ac familiariter fratrem & filium ſuſcipi, & benignitatis ei beneficia iubet impendi. Pro quo rex etiam Ludouicus precatorias ei per eundem direxerat litteras. ROTFRIDO Præpoſito, pro correptione Odelcalci monachi, quem audierat inobedientem exiſtere, & duris moribus, ſuæque voluntatis eſſe pertinacem, dans exempla ſacrę auctoritatis, quæ illi legerētur vt ſe corrigeret. GONTARIO & Odelardo Archipresbyteris, commonitorium miniſterio ipſorum aptum deſcribit in capitulis tredecim. GVNTRANNO Prępoſito, pro famulis monaſterij ſibi commiſſi, qui ſuas terrulas & debita ſibi ſtipendia querebãtur auferri ab eo: quod emendari ſecundum quod iuſtum fuerit iubet. GOTHESCALCO monacho, qui erat prolapſus in hæreſim, de quibuſdam ſententiis auctorũ quas ille non bene intelligebat vel exponebat, maximè Proſperi, quarum ſenſum per ſententias præcipuè beati Auguſtini exponit, & cæteros

idoneos proponit teſtes Apoſtolicæ fidei doctores: quorum ſequendam in omnibus admonet eſſe doctrinam. Oſtenditq. teſtimoniis manifeſtis, Deũ & bona præſcire & mala, ſed mala tantùm præſcire, bona verò & præſcire, & prædeſtinare. Vnde præſcientia eſſe poteſt ſine prædeſtinatione; prædeſtinatio autem non poteſt eſſe ſine præſcientia. & quia bonos præſciuit & prædeſtinauit ad regnũ; malos autem præſciuit tantùm, non prædeſtinauit, nec vt perirent ſua præſcientia compulit. Cui diffinitioni ſubſcribere idẽ Gotheſcalcus pertinaciſſimè recuſauit. Scripſit quoque idem domnus Hincmarus ad monachos Altuillarenſis cœnobij, pro eodem Gotheſcalco, vt ſi ſe recognoſceret, antequam anima illius egrederetur de corpore, & ſpiritalem & corporalem humanitatem exhiberent illi: oſtendens auctoritatem Eccleſiaſticam ex verbis orthodoxorum ſuper huiuſmodi excõmunicatis. AMALGISO & Ragberto fidelibus ſuis, pro rebus Eccleſiæ ſuæ in Aquitania ſitis, pro quibus Regimundo litteras miſerat; deprecans vt eiſdem miſſis ſuis adiutorium pro rebus ipſis euin-

dicandis impenderet: præcipitque istis, vt easdẽ res ex integro recipiant, & in sua habeant prouidentia. PETRO fideli suo, pro rebus in Prouincia consistentibus; mittens ad eum quosdã fratres, qui cum ipsius consilio de fidelitate sua & vtilitate rerum tractarent, & res ipsas ac reditus atque facultates ipsarum disponerent. & quia audierat quòd quædam sine ipsius Petri consilio exinde facta fuissent quasi eius auctoritate, excusat se non id iussisse nec voluisse. mandans ei per capitula, qualiter easdem res disponi volebat, & quę personæ ab ipsis rebus, & de quibus villis ad se venire deberent. EVRARDO sororis suæ Hildegundis filio vel genero, instruit scripto qualiter erga Ludouicũ regem Transrhenẽsem se gerere deberet, ne suum alodem, quem in Alemannia habebat, ab eo auferret, pro eo quod ipsius dominium idem Eurardus dimiserat. Pro quo etiam præfatæ sorori suæ scribit, petens vt illius domum prudenter ordinet atque disponat. PLEBEIIS quoque quibusdã personis, villarum scilicet ministerialibus, pro rebus ministeriorum suorum nonnunquam scribens, pruden-

ter atque rationabiliter disponebat qualiter res sibi commissas tractare deberēt. Generaliter etiam omnes sibi commissos tam verbis, quàm litteris instruens, edocebat qualiter iustè, piè & castè viuerent, quàm reuerenter atque deuotè ieiunia constituta tractarēt: pro his qui obiissent, tam Episcopis quàm aliis quibuscumque personis, qualiter Domini clementiam exorarent, & vt personæ Deo placitæ in vacantibus eligerentur Episcopiis, tam ieiuniis quàm orationib. Dominū postularent. In diuersis quoq. synodis capitula nonnulla, & valde vtilia edidit, suisque seruanda dedit. Diuersis necnon Ecclesiis suæ Diœceseos, maximè si contigisset pastoribus viduari, consolatoria dirigens scripta, qualiter à Deo primùm huiusmodi solamen requirerent, instruebat: qualiter etiam à terrenis principib. liberam sibi concedi quærerent electionem, & vt impetrarent tam per seipsum quàm per litteras & legatos suos elaborare studebat: Impetrata verò qualiter exercerēt, & quomodo immunes ab omni peruersitatis fraude seipsos in exequendo custodirent, data forma electionis edocere cu-

rabat: ad nullam ſpecialiter intendens perſonam: ſed quæ concorditer ab omnibus vel vtiliter à pluribus ac melioribus eligeretur, attendens.

De libro, qualiter ſint Domini vel Sanctorum imagines venerandæ. &c.
Cap. XXIX.

SCripſit etiam librum flagitantibus Coepiſcopis fratribus ſuis, qualiter imagines Saluatoris noſtri vel ſanctorum ipſius venerandæ ſint, cum epilogo quodam metricè digeſto. Reſpondet quoque ad interrogationes cuiuſdam, cur Apoſtatæ baptizati, & impoſitione manus Epiſcopalis conſignati, extra ordinem diaconij vel presbyterij, ad agendam pœnitentiam manus impoſitionem accipiunt. Scribit & cuidam Archiepiſcopo de præcipuis tractans ſacramentis humanæ ſalutis. Item cuidã Epiſcopo, ad interrogata ipſius reſpondẽs de ordinationib. Epiſcoporum, vel tranſlationib; de ciuitate in ciuitatem: & de Actardo Namnetenſi Epiſcopo, qui expulſus à quodam Britonum duce in vacante Morinenſi Eccleſia

aliquandiu demoratus, petente clero ac plebe prouinciæ Turonensis, & conuenientibus Episcopis, in eadem Metropoli fuit incardinatus. Item cuidam fratri, de homine, qui cum quadam fœmina cõcubuit, & postea sororem ipsius in coniugium duxit. Scribit etiam Apologiam pro se, cunctis eam legere volentibus, cõtra eos qui calumniati sunt illum apud Ioannem Papam, qui synodum habuit Trecis, à quo benignè idem præsul suscipiebatur, quibus & in synodo tunc respondit pro tempore, postmodum verò excusare se litteris non neglexit, asserens se decretales epistolas Pontificum Romanorum venerabiliter suscipere atque tenere, cum calumniarentur inimici, has eum nolle ad auctoritatem recipere. Item de Nicæna synodo, & de abiectione vel restitutione Hincmari Laudunensis Episcopi. De hoc quoque quòd calumniabantur eum dicere, non maioris dignitatis esse Papam Romanum, quàm existeret ipse. Sed & de Carlomanno, & aliis conuiciis sibi per calumniam illatis, de quibus eum veritas excusabilem reddidit. Scripsit præterea plura, ad quæ nos enumeranda sufficere non putamus.

De translatione corporis sancti Remigij à monasterio ipsius, & obitu Hincmari Episcopi. Cap. XXX.

EXcrescentibus tandem flagitiis, contra quæ veluti murus inexpugnabilis semper obstiterat, gens Normannorum per omne Francorum diffunditur regnũ. & quoniam ciuitas hæc tunc absque muro habitabatur, accipiens ille quod sibi carius in thesauris habebat, corpus videlicet beati Remigij, syluestria loca trans fluuium Matronam expetiit, & apud villam Sparnacum idem sacrum corpus aliquandiu custodiuit. Denique dum ibidẽ moraretur, apud eandem villam diem clausit vltimum. cuius corpus ad monasterium S. Remigij relatum, & post ipsius sancti tumulum in sepulchro, quod ipse sibi præparauerat, est sepultum. Cuius Epitaphium ab eo dictatum habetur huiusmodi.

Nomine, nõ merito, præsul Hincmarus ab antro
Te lector tituli quæso memento mei.
Quem grege pastorem proprio Dionisius olim
Remorum populis vt petiere dedit.

Quiq. humilis magnæ Remensis regmina plebis
Rexi pro modulo, hîc modo verme voror.
Ergo animæ requiē nunc, & cum carne resūpta
Gaudia plena mihi hæc quoque posce simul.
Christe tui clemens famuli miserere fidelis:
Sis pia cultori sancta Maria tuo.
Dulcis Remigij sibimet deuotio prosit
Qua te dilexit pectore, & ore, manu.
Quare hîc petiit supplex sua membra locari,
Vt bene complacuit, denique sic obiit.

Anno Dominicæ Incarnationis octingentesimo octogesimo secundo, Episcopatus autem sui xxxvij, mense vij. & die quarta.

FLODOARDI PRESB. ET CANONICI ECCLESIÆ REMENSIS Historiarum eiusdem Ecclesiæ LIBER IV.

De Episcopatu Fulconis, & quæ scripta quibusdam Romanis Pontificibus direxit. Cap. I.

PRAEMISSO viro Dei ad patres suos apposito successit in Episcopatu Remẽsi Fulco vir valde nobilis, & palatinis assuetus officiis. qui fidei suæ tenorem MARTINO Papæ delegãs pallium ab eo antecessorum suorum de more suscepit. Cui etiam litteras misit pro concedendo debito Remensis Ecclesiæ priuilegio, atque pro commendatione regis Carlomanni; in quibus se si-

gnificat ab eodem Papa dudum fuisse cognitum tempore Ioannis papæ, quando cum Carolo imperatore Fulco fuerat Romæ. Item pro quodam monasterio, quod frater ipsius nomine Rampo ab eo construi testamento delegauerat ex rebus suę proprietatis. quas postea Erminfridus quidam peruaserat, qui vxorem ipsius Ramponis viduam sibi copulauerat. Pro quo idem Papa Eurardo Senonensi Archiepiscopo, in cuius parochia idem constructum fuerat monasterium, litteras direxit, sed & Ioanni Archiepiscopo Rotomagensi, in cuius idem Erminfridus Diœcesi degebat, præcipiens vt eum admoneret ab hac sacrarum rerum peruasione cessare: quod si facere nollet, canonicam subiret vltionem. ADRIANVM quoque Papam ipsius Marini successorē litteris initio Pontificatus eiusdem visitare studuit; congaudens ipsius honori, & se Romam velle petere significat, si Deo pacem tribuente valuerit. Exemplaria quoq. priuilegiorum à Leone, Benedicto, & Nicolao Pontificib. Romanorū Remēsi sedi cōcessorum hunc petit recitanda, & ab eo sibi conseruanda, & roboranda

atque augmentanda. De præfato quoque monasterio, cuius res prædictus Erminfridus inuaserat, suggerit vt præmissis etiã Archiepiscopis Eurardo & Ioãni suæ auctoritatis præceptionem dirigat, iubẽs quid in eum fieri debeat, & cætera. Item pro commendatione præmemorati regis Carlomanni, atque pro defensione Frotarij Biturigensis Archiepiscopi, qui ferebatur accusatus apud eundem Papam per quendã suæ Diœceseos monachum: quòd scilicet post suæ ciuitatis deiectionem à paganis factam in alterius sedis inuasionem temerè insiluerit. Ostenditque quòd ab Episcopis ipsius Diœceseos, omnique clero & populo eiusdem ciuitatis sit petitus & electus, & quod prædecessor ipsius Marinus ad eorum petitionem pium in hoc præbuerit assensum: insuper & pallio eum donauerit, & ipsius in Bituricensi Ecclesia promotionem scriptis roborauerit, & cætera. STEPHANO quoque huius Adriani successori litteras mittens, gratiarum actiones referre curauit, quòd eum & Ecclesiam ipsius litteris Apostolatus sui visitare, & inter varias mundi pressuras consolari dignatus

fuerit, & quia fratris eum & amici vocabulo voluerit honorare: quod ipse tamen nolit appetere, sed magis seruus & subiectus existere. Significatque se ad ipsum Papam videndum properasse, nisi paganorum vallaretur obsidione: hosque deno tantùm miliario à sua ciuitate abesse, ciuitatem quoque Parisiorum ab ipsis tunc obsideri. Hanc infestationem huic regno ab octo annis iam præteritis inferri, vt nemini extra castella procul liber aditus patere videretur. Addit denique, audisse se de insidiis quorundam pestilentium, quas ipsi Papæ moliebãtur, & satis egrè tulisse, opemque ferre si licuisse optare, vnum quod quibat agere, precibus videlicet pro eo insistere. Pro Vvidone quoque affine suo, quem idem Papa in filium adoptauerat, memorat tam se quàm cæteros cõsanguineos suos, quibus id notificauerat, debitam exhibituros eidem Papæ reuerentiam. De eo etiam quod illi scripserat roborare se promptum fore quæcunque necessaria Dei Ecclesiæ significarentur, eius suggestionem se multùm per omnem modum effecisse ipsius fidelitati obnoxium, seque

tum ſuffraganeis Coepiſc. in cultu debito S. ſedis Romanæ perſeueraturũ, & ſi quid contrarium ſanæ fidei cõtra ipſam emerſerit, omnimodis confutare Deo auxiliante paratum exiſtere. Sedem vero Remenſem notum habeat ab anteceſſoribus ſuis potiùs Gallicanis omnibus Eccleſiis ſemper fuiſſe honoratam: vt pote cùm primus Apoſtolorum beatus Petrus primum deſtinauerit huic vrbi ſanctum Sixtum Epiſcopum, & totius Gallicanæ regionis dederit ei primatum, Hormiſda quoque Papa ſancto Remigio vices ſuas in Galliarum partibus commiſerit. Hoc ideo ſe cõmemorare, ne ſedes Remenſis ſuis in diebus ſineretur dehoneſtari: annectẽs etiam de priuilegiis ſibi in cunctis quæ petiit ab huius prædeceſſoribus Marino & Adriano conceſſis. Itemque de iam dictis rebus Ramponis, & earum peruaſore, quem præmiſſi Pontifices iuſſerant ab Archiepiſc. Senonicæ ac Rothomagenſis vrbis excommunicari: quibus eandem excommunicationem differentibus, idem peruaſor adhuc rapta poſſidebat. Vnde petit vt Apoſtolica ab ipſo feriatur ſententia, pręcipiatque hic

Papa præfatis Archiepiſcopis, ne vllam in eundem excommunicando afferant ampliùs dilationem. De quibuſdam præterea rebus Remenſis Eccleſiæ,quas quidam abſtulerant inuaſores,poſcit, vt ipſe papa ſuggerat imperatori Carolo,qui iam magnam ex his partem reſtituerat,vt bonum quod cœpit eius precatu perficiat, & de his quæ egit ipſe gratias ei agere dignetur, & cętera. Ad quæ illæ reſpondēs aſſerit oppido ſe fuiſſe lætatum, quòd eũ circa ſedis Apoſtolicæ reuerentiam cognouerit anhelare,hortans vt in hac dilectione ſemper ardentiùs accendatur. Memoriam quoque Vvidonis ducis gratiſſimè ſe ſuſcepiſſe, quem vnici lòco filij ſe tenere fatetur. De Normannorum infeſtatione,quam regnum noſtrum patiebatur, dolere vti propria: Deumq. deprecari pro huius populi defenſione per Apoſtolorum principum interuentionē, & vt incolumis hic Præſul perducatur ad Apoſtolorum limina: quatinus etiam corporeis, eum valeat vlnis amplecti, & conferre de priuilegiis,de quibus ſibi ſcripſerat. Ad Archiepiſcopos etiam quas petierat litteras, ſe direxiſſe: nec non ad

Imperatorem pro Remensis Ecclesiæ iustitia deprecatorias, & pro collata benignitate grates illi referentes. Item litteras idem præsul ad eundem Papam dirigens, ac de prosperitate ipsius lætificari se inter multas tribulationum quas à paganis patiebatur angustias petens: præfati quoq. Vvidonis satagit commendare fauorem. De prænominato nec non Erminfrido querimoniam repetens, qui admonitus à prememoratis Archiepiscopis inobediēs extiterat, flagitat, vt iterum commoneātur ab auctoritate Papę Archiepiscopi hunc asperius increpare, & si peruasa non reddiderit, Ecclesiastico feriatur iudicio. Interrogat præterea, sibiq. remandari poscit, si ritè valeat Episcoporum fieri ordinatio in qualibet sanctorum festiuitate, nisi tamen Dominica die. & cætera. Ad hæc etiam rescribens idem Papa, gratias agit pro ipsius erga sedem Apostolicam caritate & sollicitudine, condolens de ipsius afflictione, ac pro ipsius preces se Domino fundere pollicetur alleuatione, & confortans monet in Domini confidere consolatione. Item scribit eidem præsuli, pro quodam Dominico à filiis

&cognatis propriis oppresso vel expulso, hortans vt diligenter inquirat, & eius inde adiutor existat. Item pro quorundam susceptione Anglorum. Item eidem cũ Aureliano Lugdunensi, Adelgario, Gerlone, Emmennone, & reliquis per Galliam constitutis, pro querimonia Bituricensis Ecclesiæ super inuasione Frotarij Burdegalensis Episcopi, qui etiam Pictauẽsem aliquandiu tenuerat sedem, cui postea Bituricensis fuerat ad tempus à Ioanne Papa propter infestationem barbaricam tali tenore concessa, vt hac remota necessitate, id etiam remoueretur, quod necessitas imperarat. Vnde præcipit hic Papa Stephanus præfatis Archiepiscopis, vt ad propriam sedem illum remeare compellant. quòd si Apostolicis monitis obedire contempserit, nouerint eum sancti Spiritus iudicio perpetuis anathematis vinculis innodatum. Item pro Teutboldo Lingonensi, significans ad se huius Lingonensis Ecclesiæ querimoniam peruenisse, quòd obeunte Isaac Episcopo, inconsulto clero & populo, Egilonem quendam monachum nuper de sæculo venientem in Episcopum Au-

relianus

relianus Lugdunensis ordinauerit, eisq. vi illata præposuerit nolentibus, quo diuina vocatione hominem excedente, ne in idipsum incurrerent, concordi voto clerus & populus Teutboldum ipsius Ecclesiæ Diaconum eligentes, ab ipso Papa sibimet in Episcopum consecrari petierint. sed ille vniuscuiusq. Ecclesiæ priuilegium inconcussum seruare volens id agere distulerit, eumque præfato Aureliano direxerit, scribens ad eum, vt si cleri populique vota in eum concordarent, & sacri canones illi non obuiarent, manus huic imponere nequaquam differret. quod fieri si ratio prohiberet, & idipsum sibi rescriberet. interim tamen alterum inibi ordinare nullomodo se inconsulto præsumeret. simulque & Oirannum Senogalliensem Episcopum à suo latere direxerit executorem. quem deludẽs Aurelianus ad Lingonensem præmiserit vrbem, pollicitus se citissimè subsecuturũ. quod cùm diu expectaretur, nec ipse aduenerit, nec moræ suæ causam innotescere, vel Papæ remandare præuiderit. quo circa iterato clerus & populus cum decreto manu omnium roborato præfa-

tum electum Romam remiserunt, obnixè sibimet illum consecrari petentes: sed nec tunc id agere acquieuerit: volens Lugdunensis Ecclesiæ collatum priuilegium immutilatum consistere: ideoque iam dicto Aureliano iteratò rescribens mandauerit, vt quia concordi voto clerus & populus iam dictum Diaconem expetebat, aut ipsum consecraret, aut quid in eo reprehẽsibile iudicaret rescribere maturaret: sed is priori inobediẽtiæ contumaciã adijciens, non solùm oblatum consecrare, seu quid in eo reprehensibile iudicare sibi rescriberet cõtempserit, verùm etiam contra interdicta, & sacrorum canonum statuta quendam extraneum, & eidem Ecclesię ignotum, in angulo ordinatum, illis ingerere niti præsumpserit. At hi potiùs laborem subire quàm subici ignoto eligentes ad se redierint, implorantes ne pateretur Ecclesiastica iura violari, *Nos autem*, inquit, *qui omnium Ecclesiarum in B. Petro Apostolorum principe curam suscepimus, scientes inter Episcopos non haberi eum qui neque à clero electus, neq. à populo est expetitus, sæpedictum Teutboldum venerabilem diaconum, ipsorum lamenta-*

bibus precibus inclinati, Lingonensis Ecclesiæ Episcopum consecrauimus, condigna sententia præuaricatoribus illata, licet & aliis præuaricationibus fuerint impediti. Qua propter tuæ iniungimus sanctimoniæ, vt his nostris Apostolicis litteris perceptis, postposita dilatione ad Lingonensem accedas Ecclesiam, & eundem Teutboldum à nobis solemniter consecratum Episcopum exinde reuestias, omnibusque Archiepiscopis & Episcopis innotescas, pro tantæ contumaciæ vltione nos eiusdem Ecclesiæ specialem sollicitudinem suscepisse, pro tanti laboris maceratione & oppreßionis illatæ releuatione. quicquid autem idem venerabilis Episcopus Teutboldus vobis ex nostra parte retulerit credite, & affectui mancipare nullomodo ambigite: vt pote tuam reuerentiam circa nos deuotam consistere credimus. Ad hæc idẽ præsul Fulco rescribens, gratias agit pro consolatione litterarum ipsius: asserens se paratum fuisse & esse quæcumque sibi ab ipsius Papæ celsitudine iniuncta fuerint adimplere: præfatam verò præceptionem de Teutboldo Episcopo explere sine mora voluisse: sed Odonis regis sui consultu interim inter missum, dum rex idem suos legatos ad eundẽ Papam dirigeret, ac per eos iussio-

nem ipsius certissimè cognoscere. Super his autem quæ litteræ ipsius papæ prosecutæ sunt, velle scilicet se omnibus Ecclesiis sua instituta & priuilegia inconfuso ordine intemerata seruare, valde gauisos vniuersos Episcopos, in quorum præsentia hæc recitari fecerat. Consulit autem eius auctoritatem, deposcens vt sibi rescriptis remandet, si liceat Coepiscopis suffraganeis suis, qui in eius Diœcesi consistunt, ordinationem vel regis vel alicuius alterius personæ, sine sua licentia & conniuentia seu promissione agere, vel aliud aliquid inconsulto suo Metropolitano, aut contra interdicta sui primatis præsumere. Priuilegium quoq. denique à sede Romana quæsitum idem Papa huic concessit, scriptúmque transmisit Præsuli super rebus Ecclesiasticis huic Remensi Ecclesiæ collatis, vel conferendis, vt nemo eas inuadere vel detinere præsumeret, & vt post eius decessum nullo modo aliquis hunc Episcopatum & Episcopij res occupare illicitè auderet, cum interminatione hæc inhibens Apostolicæ sedis censuræ. Item scribit eidem, pro altercatione quæ versabatur inter

Herimannum Colonienſem Archiepiſcopum, & Adelgarium Amburgurenſem & Bremenſem Epiſcopum: pro qua Herimannus eidem Papæ ſuam direxerat querimoniam, Adelgarius autem & ſuam direxerat, & poſtmodum per ſemetipſum acceſſerat, proclamans ab Herimanno Eccleſiæ ſuæ priuilegia violari. Ideoq. in ſuam præſentiam commonuerat vtrumque venire. Sed quoniam Adelgario veniente Herimannus defuit, tantæ liti finē imponere Papa diſtulit, ne quippiam præpropere iudicare videretur, vnde rediuiua contentio futuris temporibus oriretur. Quocirca iniungit huic Præſuli noſtro, ſua ipſius Papæ vice ſynodum conuocare apud Vvangionem ciuitatē, cum vicinis ſuffraganeis limitaneiſq. Epiſcopis; ad quam Herimannum Agrippinæ Coloniæ, & Senderoldum Moguntinum cum ſuis ſuffraganeis, necnon & eūdem Adelgarium occurrere iuſſerat, quatinus quid cuique debeatur diligens examinatio declararet. Monet etiam fraternitatē ipſius domni Fulconis, ne ſibi ſuam ſpecialem præſentiam, ſi omnimodis fieri poſſit, exhibere cum eis quoquomodo

differat: quoniam & hæc, & alia quæ imminebant Ecclesiastica negotia cum ipso tractanda, eiusque terminanda consultu prouiderat: de quo scilicet ipsius aduentu satis gratularetur, volens ad Ecclesiastica deliberãda negotia eius habere præsentiam. Alioquin monet, vt assertione veridica per strenuum Episcopalis ordinis virum vnà cum ipsis abeuntem notificet qualiter se super hoc veritas habeat. Quibus si veniẽdi facultas defuerit, suos cum eo dirigant legatos, qui eorũ vicariatione perfuncti, disceptandi & deliberandi libertatem possideant; vt nullo vlterius tempore percepta finitima sententia de hac re necessarium sit vertere quæstionem. Super his quoque successori huius Formoso domnus Fulco litteras mittens, qualiter hæc à præfato Stephano Papa sibi sunt iniuncta, significauit, & vt sibi auctoritatis suæ in his exequẽdis scripta dirigeret, expetiit. Vnde & iterum scribens, vehementer admirari se dicit, si litteræ suæ ad eius præsentiam peruenerint, quid causæ fuerit, cur hinc responsum huius Papæ non meruerit recipere. Grates inter hæc referens, quod sui me-

moriam dignatus sit habere, & per abbatissam Bertham verba sanctæ consolationis sibi mandare; eúmque se videre velle, & collato sermone mutuo verba conferre: quam rem fatetur immensum sibi peperisse gaudium, vt magis eius desideret videre præsentiam: adiciens sibi ab eo tempus, quo ad eum veniat, remandari, locúmque, & eius satager præceptis obtemperare. Præterea postulat, vt priuilegium Ecclesiæ Remensi sui nominis auctoritate fieri iubeat, sicut etiã prædecessores suos fecisse constat, & res huic Ecclesiæ per suam humilitatem acquisitas perpetua firmitate contra omnes aduersarios muniat. Adnotat etiam, qualiter Eurardus Marchio sancti Calixti Papæ & Martyris venerabile corpus à Romana sede impetrauerit, atque in eius honore monasterium in prædio suo constituerit. quod prædium post eius obitum ad filiũ ipsius Rodulfum abbatem hæreditario iure deuenerit: qui res ipsas simul cum memorati Martyris gleba vitę suæ diebus absque vlla contradictione tenuerit, & de sæculo migraturus easdem res cum monasterio & corpore sacro Remensis san-

ctæ Dei genitricis Ecclesiæ delegauerit, eandemque rerum suarum heredem instituerit, tunc vero Hucboldns quidam sororis huius Rodulfi maritus munus eiusdem abbatis calumniabatur, & ab Ecclesię Dei Genitricis iure conabatur auferre. proinde precatur vt quid sibi sit in talibus agendũ, suis eum sacris instruat litteris, & harum collationẽ rerum æterna stabilitate corroboret, atque contradicentes digna excomunicationis sentẽria percellat. Scrupulum denique sibi dixit ac singultum mouere, quod audierat à quibusdam, sanctam Romanam Ecclesiam turbari. paratumque se totis viribus pro ipsius omnimodis honore decertare, & eidem Papæ veluti domno & magistro in cunctis obsecundare. Subnectit etiam de quibusdam Episcopis Galliarum, qui sibi pallium indebitè à Romana poscebant sede; Metropolitanos suos tali spernentes tenore. asserens quòd res eadem, nisi prudẽti præcauta foret sollicitudine, confusionem non mediocrem generaret Ecclesiæ, magnúmque caritati dispendiũ valeret inferre. Vnde tam se quàm omnem precari dicit Ecclesiam, ne citò ali-

cui irrationabili petitioni ſine generali aſſenſu & litteris conſentiat: ne per hoc Eccleſiaſticæ dignitatis honor vileſcere incipiat, ſi res indebita quæ temerè affectatur, inconſultè tradatur.

Quæ Formoſus Papa Fulconi, vel Carolo Regi, atque Odoni ſcripſit. Cap. II.

CVI reſcribens idem Papa Formoſus, monet eum compati debere Romanæ Eccleſiæ, atque imminenti eius ſubuenire ruinæ, nec ei ſuam præſentiã denegare. Adiungens hęreſes vndique ac ſchiſmata pullulare, nec qui ad reſiſtendum occurreret eſſe. Dicitque longo retroacto tẽpore pernicioſas hæreſes Oriẽtem confundere, & Conſtantinopolitanã Eccleſiam nociua ſchiſmata perturbare: ſimul etiam regionis Africanæ legatos inſiſtere, reſponſa petentes pro dudum exorto inter Epiſcopos ipſarum Prouinciarum ſchiſmate. Diuerſarum quoque partium legationes diuerſa reſponſa petentes inſtare. Cuius rei gratia generalẽ ſynodum die Kalendarum Martiarum indictionis vndecimæ ſe inchoare diſpoſuiſſe, ad quam eundem remota omni di-

latione admonet festinare vt colloquendo largiùs de his valeant pertractare, & affluētiùs ad consulta singula respōdere. Normannæ gentis procellas, quibus asserebat se perturbari, plurimū dolere. & vt eos excelsi dextera reprimat, Apostolorū principum suffragiis interuenientibus implorare. Litteras vero quas significauerat ad eum per quasdam personas primū se direxisse, ad ipsum minimè peruenisse. Miserat alias etiam pro hac eadem synodo celebranda pridem huic quoque Præsuli nostro litteras; quam decreuisse se asserit incipere mediante Maio mense, Indictionis decimæ. In quibus litteris fatemur Italiā tunc semel & secundò horrida bella perpessam & penè consumptā. Orientalium verò partium se deflere vesanam hæresim in Christum Iesum blasphemiam coniicientem. Mittit ei præterea petitum super quibusdam præstariis priuilegium, commemorans beatum Remigium gēti Francorum, Romanæ sedis auctoritate, cum gratia Dei Apostolū constitutum. Bernam quoq. villam, quæ iniquè dudum subtracta fuerat Remensi Ecclesiæ restitutam. Duodeciacum quo-

que, ſed & ea quæ domnus idem Fulco per precarias obtinuerat, Rodemiam videlicet & Margolium, Leſtemnã,& Gingleium, atque Virtudem, necnon Abbatiã quæ dicitur Campellis, Atteias etiam & Maniacum, aliaſque res, quæ dudum ablatę tunc redditæ fuerant Eccleſiæ Remenſi, reſtitutas auctoritate confirmat Apoſtolica, vt eas vel cęteras eiuſdem Eccleſiæ poſſeſſiones nemo præſumat auferre vel inuadere. Sanciens inſuper autoritate beati Petri, vt nemo regum, nullus Antiſtitum, nemo quilibet Chriſtianus decedente Remorum Epiſcopo ipſum Epiſcopatum, vel res ipſius Eccleſiæ ſuis cõpendiis applicet, neque ſub ſuo dominio teneat, præter ipſius ciuitatis Epiſcopum & eandem Metropolim non vltra conſtitutionem canonicam, ſine regulis Eccleſiaſticis conueniente paſtore manere cogat: neque aliter ibidem Epiſcopum, niſi vt ſacri canones iubent, conſtitui faciat. Promulgans etiam ac ſtatuens, vt ea quæ idẽ venerabilis pręſul Fulco de villis huius Eccleſiæ ac facultatibus earum, vſibus Eccleſiaſticorum, ornamentorum, vel luminariorum, ſeu ſub ſtipendiis Ca-

nonicorum, ac monachorum, atque sanctimonialium, seu matriculariorum, & hospitum vel pauperum constituerat, perpetuo inconuulsa permaneant; hanc auctoritatem sui decreti sub anathematis vinculo violatoribus innodatis corroborans. Imperatorem quoque Vvidonem coronatum eodem anno significans indictione decima. Item ad ipsius domni Fulconis petitionem misit aliud eidem priuilegium pro monasterio Auennaco, atque pro eo monasterio, quod Rodulfus abbas in honore sancti Calixti martyris & Papæ exhereditario proprietatis suæ iure constructum huic Remensi concesserat Ecclesię, tam eadem cœnobia, quàm omnes possessiones liberalitate regali vel aliorum Christicolarum munificētia Remensi collatas Ecclesiæ, siue quas idem Præsul acquisierat, aut deinceps acquisiturus erat, eidem Ecclesiæ Apostolica corroborans & stabiliens potestate. Hic quoque Lambertum filium Vvidonis anno secundo imperij patris ipsius nouũ imperatorem factum fuisse designat. Itẽ pro Diœcesanis prouinciæ Remensis Episcopis, quòd audierat eorum quosdam

huius Archiepiscopi sui audiētiā cōtemnere, scribens eidem, vt suos conueniat Coepiscopos, cæterorum quoque quos ipsi visum fuerit Episcoporum collegium conuenire denunciet, vt de tanto neglēctu synodali simul actione perquirant, & quicquid oportuerit canonica atque Apostolica muniti auctoritate decernāt: subiciens vt nemo à tam Deo digno se subtrahat opere, qui Apostolicæ ipsius particeps voluerit communionis existere. Item pro euectione Caroli ad regimen regni, quem domnus idem Fulco ad regium culmen adhuc puerum prouexerat, & de criminibus Odonis regis, vel correctione ipsius, qualiter esset agēda: pro quib. rebus idem Archiepisc. huic papę scripta sua, consilium & auxilium ab eo petendo, direxerat. Vnde & ad eundem regem Odonem litteras suas idem Papa delegauit, vt ab illicitis recederet, nec eundem regem Carolum vel quæq. ipsius essent infestaret, induciasque belli differendo daret, donec idem præsul Fulco scilicet Apostolicam sedem adire studeret.

Quæ Franciæ quibuſdam Præſulibus ſcripta legauerit. Cap. III.

ITem ad Archiepiſcopos & cæteros Epiſcopos Galliarum, monens vt conueniant atq. commoneant eundem regẽ Odonem ne illicita perpetrentur, & ne aliena vſurpentur, ſed bellum ſedetur, & omnis hoſtilis commotio ſopiatur, vel induciæ belli, donec Fulco Romam, ceu dictum eſt, adeat edicantur. Ipſique ſtudeãt interim cuncta differre, & pacem ac vnanimitatis concordiam recreare. Item huic quoque regi Carolo, congruam dirigens admonitionem, eiuſque gratulans eminentiæ atque deuotioni, quam rex idem ſe ſignificauerat erga ſedem Apoſtolicã gerere, qualiter ei ſit in regno agendum ſuccinctè, lucidéq. demõſtrat. quem petierat ei panem benedictũ propignere mittens, & de itinere præfati Præſulis noſtri ad ſedem Apoſtolicã monens. Eidem quoque domno Fulconi litteras ſuas dirigens, hęc ſupradicta ad præmiſſas perſonas ſe deſtinaſſe ſcripta commemorat, ipſius videlicet ſuggeſtione de pace

vel iudiciis belli inter Odonem & Carolũ differendi. Item ſcribit ipſi pro diſcordia ſedanda, quam audierat inſurrexiſſe pro Manigaudi ab Alberico perpetrata interemptione. Item petens eundem pro cuiuſdã Grunlaici dilecti ſibi ſacerdotis ad Epiſcopatum, vbi ſe locus obtuliſſet, promotione. Idẽ quoq. præſul Fulco nonnulla præfato papæ præter præmiſſa reperitur direxiſſe ſcripta, tam pro ſua vocatione qua vocabatur ab ipſo ad ſedem Apoſtolicam, quàm pro contentione quæ verſababatur inter reges Odonem & Carolũ, nec non pro oppreſſione, quam Remenſis patiebatur Eccleſia: petens vt papa regibus ſcribendo pacẽ imperaret. Arnulfo quoq. Trãſrhenenſi auctoritate Apoſtolica præciperet, ne Caroli regnũ inquietaret, quin potius ei auxilio eſſet, vt propinquum propinquo deceret. Odoni verò mandaret, ne regnum iſtud inuadere aut deprędari præſumeret. quòd ſi auderet, Apoſtolicæ ſedis ſententiam reformidaret. Item quia poſt admonitionem ipſius papæ nec Arnulfus orbitati Caroli ſubuenire voluit, nec Odo à peruaſione regni rapinis ac depopulatione ceſſauit: ſed &

Arnulfus res Ecclesiæ Remẽsis tam eas, quas aliquandiu iniustè sublatas ipse restituerat, quàm eas etiam, quæ nunquam priùs subtractæ fuerant, abstulit ob id tantum modo quia temerariam eius inuasionem hic Præsul recipere noluerit. & quod Odo ciuitatem Remensem obsederit, innumeras etiam cędes & deprædationes exercuerit, & res Ecclesiæ Remensis suis satellitibus dederit, huius Ecclesiæ insistens rapinis, donec Carolus cumvalido exercitus apparatu aduëniens eum ab obsessa ciuitate depelleret. Significans etiam quòd Robertus homo Arnulfi ex parochia Herimanni Coloniensis Episcopi, res huius Ecclesiæ inuaserit ac diripuerit, donec eum vi ac si canem rabidum ab eadem deuastatione repulerit. De quo petit, vt nisi admonitus resipuerit, auctoritatis Apostolicæ sentẽtia feriatur. His se perturbationibus regni obsessum, impossibile fore significans ad eius Apostolicam se properasse præsentiam, dum semper expectetur bellum, nec aliter posse res regni componi credatur: sed ipse semper bellũ distulerit, non quo inferiores vel impares fuerint, aut de iniusta

iniusta causa dubitauerint, sed ne vires regni bellis attritæ paganorum proderentur inuasionibus. Vnde dato placito inter se dextras securitatis inuicem vsque ad tempus præfinitum dederint. & cætera. Item pro eodem rege Carolo & Imperatore Lamberto gratiarum referens actiones, quòd notificauerit sibi de ipso Lamberto, patris se curam habere, filiique carissimi loco eum diligere, atque inuiolabilem cum eo concordiam se velle seruare. Asserens quòd non illum tantùm diligeret pro consanguinitatis necessitudine, qua illi deuinctus habebatur, verùm multò magis quia huius Papæ venerator & amator existeret. Precatur autem vt idẽ Carolus rex cum prædicto Lamberto in amicitia iungeretur, & Odoni vel proceribus regni pro causa pacis Papa rescribat, quo Carolus ad regnum hæreditario sibi iure debitum proficiat: & quamuis tũc totum non posset suscipere regnum; saltem partem aliquam honori suo condignam concorditer & iustè regnum diuidendo illi conseruent: subiungens acturum se quòd sibi Apostolicus idem Pontifex præceperat super transgressoribus

& sacrorum violatoribus Ricardo, Manasse, atque Rampone, mox vt Coepiscopos suos in vnum potuerit congregare. Id tantùm Papa remandet, quoniam æterno illos anathematis vinculo innodauerat, si liceat eis ad pœnitentiam conuersis aliquid impendi misericordiæ, vel eos ad pœnitentiã suscipi, seu quis modus ipsius esse debeat pœnitẽtiæ. De Rãpone verò asseuerat, quia in solũ Teutboldũ Episc. reus existeret, nihil culpę in Vvalterũ Senonensẽ admiserat: ad quẽ cõprehendẽdũ nec præsens, nec adiutoriũ vel cõsensum ad id agendũ præbuerat. Itẽ pro Herilando Taruanẽsi Episc. cuius Episcopio à Normãnis depopulato eum necessitate cogẽte ad se venientẽ, sicut oportebat, susceperat, quemq. visitatorẽ cuidam viduatę Ecclesiæ constituerat, vt visitãdo sustentationem interim, dum Episcopus ibi ordinaretur, ex illa caperet. At quia homines prefatæ Tarvuanensis parochiæ barbaricæ videbatur esse feritatis & linguæ, supplicat vt responso Papæ mereatur certificari, si hunc viduatę debeat præponere plebi, & alterum ei liceret in præmemorata ipsius Ecclesia subrogare, qui

propter parentelam acceptior & linguā, in eodem loco posset existere. Item verò papa rescribēs ei, laudibus attollit eundē, congratulans eius dilectioni atque sollicidini, quam gerebat erga Lambertum Imperatorem, de cuius fidelitate & stabilitate monet eum semper fieri sollicitum, veluti consanguinitatis propinquum: asserens se cum ipso tantam pacis & dilectionis habere concordiam, vt nequeant aliqua iam ab inuicem prauitate seiungi. Notificat quoque Ricardū, Manassem, atque Ramponem excommunicatos à se, atque perpetuò ligatos anathemate, pro eo quod tā nefandissima perpetrauerint, vt Teutboldo Lingonensi Episcopo oculos eruerint, Vvaltarium Senonensem propria depulsum sede custodiæ mancipauerint. Mandās vt secum de his sentiat, & conuocatis omnibus suffraganeis suis Episcopis, canonicum super his quod exercuerat iudicium pari modo determinet. Item scripsit eidem Archiepiscopo pro Berthario quodam presbytero, quē clerus & plebs Ecclesiæ Catalaunēsis cōsensu regis Odonis ad Episcopatū dicebatur elegisse. Succensens quòd hunc vo-

catum canonicè noluerit consecrare, sed in transitu defuncti Episcopi Ecclesiam ipsam Herilando Taruuanensi Episcopo beneficiali more ferebatur contulisse. præterea quendam Mancionem nonnullis criminibus irreritum in eadem Ecclesia quasi Episcopum ordinauerit, cumque prænominatus Bercarius Apostolicã præsentiam adire vellet, comprehensus sit à quodam Conrado huius domni Fulconis vassallo, de Ecclesia tractus, & in exilium per vnum mensem delegatus. vnde & euocans hunc nostrum Præsulem mãdat expressè sed fraternè, vt suam denominato tempore non differat ei exhibere præsentiam, habens secum præfatum Mancionem & iam dictum Conradum cum quibusdam denominatis Coepiscopis suis. & cætera.

Quæ Stephanus Papa Fulconi, & quæ Fulco eidem Papæ rescripserit. Cap. IV.

STephano quoq. huius Formosi successori scribens idem domnus Fulco deuotionem quam erga Romanam sedem gerebat conatur ostendere, &

quòd limina creberrimè cupiuerit Apostolorum adire, sed diuersis obstantibus discriminum causis hæc vota nequiuerit adimplere: vbi significat Odonem & Carolum reges in pacis tandem concordia se studente connexos. Cui remittens hic Papa litteras suas, à se suscepisse fatetetur, ipsius non admittens immo reprehendens excusationem, eo quòd alij homines eandem sedem adirent, & ipse fateretur fas sibi adeundi non fuisse concessum. Denuntiat ergo synodum se per mensem Septembrem imminentis indictionis quintæ decimæ certissimè celebrare statuisse: ad quam censendo vocans hunc Archiepiscopum, monet expresè, quatinus omni mora repulsa omnique excusatione amota, eodem tempore suam specialem præsentiam eidem, synodoque omnino exhibere maturet: quod si prætermiserit, canonicam in eum ferre sententiam minimè retractabit. Rescribens autem hic venerabilis Præsul eidem, quam semper habuerit deuotionem circa gloriosam principis Apostolorum sedem, eiusque sanctos Præsules pandere nititur: asserens se tunc va-

triis oppreſſionibus aggrauatum, ac diuerſis adſtrictum perturbationibus præſentia corporali eandem adire ſedem non valuiſſe. dilectos autem filios huius Eccleſiæ illuc deſtinaſſe ad itineris ſui enarrandas incommoditates viua voce. quẽdam quoque conſacerdotem ſuum ad id exequẽdum ſe direxiſſe. Plura ſe ſcribere nõ præſumpſiſſe, quia ſenſerit in epiſtola ſibi ab ipſo directa dura ſe ſatis inuectione mulctatum. & hoc ſibi non modicum incuſſiſſe miraculum, quod ita tunc primæ ipſius litteræ grauiter eum perculerint, cùm eatenus ab ipſa ſede nil aliud niſi mellitum ac dulce cum prædeceſſoribus ſuis ſibi ſcribentib. venire conſueuerit. quod peccatis tamẽ ſuis imputans, vt de malo ſuo ſe meritò contriſtari, ſic de correptione ipſius ſe fatetur lætificari: reuoluens fieri potuiſſe, ceu quodam degnat ad ſe perlatum rumore, vt à quibuſdam minùs caritate repletis aliter de ſe audiſſet quàm veritas ſe haberet. vnde petit, ne facilè huiuſcemodi perſonis aurem accommodet, donec vt ſcriptum eſt rem quam neſcit diligentiſſimè inueſtiget. Adnectens ſimpliciter, vti ab ipſis pe-

nè cunabulis educatus canonicis fuerit disciplinis, donec à glorioso rege Carolo Imperatoris Ludouici filio, in palatinis ac domesticis eius sit assumptus obsequiis. Sicque in aula palatij perseuerans vsque ad tempora Carlomanni Regis, Ludouici iunioris filij, nepotis eiusdem Caroli, quando à sanctis prouinciæ Remensis Episcopis, nec non à clero & plebe vrbis huius electus sit, & Episcopus ordinatus. vbi qualiter hanc Ecclesiam paganorum infestatione laborantem repererit, & vt pro pace ipsius ad posse desudauerit, legati sui vel aliorũ hæc scientium petit explorari narratione. Asseuerans præmissa se non arrogantia explicare, sed vt nouerit, coniciens quia qui sic enutritus, & taliter fuerit ante Episcopatum conuersatus, hoc sibi potius onus quàm honorem, non electionis instrumentum, sed humilitatis esse seruitium. Subnectit autem, quòd si aliqua regno quies concessa fuerit, & ab Odone rege licentiam impetrare valuerit, ad ipsius beatitudinis vestigia tandem aliquando properare studebit, dum sibi vię patuerint, quæ tunc ab Zeudeboldo Arnulfi

regis filio erant obstructæ, qui Ecclesiam quoque Remensem multis affligebat iniuriis, res eiusdem suis impertiens subditis. Cuius tyrannidem Apostolica petit auctoritate reprimi, dicens quia in tam periculoso & necessitudinibus pleno tẽpore se suam Ecclesiam noxium esset deserere.

Quæ regibus quibusdam Fulco direxerit scripta. Cap. V.

TOtius itaque regni curam agens idẽ domnus Archiepiscopus Fulco, litteras dirigit Imperatori CAROLO, regis Ludouici Transrhenensis filio, pro tutela & defensione Francorum regni, quod in his partibus à Normãnis multipliciter opprimebatur. Asserens illud auxiliante Deo hactenus fuisse protectum, quamdiu patrui & æquiuoci eius ac filiorum eius regebatur dominatione. Tunc verò illis feliciter humana excedentibus, postquã se proceres regni eius Imperiali commiserant tuitioni, eos vndique secus multi superaggrauent casus. Memoratque ciuitatem Parisiorum, quam ca-

put asserit & introitum regnorum Neustriæ atque Burgundiæ, Barbarica cingi obsidione, citóque capiendam nisi Dei subuentum fuerit clementia. Quæ si capta fuerit, totius dispendium regni se perpessuros. Tamque periculosè hæc iam mala grassari, vt à prædicta vrbe Remos vsque nihil tutum remanserit, nulla nisi peruersorum Christianorum barbarisque consentientium secura sit habitatio: quorum multi Christianam deserentes religionẽ paganorum se societati coniunxerant, ac tuitioni subdiderant, Scripsit & ad eundem Imperatorem pro percipiendo à sede Romana pallio, roborandisque olim datis à Romanis Pontificibus Ecclesiæ Remensi priuilegiis. ARNVLFO regi Transrhenensi litteras mittens, pro causa regis Caroli, quem paruulum adhuc vnxerat in regnum, reddit causas eius prouectionis, eo quòd audierat motum fuisse animum ipsius Arnulfi contra se pro hac perpetratioue. Cõmemorans quòd decedente Carolo imperatore huius Arnulfi auunculo, in ipsius Arnulfi seruitium fuerit profectus, cupiens suscipere dominium & gubernationem,

ſed ipſe rex eum ſine vllo cõſilio vel conſolatione dimiſerit. vnde cũ nec in eo ſibi ſpes vlla remãſiſſet coactus ſit eius hominis, videlicet Odonis, dominatũ ſuſcipere, qui ab ſtirpe regia exiſtẽs alienus regali tyrannicæ abuſus fuerit poteſtate, cuius & inuitus hactenus dominiũ ſuſtinuerit. Et quoniam huius Arnulfi dominatũ deſiderauerit, idcirco in ipſius ſeruitiũ profectus fuerit. At poſtquam nullum conſilium in ipſo reperire valuit, hoc ſolum quod reſtabat egerit, eligens eum regẽ habere, quem ſolum poſt ipſum de regia ipſius habebant progenie, & cuius prædeceſſores ac fratres extiterant reges. De hoc etiam, quod idẽ rex in culpa trahebat quare nõ id antè feciſſent, reddit rationẽ, quòd quando Carolus imperator deceſſit, & idem Arnulfus regimen huius regni ſuſcipere noluit, hic Carolus adhuc admodum corpore ſimul & ſcientia paruulus exiſtebat, nec regni gubernaculis idoneus erat, & inſtante immaniſſima Normannorũ perſecutione periculoſum erat tunc eum eligere. Vt verò ad eam viderunt perductum ætatem, in qua ſalubre ſibi conſilium dantibus aſſenſum pre-

bere nouerat, susceperunt eum secundũ Dei honorẽ, vt regno consuleret, volentes eũ ita instituere, quatinus huic regno & ipsi Arnulfo proficuus valeret existere. De eo quoq. quòd sine ipsius Arnulfi cõsilio præsũpserint hoc agere, morẽ Francorũ gentis asserit secutos se fuisse, quorũ mos semper fuerit, vt rege decedẽte aliũ de regis stirpe vel successione, sine respectu vel interrogatione cuiusquam maioris aut potentioris regis eligerent. Hoc more hunc regem factum ipsius fidelitati & consilio commitere voluerint, vt ipsius adiutorio & consilio vteretur in omnibus, & eius subderetur tam rex quàm vniuersum regnum præceptis & ordinationibus. Præterea quòd audierat huic regi suggestum, quia contra fidelitatem ipsius, & propter priuatum hoc egerit commodum: infert quòd Aschericus ipse, qui hæc iactitasse videbatur, antequam de re huiuscemodi aliquid idẽ Archiepiscopus agere conaretur, venerit ad se, præsentibus Heriberto & Erfrido Comitibus, & consilium simulque auxilium quæsierit, quid agere deberet de iussionibus Odonis, qui res importabiles ei præcipiebat. Ex parte quoque filiorum

Gosfridi cōsilium petierit de malo, quod eis Odo facere conabatur, rogaueruntque vt tale caput communi consilio statueretur, per quod securi esse possēt subditi, intendentes vel in Vvidonem, vel in hunc regis prosapiei Carolū, & simul consideranres qui affuerant, ad quem meliùs attendere deberent, visum illis est propter quærendam regni vtilitatem, & ipsius Arnulfi cauēdam contrarietatē, propterque rectum, congruumq. regij generis principatū, vt ad hunc Carolū se cōuerterent, credentes quod Arnulfus hoc de propinquo suo gratū haberet, ipsiq. & regno præsidiū ferret. Quòd autem iactitatum audierat, causa Vvidonis hoc eum fecisse, vt hac arte illum subintroduceret in regnum, & dimisso puero Carolo se verteret ad Vvidonem: asserit liuore inuidiæ contra se scienter hæc falsa fuisse iactata, aut etiam qualis erat ipse qui talia diffamabat, talem eundē posse fieri sentiebat. Ipse verò nec se talem fore, nec talibus ortum natalibus recognoscebat: prædecessores quoque ipsius regis nequaquā talia ingenia in progenitoribus suis experti fuerant, quos in omni fidelitate ac

regni vtilitate probatos habuerint: ideo illos honorificè sublimauerint. quapropter erubescendũ eidẽ regi fuisset, vt hoc de se crederet vel infamia se tali notaret. Denique quòd audierat ipsi Arnulfo dictum fuisse, quòd hic Carolus filius Ludouici non fuerit, asseuerat neminem se posse credere fore, qui eum si viderit, & parentum ipsius effigiem cognouerit, non recognoscat illum de regia processisse progenie. quædam quoque patris sui Ludouici signa gestare, quibus agnoscatur filius ipsius fuisse. Poscit ergo Arnulfi regiam maiestatem, vt hec verba dignanter accipiat, nullisque animum ipsius contra hunc regem innocentem propinquum suum commouere valeat. Sed vtrum hæc quæ asserit ita se habeãt, in sua præsentia, fideliumque suorum examinari faciat, & ad debitum finem perducat: cogitans qualiter antecessores sui regni statũ gubernauerint, & quomodo regalis culminis successio semper hucusque viguerit, tunc verò ille tantum princeps, & hic paruus propinquus eius Carolus, de tota regali stirpe remãserint: perpendatq. quid contingere possit, si eum debitus cũ-

ctis casus repoposcerit, cùm totiam de aliena stirpe reges existant, & adhuc sint plures, qui sibi regium nomen affectent, quis post ipsius decessum adiuuabit eius filium, vt ad debitam sibi regni conscendat hæreditatem, si contigerit hunc sibi propinquum cadere Carolum. Adnectit etiam, quod in omnibus penè gentibus notum fuerit, gentem Francorum reges ex successione habere consueuisse. proferens super hoc testimonium beati Gregorij Papæ. Subicit etiam ex libris Teutonicis de rege quodam Hermērico nomine, qui omnem progeniem suam morti destinauerit impiis consiliis cuiusdam consiliarij sui. Supplicatque ne sceleratis hic rex acquiescat consiliis, sed misereatur gentis huius, & regio generi subueniat decidenti: satagens vt in diebus suis dignitas successionis suæ roboretur, & hi qui ex alieno genere reges extabant, vel existere cupiebant, non præualerent contra eos, quibus ex genere honor regius debebatur. Asseritque se misisse Aledrā-num ad eundem Arnulfum, suggerendo vt quoscunque sibi placeret ex his qui Carolum regem constituerant, in suum

ſeruitium pergere præciperet, qui coram ſublimitate ipſius hæc ita eſſe rationabiliter oſtenderent. Flagitans etiam orat, vt hæc præmiſſa benigno rex tractet animo, & hanc ſciat ipſius eſſe deuotionem vel intentionem erga ipſius fidelitatem, vt Carolus ad ipſius conſilium in omnibus quæ acturus eſt, reſpiciat, & ipſius pietate tutus conſiſtat, & vt nemo huius regis animam ab auxilio iſtius regni vel eiuſdem Caroli deflectere valeat. Item ad eundem regem, ſignificans ei de fidelitate & deuotione, quam erga ipſum habebat, & quia in eius ſeruitium ad ipſius iuſſionem properare deſiderabat. Promiſſionem quoq. quam rex ſuus Carolus eidem Arnulfo, qui regnũ ſibi contradiderat, promiſiſſet, maneret inconuulſam tam in ipſo rege, quàm in ſubditis ſibi. Et quia proponeret idem Carolus Odonem inimicum ſibi regem, & inſidias ſibi magnopere parantem armis aggredi. VVIDONEM Imperatorem legatione ſuarum viſitans litterarum, admodum ſe de ipſius gaudere fatetur gloria & exaltatione: mirari ve-

rò atque turbari, quia nullis nunciis iam longo tempore transacto sibi aliquid de statu & prosperitate sua notificauerit. Exorat autem, vt regi suo Carolo suffragiũ impendat, & talis erga ipsum existat, qualem eum erga propinquum existere decet; & vt celeriùs illum scire faciat qualẽ voluntatem circa ipsum habeat. De Arnulfo quoque rege significat, quòd non velit eidem Vvidoni pacem seruare. Carolum denique sedi Apostolicę suam epistolam dirigere, orationibus se commendando Papæ, atque ipsius petens roborari benedictione: & vt idem Papa huius Vvidonis eum cõiungat amicitiæ. poscit etiam, vt eidem regi de amicitia sua per suum missum, aut per sua scripta Vvido remãdet. Sed & suis vel Ecclesię sibi commissæ compatiatur iniuriis, quas fidelitatis ipsius causa tolerabat. Notificat etiam abbatiam sancti Martini à rege sibi concessam, rogans vt res eius, quæ in regno ipsius erant, in sua tutela Vvido recipiat. ODONI regi litteras dirigens, rogat pro concedenda Ecclesiæ Laudunensis post decessum Didonis Episcopi electione libera: ostendens non oportere violenter eos

eos ad eum quem noluerint suscipiendũ cõpelli. precatur etiam vt eandẽ Ecclesiam absque inquietudine degere iubeat; neque res ipsius à peruasoribus deprædari sinat, ne particeps diripientium fiat, si talia fieri permittat. CAROLO regi suo scribens, indignatur valde sibi perlatũ, quòd prauis quorundã cõsiliis vellet idem rex se sociare Normannis, vt illorũ auxilio ad regni decus obtinendũ iuuari posset. *Quis enim*, inquit, *qui vobis sicut oportet fidelis est, non expauescat vos inimicorum Dei amicitiam velle, & in cladem ac ruinam nominis Christiani pagana arma & fœdera detestanda suscipere? Nihil enim distat vtrum quis se paganis societ, an abnegato Deo idola adoret. Nam si, vt ait Apostolus, mores bonos colloquia praua corrumpunt, quanto magis corumpitur castitas animæ Christianæ Ethnicorum consiliis & societate? Neque enim poterit non imitari quod assiduè viderit: quin potius assuescet paulatim, & quasi vinculo malæ consuetudinis trahetur ad facinus. Certè progenitores vestri reges deposito gentilitio errore diuino cultui se sublimiter subdiderunt, & à Deo semper auxilium expetierunt. propter quod &*

feliciter regnauerunt, & regni hæreditatem ad suos posteros transmiserunt. Vos è contra nunc Deum relinquitis. Dicam certè, licet nolens, quia Deum relinquitis, cùm vos eius hostibus sociatis. Vnde & meritò prophetica illa vox ad vos dirigitur, quæ quondam ad regem Israel similia facientem directa est: impio præbes auxilium, & his qui oderunt Deum amicitia iungeris. & certè cùm deberetis malis præteritis terminum ponere, & rapinis & deprædationibus pauperum renunciare, ac pro his omnibus pœnitentiam agere, nunc ad maiorem iram Dei prouocandam his qui Deum ignorant, & in sua feritate confidunt vos coniungitis. Credite mihi, quia nunquam sic agendo ad regnum peruenietis, immo velociter disperdet vos Deus quem irritatis. Hactenus quidem de vobis meliora sperabã. nunc video vos cum omnib. consentaneis vestris periturum, si tamen hoc verè vultis agere, & talibus consiliis acquiescere. re vera qui tale vobis dant consiliũ, non fideles sed per omnia infideles esse comprobantur, quos si audire volueritis, terrenum simul & cœleste regnũ amittetis. Deprecor vos itaque per Deum vt tale deseratis consilium, neque velitis vos in æternum præcipitare interitum. & mihi cæterisque, qui secundũ Deum

vobis fideles sunt, æterni doloris afferre dispendium. Meliùs enim fuerat vos non nasci, quàm diaboli patrocinio velle regnare, & illos iuuare quos deberetis per omnia impugnare. Sciatis enim quia si hoc feceritis, & talib. consiliis acquieueritis, nunquam me fidelem habebitis, sed & quoscumque potuero a vestra fidelitate reuocabo, & cum omnibus Coepiscopis meis vos & omnes vestros excommunicans, æterno anathemate condemnabo pro fidelitate quam vobis seruo. Hæc gemebundus scribo, quoniam cupio vos secundum Deum & sæculum semper esse honoratum, & non Satanæ, sed Christi adiutorio ad debitum vobis conscendere regni fastigium. Regnum enim quod Deus dat, firmum habet fundamentum: quod verò per iniustitiam & rapinas acquiritur, caducum est, & citò deciduum, nec poterit diu permanere.

LAMBERTO imperatori congratulationis apices dirigens, notificat quid sibi de ipso domnus Papa Formosus suis literis intimauerit. quod scilicet eundẽ Imperatorem multùm diligeret, & in omnibus ei consulere loco carissimi filij, atq. indissociabilẽ vellet ad eum seruare concordiam. Hortatur ergo hunc principem & admonendo flagitat, vt tantæ benigni-

tati eiusdem Papæ gratus existat, illum vt patrem piissimum diligat, omnémque illi fidelitatem & obedientiam seruet, eiusque sacris monitis vt verus filius obtemperet, & sedem Romanam digna veneratione honoret. *Ita enim vestrum*, inquit, *perenni soliditate stabilietur imperiũ, & contra omnes inimicos & hostes diuinum vobis auxilium suffragabitur, fietque vt omnibus aduersariis diuino adiutorio semper superior & fortior sitis. Recordamini quæso auunculi vestri & æquiuoci Lamberti illustrissimi, qualis sanctam erga Romanam sedem fuerit, qualémque exitum consecutus sit, & cauete ne in idem exemplum deueniatis, si aliquid simile agere volueritis: domnum etiam Apostolicum deprecamini, vt eum dignetur absoluere, & pro illo apud Deum interuenire, pro me quoque attentiùs postulo, vt eius mihi beneuolentiam concilietis, quatenus tam de me quàm etiam de sede Remensi mercedem dignetur habere, & sua illi priuilegia inuiolabiliter custodire, sicut omnes sancti prædecessores ipsius semper fecisse noscuntur: & si aliquis nequam aures clementiæ ipsius inquietare, & de nobis sinistri aliquid dicere præsumpserit, non prius obloquentibus credere, donec per me aut certè per suum vel meum*

missum, quod verum sit, poßit agnoscere. De cætero cognoscat vestra imperialis auctoritas Ramponem propinquum vestrum & meum ab eodem domno Apostolico excommunicatum, sicut & litteris ipsis agnouimus. pro quo obsecro mansuetudinem vestram, vt eum deprecemini, quatinus illi locum pœnitendi, & quod admisit emendandi non deneget, nec eum perpetuo anathemate innodatum irrecuperabiliter perire sinat: sed quam illi placet pœnitentiã & satisfactionis mensuram illi iniungat. Nobis etiam & vniuersis Italiæ vel Galliæ Episcopis, quibus de eius damnatione scripsit, vicißim de sua misericordia quid illum agere, & qualiter esse conueniat, rescribi iubeat. ALBRADO regi Transmarino amicabiles litteras mittẽs grates refert, quia tam bonũ virum & deuotum Ecclesiasticisq. regulis cõgruentẽ destinauerit Episcopum in ciuitate Cantaburg nomine. Audierat enim, quòd peruersissimã sectam paganicis erroribus exortam, & in illa gente tunc vsque relictam, verbi mucrone satageret amputare: quæ secta suggerere videbatur Episcopis & presbyteris subintroductas habere mulieres: ad propinquas quoque generis sui quisque vellet accedere: insuper & sacra-

tas Deo feminas inceſtare, & vxorem habens concubinã ſimul habere, quæ omnia quàm ſanæ fidei ſint aduerſa documentis manifeſtat euidentiſſimis ex ſanctorũ patrũ prolatis auctoritatibus. RICHILDIM reginam vel imperatricem litteris commonens atque redarguens, dolore multo ſe fatetur eſſe correptum pro fama non bona, quæ ad ipſũ de vita & actibus eiuſdem reginæ peruenerat, quòd ſcilicet eſſet diabolus, vbi fuiſſet illa, magis quã Deus, cùm forent circa illam quæ contra ſalutẽ animæ militant, id eſt iræ, rixæ, diſſentiones, incendia, homicidia, luxuriæ, rapinæ quoq. pauperum, peruaſiones Eccleſiarum. de quibus omnibus debita ſollicitudine & paſtorali diligentia commonet eam, vt transferat ſe de tantis malis ad fructum ęternæ ſalutis: proponẽs ei quadriuium vel quadrigam virtutum, quam aſſumens & aſcendere nitens apprehendat quæ ſunt ſapientiæ atq. ſanctimoniæ, ac felicitatis æternæ. velamen quoque Chriſti, quod aſsũpſerat cauſa viduitatis, incorruptum ſeruare ſtuderet, vt illud inuiolatũ Deo repræſentare poſſet, nec properare velit ad inferos, vt inueniat inæſti-

mabile malum multarum, quas ei propalare nititur, miseriarum. Perpendat, si est amica Dei vel soror. quòd si non est; sine intermissione det operam vt esse possit, & si non candore virginitatis, studio tamen continentiæ salutaris, rectè credendo Deum, ac proximum diligendo, pietatis opera faciendo, sobriè & piè & iustè viuendo: attendat vt vitam corrigat donec hodie nominatur, ne incidat in laqueum confusionis æternæ, dum non recogitat quā velociter præsens hodie transeat. parcat animæ suæ, & attendat vt Deo proxima fiat, & habeatur columba per simplicitatem & innocentiam, vt audire mereatur à Christo cùm exierit è corpore, hiems transiit, & recessit, columba mea veni, mecumque requiesce sedēs in dextera patris mei. Multumque, se ideo loqui asserit, quòd de ipsius salute plurimùm sit sollicitus, optans vt verè fiat regina ornando virtutibus viduitatem suam, præ oculis habens diem mortis vel resurrectionis suæ, audiatque Apostolum dicenten, Euigilate iusti, & nolite peccare. det tandem Deo suam gloriam, & operetur salutem pro-

priam, diuertat à malo, & faciat bonum: oratq. exoptans vt correptio sua & emẽdatio necessaria salubrisque compunctio tangat cor eius, vt tandem aliquando resipiscat à diaboli laqueis: gratia quoque Dei resuscitet eam de sepulcris vitiorum. & cætera. Febricitãtem quoque in malis faciat eam firmam & stabilem Deus, fixamque in bonis, vt hîc & in æterna vita possit gaudere cum sanctis. *Quod si consilium nostrum*, inquit, *audieritis, tales vobis erimus, quales esse debemus, in omni fidelitate & reuerentia atque debito seruitio, & quod his omnibus maius est, erit vobis Deus propitius sicut optamus, & oramus. Alioquin volumus vt sciatis reuera quòd pro vobis nolumus incurrere offensionem Dei, sed secundum ministerium nostrum faciemus de vobis, quod canonica nobis iubet auctoritas: quod quàm inuitus faciemus, Deus testis est. non enim possumus discedere ab Apostolo, qui dicit, Quamdiu Apostolus sum gentium, ministeriũ meũ honorificabo, &, Dei sumus adiutores, &, Deus est, qui operatur in nobis. &, An experimentum quæritis eius qui in me loquitur Christus? Vnde precor Deum in conscientia mea, vt adhæreant cordi vestro verba mea, &*

ipſe qui per me loquitur, hæc in auribus veſtris per ſeipſum loquatur in corde veſtro. Deus omnipotens ad vota ſua mittat manum ſuam de alto, & liberet vos de cœnulento huius ſæculi profundo.

Quæ diuerſis ſcripſerit Epiſcopis. Cap. VI.

DIuerſis etiam Præſulibus diuerſa reperitur direxiſſe ſcripta pio ſale reſperſa & diuinis auctoritatibus referta. FROTHERO Archiepiſcopo pro rebus Remẽſis Eccleſiæ in ſua coniacentibus Diœceſi, quæ ab inuaſoribus non modicũ patiebantur diſpendiũ: monens & rogans, vt memor miniſterij ſibi à Deo collati, & Apoſtolicorũ præceptorum, quorũ plura ſubiungit exempla, his peruaſoribus canonica auctoritate interdicat, ne de reb. huius Eccleſiæ amplius præſumere audeãt, ſicut offenſam Domini ſanctorumque ipſius incurrere nolint. ROSTAGNO Arelatenſium præſuli, grates referens quòd eum de rebus Eccleſiæ Remenſis ſollicitum eſſe cõpererat, quas ſub ipſius prouidentia & tutela conſtituerat: ſed

audiebat eas à quibuſdam prauis inuaſoribus infeſtari vel vſurpari. vnde hortatur vt eoſdem peruaſores, niſi reſipiſcant, diſtricta percellat excommunicatione, ſi non vult rem huiuſmodi ad Apoſtolicam ſedem deferri. HERIMANNO Agrippinenſium Archiepiſcopo, ſignificans ſe deſiderare cum ipſo, cæteriſque Diœceſeos ipſius Epiſcopis loqui, & de neceſſariis Eccleſiarum cauſis, vt ab eodem ſibi ſuggeſtum fuerat, pertractare: id tamen inſurgentibus Normannicæ perſecutionis turbinibus impediri. vt autem oportunitas temporis apparuerit, maturata facilitate adimplere conari. Intimat præterea res quaſdam Remenſis Eccleſiæ in ipſius parochia peruerſo iure à quibuſdam peruaſorib. poſſideri. Qua de cauſa expetierat Arnulfum regem apud Vvarmaciam, vt ipſe Vvilleberto præſuli huius prædeceſſori præciperet, quatinus ipſe ſuper hoc negotio ſecundũ edicta canonum ageret. A quo ſcilicet rege idem etiam Herimannus ſuper hoc ipſo legatus ad præmiſſum Epiſcopum fuerat deſtinatus. Sed quia idem Vvilbertus præceptũ regis in hoc adimplere non

potuit, hunc monens rogat, vt eoſdem peruaſores, vel qui res ipſas inquietare conantur, animaduerſione canonica feriat, niſi à cœpta præſumptione reſipiſcant. decretum quoque Symmachi Papæ eidem Herimãno dirigit, vbi quid de talibus ſit agendum manifeſtiſſima poſſit aſſertione cognoſcere. Item eidem, pro quibuſdam rebus huius Eccleſiæ ſuper Rhenum ſitis, in loco qui dicitur Bobert, quas Manigaudo commendauerat: quo defuncto petit, vt idem præſul Herimannus eas tutandas ſuſcipiat. quendã etiam Vvibertum, qui res alias Remenſis Eccleſiæ tenere videbatur admoneat, vt eas cum amicitia ſibi reſtituat. De rebus quoque cuiuſdam abbatiæ ſibi à rege conceſſæ, quæ in partibus ipſius Herimanni coniacebant, rogat vt eas ab extraneorum peruaſione defendat: & cæt. VVALTERO Senonenſis Eccleſiæ Archiepiſcopo, pro cauſa Hildegardis Abbatiſſæ, de qua placita quędam conſtituerant, ſed ad nullum idem Vvalterus partim occupatione partim infirmitate preſſus attenderat. vnde pręſcribit eidem, qua res ipſa finem vltimum ſit habitura: pre-

cansque monet vt nullatenus omittat, quin ad id placitum veniat. Si verò non venerit, ipse tamen salua caritate quod agendum est auctore Deo inde perficere conabitur : & quod hactenus id distulerat, non quasi auctoritatem aut priuilegium hocagendi non haberet, egerat : sed potiùs causa dilectionis ipsius, quàm per omnia inuiolatam seruare cupiebat. Petit etiam vt præfatam abbatissam idem Vvalterus, vt pote Diœcesaneam suam præmoneri faciat, quo ne velut ignaram se à conuentu ipsius subtrahere, sed potiùs die denominata præsentem studeat exhibere. Item consolatorias dirigens eidem super ipsius ægrotatione litteras, & de absolutione quam sibi petierat idem Vvalterus tam ab eo quàm à fratribus ipsius fieri: simulque de ipsorum prouidendo ab eodem domno Fulcone, quando fieri posset, colloquio. PLEONICO Archiepiscopo Transmarino, congratulans bonis eius studiis, quibus eum laborare compererat, pro abscindendis & extirpandis incestuosis luxuriæ fomentis, su-

pra in his litteris quæ Albrado regi ſcripſerat commemoratis, quæ in ea gente videbantur inoleuiſſe: ſacris eum inſtruẽs & armans auctoritatibus cenſurę canonicæ, particeps nimirum piis ipſius laboribus cupiens exiſtere. IOANNI cuidam Romano præſuli, commemorans affectionem dilectionis, quam habebat erga eum, ita vt diceret nullum ſe inueniſſe recordari, cũ quo ſic concorditer mutuo coniungeretur caritatis affectu. rememorans magna ſe quondam beneuolentia ſuſceptum ab eo fuiſſe, liberaliſſimaque humanitate tractatum, magniſque beneficiorum impendiis accumulatum. Aſſeritque ſe quantocius pace reddita dignis ſeruitiis oſtenſurum tam erga eum, quàm erga domnum Papam Stephanum grata animi deuotione. precaturque vt eum ſuo fauore tueatur apud ipſius excellentiam Papæ, & in quibuſcumque neceſſarium viderit ei ſicut optimè in ipſo confidit aſſiſtat. DODILONI Cameracenſi præſuli, pro placitis ſibi ab eo datis, ad quæ minime attenderat: monens & rogans, vt ſatagat venire ad proximum placitum, vbi-

cumque rex Odo fuerit cum Episcopis, quãdo rem de qua tunc agebatur de Hildegarde & Irmingarde terminare deberent. Accusatores quoque ipsius Irmingardis, eosq. qui presbyterũ luminib. priuari ac suspendi iusserũt, cum omnib. qui nefãdæ iussioni paruerũt, vel fautores huius sceleris extiteruut, commoneri faciat & canonicè conuocari, vt huic conuentui se studeant præsentare. Item pro eadem causa, gratias referens quia deuotè ipsius commonitionem susceperit, & ad constitutã diẽ paratissimus occurrerit. Illud verò succensere videtur, cur cùm de negotiis Ecclesiasticis ageretur causa, non per clericum sed per laïcalis ordinis hominem sibi mandare voluisset. Ipse verò domnus Fulco partim senioris seruitio detentus, partim corporeæ incommoditatis molestia præpeditus, iuxta condictũ venire nequiuerat. Admonet etiam, eum meminisse debere, qualis ipse erga eum quõdam extiterit, qualiter sine rege, sine vllo ipsius parti consulente modis omnibus institerit, vt ad hunc Episcopalem perueniret honorẽ, cùm adhuc sibi perfectè notus nõ esset. Ita tamẽ pro eo egerit,

veluti pro fratre cariſſimo, quia credide-rat & credebat in eo ſimplicem pruden-tiam, fidem non fictam, firmam & in-demutabilem ſtabilitatem: ſperauerat e-tiam in omnibus ſibi cooperatorem & adiutorem fore. Per illam ergo ſynce-ram dilectionem, quam in ipſo credebat, eum ſe dicit monere: mandans vt poſt-habita omni dilectione vel occupatio-ne ad condictum conuentum Epiſcopo-rum præſens adeſſe ſtudeat, nulla cauſa excepta, niſi tãtùm infirmitate corporea. Perſonas etiam præmiſſas quas per alterã ſignificauerat epiſtolam, commoneri ca-nonicè faciat, vt præparatæ ad ſolennem cœtum Epiſcoporum die præfixa ſe ſata-gant præſentare. Item cum cæteris Coe-piſcopis, Didone ſcilicet Laudunenſi, Hetiſone Nouiomenſi, Riculpho Sueſſo-rum, Herinãdo Morinenſi ſcribens, huic Præſuli Dodiloni ſignificat, hos præmiſ-ſos in vrbem Remenſem cõueniſſe Præ-ſules ad tractandũ de peruaſione Baldui-ni, de quo ſcripſerat eidem Dodiloni, ad-monere illum vt reſipiſceret à prauo te-meritatis ſuę faſtu. Sed quoniam idem Præſul reſcripſerat, occurrere eiſdem

Præſulibus ſe nequiuiſſe, quia ſuum iter Normannorum prçripuit gladius, ceu de communi compatitur exitio. Cæterùm quòd petierat de Balduino, in hoc acquieſcitur ei, vt admonendo, exhortando, & increpando ſedulò eum corripiat, vt à ſua corrigatur prauitate, diuinas ei proponens ſanctorum ſententias patrum: litteras etiam eidem Balduino ab ipſorum Epiſcoporum parte dirigi ſignificat. De quib. hortatur, vt ſi fuerit præſens, ei recitētur; ſi abſens fuerit, per ſuum archidiaconum ipſi tranſmittat, qui etiam illas eũ intelligere faciat. Quòd ſi & eum ille nequiuerit adire, litteras ipſas publicè corã ſe legi faciat in loco, vbi Balduinus religionem peruaſit, & deinceps niſi reſipuerit non ei vel monachus vel canonicus vel quilibet ritè Chriſtianus adiungatur, ſi non anathematis vinculo implicari voluerit. Si Hetilò quoque ad Attrabatem venerit, Dodilo illi occurrat, vt de hac re quod agendũ eſt, canonicè peragere poſſint, & quicquid inde fecerint, litteris ſibi ſignificet. HETILONI præſuli litteris mandat, vt proficiſcatur cum fidelibus regis Attrabatem, agens pro poſſe quod in

in alio ſcripto agendum ſibi reperit ſignificatum. Item pro his quæ à Dodilone Cameracenſi patiebatur Epiſcopo, aſſerens quomodo pro benefactis ab eo ſibi contumelioſa retribuantur. Adſciſcensque hunc ſibi teſtem, qualiter eundem Dodilonem paterno ſimpliciq. benignitatis affectu ad potiora prouexerit. Sed & quomodo Rodulfus vir deuotus abbatiã quandam in huius Hetilonis parochia ſitam Remenſi delegauerit Eccleſiæ, committens ſimul eidem corpus beati Calixti Papæ & martyris, quod impetratum à Romana detulerat vrbe. Intimat ergo qualiter precatus ſit amicabiliter præfatum Dodilonem, ad Atrabatenſe caſtellum venire, & inde pignera præfati martyris honorificè leuare, atque vſque ad cœnobium ſancti Quintini deducere. hunc etiam Hetilonem expetierat, vt ad ipſum cœnobium occurreret, & tamdiu cum ſacro comitaretur corpore, donec ipſe domnus Fulco veniret, & illud decenter excipere, atq. ad Remenſem valeret vrbem deducere, vbi tamdiu ſeruaretur, quouſque pace reddita loco proprio ipſius Hetilonis parochia

sito restitui posset. At Dodilo cùm debuisset agere quod petebatur, è contra filialis & fraternitatis posthabita reuerētia in medio occurrens viæ, & de manibus gestantium sanctum pignus abripiens apud se reposuit, dicens non illud cuiquam se redditurū, nisi eidem Hetiloni, in cuius dinoscebatur fuisse parochia depositum, & hoc ipsum nouæ fraudis argumento gessisse, quo valeret præfatum corpus sacrum cuidā Hucboldo Comiti tradere. quo circa petit hunc Hetilonē, vt missum suū ad eum dirigat, & paterno ac fraterno amore ipsum redarguens corrigat, & in memoriam ei reuocet, quomodo religionis solius & fidei, quam in eo fore credebat, intuitu illum absque regis aut principis alicuius expectatione in sede Pontificali locauerit, moneatque vt à cœpta temeritate pedem reuocet, ne aliquid hunc eumdem Archiepiscopum contra se, quod idem nolit, agere compellat. Hunc quoque precatur Hetilonē obnixè ne illi assensum in re tali præbeat, sed iustæ parti in omnibus faueat, & thesaurum cœlestem, Remensi Ecclesiæ à præmemorato viro traditum, vrbi ac basilicæ ipsius restitui non solùm cōsentiat,

ſed etiam totis viribus adiuuet. DIDONI Landunenſi Epiſcopo, pro recōciliatione animę cuiuſdam Vvalcheri, qui reus maieſtatis inuentus ſupplicium mortis incurrit. De quo audierat, quòd in articulo mortis pœnitentiam per confeſſionem & ſacræ communionis viaticum ab ipſo expetierat, nec impetrare valuerat. Inſuper & ſepulturæ beneficium fuerat ei denegatum, & orari pro eo prohibitum. Succenſet ergo eundem Præſulem, horrens cur ſic voluerit agere, cùm ſciret optimè quod auctoritas ſacra de non negāda in vltimis ſtatuerrt pœnitentia. Adhibetque nonnulla ſanctorum patrum ſuper hac re teſtimonia, monens vti conſiderato communi periculo, imitetur communis domini pietatem, & huic peccatori remediū pœnitentiæ in vltimis deprecato impendat miſericordiam, vt & orari pro eo faciat, & per ſeipſum reconciliationem, animæque commendationem more Chriſtiano perſoluat: eumque de loco peruio, in quo non ſepultus, ſed proiectus erat, ad cœmeterium fidelium transferat. Item pro hac eadem cauſa, poſtulans & adhibens exemplum beati

Gregorij de quodam monacho, quem iusserat nec sepulturæ communi tradi, nec orationibus iuuari: at post legitimũ spatium reconciliationem eidem præcepit impendi. Adsciscẽs etiam illud Euangelicum, quia filius hominis venit quærere & saluum facere quod perierat. Sed & Nicæni concilij testimonium, quod generaliter cuilibet in exitu posito, & poscenti gratiam communionis, tribui præcipitur. PETRO cuidam Romano scribit Episcopo, pro his de quib. Formosum Papã consuluerat super Herinando Morinensi Episcopo, quẽ Catalaunicæ præficere decernebat viduatæ Ecclesiæ. petitque vt suggerat Papæ pro hoc suo consultu, quatinus optatum super eo citiùs adipisci mereamur respõsum. Cõmemorãs quod gestũ reminiscatur super Actardo Namneticæ vrbis Episcopo, quòd eum Nicolaus Papa Morinẽsi Ecclesiæ post ea censuerit præficiendum, ac demum in Archiepiscopatu sedis Turonicæ decreuerit incardinandum. Precatur etiam vt idoneam super hoc exquirat auctoritatem, repertámque sibi destinet exequendam. HONORATO Beluacensiũ Præsuli scri-

bens, asserit se mirari vehementissimè, quomodo id potuerit contingere, vt animus ipsius tam contrarius & aduersus sibi existeret, cùm sciret qualis erga eum fuerit, & qualiter loco fratris ac filij eum semper habuerit, qualíque affectu, vt ad eundem honorem perueniret, decertauerit. Nec tamen ideò desperare debeat, sed quantocius ad pacem & concordiã secum tenendam redeat. Monet eum igitur, tanquam filium carissimum redire ad semetipsum, & cogitare cuius sit ordinis, cuiusque professionis, perpendatq. quod in nullo ab ipso læsus existat, & si possibile sit ad se veniat; quatinus de his collato sermone meliùs conferant. si verò id fieri nequit, quendam familiarem sibi dirigat, per quem quæ fert animus eidem remandare valeat. Notificat etiam se audisse quædam de ipso, quæ non facilè credere potuerit, scilicet quòd rapinis insisteret, alienas possessiones inuaderet, & pecunias diriperet. Nominatimque designat Robertum quendam apud se fuisse conquestum, quòd vniuersa mobilia sua ei abstulerit. *Ego autem*, inquit, *non hoc de vobis credere possum, sed puto esse aliquem*

qui vestra gratia & auctoritate fretus hoc agere præsumpserit, & idcirco vobis adscribitur, quod ab alio gestum est. Si ergo à quocumq. vestro hoc factum est, obsecro vt auctorem huius mali dignè coerceatis, & damnum omne emendare iubeatis. Si autem verum est, quòd vos ipse coëgeritis, precor vt à tali intentione desinatis, & ei qui damnum passus est, sua ex integro restitui faciatis. Item redarguens eum de nonnullis, quæ ad se non simplici professione scripsisse videbatur, quasi domnus Fulco pacem & cōcordiam perturbasset. Significauerat etiam à prauis quibusdam suam vexari Ecclesiam, & super hac re nullum ab hoc Archiepiscopo petentem se suscepisse responsum. Vnde reuocat ad memoriã, quia precatu quàm præcepto apud ipsum maluerit obtinere illis hominib. inducias, interim dari, quousq. simul quiuissent ipsi Præsules loqui. De quodã quoq. Aledramno, quem tunc excommunicare minabatur, & Archiepiscopo suam exequi censuram præcipere videbatur: asseritque se nunquam destinasse communibus & collatis Coepiscoporum præceptionibus ac suggestionibus non parere: Beluacensi tamen Ec-

clesiæ singulariter Ecclesia Remensis parere nesciret. & quia in excommunicatione hac non Ecclesiastica vigere censura, sed præceps præualere cernebatur animositas; cuius rei erat initium desertio regis Odonis, & institutio Caroli. Annectitq. post aliquãta, de viduatione Ecclesiarũ, Siluanectẽsis videlicet atq. Catalaunsis, quarũ Siluanectẽsis tũc elegerat Otfredum quemq. ad Remensem Præsulẽ perduxerant, sibique petierant ordinandum Pontificem. ad quam petit hunc ordinationem venire, remota vt canonica iubet auctoritas omni excusatione. Subiũgit quoque monens, ne intendat eius animus hæc ita dicta, tanquã eundem non liceat Episcopum vltra in ipsius sperare amicitiam, quam sibi mutuò coniunxerant, quamque inconuulsam omni tempore Archiepiscopus tenere cupiebat, & ad honorem suæ sedis sedem ipsius honorare ac sublimare desiderabat. sed quia se mordaci reprehensione viderat eius latenter corrodi litteris, à tanta subreptione se voluerit excusabilem reddere, ne videretur in hoc ei silendo assentire. Item pro ordinatione Mãcionis Ca-

talaunensis Episcopi, ad quam eundem Honoratum venire mandauerat: sed ille non veniens etiam ipsam ordinationẽ reprehensionis elogio notarat. quam tamen reprehẽsionem Archiepiscopus caritatis studio patienter ferebat, mandans & poscens vt ad ordinationem præmissi Otfredi occurrere studeat, &c. Item pro litteris ab eo sibi directis, in quibus hortatus fuerat, vt statui, & religioni sanctæ Ecclesiæ labenti succurrere deberet. Vnde gratiarum vota Deo se persoluere Archipræsul asserit, qui ad hoc suadendum eius excitauerit animum, cùm priores ipsius Episcopi epistolæ tumidum viderentur præferre rancorem; hæc verò tota fraternum testaretur amorem. Si verò quod verba resonabant, Honoratus corde teneret; paratū se dicit eius caritati respondere, eamq. inuiolabiliter obseruare. Sed quia tunc opportunũ tempus, quo simul conuenire valerent, non videbatur, cùm Domino iuuante tempus arrisisset. id compenter tam ipsi quàm cæteris suffraganeis prænunciare curaret. Item pro iussione Stephani Papæ, qua mandauerat domno Fulconi, data eidem licentia in-

terim vt petierat remorãdi, quatinus hũc Honoratum Epiſcopum, atq. Rodulfum Laudunenſem Rauennam mitteret ad ſynodum ibidem celebrandam. Vnde monet vt ſicut Papa iubet eius pręceptioni obtemperet. TEVTBALDO Lingonenſi Epiſcopo amicabiles & caritatis vtrimque coniunctrices dirigit litteras, ſignificans de priuatis inter ſe rebus, quas ei Teutbaldus per ſuum ſignificauerat miſſum, & de communi colloquio ſecum, de regia quoque & ipſius Teutbaldi conſanguinitate, atque amicitia ipſius Epiſcopi Regi Carolo grata. Rogat etiam ſibi remandari de Richardo Burgundionum principe, & de Aquitanis, quod eum contigerit ſcire. & cætera. RODVLFO iam dicti Didonis Epiſcopi ſucceſſori, gratulando de honore ipſius, & profectu in Domino. Item pro quodam ipſius Rodulfi ſubiecto, ſed ab eodem abiecto, monens cauendum ne lædatur in hoc Epiſcopalis opinio, dum quod agitur zelo rectitudinis, feratur fieri zelo exercendæ vltionis: inferens Eccleſiam Remenſem hoc ex antiquo priuilegium habuiſſe, vt quicumq. Diœceſaneorum proprios Epiſcopos quo-

libet offendisse se modo sensissent, ad hanc cæterarum matrem confugerent Ecclesiarum, auxilium sibi flagitantes ab ipsa. *Ast ego,* inquit, *in hoc negotio nulla volui vti auctoritate: sed sicut amicus ab amico, immo sicut à specialiter dilecto filio postulare. eo quod me apud vos non dicam aliquid, sed bene posse confidebam.* Subiungens quoque post aliqua, quia miseratio non est præuaricatio: cùm Deus quotidie post minas districtæ vltionis ad se conuersis paternæ consueuerit impendere viscera pietatis. & quia nemo sic vnquam cadit, vt ei resurgendi copia debeat denegari, & cæt.

Quæ Abbatibus vel Illustribus viris quibusdam. Cap. VII.

STEPHANO cuidam abbati ac nobilissimo viro, qui ad Episcopatum electus videbatur, tunc autem fortè reiectus vel reprobatus, consolatorias dirigit litteras, amicitiam quam ei promiserat asserens perpetuò se seruaturum. Dolens verò & ingemiscens, quòd eum, quem preelectum regimini gaudebat Ecclesiæ, hoc videbat tunc effectu frustratum: horta-

tur tamen, vt licet elisus sit fortiter, validiùs resurgat: cupiens eidem omnes propinquos & amicos suos vel quoscumque alios posset ad pacem & concordiam reuocare. & cætera. BALDVINO Comiti Flandrensi, pro admissis ipsius, de quibus cum Episcopis Diœceseos suæ quæ forēt agenda tractauerat. Qui Balduinus inter alia quælibet praua etiam presbyterū flagellauerat. quod factum quanti sit sceleris, ex diuinis ostendit auctoritatibus. Basilicas etiam quasdam abstulerat à presbyteris inibi ordinatis, & aliis dederat, inconsulto ipsorum Episcopo. Possessionem quoque quandam, quā rex Ecclesiæ Nouiomensi tradiderat, idem Balduinus inuadens per violentiam retinebat. Annectit ergo canonica & legalia super huiusmodi facinoribus capitula. Redarguit etiam eundem pro eo quod monasterium monachorum sibi vsurpauerat, & insurrexerat contra regem cum infidelitate & periurio. Super quib. rebus iamdudum data sibi dilatione, & adhibita Episcopali admonitione hanc de loco ad locum se se conuertendo videbatur subterfugere. Vnde & his eum

litteris paterna vocãs admonitione, hortatur emendationem profiteri. quòd si non faceret, extorrem se sciret esse à Christiana communione. & cætera. Item ad eundem cum Coepiscopis scribens ex synodo Remis habita dominicæ incarnationis, anno dcccxcij. arguit eum quòd Ecclesiastica simul & legalia iura contemneret, res Ecclesiasticas, & honores sibi nõ concessos inuaderet, Dei timorem à se proiiciens, & fidem quam in baptismate Deo promiserat operibus abdicans, locũ sacri monastici ordinis peruadens, & abbatis sibi nomẽ vsurpans. Vnde communi decreto Episcoporum iudicatum fuerat, eum autoritatis canonicæ anathemate feriendum. Sed quoniam & Ecclesiæ & publicis regni vtilitatibus videbatur accõmodus, censura suspenditur adhuc animaduersionis Ecclesiasticæ, recogitandiq. sibi & emendãdi spatium reseruatur, & obsecratur per misericordiã Dei, vt ab hac præsumtione animum reuocet, nec amplius iram Dei contra se prouocet, ne illi quodammodo gladium præbeat. & cætera. Diuinarumq. sequuntur auctoritatum testimonia ad correptionem ipsius

prolata: quibus si acquiescere nollet, ab omni se nosset Ecclesiæ consortio sequestrandum, perpetuoque anathemate feriendum. Ipsius quoque propalat excommunicationis sententiam in eundem, si se corrigere noluerit, quãtotius iaculandã. CLERO & plebi Siluanectensis Ecclesiæ, pro pastoris sibi præferẽdi scribit electione, sucensens cur ad se venire distulerint, vel apicibus alloqui se quàm viua voce maluerint: mandans vt electas è collegio suo personas tam ætate quàm sapientia maturas & idoneas ad se mittere maturẽt, qui nec gratia, nec odio, aut vllius auaritię obtẽtu à tramite recto exorbitare vllatenus appetant. MINITRIS quoque Laudunensis Ecclesiæ, pro eo quod audierat inter eos contentiones esse, & conuenticula seorsum facere. Quapropter monet eos vt filios, quòd si hæc ita fuerint omnimodis amputentur. conuentus autem ipsorum fiat moderatus atque iocundus, in quo secundum ætatem vel datam sibi à Deo probitatem omni deposito supercilio quisque loquatur. & cætera. De concordia & caritate vera constituenda atq. seruanda, mittens eis exemplar epistolæ

ad Odonem regem pro obtinenda ab ipsis canonica electione à se missę & exhortans vt vnanimes cum sancti Spiritus adiutorio congregati magnopere satagant, & Dei clementiam attentissimè implorēt, vt eorum pastorali dignetur adesse electioni. FRATRES Corbeiacēsis cœnobij litteris suę visitans admonitionis, redarguit & vehementer increpat super abiectione sui abbatis, quem graui correptum infirmitate crudeli abdicauerant temeritate, nec eum ad ipsos venientē saltem vt peregrinum susceperant, aut ei vllam humanitatem impenderant, sed eum de communi habitatione perturbantes in vilissimo extra claustra monasterij loco retruserant, & communi statuto firmauerant, vt ad eum visitandum vel consolandum venire nullus auderet: sed neque moriēs communi sepultura dignus haberetur. Vnde admirans talem sensib. eorum obrepere potuisse improbitatem, & Apostolicas atque regulares super obedientia præpositis exhibenda proponens præceptiones, ostendit non eis licuisse abbatem reglariter electum & Archiepiscopi ordinatione rationabiliter institutum, ita cō-

tra fas omne dehonorare, & diuina humanaque in eo iura vel instituta conuellere atque confundere, cùm non sit in eorũ arbitrio vel potestate, cùm voluerint, abbatem deponere, & alium ad libidinem suæ voluntatis instituere. Proponit etiam maledictionem Cham, qui pudenda patris irrisit, & eiusdem complices eos ostẽdit esse maledictionis, ac proinde interposito ordinis ipsorum periculo monet, auctoritate & ministerio sibi à Deo iniũcto præcipiens, vt ab hac pertinacia resipiscant, eundemque sui loci patrem sicut abbatem honorent ac diligant; donec si conualuerit, & ipse tale onus ferre non potuerit, ipse ad regem excusaturus accedat, vt eius pręceptione & Archiepiscopali auctoritate ipsius in loco alius substituatur abbas.

De rebus quibus Episcopium auxit, & cæteris bonis quæ egit. Cap. VIII.

Multa deniq. bona in hac sede Remẽsi Pręsul hic operatus est. nam & Episcopium rebus impetratis pluribus tam monasterio Auennaco, quàm nonnullis

aliis à regibus,ac diuersis personis obtentis possessionibus, amplificauit, atque diuersis muneribus & ornamētis hanc Remensem Ecclesiam decorauit. Vrbem quoque, cuius murum ob ædificationem basilicæ Dei genitricis Ebo destruxerat, iste nouo circumdedit muro. quædam etiam castella à nouo instituit, Almōtem scilicet,&aliud oppidum apud Sparnacū, quod Odo rex, quia desciuerat ab eo propter euectionē Caroli,subuertit. Venerabile quoque beatissimi Remigij corpus ab Orbacensi monasterio Remensem reuocauit ad vrbem. In qua relatione multa & magna sunt ostensa miracula superiùs à nobis partim declarata. Eo tempore Normannis Francorum terras infestantibus,&diuersa loca depopulantibus, hicPontifex plures tam sacerdotes quàm cęteros clericos& monachos ad se vndecumq.cōfluentes benignè suscepit,& paternè fouit. Inter quos etiam monachos S.Dionysij cum ipsius martyris pretioso corpore, aliorumque sanctorum pigneribus recepit, & aluit. Corpus etiam beati Calixti,concessa sibi vel Ecclesiæ Remēsi abbatia eiusdem sancti, Remis deduci fecit

fecit, & post altare sanctæ Mariæ venerabiliter collocauit, iuxtaque illud pignera beati Nicasij, & sanctæ sororis eius Eutropiæ ab Ecclesia tituli sancti Agricolæ honorificè delata constituit.

De sancto Gibriano & fratribus eius Cap. IX.

Delata sunt etiam tunc temporis ad Ecclesiam beati Remigij membra S. Gibriani à pago Catalaunensi, vbi peregrinatus fuisse noscitur & humatus. Aduenerât siquidem in hanc prouinciam septem fratres ab Hibernia peregrinationis ob amorem Christi gratia. hic scilicet Gibrianus, Tesanus, Tresanus, Germanus, Veranus, Abranus, Petranus, cum tribus sororibus suis Frauda, Promptia, Possenna eligentes sibi super fluuium nomine Matronam opportuna degendi loca. Quorũ hic Gibrianus sanctus sacerdos quendam vicum elegit ad habitandum Cosla vocatum, vbi plurimis annorum curriculis sobriè, iustè, & piè viuens, vsque ad exitum vitæ bonum studuit certamen certare, Cuius corpus primò iuxta publicum fer-

tur aggerem fuisse sepultum. vbi postea supra tumbam ipsius est oratorij ædicula constructa, ob insignia scilicet quædam miraculorum ibidem manifestata Ad quam confluere populi solita fuerat frequentia, maximè cùm depositionis eiusdē celebrarentur festa. Multa namque inibi sanitatum tribuebantur remedia. ex quibus quædam habentur descripta, sed plurima celantur ignota. Tres tamen mulieres nominibus adscriptis ibidē notantur illuminatæ. Cuidam præterea nomine Grimoart manus cum integra est sanitate restituta. Tēpore denique Regis Odonis, grassante Normānorum crudelitate, terrasque Francorum vastante, huius sancti Ecclesiola igne cremata est cum aliis multis eiusdem pagi. Post cuius combustionē sæpius auditæ feruntur voces psallentium personarum non apparentium: luminaria tamen quædam noctib. inibi videbātur ardentia. Cúmq. fama huiusmodi virtutum circumquaq. percrebuisset, superno ductus amore, sanctique veneratione Hadericus religiosus Comes accessit ad Rodoardum Episcopum Ecclesiæ Catalaunicæ, obnixè flagi-

tans: vt quia locus ille, vbi hoc sacrum corpus subudio iacebat, funditus erat destructus, daret ei licentiam illud transferendi, vbi deuotiùs & venerabiliùs seruari valuisset. Qui dum diu persistens in precibus tandem suæ petitionis obtinuisset effectum, vocato nauta fertur ei naulum dedisse eo tenore, vt noctu ante galli cantum ad oram fluminis eius præstolaretur aduentum. Cúmq. statuto noctis tempore viri tres cum quodam sacerdote adessent fluuij ripæ missi ab hoc Comite, nauta defuit naue vlteriori defixa fluminis oræ. His quoq. viris aduentũ nauigeri diu præstolantib. & vicissim clamantib. cùm nemo eis respõderet, dolore perculsi corruunt in terram proni, deuotè precantes vt si Deo placitum foret corpus illius sancti de loco eodem transferri, aliquibus id eis dignaretur ostendere signis. Moxque nauis soluta diuina virtute nexu, quo tenebatur affixa, ripæ qua expectabatur mirabiliter accedit appulsa. quod admirando perspicientes & maximas Deo gratias referentes, ascendunt nauem, de voluntate Dei securio-

res effecti. Accedentesque ad locum sepulcri, & aperto saxeo in quo sacra membra iacebant sarcophago, reuerenter eleuant, transponentes hæc in præparato ad id opus nouiter scriniolo; sicque cum ingenti gaudio remeantes ad nauem transeunt celeriter flumen, hoc pignus cum laudibus deferentes ad vicum Balbiacum, vbi per triennium constat honorabiliter conseruatum. Post hæc ad Ecclesiam beati Remigij honorificè est delatum, & custodi Ecclesiæ deuotè commissum, iuxtaque sepulcrum huius sanctissimi patris honorificè collocatum. Post biennium præfatus Comes cum vxore sua Herisinde domnum Fulconem præsulem humiliter expetiit, postulans vt ei locum sepulturæ concederet in dextera huius Ecclesiæ parte, iuxta ostium cryptæ. quo impetrato, & altari statuto, atque argenteo decore cooperto, illic decenter hæc venerabilia deponũtur membra. Denique postquam à præfato sepulturę suæ sublata sunt loco, quædã mulier cœca, Erentrudis nomine, illò candelam deferens accessit impetrandæ causa medelæ. At comperto sacrum corpus inde

sublatum penitus esse, nimio angore affecta cœpit flendo cõqueri, cur sanctus hic Domini abinde se permisisset auferri, & cur deseruisset vicinos, quibus beneficia solitus erat præbere diuina. Subueniri ergo sibi gemitibus exposcens, visum sibi est proficisci debere ad vicũ Matusgum, vbi frater eius sanctus quiescebat Veranus. Ad cuius sepulcrum candelam ponens, seseque in oratione prosternens, cœpit flendo vtrumq. inuocare fratrem. Dumque sancti nomen crebrò repetit Gibriani, cœpit caligo albuginis ab oculis eius abrumpi, sicque diuina propitiante pietate prisco redonatur lumine. Præfatus denique Præsul honorabilis Fulco sollicitus circa Dei cultum & ordinem Ecclesiasticum amore quoque sapientiæ feruens, duas scholas Remis, Canonicorum scilicet loci, atque ruralium clericorum iam pene delapsas restituit, & euocato Remigio Antisiodorensi magistro, liberalium artium studiis adolescentes clericos exerceri fecit, ipseque cum eis lectioni ac meditationi sapientiæ operam dedit. Sed & Hucbaldum sancti Amandi monachum, virum quoque disciplinis so-

phicis nobiliter eruditum accersiui, & Ecclesiam Remensem præclaris illustrauit doctrinis.

De interemptione Fulconis Archiepiscopi. Cap. X.

ACcidit autem vt abbatiam sancti Vedasti, quam Balduinus Comes tenebat, cum Atrabatensi castro rex Carolus pro infidelitate Balduini ab eo auferret, atque huic Præsuli eam concederet, Altmaro quodam Comite abbatiam sancti Medardi tenēte: quam sibi visum est opportunitatis gratia cum eodem Comite commutare debere: quod & egit. Accepit itaque ab eodem Altmaro abbatiam sancti Medardi, & dedit illi abbatiam S. Vedasti, recepto per vim obsidionis à Balduino Atrebatensi castro. Cuius anxietatis dolore succensus tam Balduinus, quàm omnis eius comitatus, dum quærūt qualiter vlcisci se possint, amicitiam cum eodem Præsule se fingunt resarcire, quærentes locum vltionis, explorantesque quomodo à metatu suo ad regis colloquium stipatoribus vallatus pro-

ficiſci ſoleret: quadã die, dum paucis admodũ comitatus regis peteret alloquiũ, eum in via duce quodam Vvicemaro aggredientes intercipiũt. Et quidem primùm quaſi de amicitia & recuperatione Balduini affantur. demum verò improuiſum lanceis impetunt, proſternunt, ac perimunt. Quidam verò ſuorum ſe ſe ob nimium eius amorem ſuper ipſum proſternentes pariter cum eo trãsfixi & interempti ſunt. Cæteri qui ſuperfuere, his qui ad hoſpitalia remanſerant, hæc maximi doloris ſui nuncia portant. Qui rei nouitate perculſi, armiſque muniti percuſſores Epiſcopi conantur vltione adoriri. Quibus minimè repertis, corpus examine immenſis eiulantes plangoribus leuant, & cum ingenti ſuorum omniũ luctu Remenſem ad vrbem deferunt. Ibi tandem lotum & dignis exequiis honoratum decenti eſt ſepulturæ mandatum. Cuius Antiſtitis hoc habetur Epitaphium.

Hoc tumulo magni Fulconis membra teguntur,
Remorum ſedis Præſulis egregij.
Germine nobilium quem Francia protulit ortum,
Aulaque de ſcholis ſumpſit & excoluit.

Hinc Deus assumptum statuit virtute probatũ,
Ecclesiæ speculum, pontificemque pium.
Septenos denosque simul cui præfuit annos,
Tres menses, denos insuper atque dies
Auxit Episcopium superaddens plurima rerũ,
Vrbis & istius mœnia restituit.
Orbis honor, patris tutor, pietatis amator,
Pro studio pacis confoditur iaculis.
Septenum denumque diem iam mensis agebat
Iunius, vt dira morte peremptus abit.
Cui matris domini, pariter quoque Præsulis almi
Remigij pietas obtineat requiem. Amen.

Denique Vvinemarus eius interẽptor ab Episcopis regni Francorum cum suis cõplicibus excommunicatus & anathematizatus, insuper insanabili à Deo percussus est vulnere, ita vt computrescentibus carnibus & exundante sanie viuus deuoraretur à vermibus, & dum propter immanitatem fœtoris nullus ad eum accedere posset, miserrimam vitam miserabili decessu finiuit.

De præsulatu domni Heriuei.
Cap. XI.

SEquitur in Pontificatu Remensi Domnus Heriueus, ex aula quoque regis ad Episcopatum assumptus, vir genere nobilis, nepos videlicet ex sorore Hucbaldi comitis. qui iuuenis quidem ad hũc prouectus est honorem, exsequentibus & rite celebrantibus eius ordinationem Riculfo Suessorum Episcopo, Dodilole Cameracensi, Otgario Ambianensi, Mancione Catalaunensi, Rodulfo Laudunensi, Otfrido Siluanectensi, cæterisque Diœcesaneis consensum præbentibus, & decretum huius ordinationis corroborantibus. Qui mox huic adeo gradui sese exhibere studuit habilem, bonis omnibus præbens amabilem, ipsis etiam senibus imitabilem, benignus amator existens pauperum, largus solator religiosorum, multumque misericors recreator indigẽtium miserorum. Ecclesiasticis adprimè cantilenis eruditus, ac psalmodia præcipuus, & hu-

ius exercitatione limatus, animo vultuq. iocundus, ſuauis atque mitiſſimus, omnique bonitate conſpicuus, pater cleri, atque totius populi pius patronus, tardus ad iraſcendum, & velox ad miſerandum: amator Eccleſiarum Dei, & fortiſſimus ouilis ſibi commiſſi cum Dei virtute defenſor. recepit denique res diuerſas & villas Eccleſiæ, quas anteceſſor ſuus per precarias ſiue præſtarias diuerſis contulerat perſonis. Cui ſedula intentione ſectanti ſpiritalia affluenter exuberabant temporalia. quæ ipſe honeſta diſpenſabat prudentia. diſponens competentibus Epiſcopium miniſterialibus, ipſe orationibus inceſſanter intentus. Replenturigitur Eccleſiæ diuerſa bonis vberrimis tam horrea quam promtuaria: diſponuntur cuncta tum rationabiliter tum miſericorditer prædia: ſed & quædam reparantur ab eo vel etiam inſtituuntur municipia.

De relatione beati Remigij ad monasterium suum. Cap. XII.

HIc Præsul corpus beati Remigij, quod eatenus in ciuitate seruabatur locatum post altare Dei genitricis maioris Ecclesiæ, ad basilicam sepulturæ ipsius sancti referre disposuit. Erat autem hyemale tempus, & ad celebrandam Dominici natalis solemnitatem tam rex Carolus, quàm nonnulli proceres eius in hanc conuenerant vrbem. Cúmque his diebus multis imminentibus imbribus nimium per totam vrbem, & circumquaque haberetur lutum, conqueri multi cœpere, qualiter illud sanctum corpus tunc ad locum destinatum valerent efferre. Factum est autẽ, vt nocte post sanctorũ Innocentium natale, cuius insequẽte die id operis disponebatur expleti, Borea ex improuiso media nocte insurgente totius subitò cœni gelaretur immanitas, ita vt humi, limique humore desiccato, per glaciei repentè datæ superficiem sicco, liberoque vestigio membra sacri valerent

valerent deferri Pontificis. At vbi extra ciuitatem ventum est ad locum, vnde monasterium ipsius directo iam peteretur itinere, claudus quidam, de quo iam supra retulimus, virtute diuina erectus, & incolumitati est restitutus. Vbi cum multus haberetur populus, turbis vndique confluentibus, principi Burgundiæ Ricardo vaginæ auro exornatæ, gemmisque decenter exsculptæ, agminis densitate stipato abscindūtur ab altero, quas quidam negotiator emptas per diuersa detulit fora, nec alicubi venundare potuit, donec post annū ad eundem principem in Burgundiam retulit, quas ille cum gratiarum actione & sancti Remigij benedictione recepit.

De reparatione castri Mosomi, aliarumque munitionum quarundam Ecclesiarum.
Cap. XIII.

HIc Pontifex castrum Mosomum reparatis muniit muris, & Ecclesiam inibi dirutam à nouo restaurauit, atque in honore sanctæ Dei genitricis, vt olim fuerat, dedicauit: collatis ibi sancti Victo-

ris oſſibus, quæ haud procul ab eo fuerãt caſtello reperta. Munitionem quoque apud Codiciacum tuto loco conſtituit, atque confirmauit. Aliam nihilominus munitionem apud Sparnacum ſuper fluuium Matronam conſtruxit. Eccleſias etiam nonnullas, quæ ſub perſecutione Normannorum dirutæ fuerant, reſtaurari fecit atque conſecrauit. Sed & in Voſago infra poſſeſſionem beati Remigij Eccleſiam conſtruxit, ac per aſſenſum Magontiacenſis Epiſcopi depoſitis inibi pigneribus eiuſdem ſancti dedicauit. Remis quoque Eccleſiam in honore ſancti Dionyſij extra murum ciuitatis à canonicis vrbis conſtructam conſecrauit. Vbi & membra ſanctorum beati Rigoberti Epiſcopi, & ſancti Theodulfi abbatis ſeruanda depoſuit. Cryptam quoq. ſub ipſa ſede maioris Eccleſię, quæ diu tellure mãſerat oppleta, vbi beatus Remigius ſecretò preces Deo fundere fertur aſſueuiſſe, mundatam & exſculptam in honore ipſius ſancti præſulis conſecrauit. multis quoque donariis Remenſem Eccleſiam perornauit, coronis argenteis atque lampadibus tam aureis quàm argenteis illu-

minauit. Aliis etiam vasis vtriusque huius pretiosi metalli, sed & gemmis locupletauit. Insuper & altare in medio chori sub honore sanctæ Trinitatis edidit atque dicauit, & tabulis argento coopertis circumdedit. Crucem quoque maiorem auro cooperuit, & gemmis cum sacrosanctis pigneribus decenter insigniuit. Ornamentis etiam holosericis quampluribus almam decorauit aulam. Mihi quoque & cæteris tam clericis canonicis, quàm monachis, & sanctimonialibus, omnibusque pro diuersis cum petentibus necessitudinibus multa largitus est bona.

De synodalibus conciliis habitis, & Normannorum conuersione vel expeditione contra Hungaros. Cap. XIV.

CONuentus denique synodales sæpe cum Coepiscopis suæ Diœceseos habuit. In quibus de pace & religione sanctæ Dei Ecclesiæ, statuque regni Francorum salubriter competenterq. tractauit. De Normannorum quoque mitigatione, atque conuersione valde laborauit.

donec tandem poſt bellum, quod Robertus Comes contra eos Carnotenus geſſit, fidem Chriſti ſuſcipere receperūt, conceſſis ſibi maritimis quibuſdam pagis cum Rotomagenſi quam pæne deleuerant vrbe, & aliis eidem ſubiectis. Ad petitionem quoque Vvitonis tunc Rotomagenſis Epiſcopi collecta ex diuerſis auctoritatibus ſanctorum patrum xiii. capitula, qualiter ipſi Nordmanni tractari deberent, eidem Archiepiſcopo delegauit. Inſuper etiam Romanum Pontificem ſuper huiuſcemodi negotio conſulere ſtuduit. Ad cuius conſulta quæ circa gentis huius conuerſionem exequenda forent, inſinuare non deſtitit. Hungaris denique regnum Lotarienſe deprædantibus, dum Carolus proceres Francorum in auxilium ſibi contra gentem ipſam conuocaret, ſolus hic Præſul ex omnibus regni huius primatibus, cum ſuis tantùm in defenſione Eccleſiæ Dei regi occurrit, habens armatos ſecum, ſeu fertur mille quingentos.

De Caroli Regis à ſuis derelicti ſuſtentatione. Cap. XV.

SEquenti verò anno, cùm pæne cuncti Francorum optimates apud vrbem Sueſſonicam à rege ſuo Carolo deſciſcẽtes propter Haganonem conſiliarium ſuum, quem de mediocribus electum ſuper omnes principes audiebat & honorabat, eum penitus reliquiſſent, hic Pontifex fidelis & pius atque robuſtus in periculis ſemper exiſtens, regem intrepidus ab eodem loco ſuſcipiens ad metatum ſuum deduxit. Indeque ſecum ad vrbem Remenſem perduxit, & per ſeptem fere menſes eum proſecutus atque comitatus eſt, donec illi comites ſuos, eumdémque regno reſtituit.

De Erlebaldi Comitis excommunicatione vel abſolutione. Cap. XVI.

EXcommunicauerat hic præſul Erlebaldum Comitem Caſtricenſis pagi, propter Remẽſis Epiſcopij terram quam peruaſit, ibique munitionem quandam ſuper

ſuperMoſam conſtruxerat: indeque frequentia Eccleſiaſticæ familiæ mala ingerebat. Inſuper & caſtrum Altmontem furtim irruperat. Sed cùm nec ita ceſſaret à malis quę cœperat, pergit Archiepiſcopus cum ſuis ad capiendam munitionem, quam ille conſtruxerat, Maceriaſque nominabat. quàm per quatuor pœnæ hebdomadas obſidens deferente tandem Erlebaldo cepit, & diſpoſitis inibi cuſtodiis Remis rediit. At Erlebaldus profectus ad regem, qui tunc morabatur in pago Vvarniacenſi contra Henricum principem Tranſrhenenſem; ibidem ab hoſtibus regis ſibi ſuperuenientibus interemptus eſt. Quem tamen poſtmodum in ſynodo, quam apud Troſlegium idem domnus Archiepiſcopus cum Diœceſaneis ſuis habuit, intercedente rege & obnixè flagitante à vinculo excommunicationis abſoluit.

De obitu Heriuei præſulis. Cap. XVII.

EXcreſcente denique diſcordia inter regem Carolum & Robertum, cùm pæne cuncti regni proceres ad conſti-

tuendum regem Robertum apud S. Remigium congregati essent, idem Archiepiscopus languore depressus vita decessit; tertia die scilicet postquam Robertus rex factus fuerat, quarto verò die antequam vicesimum secundum sui Episcopatus expleret annum. Contigit autem vt ipsa die sui decessus plures qui aduenerant Episcopi, Remensē ingrederētur vrbem. quique funus ipsius dignis exequiis celebrantes, cum maximo suorum, sed & exterorum luctu decenti tradidere sepulturæ.

De successione Seulfi Episcopi.
Cap. XVIII.

SVccessit huic præsuli Seulfus, qui tunc vrbis huius ministerio fungebantur Archidiaconatus: vir tam Ecclesiasticis, quàm sæcularibus disciplinis sufficienter instructus. quique apud Remigium Autisiodorensem magistrum in liberalibus studium dederat artibus. Quo per consensum & iussionem Roberti regis ab Abbone Suessonico, cæterisque Remensis prouinciæ Præsulibus ordinato

Episcopo, delati sunt Odo frater quondam Heriuei Archiepiscopi, & Herueus nepos ipsius apud eundem Præsulem, quòd fidelitatem quam ei promiserant minimè seruarent. Qua de re quia noluerunt ad reddendam venire rationem coram eodem Pontifice, vel singulari certamine cum accusatoribus decernere, sublatis sibi Ecclesiæ possessionibus, quas plures ex hoc retinebant Episcopio, per Heribertum Comitem deducti sunt ad Robertum regem, & sub custodia vsque ad mortem regis Roberti, Odo quidem penes eumdem Heribertum, Herueus verò Parisiis detenti sunt. Fertur autem tunc ab hoc Archiepiscopo, & à consiliariis suis; Heriberto Comiti depactum, de electione filij sui in hac sede pro prædictorum virorum expulsione. Hic denique Præsul Legatos huius Ecclesiæ Romam dirigens pro consensu Papæ Ioannis in ordinatione sua, pallium ab eodem sibi missum cum litteris priuilegij huius sedis suscepit.

De Synodo quam habuit & cæteris actibus, vel fine ipsius. Cap. XIX.

HIc etiam Synodum habuit in villa Trosleio cum Episcopis Remensis Diœceseos, vbi affuere nonnulli quoque Comites. in qua & Isaac Comes ad satisfactionem venit pro his, quæ praue perpetrauerat aduersus Ecclesiam Cameracensem, quoddam castellum Stephani præsulis eiusdem vrbis dolosa comprehensum peruasione succendens. Pro quo facinore vadatus in hac synodo, centum libras argenti pacatur cum præfato Episcopo, satagente Heriberto & aliis qui aderant Franciæ Comitibus. Hic præsul monasterium sancti Remigij, cum adiacentibus Ecclesiis, vel domibus muro cingens, castellum ibidem instituit, domum Episcopalem cameris reparans, picturis excoluit. Fecit & calicem aureum maiorem cum gemmis in honore Dei Genitricis pondo decem librarum. sed & alia quædam Ecclesiæ præparauit ornamenta. Ciborium quoque super altare sanctæ Mariæ argento aggressus est ope-

rire. quod opus morte prçuentus explere nequiuit. Fertur autem veneno potatus à domesticis vel familiaribus Heriberti Comitis vitam finiuisse.

De electione Hugonis filij Heriberti. Cap. XX.

NEc mora post obitum ipsius Heribertus Comes Remis venit, aduocãs Abbonem Episcopum Suessonicum, & Bouonem Catalaunicum. Quibus sibi iunctis, tractans super electione rectoris huius Remensis Ecclesiæ, tam clericos quàm laicos ad voluntatem suam intendere fecit. Sequentes igitur eius consiliũ, ne fortè per extraneas personas Episcopatus diuideretur, eligũt filium ipsius nomine Hugonem admodum paruulum, qui nec adhuc quinquennij tempus explesse videbatur. Quo facto ad regem properant, eius auctoritatis impetrandæ gratia. Rodulfus igitur rex hac electione comperta, præfatorum Episcoporum consilio Remensem Episcopatum committit Heriberto, æquitatis censura di-

ſponendum atque regendum ab ipſo. Qui etiam legatos Eccleſiæ cum Abbone præſule Romam mittere ſatagit, huius electionis decretum ſecum ferentes, & aſſenſum Papæ ſuper ea petentes. Ioannes itaque Papa interueniente Abbone præſule petitioni eorum conſenſum præbens, Epiſcopium Remenſe Abboni Epiſcopo delegat, quæ ſunt Epiſcopalis miniſterij ab ipſo in eodem Epiſcopio tractanda atque finienda decernens. Heribertus itaque Comes poteſtate potitus Remenſis Epiſcopij, iniuſtè priuauit tam me, qui nō interfueram præmiſſę electioni ſuę, quàm nonnullos alios & clericos & laicos beneficiis poſſeſſionum Eccleſiaſticarum, quibus à præcedentibus Epiſcopis munerati videbamur obſecundationis gratia. quæ pro libitu ſuæ volūtatis quibus ſibi placuit impertiuit. Nec longùm poſtea tumultu infra clauſtrum canonicorum inter clericos exorto, ſuperuenientibus quibuſdam militib. cum armis, duo interempti ſunt ibidem clerici, quorum alter Diaconus, alter habebatur ſubdiaconus.

De infestatione Hungarorum, & discordia inter Rodulfum regem, & Heribertum Comitem. Cap. XXI.

HVngaris Rhenum transgressis, & vsque in pagum Vonzinsem depopulationibus incendiisq. bacchantibus, corpus sancti Remigij, aliorum quoq. quorumdam sanctorum pignera Remis sunt à suis locis delata. Sequenti denique anno simultas inter Rodulfum regem, & Heribertum Comitẽ exoritur pro Laudunensi Comitatu, quem Heribertus Odoni filio suo dari petebat, concedente illum rege Rotgario Rotgarij Comitis filio. Acies igneæ Remis in cœlo visæ quadam Dominica die in Martio mense. Cui signo pestis è vestigio successit, quasi febris & tussis, quæ prosequente quoque mortalitate per cunctas Germaniæ Galliæque gentes desæuiit. Heribertus Comes legatos suos trans Rhenum dirigit ad Henricum: per quos ad ipsius euocatus colloquium properat cum Hugone Roberti filio, pactoque inter se fœdere, muneribus Henricum honorant, & ho-

norantur ab ipso. Synodus sex Episcoporum Remensis Diœceseos apud Trosleiũ habita Heriberti Comitis iussione conuocata, rege tamen Rodulfo contradicente patrata est. Post quã synodum Heribertus Carolum de custodia, in qua eum detinebat, eiecit, & ad sanctũ Quintinum deduxit. Indeque cum eodem Carolo Normannorum colloquium expetiit. vbi se Vvillelmus, filius Rollonis principis Normannorum, Carolo commendauit, & amicitiam cum Heriberto firmauit. Deinde Remis veniens cum Carolo Heribertus Comes, litteras Romam Ioanni Papæ dirigit, significans ei de restitutione & honore Caroli, vt ille sibi etiam sub excommunicationis interminatione mandauerat, se pro viribus decertare. Reuersus autem missus, qui easdem pertulerat litteras, nunciat Ioannẽ Papam retrusum in custodia detineri à Vvidone regis Hugonis fratre. Heribertus Comes Lauduno potitus, exinde ad placitum Normannis obuiam proficiscitur, amicitiamque cum eis componit. filius tamen ipsius Odo, quem Rollo habebat obsidem, non illi redditur, donec

ſe committit Carolo pater, cum aliis quibuſdam Franciæ Comitibus & Epiſcopis.

De introductione Odalrici Aquenſis Epiſcopi Remis, & redactione ſub cuſtodia Caroli Regis. Cap. XXII.

PEr idem ferè tempus Odalricus Aquenſis Epiſcopus, qui ob perſecutionẽ Sarracenorum à ſede ſua receſſerat, in Eccleſia Remenſi recipitur ab Heriberto Comite, ad celebrãdum Epiſcopale duntaxat miniſterium vice Hugonis ipſius Comitis filij, tunc adhuc paruuli; conceſſa eidem Præſuli abbatia ſancti Timothei, cum vnius tantum præbenda clerici. Hugo & Heribertus Comites ad colloquium proficiſcuntur Henrici. Vnde reuerſi pergunt obuiam Rodulfo regi. Rurſuſque Heribertus committi ſe illi, redacto iterum ſub cuſtodia Carolo. At Rodulfus rex Remis veniens, vbi Carolus cuſtodiebatur, pacem fecit cum illo, humilians ſe ante ipſius præſentiam, & reddens illi Attiniacum fiſcum. muneribus quoque quibuſdam regiis eundem honorat. Heribertus Comes Victoriacũ

castellum Bosonis fratris Rodulfi regis capit. Deinde cum Hugone Monasteriolum munitionem Erluini Comitis iuxta mare sitam obsidet, obsidibusq. tandem acceptis ab obsidione discedit.

De simultate inter Hugonem & Heribertum Comites, ac Rodulfum regem exorta. Cap. XXIII.

NEc longùm, simultas inter eosdem Comites, Hugonem scilicet ac Heribertum exoritur, recepto Erluino ab Hugone cum terra sua, & Hilduino, nec non & Arnaldo, qui erant Hugonis, ab Heriberto. Indeque diuersi motus agitantur bellorum per Franciam inter Hugonem & Heribertum. Cuius rei gratia Rodulfus rex de Burgundia veniens, pacem inter eos atque Bosonem multo labore per diuersa placita componit, & Heribertus Bosoni Victoriacum reddit. Paucis autem diebus pace seruata, Heribertus Anselmum Bosonis subditum, qui prædictum custodiebat castrum, cum ipso castello recipit: & Codiciacum sancti Remigij municipium illi cum alia terra

concedit. Nec longùm, Bosonis fideles oppidanorum proditione Victoriacum recipiunt; & Mosomum fraude peruadunt. At Heribertus à quibusdam Mosomensibus euocatus superuenit insperatus, transmissaque Mosa vadis inopinatis, & intrans oppidum porta latenter à ciuibus aperta, milites Bosonis, qui ad custodiam loci residebant, ibidem omnes capit. Eodem tempore ante Natalem Domini, Remis infra & circa Ecclesiam sanctæ Mariæ lumen magnum ab Aquilonari & Orientali parte paulò ante initium diei apparens, ad Australem partem pertransisse visum est. Anno post hunc Heribertus Comes à rege Rodulfo desciscit, & milites ipsius ab vrbe Remensi profecti quoddam Hugonis castrum super Vidulam situm, nomine Brainã, quod idem Hugo tulerat ab Episcopo Rotomagensi, capiunt ac dirimunt.

De ordinatione domni Artoldi Episcopi. Cap. XXIV.

RODULFUS rex litteras Remis mittit ad clerum & populum, pro electione

Præsulis celebranda. ad quas illi respondent, id agere se non posse saluo suo electo & electione quam fecerant permanente. Interea Heribertus Comes ad Henricum profectus, ei se se committit, & exercitus regis atque Hugonis Remēsem & Laudunensem deprædantur pagū: obsessaque ciuitate Remorum tertia tandem rex potitur obsidionis hebdomada, aperientibus sibi militibus Ecclesię. Coniunctis igitur sibi nonnullis Episcopis ex Francia vel Burgundia, facit ordinari hac in sede præsulem Artoldum quendā ex cœnobio sancti Remigij monachum. Exinde rex pergens Laudunum, obsidet inibi Heribertum. qui aliquandiu resistēs petit demum egrediendi locum. quo accepto, recedit à Lauduno dimissa vxore sua in arce, quam construxerat ipse infra idem castrum, & ad quam postea capiendam maioris laboris & moræ opus regi fuit. Artoldus Episcopus post annum ordinationis suæ pallium suscipit missum sibi per legatos Ecclesiæ Remensis à Ioanne Papa, filio Mariæ, quæ & Marotia dicebatur, vel ab Alberico patricio fratre ipsius Papæ, qui eundem Ioannem fra-

trem ſuum in ſua detinebat in ſua detinebat poteſtate, & prædictam matrem ipſorum in cuſtodia clauſam tenebat: Hugonem quoque regem Roma depulerat. Rodulpho rege præſidiũ Heriberti, quod dicitur caſtellum Theoderici, obſidente, congregatis ad hanc obſidionem nõnullis Franciæ & Burgundiæ Præſulibus, ibidem celebrari viſa eſt ſynodus, præſidente eidem Teutilone Turonenſi Antiſtite, & Artoldo Remenſi. Quique tunc Hildegarium Beluacẽſi vrbi ordinauit Epiſcopum. Eodem quoque anno Fulbertum Cameracenſis vrbis præſulem conſecrauit.

De ſignis Remis viſis, & morbis inde ſecutis. Cap. XXV.

SEquenti anno igneæ Remis in cœlo diſcurrere viſę ſunt acies, & iacula quędam, ſed & ſerpens igneus per cœlum celeri deferri meatu. moxque ſubſecuta peſtis diuerſis affecit humana corpora morbis. Anno poſt iſtum ſecuto ſynodus ſeptem Epiſcoporum apud ſanctam Macram, Artoldo Epiſcopo vocante, conue-

nit: in qua prædones & Ecclesiasticarum rerum peruasores ad satisfactionẽ venirè vocantur.

De receptione Ludouici post mortem Rodulfi regis. Cap. XXVI.

ANno deniq. subsequente, defuncto rege RODULFO, HUGO Comes trans mare mittit pro accersiendo Ludouico Caroli filio, quem rex Alstranus auunculus ipsius nutriebat. quique accepto iureiurando à Francorum Legatis, eum in Franciam dirigit. Cui Hugo, cæterique Francorum proceres ad eum suscipiendum profecti, mox nauem egresso in ipsis littoreis à renis apud Bononiã se se committunt, vt erat vtrimque depactum. Inde Laudunũ deductus ab ipsis regali benedictione ditatur, vngitur, atque coronatur ab Artoldo Archiepiscopo, pręsentibus regni principibus, & Episcopis amplius viginti. Episcopatus etiam Laudunensis datur RODULFO eiusdem loci presbytero cõcorditer à ciuib. suis electo, quẽ præfatus quoq. ordinauit Archiepisc. Sed & per alias Remensis Diœceseos sedes,

excepta Catalaunensi & Ambianensi, diuersos ordinauit Episcopos. HERIBERTO denuo cum HUGONE pacato, homines eiusdem HERIBERTI Comitis quoddam castrum Remensis Ecclesiæ, quod vocabatur Causostis, super Matronam fluuiū ab Artoldo Præsule constructum, prodente quodam Vvicperto capiunt, & Ragembertum Artoldi præsulis consobrinum, qui eidem præerat munitioni, comprehendunt, circumpositasque villas Ecclesiæ crebris deprædantur infestationibus. Interea rex Ludouicus accersitus ab Artoldo Episcopo Laudunum venit, & arcem nouam inibi nuper ab Heriberto editam vallat obsidione, multisque tentato machinis muro, tandemque suffossione diruto magno capit irruptum labore. Corbanacum quoque castrum, quod pater eius sancto REMIGIO tradiderat, quodque sibi monachi ipsius monasterij commiserant, ab HERIBERTI subiectis bellando recepit, & homines HERIBERTI qui erant in eo comprehensos, rogante Artoldo præsule, saluos abire permisit.

De excommunicatione Heriberti Comitis. Cap. XXVII.

ARtoldus denique Episcopus cum quibusdam aliis Episcopis collocutus, Heribertum qui oppida quædam villasque Remensis Ecclesiæ peruaserat ac detinebat, in præsentia quoque regis excommunicat. Post hæc rex Ludouicus dedit Artoldo Episcopo, ac per eum Ecclesiæ Remensi, per præceptionis regiæ paginam Remensis vrbis monetam iure perpetuo possidendam. Sed & omnem Comitatum Remensem eidem contulit Ecclesiæ. Artoldus Episcopus Causostem munitionem obsidet. quam quinto tandem die Ludouico rege illuc veniente hi qui erant intus reddentes deserunt. Nec longùm, subuersa funditus ab his qui recepere dissipatur. Missi Hugonis ad regem veniunt, & de pace cum eis rex inter Artoldum præsulem & Heribertum laborare studet. Deinde ad castrũ quoddã quod Heriueus nepos Heriuei quondam Archiepiscopi super fluuium Matronã tenebat, vnde & villis Episcopij Remensis

circumquaq.

circumquaque positas deprædabatur, proficiscitur cum Artoldo episcopo. nec mora obsidibus acceptis ab ipso Herivueo reuertitur Remis. pergensque in crastinum ad sanctum Remigium, se se ipsius sancti cōmittit intercessionibus, promittens vadibus libram argenti se daturum annis singulis. Monachis quoque eiusdem loci præceptum de eodem castello dedit immunitatis.

De expulsione domni Artaldi ab Vrbe Remensi. Cap. XXVIII.

HVgo princeps filius Rotberti, iunctis sibi quibusdam Episcopis tam Franciæ quàm Burgundiæ, cum Heriberto Comite, & Vvillelmo Normannorum principe Remensem obsidet vrbem, sextaque obsidionis die deserente omni pæne militari manu Artoldum Episcopum, & ad Heribertum transeunte, idem Comes Heribertus vrbem ingreditur. Artoldus præsul ad sanctum Remigiū euocatione procerum & Episcoporum profectus, persuasus est vel cōterritus à principibus, Episcopij se procuratione vel po-

testate abdicare. concessaque sibi abbatia sancti Basoli, & Auennaco monasterio, ad sanctum Basolum commoraturus abscessit, post annos octo & menses septem in Episcopatu exactos. Hugo & Heribertus locuti cum quibusdam Lothariensibus, ad obsidionem Lauduni cum Vvillelmo proficiscuntur, relicto Remis Hugone diacono Heriberti filio, iampridem ad Episcopatum ipsius vrbis euocato. quique tertio postquam regressus est mense presbyter à Vvidone Suessonico præsule ordinatus est, expletis postquam fuerat electus annis quindecim, quos Autisiodori commorans egerat litterarum studiis occupatus apud Vvidonem ipsius vrbis Antistitem, à quo & Diaconus ordinatus fuerat. Nam cæteros inferiores gradus ab Abbone Suessonico præsule Remis acceperat. Ludouico rege post hęc à Burgundia regresso, Artoldus Episcopus deserens cœnobium sancti Basoli ad eundē regem proficiscitur cum quibusdam propinquis suis, à quibus Ecclesiæ beneficia quæ tenebant Heribertus Comes abstulerat. Mihi quoque Ecclesiam Culmisciaci vici abstulit cum terra bene-

ficij, quam tunc temporis tenebam. Ego denique disponens orationis gratia sepulcrum visere sancti Martini, retentus sum ab ipso, clam me quibusdam personis insimulantib. apud eum, quòd sui causa nocumenti, vel filij sui vellem proficisci. & quia renutabã me huic electo nostro cõmittere, nesciens vtrum Deo placeret eum præsulem nostrum fore. Sicq. plenis quinque mensibus apud fratres nostros ipso Comite iubente sub custodia partim libera sum detentus. Contigit autem mihi domina mea beata Dei genitrice intercedente, vt ipsa die conceptionis & passionis Domini nostri Iesu Christi absoluerer à custodia, & die tertia scilicet vi. Kal Aprilis, qua Dominus à mortuis resurrexit, egressus ipse cum præfato electo nostro ad vrbem Suessonicã profectus sum. Vbi conuenientes Episc. huius Diœceseos cum principibus Hugone ac Heriberto, tractarunt quid eis esset agendum super Episcopali huius Hugonis ordinatione. sicque decreuerunt petentibus quibusdam filiis Ecclesiæ Remensis tam clericis quàm laicis, eum ordinandum: asserentibus fautoribus ipsius, quòd

Artoldus nequaquam electus, sed per violentiam fuerit intromissus, seseque Episcopali abdicauerit ditione. Ibi ergo Hugo princeps tunc me per manus accipiens huic HUGONI nepoti suo ad benefaciendum commisit. Quique mihi Ecclesiam sanctæ Mariæ dedit in Colrido sitam: terram quoque quam pater suus mihi abstulerat reddidit, & aliam in prædicta villa superadiecit.

De malis quæ deinceps consecuta sunt. Cap. XXIX.

NEc mora, ciuitatem Remensem à præfato conuentu adeuntes Episcopi prætaxatũ electum nostrũ in Ecclesiâ sancti Remigij dignitate sublimant Archiepiscopali. Sub hisdem fere diebus monasterium sancti Theodorici nonnullis illustratur miraculis. de quibus iam quædam supra retulimus, vbi commemorationem eiusdem beati viri fecimus. Ab Ecclesia verò S. Mariæ Remis crux maior, quam domnus Heriueus Archiepiscopus auro cooperuerat, & gemmis ornauerat, à furibus noctu tenebrarum

ſcilicet amatorib. aufertur. Qua diu quæſita, tandem poſt annum pars auri gemmarumque ipſius multatis reperitur latronibus. Ex quo poſtmodum auro hic Præſul adiecta quadam ſui quoque muneris quantitate, calicem ſub honore Dei genitricis fabricari fecit. Hugone ac Heriberto Laudunum pariter obſidentibus, rex Ludouicus ſumptis ſecũ quos vndecumq. colligere potuit, in pagum Porcẽſe venit. Quo audito Hugo & Heribertus, ſcilicet quòd rex eis appropinquaret, obſidione relicta properant contrà, & inſperatum regis inuadentes excercitum, nonnullos ſternunt, reliquos in fugam vertunt. Rex ipſe cum paucis eductus à ſuis, & eximere ſe bello coactus, vix euaſit, Artoldo Epiſcopo & Rotgario Comite comitantibus ſecum. Artoldus Epiſcopus perditis rebus, quas ibi habuerat, ad Hugonem & Heribertum acceſſit adductus ab amicis, redditiſque ſibi abbatiis ſancti Baſoli & Auennaco cum villa Vindeniſſa, & pacta pace cum Hugone præſule, ad ſanctum Baſolum illic habitaturus deuenit. Sequenti anno proditores quidam Remis reperti & interfecti ſunt.

quidam rebus Ecclesię priuati ab vrbe depellũtur. Legati Remensis Ecclesię Roma regressi pallium deferũt Hugoni Archiepiscopo à Stephano Papa transmissum. Cum quibus pariter & legatio venit principibus regni, vt Ludouicum regem recipiant, & sic Legatos suos Romam dirigant.

De occupatione Altmontis castri, vel Mosomi, & morte Heriberti. Cap. XXX.

ANno quoque post istum Artolfus Episcopus relicto cœnobio sancti Basoli ad regem profectus est. At ille promittit ei se redditurũ RemensemEpiscopatum. Quique assumptis secum fratrib. suis, & aliis quibusdam, qui abiecti fuerant ab Episcopatu Remensi, Altmontem castrum occupat. Cum quibus rex Ludouicus etiam Mosomum aggressus repellitur à fidelibus Hugonis Episcopi, quibusdam suorum interemptis: suburbanas tamen domos quasdam ipsius castri succendit. Interea defuncto Heriberto Comite, de recipiendis filiis ipsius à rege crebra inter ipsum regem & Hugonẽ

principem versabatur intentio. Quorum rex primùm tunc Hugonem Archiepiscopum, mediatoribus Othone duce Lotharienſium, & Ádalberone Præſule, Hugone quoque præcipuè Duce inſiſtēte recepit eo tenore, vt abbatiæ, quas dimiſerat ad regem profectus, Artoldo Epiſcopo reſtituerentur: aliud etiam Epiſcopium ipſi prouideretur: fratribus quoque & propinquis eius honores, quos ex Epiſcopatu Remenſi habuerant, redderentur. Poſteà cæteri quoque filij Heriberti Comitis recipiuntur à rege. Hugo denique Præſul Amblicum caſtrum cepit atque combuſſit, quod Robertus & Rodulfus fratres, qui fuerant Remis expulſi, detinebant: vnde & deprædationes per Epiſcopum Remenſem faciebant. Item præfatus Archiepiſcopus Altmontem munitionem obſidet, quam tenebat Dodo frater Artoldi Epiſcopi. tandemque accepto paruulo ipſius filio obſide diſcedit, rege quoque mandante. Anno ſequenti regij milites Epiſcopatum Remenſem deprædantur, & filij Heriberti abbatiam ſancti Criſpini: Ragenoldus quoque Abbatiam ſancti Medardi. ſicque

alterutris debacchantur rapinis atque deprædationibus.

De obſidione Vrbis Remenſis ab exercitu Ludouici regis. Cap. XXXI.

ANno poſt hunc, qui eſt huius Præſulis quintus in Epiſcopatu, Rex Ludouicus collecto ſecum Normannorum exercitu Veromandenſem pagum deprædatur. Aſſumptoque cum ipſis Erluino cum parte militum Arnulfi, ſed & Artoldo Epiſcopo cum his qui dudum Remis eiecti fuerant, Comite quoque Bernardo, ac Theoderico nepote ipſius, Remorum vallat vrbem. vaſtantur circumquaque ſegetes, villæq. diripiuntur, & partim exuruntur, nec non Eccleſiæ plures effringuntur. Quotiens pugnatũ ad portas vel circa murum, vulnerati ex vtraque parte non pauci, quidam etiam interempti ſunt. Hugo deniq. Dux præliatus cum Normannis, qui fines ſuos ingreſſi fuerant, eos non modica cæde fudit, & è terminis ſuis eiecit. Poſt hæc Remos ad regem mittit, dans obſides vt Ragenoldus ex parte regis ad collo-

quium ſibi occurrat. Quo abeunte, tractat cum eo, vti rex obſides ab Hugone Archiepiſcopo accipiat, & ab obſidione Remenſi diſcedat: quatinus idem Præſul denominato placito ad reddēdam rationem de omnibus, quæ rex ab eo quæſierit, accedat. Quibus hoc ſibi tenore datis, rex ab obſidione recedit, poſt quintam decimam qua ciuitas obſeſſa fuerat diem. Nec multò pòſt idem rex à Normannis comprehenſus eſt Rodomi detentus. Hugo Præſul Altmontem caſtrū obſidens, poſt ſeptem ferme obſidionis hebdomadas recipit, reddente illud ſibi Dodone domni Artoldi fratre, tali ſub conditione, vt filium ipſius & filium fratris ſui ſuſcipiens idem Præſul, concederet eis terram patrum ſuorum.

De reſtitutione regulæ in monaſterio ſancti Remigij, & conſtitutione Abbatis Hincmari. Cap. XXXII.

ADuocans denique hic Pontifex Ercamboldum monaſterij ſancti Benedicti abbatem, regulam monaſticam in monaſterio ſancti Remigij reſtituere de-

certat, conſtituens ibi abbatem Hincmarum eiuſdem loci monachũ. Regina Gerberga nuper ad Othonẽ regem fratrem ſuum legationem direxerat, auxilium depoſcens ab eo contra Hugonem principem, cui Laudunum reddiderat vt reciperet Ludouicum regem, quem Hugo ſub cuſtodia receptum à Normannis retinuerat. Qui Otho maximum colligens ex omnibus regnis ſuis exercitum venit in Franciam, Conradum quoque ſecum habens Ciſalpinæ Galliæ regem. Quibus rex Ludouicus obuiam profectus, ſatis amicabiliter & honorificè ſuſcipitur ab eis. Sicque pariter Laudunum venientes, conſiderataque caſtri firmitate, deuerterunt ab eo, Remẽſem aggredientes vrbem, quam cingentes obſidione ingenti vallarunt exercitu.

De repulſione Hugonis Epiſcopi. Cap. XXXIII.

VIdens autẽ Hugo Præſul obſidionẽ ſe tolerare non poſſe, neque tantę reſiſtere multitudini, locutus eſt cum quibuſdam principibus, qui videbantur eſſe

ſibi amici, videlicet cũ Arnulfo qui eius ſororem, & Vddone qui amitam eius habebat vxorem, ſed & cum Herimanno Vddonis fratre quæſiuit, ab eis, quid ſibi foret agendũ. Qui tale conſiliũ dederunt ei, vt egrederetur cum ſuis, & relinqueret vrbem, quia id diſpoſitum à regibus erat, vt omnimodis expelleretur, neque interuenire poſſent apud reges pro ipſo quin ei eruerentur oculi, ſi vrbem vi capi contigiſſet. Quo conſilio percepto ac ſuis intimato, poſt tertiam obſidionis diẽ cum pæne cunctis qui ſecum tunc aderãt militibus egreſſus eſt. Sicque reges cum Epiſcopis & principibus ingredientes vrbem domnum Artoldum præſulem, qui dudum fuerat eiectus, iterum inthronizari fecerunt. Quem Robertus Treuerenſis Archiepiſcopus, & Fredericus Magontiacenſis accipientes vtraque manu eidem ſedi reſtituerunt. Deinde relinquentes Gerbergam reginam Remis, ipſi reges cum exercitibus ſuis terram Hugonis ingrediuntur, & grauibus atterunt deprædationibus. Terram quoque Normannorum peragrantes, loca quæque deuaſtant, & inde remeantes ad ſua

quique regrediuntur. Anno ſequenti rex Ludouicus Moſomum caſtrum, quod Hugo Remis eiectus retinebat, obſedit: ſed nihil pro votis efficiens, recedentibus tandem poſt menſem Lotharienſib. qui ſecum erant, ipſe Remos reuertitur. quo ad Othonem regem ad celebrãdum Paſcha profecto, Hugo princeps à quibuſdã præſumptiosè perſuaſus Remenſi cum Hugone Præſule quaſi mox capturus aggreditur vrbem. fruſtratoque negotio reſiſtentibus regis & Artoldi Epiſcopi militibus, octauo poſtquam aduenerant die illuſi recedunt. Defuncto Deroldo Ambianenſium præſule Tetbaldus quidam Eccleſiæ Sueſſonicæ Archidiaconus ordinatur ab Hugone Ambianis Epiſcopus. Conuentu placiti regum Ludouici & Othonis ſuper Charam fluuium congregato, res litis inter Artaldum & Hugonem Remenſis Eccleſiæ præſules ab Epiſcopis auditur. Et quia ſynodus tunc congregata non fuerat, altercatio determinari non potuit: Synodus autem circa medium menſis Nouembris habenda denunciatur. Interim verò ſedes Remenſis Altoldo cõceditur, Hugo Moſomi re-

morari permittitur. Heriueus nepos Heriuei Archiepiſcopi habens munitionem quam ædificauerat citra Matronam fluuium, villas Remenſis Epiſcopij circumquaque ſitas deprædabatur, excommunicatus ab Artoldo præſule, pro rebus quas inuaſerat Eccleſiæ. Contra cuius prædones egreſſi quadam die Ragenoldus Comes, & fratres Artaldi præſulis cum quibuſdam militibus Eccleſiæ, ipſos graſſatores in fugam vertunt. Quo audito Heriueus, armatis quos ſecum habebat militibus, egreſſus à ſua munitione contra noſtros ad pugnam venit, & congreſſus cum eis interemptus eſt cum ſuorum quibuſdam, reliqui omnes in fugam ſunt acti, vulneratis vtrimque nõnullis. corpus eiuſdem Remos à victoribus perlatum eſt. Hugo Præſul aſſumẽs ſecum Theobaldum de Monte acuto, ſororis ſuæ maritum, cum aliis quibuſdam graſſatoribus, in villas Remis contiguas vindemiæ tempore venit. Qui omne pæne vinum abinde colligentes in diuerſos pagos abducunt.

De Synodo Virduni habita. Cap. XXXIV.

SYnodus posteaVirduni habetur, præsidente Rotberto Treuirensi præsule, cum Artoldo Remensi, Odalrico Aquensi, Adalberone Metensi,Gozlino Tullensi, Hildeboldo Transrhenensi, Israele Britone. præsente quoque Brunone abbate regis Othonis fratre. Agenoldo etiam, & Odilone abbatibus, cum aliis nonnullis. Ad quam Hugo euocatus, missis quoque duobus ad eum deducendum Episcopis, venire noluit. Vniuersa vero synodus Artoldo Remensi regendum decernit Episcopium. Indicitur itaque synodus quæ & conuenit in Ecclesiam sancti Petri in prospectum Mosomi, ex Diœcesi Treuerensi atque Remensi. Veniens autem illuc Hugo Præsul, & locutus cũ Rotberto Archiepiscopo, synodum noluit ingredi. Litteras verò quasdam ex nomine Agapiti Papæ misit ad Episcopos per clericum suum, qui eas Roma detulerat,nihil auctoritatis canonicæ continentes,sed hoc tantum præ-

cipientes, vt Hugo in Remense redderetur Episcopium. Quibus lectis responderunt Episcopi, non esse dignum vel congruum, vt Apostolicæ legationis mandatum, quod dudum Rotbertus Archiepiscopus deferente Friderico Magontiacensi Præsule coram regibus & Episcopis susceperat, intermitterent propter has litteras, quas insidiator & æmulus Artoldi Præsulis exhibebat: immo quod regulariter cœperat canonicè pertractaretur. sicque præcipitur recitari capitulum XIX. Carthaginensis Concilij de accusato & accusatore. QUO recitato, iudicatũ est iuxta definitionem huius capituli, vt Artoldo communionem & parochiam Remensem retinente, Hugo qui ad duas iá synodos euocatus venire contempserat à communione & regimine Remensis Episcopij abstineret, donec ad vniuersalem synodum se se purgaturus occurreret. Ipsumque capitulum mox in charta describi fecerunt Episcopi coram se, subnectẽtes hanc etiam definitionem suam, & eidem Hugoni miserunt: qui post alteram diem eandẽ chartam Rotberto Põtifici remisit, hoc verbis remãdans, quòd

ipsorum iudicio nequaquam obediturus esset. Interea litteræ proclamationis Artoldi præsulis ad Romanam diriguntur sedem. Domnus igitur Agapitus Papa Vicarium suum Marinum Episcopum misit ad Othonem regem, propter euocandam & aggregandam generalem synodum. litteræ quoque ipsius Papæ mittuntur ab vrbe quibusdam speciatim Episcopis, vocantes eos ad eandem synodum. Congregata deniq. synodo in palatio Engulenheim, recitata sunt quæ sequuntur coram regibus & Episcopis.

De synodo apud Engulenheim congregata, & excommunicatione Hugonis Episcopi. Series litis inter Artaldum & Hugonem Episcopos agitatæ. Cap. XXXV.

SAnctæ Romanæ & Apostolicæ sedis Vicario domno Marino, Vniuersæque sanctæ Synodo apud Engulenheim congregatæ, Artoldus diuina propitiante clementia Remorum Episcopus. Domnus Agapitus Papa litteras nobis & cæteris Coepiscopis nostræ Diœceseos direxit, in quibus præcepit, vt ad hoc vestræ sanctitatis cõcilium conuenire studeremus, ita instructi de omnibus

omnibus, ut rei veritas miseriarum nostræ sedis quas patimur coram sanctitate vestra manifesta fieri posset. Quocirca propalare prudentiæ vestræ cõmodum duximus, qualiter res exordiũ ceperit litis huius, quæ adhuc inter me & Hugonem miserrimè ventilatur. Defuncto siquidem Heriueo Archiepiscopo, Seulfum, qui Archidiaconatus urbis nostræ tunc officio fungebatur, ad præsulatum eiusdem sedis elegimus. qui Pontifex ordinatus assumens zelum contra proximos prædecessoris sui, cùm eos per semet à loco depellere non valeret, consilio inito cum quibusdam laicis scilicet consiliariis suis, amicitiam quæsiuit Heriberti Comitis, quam dato iure iurando per eosdem consiliarios obtinuit eo tenore, ut post obitum ipsius ad electionem Pontificis milites Ecclesiæ nullatenus aspirarent sine consilio ipsius Heriberti. Idem vero Comes fratrem Heriuei præsulis, & nepotes ipsius à participatione rerum Remensis Episcopij separaret. Quibus patratis insimulati sunt iidẽ propinqui Heriuei præsulis à consiliariis Seulfi Episcopi de infidelitate ipsius senioris sui. accersitoq. Heriberto Comite cum pluribus suis iubentur ad rationem reddendam coram ipsis venire. Et quia contra eos à quibus accusati fuerant, singulari congredi certamine noluerunt, sublatis ab eis

rebus, quas ex Episcopio poßidebāt, comprehensi sunt atque deducti per Heribertum *Comitem ad Robertum regem, à quo etiam sub custodia sunt detenti vsque ad mortem ipsius Roberti. Tertio demum sui Episcopatus anno Seulfus Episcopus, vt plures asserunt, ab* Heriberti *familiaribus veneno potatus defungitur. Mox itaque Comes* Heribertus *vrbem Remensem adiit, & Ecclesiæ milites, clericorum quoque quosdam de rectoris electione ad suum consilium, ceu iuratum fuerat, intendere fecit. Cum quibus ad Rodulfum regem pergens, in Burgundiam, obtinuit ab eo, vt sibi committeretur idem Episcopium eo tenore, vt tam clericis quàm laicis debitum honorem concederet & conseruaret, nec iniustitiā alicui faceret: sed ipsum Episcopium æquo iure gubernaret, donec talem clericum eidem regi præsentaret, qui ad Episcopale ministerium exequendum ritè ordinari valeret. Qui Comes ad eandem vrbem regressus, res Episcopij prout sibi placuit fautoribus suis diuisit, cæteris abstulit, & absque vllo iudicio vel lege quos voluit rebus expoliauit vel ab vrbe propulit. Odalricum denique Aquensem Episcopum in eadem vrbe suscipiens, Episcopale inibi ministerium celebrare præcepit. Sicque per annos sex & eo amplius idem Episcopium suo dominio vendicauit pro*

libitu proprio illud tractans, & in sede Præsulis residens tam ipse quàm coniux sua, donec septimo tandem anno ortis inter ipsum & regem Rodulfum atque Hugonem Comitem quibusdam simultatibus, Rodulfus rex cum Hugone & Bosone fratre suo, cæterisque pluribus tam Episcopis quàm Comitibus Remorum obsidet Vrbem, succensentibus sibi Episcopis, & conquerentibus aduersus eum, quòd tam diuturno tempore contra diuinæ legis auctoritates hanc Vrbem permiserit vacare pastore. Quorum querimoniis permotus rex admonet clerum & populum de pastoris electione, dans eis id agendi facultatem ad Dei honorem & sui fidelitatem. Sicq. concordantibus cunctis tam clericis quàm laicis, qui extra obsidionem erant, plurib. etiam eorum qui clausi tenebantur in idipsum fauentibus, eligitur humilitatis nostræ persona in hoc magis onere quàm honore subeundo. Aperientibus tandem tam militibus quàm ciuibus portas Vrbis regi Rodulfo, & Episcopalem benedictionem mihi tradentibus Episcopis qui aderant decem & octo, & suscipientibus nostram humilitatem tam clero vniuerso quam reliquis ciuibus, inthronizatus ab Episcopis nostræ Diœceseos, impositum mihi, prout Deus concessit, ministerium per annos fermè nouem

tractam, ordinãs per Diœcesim Episcopos octo, & in Episcopio multos, prout competens videbatur, clericos, quousq. nono postmodum anno, postquam Ludouicum regem, fauente Hugone cunctisque regni principibus, Gerbergam quoque reginam benedixeram, & sacro perfuderam chrismate, instigatus Hugo Comes iracundia, quòd ei consentire vel coniungi noluerim ad ipsius regis infidelitatem, adhibitis secum Heriberto Comite, & VVillelmo Normãnorum principe, Remensem obsidet vrbem, nec longùm sexta scilicet obsidionis die deseror ab omni pæne cœtu laicalis militiæ. Sicque derelictus ab his, ad Hugonem & Heribertũ compellor exire. à quibus coarctatus & conterritus cogor memet Episcopali procuratione abdicare. & ita me propellentes in cœnobio sancti Basoli habitare constituunt, Hugonem verò filium Heriberti, qui Autisiodori diaconus ordinatus fuerat, in vrbem introducunt, & ciuitate potiuntur. Ludouicus autem rex à Burgundia rediens, me apud sanctum Basolum reperit, & assumens secum simul cum propinquis meis, quorum ree Heribertus Comes abstulerat, Laudunum deducit, quod castrum tunc obsidebant Heribertus & Hugo: solutaque obsidione oppidum ingredimur, nobisque metatus degendi

disponitur. Interim clerici nostri loci, sed & laici quidam pessimè ab Heriberto tractantur; & quidam clericorum in custodiis retruduntur, res eorum auferuntur atque diripiuntur, rapinæ per totam vrbem licitè perpetrantur. Interea conuocantur Episcopi nostræ Dioeceseos ab Hugone & Heriberto, satagentibus & quærentibus ab eis de ordinatione Hugonis filij Heriberti. *qui Suessionis congregati, mittunt ad me Laudunum* Hildegarium *Episcopum cum aliis quibusdam legatis, mandantes vt ad eos venirem ad consentiendum scilicet huius ordinationis peruersitati. Quibus remandaui, quòd non esset mihi competens ad eos illò proficisci, vbi aduersarij & inimici mei cũ ipsis erãt aggregati. quod si loqui mecum vellent, ad talem locum deuenirent, vbi sine periculo ad eos accedere possem. Quibus aduenientibus in locum ab eisdem delectum profectus sum ad eos, veniensque prosternor coram ipsis, obsecrans vt propter amorem & honorem Dei tam mihi quàm sibi competens consilium dare studerent. qui me de ordinatione prædicti Hugonis interpellare cœperunt, & hoc omnimodis suadere, vt eis in hac ordinatione consensum præberem, promittentes res nonnullas Episcopij mihi se impetraturos. At ergo postquam responsum diu distu-*

leram, videns eos cunctos in proposito quod ceperant perseuerantes, surgens interdixi palàm cunctis audientibus, excomunicans auctoritate Dei Patris omnipotentis & Filij, & Spiritus sancti, vt nullus eorum ad eandē ordinationem accederet, nec alicui in Episcopali honore me viuente manus imponeret; sed nec vllus eandem benedictionem suscipere præsumeret. quòd si fortè fieret, ad sedem Apostolicam eos prouocabam. Illis inde furentibus, vt possem exire de medio eorum, & Laudunum reuerti, temperaui responsum, dicens vt mitterent mecum, qui eis renunciaret, quid consilij reperire valerē super hac re in domina mea regina & fidelib. eius, quia rex non aderat. Ad hoc illi mittunt Deroldum Episcopum, putantes me esse mutatutum consilium. Quo veniente, & coram domina regina & fidelibus eius inde me interpellante, iterum exurgens præfatæ modum excommunicationis in eosdem Episcopos iaculatus sum; vocationem quoque ad sedem Apostolicam iterare curaui; excommunicans ipsum hunc Deroldum, vt id eis omnino non taceret, sed cunctis manifestè proferret. His ita gestis, paruipendentes illi nostram excommunicationem, Remis accedunt, & quidā eorum ordinationi huic manus applicuerunt, quidam verò se subduxis-

se sciuntur. Ego verò cum rege manens, quas ille scitur angustias pertulisse, & secum pertuli. & quando eum bello aggressi sunt Hugo & Heribertus, cum ipso eram, & vix mortis euasi periculum. Prolapsus itaque auxilio & protectione Dei de medio inimicorum, profugus & vagabundus loca inuia quæque, syluasque perlustro, non ausus certo consistere loco. Comites autem Hugo & Heribertus affati quosdam nostros amicos sibi subditos, suadent vt me requirentes ad ipsos deducant, pollicentes se mihi benefacturos, & rebus quas ipsi petissent ditaturos. Requirentes ergo me amici reperiunt per diuersa vagantem, & ita perducor à fratrib. meis & amicis ad præfatos Comites. qui postquam me in potestate sua conspiciunt, quærere cœperunt vt eis pallium à sede Romana mihi collatum traderem, & sacerdotali me ministerio penitus abiurarem. quod ego nullatenus me facturum, neque pro amore huius vitæ præsentis, attestor. Districtus igitur & coangustiatus ab eis, Episcopij tandem rebus abrenunciare compellor: sicque rursus ad sanctum Basolum, quasi vacans, habitaturus deducor. Mansi denique paucis diebus in ipso cœnobio, quoadusque comperiens per certos ex familiaribus Heriberti Comitis nuncios, quòd ab

eo malè de mea tractabatur perditione. Iterum iterūque nunciis huiusmodi pauefactus & impulsus, locum deserui, & abdita lustra syluarum vagabundus repetii. horisque silentibus & itinere deuio Laudunum reuertor, ibique susceptus à rege, secum manere constituor. Mansi verò ibidē cū ipso vel fidelibus eius, expectans & deprecās misericordiā Dei, donec ipse est dignatus in cor domni regis Othonis mittere, vt ad subuētionē senioris mei regis & nostrā properaret in Franciam. Deniq. postquā domina nostra regina Laudunum propter absolutionem domni regis reliquerat, egressus inde ad domnum regem Othonem cum seniore meo deueni rege, simulque Remos accessimus. Cingitur itaque vrbs exercitibus, & Episcopi qui aderant me sedi nostræ restitui censent. Mādatur ergo Hugoni *à domno rege Othone, vt egrediatur, & peruasam deserat vrbem. At ille nutans aliquandiu & pro posse, vbi vidit ad resistendum penitus sufficere se nequaquam valere, nec amicorum sibi præsidia subuenire, decernit exeundum, querens vt liber cum suis dimittatur abscedere. Permittitur itaque sanus exire cum omnibus qui secum voluere comitari, & quæcumque secum voluit ferre, nullo contradicente asportauit. Sicque cum regibus introgressus vrbem, præcipior*

loco noſtro & honori reſtitui. Suſceptus igitur à domnis Archiepiſcopis Roberto Treuerenſi, & Frederico Magonciacenſi comitãtibus cæteris & congratulantibus tam clericis Eccleſiæ noſtræ quàm reliquis ciuibus ab ipſis reſtituor cathedræ Epiſcopali. HVGO *verò Remis egreſſus Moſomum caſtrum cum ſuis occupat, & muniens contra fideles regis ſenioris noſtri detinet.* HABITO *denique colloquij placito inter reges, ſeniorem meum videlicet ac domnum* OTHONEM *ſuper Charam fluuium, conuenimus ad illud tã ego quàm ipſe* HVGO *cũ ordinatoribus ſuis. Ibique res litis huius ab Epiſcopis auditur: protulitque litteras ad ſedem Romanam quaſi ex perſona noſtra datas excuſationis meæ, ac ſi vacationem petentes adminiſtrationis Epiſcopii noſtri: quas me vnquã dictaſſe, neque ſubſcribendo aliquatenus corroboraſſe proteſtatus ſum atq. proteſtor. Et quià tunc ſynodus conuocata non fuerat, id opponentibus fautoribus ipſius* HVGONIS, *altercatio noſtra determinari non potuit. Synodus autem circa medium menſis Nouembris habenda Virduni vtriuſque partis Epiſcopis annuentibus denunciatur. interim verò ſedes Remenſis mihi regenda decernitur. idem verò* HVGO *Moſomi commorari permittitur. Nec longum, inſtante ſcilicet vindemiæ tempore, hic*

noster æmulus Hugo, assumens secum Theobaldum regis inimicum & regni nostri cum aliis pluribus malefactoribus, in villas Remensis Episcopij contiguas verbi deuenit, & omne pæne vinum ex his colligens in diuersos pagos abduci fecit. Tum multa mala inibi perpetrata, & Ecclesiæ nostræ homines captiui abducti, & ad redemptionem variis sunt adacti tormentis. Synodus autem denũciata Virduni celebratur, præsidente Rotberto Præsule Treuerensi præcepto domni Papæ Romani, præsente quoque domno Brunone, cum Episcopis & Abbatib. nonnullis. Ad quam præfatus Hugo euocatus, mißis etiam duobus ad eum deducendum Episcopis Adalberone & Gozlino, venire contempsit. Vniuersa verò synodus mihi Remense regendum decernit Episcopium. Indiciturque iterum synodus habenda die Iduũ mensis Ianuar. quæ & aggregatur, vt denunciatum fuerat, in Ecclesia sancti Petri ante prospectum castri Mosomi, à domno Rotberto, conuenientibus cæteris quoque Treuerensis Diœceseos Episcopis, & aliquibus Remensis. Veniens autem illuc æmulus noster Hugo, & locutus cum domno Rotberto synodum noluit ingredi: litteras verò quasi ex nomine domni Papæ direxit ad Episcopos per clericum suum, qui eas Roma detulisse ferebatur, nihil au-

ctoritatis canonicæ continentes, sed hoc tantum præcipientes, vt Hugoni *Remense redderetur Episcopium. quibus recitatis ineuntes Episcopi consilium cum Abbatib. & cæteris qui aderant sapientibus, reponderunt non esse dignum vel congruum, vt mandatum legationis Apostolicæ, quam dudum Rotbertus Archiepiscopus, deferente Frederico Præsule Mogonciacensi, coram regibus & Episcopis tam Galliæ quàm Germaniæ susceperat, & partem iam præceptionis ipsius exegerat, propter illas litteras intermitteret, quas insidiator noster exhibebat. immo quod regulariter cœptum fuerat, vt canonicè pertractaretur, vnanimiter censent. Præcipiturque recitari capitulum Carthaginensis Concilij xix. De accusato & accusatore. Quo recitato, iudicatum est iuxta definitionem ipsius capituli, vt communionem & parochiam Remensem me retinente,* Hugo *qui ad duas idm synodos euocatus interesse contempserat, à communione & regimine Remensis Episcopij abstineret, donec ad vniuersalē synodum quæ indicebatur se se purgaturus vel rationem redditurus præsentaret. Ipsumque capitulum mox in charta Episcopi coram se describi fecerunt, subnectentes hanc etiam definitionem suam. Qui post alteram diem chartam eandem Rotberto præsuli*

remisit, hoc verbis remandans, quod ipsorum iudicio nequaquam obediturus existeret. Sicque absoluto consilio, ipse Mosomum contra mandata regum & Episcoporum retinet, & ego Remos regressus reclamationis meæ querelas ad sedem Romanam per legatos domni regis Othonis destinaui, præstolans mandata ipsius sedis, eius decretis & vniuersalis huius sancti concilij vestri iudiciis parere paratus. Post quarum litterarum recitationem, & earum propter reges iuxta Theotiscam linguam interpretationem, ingressus quidam Sigebaldus, præmissi Hugonis clericus, attulit litteras quas Roma detulerat, quasque iam in alia synodo Mosomi propalauerat. Asserens easdem litteras Romæ sibi ab ipso qui aderat Marino vicario datas. Qui domnus Marinus proferens litteras quas idem Sigebaldus Romam detulerat, præcipit eas coram synodo recitari, in quarum recitatione repertum est, prout ipsæ litteræ fatebantur, quod Vvido Suessonicus Episcopus, Hildegarius quoque Beluacensis, Rodulfus Laudunensis, cæterique cuncti Remensis Diœceseos Episcopi, easdem litteras ad sedem delegauerint Apostolicam, pro restauratione Hu-

gonis in ſede Remẽſi, & expulſione Artoldi. Poſt quarũ lectionẽ, exurgentes Artoldus præſul, & præfatus Præſul, qui in eiſdem litteris nominabantur, Fulbertus quoq. Cameracenſis Antiſtes, eas litteras refutarunt, adſtruentes quòd eas antea nunquam viderint vel audierint, neq. in earũ delegatione conſenſum prębuerint. Quibus dum idem clericus cõtraire non poſſet, licet in eos calumniis obſtrepens, præcepit domnus Marinus ſuggerens vniuerſæ ſynodo, vt ſibi iudicium rectum & conſilium proferrent ſuper huiuſmodi calumniatore, & calumniarum in Epiſcopos delatore. At illi, poſtquam delator publicè confutatus eſt falſa detuliſſe, lectis capitulis de huiuſcemodi calumniatoribus, iudicant & vnanimiter cenſent eum quo fungebatur honore priuari debere, & ſecundum capitulorum tenorem in exilium retrudi. Diaconatus igitur quo fungebatur miniſterio mulctatus, à conſpectu ſynodi reprobatus abſceſſit. Artoldo verò præſuli, qui omnibus ſe ſynodis præſentem exhibuerat, non refugiens ſynodale iudicium, Epiſcopium Remenſe iuxta canonum

instituta & sanctorum patrum decreta omnino retinendum atque disponendũ decernunt, laudant, atque corroborant. Secunda confessionis die, post recitatas diuinæ auctoritatis lectiones, & Marini vicarij allocutionem, suggessit domnus Rotbertus Treuerensis Archiepiscopus, vt quoniam iuxta sacræ legis instituta restitutum atque restauratum fuerat Remensi Artoldo præsuli Episcopium in eiusdem sedis inuasorem synodale peragereturiudicium. Præcepit itaque Marinus Vicarius, vt canonicam super hac præsumptione synodus proferret sententiam. Iubentur ergo sanctæ legis catholica recitari capitula. Quibus recitatis secundum sacrorum instituta canonum, & sanctorum decreta patrum Sixti, Alexãdri, Innocentij, Zozimi, Bonifacij, Cælestini, Leonis, Symmachi cæterorumque sanctorum Ecclesiæ Dei doctorum, excommunicauerunt, & ab Ecclesiæ Dei gremio repulerunt prædictum Hugonẽ Remensis Ecclesiæ peruasorem, donec ad pœnitentiam & dignam satisfactionẽ venire procuraret. Cæteris quoque diebus synodi tractata sunt quędam neces-

ſaria de inceſtis coniugiis, & Eccleſiis quæ presbyteris in partibus Germaniæ dabantur, immò vendebantur indebitè, & auferebantur illicitè: prohibitumque ac ſtatutum, ne id omnino præſumeretur ab aliquo. ſed & de aliis Eccleſiæ Dei vtilitatibus tractata ſunt & definita nonnulla. Interea rex Ludouicus deprecatur regem Othonem, vt ſubſidium ſibi ferat contra Hugonem, & cæteros inimicos ſuos. Qui petita concedens, iubet vt Cōradus Dux cum exercitu Lotharienſium in eius pergat auxilium: interim verò dū congregaretur exercitus, rex Ludouicus cum ipſo duce maneat, & Epiſcopi ſcilicet Artoldus & Rodulfus, qui erant cum rege, ne quid in via pateretur aduerſi, degerent cum Lotharienſibus Epiſcopis. Manſimus itaque cum Rotberto Treuerenſi, Rodulfus Laudunenſis cum Adalberone Metenſi hebdomadas fere quatuor. Exercitu denique collecto, Lotharienſes Epiſcopi Moſomum petunt, ipſumque obſidentes caſtrum atque oppugnātes, milites qui erant ibi cum Hugone ad deditionem compellunt, & acceptis ab eis obſidibus pergunt obuiam

Ludouico regi & Conrado duci in partes Laudunensis pagi. Obsident igitur ibi Dux & exercitus quandam munitionem, quam ædificauerat & tenebat Theobaldus in loco qui dicitur Mons acutus, qui & Laudunũ contra regem retinebat. hoc etiam oppidũ expugnantes, tandem non sine mora capiunt, indeq. Laudunum adeunt, & in Ecclesia S. Vincẽtij congregati Episcopi prædictum Tetbaldum excommunicant: Hugonem verò principem vocant litteris ex parte Marini legati Apostolicæ sedis & sua, venire ad emendationem pro malis quæ contra regem & Episcopos egerat. Vvido denique Suessonicę vrbis Episcopus ad regẽ Ludouicũ veniens eidem se se cõmittit, pacaturque cum Artaldo Archiepiscopo, satisfaciens illi pro ordinatione Hugonis. Conradus quoque Dux filiam Ludouici regis sacro de fonte suscepit. Sicque recepto Mosomo castro & euerso Lotharienses in sua reuertuntur.

De

De obsessione vel incensione vrbis Suessonicæ ab Hugone Comite. Cap. XXXVI.

IGitur Hugo nullā moram faciens collecta suorum multa Normannorumq; manu, Suessonicam aggreditur vrbem, & obsidens oppugnat, ceditque nonnullos. Iniectis etiam ignib. domum matris Ecclesiæ succendit, simulque claustra canonicorum, & partem ciuitatis. nec tamen ipsam capere valens vrbem reliquit, & ad quandam munitionē, quam Ragenoldus Comes Ludouici super Axonam fluuiū in loco qui diciturRanciacus ædificabat, deuenit, ipsamq; adhuc imperfectā castris vallauit. Sed nec ipsam cepit, villas tamen Remēsis Ecclesiæ castris suis contiguas deuastauit. Plures quoq; colonorū prædones ipsius interemerunt, violantes Ecclesias & in tantum debacchantes, vt in Culmisciaco vico tam infra quā circa Ecclesiam ferè quadringentos homines interfecerint, ipsumque templum rebus penitus exspoliarint. Multis ergo flagitiis tunc perpetratis, Hugo tandem cum suis regreditur grassatoribus. Itaque milites qui hactenus cum Hugone fue-

rant excommunicato, ad Artlodum præsulem reuertuntur. Qui nōnullos eorum redditis eis rebus quas habuerant recipit, quosdam verò reiicit. Post hęc Treueros proficiscitur ad synodū cum Episcopis Vvidone Suessonico, Rodulfo Laudunensi, & Vvifredo Morinēsi. Quò peruenientes Marinum se se præstolantem repererunt cum Rotberto Archiepiscopo. cæterorum vero Lothariensium vel Germanorum præsulum illic inuenere neminem. Considentibus igitur illis, sciscitari cœpit Marinus vicarius, quid egisset post præmissam synodū Hugo princeps erga ipsos, vel regem Ludouicum. At illi referunt supramemorata quæ ipsis & Ecclesiæ Suessorum intulerat mala. Requirit ergo de vocatione ipsius Principis Marinus, vtrum perlatæ ei fuissent litteræ vocationis, quas ei perferēdas delegauerat. Cui respondetur ab Artoldo Archiepiscopo, quòd quædā earum perlatæ sint, quædam verò perferri nequiuerint, earum gerulo ab ipsius grassatoribus intercepto: vocatus tamen fuerit tam litteris quàm quibusdam internunciis. Requiritur itaque si adsit aliquis ex parte ip-

ſius legatus. Vbi cùm nullus fuiſſet inuẽtus, decernitur expectandum, ſi fortè aduenturus eſſet in craſtinum. Quod cùm minimè contigiſſet, & omnes qui aderãt, tam clerici quàm illuſtres laici, eum excõmunicandum eſſe acclamarent, definitur ab Epiſcopis hanc excommunicationem adhuc differendam vſq. ad diem ſynodi tertiam. Tractatur autem de Epiſcopis qui vocati fuerant & venire diſtulerant, vel his qui ordinationi Hugonis participes extiterant. Et Vvido quidem Epiſcopus Sueſſonicus ſe culpabilem proſtratus coram Marino Vicario & Artoldo Archiepiſcopo confitetur. Intercedentibus autem pro eo apud Marinũ Rotberto & Artoldo Archiepiſcopis, abſolui ab hac noxa meretur. Vvifredus Morinenſis immunis ab eadem ordinatione reperitur. Adeſt Tranſmari Nouiomenſis Epiſcopi legatus quidam presbyter, aſtruẽs eundem Præſulẽ ita graui languore detentum, vt ad eandem ſynodum venire non valuerit. idque noſtrates qui aderant atteſtantur Epiſcopi.

De excommunicatione Hugonis Comitis.
Cap. XXXVII.

TErtia tandem die insistente præcipuè Luitdulfo legato & Capellano regis Othonis, quoniam idem rex id omnino fieri præcipiebat, excommunicatur Hugo Comes, inimicus Ludouici regis, pro supra memoratis malis ab ipso perpetratis, eo tamen modo donec resipiscat, & ad satisfactionem coram Marino Vicario vel Episcopis, quibus iniuriā fecit, deueniat. quod si facere contempserit, Romam pro sui absolutione proficiscatur. Excommunicantur & duo Pseudoepiscopi ab Hugone damnato ordinati, Tetbaldus & Yuo; prior post expulsionem ipsius in Ambianensi vrbe, alter post damnationem eiusdem Hugonis in Siluanectensi ab ipso constituti. Excommunicatur etiam quidam clericus Laudunensis nomine Adelonus, quem accusauit Rodulfus Episcopus suus, eo quod Tetbaldum excommunicatum in Ecclesiā introduxerit. Vocatur Hildegarius Beluacensis Episcopus litte-

ris præfati Marini, vt veniat coram ipso, vel eat Romam rationẽ redditurus corã dõno Papa, pro illicita ordinatione prædictorũ Pseudoepiscoporũ, cui interfuerat. Vocatur & Heribertus, Heriberti comitis filius, ad satisfactionem venire pro malis quæ cõtra Episcopos agebat. His ita gestis, Episcopi reuertuntur in sua. Luitdulfus autem capellanus Othonis Marinum Vicarium deducit ad regem suum in Saxoniam, vbi consecraturus erat Ecclesiam Vuldensis monasterij. Post cuius consecrationem idem Marinus exacta hieme Romam reuertitur. Nascitur regi Ludouico filius, quem Præsul Artoldus de sacro fonte suscepit, patris ei nomen imponens.

De quibusdam Ecclesiis vel Monasteriis Vrbis Remensis.
Cap. XXXVIII.

PLures deniq. apud nos quondam sanctorũ fuere basilicæ, sed & monasteria infra vel circa Remensem hanc vrbẽ, quæ modo non haberi probantur. Duo tamẽ adhuc supersunt infra vrbẽ puella-

rum monasteria. quorum vnum, quod superius à situ scilicet loci nuncupatur, S. Baldericus presbyter cum sorore sua Boua, eiusdem cœnobij post modum abbatissa, in honore sanctæ Mariæ, vel sancti Petri construxisse traditur: qui regali genere exorti fuisse referuntur, patre scilicet Sigeberto rege, habentes neptem nomine Dodam castissimam puellam, quæ desponsata fuisse fertur cuidam magnati eiusdem regis Sigeberti: quamque præfata ipsius amita Boua instituens ad seruiendum Deo, seruandamque perpetuò virginitatem, ab amore terreni auertit sponsi. qui cùm sibi aduersaretur, spōsam nitens eandem corripere ascenso equo, dum id conatur quoquo modo adimplere, furente lapsus ab equo fractis ceruicibus traditur interisse. Beata denique Doda in castitatis proposito permanens amitæ suæ in eiusdem successit monasterij regimine. quæ præceptum quoque immunitatis, quod adhuc apud nos habetur, à principe Pippino eidem postmodum obtinuit fieri cœnobio. Quarum corpora in Ecclesia extra muros vrbis, vbi primum puellarum fuerat mona-

ſterium, tumulata diu quieuerunt, donec poſtmodum reuelationibus quibuſdam eleuata, & ad hanc nouam ſunt Eccleſiam perlata, ibidemque venerabiliter collocata, continua honorificantur inibi Deo famulantium reuerentia puellarum.

De ſancto Balderico Abbate.
Cap. XXXIX.

SAnctus autem Baldericus poſt huius monaſterij conſtructionē locum quærens, vbi ſuam quoque conſtitueret habitationem, in qua collectis ſecum viris religioſis religiosè conuerſari, Deoque deuotè ac quietè ſeruire valeret, tandem reperit ſibi placitum, quem dicunt Montem falconis locum. Qui locus tunc temporis inhabitabilis denſis operiebatur ſyluis, quas ipſe ſuccidens proprio ſibi labore condidit habitaculum. Fertur autem auem, quam nuncupamus falconem, præuiam & quaſi præducem itineris, dum locum illum expeteret, habuiſſe: quæ loco eidem inſederit, ac per triduum illo rediens in loco, vbi nunc

habetur altare in honore sancti Petri Apostoli, sine pernutatione resederit. Vnde & cœnobium ab hoc euentu sic vocitatum plurimi asserũt. Vbi dum Deo deuotiùs seruire cœpisset, nonnulli Deũ timentes res suas eidem contulere. sicq. collectis secum monachis cœnobium sub regulari constituit institutione, atque idẽ sub honore beati Germani ædificauit monasterium. Quibus patratis, ad sororẽ suam reuersus Remis, vltimum sui cursus ibidem clausit diem. vbi & sepultus tempore non modico requieuit.

De miraculis post obitum ipsius ostensis.
Cap. XL.

PRocessu denique temporis, diligentia clericorum prænotatum ipsius beati viri monasterium incolentium eius est illuc furtim corpus delatum, delusis fraude custodibus Remis ablatum. quos dũ insequerentur quidam ciues Remenses, eo vsque sunt persecuti, donec eos visu quidem deprehenderent. Dumq. turbarentur horum aduentu sacri latores pigneris, inter vtrosque densa dirimens ne-

bula diuinitus creditur illata. qua sequẽtes obtenebrati, & errore in deuia rapti, vestigia præcedentium seruare nequiuerunt. Euectores autem sacri corporis in nocte splendor supernè missus irradiauit, donec ad proximã cœnobio possessionẽ, quæ dicitur villa Spanulfi, infatigabiles peruenerunt. Vbi quia sancta deposuere membra, in honore ipsius postea constructa est Ecclesia. Quibus abinde cum sacro promouentibus pignere, vbi monasterio propinquare cœperũt, Ecclesiæ signa cœnobij sponte absque humano scilicet impulsu sonuisse feruntur. Quod audientes fratres obuiam sunt egressi, sicque diu desiderata suscipientes munera, dum in Ecclesiam sancti Germani ea conantur inferre, tanto persentiunt ante ipsius introitum basilicæ defixa pondere, vt hæc nequaquã potuerint vlterius emouere, cum per triduũ id enitentes omni gestierint conamine perpetrare. Sic demũ tecto super cõdito defixa mẽbra confessoris per trienniũ illic ita mansisse traduntur. Quo temporis peracto spatio, ad Ecclesiam sancti Laurentij, vbi viuens ipse sibi sepulcrum parauerat, celebrato per

triduum ieiunio venerabile corpus eius perlatum, & in suo reuerenter est depositum sarcofago. ibiq. cōstat venerabili cultu seruatum, vsque ad tempora Caroli regis & Hincmari Archiepiscopi, quando Normanni hoc cœperunt regnum depopulari. Quorum terrore compulsi canonici eiusdem loci, corpus huius patroni sui de sepulcro leuatum super altare sancti Laurentij posuerunt. Quod dum fieret, tres guttæ sanguinis de capite ipsius defluxerunt ita recentes & calidæ, ac si de viuente profluerent corpore. Sicque delatum est Virdunum. vnde relatum in Ecclesia est sancti Germani locatum. Interim dum suo abesset monasterio, Normanni ad id peruenerunt; sed Domino illud protegente nec Ecclesias incenderunt, nec homines nisi vnam duntaxat mulierem occiderunt. vt autem recesserunt, altaria muneribus suis cumulata dimiserunt. Altera vice dum Normanni ad eundem locum rursus accederent, quidam canonicus loci, nomine Ottradus, corpus sancti accipiens, reliquis fuga dilapsis, ipse cum sacro corpore in quandam conscendit arborem. quem insecuti

paganivsque ad ipsam peruenerunt arborem, & respicientes sursum neminem potuerunt eandem conscendisse deprehendere. Idem verò frater per nouem dies inibi permanens, nihilque victus præter vnam solummodo sumens glandem, neque famem, neque sitim passus fuisse memoratur. Iterumq. tunc locus idem meritis huius beati viri à cædibus & incendio paganorum liberatus est. Postea contigit, vt quidam prædones, regiæ maiestatis infideles, ad eundem deuenirent locum, & non inuenientes ibi manum repugnantem sibi, desolatum prædari aggressi sunt locum. Quod dum peragerēt, signa Ecclesiæ sancti Laurentij nemine pulsante sonare cœperunt, & duo cerei supero sunt igne diuinitùs accensi. Prædonibus verò timore perculsis, & aufugientibus, vnus eorum prolapsus ad ipsam monasterij portam corruit, tamq. ipso quàm superbo eius equo ruina contrito, vtres quoque, in quibus vinum ferebat ablatum, disrupti sunt. Cæteri hoc videntes, donis Ecclesiá munerauerunt, metuque affecti recesserunt.

De villa Vvaslicia. Cap. XLI.

HVius venerabilis loci canonici famis quondã necessitate compulsi, sumptis à corpore venerandi patroni sui reliquiis, ad suam quandam villam supra ripam Rheni sitam, cognomento Vvasliciam, quam quidam eorum Abbas nomine Adelardus eidem contulerat cœnobio, profecti sunt. vbi dum pagenses alma venerantes pignera sua dona deferre cœpissent, Abbas quidã monasterij, quod vocatur Bunna, pergens ad Vvillebertum Coloniensem præsulem, cœpit hanc infamare deuotionem, nec re vera sancti alicuius pignera illuc esse adstruens delata. Timentes autem Canonici qui aduenerant, ne fortè constringerentur & discuterentur ab Episcopo, quoniam totum ipsius sancti corpus secum haberi ferebant; mox vt hæc audissent, sub duobus diebus ad suum per leucas ferè centum rediere monasterium, assumentesq. cum integritate beati viri membra, sub totitem diebus ad prænotatam remeant villam. Cui dum propinquare cœpissent, eis

adhuc ab ipſa villa ſpatio leucæ ferè diſtantibus, Eccleſiæ ſigna nullo impellente reſonare cœpere. At hi qui remanſerãt in eodem loco clerici hoc audientes, & patronum ſuum aduenire intelligentes, obuiam cum crucibus pergunt, & honore digno tutorem ſuum ſuſcipiunt. Quibus miſſarum ſolemnia celebrãtibus, tria inibi repentè mira contigerunt. Contractus vnus erectus, cœcus quidam illuminatus, & loquelam mutus adeptus eſt. Iterum præfatus Abbas blaſphemare Dei non ceſſabat miracula, quos poterat à viſitatione ſancti auertens. Quæ dum gereret, febre correptus ita grauiter eſt vexatus, vt nec manducare, nec bibere, nec incedere poſſet. Ardoribus autem languoris huiuſce coactus, tandem peccatum ſuum recognouit, & ſella ſe geſtatoria vſque ad Rhenum, indeque nauigio ad prædictam villam, ſicque ante corporis almi præſentiam perferri fecit: ibique culpam ſuam confeſſus abſolui ſe petiit, & quantitatem ceræ ſui corporis ponderi coæquans dedit, factiſque votis annuatim ſoluendis per ſex remoratus dies ſanitatem integerrimam recipere meruit.

& ſic pedibus ſuis ad ſua ſanus receſſit. Demorantibus hîc præfatis per anni ſpatium cum Patrono ſuo clericis, nulla vt ferunt dies præteriit, quo non ibidem Dei miracula patrarentur. In ipſis autem vigiliis ſancti Ioannis Baptiſtæ, confluẽtibus de Saxonia pluribus, & à lõginquis etiam regionibus, decem & octo inſignia probantur oſtenſa. vixque aliquis æger acceſſit, qui non ſoſpes, alacerque receſſerit. vbi tanta rerum delata eſt copia, vt & ipſi clerici exinde viuerent, & cæteros qui remanſerant in monaſterio ſuſtentarent, Eccleſiamque ipſius villæ amplificarent, vel decorarent. Poſtea contigit vt propter aquæ indigentiam foras extra monaſterium ſuum idem ſacrum corpus efferretur, & obuiam ſancti Iouini pigneribus portaretur. Cuius dũ fuiſſet in occurſum perlatum, mox vt ſimul venerũt, obnubilato cœlo, cùm magna ſiccitas exiſteret, copioſa pluuiarum vis effuſa eſt: & dum humectarentur imbre omnium veſtimenta, pallia duntaxat quæ ſupra Sanctorum præfatorum ferebantur corpora, penitus intacta manſerunt à pluuia. Ibi quidam luſcus lumen amiſſi

recepit oculi. Qui ſtatim fugiens, nec Deũ glorificans, vt erat iocularis, ingratus receſſit. at vbi domum peruenit, lumen quod receperat iterum perdidit. Dum verò peruentum eſt ad monaſterium cũ vtriuſque ſancti corpore, ita ſancti Balderici pignus eſt aggrauatum, vt nullatenus moueri poſſet, donec ſancti Iouini vſque ad cœnobium præcedere membra feciſſent. Cùm autem domnus Dado Virdunenſis Epiſcopus hanc à rege impetraſſet abbatiam, & hæc mira cœpiſſet audire, conſtituit vt omnibus annis trium monaſteriorum ſacra pignera ſimul in quendam medium deferrentur locum, nomine Gaudiacũ. De ſede ſcilicet vrbis Virdunenſis S. Vitonus & S. Agericus, ſanctus verò Baldericus de monaſterio ſuo, & ſanctus Roduicus de Vaſloyo. In quo conuentu innumera poſtmodum ſunt patrata miracula: vt vix præterierit huiuſmodi coitio, in qua non aliquis infirmorum fuerit ſoſpitate reintegratus, maximè tamen illi, qui patrocinia beati Balderici ſunt expetere viſi. Quodam tali conuentu quidam locutus eſt mutus, quem Viridunenſes arripientes ſecum

duceret cœperunt, asserentes quòd sanctorum virtus quos detulerant, hoc miraculum perpetrasset. Sicque dum separati quiq. referrentur ad sua, tanto sancti Balderici pondere aggrauata sunt ossa, vt penitus manere viderentur immobilia. Ad quem miraculi stuporem recurrentibus multis, dum queruntur sui, cur inibi vellet immorari, & quid ibidem disponeret operari, accidit vt requireretur ille qui locutus fuerat mutus. Tandemque reuocatus, vbi ad locum defixi perductus est pigneris, mox absque difficultate sublatum, & ad suum sacrum corpus gratanter est cœnobium reportatum. Præfatus præsul Dado, postquam hanc sancti Balderici obtinuit abbatiam, res quasdam trans Rhenum sitas ab Adelardo Abbate ad idem dudum monasterium datas, pro villa Gerlanimonte super Mosellam coniacente mutauit. Ad quam villam dum sanciendi sibi causa proficisci fratres huius congregationis præcepisset, illi assumentes secum patroni sui, domni videlicet Balderici, membra profecti sunt exequi iussa. Qui dum ad villam, quæ Dena dicitur, peruenissent,

ſent, tanto pondere ſancta defixa ſunt pignera, vt progredi nequaquam valerent vlteriùs ea ferentes, initoque conſilio vt ad Eccleſiam deferrentur ipſius villæ ſub honore S. Martini dicatam, perferendi recipiunt poſſibilitatem. Quò perlatis pigneribus, vt poſt orationem ab Eccleſia eſt delatum, iterum ſancti aggrauatur corpuſculum: mirantibuſque cunctis, & quòd aliqua inibi Deus pro ſancti ſui glorificatione ſigna vellet oſtendere quibuſdam ferentibus, ſi qui adeſſent fortè debiles, eſt requiſitum. Aduenientibus autem læſis aliquibus, atque delatis quibuſdam, vir quidam claudus erigitur, & fœmina quædā brachiis ab octo retro annis contracta reſoluitur, duæque fœminæ cœcæ ſunt illuminatæ, & infans annorum ſeptem mutus loqui cœpit. In quo loco crux ab ipſius villæ hominibus poſita eſt, vbi poſtea duæ fœminæ lumen oculorum receperunt, & candelæ diuinitùs accenſæ, multique diuerſis ſunt ab infirmitatibus liberati.

De Ecclesia sancti Romani & miraculis in Gerlanimonte. Cap. XLII.

ECclesiam sancti Romani in præfata villa Gerlanimonte constructam dudum Milo præpositus Canonicorum huius loci ab eis auferebat. quam dum Bosone Comite sibi eam reddente recepissent, & sancti Balderici membra illuc detulissent, audientes multi ad ipsius cœperunt cõfluere patrocinia. Inter quos duæ cœcæ nobiles fœminæ deductæ sunt, & quædam perlata paupercula omnibus fere membris contracta. Nocte verò vigiliarum sancti Romani, dum de more peruigiles in Ecclesia celebrarentur excubię, subitò tantum cælitus est lumen effusum, vt omnia quæ fuerant accensa videretur luminaria superare. Altare tantùm, supra quod sancti ossa erant deposita, densa tegi videbatur nebula, ipsumq. sacri pigneris quasi moueri cernebatur gestamẽ. Cùm repente vna cœcarum primùm, moxque altera se se videre proclamant. tum media iacens contracta, vbi cœpit clamare, auxiliumque Dei & sancti Bal-

derici deprecari, paulatim reſoluitur primum brachiis, & inde poplitibus, donec erecta ſtetit in pedibus. quæ poſtmodum ſana effecta clericorũ ſtipe hucuſque ſuſtentatur. Igitur dum præfato morarentur in loco clerici cum pignere ſacro, contigit quadam veſpera cùm ſimul reſiderent, vt cuiuſdam Milonis amici homo, ebrietate atque furore ſuccenſus, cœpiſſet ad eos dicere, quid ibi facerent, & quare in villam Milonis ingreſſi fuiſſent? Quibus reſpondentibus, quòd ſancti Balderici non Milonis eædem res eſſent, illo quoque contradicente, quòd non Balderici, ſed Milonis haberentur: cõminantibus eum clericis receſſit, & in eminentem villę contiguam rupem conſcendẽs ſe ſe in præceps dedit, ſicque attritus iacuit, vt mortuus vel morti videretur proximus. Inde ſublatus ante ſancti corporis eſt præſentiã deportatus, ibique tandem ſe culpabilẽ reddẽs, inſperatè ſanatus, & integrę in breui reſtitutus eſt ſoſpitati. Item dum nuper ad præmemoratam villam Vvaſliciam huius ſancti membra relata fuiſſent, quoniam Godefridus principis Henrici Comes palatij eandem

peruaserat villam, quidam clericorum sancti Balderici ad eundem Godefridum pro hac causa perrexerunt. Et cùm nullã dignam potuissent apud eum percipere responsionem, nec magis se pro eis inde quàm pro suo cane facturum respondisset, clericus quidam ex his intentando subiecit, quòd calidum proinde sudorem sudaturus esset, nec canis suus adiuturus eum foret. Ille furibundus ad hæc eos à suo pręcipit eiici conspectu. Quibus recedentibus ipse mox diuina plectitur vltione. validaque correptus febre cœpit grauissimè vexari, nimisque accēdi ardoribus, atque feruentissimis effluere sudoribus. Mittens igitur ad Episcopum Coloniensem Vuicfridum, hunc ad se venire petiit, eique rem retulit: atq. id ab eo consilij percepit, vt ad præfatos clericos mitteret, eosque ad se venire faciens, & errata corrigens, ab eis de sua infirmitate consilium & pariter auxilium quæreret. Quod ille obaudiens & ad eos mittens, ad se venire mandauit. At missus eius typo ceu videbatur inflatus superbiæ, cœpit vt ad suum dominum mox clerici pergerent, imperitando præcipere. Quibus

renuentibus, ſed eum caritatē ſecum facere rogantibus, ille contempſit. eoque recedente in ipſo egreſſu equus eius incitatus ab ipſo proſiliens ruit, & collo fracto interiit. Sic ille humiliatus ad fratres rediit, caritatem quam ſpreuerat egit, & ita correctus receſſit. Hinc iterum, tertioque vocati, atque petiti, huius tandem viri compertis incommodis, ad eum tum veniunt. demum patientis compatiuntur cruciatibus, & confitentē peccatum ſuũ emendationemq. promittentem precibus ſuis abſoluere ſtudēt. At ille ſtatim ſe meliùs habere profeſſus, vbi receſſere fratres cõualuit, res quas inuaſerat reddidit, ac deinceps ab earum ſe læſione cõtinuit. Verùm tanta domus eius affecta clade fuiſſe perhibetur, vt vix aliqui remanſerint, qui eiſdem rebus vſi fuerant: ipſi etiam equi & canes interierunt, & ipſe peruaſor perditis cum cute capillis & vngulis vix euaſerit.

De miraculo in Rheno flumine patrato.
Cap. XLIII.

TVnc ob infeſtationem Hungarorum, quæ primitus eo tempore in hoc emerſerat regnum, conſilio inito Canonici ſancti Balderici Rhenum cum domino ſuo tranſmeant. inde quadam veſpera remeantes in fluminis medio nauem iactis defigunt ancoris. Relictiſque paucis in naui cum ſacro pignere cuſtodibus, ipſi ad prædictam ſcapha properant ſuæ poſſeſſionis villam. Tres vero quidam latrones, comperto quòd pauci reſediſſent in naui cuſtodes, ibique theſauros vel ornamenta ſancti remanſiſſe rati, conſcenſa tendunt illò cymba. Sed antequam pertingerent ad ipſam quam petebant nauē, cœcati diuinitùs, perditoque ſenſu remigare non valentes, impetu fluminis ferri cœperunt. Sicque nauicula eorum naui, qua ſancti corpus ſeruabatur, impacta cõtritaque mediis eos in fluctibus dereliquit. Quorum duobus fluuio mox abſorptis, tertius qui etiam famulus erat ſancti Balderici, iacta manu nauem ſancti arri-

puit, & taliter euadens mortem, clericorumque perductus in pręſentiam, nihil eorum quæ paſſus fuerat edicere valuit, donec in craſtinum refocillatus, ſenſuque recepto tandem quæ geſta fuerant enarrauit. Poſtquam verò à præfato loco huius beati viri ad ſuum monaſterium ſunt oſſa relata, multa inibi feruntur oſtenſa miracula, quæ prę multitudine non habentur ſcripta. Illuc nuper quidam pauper candelam deferens in circulo deuolutam, paulo ante horam veſpertinam ſupra loculum ſacrorum hanc poſuit oſſiũ. Qui dum data oratione recederet, ſubitò candela ſupero accẽſa igne cœpit ardere. Quæ donec cuſtos Eccleſiæ ad veſpertinalia pulſanda venit ſigna, pallio cui ſuperiecta iacebat illæſo deflagrauit, nec vllam pallio læſionem, cui adhærebat, aggeſſit. Multa præterea ſanitatum, clarificationumque ibidem creberrimè ad declaranda ſancti ſui merita Dominus oſtẽdere dignatur miracula, ob honorem ſcilicet ac laudem nominis ſui, quod eſt benedictum in ſæcula.

De miraculis in monasterio sanctarum Bouæ & Dodæ factis. Cap. XLIV.

IN præmemorato denique puellarum monasterio, in quo præfatarum sanctarum Bouæ ac Dodæ translata præfati sumus corpora, nonnulla postmodum patrata probantur miracula, vbi frigoritici, atque diuersis ægritudinib. occupati venientes, optata merentur sospitate donari, maximè in die solennitatis earundem. In qua quædam nuper puella auditu frustrata, vi inualitudinis sensus huius obturatis meatibus, interuētu earundem sanctarum Christi spōsarum, perdita dudum munia recipere meruit auditum.

De visione cuiusdam puellæ. Cap. XLV.

HAbetur in hoc monasterio quædam sanctimonialis virgo, neptis quondam Guntmari religiosi presbyteri, nomine Ricuidis, cui apparuerunt olim per visum beatus Petrus Apostolus & sanctus Remigius, significantes ei quòd iter Romæ eidem, dum reuerterentur ad ipsam,

præcepturi essent: asserueruntque se medio mense Septembri, scilicet Exaltationis sanctæ crucis die reuersuros. Qua expectatione suspensa nihil inde alicui, prohibita scilicet ab eis, ausa est intimare. Die verò qua prædixerant redituros iterum apparuerunt ei, iubentes vt accersiret fratrem suum Fredericum presbyterũ, & exhortaretur eum sequi, prout magis potuisset, vestigia præmissi sacerdotis Guntmari, & ex ipsorum iussione prædictum iter iniungeret illi secum exequi, tali videlicet tenore, vt ab ea die nec ille, nec ipsa carnem comederent, aut vinum biberent, donec iter ipsum arriperent, nisi tantum vini, quantum emi potuisset ex pretio, quod super altare quoddam ab ipsis ei designatum repertura esset, ipsa duntaxat perciperet. Vt ergo inde magis crederetur, quasdam sorores, tres videlicet sanctimoniales huius monasterij, ad id inquirendum sibi testes asrisceret, denominatis scilicet personis quas aduocare debuisset. Sanctus autẽ Remigius hoc insuper addidit, vt diceret illa fratri suo, quatinus esset memor quòd illi quondã apparuerat, & ei locutus fuerat. Addens

etiã pro ſigno recognitionis, quod eum in palma de cultello viſus fecerat percuſſiſſe. At illa mox ad præfatũ fratrem ſuũ mittens, mandauit ei vt ad ſe feſtinanter veniret. qui veniens ſororem ſuam hora iam veſpertina ieiunam adhuc, & de viſione valde ſtupefactam inuenit. Quæ aduocãs denominatas ſibi ſanctimoniales, pariter ante denotatum altare ſeptem pſalmos pœnitentiales cantauerunt. additis inſuper litaniarum precibus. acceſſerunt ad altare, & exuenres operimentis repererunt in cornu eiuſdem altaris obolum paruum. quem aſſumentes cum gratiarum actione dederunt pro vino, quod tantummodo hæc ſanctimonialis bibit, non deinceps ampliùs vinum ſumptura, donec iter iniunctum tam ipſa quàm prędictus frater ſuus inirent. quod fideliter & fiducialiter arripientes proſperè Deo iuuante, & ſancto Petro & ſancto Remigio ſuffragantibus, vt ipſis promiſerant, peregerunt, ac deinceps à carnibus illa præter Dominicã abſtinet, ac tribus dieb. in hebdomada, vſque dum ſignum ſonet ad ſecundam, nihil operis agit, orationibus & pſalmodiæ vacans. quod ſibi vſque

ad ſeptem annos commemorat adimplere præceptum. Fratri verò ſuo prememorato hoc à ſupra dictis per ipſam mandatum eſt, vt quatuor diebus in hebdomada à carnibus, omni verò ſexta feria à vino ſemper, dum ad vixerit, debeat abſtinere. quod & obſeruare viſi ſunt.

De altero Remis puellarum monaſterio. Cap. XLVI.

ALterum denique puellare monaſterium Remis habetur ſitum ad portam, quæ olim Collaticia, ſcilicet à conferēdis mercibus, nunc Baſilicaris vocatur, eo quòd circa ſe baſilicis dudum prę ceteris portis abundaſſe feratur, ſeu quòd euntibus ad baſilicas in vico ſancti Remigij conſiſtentes peruia fuerit. Supra quam domno Rigoberto habitaculum fuiſſe commemorauimus. Quod monaſterium domnus Guntbertus vir illuſtris in honore ſancti Petri conſtruxiſſe traditur: quod regale vel fiſcale vocatur, eo quod in regali poteſtate vſque ad moderna tempora fuerit habitum. Quod monaſterium Ludouicus imperator Alpaidi filiæ

suæ vxori Begonis Comitis dono dedit, eidemque sacro loco immunitatis præceptũ delegauit, vt & pater ipsius Carolus imperator egerat olim. Quod cœnobium postea per precariam ipsius Alpaidis, vel filiorum eius Letardi & Ebrardi, ad partem & possessionem Remensis deuenit Ecclesiæ. Hic haberi asseritur dens sancti Andreæ Apostoli, cuius beneficia multi, qui eum osculari promerentur, frequenter experiuntur infirmi. Vidimus hîc, in Ecclesia scilicet huius cœnobij, cereum igne cœlesti ter quoque accensum. quem cereum collata cera fecerant quidam ciues Remenses, qui ad visitanda nuper Apostolorum limina profecti fuerant. Vidimus in hoc quoque monasterio puellam quandam sudasse sanguinẽ. quæ tunc hebdomada plena iacuit immota quasi mortua, & visiones ei sunt ostensæ nonnullæ.

De domno Guntberto, & ipsius vxore Berta. Cap. XLVII.

PRæmissus itaq. domnus Guntbertus huius instructor cœnobij, relicta con-

iuge, maritima petens loca, illic etiã monasterium quoddam condidisse fertur. Vbi & à Barbaris decollatus fuisse traditur. Relicta verò ipsius domna Berta cœnobium puellare apud Auennacũ, Domino sibi locũ per Angelũ demonstrãte, cõstruxit. Et dum inibi aquam non haberet, impetrauit à possessorib. proximæ syluæ argenti libra data fontem quendam, duobus ferè milibus à suo monasterio distantem. Ex quo fonte mox riuus egressus secutus est eam ad cœnobium remeantem, qui adhuc largiter effluens pro eo quòd tantumdem fuerit emptus, libra vocitatur. Priuigni denique ipsius domnæ Bertæ insurgentes contra eam, illam interemerunt. qui statim traditi Satanæ in interitum carnis, ab humano sensu in beluinam feritatẽ mutati decessisse feruntur. Nepti verò domni Guntberti, nomine Monnæ, quæ sceleris huius consentanea fuerat, noctu vigilanti domna Berta fertur apparuisse, eique præcepisse, vt corpus domni Guntberti ad hunc locum referre satageret, ac iuxta suum funus collocaret; sicque illi peccatum consciæ necis suæ Dominus indulgeret. Quæ signũ

petens, quò sibi dimissum id esse sciret, audiuit quòd mox vt iussa complesset ex eius ore vel naribus erumperet sanguis. Quod & impletũ est, dum corpus domni Guntberti iuxta pignus beatæ Bertæ reconditur. Huius domnæ Beatæ corpus post centum circiter annos iuuentum est integrum, & plagæ ipsius ita tunc recenti affluere sanguine, ac si eadem hora viuenti fuissent ingestæ. Ad horum denique sanctorum honorem & meritum demõstrandum multa postmodum Dominus dignatus est operari miracula, quæ causa negligentiæ non habentur adscripta. De quibuslibet autem tribulationibus ipsorum congregatio Domini misericordiam per eorum intercessionem expetiit, misericorditer impensam sibi consolationem percipere meruit. quædam præterea mulier ab altari huius monasterij linteum nuper furata ferre secum voluit, sed egredi Ecclesiam nullomodo potuit, donec suum confessa reatum sublatum restituit altari velum. Hoc monasterium vel Abbatiam Dominus Fulco Præsul ab Odone rege concedi Ecclesiæ Remensi per paginam præceptionis ipsius regis obti-

nuit, & pro confirmando eo huic Ecclesiæ à Formoso Papa priuilegium Apostolicæ sedis impetrauit.

De duabus Ecclesiis sancti Hilarij Remis.
Cap. XLVIII.

SVnt hic Remis Ecclesiæ duæ in honore sancti Hilarij: vna infra ciuitatem, in qua nuper quędam puella contracta & paralytica diuina est erecta virtute. Altera quæ est antiquior Ecclesia ante portam Martis sita, quam sanctus Rigobertus Pontifex antecessoribus nostris clericis ad sepulturam ipsorum dedit. Quæ dudũ scilicet ante discessionem vel expulsionem domni Artaldi Episcopi crebris illustrabatur miraculis. vnde & tunc ab eo ciuibus quoq. suffragia ferentibus tectis ac nouis est reparata laquearibus. Nam quidam cœcus, nomine Paulus, admonitus in somnis, vt ad eandem pergeret Ecclesiam lumen ibi recepturus aduenit, & recuperato lumine, nec mora videns abcessit. Quidam ex Episcopi famulis cùm ad ipsam pergeret Ecclesiam, piscatorem cum piscibus ante fores Ecclesiæ

obuium habuit: quos apprehendens velut empturus abſtulit. At pauper ille piſcator, vt inde ſibi cum ſancto Hilario conueniret, deuotationum clamores lugubri mente in eum ingeſſit. At ille deſpiciens huiuſcemodi voces, Eccleſiam quaſi miſſam auditurus intrauit. Vbi dũ ſtaret, ſubito corruit, grauiterque vexatus eiicitur. De qua vexatione non paruo tempore laborauit. In huius Eccleſiæ cœmeterio quidam Scotigena Dei ſeruus olim ſepultus eſt. ſed cùm iam à noſtris & nomen & memoria ipſius ſepulturæ videretur abolita, apertis ſe ſe cœpit manifeſtare viſibus. Nam dum quidam ciuium non de inferioribus, ſed pauper rebus olim noſtris diebus obiſſet, amici eius ad Hildegarium huius Eccleſiæ presbyterum accedentes, petunt ab eo, vt locum ſibi ſepulturæ impertiret, vbi ſarcofagum reperirent, in quo corpus ipſius recondere poſſent, quia de rebus ipſius vnde emerent non habebant. Qui dum eis petita conceſſiſſet, ſepulturam ſerui Dei aperuerunt: ſed ipſum eius ſarcofagum aperire nequiuerunt. quo audito presbyter acceſſit, & opertorium

ſarcofagi

ſarcofagi leuare tentans aliquantulum aperuit ſepulcrum. De quo mox fragrantia tantæ ſuauitatis emanauit, vt nunquã ſe delectabiliorem teſtatus ſit hauſiſſe odorem. Introſpiciénſque videt corpus integrum ſacerdotalibus infulis redimitũ: recomponenſque ſepulcri pallam, non auſus eſt hanc amplius violare ſepulturã, permiſit tamen vt idem corpus depoſitis quibuſdam ſuperponeretur tabulis. Ipſa nocte viſus eſt ei auunculus ſuus presbyter in ſomnis, qui iam dudum deceſſerat, aſſerens quòd valde offendiſſet Deũ præterita die, maximè ſi ſepulcrum ſancti violare præſumpſiſſet. Idem quoque beatus vir cuidam ſub ipſis diebus apparuit,& quia valde grauaretur præ pondere & indignitate ſuperiecti ſibi cadaueris intimauit, & vt indicaret presbytero iuſſit, quia niſi citò corpus id fœtidum à ſepultura ſua repelleret, diuina quantocius vltione plectendus eſſet. His presbyter admonitionibus pauefactus, cadauer quod ſepulturæ ſancti ſuperpoſitum fuerat, eiici fecit cum feſtinatione, & aperta alibi ſepultura recondidit. Viſus eſt idem ſanctus Domini poſtea cuidam ruſtico,

præcipiens ei vt iret ad Episcopum Artoldum, & indicaret ei ex verbis eius, vt corpus ipsius quod extra iacebat, intra Ecclesiam transferret. quod idem rusticus intimare timens, neglexit mādatum. Nec longè pòst iterum apparens euigilanti, duriter increpauit illum, quare præceptum neglexit, & corripiens alapa eius percussit maxillam. Qui mox auditum amisit ipsius auris in qua percussus est parte, capitisque dolore per dimidium fere vexatus est annum. Deinde cuidam presbytero in eadem Ecclesia sub præmisso sacerdote seruienti apparens in visione quadam Dominica nocte, admonuit eum, vt Episcopo indicaret, quatinus corpus ipsius in prædictam Ecclesiam transferret: locum quoque vbi ponendū foret ostendere non omisit, intimans ei obitum & causam obitus vel aduentus sui. significans se Scotigenam fuisse, Romam orationis gratia cum socijs petendi itinere occupatum à latronibus super Axonam fluuium fuisse peremptum, indeque corpus suum à socijs huc delatum, ibique sepultum: propalans etiam nomen suum, quòd vocaretur Merolilanus, iu-

bens vt id nomen, ne fortè memoria delaberetur, adſcribere curaret, inclinanſq. ſe, partemque cretæ quæ fortuitu iacebat apprehendens dedit ei, pręcipiens vt illud continuo adnotaret in arca quæ lecto ipſius adhærebat. Quam ille cretam viſus eſt accepiſſe, nomēque deſcripſiſſe. In quo dum pro L, litera R, ſcriberet, corrigere hoc eum monuit, & ita in craſtinū hoc nomen adſcriptum inuentum eſt, vt teſtaretur idem presbyter, quòd vigilando per diem tam bene ſcribere nequiuiſſet. Quibus reuelationibus monitus Epiſcopus Eccleſiam quidem reſtaurari fecit, ſed corpus ſanctū non tranſtulit, nec diu poſtea. ſic ei contigit, vt in eadem Eccleſia coram Hugone principe ſe abdicaret Epiſcopij gubernatione.

De Eccleſiis in honore ſancti Martini circumquaque per totum circiter Epiſcopium conſtructis. Cap. XLIX.

IN honore quoque beati Martini multæ circumquaque per totum circiter Epiſcopium habentur Eccleſiæ, diuinis miraculis illuſtratæ, ad quę neminem cre-

dimus enarranda sufficere. In vico denique sancti Remigij constat Ecclesia huius beati confessoris, quæ clericorum olim fertur habuisse congregationem. de qua tale refertur apud nos miraculum. Quidam vir illustris cùm duxisset vxorē, non longè post in expeditionem præcepto regis profectus, diuq. moratus, postquam domum redisset, significatum est illi, quod vxor eius adulterio fuisset corrupta. Quam vir vxorem diligens, tali examinatione probare voluit audita, vt super sacra Ecclesiarum, quæ in hoc vico habentur, vxor sibi iuraret altaria, quòd hoc crimine esset innoxia, sicque immunis sibi postmodum foret à noxa. quod illa non abnuens prompta suscepit, facturaque fidem dictis cum marito ad vicum peruenit, & dans super quarundam Ecclesiarum altaria iusiurandū, tandem peruenit ad huius Ecclesiæ domum, accedens ad altare, dum falsa mente deierat improba, repentè vtero disrupto eius labuntur humo interanea, procidensque mortua ostendit quàm vera essent quæ de se marito fuerant intimata. Ille nutu Dei compunctus ad miraculum, vouisse

traditur se vlteriùs mulierem non habiturum; familiamque vxori delegatam eidem addicens Ecclesiæ, hanc eis dedit legem, vt capitis censum ibidem dependerent, nullique præter id obnoxij seruitio forent. Quæ familia hac sibi lege seruata ad duo millia vel amplius excreuisse reperitur capita, vt olim scilicet antequã vastaretur à barbaris, duodecim libras argenti partibus præstaret Ecclesiæ.

De miraculis sancti Martini Remis ostensis. Cap. L.

ALiis etiam nonnullis beati patris huius vrbs nostra fertur insignita miraculis. Ex quibus ea quæ sanctus Gregorius Turonensis in suis miraculorum libris enarrat hic indere placuit, vt si qui hæc legẽtes ea forte non legerint, hîc reperire possint. Refert enim, quòd transeunte se quondã per pagum Remensem, retulerit ei quidam Remensis carcerem, in quo famulus ipsius hominis inter reliquos vinctus tenebatur, beati Martini virtute patefactum, vinctosque ab ergastulo absolutos liberos abscessisse. Erat

enim huiusmodi carcer, vt super struem tignorum axes validi superpositi pulpitarentur, ac desuper qui eundem opprimerent insignes fuerant lapides collocati: nihilominus & ostium carceris sera ferro munita, obducto claue pessulo obserabatur. Sed virtus antistitis, vt ipse relator asseruit, lapides pulpitaque discussit, catenas confregit, trabem, quæ vinitorũ coarctabat pedes, aperuit, nec reserato ostio homines per aëra subleuatos foras tecto patente produxit, dicens: Ego sum Martinus, miles Christi, absolutor vester, abscedite cum pace, & abite securi. *Sed cùm nos,* inquit Gregorius, *ad regẽ accedentes huius virtutis miraculũ diffamaremus, affirmauit rex quosdam ex his qui absoluti fuerant ad se venisse, atque compositionem fisco debitam, quam illi fretum vocant, à se fuisse regis indultam.* Refert etiam idem Gregorius se quodam hanc vrbem petisse, & in sacrario huius Ecclesiæ Remensis Sigonis aurem surdam referendarij Sigeberti regis, virtute beati Martini, cuius habebantur apud se pignera, dum colloquerentur secum subito patefactam atque sanatam fuisse.

De sancta Macra virgine. Cap. LI.

PAſſa eſt in hoc Remenſi pago beata Macra virgo ſub Rictiouaro Præfecto. quæ poſt inſuperabilem Chriſti confeſſionem grauiſſima tormenta perpeſſa, poſt mammillarũ abſciſſionem, & repentinam curationem per Angelicam in carcere viſitationem, dum ſuper prunas & teſtulas accenſas nuda volutaretur, cum precibus & gratiarum actionibus immaculatum Deo reddens ſpiritum, ac triumphans aduerſariũ læta petiit cœlum. Corpus eius haud procul à loco vbi paſſa eſt, tunc extitit tumulatum. Multa verò poſt annorum curricula cuidam bubulco per viſionẽ locus, quo beatiſſima virgo condita fuerat, iuxta quandã in honore beati Martini conſtructam Eccleſiam reuelatus eſt. In quo viſu admonetur, vt corpus ſacratiſſimæ virginis intra præfatam Eccleſiam reconderetur honorificentiùs, quatinus incolis eiuſdem loci prout decebat, innoteſceret manifeſtiùs. Quod & mox à viris Deo amabilibus magno conſtat peractum decore. In qua donec venera-

bile corpus eius requieuit, insignia per ipsius intercessionem sunt patrata miracula. Ibi cæci visum, claudi gressum, surdi auditum, Domino eius obtentu largiẽte, promeruerunt. Procedenti verò tempore vir quidam strenuus sanctarum fundator & cultor ædium, nomine Dangulfus, eius vbi nunc veneratur fundauit templum. In quo illius sacratissima transtulit membra regnante magno Imperatore Carolo. vbi non minima quoque Domino præstante sæpe miracula peraguntur. Quam nuper Ecclesiam, tempore scilicet persecutionis Hungaricæ iidem barbari succendere cupientes, aceruos quosdã frugum magnos qui parieti eiusdem adhæserant incendunt, exustisque segetibus, flamma licet Ecclesiæ tecta lãbente, eandem tamen accendere nequi-

De sanctis Rufino & Valerio martyribus
Cap. LII.

EOdem tempore quo hæc sacra virgo passa est, lancinator eius Riciouarus per vrbem Remorum transiens, & quos-

dam Christianos ad culturam Deorum compellēs, vt eos superare nequiuit, trucidari præcepit. & egressus inde reperit duos quosdam viros Rufinum & Valeriū fide Christi robustos, regalium tamen horreorum custodes. Quos comprehensos vbi comperit Christi dilectione & cōfessione firmissimos, plagis afflictos diuturna carceris macerauit retrusione: vbi Angelica visitatione ac consolatione releuati & confortati sunt. Sic inuicti tandem reperti capitalem subiere sententiā. Cumque non post longa temporis interualla ad vrbem Remorum sacratissima deducerētur eorum membra feretris imposita, in loco illo, vbi nunc tumulata ipsorum requiescunt ossa, ita tunc feruntur aggrauata, vt nequaquam loco moueri valerent: & ita Deo iubente factum esse probatur, vt vbi pauperibus eleemosynæ distribuerant largitatem, ibidem suorum corporum gratā perciperent requietionem. Sed dum nuper gens barbara Normannorum sæuitura se Galliis infudisset, ob vitandam huius persecutionis procellam, eorum pignera ad vrbem sunt Remensem delata, positaque in bea-

ti Petri Ecclesia, & per dies plurimos ibidem sub honore seruata. At cùm iam demum à barbaris recedētibus in nos bacchata diu tempestas desæuisset, redissetq. tandem Deo iubente tranquillitas, presbyter qui sanctis deseruiebat, & ad propria iamdudum redire cupiebat accelerauit sanctorum martyrum glebas tollere, & ad dicatum sibi locum referre. Postque celebrata missarum solemnia leuantur à sacerdotibus sacrata Christo corpora, atque cum magna populorum referunt comitante caterua. Contigit autē diem illam, quę Dominica scilicet habebatur, ventorum flatu fuisse nimbosam, ita vt omnes candelæ quæ ad obsequium sanctorum ferebantur, vi turbinis extinguerentur. Cumque carpentes iter partē fluminis fuissent ingressi, cereus qui ante sanctorum pignera ferebatur extinctus, repentè cœlitus accensus omnibus mirū exhibuit spectaculum. sicque inter commixtos grandine nimbos, & ventorum flatus ad quatuor fere milia durauit ex miraculo flamma. Disposuit denique postea presbyter cereum ipsum in meliorem formam de eadem reficere cera. Cū-

que id à ſacerdotibus ſibi ſubiectis efficeretur, mirum dictu, inter manus eorum mollis cœpit creſcere cera, & in magnam grandeſcere quantitatem.

De miraculis eorundem ſanctorum.
Cap. LIII.

CVmque illi ſtupentes, admirанteſque perſtreperent, ingreſſus presbyter, & videns auctam ſic fuiſſe ceram, credidit eos aliam ceram illi, quod non præceperat, adieciſſe. Sed cognito tandem à ſacerdotibus quod acciderat, miraculo, Deo gratias egit, & ceram in Eccleſia ad memoriam tantæ rei repoſuit. De qua cera Riculfus Sueſſionum venerabilis Epiſcopus reliquias ſibi deferri iuſſit. Sed & vicinarum Eccleſiarum religioſi preſbyteri exinde ob deuotionem expetitas particulas in ſuis Eccleſiis venerabiliter condiderunt. Alia autem vice, cùm de Sueſſone ciuitate, in qua ob ſimilem perſecutionem delati fuerant, ad locum proprium referrentur, claudus quidam cum cæteris, qui ſanctorum corpora deuoto comitabantur obſequio, reptabundus

adnisu quo poterat incedebat. Non quidem hunc natura claudum produxerat, sed ex tẽpore illi accesserat gressuum dolenda debilitas. Cumque ad villam, quę Vasneia dicitur, venissent, mox natiuę rectitudini restitutus, proiectis adminiculis suis cœpit vadere plantis, & Deum in sanctis suis mirabilem ore collaudare gratanti. Præterea in eos qui sacrum locum violare, & res sanctis martyribus delegatas peruadere nituntur, quam citò diuina vltio exeratur, vno exemplo sufficiat demonstrare. Tempore quo inter reges Odonem & Carolum graues agebantur Francorum in regno discordiæ, per hanc occasionem licitò rapinæ & depredationes fiebant, confusum erat fasque nefasque: nusquam Dei aut humanarum timor legum, sed vi & potentia vniuersa constabant. Aliquando ad villam, quæ Basilica dicitur, prædones affuerunt, cœperuntque omnes pauperum substantiolas auferre. Tunc quædam muliercula cum supellectili sua fugiens ad Ecclesiam sanctorum martyrum cursu rapidissimo tendebat. quam quidam ex his qui ad prædandum venerant ita vt sede-

bat equo velocissimè insequi cœpit, volens eam capere, & seria sua illi auferre. Sed cùm quidam de adstantibus diceret, Noli miser, noli illam in atrium sanctorũ insequi martyrum, ne tibi mali aliquid contigat. Ille nihil veritus, admisso equo rapidissimè fugientem insequebatur mulierem. At vbi primis atrio pedibus equus institit, subitò cernuatus cecidit: sessor autem eius tam graui allisione vexatus est, vt à summo genu vsque pedem disrupta tibia caro velut ferro incisa dehisceret, osque ipsum carnis tegmine nudatũ pareret. & qui superbus eques venerat, iam humiliatus, nec suis pedibus incedere valens, manibus alienis de atrio Ecclesiæ proiectus est. Tunc equo & quæ habere potuit sanctis martyribus pro eo datis, morti quidam subtractus est, sed quod superuixit temporis inutilis & nulli operi aptus fuit, testimonium diuinæ virtutis in sua debilitate circumferens, & aliis quibusque salubrem timorem exemplo patratæ in se vltionis incutiens, ne talia agẽtes similia patiantur. Illud quoque notissimum, & omnibus habetur peruulgatũ, ad sanctorum martyrum sepulcra oleum

aliquando creuisse. Si quidem presbyter vas quoddam fictile iuxta altare posuerat ad seruandum oleum, quod ibidem ad fomitem luminis ardere debebat. In quo vase parum quiddam olei remanserat, maiore eius parte in lychnorum lumine consumpta, cùm repente cœpit crescere, & nullo inspiciente in maius augeri, donec os vasis crescens oleum exæquaret. quod cùm per dies aliquot fieret, nec iam intra vasis angustias se liquor diuinitus auctus caperet, ac guttatim in terram flueret, clericus Ecclesiæ ipsius custos hoc solus animaduertit, & subiecto vase altero intra paucos dies ad vnum sextarium collegit, furtimque abscondit putans infelix diuinum miraculum cupiditatis suæ fore compendium, & vnde prouidebatur omnibus patrocinium, inde clandestinum se posse credidit perficere furtum. Sed Christus, qui sanctos suos mirificare apud omnes decreuerat, non diu permisit latere vel illius pudẽdũ facinus, vel quod ad suorũ martyrũ gloriã contulerat munus. Nam quadam die domũ, quæ Basilicæ adhæret, in qua etiã Suessonicus Episcopus, cũ illuc accedit,

manere consueuit, presbyter nescio quid causæ fuerit ingressus, vidit vas illud oleo superfluere, & miratus vnde illa esset olei copia, cùm illic perrarò huiusmodi inueniri possit liquor, cœpit percunctari clericum tanti criminis conscium, cuius esset oleum, aut quis illud ibi deposuisset. Sed cùm ille diceret, nescire se vnde esset, pueri qui ad discendos psalmos ibidē residebant, & rem omnem nouerant, indicauerunt presbytero & factum miraculum, & custodis furtum. Ille hoc audito, citò ad vas quod iuxta altare stabat recucurrit, & pauimentum adhuc olei exundatione madens inuenit. Cumque immensum in sanctis suis glorificaret Deum, alius quidam de custodibus aduenit, & confessus est se magnam partem olei ipsius nullo teste tulisse, & vbi voluit & sicut voluit expendisse.

FLODOARDI HISTORIARVM
ECCLESIAE REMENSIS
FINIS.

LECTORI.

DE Appendice quæ ſequitur, hoc tantùm monēdus es, Lector, auctoris eſſe adhuc quidem incerti, ſed quem conſtat eiuſdem Remenſis Eccleſiæ Canonicum fuiſſe, Sanſoniſque Archiepiſcopi temporibus ante annos CDL. vixiſſe. Id enim nos docuit Epitome Flodoardi, quam duobus libris ab eo contextam vidimus, cum hoc breui ad calcem auctario. quod ille longiùs etiam fortaſſe produxerat, ſed plura non erant in Codice Igniacenſi, quo vſi ſumus. His ergo fruere interim, ac reliquis ſubſequentibus opuſculis. quæ & ipſa, quoniam ad manum erant, atque ad Eccleſiam Remenſem, aut Flodoardi quoque Hiſtoriam pertinere videbantur, tibi hoc loco apponenda cenſuimus.

APPEN-

APPENDIX INCERTI SED ANTIQVI SCRIPTORIS EIVSdem Remensis Ecclesiæ Canonici, qui Flodoardum breuiarat.

ACTENVS de Remensibus Archiepiscopis secundum traditionem Flodoardi, quomodo vnus post aliũ surrexit, narrationem digessimus. Nunc verò de cæteris, qui post Flodoardi decessum extiterunt, secundum quod à maioribus audiuimus, seu quod in antiquis chartis reperimus, opitulante Deo prælibato operi adnectemus. Præfatus Artoldus, de cuius decessu in libro Flodoardi nihil habetur, abbatiam sancti Timothei, quæ vsque ad illud tempus Remensium Episcoporum extiterat, S. Remigio, de cuius cœnobio assumptus

fuerat, contulit. Hic autem cùm per triginta annos in multa aduersitate, & aliquando in tranquillitate, Remẽsem diœcesim gubernasset, vniuersæ carnis viam fine bono ingressus est. Quo defuncto, domnus Odalricus, vir nobilis & honestus, Pontificale onus suscepit: de cuius operib. pauca apud nos monumenta habentur. Liquet tamen, quia ipse Ecclesiæ Remensi villam Vindenissam dedit. pro cuius largitione beneficij in conuentu Remensi memoria eius annuatim recolitur. Ipso etiam die, pro animæ eius remedio, viginti quatuor pauperibus singuli panes, totidemque vini metretæ, singuli etiam denarij distribuuntur. Prædicta verò villa in terra Comitis Registestẽsis sita est. quam modò Comes Guiterus nomine sub trecensu triginta solidorum tenet. Porrò antecessorum suorum tempore, pro commutatione eiusdem villæ plurima bona Ecclesiæ Remensi collata fuerunt: quod in subsequentibus pleniùs exponemus. At vero præfatus Antistes Odalricus pro vtilitate commissæ sibi Ecclesiæ fideliter laborauit, maximeque pro restitutione vallis Rodigionis, quam Hu-

go filius Rogeri Comitis Ecclesiæ Remẽsi donauerat: sed quidam malefactores de stirpe eius illam peruaserant, & hæreditatis iure illam sibi vendicare volebant. Quorum nisui venerabilis Archipræsul Odalricus, vt vir nobilis & potens, viriliter restitit, & prædictam vallem ad ius Ecclesiæ Remensis liberam reuocauit. Quod vt posterorum notitiæ manifestiùs fiat, prædictæ vallis donationem, & rei gestæ scriptum memoriale huic paginæ assignemus.

VNIVERSIS pene totius Franciæ primatib. liquet, Hugonẽ nobili prosapia genitũ, in primo flore iuuentutis, cùm sciret sibi superuenisse ab hoc sæculo diem egressionis, licet suæ conditionis plurimos inuenire posset heredipetas, Deum toto mentis conamine, eiusque sanctos ex patrimonio fecisse hæredes. Qui in primo suæ dispositionis exordio beatæ Dei Genitricis semperque Virginis Mariæ, Dominæ ac Dominatricis nostræ, præsidium inuocans, tradidit ad mensam fratrum, Deo eiusque intemeratæ Matri in Ecclesiæ Remensi deuotè famulantium, potestatem quandam Vallis Rodigionis à riuulo per medium decurrente vulgò nuncupatam, vt in eadẽ Ecclesia ipsius bonæ indolis viri haberetur me-

moria. Vnde & post eius exitum grandis altercatiò habita est inter ipsam Ecclesiam & quosdam præfati illustris viri parentum. Quibus vehementer resistente, domno ac venerabili Odalrico Antistite eorum controuersia ad nihilum redacta in nullo potuit proficere. Quapropter nō immeritò fieri debet censeri, si illius cuiusquam propaginis petitionibus accommodatur auris. Idcirco notum sit omnibus præsentibus scilicet ac futuris sanctæ Remensis Ecclesia Canonicis, monachis, laicis, vel nobilibus, quia ipsius venerandi Episcopi neptis, nomine Emma, adiēs præsentiam prædictorum fratrum, petijt sibi dari eandem potestatem sub censu decem solidorum denariorum in Assumptione sanctæ Mariæ persoluendorum, duobus necne filiis Arnulfo & Odalrico, vt quisquis eorum affectu dilectionis illi amicabilius obtemperauerit diebus vitæ suæ, in hereditate succedere debeat, his ad indominatū prædictorum fratrum retentis, mansionile Seuiualdi Curtis nuncupato, cum sylua & dimidio brolio ad ipsum aspiciente: ita duntaxat vt porci in eodem mansionile degentium, & illi qui cum porcis Canonicorum Remensium, qui sunt tamē familiarium eorum, illuc ducti fuerint, fructus syluæ depascant. hominibus quoque extra potestatem degentibus. de reliquo verò licenter

ſalua poteſtate faceret veluti de proprio. Cuius voluntas cùm in nullo rationabiliter refragari poſſet, quod poſtulabat obtinuit, factum verò litteris memoriæ tradidit. Actum Remis Anno xiiij. Lotario Rege, Epiſcopatus domni Odalrici Archiepiſcopi ſexto. S. Odalrici Archiepiſcopi, cuius licentia atque conſenſu hoc ſcriptũ factum eſt, quod & ipſe manu propria firmauit, manibuſque nobilium virorum corroborari fecit.

PRAEFATO Odalrico poſt ſeptem ſuſcepti regiminis annos ad patres ſuos appoſito, domnus Adalbero Henrici Comitis frater de terra Lotharienſium, ad Põtificalem Cathedrã fauore & prouidentia Lotharij Regis aſſumptus eſt. Qui ſiquidem vir nobilis honeſtate morum cõſpicuus, & Eccleſiaſticis diſciplinis inſtitutus, religionem Remenſis Eccleſiæ nimis tepefactam in bonum reparauit ſtatum, & vtilitatibus inibi Deo ſeruientium inſtantem operam dedit & impenſam. Hic etiam Moſomenſe cœnobiũ à priori dignitate prolapſum in monaſticum ordinem reformauit, eiuſdemque reformationis tenorem, ne per ſuccedentia tempora immutaretur, huiuſmodi auctoritatis ſuæ priuilegio confirmauit.

Adalbero diuina propitiante clementia sanctæ Remensis Ecclesiæ Archiepiscopus. Notum fiat vniuersis, cum præsentibus tum etiam futuris fidelibus, quondam nobis Episcopio gratia Dei ac benignitate regia contradito, sanctorum quoque loca quædam honore integro reperisse plurimùm valentia, quædam verò pristinæ dignitatis statu deficiente prorsus neglecta. Inter quæ etiam ille Mosomi cœnobialis locus, antiquitatis studio certatim constructus, ab exordio scilicet sanctimonialium vitæ aptatus, postmodum verò Canonicorum ordine ab Herueo prædecessore nostro meliùs informatus, atque in honore sanctæ Dei genitricis Mariæ dignè consecratus, sed nefandis vsib. vtrobique negligẽter incultus, rebus quidem partim subtractis, partim verò intercurrentibus malis sinistræ cesßit fortunæ. Quo igitur comperto, manus nostra adhibito fidelium nostrorum diligenti consilio, liquido perpendens eundem locum pro mundi infelicitate in canonicali ordine stare non posse, æternorum spe, prout opportunum extitit, ibidẽ monasticæ religionis vitam, ordinato Abbate Ledaldo constitui: Vt eiusdem loci religiosi, cultores tam rebus delegatis, quàm etiam fortè delegandis vtentes, continua vota Deo soluentes, sint pro nobis, pro posteris nostris, cæterisque ordi-

nibus iugiter orantes. Quocirca paternitatem loco nostri subrogandorum in illa caritate Dei enixius imploramus, quo sub diuini amoris respectu huius rei gestæ conducibili negotio consentaneæ pietatis faueant zelo, idque liberalis auxilij indeficienti base dignentur curriculis consolari atque fulcire, Vt ex eo gratiam Dei feliciter adipiscẽtes, huius præstantioris emolumenti mereantur fore consortes. Sed & hoc ex decretis sanctorũ Patrum sub auctoritate Pastorali omnimodis inhibemus; immo etiam cum diuini nominis obtestatione omnino interdicimus, ne vnquam huiuscemodi statutũ qualibet temeritate ab vllo nostri ordinis violetur: quin potius in reliquum stabile & incõcussum iure perpetuo idipsum venerabiliter conseruetur. Si per laicos in rem hãc iniuria inuehatur, in eos procul dubio excommunicationis iaculum eum anathemate intorquetur. Anno igitur incarnationis Iesu Christi Domini nostri dcccclxxxiij. Prouinciali synodo mense Maio generaliter congregata apud montem sanctæ Mariæ, in Pago Tardanensi, hoc decretum solemniter recitatum est coram venerandis Episcopis, Abbatibus, cæterisque nonnullis fidelibus huic nostræ institutioni pro assensu fauentibus, immo etiam collaudantibus, atque confirmantibus. quorum videlicet primus ego

Adalbero iam præscriptus Archipræsul, eidem Concilio Deo auctore Pontificali auctoritate, præsidens, manu nostra subscribens idem corroboraui. Sed & cæteri non secus censuerunt manibus impositis solidari.

Huius etiam Adalberonis tempore de villa Vindenissa inter Manassem Comitem & Canonicos Rem ses conuentio talis facta fuit.

IN NOMINE Patris & filij & Spiritus S. Notum fiat omnibus tam præsentibus quàm etiã futuris fidelibus, quòd Manasses miles potestatem illam, quæ dicitur Vindenissa, à Canonicis Remensis Ecclesiæ, fauente quoque Domno Adalberone Archipontifice, totam sibi suæq. coniugi Oidelæ, exceptis etiam Ecclesiis Canonicorum vsibus iure dominij reseruatis, salua rerũ commutatione, per precariam efficaciter obtinuerit. Dedit itaque contrà idem Manasses competenti modo Canonicorũ parti quicquid possidebat in villa Tencauda: hoc est mãsos ix. & molendinum, & in Verniaco viij. mansos & dimidium. & in villa Colummis adas duas in Comitatu Remensi. Aliam autem villam nomine Loeiũ, in qua continẽtur mansi vij. & dimidius, & quarta vna, excepto indominicato manso, & quarta pars Ecclesiæ, pratum, molendinus,

& sylua cum mancipiis utriusque sexus numero lxxi. in Comitatu Castricensi super fluuium Bair. sed & in villa, quæ dicitur Escleis, duas partes de Ecclesia, & quidquid iuris habetur in ea, mansi scilicet v. pratum vnum, cum terris & mancipiis vtriusque sexus in Comitatu Porcensi. ea videlicet ratione altrinsecus stabilita huiusmodi precaria, vt iidem Canonici pro respectu & vestitura Tencaudam & Verniacũ manu sua teneãt, cætera verò tam ipse quàm sua coniunx prædicta, cum eadem potestate Vindenissa, in sua tantummodo vita libera facultate sibi teneant atque poßideant. Vbi verò rebus humanis excesserint, totum illud ex integro prædiũ, precario datis scilicet rebus, inuiolabili iure sorti Canonicorum iugiter adhærentibus, in manus eorum pro debito legibus ad poßidendum redeat. Si quis verò, quod fore non creditur, precariæ isti in posterum vllatenus aduersari tentauerit, illi temeritas stulta prorsus existat inanis & irrita. & sic hæc eadem precaria, maiorum auctoritate constituta legaliter, maneat stabilis & firma: tali videlicet conditione, si ille Manasses omnes res illas è contra redditas iure quieto stabiliter Canonicis solidauerit. alioquin aut his similia reddat, aut Remensis Ecclesia quod suum est iustè recipiat. Actum Remis in sede VIII. Idus

Nouemb. Anno xx. regnante domno Lothario Rege Francorum D. Episcopatus autem domni Adalberonis iiij. Domnus Adalbero Archipræsul subscripsit & firmauit.

Alia quoque cõuentio de villa Virtutis inter Heribertum Comitem & Canonicos Remenses tempore præfati Adalberonis stabilita fuit, cuius rei memoria ne senio temporum obliteraretur, tali scripto roborata fuit.

IN NOMINE S. & indiuiduæ Trinitatis ego Leudo S. Remorũ Ecclesiæ Præpositus omnisque eiusdem loci Canonicorum congregatio. Nolumus latere omnium tam præsentium quàm futurorum industriam, quoniam Heribertus Comes nostræ humilitatis adiens conspectum, petiit dari à nobis sibi nostri iuris eam quæ dicitur villa Virtutis, quam ipse sibi ex peruasione vendicabat: ea videlicet ratione, vt pro vestitu nobis ad præsens ex ea retineremus mansos duos ingenuiles & vestitos, & pro respectu annuatim persoluere libram vnam denariorum Remensis monetæ festiuitate sancti Remigij Kal. Octob. in diebus tantùm vitæ suæ, seclusis vxore sua & infantibus, cunctisque heredibus suis. Cuius petitioni fauentes, cum omnium consilio & voto, concessimus illi soli præfatam villam,

ſecundum præſcriptam ab eoque determinatam rationem. Quòd ſi de cenſu negligens extiterit, & emendare renuerit, vſum fructum amittat. & vt ſecuriùs in dieb. vitæ ſuæ præfatas res poßidere valeat, poſt diſceſſum verò eius prænominatam villam cum omni integritate noſtris vſib. recipere valeamus, ſancitum eſt non ſolùm à nobis, verùm etiam ab illo, vt ſuper hoc negotio faceremus cum chirographo mentionis decretum. addentes inſuper, vt ſi qualibet perſona poſt vitæ ſuæ terminum aliquam nobis inferre conatus fuerit inquietudinem vel iniuſtitiam, ſub maledictionis & anathematis excommunicatione inſolubiliter adſtrictus damnetur. fiat, fiat, fiat. S. ſignum Domni Adalberonis Archiepiſcopi confirmantis & conſentientis.

Cùm igitur pręmemoratus Adalbero Remenſem diœceſim per decem & nouē annos viriliter gubernaſſet, & honeſtæ conuerſationis eius bona opinio circumquaq. diffunderetur, ad vltimum confectus ſenio fine bono diem vltimū clauſit, corpuſque eius in Eccleſia maiori, ſub altari, quod in honore ſanctæ crucis conſecratum eſt, ſepulturę traditum fuit. cuius Epitaphium in tabula ærea litteris aureis deſcriptum tale adhuc permanet.

Contulerat natura parens quæ summa putauit.
Ad meriti cumulū tibi, præsul Adalbero, cùm te
Præstantem cunctis mortalibus abstulit orbi
Quinta dies fundentis aquas cum pōdere rerum.

Nec prætereundum reor, quòd omni anno dies defunctionis eius venerabiliter recolitur, & eleemosyna panis & vini copiosa pauperibus distribuitur. quæ etiam eleemosyna mandatum Adalberonis nūcupatur. Sciendum quoque est, quomodo istius eleemosynę sumptus pręparetur: videlicet de domu, quæ vocatur Hospitale pauperum, annonæ sextarij IV. de camera frumēti IV. de horreo indominicato annonę modius vnus, & vinum quod sufficiat.

Plura non erant in Codice Igniacensi, vnde hæc excerpta sunt.

DE MINISTRIS REMENSIVM Ecclesiæ, quos inordinatè Ebo Episcopus inuenit, & per deprecationem eorum inspirante sancto Spiritu hæc dictauit.

RRAEPOSITVM decet cura interior ac exterior. Exterior in rebus & familia saluandis, atque secundum Deum gubernandis, summa cum intentione & pietate & beniuolentia. Ibi etiam consistit omnis nutriẽdi industria, cuncta proficua ingenia laborandi in agris, in vineis, in syluis, in hortis, in diuersis emptionum generibus prouidè procurandis. Insuper & de qualitate necessaria ædificiorum, siue quantitate. Interior verò sollicitudo eius esse debere manifestum est dispensatio fratrũ publica, honestè disposita in victu & potu, siue omni subsidio corporali, quod administrat diuina pietas, siue per studium laboris eius, siue de eleemosynis fidelium, necnon & de dono propriæ procurationis publicæ. Cui non minor patet etiam

alia diſpenſatio neceſſaria in infirmis & ſenibus, pro diuerſitate vniuſcuiuſque neceſſitatis. Sequitur autem hinc ſtudiũ omnem ornatum corporalem ac ſpiritalem continens fratrum. Corporalem primùm in clauſura, inde in refectorio, & in dormitorio, in cellario, in coquina, ſiue in cunctis habitationibus neceſſariis, nec non in vaſculis omnibus. Spiritalem verò zelum talis miniſter veræ religionis habere debet ſanctæ conuerſationis nocte ac die canonicis partitis in horis. Correctionem morum, per grauitatem leuitatis motum deprehendens: vaniloquiũ ſecretis in locis & horis ſuo rigore omnino depellens: omnes negligentias omniũ publicè deprehenſas in capitulo omnium fratrum iudicio puniẽs his tribus modis, id eſt aut carcere, aut ſeparatione menſæ, ſiue in omnium verberum diuerſitate. Cuius etiam prudentiſſima circumſpectio Decanis ſibi ſuppoſitis inuigilare debet, ne vnus quidem à maximo vſque ad minimum abſque eius conſcientia & licentia vnius diei ſpatio nequaquam ab officij ſui loco deſit.

ARCHIDIACONI officium eſt, gra-

dus Ecclesiasticos summa cum prouidentia ætatum & meritorum ordinare: de tempore in tempore nominibus certis vniuscuiusque officium de omni regione præfigere, subtiliterve merito probare, & gratiam sancti Spiritus vnicuique inuestigando ministrare: in omnibus diuinis officiis sanctę Dei Ecclesiæ fideles ministros erudiendo & excolendo efficere: festiuitatum omnium ac feriarum, nec non totius anni officia in canticis & lectionibus, non solùm litteraturam corrigere, sed spiritalem intelligentiam omni clero in Capitulo tradere. libertates liberorum cum testibus probare, alienorum seruorum ad gradus venire volentium exigere, potestatem etiam habens libertatem Ecclesiastica propria de familia facere, & alienis exigere. Pro neglecta, lectione aut officio gradus sui à diacono vsq. adinfimum excommunicare: etiam & iuuenculos talibus pro excessibus verberibus arcere: verbum etiam faciendi ad populum in diebus festis prouidere & facere: & sic omnia per ordinem dignè vsque ad consecrationem presbyteri studiosissima intentione veræ religionis per-

ducere. Vinctorũ etiam publicæ ciuitatis ex carcere curã in festiuitatibus solemnis Domini gerere, id est in Natale Domini, in Epiphania, in initio Quadragesimæ, media Quadragesima, in Palmis, in Sabbato sancto, & in die sancto Paschæ, similiter in Ascensione Domini, & in Pentecoste summa cum diligentia eos excipere, & eis obsequia benignitatis corporalia spiritaliaque, ex diuinis & humanis beneficiis refectionem benedictionis parare.

CHOREPISCOPI verò ministerium est, omnem sacerdotalem totius regionis sibi commissæ conuersationem corrigere atque dirigere, id est in conficiendis diuinis sacramentis & baptisterio omnium intellectum aperiens excitare, populum regionis prædicare, confessiones exigere, pœnitentiam cum discretione cautè imponere, hospitalitatem sectari, infirmos visitando obsequia benignitatis & benedictionis, & sanctæ vnctionis inferre. Communioni sanctæ dignos fieri populos assidua cõmonitione exercere, mortuos cum commendationibus animæ & orationibus dignis obsequiis sepulturæ

pulturæ venerabiliter tradere. pro viuis etiam ac defunctis totius Ecclesiæ filiis rationabili assiduitate exorare. Insuper verò omnia quæcumque intra Ecclesiam & extra Ecclesiam in claustro & in omnibus habitationibus à maximo vsque ad minimum quemcumque viderit negligere, secundũ Ecclesiasticũ correptionis modum semper corripiat, & omnem veram religionem prior ipse faciendo omnes facere doceat. Et hunc modum nequaquam, nisi præcipiente Episcopo, de causis subsequentibus excedat de omni iure consecrationis.

EPISCOPVM verò ciuitatis propriæ disponere oportet de consecratione, de confirmatione, de reconciliatione, & de publico indicendo ieiunio, aut aliud aliquid publici iuris pro tempore digno Deo debito. Cuius officij summa speculationis hæc est, vt & subtilissimè prouidendo insistat qualiter omnium officia studiosissimè gubernando ad portum perfectionis dirigat. quibus in causis nisi iussus Chorepiscopus nullatenus excedat.

Quod præcessit opusculum Ebonis, ex S. Remigij bibliotheca Remis exscripsimus, cum Ioannis VIII. epistola & Decreto electionis Laudunensis, quæ infra sequentur. Proximam verò Notitiam de villa Nouilliaco, cuius auctor Hincmarus ipse videtur, nobis communicauit humanissimus Nic. Faber ex bibliotheca, vt aiebat, V. C. Claudij Puteani Senatoris Paris.

SEQVVNTVR GESTA, QVOmodo D. Hincmarus villam Nouilliacum apud D. Carolum Imp. filium Ludouici Imp. impetrauit.

DEFVNCTO Pippino Rege VIII. Kal. Octob. in monast. S. Dionysij, filij eius Carlomannus & Carolus secundum dispositionem patris sui, & consilium regni primorum, diuiserunt inter se regnum paternum, & eleuati sunt in Reges VII. Id. Octob. Carlomānus in Suessionis, & Carolus in Nouiomo, sicut in Annali regum scriptum habemus.

Anno IV. regni sui infirmatus est Carlomānus infirmitate, qua & mortuus est in Salmuntiaco, & ante obitum suum per præceptum regiæ suæ auctoritatis, quod habemus, tempore Tilpini Archiep. tradidit villam Nouilliacum cum omnibus

adse pertinentibus, pro animæ suæ remedio & loco sepulturæ, ad Ecclesiam Remensem S. Mariæ, & Basilicam S. Remigij, in qua & sepultus est. Post cuius obitũ Carolus frater eius præcepto, quod habemus, suæ auctoritatis ipsam traditionem confirmauit.

Defuncto Tilpino Archiepiscopo anno XXIII. postquã Carlomannus Remensi Ecclesiæ villam Nouilliacum tradidit, tenuit D. rex Carolus Remense Episcopium in suo dominatu, & dedit villam Nouilliacum in beneficio Anschero Saxoni, qui nonas & decimas ad partem Remensis Ecclesiæ de ipsa villa vsque ad mortẽ suam persoluit. & defuncto domno Carolo, sed & ipso Anschero, postquam Carlomannus præfatam villã cum omni integritate Remensi Ecclesiæ tradidit; semper ipsa Ecclesia inde vestituram, sicut prædictũ est, per annos XXXVII. habuit.

Post obitum domni Caroli, & defuncto ipso Anschero, domnus Ludouicus Imperator donauit ipsam villam Nouilliacum Donato in beneficio. Qui Donatus, interueniente Bigone, per subre-

ptionem quasi de fisco Regis quasdam colonias de ipsa villa obtinuit in proprietatem per præceptum D. Ludouici Imp. & quando Lotharius filius D. Ludouici Imp. Cauillonem veniens eam expugnauit, Donatus à villa supra Matronam, quę Pomarius vocatur, ab Imperatore defecit, & illi mentitus ad Lotharium confugit, & veniente hostiliter Imp. Ludouico ad villã quæ Caleiacus dicitur, Lotharius ad eũ cum suis constrictus venit, & sacramẽtum ipse & sui ab Imperatore quæsitũ illi iurauerunt. Inter quos & Donatus de infidelitate eius cõprobatus ipsi Imperatori quæsitũ sacramentũ iurauit, & Comitatũ Miridunensẽ & villam Nouilliacũ cũ suis appendiciis Imperator ab eo abstulit, & Athoni, qui fuerat ostiarius Caroli Imp. in beneficiũ dedit. Donatus autẽ in vita Imp. Ludouici nec Comitatum recepit, nec de proprietate sua vllam firmitatẽ promeruit. Post obitũ D. Ludouici Imp. diuiso regno inter fratres, & pace facta inter eos, & mortuo Athone, dedit Carolus Donato in beneficium Nouilliacum. Processu denique temporis commendauit Donatus filium suum Gozelũ Carolo Regi. cui in beneficium dedit

Carolus villam Nouilliacum cum appẽdiciis ſuis. Deinde Landrada vxor Donati, ſed & filij eorum, pergente Carolo rege ad obſidendos Normannos, qui in Inſula, quæ Oſcellus dicitur, reſidebant, cum aliis defecerunt. Quorũ honores & proprietates à Francis auferri, & in fiſcũ redigi iudicatæ ſunt. Vnde Landrada & filij eius eatenus auctoritatem Caroli Regis non obtinuerunt. De quibus rebus anno xx. regni ſui Carolus villam fiſcalẽ præcepto ſuo, quod habemus, Orbacẽſi Monaſterio dedit.

Anno XXXII. regni ſui venit D. Carolus rex glorioſus in Baſilicam S. Remigij, vbi oſtendi ei locum ſepulcri Carlomãni Regis, & præcepta ipſius, Carlomanni & Caroli aui de villa Nouilliaco, & auctores ſacrorum canonũ, qualiter damnent Spiritus ſancti iudicio eos, qui eleemoſynas defunctorum retinent, & Eccleſiis tradere demorantur, qui vt infideles ab Eccleſia abiiciendi, & quaſi egentũ necatores, nec credentes iudicium Dei habendi iudicantur. Et reddidit præcepto ſuę auctoritatis, quod habemus, Remenſi Eccleſiæ ipſam villam cũ omnib. ad ſe pertinẽtib. quã tunc Bernaus poſt fra-

trem suũ Rothaum in beneficio habebat.

Postea peruenit ad eius notitiam, quòd quidam homines de ipsa villa Nouilliaco per subreptionem tam apud patrem suũ, quàm & apud eum res & mancipia in proprietatem obtenta tenerent, Lãdrada scilicet vxor quondam Donati, Guntharinis, Hugo, & Vvaltrudis, & Elampodus filius eius, Rotbertus, & Boso. misit suos missos ad hoc inquirendum, & inquæstione facta, & veritate, sicut ei dictum fuerat, inuenta, quoniam prędicti ad rationẽ non venerunt, sic vt banniti fuerunt, iussit vt præcepta Carlomanni & Caroli, sed & suum præceptum coram suis fidelibus in generali placito suo apud Duziacum in causis palatinis legerentur. Vnde fideles eius, tam Comites quàm Vassi Dominici, quorum nomina scripta habemus, sed & cęteri omnes, qui adfuerunt, relectis eisdem pręceptis iudicauerunt, vt quicumque de rebus & mancipiis ipsius villæ Nouilliaci, per cuiuscumque præceptum vel quocumque modo, post donationem Carlomanni, qua cum omnibus appendiciis suis, vel cum omni integritate, ipsam villam Nouilliacum, sicut tunc in fisco erat, ad Ecclesiam Remensem tra-

didit, & post confirmationem fratris eius Caroli in proprietatem obtinuit, si commutationem ostendere non posset, qualiter res & mancipia de ipsa casæ Dei iustè & rationabiliter commutata fuissent, quia non de fisco regis, sed de Ecclesiasticis rebus & mancipiis per donationem obtinuit, vt ipsæ res & mancipia, quæ de villa Nouilliaco obtenta fuerunt, ad ipsam casam Dei restituerentur, sicut in præcepto restitutionis ipsius D. Caroli, quod habemus, plenius continetur.

Sed quando D. Carolus Romam perrexit, & D. Ludouicus frater eius ad Attiniacum venit, per quosdã ex nostris apud Domnã Richildẽ Reginam, & apud D. Ludouicũ filiũ D. Caroli Regis obtinuerũt Donati & Lãdradæ filij, vt villa Nouilliacũ cum suis appenditiis eis cõsignaretur, non attendentes quia sicut in capitulis Augustorum scriptum habetur, tales de Regis proprietate vt infideles iudicandi sunt, & secundum leges Ecclesiasticas de rebus Ecclesiasticis sacrilegij iudicantur.

Reuersus autem D. Carolus Imp. Remos veniens, cùm tale factum audiuit,

ſatis grauiter tulit, & miſit ſuos Miſſos: qui ſcilicet dictam villam Remenſi Eccleſiæ & aduocato noſtro reſtituerunt, ſicut pleniùs ſcriptum habemus.

IOANNIS VIII. PAPAE iuſsio de ordinando Epiſcopo in Eccleſia Laudunenſi vacante.

IOANNES Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei Hincmaro Archiepiſcopo Remẽſi. Quamuis de ſanctitatis tuæ iudicio nihil dubitaſſemus: quia tamẽ cariſſimus filius noſter Carolus inuictiſſimus Imperator, à nobis diligẽtiſſimè percunctatus, circumſtantiam iudicij à beatitudine tua Coepiſcoporumque ſuorum in Hincmarum dudum Laudunenſem Epiſcopum prolati Apoſtolatui noſtro retulit, agnouimus iuſtum fuiſſe omnino iudiciũ. Neque enim tãtus Princeps niſi veritate fultũ quicquã poterat affirmare. Vnde nefas eſſe duximus eius relationi non præbere fidei incunctanter auditũ. Noli ergo iam nunc Eccleſiam Laudunenſem viduatam & ſine regimine paſtorali dimittere. ſed

indifferenter electum & de Laudunensis Ecclesiæ clero virum idoneum, & in quo omnium vota consentiant, eidem Ecclesiæ præfice prorsus Episcopum. Cui electioni volumus etiam Missum prælati piissimi Imperatoris interesse, vt sine sæculariũ strepitu omni latere taliseligatur, qui aptus sacris canonib. esse modis omnibus approbetur. Optamus sanctitatẽ tuã in Christo bene valere. Data est Romæ Theoderico iussu Papæ Ioannis, & domni Caroli noui Imper. per manus Anastasij Bibliothecarij in Secretario Ecclesiæ S. Petri. Anno incarnationis Dominicæ DCCCLXXVII. Non. Ianuarij, Indictione IX. & delata est ab eodẽ Theoderico in ciuitate Remis Hincmaro Remorum Archiepiscopo eodem anno, & eadem indictione v. Idus Martij.

Flodoardus lib. 3. cap. 23.

DECRETVM CLERI LAVDVnensis de Hedenulfo electo Episcopo.

DOmino reuerentissimo & sanctissimo Hincmaro Archiepiscopo cæte-

risque nostræ Diœceseos sanctis patribus & Episcopis, clerus Laudunensis cum totius parœciæ plebib. & sibi cōiunctis Præsulibus, æternam in Domino Iesu Christo salutem, & pacem. Canonicis regulis & Apostolicis institutionibus statutum esse recolimus, vt quotiens quælibet ciuitas ministerio Pontificalis dignitatis caruerit, proprioque pastore vacauerit, cum decreto electionis, singulorum petentiū manibus roborato, Metropolitanum adire Pontificem debeant, ac de substituendo in loco eius qui decessit Pastore petitione supplici commonere: quatinus & ciuitas sollicitudine pastorali destituta proprio recuperetur Pontifice, & qui ordinandus est gratiosiùs possit accedere. quia cui debet ab omnibus obediri, vtiq. debet & ab omnibus eligi. ne ciuitas non optatum Episcopum aut contemnat aut oderit, & fiat minus religiosa quàm conuenit, cui non licuit habere quem voluit: hi verò qui ordinaturi sunt, in quem viderint omniū vota propensiùs cōcordare, protinus liberiusque illi manus imponere possint. Quapropter cum decreto nostræ electionis manibus singulorum

noſtro corroborato ad paternitatem veſtram accedentes, Hedenulfum Eccleſiæ noſtræ filium, & in Eccleſia noſtra ſuffragantibus ſtipendiorum meritis ad onus vſque ſacerdotale promotum, vita & moribus ac ſancta conuerſatione idoneum approbatum, quem per licentiam veſtrã, fauente Chriſtianiſſimo Imperatore Carolo, pari conſenſu ac concordi deuotione, atque vnanima voluntate elegimus, per manus veſtras ac cæterorum veſtræ Diœceſeos ſanctorum Epiſcoporum cõſecrari, nobiſque & Eccleſiæ noſtræ doctorem atque Pontificem inſtitui imploramus, precamur, ac petimus. Eligimus autem eum nobis fore paſtorem, quem Apoſtolicæ formæ, qua Epiſcopum ornatum B. Paulus eſſe debere demõſtrat, cõgruere, & ſacris non obuiare canonibus Chriſti gratia cooperante confidimus. Oramus ſanctam paternitatem veſtram nunc & ſemper in Chriſto bene valere. Actũ v. Kal. Apr. in baſilica S. Mariæ genitricis Dei & Domini noſtri Ieſu Chriſti, anno Incarnationis eiuſdem Domini noſtri Ieſu Chriſti DCCCLXXVII. regni domni Caroli Imperatoris XXXVII. ac imperij primo, Indictione IX.

ELENCHVS ARCHIEPISCOPORVM REMENSIUM ex antiquis catalogis, Antonio Demochare, & aliis.

1 S. SIXTVS.
2 S. SINICIVS.
3 S. AMAVSIVS.
4 BETAVSIVS. *Arelatensi Concilio interfuit.*
5 APER.
DISCOLIVS. *Hunc Demochares inseruit ex synodo Agrippinensi. nam omittitur à Flodoardo, & in antiquis catalogis.*
6 S. MATERNIANVS. *Huius corpus à Ludouico rege in Alamanniam translatum est.*
7 S. DONATIANVS. *Hic apud Brugas in Flandria.*
8 S. VIVENTIVS. *Hic Braquis super Mosam.*
9 SEVERVS.
10 S. NICASIVS. *Martyr.*
11 BARVCH.
12 BARVCIVS.

13 *BARNABAS.*

14 *BENNADIVS.*

15 *S. REMIGIVS. Clodouæum regem ad fidem conuersum baptizauit.*

16 *ROMANVS.*

17 *FLAVIVS. Aruernensi Concilio, & Aurelianensi IV. subscripsit.*

18 *MAPHINIVS.*

19 *AEGIDIVS. ab Episcopis in synodo Metensi exauctoratus, quia in Childebertum regem conspirarat.*

20 *ROMVLFVS.*

21 *SONNATIVS.*

22 *LEVDEGISLVS.*

23 *ENGILBERTVS.*

24 *LANDO.*

25 *S. NIVARDVS. Monasterium Altuillarense condidit, vbi quiescit.*

26 *REGVLVS. Orbacense Monasterium fundauit, in quo situs est.*

27 *S. RIGOBERTVS. Sede sua deiectus à Carolo Martello.*

Abel à Bonifacio consecratus in locum Rigoberti.

Milo Abbas Remensem Episcopatum cum Treuerensi vsurpat.

28 *TILPINVS.*

29 *VVLFARVS. Synodum Remis habuit sub Carolo magno ann. 813.*

30 *EBO. In synodo apud Theodonisuillã ann. 841. depositus, quia in Ludouicum Pium cum aliis conspirarat.*

Fulco Abbas, & post eum Notho, Remensem Ecclesiã Ebonis loco regũt.

31 *HINCMARVS. anno 845. Ludouicum balbum regem consecrauit.*

32 *FVLCO. anno 882. Carolum simplicem coronauit. Scholas Remenses restituit. à Vvinemaro Balduini Comitis fraude cæsus est.*

33 *HERIVEVS. ann. 900. Caroli simplicis summus Cancellarius. Robertum seniorem inunxit, ac triduo post obiit an. 922.*

34 *SEVLFVS. Synodum habuit apud Trosleium. immunitatem claustri Canonicis dedit. veneno Heriberti Comitis dolo extinctus est. ann. 925.*

35 *HVGO, Heriberti Comitis filius quinquennis.*

36 *ARTOLDVS. ann. 931. Huic monetam & Comitatum Remensem concessit Ludouicus Transmarinus rex, quem consecrarat.*

HVCVSQVE FLODOARDVS.

37 *ODALRICVS. Hugonis Comitis F. ann. 968. Vindenissam Canonicis dedit.*

38 *ADALBERO. Godefridi Comitis F. ann. 972.*

39 *ARNVLFVS. Lotharij regis ex concubina F.*

40 *GERBERTVS. contra Arnulfum electus ann. 992. postea reiectus est.*

41 *EBALVS. ex laico electus, vir sacris literis eruditus. Betiniacum villam dedit Canonicis.*

42 *VVIDO. Sedit annos 22. mens. 2.*

43 GERVASIVS. Episcopus antea Cenomannensis, Philippum regem sacrauit anno 1059.
44 MANASSES. ab Hugone Diensi Gregorij VII. legato depositus in synodo Lugdunensi anno 1080.
45 RAINALDVS CONTRACTVS. obiit an. 1095.
46 MANASSES II. anno 1095.
47 GERVASIVS. Hugonis de Retest F. Balduini Hierosolymorum tertij regis frater, abdicauit ann. 1114.
48 RADVLFVS Viridis. ann. 1114.
49 RAINALDVS II. ex Andegauensi Episcopo, ann. 1124. Igniacensis Monasterij fundator.
50 SANSON. Clericus antea Carnotensis, ann. 1139. apud Igniacum situs est.
51 HENRICVS. Ludouici VII. regis frater, ord. Cistert. Episcopus antea Bellouacensis. ann. 1163.
52 GVILLELMVS ad albas manus. Theobaldi magni Campaniæ Comitis F. Philippi Aug. regis auunculus, ann. 1176. Archiepiscopus antea Senonēsis. S. Sabinæ Cardinalis Legatus. anno obiit. ann. 1202.
53 VVIDO II. Cardinalis, Episcopus Prænestinus, Legatus. olim Abbas Cistertiensis. obiit Gandaui ann. 1206.
54 ALBERICVS. ex Archidiacono Parisiēsi ann. 1207. Ecclesia Cathedralis incendio deformata miro schemate ædificari cœpit.

Hierosolymis rediens Papiæ obiit, ibique in S. Petri Ecclesia sepultus est.

55 GVILELLMVS. II. *de Iouisuilla. ann.* 1220. *Episcopus antea Lingonensis. In Claraualle situs est.*

56 HENRICVS. II. *de Brenna. Roberti Iun. Drocarum & Brennæ Comitis F. ann.* 1227. *Remis in Ecclesia cathed. S. E.*

57 IVELLVS. *ex Archiepiscopo Turonensi ann.* 1244. *ad bellum sacrum post Concilium Lugdunense profectus est.*

58 THOMAS DE BIAVMES.

59 IOANNES DE CORTENAY *Obiit anno* 1271. *Remis S. E.*

60 PETRVS DE BARBI. *ob. anno* 1300. *Remis S. E.*

61 ROBERTVS DE CORTENAY. *obiit ann.* 1325. *Remis S. E.*

62 GVILLELMVS III. DE TRIA. *Philippi Valesii regis quem coronauit, auunculus. obiit ann.* 1334.

63 IOANNES II. DE VIENA. *Episcopus antea Morinensis Carolum V. sacrauit. obijt ann.* 1351. *Remis S. E.*

64 HVGO DE ARCEIS. *obijt* 1351. *In Ecclesia Rem. S. E.*

65 HVMBERTVS. *Delphinus Viennæ. ord. præd. Patriarcha Alexandrinus. Parisiis in Dominicanorum Ecclesia situs est ann.* 1356.

66 IOANNES III. DE CRAON. *Obijt Parisiis ann.* 1374. *ibique in Ecclesia Franciscanorum S. E.*

67 LVDOVICVS THESAR. Remis in Ecclesia cathedrali situs est. ann. 1375.

68 RICHARDVS PICQVE. obiit ann. 1389. Remis. S.E.

69 FEDERICVS CASSINEL. obiit. 1390. Autisiodori S.E.

70 GVIDO III. DE ROYA. Episcopus antea Virdunensis, Collegium Remense Parisiis fundauit. Archiepiscopus Senonensis postea factus est.

71 SIMON DE CRAMADO. Patriarcha Alexandrinus, S. Laurentij in Lucina Cardinalis. obiit anno 1429.

72 PETRVS II. TROVSSEAV. In Ecclesia Bituricensi S. E.

73 REGINALDVS III. DE CARNOTO. Caroli VII. regis Cancellarius. S. Stephani Cardinalis. obijt 1446. Turonis, ibique in Ecclesia Franciscanorum S. E.

74 IACOBVS IVVENALIS DE VRSINIS. Ludouicum XI. coronauit.

75 IOANNES IV. IVVENALIS DE VRSINIS. Iudex cum Episcopo Parisiensi à Callisto III. delectus Ioannam Virginem immeritò damnatam absoluit. Remis S. E. anno 1473.

76 PETRVS III. DE LAVAL. obiit Andegauis anno 1493.

77 ROBERTVS BRISSONETVS. Franciæ Cancellarius, anno 1494.

78 GVILLELMVS IV. BRISSONETVS. frater superioris, anno 1500. Archiepiscopus postea Narbonensis.

79 CAROLVS DE CARRECTO. Cardinalis anno 1507.

80 ROBERTVS II. DE LENONCOVRT. Obiit anno 1533. Remis S. E.

81 IOANNES V. A LOTHARINGIA. Cardinalis, Renati Ducis Lotharingiæ F.

82 CAROLVS II. A LOTHARINGIA Cardinalis, Claudij Ducis Guisiæ F. Remis S. E.

83 LVDOVICVS II. A LOTHARINGIA. Card. Guisius Francisci Ducis Guisiæ F.

84 PHILIPPVS DE LENONCOVRT. Cardinalis. obiit ann. 1592.

85 NICOLAVS DE PELLEVE. Cardinalis. obiit ann. 1594.

86 PHILIPPVS DV BEC. Episcopus antea Namnetensis. obiit ann. 1605.

87 LVDOVICVS A LOTHARINGIA. Henrici Ducis Guisiæ F.

Restat, quem longo seruet Deus optimus æuo.

INDEX,

LITERA A. PRIOREM, B. POSTERIOREM FOLII paginam indicat.

A.

F.

G

H.

Ioannes

L.

M.

N

R.

FIN.

ERRATA.

PAG. 23. b. lin 1. Præfato. 39. a. 16. oſtij limine. 40.b.13. prædictum virum. 61.b.23.ad eam. 64. a.21. viſum reputans. 66.b.16,corpus exanime. 69. a.13.Nec vox. 79.b.7. cœlibis vitæ. 80. b.5. aliger index. 86.a. 20. manducabis. 97.a.17. Armoricana nobili. 100.a.23.matris. 103.b.23.vt ſi qui hær. 106. a.26. & Eccleſia. 111. a. 16. cauſa fletus. 119. 24.de villa quæ. 121.b.6. in pago Laud. 134.a.21. S. Remigio, Remenſem. 137.a.4. diuerſis animalibus. 138. a.23. fouit iuuentam. 153. a. 23. eum præmemoratus. 161.a.1.Trinitatis almificæ. 187.a.11. diœceſi noſtra. 195.b.18. beatus exp. 199.a.18. cenſuræ Eccleſ. 201. b.26.præeram. 203.5. prædeſtinatiani. 215.a. 26.in hoc ſolo. 216.a.5. videbitur. 227.b.4.totis niſibus. 241.b.23. debet Eccleſ. 248.a.12. ſanctæ. 256.b.27. conſecrari. 260.b.6. ordinatione. 262. b. 16. queſtus. 267.b.17.Epiſcopale. 278.b.23.Vvormacenſi. 279.a.26.ſuggeſtionem. 286.a.14.Adelelmo. 293.a. 25.quæ patieb. 296.b.27. exhilarati. 297. a.10. exaudibiles. 301.a.5.præuentus. 309.b.6.Matino. 311.b. 10. Ad quæ ille. 314.a.1.lamentabilibus. 322. a.2.Idem vero. 4. ſollicitudini. 323. a. 7. fatetur. b. 20. deſignat. 325. b. 6. tyrannicè. 328. a. 20. manere. 340.a.8. Catalaunenſis. b.24.competenter. 346.a. 2.ſub dio. 347. b.1. accerſiuit. 348. a.17. exanime. 350.b.11.abſcind. à baltheo. 353.a.9. pene. 20. intercedente. 359.b.15. arenis. 363.b.11. Artoldus. 372.a. 27. At ego. 384.b.1.ducere. 395.b.21. quædam. 396. b.20, nequiuerunt. 399.a.19.quidem.